ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

2. Bibliot. 5.90

XENOPHONTIS

De CYRI Institutione

Libri octo.

Græce multo quam ante castigatius editi.

Additus est Index rerum memorabilium.

LONDINI,
Typis R. DANIELIS, Impensis *Sam. Thomson*
ad insigne *Episcopi*, in Cœmeterio
Paulino. CIↃIↃCLX.

1174:12

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΒΙΟΣ

ΚΑΙ ΤΑ ΣΟΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ.

ΞΕΝΟΦΩΝ Γρύλλου, Ἀθηναῖος, φιλόσοφος Σωκρατικός· ὃς καὶ τοῦτον ἔχραψεν βίους φιλοσόφων, καὶ ἀπομνημονεύμασι παῖδας ἔφησιν ἀπὸ Φιλησίας, Γρύλλον καὶ Διόδωρον· οἱ καὶ Διόσκουροι καλοῦνται. αὐτὸς δὲ Ἀττικὴν μίλτον ἐπονομάζεται. γέγονε δὲ Συμφοιτητὴς Πλάτωνος· καὶ ἤκμαζε κατὰ τὴν ὀγδοηκοστὴν ὀγδόην Ὀλυμπιάδα. Ἔχραψε βιβλία τὰ εἴσω τοῦ μ', ὧν καὶ τοῦτο· Κύρου παιδείας βιβλία ἡ', Κύρου ἀναβάσεως βιβλία ζ', Ἑλληνικῶν βιβλία ζ', Συμπόσιον, καὶ ἄλλα πολλά.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ.

ΞΕνοφῶν Σωκράτους μαθητής· ἐστράτευσε ἐπὶ Πέρσας, Κύρῳ συναπελθὼν ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν Ἀρταξέρξην. ὁ Κῦρος δὲ λαβὼν μετὰ Τισσαφέρνους ἔπαρχον τῶν Δαρείου τοῦ πεμφθέντος τὸν τῆς Ἀσίας κολασταί. Μετὰ δὲ Δαρείου θάνατον Κῦρον Ἀρταξέρξης ἀμφοτέρωθεν τῶν Τισσαφέρνους ἀναιρεῖ μέλλων, ἀφῆκε, Παρυσάτιδος τῆς μητρὸς παρεμπεσούσης αὐτῷ, καὶ τὸν ἀποκτείνασαν αὐτὸν φυλακάσης. ὁ δὲ, ὡς Τισσαφέρνης πολεμῶν, ἤλαυνεν ἐλαύνων, καὶ ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν ἐγνω στράτευεν. πεντακόσιοι δὲ κατέλιπον τὸν Κῦρον, καὶ ἔφυγον σὺν τοῖς Συρακουσίοις ἑπόμενοι, καὶ πλοίοις γῆν. Ξενοφῶν δὲ στρατιώτης. Δίκην οὐ βαρβάρων μυελοῦντας στρατηγοῦσας, ὡς ἐπὶ Πισίδας δῆθεν ἐπορεύετο· ὡς δὲ τὰ

ἤδη δὴ ἤλθεν ἐφ' ἃ πρὸ τοῦ ἐπεθύμουν· ἐπεθύμουν δὲ πάλαι μὲν τὴν Ἑλλάδα εὐδαίμονα εἶναι, ἐπεθύμουν δὲ καὶ τὴν βασιλέως χώραν ἰδεῖν· ἐπεθύμουν δὲ καὶ τὴν ἐν μέσῳ γῆν τὴν ἀνθρώπων οἰκουμένην ἰδεῖν· ἐπεθύμουν δὲ καὶ τὴν ἄνω θάλατταν καὶ τὴν κάτω ἰδεῖν· ἐπεθύμουν δὲ καὶ ἐπὶ τὰ ὄρη ἀναβῆναι· ἐπεθύμουν δὲ καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη τὰ ἐν τῇ βασιλέως ἀρχῇ ἰδεῖν

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

Κύρου παιδείας βιβλίον α'.

γρ. Κύρου Παιδείας ἱστοριῶν βιβ.

ΝΟΙΚΑ ποθ' ἡμῖν ἰσχύετο ὅσην δημοκρατίαν καπλύθησαν ὑπὸ τῶν ἄλλων πως βουλομένων πολιτεύεσθαι μᾶλλον ἢ ὑπὸ δημοκρατίας· ὅσην τ' αὖ μοναρχίαν, ὅσην τε ὀλιγαρχίαν ἀνήρωτιν ἤδη ὑπὸ δήμων· καὶ ὅσοι τυραννεῖν ἐπεχείρησαντες, οἱ μὲ αὐτῶν καὶ παχὺ πάμπαν κατελύθησαν· οἱ δ', κἂν ὁπόσον χρόνον ἄρχειν δοκῶσιν, γρ. δοκοῦντα. θαυμάζονται ὡς Σοφοί τε καὶ σὺν τῆς ἀνδρὸς ἀγαθομένοι. πολλὰς δ' ἰδοκᾶμεν καπεμεμφθηκίναι, καὶ ὑπ' ἰδίοις οἴκοις, τὰς μὲ ὑχρῆσθαι καὶ πλείονας οἰκίσαι, τὰς δ' καὶ πάνυ ὀλίγους, καὶ ὅμως ὁδὲ γρ. πάνυ πᾶς πάνυ τοι. τοῖς ὀλίγοις τούτοις πάντα δυναμένοις χρῆσθαι πλημμύρεις τὰς δι' ἀπόθεσις. ὑπὸ δ' αὖθις τούτοις σκοπεῖσθαι ὅτι ἄρχειν μὲν εἰσι καὶ οἱ βικόλοι τὰ βοᾶν, καὶ οἱ ἱπποφορβοὶ τὰ ἵππων, καὶ πᾶσι δ' οἱ καλέμενοι νομεῖς, ὧν ἂν ἐπιμαθῶσι ζώων εἰκότως ἂν ἄρχειν τούτων νομίζοιντο. πάσας τοίνυν ταύτας τὰς ἀρχὰς ἰδοκοῦμεν ὁρᾶν μᾶλλον ἰθελούσας πειθαρχεῖν τοῖς νομεῦσιν, ἢ τοὺς αὐλητὰς τοῖς ἄρχουσι. γρ. ἢ αὐλητὰς ἐπάρχουσι. προθύοντά τε γὰρ αἰ ἀρχαὶ λιμᾶ οἷ ἂν αὐτὰς ἰθύνωσιν οἱ νομεῖς φίμουνται τε χρεῖα, ἐφ' ὁποῖα ἂν αὐτὰς ἐφιῶσιν, ἀπέχονταί τε ὧν ἂν αὐτὰς ἀπείργωσι· καὶ τοῖς καρποῖς τοίνυν τοῖς γινομένοις ἐξ αὐτῶν ἐῶσι τὰς νομὰς χρῆσθαι οὕτως ὕπως ἂν αὐτοὶ βούλωνται. ὑπ τοίνυν οὐδαμοῦ πώποτε αἰσθόμεθα συσχεῖσαν ἐπὶ τοὺς νομεῖς, οὔτε ὡς μὴ πείθεσθαι, οὔτε ὡς μὴ ἐπαναχέπτ τῷ καρπῷ χρῆσθαι. ἀλλὰ καὶ χαλεπώτερά ἐστιν αἱ αὐλητὰς πᾶσι τοῖς ἄλλοις, ἢ τοῖς ἄρχουσί τι αὐτῶν, καὶ ὠφελημένοις ὑπ' αὐτῶν· γρ. ἀλλαὶ ἄλλοις.

ἄνθρωποι ἢ ἐπ' οὐδένας μᾶλλον στυγίσαντες ἢ ἐπὶ τούτους οὓς ἂν αὐτοὶ ἑαυτῶν ἄρχειν αὐτῶν ἐπιχειρῶσιν. Ὅτι μὲν δὴ ταῦτα οὐ διημαρτάνομεν, οὕτως ἐγνώσκομεν καὶ αὐτῶν, ὡς ἀνθρώπων πιφυκότι πάντων τὸ ἄκων ζῷον εἶναι μάλιστα ἀνθρώπων ἄρχειν. ἐπειδὴ δὲ συνενοήσαμεν ὅτι Κῦρος ἐβούλετο Πέρσας, οὓς παμπόλλους μὲν ἀνθρώπους ὑπηκόους πειθομένους αὐτῷ, παμπόλλας δὲ πόλεις, παμπόλλα δὲ ἔθνη, ὑπὸ τούτοις δὴ ἠναγκάζομεν μεταγεῖν, μὴ οὐ τὸ ἀδυνάτων, οὐ τὸ χαλεπῶν ἔργων ἢ τὸ ἀνθρώπων ἄρχειν, ἵν' τις ἐπιτιμῶν τοῦτο περᾴτη. Κύρῳ γοῦν ἴσμεν ἐθελησάντων πείθεσθαι τοὺς μὲν ἀπὸ χωρίων παμπόλλων ἡμερῶν ὁδὸν, τοὺς δὲ καὶ μιλίων, τοὺς δὲ οὐδ' ἑωρακότας πάποτε αὐτὸν, τοὺς δὲ καὶ εὖ εἰδότας ὅτι οὐδ' ἂν ἴδοιεν· καὶ ὅμως ἤθελον αὐτῷ ὑπακούειν. καὶ γάρ τι τοσοῦτον διήνεγκε τὰ ἄλλα βασιλέα, καὶ τὰ πατέρων ἀρχὼς παρειληφότων, καὶ τὰ δι' ἑαυτῶν κτησαμένων, ὥστε ὁ μὲν Σκύθης, καίτοι παμπόλλων ὄντων Σκυθῶν, ἄλλα μὲν οὐδενὸς δυνατὰ ἂν ἔθνους ἐπάρξαι, ἀλαζονεύσασθαι δ' ἄν, εἰ ἑαυτοῦ ἔθνους ἄρχων ἀφηγήσαιτο, καὶ ὁ Θρᾷξ Θρᾳκῶν, καὶ ὁ Ἰλλυριὸς Ἰλλυριῶν· καὶ τἆλλα δὴ ὡσαύτως ἔθνη ἀκηκόαμεν· (τὰ γοῦν ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἔτι καὶ νῦν αὐτόνομα εἶναι λέγεται, καὶ λελύσθαι ἀπ' ἀλλήλων.) Κύρῳ δὲ παρεσκευάσθαι ὡσαύτως καὶ τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἔθνη αὐτόνομα ὄντα, ὁρμηθεὶς ἐγὼ ὀλίγῃ Περσῶν δυνάμει, ἐκόντων μὲν ἡγήσατο Μήδων, ἐκόντων δὲ Ὑρκανίων· κατεστρέψατο δὲ Σύρους, Ἀσσυρίους, Ἄραβας, Καππαδόκας, Φρύγας ἀμφοτέρους, Λυδούς, Κᾶρας, Φοίνικας, Βαβυλωνίους· ἦρξε δὲ καὶ Βακτριάνων καὶ Ἰνδῶν καὶ Κιλίκων, ὡσαύτως δὲ Σακῶν καὶ Παφλαγόνων, καὶ Μεσσηνίων, καὶ ἄλλων δὲ παμπόλλων ἐθνῶν, ὧν οὐδ' ἂν τὰ ὀνόματα ἴσχυσεν εἰπεῖν· ἐπῆρξε δὲ καὶ Ἑλλήνων τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ· κατεδόκει δὲ ἐπὶ θάλατταν, καὶ Κυπρίων, καὶ Αἰγυπτίων. καὶ τοίνυν τούτων τῶν ἐθνῶν ἦρξεν οὐδὲ ἑαυτῷ ὁμογλώττων ὄντων, οὔτε ἀλλήλοις· καὶ ὅμως ἠδυνήθη ἐφικέσθαι μὲν ἐπὶ τοσοῦτον γλῶτταν τῷ ἀφ' ἑαυτοῦ φόβῳ, ὥστε καταπλῆξαι πάντας, καὶ μηδένα ἐπιχειρεῖν αὐτῷ· ἐδυνήθη δὲ ἐπιθυμίαν ἐμβαλεῖν τοσοῦτον τοῦ πάντας αὐτῷ χαρίζεσθαι, ὥστε ἀεὶ τὴν αὐτοῦ γνώμην κύριον εἶναι. ὑπηρτήσατο δὲ τοσοῦτο φῦλα ὅσα καὶ διελθεῖν ἔργον ἐστίν, ὅποι ἂν ἄρξεταί τις πορεύεσθαι ἀπὸ τῆς βασιλείου, ἕως ἐστὶν ἕως

ἂν

ἐσθῆτ' ἐπιτήδεια, ἤντιν' ὠφὲλ ἄρχειν, ἤντιν' ὠφὲλ μεμαθηκέναι. ἡμεῖς
μὲν δὴ ὡς ἄξιον ὄντα βασιλέως τοῦτον τὸν ἄνδρα, ἐσκεψάμεθα τίς
πόλει ὢν ἥδιστ', καὶ ποίαν πρὸς φύσιν ἔχων, καὶ ποίᾳ πρὸς τί παι- γρ. χρῆναι.
δείᾳ παιδευθεὶς τοσοῦτον διήνεγκεν εἰς τὸ ἄρχειν ἀνθρώπων. ὅσα τ' ἐν
καὶ ἐπυθόμεθα καὶ ἠδέσθημεν δικαίως περὶ αὐτοῦ, ταῦτα πειρασόμεθα
διηγήσασθαι.

§. 1. Ἀστυάγης μὲν δὴ λέγεται ὁ Κυαξάρου μητρὸς Ἀμυτίδος Καμβύσου,
Περσῶν βασιλέως (ὁ δὲ Καμβύσης ἦν τῶν Περσείδων μὲν γένους, υἱὸς δὲ Περσείδου μὲν Περσέως κληζο-
μένου) μητρὸς δὲ ὁμολογεῖται Μανδάνης θυγατρὸς Ἀστυάγους. ἡ δὲ
Μανδάνη αὕτη Ἀστυάγει ἐγένετο θυγάτηρ, ἐκ Μηδων γυναικὸς βασιλέως.

2. Φιλόπαις δὲ ὁ Κῦρος λέγεται καὶ ἄδεται ἐπὶ καὶ παῦσι τοῖς 2
βαρυάχθεσιν οὐδὲν μᾶλλον ἢ κακίᾳ, ψυχῇ δὲ φιλανθρώπῳ καὶ
φιλομαθεῖ καὶ φιλοπονεῖ, ὥστε πάντα μᾶλλον ἀνασκήναι,
πάντα δὲ κίνδυνον ὑπομεῖναι ἐκ παιδείας ἕνεκα.

3. Φύσιν μὲν δὴ τῆς ψυχῆς καὶ τῆς μορφῆς τοιαύτην ἔσχεν ἀφ- 3
ορμὴν παιδεύεται· ἐπαιδεύθη δὲ μᾶλλον ἐν Περσῶν νόμοις. ἔστι δὲ δύναται
οἱ νόμοι ἄρχειν ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ ἐπιμελούμενοι. οὐχ ὁμοίως γὰρ
ταῖς πόλεσιν πόλεσιν ἄρχοντες· αἱ μὲν γὰρ πόλεις ἀφεῖσαι παιδεύειν ὅπως τις βέλτιστος τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας, καὶ αὐτοὺς
τοὺς πρεσβυτέρους ὅπως βέλτιστοι ἀλλήλοις ἔσονται, ἐπιτίθεσιν αὐτοῖς μὴ
κλέπτειν, μὴ ἁρπάζειν, μὴ βίᾳ εἰς οἰκίαν παρέρχεσθαι, μὴ παίειν ὃν
μὴ δίκαιον, μὴ μοιχεύειν, μὴ ἀπειθεῖν ἄρχοντι, καὶ τἆλλα τὰ τοιαῦ- γρ. ἐπανέ-
τα ὡσαύτως. ἐὰν δέ τις τούτων τι παραβαίνῃ, ζημίας αὐτοῖς ἐπι- θεσιν.
τίθεσιν. οἱ δὲ Περσικοὶ νόμοι, ὡς λακωνίζοντες ἐπιμέλονται ὅπως τῶν
ἀρχόντων μὴ τοιοῦτοι ἔσονται οἱ πολῖται ὥστε πονηρῷ τινι ἄρχοντι ἢ
αἰσχρῷ ἰφίεσθαι. ἐπιμέλονται δ' ὧδε· ἔστιν αὐτοῖς Ἐλευθέρου ἀγορὰ
καλουμένη, ἵνα τε τὰ τῆς βασιλείας καὶ τἆλλα ἀρχεῖα, πανοίκτια.
συντέθειται μὲν ὧδε, καὶ οἱ ἀγοραῖοι, καὶ αἱ ταύτην φυλακὴν ἀπει-
ληχυῖαι εἰς ἄλσος τι, ὡς μὴ μιγνύηται ὁ τούτων
τύρβος τῇ τῶν παιδευομένων εὐκοσμίᾳ. διήρηται δ' αὕτη ἡ ἀγορὰ
εἰς τὰ ἀρχεῖα εἰς τέτταρα μέρη· τούτων δ' ἔστιν μὲν παισὶν, ἐν
οἷς ἐφήβοις, ἄλλο τελείοις ἀνδράσιν, ἄλλο τοῖς ὑπὲρ τὴν στρατιὰν ἤδη

ἴστη μαθήσονται. νόμῳ δὲ εἰς τὰς ἑαυτῶν χώρας ἔκαστοι τούτων πορεύονται, οἱ μὲν παῖδες ἅμα τῇ ἡμέρᾳ, καὶ οἱ πλῆθοι ἄνδρες· οἱ δὲ γεραίτεροι, ἡνίκ' ἂν ἑκάστῳ ὥρα ᾖ, πολλοῦ δεῖν ταῖς τεταγμέναις ἡμέραις, ἐν αἷς δεῖ αὐτοὺς παρεῖναι. οἱ δὲ ἱππῆς καὶ κομῶντας ἔξεστι ἀγεσθαι τὰ ἀγεννέα ἅμα τοῖς γυμνικοῖς ὄντα, πολλοῦ δὲ μᾶλλον τοὺς γυμνικούς. οὔτε δὲ οὔτε ἐπιζητοῦσιν, ἵνα μὴ προβρήδην παρεῖναι· οὔτε πολλάκις ἀπεῖναι καλόν· ἄρχοντες δὲ ἐφ' ἑκάστῳ τῶν μερῶν εἰσὶ δώδεκα (δώδεκα γὰρ Περσῶν φυλαὶ διῄρηνται) καὶ ἐπὶ μὲν τοῖς παισὶν ὧν οἱ γεραίτεροι ἠρημένοι εἰσίν, οἳ ἂν δοκῶσι τοὺς παῖδας βελτίστους ἂν ἀποδεικνύναι· ἐπὶ δὲ τοῖς ἐφήβοις, ὧν οἱ τελέαν ἀνδρῶν, οἳ ἂν ὡσαύτως τοὺς ἐφήβους βελτίστους δοκῶσι παρέχειν· ἐπὶ δὲ τελείοις ἀνδράσιν, οἳ ἂν δοκῶσι παρέχειν αὐτοὺς μάλιστα καὶ τὰ συμφέροντα πλεῖστα, καὶ οἱ παρεσκευασμένοι εἶεν οἱ μιλήσιοι ἀρχῆς· εἰσὶ δὲ καὶ οἱ γεραίτεροι πρεσβύται ἡρημένοι, οἳ ἂν ἐξεταστὰς καὶ αὐτοὶ οἱ κεκοσμημένοι ἀποστείλωσιν. ἃ δὲ ἑκάστῃ ἡλικίᾳ προστέτακται ποιεῖν, διηγησόμεθα, ὡς μᾶλλον δῆλον γένηται ἢ ἐπιμέλεται ὡς ἂν βέλτιστοι εἶεν οἱ πολῖται.

4. Οἱ μὲν δὴ παῖδες εἰς τὰ διδασκαλεῖα φοιτῶντες, ἀφ' οὗπερ μανθάνουσι δικαιοσύνην, καὶ λέγουσιν ὅτι ἐπὶ τοῦτο ἔρχονται, ὥσπερ ἐπὶ τὰ παρ' ἡμῖν οἱ τὰ γράμματα μανθάνοντες· οἱ δὲ ἄρχοντες αὐτῶν διατελοῦσι τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἡμέρας δικάζοντες αὐτοῖς. γίγνεται γὰρ δὴ καὶ παισὶ πρὸς ἀλλήλους, ὥσπερ ἀνθρώποις, ἐγκλήματα καὶ κλοπῆς, καὶ ἁρπαγῆς, καὶ βίας, καὶ ἀπάτης, καὶ καπηλείας, καὶ ἄλλων οἷον εἰκός· ἃς δ' ἂν γνῶσι τούτων τι ἀδικουμένους, τιμωροῦνται κολάζοντες· καὶ οὓς ἂν ἀδίκως ἐγκαλεῖσθαι εὑρίσκωσι, δικάζοντες καὶ ἐγκλήματος, εὖ ἴσασι καὶ ἄνθρωποι μισοῦντες μὴ ἀδίκως μάλιστα δικάζοντας· εὐχάριστος, ἀχαρίστας· καὶ ὃν ἂν γνῶσι δωρούμενον μὴ χάριν ἀποδιδόντα, μὴ ἀποδιδόντα, κολάζουσι καὶ τοῦτον ἐμμελῶς. οἴονται γὰρ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πρὸς θεοὺς ἂν μάλιστα ἀμελῶς ἔχειν, καὶ πρὸς γονέας, καὶ πατρίδα, καὶ φίλους. ἔπαθλα δὲ δικῆ μάλιστα τῇ ἀχαριστίᾳ ἡ ἀναισχυντία· καὶ γὰρ αὕτη μεγίστη δικεῖ εἶναι ἐπὶ πᾶσι τοῖς αἰσχροῖς ἡμῶν. διδάσκουσι δὲ τοὺς παῖδας καὶ σωφρονεῖν· μίαν δὲ συμβάλλονται εἰς τὸ μανθάνειν σωφρονεῖν αὐτοὺς, ὅτι καὶ τοὺς ὑπερσυνετοὺς ὁρῶσιν ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν σωφρονοῦντας μανθάνοντας. διδάσκουσι

διδάσκουσι δ' αὐτοὺς καὶ πειθαρχεῖν τοῖς ἄρχουσι· μίαν δὲ καὶ εἰς ταὐτὸ συμβάλλεται, ὅτι ὁρῶσι τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τιμωμένους τοῖς ἄρχουσιν ἰσχυρῶς. διδάσκουσι δὲ καὶ ὑγιεινοῖς εἶναι γαστρὸς καὶ ποτοῦ· μίαν δὲ καὶ εἰς ταὐτὸ συμβάλλεται, ὅτι ὁρῶσι καὶ τοὺς πρεσβυτέρους οὐ πρότερον ἀπίοντας γαστρὸς ἕνεκα, πρὶν ἂν ἀφῶσιν οἱ ἄρχοντες· καὶ ὅτι οὐ παρὰ μητρὶ ζῴβωνται οἱ παῖδες, ἀλλὰ παρὰ τοῦ διδασκάλου, ὅταν οἱ ἄρχοντες σημήνωσι. φέρονται καὶ οἴκοθεν σῖτα μέν, γρ. σῖτα μὲν, ἄρτοι, ὄψον δὲ, κάρδαμον· πιεῖν δέ, ὧν τις διψῇ, κώθωνα, ὡς ἀπὸ ἄρτους. δὲ ποτὰ μόνον ἀρύσασθαι. ὧδε δὲ πότοις μανθάνουσι πειθαρχεῖν καὶ ἀκροᾶσθαι. μίαν δὲ ἐξ ἧς ἐπαιδεύθησαν ἐπῶν ἀπὸ χθονὸς οἱ παῖδες ταῦτα παρέχουσιν. ἐκ τούτου δὲ εἰς τοὺς ἐφήβους ἐξέρχονται. οὗτοι δ' αὖ οἱ ἔφηβοι διάγουσιν ὧδε.

5. Δίκην ἐπὰ ἀφ' οὗ ἂν ἐκ παίδων ἐξέλθωσι, κοιμῶνται μὲ 5
ὧδε ἐν ἀγρέλαι, ὥσπερ προείρηται, καὶ φυλακὴς ἕνεκα τῆς πόλεως καὶ σωφροσύνης (δοκεῖ γὰρ αὕτη ἡ ἡλικία μάλιστα ἐπιμελείας δεῖσθαι) παρέχουσι δὲ καὶ τῶν ἡμέρων ἑαυτοὺς μάλιστα τοῖς ἄρχουσι χρῆσθαι, ἐὰν τι δέωνται ὑπὸ τοῦ κοινοῦ. καὶ ὅταν μὲ δὴν, πάλιν μένουσι ὧδε τὰ ἀρχεῖα. ὅταν δὲ ἐξίῃ βασιλεὺς ἐπὶ θήραν, ἐξάγει τῶν ἡμί- γρ. θήραν, σεων τὴν φυλακὴν· πιεῖ δὲ τοῦτ' ἐκ πολλάκις δὲ μιᾶς. ἔχει δὲ δεῖ τοὺς τὰς ἡμισείας φυλακὰς ἐξιόντας ἔξω πρὸ τῶν φαρίτων, καὶ ἐν κύκλῳ κυνηγοῦσι, ἢ σάλα- κυκλεύειν εν· ἐπὰ δὲ καὶ μένει, καὶ πάλιν δύο, ὥστε δὲ μὲ ἀφίενται, τοῦ δ', ἂν πειθ. δέηται, ἐν χρεὼ χρῆναι. ἀφ' οὗτος δὲ δημοσίᾳ δὲ θηρᾶν ἐπιμέλονται· καὶ βασιλεὺς, ὥσπερ καὶ ἐν πολέμῳ, ἡγεμὼν αὐτοῖς ἐστι, καὶ αὐτός τι θηρᾷ, καὶ τὰ ἄλλων ἐπιμελεῖται ὅπως ἂν θηρᾶσιν· ὅτι ἀληθηςάτη δοκεῖ αὕτη ἡ μελέτη τὸ ὡς ἐν πολέμῳ εἶναι. καὶ γὰρ πρὸς ἀνίσταθαι ἐδίᾳ, καὶ ψύχη καὶ θάλπη ἀνέχεσθαι· γυμνάζει δὲ καὶ ὁδοιπορείαις καὶ δρόμοις· ἀνάγκη δὲ καὶ τοξεύειν θηρίοις, καὶ ἀκοντίζειν ὅτε ἂν παρέπιπτῃ· καὶ τῶν ψυχῶν δὲ πολλάκις ἀνάγκη θήρᾳ ἐν τῇ γρ. γίνεσθαι. θήρᾳ, ὅταν τι τῶν ἀλκίμων θηρίων ἀνθέξηται. πάντων μὲ γὰρ δεῖ τὸ ὀ- γρ. καὶ θάλ- μῶσι γιγνόμενον, φυλάξασθαι δὲ τὸ ἐπιφερόμενον. ὥστε οὐ ῥᾴδιον πεσεῖν. καὶ ἐν τῇ θήρᾳ ἄπιστοι τῶν ἐν πολέμῳ παρόντων. ἐξέρχονται δὲ ἐπὶ τῶν θηρῶν, ἄρσην ἑκάστοις τελεῖον μὲ, ὡς δὲ εἰκὸς, τῶν παίδων, πάλαι δὲ ὅμοιον, καὶ θηρῶσι μὲ ἐν ὧν ἂν ἀσφαίσαιεν. ἐὰν δὲ τι δὴν θηρίον ἕνεκα ἐπικαιρότερον, ἢ ἄλλως βελτίωσι λαβεῖν δοκῇ, τοῦτο γρ. ἐθέλου- σι. τῶν

πλὼ ἡμέραν, ἢ ἄριστον ἓν δειπνήσαντες, πλὼ ὑστεραίαν αὖ ἡμέρᾳ μίαν ἐς δεῖπνον· καὶ μίαν ἄμφω ταῦτα τὰς ἡμέρας λοιπὸν ἐστιν, ὅτι μιᾶς ἡμέρας ζῆτον δαπανῶσι. ἢν δὲ ποιῶσι βιβλίας ἕνεκα, ἵνα καὶ ἰὰν ἢ ἐν πολέμῳ δέηται ξυνιέντες τοῦτ' ποιεῖν. καὶ ὅσοι δὲ τοῦτ' ἐχουσιν οἱ πλεῖστοι εἰσί, τι ἂν ἡμᾶς ὠφελήσειεν· εἰ δὲ μή, ἢ κερδανοῦμεν. εἰ δέ τις αὐτοὺς εἴασεν ἢ ἐσθίειν ἀηδῶς ὅταν κέρδαινον μόνον ἔχωσιν ἐπὶ τῷ σίτῳ, ἢ πίνειν ἀηδῶς ὅταν ὕδωρ πίνωσιν, ἀναμνήσει κτῆσιν ἢν ἡδὺ μάζα καὶ ἄρτος πίνειν φαγεῖν, πῶς δὲ ἡδὺ ὕδωρ διψῶντι πιεῖν. αἱ δ' αὖ μῆκοσιν φυλαὶ ἀλλήλαισι μιλιττοῦσι ἢ τι ἄλλο, ἃ παῖδες ὄντες ἐμάθομεν, καὶ ἔξεστιν καὶ ἀκούλιζειν· καὶ ἀλεκτρυόνες μόνοι οἱ πάντα πρὸς ἀλλήλους ἀλεκτρυοῦσιν. εἰσὶ δὲ καὶ δημόσιοι θῆρες ἀγῶνες, καὶ ἄθλα προτίθεται. εἰ δὲ ἄν τὲ φυλαὶ πλεῖστοι ὦσι δαιμονίστατοι καὶ ἀνδρικώτατοι καὶ σώφρονέστατοι, ἐπαινοῦσιν οἱ πολῖται, καὶ τιμῶσιν οὐ μόνον τὲ νῦν ἄρχοντα αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ὅστις αὐτοὺς παῖδας ὄντας ἐπαίδευσε. χρῶνται δὲ τοῖς μὲν τὲ ἱρηῶν αἰ ἀρχαὶ, ὧν τι ἢ φρενῆσαι δέηται, ἢ κακουργέους ἐρωνῆσαι, ἢ λῃστὰς ὑποδραμεῖν, ἢ καὶ ἄλλο πόσου ἰσχύον· ἢ πάχους ἕνεκα ἐσί. τοῦτο μὲ δὴ οἱ ἱρῆοι προτίθεσιν. ἐπειδὰν δὲ τὰ δίκαια ὑπ' ἀλεκτελίσωσιν, ἐξέρχονται εἰς τοὺς τελείους ἄνδρας.

ἀρ. ὑπὲρ τῶν οἰκείων.

ἀρ. Σωφρονοῦντας.

6 6. Ἀφ' οὗ δ' ἂν ἐξέλθωσι χρόνου ἐκ τῶ ἱρῆων, οὗτοι αὖ πάντα καὶ ἐᾶσθαι ἐπ' ἀλέγουσιν ὧδε. πρῶτον μὲ, ὥσπερ οἱ ἱρῆοι, περίεχουσιν ἑαυτοὺς ταῖς ἀρχαῖς χρῆσθαι, ὧν τι δέῃ "περὶ δὲ κοσμοῦσα "Φρονοῦντας τι ἤδη ἔρσεν ἐπὶ καὶ ἐπ' ἀνωμάλων. ὧν δὲ καὶ δίαιτα σφαλερὰ, τοῖς μὲ οἱ οὔτω πεπαιδευμένοι ἐκπίπτουσιν, οὐδὲ πάλαι, σφαλέντας, ὧν δ' αἰ χάριτες ὄπλα κακοῦνται, ὥσπερ καὶ τοῖς στρατιώταις, καὶ ῥᾴδιον ἐν τῇ αἱρέσει, οἷον ὧν γράφοντες οἱ Πέρσαι ἔχοντες· ἐν δὲ τῇ δίξῃ μᾶλλον ἢ κυνδύνῳ. καὶ αἰ ἀρχαὶ δὲ πᾶσαι ἐκ τούτων κατίστανται, πάλιν οἱ τὲ παῖδων διδάσκαλοι.

7 7. Ἐπειδὰν δὲ τὰ πάντα καὶ ἐᾶσθαι ὑπ' ἀλεκτελίσωσιν, ἐπὶ πᾶν μὲν ἀνοῦσι πάλιν ἢ πάντα κατὰ ὑπ' ἀρχόντας ἀπὸ γενετῆς· ἐξέρχονται δὲ τελικαῦτα εἰς τοὺς χαρακτῆρας ὄντας τε καὶ καλλιμόρους. οἱ δὲ ἂν χαρακτῆρες οὗτοι φρατεύονται μὲ ἐκπίπτειν ἔξω τῆς ἑαυτῶν, εἴκοσι δὲ μυριάδες δικάζουσι τὰ τε καὶ πάντα καὶ ἴσας. καὶ

δικάτε

ἡνάτῳ δ' οὖτοι κέλευσι, καὶ τοὺς ἀρχοὺς οὗτοι πάσας αἱροῦντες· καὶ ὧν τις ἢ σὺ ἐφήδοις, ἢ σὺ τελείοις αὐθρώσιν ἐλπίζῃ τε νομίμων, φαίνεσι μὲν οἱ Φύλαρχοι ἕκαστον, καὶ τῷ ἄλλων ὁ βουλόμενος· οἱ δὲ χειροτονοῦσι ἀκροώμενοι, σὺ κέλευσι· ὁ δὲ σὺ κελευθεὶς, ἄπρακτος τὸν λοιπὸν βίον διατελεῖ.

8. Ἵνα δὲ σαφέστερον δηλωθῇ πᾶσα ἡ Περσῶν πολιτεία, μικρὸν ὑπανέωμι. νῦν γὰρ οὐ βραχυπάτρα ἂν δηλωθείη διὰ τὸ πολυπραγμόνα. λέγονται μὲν γὰρ Πέρσαι ἀμφὶ ὀκτὼ μυριάδας εἶναι· τούτων δ' οὐδεὶς ἀπαλλάττει νόμῳ τιμῶν καὶ ἀρχῶν, ἀλλ' ἔξεστι πᾶσι Πέρσαις πέμπειν τοὺς ἑαυτῶν παῖδας εἰς ὃν κοινὰ τῆς δικαιοσύνης διδάσκαλεῖα. ἀλλ' οἱ μὲν ἐλευθέριοι πέμπουσι τοὺς παῖδας ἐλευθέρους, πέμπουσι· οἱ δὲ μὴ ἐλευθέριοι, οὐ πέμπουσιν. οἱ δ' ἂν παιδεύωσι παρὰ τοῖς δημοσίοις διδασκάλοις, ἔξεστιν αὐτοῖς σὺν τοῖς ἐφήβοις πανοπλίτας· τοῖς δὲ μὴ ἀπαιδεύτοις οὖσιν, οὐκ ἔξεστι. οἱ δ' ἂν σὺν τοῖς ἐφήβοις ἀπατελίσωσι τὰ νόμιμα πονηρῶς, ἔξεστι τούτοις εἰς τοὺς τελείους ἀνδρας συναυλίζεσθαι, καὶ ἐλαύνειν καὶ τιμᾶν μετὰ χεῖρα· οἱ δ' ἂν αὖ σὺν τοῖς παισὶ μὴ ἀπατελίσωσιν, ἢ σὺν τοῖς ἐφήβοις, οὐκ εἰσὶ ἐλεύθεροι εἰς τοὺς τελείους· οἱ δ' ἂν αὖ σὺν τοῖς τελείοις ἀπατήσωσι ἀνεπίληπτοι, οὗτοι τὰ χειροτόνητα γίνονται. οὕτω μὲν δὴ οἱ χειρότεροι ἀπὸ πάντων τῶν καλῶν ἐληλύθασιν καθίσταν). καὶ ἡ πολιτεία αὕτη, ἣ οἴονται χρῆσιμοι βίλτιστοι ἂν εἶναι.

9. Καὶ νῦν δὴ ἐπὶ μὲν τὴν μετρεσίαν καὶ τὴν μίσθωσιν ἀφίκῃς αὐτῶν, καὶ ἔστ' οἰκονομίας τῶν ἀνθρώπων. αἱ μὲν δὴ ἐπὶ καὶ νῦν ἐστι Πέρσαις καὶ τὸ δεσπότου, καὶ τὸ δεσπότεσθαι, καὶ τὸ φύσις μισθὸς φαίνεται· αἱ δὲ ἐπὶ καὶ τὸ ἴσον καὶ φανερὸν χρῆσθαι ἢ ἔστ' οὐχ ὅσιον ἐστιν, ἢ καὶ ἄλλο τι τοιοῦτο. πῶς δ' οὐκ ἂν ἐθέλοιεν ποιεῖν, εἰ μὴ καὶ διαίτῃ μισθὸς ἐχρῶντο, καὶ τὸ ὑγρὸν οἰκονομοῦντες ἀνηλίσκοντο, ὥστε ἄλλῃ τοι δεσπόζειν.

10. Τοῦτο μὲν δὴ καὶ πάντων Περσῶν ἕνεκεν λέγω. οὗ δ' ἕνεκα ὁ λόγος ὠρμήθη, νῦν λέξομεν ὡς Κύρου παρέλαβε, αἰρόμενον ἀπὸ παιδός.

11. Κῦρος μὲν γὰρ μέχρι δώδεκα ἐτῶν, ἢ ὀλίγῳ πλείων, τοῦτον τὸν παιδείαν ἐπαιδεύθη, καὶ πάντων τῶν ἡλίκων διαφέρων ἐφαί-

νετο

νιτο καὶ εἰς τὸ πεζὸν μαχεῖσθαι, ἃ δέοι, καὶ εἰς τὸ καλῶς καὶ ἀνδρείως ἐκπλῆσαι ποιεῖν. ἐκ δὲ τούτου δὴ μᾶλλον ἐπεμέλετο Ἀστυάγης τῶν ἑαυτοῦ θυγατέρα, καὶ τὸν παῖδα αὐτῆς. ἐδεῖτο γὰρ ἐπιθυμεῖν, ὅτι ἥκιστα καλὸν κἀγαθὸν αὐτὸν εἶναι. ἐχθρὰ δ' αὐτὴ τε ἡ Μανδάνη ἦεν τῷ πατέρι, καὶ τὸν Κῦρον τὸν ἐγὼ ἔχωσι. ὡς δὲ ἀφίκετο πάλιν, καὶ ἐγὼ ὁ Κῦρος τὸν Ἀστυάγους τὸν μητρὸς πατέρα ὄντα, τοῦτον, οἷα δὴ πᾶσι φιλόεργον ὂν φύσει, καπάζειτό τι αὐτόν, ὥσπερ ἂν εἴ τις πάλαι συῒ ἐθραμμένῳ καὶ πάλαι φίλων ἀπαύξοιτο. καὶ ὁρῶν δὴ αὐτὸν κεκοσμημένον καὶ ὀφθαλμῶν ὑποχρωφῆ καὶ χρόᾳ μετρίῳ συνεῖψε, καὶ κόμας ἐπεθύετους (ἃ δὴ κόμμια ἐν Μήδοις. ταῦτα γὰρ πάντα Μηδικά ἐστι, καὶ οἱ πορφυροῦν χιτῶνες, καὶ οἱ κάνδυες, καὶ οἱ γρ. πῖς χέσιν. ψελιοὶ ἐπὶ τῇ δίρῃ, καὶ τὰ ψέλια ἐπὶ τῶν χειρῶν. ἐν Πέρσαις δὲ τοῖς οἴκοι καὶ νῦν ἔτι πολὺ καὶ ἰσθῆτες φαυλότεραι, καὶ δίαιταν εὐτελίστερον) ὁρῶν δὴ τὸν κόσμον ἐν πάππῳ, ἐμβλέπων αὐτῷ, ἔλεγεν, Ὡς καλός μοι ὁ πάππος. ἐρωτώσης δὲ τῆς μητρὸς αὐτὸν, Πότερον δοκεῖ καλλίων αὐτῷ εἶναι, ὁ πατὴρ ἢ οὗτος; ἀπεκρίνατο ἄρα ὁ Κῦρος, Ὦ μῆτερ, Πέρσῶν μὲν πολὺ κάλλιστος ὁ ἐμὸς πατήρ· Μήδων μέντοι, ὅσων ἑώρακα ἐγὼ καὶ σὺ τῶν ὀδοῦς καὶ ἐπὶ θύρας, πολὺ οὗτος ὁ ἐμὸς πάππος κάλλιστος. αὖ πάλιν ἐρόμενον γρ δὲ ὁ πάππος αὐτὸν τὸν Ἀστυάγην, καὶ τί δοκεῖ αὐτῷ κάλλιστον εἶναι ἐν τοῖς ἵπποις καὶ ψελλίοις ἐπὶ τῶν χειρῶν καὶ ὁπόσα ἐν τῇ οἰκήσει ἐστί, καὶ εἴ τι ἐξελαύνοι, ἐφ' ἵππου χρυσοχαλίνου ἐφαπτόμενος, ὥστε καὶ αὐτὸς ἐν ἀσθενείᾳ πορεύεσθαι. ὁ δὲ Κῦρος, ἅτε παῖς ὢν καὶ φιλόκαλος καὶ φιλόμαθος, ἤδειν τῇ γνώμῃ· καὶ ἐπαινέσαι μανθάνων, ὑπερέχαιρεν. ἐν Πέρσαις γὰρ χαλινὸν εἶναι καὶ τρέφειν ἵππους καὶ ἐπαινεῖν ἐν ὁρείῃ οὔσῃ τῇ χώρᾳ, καὶ ἰδεῖν ἵππον πάνυ παίσιον ἰών. δείσας δὲ ὁ Ἀστυάγης ἰὼν τῇ θυγατρὶ καὶ τῷ Κύρῳ, βουλόμενος τὸν παῖδα ὡς ἥδιστα δειπνεῖν, ἵνα ἥσσον ἐν οἰκίδι ποθοίη, ἐπεσήγαγε αὐτῷ καὶ παρῳνίδας καὶ παντοδαπὰ ἐμβάμματα καὶ βρώματα. τὸν δὲ Κῦρον ἔφασαν λίχνῳ, Ὦ πάππε, ὅσα προσήγμασαι ἔχεις ἐν τῷ δείπνῳ, εἰ ἀνάγκη γρ. λιχνοίδια ἐστὶ καὶ πάντα τὰ λιχνίζειν ἐᾶν ἐσθίειν καὶ χεῖρας, καὶ ἀπαυδᾶν τούτων τῶν παντοδαπῶν βρωμάτων. Τί δὲ; φάναι τὸν Ἀστυάγη, οὐ πολὺ σοὶ δοκεῖ κάλλιον τόδε τὸ δεῖπνον εἶναι ἐν Πέρσαις; τὸν δὲ Κῦρον φάναι πάνυ πολύ· καὶ γὰρ ἀπαλώτερα λίχνα, Οὐχὶ ὦ πάππε,

πάππε, ἀλλὰ πολὺ ἀπλεστέρα καὶ ἡδυτέρα παρ' ἡμῖν ἡ ὁδὸς ἐστιν ἐπὶ τὸ ἱματιωθῆναι, ἢ παρ' ὑμῖν. ἡμῶν μὲν γὰρ ἄρτος καὶ κρέας εἰς ταῦτο ἄγει· ὑμεῖς δὲ εἰς μὲν ταὐτὸ ἡμῖν ἀπιόντι, πολὺς δὲ ἱδρὼς ἐλιγμοὺς ἄνω καὶ κάτω τελαμῶνας, μόλις ἀφικνεῖσθαι ὅποι ἡμεῖς πάλαι ἥκομεν. Ἀλλ' ἄπαγε, φάναι τὸν Ἀστυάγη, σὺν ἀχθόμενοι τοῦτο ἀφελανόμεθα. γοῦν μέν σοι, ἔφη, καὶ σὺ γνώσῃ ἐν ἡδεῖ ταῦτα ἐστιν. Ἀλλα καὶ σε, φάναι τὸν Κῦρον, ὦ πάππε, μυσταγωγοῦμεν τοῦτο τὸ βρῶμα ὀρῦ. καὶ τὸν Ἀστυάγη ἐρέσθαι, Καὶνὶ δὴ σὺ τεκμαιρόμενος, ὦ παῖ, λέγεις; Ὅπου σε, φάναι, ὁρῶ, ὅταν μὲν ἄρτου ἄψῃ, εἰς οὐδὲν τῶν χείρω ἀποψώμενον· ὅταν δὲ τούτων ἁπάντων δίψης, εὐθὺς ἀποκναίρεις τὸν χεῖρα εἰς τὸ χρήσιμον, ὡς πάνυ ἀχθόμενον ὅτι κακοδαιμονίᾳ σοι ἀπ' αὐτῶν ἐγένετο. ὡδὶ τοῦτο δὴ τὸν Ἀστυάγη εἰπεῖν, Εἰ γάρ σοι οὕτω γιγνώσκεις, ὦ παῖ, ἀλλὰ κρέα γε ἐώνχει, ἵνα νυνὶ ἃς οἴκοθεν ἀπέλθῃς. ἅμα δὲ τοῦτο λέγοντα πολλὰ αὐτὸν περιφέρειν, καὶ ἥρεια καὶ τὰ ἡμίερα. καὶ τὸν Κῦρον, ἐπεὶ ἐώρα πολλὰ τὰ κρέα, εἰπεῖν, Ἦ καὶ δίδως φάναι μοι, ὦ πάππε, ταῦτα πάντα τὰ κρέα, ὅ, τι ἂν βάλωμαι αὐτοῖς χρῆσθαι; Νὴ δία, φάναι, ἐγώ σοι, ὦ παῖ. σὺν τοῦτο δὴ τὸν Κῦρον λαβόντα τὰ κρέα, διαδιδόναι τοῖς ἀμφὶ τὸν πάππον θεραπευταῖς, ἐπιλέγοντα ἑκάστῳ, Σοὶ μὲν τοῦτο, οὐ σεσήμωσαι με ἐπαύειν διδάσκεις· σοὶ δέ, οὐ μοι πάλαι ἐδωκας· τοῦτο γὰρ τὸν ἔχω· σοὶ δέ, ὅτι τὸν πάππον καλῶς θεραπεύεις· σοὶ δέ, ὅτι μοι τὴν μητέρα λιμᾷς. διαπαντὸς ποιῶν, ἕως διεδίδου πάντα τὰ ἐλαφρὰ κρέα. ἐπεὶ δὲ Σάκαν δή, φάναι τὸν Ἀστυάγη, τῷ οἰνοχόῳ, ὃν ἐγὼ μάλιστα τιμῶ, οὐδὲν δίδως; ὁ δὲ Σάκας ἦν καλός τε ἀγαθὸς συγχανεῖν, καὶ τιμὴν ἔχων ἐπιστήμην τοὺς διορύχους Ἀστυάγους, καὶ ἀποκωλύειν οὓς μὴ καιρὸς αὐτῷ δοκοίη εἶναι ἐπιστήμην. καὶ τὸν Κῦρον ἐρέσθαι ἐπιτηδές, ὡς ἂν παῖς μηδέπω ὑποπτήσων, Διὰ τί, ὦ πάππε, ἔστιν οὗτος τιμᾶς; καὶ τὸν Ἀστυάγη σκώψαντα εἰπεῖν, Οὐχ ὁρᾷς, φάναι, ὡς καλῶς οἰνοχοεῖ καὶ ἡδέως; οἱ δὲ βασιλέων τούτων οἰνοχόοι κομψῶς τε οἰνοχοῦσι, καὶ καλὰ ἐλάχιστα ἱζάνουσι, καὶ δίδασι τοῖς τρισὶ δακτύλοις ἐχόντες τὸν φιάλην, καὶ ἐπισφίγγουσιν ὡς ἂν εὐδιδοῖεν τὸ ἐπιμελὲς ἡλιπότατα τῷ μισθοῦ πίνειν. Κέλευσον δὴ, φάναι, ὦ πάππε, τὸν Σάκαν, καὶ ἐμοὶ δοῦναι τὸ γοῦν τοῦ Σάκα.

ἐπιμελὲς,

ἵππους, ἵνα καὶ σὺ καλὸς ᾖς ἐπὶ ταῖς ἅρμασι, καὶ ἀναλίσκωμαί σοι, ἵνα δυνώμεθα καὶ τὸν πλοῦτον δίκαιον λαβεῖν παρὰ τοῦ Κύρου, ὅτι μὴ ἱκανὸς κλύουμι τὸ ἵππους, ὥσπερ ὁ Σάκας ἐώρα· ὅτου δὲ φησαίμεθα τὸ σῶμα πονηρὸν, καὶ ἀνδραποδώδους καὶ ὑβριζομένου πως σοὶ συνεργεῖν καὶ ἐνδίκως τιμᾶν φιλεῖν τε καὶ πάσχειν, ὥστε τῇ μητρὶ καὶ τῷ Ἀστυάγει πολλὰ χαλεπὰ πεπονθέναι. ᾧ δ' αὖτον ὁ Κῦρος ἐπαλαίσασθαι ἀναπηδήσας πρὸς τὸ πάππον, καὶ φιλιαίως ἅμα εἰπεῖν, Ὦ Σάκα, δοκῶ λαλᾶς· ἐκβαλῶ σε τῶν ὑμῶν. τί τε γὰρ ἄλλα, φάναι, ζῶ κρίλιον οἶνον πίνων, καὶ σὺν ἐκπώμασι αὐτὸς τὸν οἶνον· οἱ γὰρ τῶν βασιλέων οἰνοχόοι, ἐπειδὰν ἐνδιδῶσι τῶν φίλων, ἀρύσαντες ἐπ' αὐτῆς τῆς κυάθου, εἰς τὸν ἀριστερὸν χεῖρα ἐγχέαντες καταβρέφουσι· ἔπειτα δὴ, εἰ φάρμακα ἐγχέοιεν, μὴ λυσιτελεῖν αὐτοῖς. ἐκ τούτου ὁ Ἀστυάγης ἐπισκώπτων ἔφη, Καὶ σὺ δὴ, ὦ Κῦρε, τὰ ἄλλα μιμοῦ τὸν Σάκαν, σὺν ἀπροφάσει ἔπου; Οὐ νὴ δί', ἔφη, ἐπεδείκνυ μὴ σὺν τῷ κρατῆρι φάρμακα μιγνύειν. ᾧ γὰρ ὕστερον εἰσᾶς σὺ τοὺς φίλους ἐν τοῖς γλυκέσι, σαφῶς κατέμαθον φάρμακα αὐτὸν ὑμῖν ἐγχέαντα. Καὶ πῶς δὴ, ἔφη, σὺ ὦ παῖ, τοῦτο κατέγνως; Οἶνον δί', ἔφη, ὑμᾶς ἐώρων καὶ τὰς γνώμας καὶ τοῖς σώμασι ζαπλοκυβοῦς. ἐπεὶ τοίνυν μὲ γὰ, ἃ σὺ καὶ ἐᾶτε ἡμᾶς τοὺς παῖδας ποιεῖν, ταῦτα αὐτοὶ ἐποιεῖτε. πάλιν μὲ γὰρ ἅμα οἰκαδ' ἤλθετε, ἐμεθύσκεσθε· ἐν δὲ τῷ ἀλλήλων ἡδέως ἔπεσθε καὶ μάλα καλοίως. σὺν ἀκροάμασι δὲ ἐμοὶ ἐδοκεῖτε, ὡμνύετε γε. ἐπεὶ δ' ἄρξεσθε ἄρεσθε. λέγων δ' ἐκάστῳ ὑμῶν τὸν ἑαυτοῦ ἔμαλλον, " ἐπὶ ἀνασκαίπτε οἰκοδόμενοι, μὴ ὕπνος ὀρχεῖσθ' ἂν μυθμῷ, ἀλλ' ὁρᾷ ὀρθῶσθαι ἐθιστέον· ἐπιλέλησθε δὲ παντάπασι, σύ τι, ὅτι βασιλεὺς ἦσθα, οἵ τε ἄλλοι, οἵ σὺ ἄρχων. τίτε γὰρ δὴ ἔγωγε καὶ ἐσπούδαζον κατέμαθον οὐ τεῖ ἄρα ὧν ἡ ἐπιμέλεια ὑμῖν ἐστὶ τοῦ ἐποιεῖτε· ἐδόκουν ἐγὼ ἐπιστᾶτε. καὶ ὁ Ἀστυάγης ἔπεσε, Ὁ δὲ Κῦρε παῖ, ὦ παῖ, πίνων οὐ μεθύσκεσθαι; Οὐ μὲν δί', ἔφη. Ἀλλὰ πῶς ποιεῖ; Διψῶν παύεσθαι· ἄλλο δὲ κακὸν οὐδὲν πάρεστ'. οὐ γὰρ, οἶμαι, ὦ πάππα, Σάκας αὐτῷ οἶνον χεῖ. καὶ ἡ μήτηρ ἔπεσε, Ἀλλὰ τί σοὶ, ὦ παῖ, οὕτω τῷ Σάκᾳ πολεμεῖς; τὸ δὲ Κῦρος ἔπεσε, Οτι νὴ δία φίλον μισῶ αὐτόν. πολλάκις γάρ μοι σοῦ τὸ πάππου ἐπεθυμοῦντι σοῦ σφαμεῖν οὕτω ὁ μιαρώτατος ἀπεκωλύθ'. ἀλλὰ ἐκέλευε, φάναι, ὦ πάππα, δὸς μοι τοῦτο ἡμέρας ἄρξαι αὐτοῦ, καὶ τὸν Ἀστυάγη ἔπεσε, Καὶ πῶς

πῶς δὲ ἂν ἄρξειας αὐτῶν; καὶ ὃς Κῦρος φάναι, Σὲ δὲ ἄν, ὥσπερ ἐγὼ τοῦτον, ἐπὶ τῇ αὐτῷ, ἵνα ὅπου βέλτιστ' εἰσίναι ἐπ' ἄρχειν, λιγέμι γρ. πειράσω.
ἂν ὅτι οἷόν δυνατὸν τῷ ἀρίστῳ εἶναι τυγχάνειν, πειράζῃ καὶ σὲ ἐμοὶ ἕπεσθαι. εἰδ' ὁπόταν ἴωμεν ἐπὶ τὸ δεῖπνον, λέγωμι ἂν ὅτι λούεσθαι. εἰ δὲ πάνυ σπεύδεις φαγεῖν, εἴποιμι ἂν ὅτι πρὸ τοῦ γυμνασίου ἐστὶν ἡμῖν προθύεσθαι τοῦτον ὥσπερ οὗτος ἡμῖν προθύεται, καὶ σοὶ καλόν.

12. Τοιαῦτα μὲν αὐτοῖς διῆμιλλον πρὸς ἀλλήλους ἐν τῷ δείπνῳ· ὡς δὲ ἡμέρας, εἰ ἐν ἄδουτο διόμβρου ἢ τοῦ παπποῦ, ἢ τῆς μητρὸς ἀδελφοῦ, χαλεπὸν ἴσως ἄλλον φράσαι τοῦτο ποιήσαντα. ἐπεὶ δὲ ἐδόκουν ὁ Κῦρος ὑπερεῖχε χαρᾶς αὐτοῖς χαλεπὸν ἦν. ἐπεὶ δὲ ἡ Μανδάνη περιεσκόπει ὡς ἀπιοῦσα πάλιν πρὸς τὸ ἄνδρα, εἶδε τε αὐτὴν ὁ Ἀστυάγης κοπαλίπιν τὸ Κῦρον. ἡ δὲ ἀπεκεκλαύθη, ὅτι βούλοιτο μὲν ἂν ἅπαντα τῷ παιδὶ χαρίζεσθαι, ἄκοντα μὴν θῦ παῖδα χαλεπὸν νομίζῃ εἶναι κοπαλίπιν. ἐνθα δὴ ὁ Ἀστυάγης λέγει πρὸς τὸ Κῦρον, Ὦ παῖ, ἵνα μὴν ἡμῖς πατὴρ ἐμοὶ, πρῶτον μὲν τὸ πατὴρ ἐμὲ εἰσάγειν σοὶ Σάκας ἄρξῃ, ἀλλ' ὁπόταν βούλῃ εἰσίναι ὡς ἐμέ, ἐπὶ σὲ ἴωμι· καὶ χάρεν σοι, ἔφη, μᾶλλον εἴσοιμι ὅσῳ ἂν πλειονάκις εἰσίῃς ὡς ἐμέ. ἐπεὶ δ', ἵνα ποιῇς ἵνα ἐμοῖς χρήσῃ, καὶ ἄλλους ὁπόσους ἂν βούλῃ. καὶ ὅταν ἀπίῃς, ἔχων ἄπῃ οὗς ἂν αὐτὸς ἐθέλῃς. ἐπεὶ δὲ τὸ τῷ δείπνῳ ἐπὶ τὸ μηλέως σοι δίκαιον ἔχειν ὁποίαν βούλῃ ὁδὸν πορεύσῃ. ἐπεὶ τά τε νῦν ἐν τῷ παρόδῳ ἥμελε δίδωμί σοι, καὶ ἄλλα πολλαπλάσια συλλέξω, ἃ σὺ, ἐπειδὰν τάχιστα ἐπάνειμι μάθῃς, δώξῃ, καὶ ἐξεύρων καὶ ἀκοντίζων κρείττων ἔσῃ ἐμοῦ οἱ μεγάλοι ἄνδρες· καὶ παῖδας δὲ σοι ἐγὼ συμπαίκτορας παρίξω. καὶ ἄλλα ὅσα ἂν βούλῃ λέγων ὡς ἐμὲ σὸν ἀποχρήσῃ. ἐπεὶ δὲ ταῦτα εἶπεν ὁ Ἀστυάγης, ἡ μήτηρ ὑπῆρξε τὸν Κῦρον πότερα βούλοιτο μένειν, ἢ ἀπίεναι; ὁ δὲ σὺν ἐμοὶ ἥκειν, ἀλλὰ τάχ' εἶπεν, ὅπως μένειν βούλοιθ. ἐπεπαιδεύθη δὲ πάλιν ὑπὸ τῆς μητρὸς λέγειν; εἶπεν λέγων Ὅτι οἴκοι μὲν τὸ ἡλίκων καὶ εἰμὶ καὶ δοκῶ κρατεῖν· ἴσως, ὦ μῆτερ, καὶ τοξεύων καὶ ἀκοντίζων· ἐνταῦθα δὲ εὖ οἶδα ὅτι ἐπάνω ἡμῶν εἰμὶ τὸ ἡλίκων. καὶ τοῦτο εὖ ἴσθι, ἔφη, ὦ μῆτερ, ὅτι ἐμὲ πάνυ ἀπιᾶσι. ἀλλ' δέ με κοπαλίπης εὐδήθι, καὶ μᾶλλον ἐπάνειμι, ὅπως μὴ σὺ Πέρσαις ἄ-, οἶμαί σοι οὐκέτι τοὺς ἀγαθοὺς ἐν πολλῷ ῥᾳδίως νικήσειν.

ὅθεν

ὅπως ἦ εἰς Μήδους ἴοιμι, συνιόντι πρὸς τὸν πάππον αἰσχύνη ἐπέσται κρύπτειν ὧν ἐπιτυγχάνει αὐτῷ. τῷ δὲ μητρὶ ἐπιτίν, Τῷ δὲ δικαιοσύνῃ, ὦ παῖ, πῶς μανθάνοι τις ἄν, ὅτι ἔστιν σοι τοῦτο διδασκάλων; καὶ τὸν Κῦρον φάναι, Ἀλλὰ μὴν μακαρίως τοῦτό γε οἶδα. Πῶς σὺ οἶσθα, ἐπιτὸν τῶν Μανδάνης; Ὅτι, φάναι, ὁ διδάσκαλός με, ὡς ἤδη ἀκριβοῦντα τὸν δικαιοσύνῃ, καὶ ἄλλοις κελεύοντα δικάζειν. καὶ τοιγαροῦν, φάναι, ἐπὶ μιᾷ ποτὲ δίκῃ ταλαντιαῖον ἔλαβον, ὡς οὐκ ὀρθῶς δικάσας. ἐπεὶ δὲ ἡ δίκη διάδηλος. Πῶς μείζονα μισθὸν ἔχων χρυσοῦν, ὑπέρογκον παῖδα μικρὸν μείζονα ἔχοντα χρυσοῦν ἐκδύσας αὐτὸν, τὸν μὲν ἑαυτῷ σύμμετρον ἠμφίεσε, τὸν δὲ σύμμετρον αὐτὸς ἐνεδύσατο. ἐγὼ γοῦν δοκῶ δικάζων, ἵνα μὴ βέλτιον εἶναι ἀμφοτέροις τὸν ἀμφοτέροις ἴσον ἔχειν χρυσοῦν. ὃν δὲ τούτῳ μὲν ἔπαινον ὁ διδάσκαλος, λέγων ὅτι ὀρθῶς μὲν κατεψηφίσω δὲ ἀμφοτέροις κελεύσας, οὕτω δεῖ ποιεῖν· ὁπότερα δὲ κελεύει δεῖ ὁπότερα ὁ χρυσοῦν ἔχῃ, τοῦτ' ἴσως σκοπεῖν εἶναι, ἧς κλήσεως δικαία ἐστὶ, πότερα τὸν βίᾳ ἀφελόμενον ἔχει, ἢ τὸν ποιησάμενον, ἢ πελάσαντα κεκτῆσθαι. ἔπεσθαι δ' ἔφη τὸ μὲν νόμιμον, δίκαιον εἶναι· τὸ δὲ ἄνομον, βίαιον. σοὶ τῷ νόμῳ εὖ οἶδ' ὅτι δεῖν τὸν δικαστὴν τὴν ψῆφον φέρεσθαι. ἔστιν γε. ἴσθι ἀκριβῶς. ἐγώ σοι, ἔφη, ὦ μῆτερ, τάχα δίκαια παιζόμενος. οἶσθα ἀκριβῶς· ἐπεὶ δὲ ἁρπαγῆς ἐδέομεν, ὁ πάππος μοι, ἔφη, οὐκ ἐπιδιδάξει. ἀλλ' οὐ ταῦτα, ἔφη, ὦ παῖ, περὶ τῷ πάππῳ δίκαια ἦν. ἐν Πέρσαις ἐμολογεῖτην. οὕτως μὲν δὴ ἐν Μήδοις πάντων διαπρέπει ἑαυτὸν ἐπιδείκνυς. ἐν Πέρσαις δὲ τὸ ἴσον ἔχειν δίκαιον νομίζεται. καὶ ὁ σὸς πάππος ἅπασι πράγμασι πράγματα μὲν ποιεῖ ἃ ποιεῖ τῇ πόλει, πράγματα δὲ λαμβάνει· μίσθον δὲ αὐτῷ οὐχ ἡ τύχη, ἀλλ' ὁ νόμος ἐστὶν, ὅπως οὗ μὴ ἀπολῇ μαστιγούμενος, ἐπιδὰν οἴκοι ἔνης, ἂν περὶ τούτου μάχῃ ἥκῃς αὖθις ἐν βασιλικοῦ τὸν τυραννικὸν, ἐν ᾧ ἐστὶ τὸ πλεῖον οἴεσθαι χρῆναι ἀπάντων ἔχειν. Ἀλλ' ὅμως σὸς πάππος, ἔπη ὁ Κῦρος, δεινότερός ἐστιν, ὦ μῆτερ, διδάσκειν μέσον ἢ πλέον ἔχειν. ἢ οὐχ ὁρᾷς, ἔφη, ὅτι καὶ Μήδοις ἅπασιν διδάσκει ἑαυτοῦ μέσον ἔχειν; ὥστε δήπου, ὡς ὁ σὸς γε πάππος οὔτε ἄλλον οὐδένα, οὔτ' ἐμὲ πλεονεκτεῖν μᾶλλον ἐπαίνει τινα. τοιαῦτα μὲ δὴ πολλὰ ἐλάλει ὁ Κῦρος. πλὴν ἥ, ἡ μὲν μήτηρ ἀπῆλθε, Κῦρος δὲ κατέμεινε καὶ αὐτοῦ ἐπὶ δεῖπνον.

13. Καὶ

13. Καὶ τάχυ μὲν τῆς κλικιώταις συνικέσθαι, ὥστε οἰ- 13
κίας ἀμελεῖσθαι· τάχυ δὲ τοὺς παῖδας αὐτῶν ὑπηρέτας ποιεῖ- γρ. αἰκλι-
σθαι, καὶ ὕδωρ μὲν οὐ κατέχειν αὐτῶν τοὺς ἡβῶντας· ὥστε καὶ εἰ μὲ βου-
βασίλειος δέοιντο, τοὺς παῖδας σκίλλουσι Κύρου διδόντα ἀμαιρεῖ-
ξαθαι ζῶντι. ὁ δὲ Κῦρος ὁ μὲ δέοιντο αὖτοῦ οἱ παῖδες, ἀφ' τῶν
φιλανθρωπίαν καὶ φιλοτιμίαν, ἀεὶ πάντες ἐποιοῦντο ἀμαιρεῖσ-
θαι. καὶ ὁ Ἀστυάγης δὲ ὅ, μὲ δέοιτο αὐτὸ ὁ Κῦρος, οὐδὲν ἐδύ-
νατο αὐθαιρέτῳ μὴ ὐ χαρίζεσθαι.

14. Καὶ ὃ δὲ ἀσθενοῦντος αὐτοῦ, οὐδέποτε ἀπέλιπε τὸν 14
πάππον, οὐδὲ κλαίων ποτὲ ἐφαίνετο· δῆλος δὲ ὢν τοῖς πᾶσιν ἐπὶ τῷ ἐπιτε-
τραφθαι μὴ οἱ ὁ πάππος ἀποθάνοι. καὶ ὃ δὲ ὁ Ἀστυάγης, ὡς ἔοικε δέον
τὸ Ἀστυάγης, ὡσαύτως ἠδέατο Κύρου, καὶ πάντων ἀνεκρίνω
ἀπηδὰ ὑπαμείψασθαι, τι οἴοιτο χαριεῖσθαι· ὥστε παῖδα πάσαι ἐπι-
κλήσασθαι τὸ Ἀστυάγους.

15. Καὶ ὃ μὲ ἴσως ὁ Κύρος πολυλογώτερος, ἀμφὶ μὲν ἀφ' 15
τῶν παιδείαν, ὅτι ἀναγκάζοιτο ὑπὸ τῶν διδασκάλων μὴ διδάσκεσθαι λέ-
γειν ὧν ἐπεί, καὶ λαμβάνειν παρ' ἄλλων ἃ δίκαιοι· ἀλλὰ δὲ καὶ ἀφ'
τὸ φιλομαθὴς εἶναι, πολλὰ μὲν αὐτὸς ἀεὶ τοὺς παρόντας ἀνηρώτα
πῶς ἕκαστα τυγχάνοι, καὶ ὅσα αὐτὸς ὑπ' ἄλλων ἐρωτῷτο, ἀφ' ὧν γνῶναι δὲ
ἀγχίνους εἶναι, ὧν δὲ ἀπίκεσθαι. ὥστε οὐ πάντων δύτων ἡ πολυλο-
γία συνιέναι αὐτῷ, ἀλλ' ὥσπερ γὰρ οὐ σωμάτων, ὅσοι μὲν ὄντες
μείζω ἔλαθον, ὅμως ἐμφανεστάτη ἢ αὐτοῖς ἐκπέφυκε· ὃ καὶ τῷ
τῶν ὀλιγοεπῶν· ὕπω δὲ Κύρῳ οὐ τῷ πολυλογίας οὐ φιλοσο-
φία, ἀλλ' ἁπλότης καὶ φιλοσοφία· ὥστε ἐπιθυμίαν τις εἰ χρὴ ἔτι
πλείω ἀκοῦσαι αὐτοῦ, ἢ ζωπύρου παρεῖναι. ὡς δὲ ἀφίκετο ὁ χρόνος
αὖθις ζωὸ τῷ μειρᾶσθαι εἰς ὥραν δὲ ἀφίκοιτο ἡδοῖσθαι, οὐ τούτῳ δὲ
θεῖς μὲν λόγοις βραχυτέροις ἐχρῆτο, δὲ τῇ φωνῇ ἡσυχαιτέρᾳ· εὐ-
δοὺς δὲ σώφρων ἐφαίνετο, ὥστε δὲ ἐρυθριᾶσθαι ὁπότε ζωντοῦ χάνοι
τοῖς πρεσβυτέροις· καὶ δὲ σκυλακεύοις, τῷ πάντα ὁμοίως ἀφ-
πίπτειν, οὐκ ἐπ ὁμοίως ἀφ' πιτῶς εἶχεν. οὕτω δὲ ἡσυχαίτερον γρ. ἀφ' πιτῶς
μὲν ἦν, οὐ δὲ τοῖς σωφρόσιν πάμπαν ἐπιχαρές· καὶ γὰρ ὅσα ἀφ-
γωνιζόντων πολλάκις ἥλικες ἀφ' ἀλλήλους, οὐκ ἀ κρέσσων ἦδέ
ἀν, τοῦτο ἀφ' ὑκαλεῖτο τοὺς σωφρονεστέρους, ἀλ' ἅπερ ἠδέατο κρίνε-
σθαι, τοῦτο ἐξῆρχε, φάσκων κάλλιον αὐτῶν ποιεῖσθαι· καὶ

καὶ ἅρπαγχι ἔδη ἀναπηδῶν ἐπὶ τοὺς ἵππους, ἢ Δαμνιδύμου, ἢ Δαμοξδυσόμου ἀπὸ τῶ ἵππων, οὔπω πάνυ ἔποχος ὢν· ἠπιώμου δὲ, αὐτὸς ἐφ' ἑαυτῶ μάλιστα ἐλάα, ὡς οἷ σὺν ἀπεδίδρασκεν· ὁ δὲ ἠπιᾶθ ἀγείς ἐς μὴ ποιεῖν ἃ ἠπιᾶτο, ἀλλ' ὀναλινδεῖν ὁ τῷ πηρᾶθαι αὖθις βέλτιον ποιεῖν, ἔαχὺ μὲν εἰς τὸ ἴσον ἀφίκετ τῇ ἱππικῇ τοῖς ἡλικιώταις, ἔαχὺ δ παρῆλ, Δὲ τὸ ἱερᾶν δ' ἔργα. ἔαχὺ δ τὸ ὁ τῷ παρεδείσῳ ἡμέα ἀνηλώκῃ, διώκων κ βάλλων κ κυνηγετῶν· ὥστε ὁ Ἀσυάγης σὺκ εἶ ἔχειν αὐτῷ συλλήγην ἡμέα. καὶ ὁ Κῦρ αὖθόμου ὅτι βελόμου εὐ δύναιτο οἱ ζῶντα παρίεναι, πολλάκις ἔλεγε σοῖς αὐτῶν, ὦ πάπαι, τί σε δεῖ ἡμέα ζητεῖν πεφυκαῖ ἔχειν; ἀλλ' ὧν ἐμὲ ὀκπίμπης ἐπὶ ἡμέαν σὺν τῷ θεῖα, νομιῶ, ὅστι ἂν ἴδω ἡμέα, σὲ μοι τοῦτο τελέσειν. ἐπιθυμῶν δ Φόρδα ἐξιέναι ἐπὶ τὸν ἡμέαν, σὺκέθ' ὁμοίως λιπαρεῖν ἐδύνατ, ὥσπερ πρῶτ ἦν, ἀλλ' ὀκπρόπερον ἐφοβήθ. κ ἃ ἐφόβηθ τῷ Σάκᾳ ἐμέμφετ, ὅτι οὐ παρεῖ αὐτὸν ἐς τὸν πάππον, αὐτὸς ἦλθ Σάκας ἑαυτῷ ἐζήγητ. οὐ γὰρ ἐφοβήθ εἰ μὴ περίδοι ἐ καιρὸς εἴη. κ δ Σάκᾳ ἐδοκ πάντως σημαίνειν αὐτῷ ὁπότε σὺ καιρὸν εἴη ἐκείνῳ, κ ὁπότ σὺκ ἐ καιρόν. ὥστ ὁ Σάκας ἤδη ὑπερεφίλᾳ αὐτὸν ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες.

16 16. Ἐπεὶ δ' ἐμὲν ἔγνω ὁ Ἀσυάγης Φόρδα αὐτὸν ἐπιθυμοῦντα τ ἴξιν ἡμέρας, ὀκπέμπ αὐτὸν σὺν τῷ θείῳ καὶ φύλακας συμπέμπ ἐφ' ἵππων πρεσβυτέρους, ὅπως ἀπ τ' δυκιρῶν φυλάττοιν αὐτὸν, καὶ εἴ τ ἀγελέων ἢ φανείη ἡμέα. ὁ δὲ οὐ Κῦρ τ ἐπομόνων προθύμως ἐπωμότ ὑποίοις εὐ χρὴ ἡμέοις πλάζειν, καὶ ὁποῖα χρὴ μαρτύρᾶθαι διώκειν. οἱ δ' ἔλεγον ὅτι ἄρκθοι τε πολλοὶ ἤδη πλησιάσαντες διέφθειραν, καὶ λέοντες καὶ κάπροι καὶ παρδάλεες· οἱ δ ἔλαφοι καὶ δορκάδες, καὶ ἄγελοι οἷες καὶ οἱ ὄνοι οἱ ἄγελοι, ἀσινεῖς εἰσιν. ἔλεγον δ καὶ τοῦτο, ὡς δυκιρέας ὅτι δέοι φυλάττεσθαι οὐδὲν κάκιον ἢ τὰ ἡμέα. πολλοὶ γὰρ ἤδη αὐτοῖς τοῖς ἵπποις κακὰ πρήμνισθ ἔδωκαν.

17 17. Καὶ ὁ Κῦρ ταῦτα ἐμάνθανε προθύμως· ὡς δὲ εἶδεν ἔλαφον ἀκπηδήσασαν, πάντων ἐπιλαθόμου ὧν ἤκουεν, ἐδίωκεν, οὐδὲν ἄλλο ὁρῶν ἢ ὅποι τὸ φεύγ. καί πως Δαμνιδῦν αὐτῷ ὁ ἵππ πίπτ εἰς γῆν, καὶ μικροῦ κἀκεῖνον ἐξέτραχήλισεν.

γρ. ἑαυτῷ

γρ. ἔλιξι

γρ. ξάντα κολλὰ παρίεναι· οἱ ζῶντα παρίεναι, πολλάκις ἔλεγε σοῖς αὐτῶν, ὦ πάπαι, τί σε δεῖ ἡμέα ζητεῖν πεφυκαῖ ἔχειν; ἀλλ' ὧν ἐμὲ ὀκπίμπης ἐπὶ ἡμέαν σὺν τῷ θεῖα, νομιῶ, ὅστι ἂν ἴδω ἡμέα, σὲ μοι τοῦτο τελέσειν.

γρ. ἡμὲ ταῦτα τελέσειν

γρ. δυκιρέας

λιστεν· οὐ μὲν ἀλλ' ἐπέμβρεν ὁ Κῦρος μάλις πως, καὶ ὁ ἵππος ἐξανίστη. ὡς δ' εἰς τὸ πεδίον ἦλθεν, ἀναπτήσας κατεβάλετο τὸν ἵλαρον, καὶ ὁπόσα μὲν ἔχρῆν καὶ μέγα. ὁ μὲν δὴ ὑπέρχαιρεν. οἱ δὲ φύλακες ὑποστρέψαντες ἐλοιδόρουν αὐτὸν, καὶ ἔλεγον εἰς οἷον κίνδυνον ἔλθοι· καὶ ἔφασαν κελεύειν αὐτὸν τῷ πάππῳ. ὁ οὖν Κῦρος εἰσῆλθε κατακλινὼς, καὶ ἀκούων τοῦτο ἡνιᾶτο. ὡς δ' ἤσθετο κεκραγώς, ἀνεπήδησεν ἐπὶ τὸν ἵππον ὥσπερ συνδουσῶν· καὶ ὡς εἶδεν ὃν ἐβούλετο κάπρον ὑποφερόμενον, ἀντὶ ἱλαυνέτω· καὶ ἀναθεινάμενος ὑψόχορος βάλλει εἰς τὸ μέτωπον, καὶ κατέπεσε τὸν κάπρον. σὺν τοῦτο μὲν τοίνυν ἤδη καὶ ὁ Κῦρος αὐτὸν ἐλοιδορεῖτο, τὸ θρασύτατον ὀρῶν. ὁ δ', αὐτοῦ λοιδορουμένου, ὅμως ἐδίδου ὅσα αὐτὸς ἔλαβε, τοῦτα ἐᾶσαι αὐτὸν δεδωκέναι εἰσκομίσαντα τῷ πάππῳ. τὸν δὲ Κῦρον εἰπεῖν φασιν, ἀλλ' ὦ ἀθάνατε ὅτι ἐδίκαιος, οὐ σοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμοὶ λοιδορήσεται ὑπὸ σείων. κἂν βούλῃ τοι, φάναι αὐτὸν, μισησάτω, ἐπιδὼν γε ἐγὼ δῶ αὐτῷ. καὶ σύ γε εἰ βούλει, ἔφη, ὦ Κῦρε, ὑμωμοσάμην· ὅ, τι βούλει, τοῦτο ὄμνυε μοι. καὶ ὁ Κυαξάρης μάλιστοι τελευτῶν εἶπε, ποίει ὅπως βούλει. σὺ γὰρ νῦν γε ἡμῶν ἔοικας βασιλεὺς εἶναι. οὕτω δὴ ὁ Κῦρος εἰσκομίσας τὰ θηρία, ἐδίδει τι τῷ πάππῳ, καὶ ἐλέγετο ὑπὸ αὐτοῦ τοῦτα θεραπεύειν ἐκέλευε. καὶ τὰ ἀκόντια ἐδείκνυε μάλιστα, καὶ ἐπεδείκνυτο ἡ ἡμαθυμία ὅπως ὠρέγετο τοῦ πάππου ὄψεσθαι. ὁ δ' Ἀστυάγης ἄρα εἶπεν ἀλλ', ὦ παῖ, δέχεσθαι μὲν ἔγωγε ἡδέως ὅτι μοι δίδως, οὐ μάλιστα δέομαί γε τούτων οὐδενός, ὥστε σε κινδυνεύειν. καὶ ὁ Κῦρος ἔφη, εἰ τοίνυν μὴ σὺ δέῃ, ἐκείνῳ, ὦ πάππα, ἐμοὶ δὸς αὐτὰ, ὅπως ἐγὼ θηράσω τοῖς ἡλικιώταις, ἀλλ', ὦ παῖ, ἔφη ὁ Ἀστυάγης, καὶ τοῦτα λαβὼν θηράσεις ὅτῳ σὺ βούλει, καὶ τῶν ἄλλων ὁπόσα ἐθέλεις. καὶ ὁ Κῦρος λαβὼν, ἐδίδει τι ἄρα τοῖς παισὶ, καὶ ἅμα ἔλεγεν, ὦ παῖδες, ὡς ἄρα ἐφυλαττόμεθα ὅτε τὰ μὲν τῶν παρόντων θηρία ἐθηρῶμεν. ὁμοίως γὰρ ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι οἷον ἐν εἴλῃς δεδεμένα ζῶα θηρᾶν. ἔστω μὲν γὰρ ἐν μικρῷ χωρίῳ ἴσως. ἵππος καὶ μικρὰ καὶ ψοφολιᾶ. καὶ τὸ μὲν αὐτῶν, χαλὸν ἴσως· τὸ δὲ, κακὸν ἤ, κακοῦσθαι. τὰ δὲ ὧν τοῖς ὄρεσι καὶ λειμῶσι θηρία, ὡς μὲν κακὰ, φασὶν ὡς ἢ μεγάλα, ὡς δὲ λιπαρὰ ἐφάνητο καὶ αἱ μὲν ἔλαφοι, ὥσπερ πτηνοὶ, ἤδιστον ὡς τὸ εὐφυὲς· εἰ δὲ κάπροι, ὥσπερ τοὺς

λιπτὰ καὶ

ἐνδεᾶς φασὶ τοὺς ἀνθρώπους, ὁμῶς ἰφίεργτο. ὑπὸ δὲ τῆς πλατύτητος οὐδὲ ἀμύσσειν εἶόν τι ὧν αὐτῶν. καὶ πάλιν δὲ, ἔφη, ἐμοὶ δοκεῖ καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ εἶναι, ἢ ζῶσα σκέπη καὶ ἀσφαλὴς ὑπόμνημα. ἀλλὰ ἆρα ἂν, ἔφη, ἀφεῖεν καὶ ὑμᾶς οἱ πατέρες ἐπὶ τῷ θήσειν; καὶ ῥᾳδίως γ' ἄν, ἔφασαν, εἰ Ἀστυάγης κελεύοι. καὶ ὁ Κῦρος εἶπε, τίς ἂν εὖ ὑμᾶς ὡς ἐς Ἀστυάγη μισθοίη; ὃς δ' ἂν, ἔφασαν, σοῦ γε ἱκανώτερος πεῖσαι; ἀλλὰ μὴν τῷ Ἥρᾳ, ἔφη, ἐγὼ οὐκ οἶδ' ὅστις ἄνθρωπος γεγόνημεν. εὖ δὲ καὶ γὰρ οἶός τ' εἰμὶ, οὐδ' ἀναβλέπειν ὡς ἓν πάντων ἐκ τοῦ ἴσου ἐπὶ δυνάμει. καὶ ὑμᾶς τοσοῦτον ἐπιδιδόναι, δέδοικα, ἔφη, μὴ παντάπασι βλάξ τις καὶ ἠλίθιος γένωμαι. παιδαγωγὸν ἂν, δεινότατον λαλεῖν ἐδύνασθαι εἶναι. καὶ οἱ παῖδες εἶπον, πονηρὸν λέγεις τὸ πρᾶγμα, εἰ μηδὲ ὑστερεῖ ἡμῶν, ἄν τι δέῃ, δώσειν πράττειν, ἀλλ' ἄλλο πού ἡμᾶς τὸ ἐπὶ σοὶ ἀναγκάσειν δεῖσθαι. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Κῦρος ἐδήχθη· καὶ συνῆν ἀπιθάνῳ, ἀλαζονευόμενος ἐπ' αὐτῷ τολμᾶν, εἰσῆλθεν, ἐπιβαλόμενος ὅπως ἂν ἀλυπόταται εἶεν οἱ παῖδες τὸν πάντα χρόνον, καὶ ἀπάξειν αὐτοὺς τε καὶ τοὺς παῖδας ὧν ἐδέοντο. ἤρξατο ἐνθένδε, εἶπε μοι, ἔφη ὦ παῖπαι, ἵν' τις ἀποδράσῃ ἐκ εἰκαίτων, καὶ λάθῃς αὐτὸν, τί αὐτῷ χρήσῃ; τί δὲ ἄλλο, ἔφη, ἢ δήσας ἐρχόμενος ἀναγκάσω; ἵν' δὲ αὖ πάλιν ἐπιθυμήσῃς σοι ἀπιέναι, πῶς ποιήσῃς; τί δὲ, ἔφη, ἢ μαστιγώσας αὖθις γε, ἵνα μὴ αὖθις τοῦτο ποιῇ, ἐπάπαι ἐξαρχῆς πάλιν αὐτοὺς χρήσομαι; ὥρα σοι, ἔφη ὁ Κῦρος, παρασκευάζεσθαι σοι εἰ ὅτῳ μαστιγώσῃς με, ὡς βουλόμενόν γε ὅπως ἀποδρῶ, λαθὼν τοὺς ἐμοὺς ἡλικιώτας ἐπὶ θήραν. καὶ ὁ Ἀστυάγης, καλῶς, ἔφη, ἐποίησας ὑπομνήσας. ἐνθένδε γὰρ ἀπαγορεύσω σοι μὴ κινεῖσθαι. χαίρειν γὰρ, ἔφη, εἰ ἕνεκα κραδίαν, τῇ θυγατρὶ τὸν παῖδα ἀποδοκήσαιμι. ἀκούσας ταῦτα ὁ Κῦρος ἐπέῤῥωτο μᾶλλον καὶ ἐμάνη, ἀναρρὼς δὲ καὶ σκιρτήσας ὥν, σαπῇ διῆλθε. ὁ μὲν τοῦ Ἀστυάγης, ἐπὶ ἵππου αὖθις λυπούμενος ἰσχυρῶς, βουλόμενος αὐτῷ χαρίσασθαι, ἐξάγει ἐπὶ θήραν, καὶ πέζους πολλοὺς καὶ ἱππέας συναλίσας, καὶ τοὺς παῖδας, καὶ συνιλάσας εἰς τὸ ἱππάσιμον χωρίον τὸ θηρᾶν, ἐπῆσε μεγάλῳ θήρᾳ. καὶ βασιλικῶς δὴ αὖθις πυρὰν, ἀπηγόρευε μηδένα βάλλειν πρὶν Κύρου ἐμπλησθείη βάλων. ὁ δὲ Κῦρος τὸν εἶα κωλύειν. ἀλλ' εἰ βούλῃ, ἔφη, ὦ πάππα, ἡδέως με θηρᾶν, ἄφες πείσω

πάνυ ὡς τοὺς καλοὺς ἰμὲ διώκειν καὶ ἁμαρτάνειν, ὅπως ἕκαστος τὰ κρήπιδα δώσωσι· ἐνταῦθα δὴ ὁ Ἀστυάγης ἀφίησι, καὶ τοὺς ἰδίους τοὺς ἀμελοῦντας ἐπὶ τὰ θηλέα, καὶ φιλονεικοῦντας, καὶ διώκοντας καὶ ἀκοντίζοντας. καὶ τῷ Κύρῳ ἔδοξε οὐ δωσαμβρῷ στυγᾶν ὑπὸ τῆς ἡδονῆς, ἀλλ' ὥσπερ σκύλακι χθονίῳ, ἀνακαλέζοντι ὁπόταν πλησιάζοι θηλέᾳ, καὶ παρακαλοῦντι ὀνόματι ἑκάστου. καὶ ἐπεὶ μὲν καλοῦντα αὐτὸν ὁρᾶν ἀφραίνετ', ἐν δὲ ἴσα καὶ ἐπαινοῦντα αὐτὸν ἡδάπετο εὐσεβῶς ὑπωτιῶν φθονερῶς. τέλος δὲ ἐκεῖ, ποικὰ θηλέα ἔχων ὁ Ἀστυάγης ἀπῄει. καὶ τοιαῦτα μὲν οὕτως ἤσθη τῇ θήρᾳ, ὥστε αἰεί, ὁπότε εἶόν τε εἴη, συνεξῄει τῷ Κύρῳ, καὶ ἄλλους τε πολλοὺς παρελάμβανε, καὶ τοὺς παῖδας, Κυρηνήνους. τὸν μὲν δὴ τοιοῦτον χρόνον οὕτω διῆγεν ὁ Κῦρος, πᾶσιν ἡδονῆς μὲν καὶ ἀγαθοῦ ἐπιμελούμενος, κακοῦ δ' οὐδενί. ἀμφὶ δὲ τὰ πίτε ἡ ἐκκαιδεκαέτης γε. ἐτῶν ἦν. ἐπεὶ αὐτοῦ ἐθυμήθη, ὁ υἱὸς τῆς Ἀστυαγέων βασίλεως ἐμάνη μέλλων ἐπεδήμησεν αὐτὸς θησόμενος εἰς τοῦτον τὸν χρόνον. ἀκούων ἐκεῖ ἐν τοῖς μυθολόγοις τοῖς τε αὐτῶν καὶ τοῖς Μήδων πολλὰ θηλέα εἶναι, ἅτε ἀγήροντα ὄντα ἀλλὰ τὸν πόλεμον, ἐνταῦθα ἐπεθύμησεν ἰξελθεῖν. ὅπως ἐκεῖ ἀσφαλῶς θηρεύσῃ, ἱππέας τε ἐκπέμψαι πολλοὺς καὶ πελλαστὰς, εἴπερ ἐμέλλεν αὐτοῦ ἐν τοῖς λασίοις τὰ θηλέα ἐξελᾶν ἐκ τὰ ἱρράσιμά τε καὶ δύλατα. ἀφικόμενον δ' ὅπου ἦν αὐτῷ τὰ φρουρέα καὶ ἡ φυλακὴ, ἐνταῦθα ἰδεῖν ἐπεθύμησεν, ὡς ἐκπέμψαι τῇ ὑστεραίᾳ θησόμενον. κἄδη δ' ἑωθινὸς γενόμενος, ἐκ Δαόχου τῆς ἐκκλησίης φυλακὴν ἱρχθῆναι ἐκ πόλεως, καὶ πεζοὶ καὶ ἱππῆς· ἐδόκει οὖν αὐτῷ πολλὴ σπατὰ παρεῖναι, δύο μὲν φυλακαὶ ὁμοῦ ἔσαι, πολλοὶ καὶ οὓς αὐτὸς ἔχων ἔκειτο ἱππέας καὶ πεζούς. ἐβουλεύσατο οὖν κρήπιδα εἶναι λευκαθῆσαι ἐκ τῆ Μηδικῆς, καὶ λαμπτῆρας τε ἐν πολλοὺς αὐτοῦ φαυλίνους ἐρτῆναι τῆ θήρας, καὶ ἱερεῖον πολλὸν ἀφῆναι· ἐδόκει γε. δύο γὰρ ὁμοῦ ἔσαι, καὶ λαχεῖν, καὶ πολλὰς αὐτὸς ἦν ἔχων. ἡγεῖσθαι τῆς θήρας· ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐδόκει αὐτῷ, ἐκπέμπει τοὺς ἱππέας ἐπὶ τὰ χωρία. καὶ τοὺς μὲν πεζοὺς καλεῖ ἐπ' ἀγρὸν ἐν τοῖς μυθολόγοις, αὐτὸς δὲ τοῖς ἱππεῦσι προσελάσας πρὸς τὴν Μήδων φρουρέα, τοὺς μὲν βελτίστους καὶ τελείους ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ, ἐνταῦθα κατέμεινεν, ὡς μὴ βοηθοῖεν οἱ φρουροὶ τῶν Μήδων ἐπὶ τοὺς καλαφρίζοντας· τοὺς δὲ ἱππηδέτας ἀφῆκε καὶ φυλὰς ἄλλας ἄλλοσε καλαφρίζειν, καὶ ἐκέλευσε προσελαύνοντας ὅτῳ τις ἐντυγχάνοι, ἐλαύνειν πρὸς ἑαυτόν. οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἐπρασσον

ἵστασθαι. σημαίνειν δὲ τῷ Ἀσυάγῃ ὅτι πολέμιοί εἰσιν ἐν τῇ χώρᾳ, ἐκδεδῆσθαι καὶ αὐτὸς ὡς παθόντα σὺν τοῖς ἀφ' αὑτοῦ, καὶ ὁ ὑὸς αὐτοῦ ἀσυρτὰς σὺν τοῖς παρατυχοῦσιν ἱππόταις, καὶ τοῖς ἄλλοις δὲ ἱσήκασι πᾶσιν ἐκδεδῆσθαι. ὡς δὲ εἶδεν πολλοὺς ἀνθρώπους τε Ἀσσυρίων συνειλεγμένους, καὶ τοὺς ἱππέας ἠσυχίαν ἄγοντας, ἔφασαν καὶ οἱ Μῆδοι. ὁ δὲ Κῦρος ὁρῶν ἐκδεδεμένους καὶ τοὺς ἄλλους παρατυθέντας, ἐκδεδῆσθαι καὶ αὐτὸς, ἐρώτησε εἴ τι ὄπλα ἐνδοῦς, εἴ πῃ οἱ ὀμωμοκότες αὐτοῖς ἐξεπλήσσαιεν. καὶ ὃς μάλα καλὰ λέγειν καὶ εὖ ἀρμόττοντα αὐτῷ, ἃ ὁ πάππος ἐφίλει σῶμα ἱππικὸν. ἔπι δὴ ἐξεπλήσσετο μὲν προσιόντα τὸν ἵππον. καὶ ὁ Ἀσυάγης ἰδὼν, ἐθαύμαζε μὲν τὸν κελεύσαντα ἥκειν. ὁμωμοκέναι δ' εἶπεν αὐτῷ μάχειν περὶ ἑαυτοῦ. ὁ δὲ Κῦρος, ὡς εἶδε πολλοὺς ἱππέας αὐτοὺς, ἤρετο, ἦ οὗτοι, ἔφη, ὦ πάππα, πολέμιοί, εἰσὶν, οἳ ἐφιζήκασι τοῖς ἵπποις ἠρέμα; πολέμιοι μὲν τοί, ἔφη, ἦ δ' ὃς, οἱ ἐκεῖνοι, ἔφη, οἱ ἱλαυνόντες; καὶ ὃς ἐκεῖνοι μέντοι, νὴ τὸν δι' ἔφη, ὦ πάππα· ἀλλ' οὐ πονηροί γε φαινόμενοι καὶ ἐπὶ πονηρῶν ἱππασείαν, ὀχεύμενοι ἄγουσιν ἡμῶν τὰ χρήματα· ἐκποδὼν χρὴ ἱλαύνειν πρὸς ἡμᾶς ἐπ' αὐτούς. ἀλλ' οὐχ ὁρᾷς, ἔφη, ὦ παῖ, ὅσον τὸ ἐφ' ἵππων ἱππέων ἔστηκε συμπεπαγμένον, οἱ, ἢν ἐπ' ἐκείνους ἡμεῖς ἱλαυνωμεν, ὑπολειφθέντες πολὺ ἡμᾶς ἐκείνοι· ἡμεῖς δ' οὐπω ἱππικῆς πάρεσμεν. ἀλλ' ἢν σὺ μένῃς, ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ ἀναλαμβάνῃς τοὺς ὀπισθοφυλακοῦντας, φοβήσονται οὗτοι, καὶ οὐ κινήσονται· οἱ δ' ἄγγελοι ἀφήσουσι δῆλοι τὸν λεών, ἐπειδὰν ἴδωσι πάντας ἐπ' αὐτοὺς ἱλαυνοντας. ταῦτ' εἰπὼν ἐδέξει ἂν λίγα τῷ Ἀσυάγῃ. καὶ ἅμα θαυμάζων ὡς καὶ ἐφρόνει καὶ ἐρρητόρευε, κελεύει τὸν υἱὸν λαβόντα πύξι ἱππέων ἐλάσαι ἐπὶ τοὺς ἄγγελους τῶν λείων. ἐγὼ δ', ἔφη, ἐπὶ τοὺσδε, ὦ ἐπὶ σε κινοῦντας, ἐλῶ· ὥστε ἀναγκασθήσονται ἡμῖν ὑποστρέφειν νοτῶ. οὕτω δὴ ὁ Κυαξάρης λαβὼν τὸ ἱππικὸν ἐπέκαμψέ τι καὶ αὐθαίρων προσελαύνει. καὶ ὁ Κῦρος, ὡς εἶδεν ὁρμωμένους, συνεξορμᾷ δῆλος· καὶ αὐτὸς προῆγε τὸν χαλινὸν, καὶ ὁ Κυαξάρης μάτην ἐφείπετο καὶ οἱ ἄλλοι ὅσοι ἀπελείποντο. ὡς δ' εἶδεν αὐτοὺς πλάζοντας οἱ λεηλατοῦντες, δῆλοι ἀφέντες τὰ χρήματα ἔφυγον. οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Κῦρον ὑπεστρέφοντο, καὶ εὐθὺς κατελάμβανον δῆλους ἵππαιον, προῆγε δ' ὁ Κῦρος· ὅσοι δ' παρελλάξαντες

γρ. ἵστασθαι σὺν τοῖς ἵπποις; οἱ, ὧν ἐπ'.

γρ. καὶ ἔστηκε, συμπεπαγμένοι σὺν τοῖς ἵπποις, εἰ μὴ ἐπ'.

γρ. φαινόμενοι.

λάξαντες αὐτῶν ἴφθισαν, καθάπερ τούτους ἰδίωκον, καὶ σὺν
αὐλίσιν, ἀλλ' ἤρεμα πνὰς αὐτῶν. ὥσπερ καὶ κύων γλυκὺν ἄ-
πηδον ἀσθενοκτὶς φίλιτται πρὸς κάπρον, οὕτω καὶ ὁ Κῦρος ἰφί-
μιτος, μόνον ὁρῶν τὸ παίειν τ' ἀλισκόμενον, ἄλλο δ' οὐδὲν προσῶν.
οἱ δὲ πολέμιοι, ὡς ἑώρων πεποιωθῶς τοὺς Ὑρκανίους, πρὸς ἵππους τὸ
ἅρμα, ὡς παυσομένου διωγμοῦ, ἐπὶ Ὑρκανοὺς ἴδοιεν προσορμή-
σαντας. ὁ δὲ Κῦρος οὐδὲν μᾶλλον ἀνίει, ἀλλ' ἐπὶ τῆς χαρμονῆς ἀνα-
καλῶν τ' θεῖον ἰδίωκε, καὶ ἐγχρεμπτῶν τῷ φυγῇ τοῖς πολεμίοις ἐ- γρ. φυγῇ.
ποίει κακὸν πολύν. καὶ ὁ Κυαξάρης μᾶλλον ἐφείπετο, ἵνα μὴ καὶ αἰ-
χμωτὸς τ' πατρὸς. καὶ οἱ ἄλλοι δὲ ἵπποτοι, προθυμότατοι ἦν-
τες ἐν τῷ τοιούτῳ εἰς τὸ διώκειν, καὶ οἱ μὴ πάνυ πρὸς τοὺς ἐναν-
τίους ἄλκιμοι ὄντες. ὁ δὲ Ἀσυάγης, ὡς ἑώρα τοὺς μὲν ἀπροσδόκη-
τως διώκοντας, τοὺς δὲ πολεμίους αὖθις τε καὶ τεταγμένους ἀπαν- γρ. ὑπαντῶ-
τῶντας, δείσας μὴ τί ᾧ ἡσσον καὶ ᾧ Κύρου, μὴ εἰς περισπασμὸν α- τας.
σπμένους ἀσκέπως ἐμπεσόντες πάθοιέν τι, ἠγεῖτ' εὖ δρᾶν πρὸς τοὺς πο-
λεμίους. οἱ δ' αὖ πολέμιοι, ὡς εἶδον τοὺς Μήδους προσκεχυμένους,
ἀσφαλισάμενοι μὴ τὰ πλατὺ, οἱ δὲ τὸ τάξει, ἵστασαν, ὡς ἂν ἐπι-
δοὺς εἰς τάξιν τε ἀφίκοιντο ἕκαστοι, ὥσπερ τὸ πόλεως γρ. ἑκάστοις.
εἰώθασι ποιεῖν. μίχρι μὲν τοσούτου ὁπότε ἰσχύοι γίγνοιτο, γρ. εἰώθασιν.
προσήλαυνον ἀκόντες, καὶ ἀκροβολίζοντο πολλάκις μίχρις ἐπὶ-
ρας. ἐπὶ δὲ ἑώρων τοὺς μὲν Ὑρκανίους φυγῇ εἰς αὐτοὺς φερομένους,
τοὺς δ' ἀμφὶ Κῦρον ὁμοῦ ἐπ' αὐτοὺς ἰόντας, τὸν δὲ Ἀσυάγην
σὺν τοῖς ἵπποις σὺν τοῖς μεμορμένοις ἤδη τεταγμένοις, σκλίνειν καὶ
φόβῳ συν. οἱ δὲ, ἅ τε ὁμόθεν διώκοντες, ἤρεμα πολλοὺς ἀνα- γρ. φόβῳ συν
κρούοντο. καὶ τοὺς μὲν ἀλισκομένους ἵππους, καὶ ἵππους καὶ ἄν- εμῶδεν διώκ-
δρας, τοὺς δὲ πίπτοντας καὶ ἕκαστον. καὶ οὐ πρόσθεν ἔστησαν πρὶν ἢ κρατοῦν. ἔ-
πρὸς τοῖς πυλαῖς τῆς Λοτυρείων ἐγένοντο. σὺν τοῦτο μένοντι δείσαν- πεσε, καὶ τότε.
τες μὴ καὶ σὺν ἴδῳ τι μείζων γένηται, ἐπῆρχον. σὺν τούτῳ δὴ ἀνήγαγεν
ὁ Ἀσυάγης, μόλις χείρων τῇ ἱππομαχίᾳ, καὶ τὸν Κῦρον σὺν
ἔχων ὅ, τι χρὴ λέγειν. αὖτοι μὲν εἰδὼς ὅτι ἓν ᾧ ἥκιστ', μανιόμενον δὲ
γνώσεσθαι τῇ τόλμῃ. καὶ γὰρ τότε ἀπιόντων οἴκαδε τῶν ἄλλων, μό-
νος σὺν αὐτῷ οὐδὲν ἄλλο ἢ τοὺς πιπλωκότας ἐφείλκυσεν ἱππέας. καὶ
μόλις αὐτὸν ἀφιλκύσασθαι εἰ ἐπὶ πᾶσι ζωχθείσης, παρεσκευάσθαι
τῷ Ἀσυάγῃ, μόλις ἐπισχόντι ποιούμενον τοὺς προσάγοντας, ὅπ-

ἐαῦτῳ ϑ πρόσωπον ϑ πάππα ἡγεμονίαν ἐπὶ τῇ ϑέᾳ τῇ αὐτοῦ.

18 18. Ἐν ᾧ δὲ Μῆδοις ταῦτα ἐγίνετο· καὶ οἱ τε ἄλλοι παῖδες τ Κύρου ἀλῃτόμενοι ἦλθον, καὶ ὁ λόγος, καὶ ὁ νόμος· ὅ τε Ἀστυάγης καὶ πρόσθεν τιμῶν αὐτὸν, ὅτε ὑπερεξεπλήκτει ἐπ' αὐτῷ. Καμβύσης ὁ ϑ Κύρου πατὴρ ἤδετο μὲν πανηγυρίζοντι τοῦτο· ἐπεὶ δὲ ἧκουσεν ἀνδρὸς ἡδέος ἄρα Ἀλῃστὰ τόμενον τ Κύρον, ἀπεκάλει ὅπως τάχιστα Πέρσας ἐπὶ χώλα ἀποστέλοι. καὶ τ Κύρου δὲ σύνταῦ- γϱ. διεχεῖ- ζ μένη γο. ἐπίχλοα τιτελεῖν ὁ Κύρ. ϑα λέγεται εἰπεῖν ὅπως ἀπίοιεν βούλεται, μὴ ὁ πατὴρ μ ἄχθοιτο, καὶ ἡ πόλις μέμφοιτο, τῷ ἐαυ Ἀστυάγει ἐδόκει ἀναγκαῖον εἶναι ἀποπέμπειν αὐτόν. ἵνα δὲ ἄπαυσε τι αὐτῷ δυὸς οὖς. αὐτὸς ἐπιθυμεῖ γϱ. πολλὰ ἐπ λαβεῖν, καὶ ἄλλα συσκευάσας παντοδαπὰ, ἀπέπεμπε, καὶ Ἀλῃτὸ φιλεῖν ἑαυτὸν, καὶ ἅμα ἐλπίδας μεγάλας ἔχειν ἐν αὐτῷ ἄνδρα ἱκανὸν καὶ φίλους ὠφελεῖν, καὶ ἐχθροὺς ἀπώσασθαι.

19 19. Ἀπιόντα δ τ Κύρου πρῶτον μὲν παῖδες, καὶ παῖδες καὶ ἥλικες, καὶ ἄνδρες, καὶ γερόντες, ἰόντ' ἴσασιν καὶ Ἀστυάγης αὐτὸς· καὶ οὐδένα ἔφασαν ὅντιν' οὐ δακρύοντ' ἀπηρίφειαν. καὶ Κῦρος δ αὐτὸν σὺν πολλοῖς δακρύοις λίσσεται ἀπελθεῖν. πολλὰ δ δῶρα Ἀλῃδιδοῦναι αὐτὸν φασι τοῖς ἡλικιώταις ὧν Ἀστυάγης αὐτῷ ἐδίδου· τίλλον δ, καὶ ᾧ ἐχρῆν τιλλῶ τὴν Μηδικὴν ἐσθῆτα δοῦναί φησι, δηλῶν ὑπὸ τούτου μάλιστα ἐπαύζεσθαι. τοὺς μέντοι λαβόντας καὶ διξαμένους τὰ δῶρα λίσασθαι Ἀστυάγην ἀπιέναι. Ἀστυάγης δ διξάμενος Κύρῳ ἀπέπεμψεν. τὸν δ πάλιν τι ἀπέπεμψεν εἰς Μήδους, καὶ εἶπεν, ὦ πάππα, εἰ βούλει μοι καὶ πάλιν ἰέναι ὡς σὲ μὴ αἰσχυνόμενον, ἐᾶ ἔχειν οὕτω πέρᾳ δεῖ δεῖν. Ἀστυάγης δ ταῦτα ἀκούσας ποιῆσαι ἄνωγε ὁ Κῦρος ἐπέτειλεν.

20 20. Εἰ δ δεῖ καὶ παιδικοῦ λόγου μνησθῆναι, λέγεται, ὅτι Κῦρος ἀπέπεμπε, καὶ ἀπηλάσθησαν ἀπ' ἀγρῶν, τοὺς συγχωρεῖς φιλοῦντας τ Κύρου τῷ σώματι, ἀποπέμπεσθαι αὐτοὺς νόμῳ Περσικῷ (καὶ γὰρ νῦν ἔτι τοῦτο ποιοῦσι Πέρσαι) ἄνδρα δὲ πατ Μήγϱ. φιλιώ σιμα δων, μάλα καλὸν καὶ μεγαλοπρεπῶς σκευασθέντα· πολλὰ δὲ χρόνον ἐπὶ τῇ κάλλει ϑ Κύρου, ἡνίκα δ ἐώρα τοὺς συγχωρεῖς φιλιωτας αὐτοῦ, ἀπολειφθῶσι· ἐπεὶ δ εἰ ἄλλοι ἀπῆλθον, προσελθεῖν τῷ Κύρῳ, καὶ εἰπεῖν, ἐμὲ μόνον οὐ γνώσεις, ὦ Κῦρε, ϑ συγχωρῶν;

συγχωρῶν; Ἦ δ' εἰπεῖν τὸν Κῦρον, ἢ κἀγὼ σὺ συγχωρεῖς εἰς μάλιστα, φάναι. τοῦτ' ἄρα, εἰπεῖν τὸν Κῦρον, κἀγὼ ὑπώρας μισῶ πολλάκις γὰρ δεκαῦ τι γιγνώσκειν τοῦτο ποιοῦντα. ΩΣΤΕ ΣΥΝΗΔΕΙΝ ΧΑΙΡΕ ΣΟΙ ΑΕΙ ΒΑΚΧΟΜΕΝΟΣ, ἔφη, νὴ τοὺς θεούς, ἡγοῦμαι. ἀλλὰ σὲ ἰδεῖν, φάναι τὸν Κῦρον, συγχωρῶ γ' ὅπως. ἄρα δ' ΩΣ ΣΥΝΗΔΟΝΤΑΙ ΦΙΛΟΥΣΙ ΑΥΤΟΝ. κἀγὼ τὸν Μῆδον φιλήσειν ἱρίαζ, ἢ κἀγὼ σὺ Πέρσας νόμῳ ἴσως οὕτω συγχωρεῖς φιλεῖν; μάλιστα, φάναι, οἶδα γὰρ ἰδόντας ἀλλήλους ΔΙΑ χρόνου, ἢ ἀπίασι πως ἀπ' ἀλλήλων. ἄγε δὴ ἐμὲ σοί, ἔφη ὁ Μῆδος, πάλιν φιλῆσαι ἐμί· ἀπηρχόμην γὰρ, ὡς ὁρᾷς ἤδη. οὕτω κἀγὼ τὸν Κῦρον πάλιν φιλήσασθαι ἀπέπεμπτην, ἀπίασιν· ἢ οὐδέν τε αὐτοῖς; οὕτω πολλῶ διελελῦσθαι αὐτοῖς, κἀγὼ τὸν Μῆδον ἥκειν πάλιν ΔΙΑ χρόνου, ἢ διαλύσασθαι αὐτοὺς ἰδοῦντα τὴν ἵππον. κἀγὼ τὸν Κῦρον ἰδόντα, ἀλλ' ἤ, φάναι, ἐπιλάθεταί τι ὧν ἐβούλετ' εἰπεῖν; οὐ μὰ δία, φάναι· ἀλλ' ἦκω ΔΙΑ χρόνου, κἀγὼ τὸν Κῦρον εἰπεῖν, νὴ δί', ὦ σύγχυσις, δι' ὀλίγα γε. ποίας, ὀλίγα, εἰπεῖν τὸν Μῆδον, σὺν οἶδα, φάναι ὦ Κῦρε, ὅτι κἀγὼ ὅσον σκαρδαμύττω χρόνον, πάνυ πολὺς μοι δοκεῖ εἶναι, ὅτι οὐχ ὁρῶ σε τὸ πρὶν τοιοῦτον ὄντα; σὺ πρῶτα δὴ τὸν Κῦρον γελάσας τε ἐκ τοῦ ΩΣΘΑΙ ΔΑΚΡΥΟΝ, κἀ εἰπεῖν αὐτῷ ἀπιόντα χαίρειν ὅτι πάντως αὖθις ὀλίγου χρόνου· ὥστε ὁρῶν σε ἰξίστην, καὶ βαλὴ, ἀσκαρδαμυτλεί.

21. Ὁ μὲ δὴ Κῦρος οὕτως ἁπλῶν εἰς Πέρσας, σὺν αὐτὸν μὲ λίστην ἐπ' αὐτοῖς πασι χρόας. κἀγὼ τὸ μὲ ΠΡΩΤΟΝ οἱ παῖδες ἔσκωπτον αὐτὸν, ὡς ἡδυπαθεῖν μιμούμενος τὸν Μήδους ἤκοι· ἐπὶ δ' ἐσθίοντα αὐτὸν, ἐώρων ὥσπερ αὐτοὶ ἥδιστ', κἀγὼ πίνοντα, καὶ εἴ ποθ' ὑπ' ἐορτῆς δύψιχόν ΩΣΘΗΛΟΙΤΟ, ἐπιδιδόντα μᾶλλον αὐτὸν ἢ ἑαυτῶν μέρος ἡδυποίλοις προσδιδόμενον. καὶ ΩΣ ΤΟΥΤΟΙΣ δ' καὶ τἄλλα κρατίς δοκοῦσι αὐτὸν ἐώρων ΩΣΠΕΡ ἅπαντα ἑαυτῶν· ὑπεπύθοντο δὴ πάλιν ὑπαίπλησον οἱ ἥλικες αὐτοῦ. ἐπὶ δ' ἐπιδιδόντι τὸν παιδείαν ταύτην ἤδη εἰσῆλθεν εἰς τοὺς ἱππέας, ὑπ' τούτοις αὖ ἐδόκει κρατίς δοκεῖν, καὶ μηδετῶν ἀ χρὴ, καὶ καρτερῶν ἃ ἴδει, καὶ αἰδουμένων τοὺς πρεσβυτέρους, καὶ πειθομένων τοῖς ἄρχουσι.

22. Περιόντος δ' ΔΙ' χρόνου, ὁ μὲ Ἀστυάγης ὑπ' τῶν Μήδων ἀπεθηήσκει· ὁ δ' Κυαξάρης ὁ ΔΙ' Ἀστυάγους παῖς, τῆς δ' Κυρου μητρὸς ἀδελφὸς, τὸν ἀρχὸν ἐλαθεῖ τῶν Μήδων. ὁ δὲ τὸ Ἀστυάγους βασιλεύς, καταστρεψάμενος μὲ πόλας Σύρους, φῦλον οὐ ὀλίγ τὸ μιχθὸν,

γρ. τῷ δ' ἐκεῖνον.

γρ. εἶν, ἔρκ ὁ Μῆδ, πάλιν φιλ.

γρ. διαλύσασθαι

γρ. καὶ διαλύσασθαι αὐτοὺς

ΔΙΑ

ΔΙΑ

ΩΣΘΑΙ ΔΑΚΡΥΟΝ

ΩΣΘΗΛΟΙΤΟ

ΩΣ ΤΟΥΤΟΙΣ

ΩΣΠΕΡ

ΠΡΩΤΟΝ

ΔΙ'

ΔΙ'

γρ. βασιλείαν

μικρὸν, ὑπῆκουον ἅπαντες τῷ Ἀσσυρίων βασιλεῖ, ὑπηκόους ἂν ἔχων ἤδη καὶ Ἀρμενίους, πολιορκῶν ἤ καὶ Βακτρέλους, ἐνόμισεν, εἰ τοὺς Μήδους ἀσφαλῶς ποιήσαι, πάντων μᾶλλον τῶν πελας ῥᾳδίως ἄρξειν. ἰσχυρώτατος γὰρ τῷ ἰσχὺς φύλων τοῦτο ἰδίᾳ εἶναι. οὕτω δὴ ἀφῆκε πέμπειν πρὸς τὸν ὑὸν ἑαυτοῦ πάλλας, καὶ πρὸς Κρῆσιν τὸν Λυδῶν βασιλέα, καὶ πρὸς τὸν Καππαδοκῶν, καὶ πρὸς Φρύγας ἀμφοτέρους, καὶ πρὸς Κᾶρας καὶ Παφλαγόνας, καὶ Ἰνδοὺς ἅ καὶ πρὸς Κίλικας, τοὺς ἅ καὶ Ἀραβάκαν πρὸς αὐτοὺς Μήδους καὶ Πέρσας, λέγων ὡς μεγάλα τε εἴη τῶν ἐθνῶν καὶ ἰσχυρὰ, καὶ συνεσκευασμένα εἰς τὸ αὐτὸ, καὶ ἐπιχαιρεκάκως ἀλλήλοις πεποιημένοι εἶεν, καὶ συνεσκευάσθαι εἰς ἓν, καὶ κινδυνεύοιεν, εἰ μήτις αὐτῶν φθάσας ἀδικήσοι, ἐπὶ ἓν ἕκαστον τῶν ἰδίων ἰόντας κωλυσιέπαλλε. οἱ μὲν δὴ τοῖς λόγοις τούτοις πειθόμενοι, συμμαχίαν αὐτῷ ποιοῦνται· οἱ δὲ, καὶ δώροις καὶ χρήμασιν ἀναπειθόμενοι. πολλὰ γὰρ καὶ τοῦτο ἰσχύει αὐτῷ. Κυαξάρης δὲ ὁ τοῦ Ἀστυάγους παῖς, ἐπὶ τῷ θυγατρὶ τῷ τοῦ ἐπιβουλοῦ καὶ τῷ πρεσβυτοδούλῳ αὐτῶν συνεσκευασμένῳ ἐφ' ἑαυτὸν, αὐτός τε δύναιτο ὅσον ἰδιώτου πλεῖστον δύεσθαι, καὶ εἰς Πέρσας δὲ ἔπεμπε πρός τε τὸν κοινὸν καὶ πρὸς Καμβύσην τὸν τῶν ἀδελφῶν ἄρχοντα, καὶ βασιλεύοντα τῶν Περσῶν. ἔπεμπε δὲ καὶ πρὸς Κῦρον, δόμενον αὐτῷ πρᾶξαι ἄρχοντα ἐλθεῖν τῶν ἀνδρῶν, εἰ ἴοιμεν πέμποι φραπάοντες τὸν Περσῶν κοινόν. ἤδη γὰρ καὶ ὁ Κῦρος ἀφῖκτο παρὰ τὸν Καμβύσην. ἐν τούτῳ δὲ ἀφικόμενος ὁ Κῦρος, ἐπεὶ ἐθεάσατο τοὺς ἄνδρας, ἐκπλαγεὶς τῇ ὄψει, ἐπυνθάνετο τοὺς ἑταίρους, τίνες εἶεν οἱ ἄνδρες. οἱ δὲ ἔφασαν, ὅτι ἥκοιεν παρὰ τοῦ Μήδων βασιλέως, ἐπὶ τῷ ἐκείνου παῖδα ἄγοντες γυναῖκα. ὁ δὲ Κῦρος ἐπυνθάνετο, εἰ καὶ ἐκεῖνοι ἐλεύθεροι εἶεν. οἱ δὲ ἔφασαν, ὅτι οὐδὲν ἧττον ἐλεύθεροι εἶεν τοῦ βασιλέως. ἐπεὶ δὲ ἐπυνθάνετο, εἰ καὶ πολλοὶ εἶεν οἱ ἐλεύθεροι, ἔφασαν, ὅτι πολὺ πλείους εἶεν ἢ ὅσους ἂν ἐκεῖνος ἄγοι. ἐπεὶ δὲ ἐπυνθάνετο, εἰ καὶ πολλοὶ εἶεν οἱ ἄγοντες

καὶ ἔλιξεν ὁ Κῦρος· ἐν αὐτοῖς ὅτι ἐμοῦ τοῦτο πάθε· Ἄνδρες φίλοι, ἐγὼ μεταμέλομαι μὲν ὑμᾶς, οὐ νῦν μέντοι δοκιμάσας, ἀλλ' ἐκ παίδων ὁρῶν ὑμᾶς ἃ μὲ καλὰ ἡ πόλις νομίζει, ταῦτα μὲν ὑμᾶς αὐτὰ ἐκπονοῦντας, ἃ καὶ αἰσχρὰ ἡγεῖται εἶναι, παντελῶς οὕτω ἀπηχθημένους. ὧν δ' ἕνεκα αὐτός τι σὺν ἄλλοις εἰς τόδε τὸ πλῆθος κατέστην, καὶ ὑμᾶς παρεκάλεσα, δηλῶσαι ὑμῖν βούλομαι. ἐγὼ γὰρ καθυόμενος ὅτι οἱ μέγιστοι ἐδίεν χειροῦσι ὑμᾶς ἐχθροὶ ὄντες· ἀσκεῖν τες γὰρ κἀκεῖνοι διατελοῦσι ὡς ἔστι ἀρίστης νομίζοντες. ὃ, τι μέντοι μεγέθους ἐπεθύμησαν τοιούτου οὔτε ἡ τῶν Περσῶν καταδέδαηκεν, ἡ αὐτοὶ, τοῦτο σὺν ἐμοὶ πάμπαν κατέλυσε. καίτοι ἔγωγε οἶμαι ἐξεῖναι ἀρίστῳ ἀσκεῖσθαι καὶ ἀνθρώπων, ὡς μηδὲν πλέον ἔχωσιν οἱ ἐναντίοι ἡδονῆς τῆς πονηρᾶς· καὶ οἵ τε πόνοι καὶ ἡδοναὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν μέρους, οὐχ ἵνα μηδέποτε εὐφρανθῶσι τοῦτο προσέτυχεν, ἀλλ' ὡς ὅπως ἀεὶ ποιῶν τῶν εὐκαιρείαν πολλαπλάσια εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον εὐφραινώμεθα, ὅταν παρασκευάζωνται· οἵ τε λίχνοι σώματι θυμούμενοι δεινοὶ ἡδύεσθαι, οὐχ ἵνα τῷ λιχνοῦσθαι μηδέποτε παύσωνται τοῦτ' μελετῶσι, ἀλλ' ἐπιζοῦσι τῷ λιχνῷ τῷ πεῖσθαι πολλὰς ἀνθρώπους πολλὰ καὶ μεγάλα ἀγαθὰ ἀπεργάζεσθαι· οἵ τε αὖ πολεμικῶς ἀσκοῦντες, οὐχ ὡς μαχήμενοι μηδέποτε παύσωνται, τοῦτ' ἐπιτηδεύσιν, ἀλλὰ νομίζοντες καὶ οὗτοι, τὰ πολεμικὰ ἀγαθοὶ ἡδύεσθαι πολλῷ μᾶλλον, πολλῷ ἥδιον εὐδαιμονίαν, μεγάλας ἢ τιμὰς καὶ αὐτοῖς καὶ τῇ πόλει φέρειν. εἰ δὲ τινες τῶν ἐπιτηδευσάντων, πρίν τινα κάρπον ἀπ' αὐτῶν κομίσασθαι, ἐφείδοντο αὐτοὺς γήρᾳ ἀξιωτάτους ἡγούμενοι, ὁμοίαν ἐμοὶ γνώμην ἔσχον· οἷον εἴ τις γεωργὸς ἀγαθὸς προθυμηθεὶς ἡδύσαι, καὶ εὖ ποιῆσαι, καὶ εὖ φυτεύσαι, ὁπόταν αὐτὸν καρπὸς ταῦτα δίδοι. ἐπὴν δὲ καρπὸν ἀσυγκόμιστον εἰς τὸν γῆν πάλιν καταβάλῃ. καὶ εἴ τις ἀθλητὴς πολλὰ πονήσας καὶ ἀξιόνικος ἡδύσαι, ἀναγώνιστον ἀφαιρεῖσθαι, οὐδεὶ ἂν οὕτω ἔμοιγε δοκεῖ δικαίως ἀναιρεῖν εἶναι ἀφροσύνης. ἀλλ' ἡμεῖς, ὦ ἄνδρες, μὴ πάθωμεν ταῦτα· ἀλλ' ἐπιόντες σωίσωμεν ἡμῖν αὐτοῖς καὶ παίδων δρέπεσθαι ἀσκητὴν ὄντες τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἔργων, ἴωμεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, οὓς ἐγὼ ἀφόβως ἐπίσταμαι αὐτοὺς ἰδών, ἰδιωτικῶς ὄντας ὡς πρὸς ὑμᾶς ἀγωνίζεσθαι. οὐ γάρ που οὕτω ἐκφανεῖς εἰσιν ἀγωνισταὶ, οἳ ἂν τοξεύωσιν ἢ ἀκοντίζωσιν ἢ ἱππεύωσιν ἐπίστα-

γρ. ἀλλ' ὡς ὅπως ἀεὶ ποιῶν τῶν εὐκαιρείαν πολλαπλάσια εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον εὐφραινώμεθα, ὅταν παρασκευάζωνται· οἵ τε λίχνοι σώματι θυμούμενοι δεινοὶ ἡδύεσθαι, οὐχ ἵνα τῷ λιχνοῦσθαι μηδέποτε παύσωνται τοῦτ' μελετῶσι, ἀλλ' ἐπιζοῦσι τῷ λιχνῷ τῷ πεῖσθαι πολλὰς ἀνθρώπους πολλὰ καὶ μεγάλα ἀγαθὰ ἀπεργάζεσθαι· οἵ τε αὖ πολεμικῶς ἀσκοῦντες, οὐχ ὡς μαχήμενοι μηδέποτε παύσωνται, τοῦτ' ἐπιτηδεύσιν, ἀλλὰ νομίζοντες καὶ οὗτοι, τὰ πολεμικὰ ἀγαθοὶ ἡδύεσθαι πολλῷ μᾶλλον, πολλῷ ἥδιον εὐδαιμονίαν, μεγάλας ἢ τιμὰς καὶ αὐτοῖς καὶ τῇ πόλει φέρειν. εἰ δὲ τινες τῶν ἐπιτηδευσάντων, πρίν τινα κάρπον ἀπ' αὐτῶν κομίσασθαι, ἐφείδοντο αὐτοὺς γήρᾳ ἀξιωτάτους ἡγούμενοι, ὁμοίαν ἐμοὶ γνώμην ἔσχον· οἷον εἴ τις γεωργὸς ἀγαθὸς προθυμηθεὶς ἡδύσαι, καὶ εὖ ποιῆσαι, καὶ εὖ φυτεύσαι, ὁπόταν αὐτὸν καρπὸς ταῦτα δίδοι. ἐπὴν δὲ καρπὸν ἀσυγκόμιστον εἰς τὸν γῆν πάλιν καταβάλῃ. καὶ εἴ τις ἀθλητὴς πολλὰ πονήσας καὶ ἀξιόνικος ἡδύσαι, ἀναγώνιστον ἀφαιρεῖσθαι, οὐδεὶ ἂν οὕτω ἔμοιγε δοκεῖ δικαίως ἀναιρεῖν εἶναι ἀφροσύνης. ἀλλ' ἡμεῖς, ὦ ἄνδρες, μὴ πάθωμεν ταῦτα· ἀλλ' ἐπιόντες σωίσωμεν ἡμῖν αὐτοῖς καὶ παίδων δρέπεσθαι ἀσκητὴν ὄντες τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἔργων, ἴωμεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, οὓς ἐγὼ ἀφόβως ἐπίσταμαι αὐτοὺς ἰδών, ἰδιωτικῶς ὄντας ὡς πρὸς ὑμᾶς ἀγωνίζεσθαι. οὐ γάρ που οὕτω ἐκφανεῖς εἰσιν ἀγωνισταὶ, οἳ ἂν τοξεύωσιν ἢ ἀκοντίζωσιν ἢ ἱππεύωσιν

γρ. ἀφραινόμου.

γρ. τῆς παιδείας

γρ. τῆς παιδείας

ἐπίστα-

ἐπιμηχάνως, ὡὐ δὲ που ταῦτα ὄψη, τὰ τῶν λειπομένων· ἀλλ' οὗτοι ἰδιῶται εἰσι καὶ τοῦν πόνου. οὐδὲ γὰ οἱ ἵπποι ἀχρεῖοι εἰσὶν ἐν τοῖν ὑπνου τούτου· ἀλλὰ καὶ οὗτοι ἰδιῶται εἰσι καὶ ὧν ὕπνου. οὐδὲ γὰ οἱ πεζοὶ μὴ ἱκανοὶ, ἀπαιδεύτου ὄντες καὶ συμμαχεῖν καὶ πολεμίοις χρῆσθαι· ἀλλὰ καὶ οὗτοι δῆλον ὅτι τοῖς μισθοῖν παιδεύμασιν ἀπείρως ἔχουσιν. ὑμεῖς δὲ νυκτὸς μὲν δὴ πεύσεσθε οἱ ἄλλοι ἡμέρας ἐπιμάθετε χρῆναι, πόνος δὲ ζῆν ἡδέως ἡγεμόνας νομίζετε, λιμὸν δὲ ὅσπερ ὄψον ἀφεκτέον, ὑδροποσίαν δὲ ῥᾴδιον τοῖς λεόντων φέρειν.

γρ. συλλήπτωρ. καλλίστων δὲ πάντων καὶ "πολεμικώτατον κλῆμα εἰς τὰς ψυχὰς συγκινήσωμεν· ἐπαινοῦμεν γὰρ μᾶλλον ἢ τοῖς ἄλλοις ἅπασι χαίρετε. ὃν δ' ἐπαίνων ἐφεστὼς ἀνάγκη ἐπὶ τούτῳ πάντα μὲν πόνον, πάντα δὲ κίνδυνον ἡδέως ὑποδύεσθαι. εἰ δὲ ταῦτα ἐγὼ λέγω περὶ ὑμῶν, ἄλλως γιγνώσκων, ἁμαρτὼν ἐξαπατῶ. ὅ, τι γὰρ μὴ βέλτιστον δόξω εἶναι παρ' ὑμῶν, εἰς ἐμὲ τὸ ἐκεῖνον ἥξει. ἀλλὰ πιστεύω τοι τῇ πείρᾳ καὶ τῇ ὑμῶν εἰς ἐμὲ εὐνοίᾳ, καὶ τῇ τῶν πολεμίων ἀνοίᾳ μὴ ψευσθήναι με παύτης ὧν ἀγαθὰς ἐλπίδας. ἀλλὰ παῤῥωσθῆτε ὁρμώμενοι, ἐπιδὴ καὶ σκοπὸν ἡμῖν μαχήσιμον ὁ δεξιὸς τῶν ἀκροτείχων ἀδύκας ἐφίσθαι. νῶν γὰρ ἔχοντες μὲν οἱ πολέμιοι, ἀρχεῖν ἀδίκων χρῆν· καλοῦσι δὲ ἡμᾶς οἱ φίλοι ἐπικούρους. τί οὖν ἐστιν ἢ ξὺν ἀλίξασθαι δικαιότερον, ἢ πρὸ τῶν φίλοις ἀμύνειν καλλιον; ἀλλὰ μεμνῆσθε

γρ. καὶ εἴτε οἴεσθε ὑμᾶς δαρεῖν, "ἀφ' ὧν τοῦτο ὑμᾶς ἔχ' ἡκιστα οἴεσθε χαρεῖσθαι, τῶ μὴ παρεσκευάσθαι με τῶν θεῶν τὼν ἔξοδον ποιεῖσθαι. πολλὰ γάρ μοι συνόντες ἐπίστασθε ἀ μόνον τὰ μεγάλα, ἀλλὰ καὶ μικρὰ πρόθυμον ἀεὶ θεῶν ὁρμᾶσθαι ἀεί. πλὴν ἴφη, τί δεῖ λιγέν εἶπ; ἀλλ' ὑμεῖς μὲν τοὺς ἄνδρας ἐλόμενοι καὶ ἀναλαβόντες, καὶ πάντα παρεσκευασμένοι, ἴτε εἰς Μήδους· ἐγὼ δ' ἐπαινέσων ἥκω τοὺς θεοὺς τὸν πατέρα, ὡθείμι δὴ, ὅπως τὰ τῶν πολεμίων ὡς τάχιστα μαχῶν οἷός ἐσι, παρεσκευάσθαι ὑμῖν ὁ, τι ἂν δυνώμεθα, ὅπως ὡς κάλλιστα σὺν θεοῖς ἀγωνιζόμεθα. οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἐπεσπένδοντο. Κῦρος δὲ ἐλθὼν οἴκαδε, καὶ προσευξάμενος Ἑστίᾳ πατρῴᾳ, καὶ Διὶ πατρῴῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς, ἁρμάττο ἐπὶ τὼ σφαγεῖα. συμπεσπένδοντο δὲ αὐτῷ καὶ ὁ πατήρ. ἐπεὶ δὲ ἔξω τῆς οἰκίας ἐγένοντο, λίθου τινὸς ἑστηκότος καὶ βεβοτυμένου αὐτοῦ αἵματι ἐγένοντο, ὡς οὐδένα ἂν λιθον τῶν ἐν μιγίστα θεοῦ σημεῖα.

24. Περ-

24. Περὶ ὁπ῀ τῷ Κύρῳ ὁ πατὴρ ἤρχετο λόγου τοιοῦδε, Ὅπ
ῷ, ὦ παῖ, θεοί σε ἱλεώτατοι καὶ εὐμενεῖς πέμπουσι, καὶ σὺν ἱερεῖσι δῆλοι καὶ σὺν εὐσημίοις σημείοις. γιγνώσκεις ὃ καὶ αὐτός· ἐγὼ γάρ σε τῶνδε ἐπιτηδὲς ἰδιοδαξάμενος ὅπως μὴ δι' ἄλλων ἁμαρτάνοιμι ἃς τ῀ θεῶν συμβουλὰς συνίεις, ἀλλὰ αὐτὸς καὶ ὁρᾷς τὰ ὁρατὰ, καὶ ἀκούων τὰ ἀκουστὰ, γιγνώσκοις, καὶ μὴ ἐπὶ μάντεσιν ἔῃς, οἳ εἰ βούλοιντό, σε ἐξαπατῷεν, ἕτερα λέγοντες ἢ ἃ παρὰ τ῀ θεῶν σημαινόμενα· μηδ' αὖ ἐπὶ πόλεμον ἄρῃ ἄνδρ' ἀμάχοις χθόνιοι, ἀπερεῖς θείοις σημείοις ὁμῶς χρῆσθαι· ἀλλὰ διὰ τῆς μαθήσεως γιγνώσκων τὰ παρὰ τ῀ θεῶν συμβαλλόμενα, τούτοις πείθοιο. καὶ μὴν δὴ, ὦ πάτερ, ἔφη ὁ Κῦρος, ὅπως γ' ἂν ἵλεως οἱ θεοὶ ὦσιν ἡμῖν συμβουλεύειν ἐθέλωσιν, ἐγ. Κῦρ. ἀν' α'
ὅσον δυνάμεθα καὶ τὸν νόμον διατελοῦμεν ἐπιμελούμενοι. μέμνημαι γὰρ ἀκούσας ποτέ σου, ὅτι εἰκότως ἂν καὶ παρὰ τ῀ θεῶν παρακαθήμενοι εἶεν, ὥσπερ καὶ παρὰ ἀνθρώπων, ὅστις μὴ ὁπότε σὺν δέοιτο εἶεν τότε κολακεύοι, ἀλλ' ὅτε ἄριστα πράττοι, τότε μάλιστα τ῀ θεῶν μεμνῆτο· καὶ τ῀ φίλων ἡδέως χαίροιεν ὡσαύτως ἐπιμελεῖσθαι. σὺ μὲν οὖν, ἔφη, ὦ παῖ, διὰ τὰ σὰ ἐπιτήδεια ὡς ἐπιμελείας ἥδιον μὲν ἐρήσῃ τοὺς θεοὺς διησόμενος· ἐλπίζεις δὲ μᾶλλον τεύξεσθαι ὧν ἂν δέῃ, ὅτι συνειδέναι σαυτῷ δοκεῖς οὐ πόλλ' ἀμελήσας αὐτῶν. πάντα μὲν οὖν, ἔφη, ὦ πάτερ, ὡς θεὸς φίλος μοι τοὺς θεοὺς ὄντως οὕτω διάκειμαι. τί γὰρ, ἔφη, ὦ παῖ, μέμνησαι σὺ πόλεσιν ἢ πόλει εὐδαιμ' ἡμῖν; ὡς ἄρα διδάσκουσι οἱ θεοὶ μαθόντας ἐγ. ἡμῖν ὁπόσα χαίρ
ἀνθρώπους βέλτιον παρέξειν ἢ ἀνεπιστήμονας αὐτῶν ὄντας, καὶ ἐρ- δέτε
γαζομένους μᾶλλον ἀνύτειν ἢ ἀργοῦντας, καὶ ἐπιμελουμένους ἀσφαλέστερον ἂν διάγειν ἢ ἀφυλακτοῦντας τούτων· παρέχοντας ἐμὲ ἐμαυτὸν οἵους δεῖ, οὕτως ἡμῖν εὐθὺς δεῖν καὶ αὐτεῖσθαι καὶ ἀκούειν παρὰ τ῀ θεῶν. νεμεσῶ μὲν δία, ἔφη ὁ Κῦρος, μέμνημαι μέν τοι πᾶσι ἀκούσας σου· καὶ γὰρ ἀνάγκη ἐμοὶ πείθεσθαι τῷ λόγῳ τούτῳ. καὶ γὰρ οἶδά σε λέγοντα ἀεὶ ὡς οὐδὲ ἡμεῖς ἐῶμεν αὐτεῖσθαι παρὰ τ῀ θεῶν οὔτε ἐπὶ πύον μὴ μαθόντας, ἐπὶ πολεμαρχοῦντας νικᾶν· οὔτε μὴ ἐπιστάμενοι τεκταίνειν, τεκταίνοντας κρατεῖν, τ῀ ἐπιστάμενον τεκταίνειν· οὔτε μὴ ἐπιστάμενοι κυβερνᾶν, σώζειν εὐχαῖς ναῦς κυβερνῶντες· οὐδὲ μὴ στρατηγοῦντες γε σῶον, εὐχαῖς κρείττω αὐτῆς σῶον φυλάξαι· οὐδὲ μὴ φυλακτικοὺς γε ὄντας πόλεμον, σωτηρίαν αὐτεῖσθαι. παρὰ

τῶ

γὰρ τοὺς τῶν θεῶν θεσμοὺς πάντα τὰ διαπαντὸς εἶναι. τοὺς δὲ ἀθέμιστα
δύο χρήματα ὁμοίως ἴφη δαίμονα εἶναι παρὰ θεῶν αὐτυχεῖν, ὥσπερ
καὶ παρὰ ἀνθρώπων ἀπροκλεῖν τοὺς παράνομα βουλεύειν. σκέ-
ψαι δ', ἴφη, ὦ παῖ, ἐπιλάθῃ ἃ ποτε ἐγὼ καὶ σὺ ἐλογιζόμεθα; ὡς
ἐκφυγὸν εἴη ἂν κακὸν ἀνδρὶ ἄρχοντι, εἰ τις δύναιτο ἐπιμελῆ δίκην ὅπως
ἂν αὐτὸς τε καλὸς κἀγαθὸς δοκίμως ἄρχοι, καὶ ὡς ἐπιτήδεια ὅπως
γρ. ἔρχοι ὅπως οὕτω ὑσ. αὐτὸς τε καὶ οἱ οἰκέται ἐκφυγὼς ἔχοιεν. τὸ δὲ, βούτε μεγάλα ἄρχειν
ὅτως ὅλῳ ὑφίσασθαι, ἀληθῶν ἄλλων αἴσθεσθαι δύναιτο, ὅπως ἕξουσιν
ἅπαντα τὰ ἐπιτήδεια ἐκπλίειν, καὶ ὅπως ἔσονται πάντες οἷς δεῖ,
τοῦτο ἐκμηχανᾶσθαι δίκαιον ἐφαίνετο ἡμῖν εἶναι. ναὶ μὰ Δί', ἴφη, ὦ πάν-
γρ. ταῦτά μοι δοκεῖ τὰ αὐτὰ. τες, μίμημα καὶ τοῦτό σε λέγειν. σκοπεῖσθε δὲ καὶ ἐμοὶ ὑπερμέ-
μφεσθαι εἶναι ἄρχειν, τὸ καλῶς ἄρχειν. καὶ πῶς γ', ἴφη, ταῦτα μοι
δοκεῖ ταῦτα, ὅταν ὡς αὐτὸ τὸ ἄρχειν σκοπῶν λογίζωμαι. ὅταν
μέντοι γε ὡς ἄλλος ἀνθρώπους ἰδίᾳ κτᾶσθαι σοι δοκῇ τοὺς ἀρ-
χομένους ἄρχοντας, καὶ οἷοι ὦσιν ἀνδρωνίτας ἡμῶν ἔσονται, πάνυ
μοι δοκεῖ αἰσχρὸν εἶναι, τὸ διὰ τοῦτο αὐτοὺς ὅπως ὑποπτήξας, καὶ
μὴ ἐθέλειν εἶναι αὐτοῖς ἀνδρωνίτας μόνος. ὃς, ἴφη, ἐγὼ αὖ ἀνέμνη-
σθαι, ἐξεκάμνομεν λέγοντες τὰ ἡμέτερα φίλαν εἶναι τούτων, ἡγούμενοι δεῖν τὸν ἄρ-
χοντα τὰ χρήματα ἀμφίρειν τῇ καὶ πολυπλασίονα ποιεῖν, καὶ
πολὺ ἐνδεῆ ἔχειν χρυσίου, καὶ πολὺ μείονα κρόνον κατεύδειν, καὶ πάν-
τα ὑπηρετεῖσθαι τὰ χρήματα ἀμφίειν. ἐγὼ δ' οἶμαι, ἴφη, τὸ ἄρχειν
ἐν τῇ ῥᾳδιουργεῖν χρῆσθαι ἀμφίειν τὰ χρήματα, ἀλλὰ τῇ σωφρο-
νεῖν τε καὶ φιλοπονεῖν σεσῳσμένον. ἀλλὰ τί, ἴφη, ὦ παῖ, ἐνιά
ἐστιν ἃ ἐν ἀνθρώποις ἀγωνιστόν, ἀλλὰ ἐν ἀνθρώποις αὐτὸ τὸ σωφρονεῖν,
ὧν ἐ ῥᾴδιον εὑπόρως ἐπιμελεῖσθαι. αὐτίκα δήπου οἶσθα, ἴφη,
ὅτι εἰ μὴ ἔξεστι ἐ ῥᾳδίως τὰ ἐπιτήδεια, κατακλύσεται σε οὐδὲν ἧττον
ὁ ἀρχή. ἀκούω ταῦτα μέν, ἴφη, ὦ πάντες, Κυαξάρης φησὶ παρίξειν
γρ. Κυαξάρης τοῖς στρατεύσιν πᾶσιν ἵππον, ὁπόσοι ἂν ὦσι. βούτοις δέ, ἴφη, ὦ παῖ,
σὺ πιστεύων ἴρχῃ βοῖς παρὲ Κυαξάρῃ χρήμασιν; ἴσως, ἴφη
ὁ Κῦρος. ἦ δ', ἴφη, οἶσθα ὁπόσοι αὐτῷ ἰσι; μὰ τὸν δία, ἴφη ὁ
Κῦρος, οὐ μὰ δῆτ. ὅμως δέ βούτοις, ἴφη, πιστεύεις βοῖς ἀδήλοις; ὅτι
δὲ πολλῶν μέν σοι δεήσει, πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα πάνυ ἀναγκαῖα δαπανᾶν,
γρ. ψεύσεται, ὦ παῖ, πῶς ἔσται ἐξ- οἶσθα καὶ τοῦτο; γιγνώσκω, ἴφη ὁ Κῦρος. ἐὰν οὖν, ἴφη, ἐπιλί-
πῃ αὐτὸν ἡ δαπάνη, ἢ καὶ ἐκὼν ψεύσεται, πῶς σοι ἔξεσται τῆς
σπανίας;

γραπτᾶς; δῆλον ὅτι ἐκμαθῶν. ἀλλ' ἄγε, ὦ πάτερ, ἔφη, σὺ εἰ ἐνοχλῶ
ἅπασι πόρρω κῇ ἀπ' ἐμοῦ ἂν σοι προσηκόμενοι, ἕως ἔτι σὺ φιλῇ ἐμέ μοι,
λέγε. ἐρωτᾷς ἔφη, τοῦτο, ὦ παῖ εἴ σε ἂν δέοι σοῦ πόρρω προσ- γρ. ἔσω, ὦ
χρῆσθαι; δοκῶ μοι ἔγωγε· ἢ μᾶλλον εἰκὸς ἐστι πόρρω προσηκόντα, ἢ δοκῶ παῖ, ποῦ ἂν
ἐγγὺς ὢν δύνασθαι ἔχοντι; σὺ δ' πῶς μὲ δύναμαι ἔχων σὺ δεῖ; ἐνδεὴς ἐρχῆ, ἀπό.
μὴ ἔχῃς οὗ οἶσθ' ὅτι πολλαπλασίαν ἄλλων σὸν ἂν δέοιτο· ἐπιπόνων
δὲ σοι ἐπάρξω πρᾶγμάτων τὸ μηδὲν σύμμαχον ἔχειν. ποῖον δ' ἂν ἴδοιμι σε
πέρι ἃ δεῖ σοι κῆμ' ἀγαθὸν εἶναι βουλόμενον ὑμῖν ὑπηρετήσειν, κῆμ'
φοβούμενον μή τι πάθῃ; ἃ χρή σε κοινῇ σοὶ Κυαξάρῃ σκοπεῖσθαι,
μηδὲ ἐπιλίπῃ τι ὑμᾶς ὧν δεῖ ὑπάρχειν· κῆ" ἴδοιμ' ἄν ἔγωγε μι- γρ. ἴδοις
χανᾶς σοφόδουν πόρρω. τόδε δ' μάλιστα πάντων μίμνησό μοι,
μηδὲ ποτὲ ἀναμένειν τὸ προέσθαι σε ἐπιτήδεια, ἵν' ἂν ἡ χρεία σε
ἀναγκάσῃ· ἀλλ' ὅτι μὲ μάλιστα εὐπορῇς, τότε σοὶ τ' ἀσφάλεσ
μᾶλλον μηχανῶ. κῆ γὰρ τύχῃ μᾶλλον παρ' ἂν ἂν δέῃ, μὴ ἀπορεῖν
δοκῶν, κῆ ἐπ' ἀναύπο ἴσῃ παρὰ τοῖς σοῖς τε πατρίοις· οὐ
τούτῳ δ' μᾶλλον κῆ ὑπὸ τῶν ἄλλων αἰδοῦς τύχῃ· κῆ λῴονας βάλῃ
τῇ δυνάμει τὸ ποιῆσαι ἢ κακῶς, μᾶλλον ἴσως ἂν ἔχοιτε τὰ δέοντα
οἱ σε πατρῷοι, ὑπηρετήσουσί σοι· κῆ" πιστότερος σοὶ ἐγὼ γρ. πιστοῖς
δυνήσομαι τότε λέγειν, ὅταν ἀφ' ἧς κῆμ' εὐδείκνυσθαι μάλιστα δύνῃ κῆ τῷ τιμᾶσθαι
ποιεῖν ἐκείνοις ἂν κῆ κακῶς. ἀλλ', ἔφη, ὦ πάτερ, ἄλλως τί μοι κα-
λῶς δοκεῖς παῦσαι λέγων πάνυ, κῆ" ὅπ ἃ μ' αὖ νῦν λήψονται οἱ γρ. ἔστι ἂν
σε πατρῷοι, οὐδεὶς αὐτῶν ἐμοὶ τύπτων χαλεπὸν ἔσεται (ἴσασι γὰρ ἔφ' μὲν νῦν λέγον-
οἷς αὐτὰς Κυαξάρης ἄγαστα συμμάχους) ὅλῃ δ' ἂν πρὸς τοῖς τας λέγεσθαι οἱ γρ.
ἐρημίνοις λαμβάνῃ πᾶς, τοῦτο κῆ πιμελῶνομιοῦσι, κῆ χαλεπὸν τοῦτον
πολεμῆσαι εἰκὸς εἰδέναι τῷ διδόντι. ὃ δ' ἔχοντα δυνάμει, ἢ ἴσῃ μὲ γρ. πολεμεῖσθαι
φίλους τοῦ ποιοῦντα ἀντιφιλεῖσθαι, ἔστ δ' ἰσχυρὸς ἔχοντι" πο- πᾶσιν, ἔστιτα ἀμι-
λεμεῖσθαι ὑπὸ παντὸς ἀπ' αὐτῶν, ὑπότε ἀμελεῖν δ' ποιήσειεν, εἴτε τ, λεῖν τὰ πολε-
ἔφη, ἦσαν τοῦτ' εἶναι αἰσχρόν, ἢ εἴ τις ἔχων μὲ ἀγεγοὺς, ἔχων δ' μεῖσθαι
ἐργάζεσθαι οἷς αὖ ἐργάζονται, ὑπότε ἐμὲ τὸν γλῶ ἀργοῦσιν ἀναφίλη-
τον εἶναι; ὡς οὐδ' ἐμοί, ἔφη, μηδέποτε ἀμελήσουσιν δ' ἐπιθύ-
δεια τοῖς σφετέροις ξυμμαχικοῖς, μήτ' ἐν φιλίᾳ, μήτ' ἐν πο-
λεμίᾳ, οὕτως ἔχε τὸν γνώμιμον, ὦ πᾶ, ἔφη, τί ἄλλο, ὦ πατέρ, ἂν
ἐδόκει σοὶ ἐμοὶ ἀναγκαῖον εἶναι μὴ παρεσκευάσθαι, μίμησαι; οὐ
γὰρ, ἔφη, μίμημαι, ὅτι ἐγὼ μὲ πρός σε ἦλθον ἐπ' ἀγαθῷ, ὅπως
ἀπο-

ἀπολίπω τὴν φάλαγγα μὴ στρατηγεῖν παιδοκίνευε· σὺ δ' ἄμεινον
διδοὺς μοι, ἐπειδὰν ὦδέ πως, ἔφη ἔγωγε, εἴπῃς, ὦ παῖ, οὐ τοῖς
στρατηγικοῖς ἔργοις καὶ οἰκονομίας τι σοι ἐπιμελήσῃ ὁ ἀνὴρ ὢν τὸν
μισθὸν φέρεις; οὐδὲν μέντοι οἱ στρατῶται ἧττον τοῦ ἐπιτηδείου,
γρ. διὰ τοῦτο] ἐὰν ὦσιν, ἢ οἱ σὺν εἶκῃ οἰκῶσιν. ἐπεὶ σὺ ἐγὼ σοι λέγω πάλιν ἢ, εἶπον ὅτι οὐδὲ ὁπωσοῦν σοὶ τούτου ἐπιμελήσῃ, ἐπήρου με πάλιν εἴ τι
γρ. εἴ πως τύχοιμι εὖ διδάξειν, αἷς ἔχω σε πολεμικῶν ἔργων κρήσεις ἂν ξύμμαχον χρήσοιντο. ἀπεφήνω δὲ μὲ καὶ τοῦτο, ἀνέκρινας ὧν σὺ καὶ δοκεῖ, εἴ τι μὲ ἐπαιδοῦσιν ὡς ἂν δυνατώτατα στρατιᾷ προθυμίαν ἐμβαλεῖν· λέγων ὅτι ἡ πᾶν ἀφαίρει· οὐ παντὶ ἔργῳ προθυμία ἀρμόττει. ἐπεὶ δὲ καὶ τοῦτο ἀνένδυτο, ἤλεγχες ὧν σὺ εἴ τινα λόγον ποιήσαιτ' διδάσκων ὦδε· ἐγὼ δ' ἔφην πειθαρχίαν τὴν στρατιὰν ὡς ἄν τις μάλιστα μηχανῶτ'. ἐπεὶ δὲ καὶ τοῦτο παντὸς ἄρθητο ἐφαίνετο, τίλλῳ δή με ἐπήρου ὅ, τι ποτὲ διδάσκων, στρατηγὸν φαίη με διδάσκειν. κἀγὼ δὴ σὺ τοῦτο ἀπεκινάμην ὅτι τὰ τακτικά. καὶ σὺ γελάσας ἄλλῃς μοι,
γρ. τὶ εἴη ἀρετὴ στρατηγίας ἀνδρὸς παραλιπὼν ἔφησθα, "ὃ οὐδὲν ὄφελος εἴη στρατιᾷ τακτικῶν ἄνευ τοῦ ἐπιτηδείων. τί δ' ἄνευ γε ὑγιαίνειν; τί δ' ἄνευ γε ἐπίστασθαι τὰς
γρ. εἰμαρμένας] εὐρημάτων εἰς πλῆθος τέχνας; τί δ' ἄνευ γε πειθαρχίας; ὡς δὲ μοι κατέφανες ἐποίησας ὅτι μικρὸν ἢ μέρος ἦν στρατηγίας τὰ τακτικά, ἐπερωμένῳ μὲ εἴ τι τούτων σὺ με διδάξαι ἱκανὸς εἶης, ἀπόπειρα μὴ ὀκνήσας τοῖς στρατηγικοῖς ἀνδράσι νομιζομένοις εἶναι λέγειν, καὶ σιωπήσας πᾶν ἔκασα τούτων λέγειν τι· ὃν τοῦτο δὴ σιωπῶ τοῖς ἐμοὶ δοκοῦσι μάλιστα φρονίμοις εἶναι τοῦτον ἤκουον εἶναι καὶ ὃν μὲ τροφῆς ἐπιδοῦναι ἱκανὸν εἶναι ὑπάρχον, ὅτι Κυαξάρης ἡμῖν παρίξειν ἡμῖν. ὦδε δ' ὑγιαίνειν, ἀκούων τι καὶ ὁρῶν ὅτι καὶ πόλεις αἱ χρήζουσι ὑγιαίνειν. ἰατροὺς πυνθάνωνται, καὶ οἱ στρατηγοὶ δὲ στρατιῶται ἔνεκεν ἰατροῦ ἐξάγουσιν, οὕτω καὶ ἐγὼ, ἐπεὶ σὺ τὴν τέλει, τοῦτο ἐβουλόμην, αὐδὸς σὺν τοῦτο ἐπεμελήθην· καὶ οἶμαι, ἔφη, ὦ παῖ, παῦν ἱκανὸς τὴν ἰατρικὴν τέχνην ἔχειν ἄνδρας μεῖ' ἐμοῦ τοῦ. ὦδε τοῦτο δὴ ὁ πατὴρ εἶπεν, ἀλλ', ὦ παῖ, ἴφη,
γρ. ἠπιστοῦ] εὖ τοι μὲ, οὓς λέγεις, ὥσπερ ἰατροὺς μαθόντων εἶναι δοκεῖς" ἀκούσῃ, οὕτω

ὕπνῳ καὶ ἐσθίοντι, ὅταν τινὲς νοσήσωσι, πότερα ἰατροὶ τούτοις σοὶ δ' οὗτοι μεγαλοπρεπέστερον ἴσως ἢ τὴν ὑγιείας ἐπιμέλειαν. ἔτι γὰρ τῷ ἀρχικῷ μὴ κάμνειν ἢ φρόνιμον, τοῦτο σοὶ δοῦλοι μέλειν. καὶ ἵνα δὴ, ἔφη, ὦ πάτερ, εἰδῇ ἵππου τοῦτ' ἀγαθὸν ἔσεσθαι ἱκανὸς ἔσομαι; ἂν μὲ δηλονότι χρόνον ἴνα μέλλῃς σὺ τὴν αὐτὴν μίσειν, ὑγιεινοῦ δεῖ σεσῶσθαι φαίνεσθαι δὲ μὴ ἀμελῆσαι. τοῦτο δὲ σὺν ἂν ἁμάρτοις, ἐὰν ἐμὲ μέλῃ σοι. καὶ γὰρ λίχνοτέρους οὐδὲν ποιοῦσιν οἱ ἄνδρωποι οἱ ἀγαθοὶ τοὺς ἑαυτῶν ἵππους ἢ τοὺς ἑαυτῶν παῖδας, ἐπὰν ἐπιθυμίας ἐκπονήσωσι αὐτῶν παύσαντες, τὰ τε σώματα καὶ τὰ χρώματα. ἔπειτα δὲ οὐ τὰ χωλὰ μᾶλλον δρέπεσθαι ἐκλέγουσιν, ἀλλὰ μᾶλλον τὰς πηρὰς οὐ ἐπιμελεῖσθαι σφόδρα ὅπως ὑγιαίνῃς. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, ἀσφαλὲς μὲν πρᾶγμα νὴ Δία μηδὲν ὑπερημπεπλακέναι, δυσφόρον γάρ. ἔπειτα δὲ καὶ πονῶν τὰ εἰσπόνως· οὕτω γάρ μοι δοκεῖ ἡ τῶν ὑγιᾶ μᾶλλον παρεμβάλλειν, καὶ ἧττον ἀσθενοῦσιν. οὕτω δοκεῖν δεῖ, ἔφη, ὦ παῖ, καὶ τὰ ἄλλα ἐπιμελεῖσθαι. ἢ καὶ σχολὴ, ἔφη, ἔσται, ὦ πάτερ, συμμαχεῖν τοῖς στρατεύσασι; οὐ μὰ Δί', ἔφη ὁ πατὴρ, οὐ μέντοι γε; ἀλλὰ καὶ ἀνάγκη. δεῖ γὰρ δὴ καὶ στρατεύειν εἰ μέλλεις πεζεύειν τὸ δέοντα, μηδέποτε παύεσθαι ἢ τοῖς πολεμίοις κατασοφίζεσθαι κακὰ, ἢ ἑαυτὴν ἀγαθά. ὡς χαλεπὸν μὲν ἐστιν καὶ ἵνα ἄνδρωπον ἀρχὴν τελεῖσθαι, πολὺ δ' ἔτι, ὦ παῖ, χαλεπώτερον εἶναι ὅλον· πάντων γὰρ χαλεπώτατον στρατηγὸν ἀρχὴν τελεῖσθαι. πλεῖστα γὰρ ἐπιστατέον ἐν στρατιᾷ, καὶ ἀπ' ἐλαχίστων ὁρμώμενα, καὶ εἰς ἃ ἂν λάθῃ διαλείπων τις χρώμενα, ὥστε μηδέποτε παύεσθαι στρατηγεῖν. λίχνης σὺ, ἔφη, ὦ πάτερ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὥστε μὴδὲ χωρὶς δεῖπνου οὐδὲν ὄφελος, οὕτως οὐδὲ στρατηγὸς ἀρχὴν οὐδὲν ὄφελος εἶναι. τὸν δὲ γε ἱππάρχην στρατηγὸν ἐγὼ, ἔφη, καὶ μᾶλλον (ἰὼ μὰ τὴν Θεὸν βλάπτῃ) ἅμα καὶ ἐπιτιθέναι μάλιστα ἐγχωρεῖ τοῖς στρατιώτας ἀποδεῖξαι, καὶ σώματα κάλλιστ' ἐγχωρεῖ παρασκευάζειν. ἀλλὰ μάντοι τόγε μελετᾶσθαι, ἔφη, ἕκαστ' ἐστὶν ἱππικῶν ἔργων, αἰῶνας ἂν δοκῶ μοι δεῖν, ὦ πάτερ, σοὶ εἶναι, καὶ ἄθλα προτιθέναι, μάλιστα ἂν ποιεῖν εὖ ἀσκεῖσθαι ἕκαστα, ὥστε, ὁπότ' δέοι τε, ἕκαστ' ἂν παρασκευάσασθαι. καὶ μὴν λίχνης, ἔφη, ὦ παῖ· τοῦτο γὰρ ποιήσας, σαφῶς ἴσθι, ὥστε χορηγὸς ἂν τάξεως ἀεὶ τὰ πρωτεῖα μάλιστ' ἂν ἔχοις. ἀλλὰ μὴν,

πολεμίοις κακὰ ποιεῖν.

ἔφη ὁ Κῦρος, εἰς τι τὸ προθυμίαν ἐμβαλεῖν σοι πάντως οὐδὲν μοι δοκεῖ ἱκανώτερον εἶναι, ἢ τὸ δῶρα καὶ ἐλπίδας ἀγαθὰς ἐμποιεῖν ἀνθρώποις. ἀλλ' ἔφη, ὦ παῖ, ἔστω γε πιστὸν εἶναι εἶον ὡς εἴπις κωμῳδὸν ἀνακαλεῖται αὐτὸ τῇ κλήσει, οἷα πρὸς ὅταν τὰ θηρία ἐρᾷ. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον προθύμως ἑῶ σοὶ, ὅτι ἴσχύ ὑπακούουσας. ἐὰν δὲ πολλάκις ψεύδηται αὐτὰς, τελευτῶσαι οὐσὶ ὅποταν ἀληθῶς ὀρῶν κελῇ, πίθονται αὐτῷ. οὕτω καὶ περὶ τὰ ἐλπίδων ἴσχύ. ἐὰν πολλάκις ὑποδοκίας ἀγαθὰς ἐμβαλὼν ψεύδηταί τις, πιστῶν οὐ ὅποτε ἀληθεῖς ἐλπίδας λέγῃ ὁ τοιοῦτος, πείθῃ δῶρα τε. ἀλλὰ δὲ μὴ δοῦλον λέγειν ἃ μὲ σαφῶς εἰδέναι φοιδίας δεῖ, ὦ παῖ· ἄλλοι δ' ἐνίοτε λέγοντες καὶ τὸ ἐναντίον ἂν· τῷ δ' οὖν παρομοίως εἰς τοὺς μισίους κινδυνεύειν δεῖ ὡς μάλιστα ἐν πίσει διατρίβειν. ἀλλὰ, ναὶ μὰ τὸν Δία, ἔφη ὁ Κῦρος, ὦ πάππε, καὶ καλῶς μοι δοκεῖς λέγειν, καὶ ἐμοὶ ἄτοπος ἔδοξε. δεῖ γε μὲν πειθομένους παρὰ σοῦ τοὺς ἐναντίους ἐμοὶ ἀπαίδευτος ἐμοὶ δικῶ ἴσχύειν, ὦ πάππε, σὺ τι γάρ με δοῦλος τοῦδε ἐκ παιδὸς ἐπαίδευσας, ταύτῃ πείθεσθαι ἀναγκάζων, ἵπειδὴ τοῖς διδασκάλοις παρεδίδουν; καὶ ἐκεῖνοι μὲν τάνδε τῆδε ἐπέτρεπον· ἐπεὶ δ' ὡς σὺ τοῖς ἐφήβοις ἦμεν, ὁ ἄρχων ἡμῶν ἀνδρῶν τούτου ἴσχυρῶς ἐπεμελεῖτο· καὶ εἰ νόμοι δ' οἱ πολλοὶ δοκοῦσί μοι δύο πάντα μάλιστα διδάσκειν, ἄρχειν τε καὶ ἄρχεσθαι. καὶ τοίνυν καὶ ταῦτα ἐν ἐμαυτῷ, ὡς ἔπασιν ἐμοὶ δικῶ τὸ ἀναγκάζεσθαι πείθεσθαι μάλιστα ὄν, τὸ τὸν μὲν πειθόμενον ἐπαινεῖν τε καὶ τιμᾶν, τὸν δ' ἀπειθοῦντα ἀημιοῦν τε καὶ κολάζειν, καὶ ἐπὶ μὲν γε τὸ ἀναγκάζεσθαι πείθεσθαι, ἔφη, ἄντα, ὦ παῖ, ἡ ἀρετὴ ἐστι· ἐπὶ δὲ τὸ πολὺ κρεῖττόν τοῦτο, τὸ ἑκόντας πείθεσθαι, ἄκοντας ζημιοῦν ἐθέλοντας ὁδὸς ἐστι. ὅτῳ δὲ ἂν κήδωνται καὶ σὲ συμφέρῃ ἑαυτοῖς φρονιμώτερον ἑαυτῶν εἶναι, τούτῳ οἱ ἄνθρωποι ἑκουσίως πείθονται. γοῦν ὃς ἂν ὅτι τοῦτο οὕτως ἴσχύ σὺ ἄλλως τε καὶ τοῖς καὶ δὴ καὶ σὺ τοῖς κάμνουσιν, ὡς προθύμως τοὺς ἰατροὺς καὶ ἐὰν τοῖς ἐθέλῃς ὅ, τι χρὴ ποιεῖν κελεύσι, καὶ σὺ ἰατρὸς ἂν ὡς προθύμως τοῖς κυβερνήταις οἱ συμπλέοντες πείθονται, καὶ οὓς γ' ἂν νομίζωσι πλεῖστα βέλτιον ἑαυτῶν ὁδεύειν αὐτοὺς, ὡς ἐχθρῶς τούτων οὐδ' ἂν πλεῖστας θέλωσι· ὅποτε δ' οἶον τε πειθόμενοι κακόν τι λήψεσθαι, οὔτε ζημίας πάνυ τοι θέλωσι ἄκειν, οὔτε δίδοσθαι

δώρεις ἐπαίρεαι, οὐδὲ τὸ δῶρον ἐπὶ τῷ ἐμοὶ σοῦ κακῷ ἡδὺ ἐν οὐδὲν λαμβάνει. λίγεις σὺ, ἔφη, ὦ πάτερ, εἰς τὸ παθημένος ἔχειν εὐδὲν εἶναι ἀνυσιμώτερον ἢ φρονιμώτερον δεκεῖν εἶναι τῶν ἀρχομένων. λίγω γὲ σωῦ, ἔφη. καὶ πῶς δὴ τὶς, ὦ πάτερ, τοιαῦτα δέξεται ἀντοῦ τὰ χρήσιμα παραχρῆμα ἂν δυνατὸς ᾖ; ἔστι, ἔφη, ὦ παῖ, σωτομαθίεσθαι ὁδὸς ἐπὶ ἂν βούλῃ δεκεῖν φρόνιμος εἶναι, ἢ τὸ χρυσίον ἐπὶ τοῦτων φρόνιμον. καθ' ἓν γὲ ἕκαστον ἐπὶ τούτων σκεπῶν γνώσῃ ὅτι ἐγὼ ἀληθῆ λίγω. ἐῶ γὲ βούλῃ μὲ ἂν ἀγαθὸς μαθητὴς δεκεῖν εἶναι ἀγαθὸς, ἢ ἵππων, ἢ ἰατρῶν, ἢ αὐλητὴς, ἢ ἄλ' ὁτιοῦν, σὺνοίσει" πόσα γὰ ἂν δίκαιον σε μηχανᾶσθαι δεκεῖν εἶναι. γρ. πόσα σοι κὴν εἰ δὴ πίσασις ἐπαινεῖν τί σε ποιεῖν ὅπως δέξομαι λάβῃς, καὶ σὺ καλασκευάσῃς καλὰς ἐφ' ἑκάστῳ αὐτῶν κλήσασο, ἄρα τι ἐξηπατηκώς ἐῖμι ἂν, καὶ ὀλίγῳ ὕστερον, ὅπερ ἂν πεῖρεσθαι δίκης, ἐξαλεγμένος τ' ἂν εἶμι, καὶ περσεῖπ ἀλαζὼν φανοῖσο. φρόνιμος γὲ σωσόσεσθαι μέλλοῃ πῶς ἄν τις τῷ ὄλῳ χρόνῳ;" δηλοῦσι, ἔφη, ὦ παῖ, ὅσα μὲν ἐστι μαθόντα εἰδέναι, μαθὼν ἄν, ὥσπερ τὰ πεπλικὰ ἐμάθες· ὅσα γὲ ἀνθρώποις σύσπι μαθεῖν, σύτε περσεφυσὶ ἀνθρωπίνη περνοίᾳ, σὺ δὲ μανθάνων ἂν παρὰ γνῶν πωυθανόμενος, φρονιμώτερος ἄλλων ἂν εἶμι· ὁ, τι γὲ γνοίης βέλτιον ὂν περχθῆναι, ἐπιμελόμενος ἂν τούτου ὡς ἂν περχθείη. καὶ γὰρ τὸ ἐπιμελεῖσθαι τούτου ἔ ἂν δίκαιον, φρονιμώτερον ἀνδρὸς ἢ τὸ ἀμελεῖν. ἀλλὰ μέλλοι ἐπὶ τὸ φιλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀρχομένων (ὅπερ ἐμοί γε οὐ τῶς μικίστου δοκεῖ εἶναι) δηλονότι ἡ αὐτὴ ὁδὸς, ἥπερ εἴπερ ὑπὸ τῶν φίλων στέργεσθαι ἐπιθυμοίη. οὐ γὰρ εἰμὶ δῆλος ποιεῦν φανερὸν εἶναι. ἀλλὰ τοῦτο μέν, ἔφη, ὦ παῖ, χαλεπὸν, τὸ ἀεὶ δώσειν ἓν ποιεῖν ὡς ἂν τὶς ἐθέλῃ· τὸ γὲ σωμβάλλεσθαί τι φανέρεσθαι, ἐῶ πάντων ἀνθρώπων συμβαίνῃ, καὶ σωμαχθόμενον, ἐῶ τὶ καὶ ἐν, καὶ σωεπιπονεῖν προθυμούμενον τοῖς λόγοις αὐτῶν," καὶ προθυμεύμενον μή τι σφαλᾶσι, καὶ προγνώσεσθαι προμένον ὡς μὴ σφάλλοντα, ἐπὶ τοῦτο ἂν δῆλος μᾶλλον ὤφειν. συμπαρομαρτεῖν. καὶ ἐπὶ τῷ πρᾶξιν γὲ, ἐῶ μὲν σὺ θέρει ὅσα, τὰ ἄρχοντα δῆλ γὲ ἡλίῳ τελεσθεῖναι τοῦτο φανερὸν εἶναι· ἐῶ γὲ σὺ χθόνιος; ἢ ψύχος· ἐῶ γὲ" δὴ μοχθεῖν, τὰ πόνων. πάντα γὰ τοῦτο εἰς τὴν γρ. δ' ἀμάφιλεῖαν, ὑπὸ τῶν ἀρχομένων συμβαίνει. λίγεις σὺ, ἔφη, ὦ πάτερ, ὡς καθεστάτερον δῆλ πρὸς πάντα τὰ ἄρχοντα τὰ ἀρχόμενον εἶναι.

εἶναι· λίαν γὰρ ἔοικεν, ἔφη. Ἀλλὰ μήτι, ἔφη, ὦ παῖ· σοὶ γὰρ ἔδοξε τοῦτο ὅτι τὰ ὁμοίαν σωμάτων οἱ αὐτοὶ πόνοι εὖ καὶ ὁμοίως ἄπλειν ἢ, ἄρχοντες τι ἀνδρὸς καὶ ἰδιώτου· ἀλλ' ἐπισκοπεῖσθαι πρὸς τοὺς πόνους τὴν ἄρχοντι, καὶ τὰ αὖ ἐκείνην εἰδέναι ὅτι εὖ λαμβάνει ὅ, τι ἂν ποιοῖν. ἐπότε ἢ, ὦ πάτερ, ἤδη ἴσχυσεν μᾶλλον τὰ ἐπιτήδεια οἱ στρατιῶται, ὑγιαίνοντες, πότε ἢ δύνανται, πότε ἢ πολεμικὰς τέχνας ἠσκηκότες εἰσίν, φιλοτίμως σφᾶς ἔχουσι πρὸς τὸ ἀγαθοὶ φαίνεσθαι, τὰ ἢ πειθαρχεῖν αὐτοῖς ἥδιον εἰς ἢ ἀπειθεῖν, σὺν ἂν ἥδη τιμωρουμένῳ σωφρονεῖν ἄν τις σοι δοκοίη ἀναγκάζεσθαι βουλόμενος πρὸς τοὺς πολεμίους ὡς τάχιστα; ναὶ μὰ Δί', ἔφη, εἰ μέλλοι γε τελεῖσθαι ἴσεσθαι· εἰ ἢ μή, ἴσως ἂν ὅσα οἰοίμεθα καὶ αὖθις βελτίων εἶναι, καὶ πρὸς τοὺς ἐπομβροὺς βελτίους ἴσχυν, τοσαῦτ' ἂν μᾶλλον φυλαττοίμεθα· ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα, ἃ ἂν οἰώμεθα τελείως ἡμῖν ἄξια εἶναι, ταῦτα πειρώμεθα ὡς ἐν ἐχυρωτάτῳ ποιεῖσθαι. τελεῖσθαι ἴσχυν, ὦ πάτερ, πολεμίων πῶς ἂν τις δύναιτο μᾶλλον; εὖ μὰ Δί', ἔφη, οὐκοῦν τοῦτο φαῦλον, ὦ παῖ, οὐδ' ἀπλοῦν ἔργον πρᾶξαι· ἀλλ' οἶδ' ὅτι δεῖ τὰ μέλλοντα τοῦτο ποιήσειν καὶ ἐπιβουλεύειν, καὶ κρυπτύνειν, καὶ δολεροῦν, καὶ ἁρπάζειν, καὶ κλέπτειν, καὶ ἅρπαγα, καὶ οὐ πάνυ τελεοπλεῖν τὰ πολεμίων. καὶ ὁ Κῦ, ἐπιγελάσας εἶπεν, ὦ ἡρακλῆς, οἷον συλίγεις, ὦ πάτερ, δεῖν ἄνδρα μεγαλοπρεπῆ; οἷον ἂν, ἔφη, ὦ παῖ, δικαιοῦσθαί τε καὶ νομιμάπλειν ἀνὴρ εἶναι. πῶς μὴν, ἔφη, παῖδας ὄντας ἡμᾶς καὶ ἐφήβους πάντα τούτων ἰδιδάσκεις; ναὶ μὰ Δί' ἔφη, καὶ νῦν γε ὡς τοὺς φίλους τε καὶ ὡς τοὺς πολίτας· ὅπως δέ γε τοὺς πολεμίους δικαιοῦσθαι καλῶς ποιεῖν σὺν οἷσθα μανθάνοντας ὑμᾶς πολλὰς καλλιρρήμας; οὐ δῆτ' ἔγωγ', ἔφη, ὦ πάτερ. πόνῳ μὲν ἔφη, ἴσκω ὑμᾶς ἀναπείθειν τοξεύειν; πόνῳ δέ γε ἕνεκα ἀκοντίζειν; πόνῳ δέ γε ἕνεκα δρόμου ὑμᾶς ἀγέλης πλήγμασι καὶ ὀρύγμασι; τί ἢ ἱλάρως ποδάγρας καὶ ἀσπιδώσεως; τί ἢ λίκνοι καὶ ἄρκτοις καὶ παραβάλλειν σὺν εἰς τὸ ἴσον καθιστάμενοι ἐμοὶ χαίρειν, ἀλλὰ μιᾷ πλεονεξίᾳ τινὸς ἀεὶ ἐπειρᾶσθαι ἀγωνίζεσθαι πρὸς ἀνθρώπους; ἢ οὐ γιγνώσκεις ὅτι ταῦτα πάντα καλλιρρήμη τινὶ καὶ ἀπάτῃ, καὶ δολώσεις, καὶ πλεονεξίᾳ; ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, ἔμοιγε δοκεῖν γε· ἀνθρώπων ἢ εἰ καὶ δυξαίμι βούλεσθαί τινα, πολλοὺς πλησίον οἶδα λαμβάνων. οὐδὲν γὰρ τοξεύειν, εἶμαι, ἔφη, οὐδ' ἀκοντί-

ζ. καὶ αὐτὸ τε εἰδέναι.

ζ. καλλιρρήμη τέσι καὶ.

ἀκοντίζειν ἄνθρωπον ἱππεῖ πομπὸν ὑμῖν, ἀλλ' ἐπὶ σκοπὸν βάλλειν
ἰδιδάσκομεν, ἵνα μὴ τῶν μὲν μὴ κακουργόντων τοὺς φίλους, εἰ δέ ποτε
πόλεμος γένοιτο, δυνώμεθα καὶ ἀνθρώπων στοχάζεσθαι. καὶ ἐξαπα-
τᾶν δὲ καὶ κλέπτειν οὐκ οὐ ἀνθρώπους ἐπαιδεύομεν ὑμᾶς, ἀλλ'
οὐ θηρίοις, ἵνα μηδ' οὐ τούτοις τοὺς φίλους βλάπτοιτε· εἰ δὲ τις
πόλεμος γένοιτο, μηδὲ τούτων ἀγύμναστοι εἶητε. οὕτω οὖ, ἔφη, ὦ
πάτερ, εἴπερ χρήσιμά ἐστιν ἀμφότερα ἐπίστασθαι, ἐν τε ποιεῖν καὶ γρ. ἐπ' αὐτῷ.
κακῶς ἀνθρώπους, καὶ διδάσκειν ἀμφότερα ταῦτα ἐθέλω. οὐ
ἀνθρώπους. ἀλλὰ λέγε δή, ἔφη, ὦ πατ, ἐπὶ τῷ ἡμετέραν ἀσφάλειαν
γένοιτο ποτὲ αὖ σὲ διδάσκαλον τὸ παιδεύειν, ὃ ἐδίδασκεν ἄρα τοὺς
παῖδας τὴν τε δικαιοσύνην, ὥσπερ καὶ σὺ κελεύεις, μὴ ψεύδεσθαι
καὶ ψεύδεσθαι, μὴ ἐξαπατᾶν καὶ ἐξαπατᾶσθαι, καὶ μὴ ἀβουλεῖσθαι
καὶ ἀβουλεῖσθαι, καὶ μὴ πλεονεκτεῖν καὶ πλεονεκτεῖσθαι. " διὰ ταῦτα δὴ ἔφη. γρ. διαφέ-
τούτων ἄ τι ἀφὲς τοὺς φίλους ποιεῖν ἦν, καὶ ἃ πρὸς τοὺς ἐχ-
θροὺς· καὶ ἔτι δὴ πρὸς τοῦτο ἐδίδασκεν, ὡς τοὺς φίλους δί-
καιον εἴη ἐξαπατᾶν ἐπὶ τῷ ἀγαθῷ, καὶ κλέπτειν τὰ τῶν φίλων ἐπὶ
τῷ ἀγαθῷ, καὶ ταῦτα διδάσκοντα ἀνάγκη καὶ γυμνάζειν ἐν αὐτοὺς
ἀλλήλους τοὺς παῖδας τοῦτο ποιεῖν, ὥσπερ καὶ σὺ παλαῖ φασι θεοὺς
ἐκείνους διδάσκειν ἐξαπατᾶν, καὶ γυμνάζειν δὴ τοὺς παῖδας πρὸς
ἀλλήλους τῷ δικαίᾳ ποιεῖν. ἠθούλμοι οὖν ἦσθ ἂν οὕτως εὐφυεῖς καὶ
πρὸς τῷ εὖ ἐξαπατᾶν καὶ πρὸς τῷ εὖ πλεονεκτεῖν, ἴσως δὴ καὶ πρὸς τῷ
φιλοκερδεῖν οὖκ ἀφυεῖς ὄντες, οὖκ ἂπεχρῆν οὐδὲ λόγου τὸ φίλαν,
τῷ μὴ οὐχὶ πλεονεκτεῖν αὐτῶν πειρᾶσθαι. ἠβούλου οὖν οὐκ τούτα
φρόντιζε ἢ καὶ τῶν χρωμένων ἵπ, ἁπλῶς διδάσκειν τοὺς παῖδας,
ὥσπερ τοὺς οἰκέτας πρὸς ἡμῶς αὐτοὺς διδάσκομεν ἀληθεύειν, καὶ
μὴ ἐξαπατᾶν, μηδὲ κλέπτειν, μηδὲ πλεονεκτεῖν· εἰ δὲ πρὸς ταῦτα
ποιοῖεν, κολάζειν, ὅπως ζῶν τοιούτῳ ὤφη ἐθισθέντες σχεδόν τοι
πολίται ἠθοῖντο. ἐπὶ δὲ ἔχοιτο τῷ κλέπτειν, ὧδε οὐ τῶν ἐχθρῶν
κλέπτ, καὶ τὰ πρὸς τοὺς πολεμίους νόμιμα ἐδοκει ἀσφαλὴς εἶναι δι-
δάσκειν. οὐδὲ γὰρ ἂν ἐπ ἐξιοιχθοῖεν δοκεῖτε πρὸς θ' ἅγχεσι πο-
λῖται ἠθοῖεν, οὐ τῷ αὐτῶν ἀλλήλοις συντιθεμένοι, ὥσπερ γε
καὶ ὧδε ἀφεθέντες οὐ ἀλλήλους ἀλλὰ τοὺς ἄγαν νίκη, ἵνα μὴ
πρὸς τῇ ἰσχυρᾷ ἐπιθυμίᾳ αὐτοῖς ῥᾳδιουργίας προσῆθομένης, ἀμέ-
τρως αὐτῇ χρῶντο οἱ νίκοι, νὴ Δί' ἔφ· ὡς τοίνυν ὀψόμενοι ἡμᾶς

ὅτι πολὺ τῶν τοιουτοιξιῶν, ὦ πάτερ, μὴ φείδου, εἰ ἢ ἰχθὺς ἀνδάνει ἡμῖν ὅπως πλεονεκτήσω ἐγὼ τῶν πολεμίων. μαχαιρῶ τοίνυν, ἔφη, ὁπόσοι ἐσὶ ἐναντιώτατοι, παραγμένοις δὲ τοῖς σαυτοῦ φίλοις λαμβάνειν τοὺς πολεμίους, καὶ ἀπλισμένοις ἀσπίσι, καὶ ἐγχειρηδίοις κρατύνουσι, καὶ φωτεινοῖς σοι ὄμμασι ἀφανεῖς ἂν αὐτοῖς σκότους· καὶ σὺ δυσχωλαίνων αὐτοὺς γιγνομένους εὐθυμοῦ αὐτοῖς ὑπανοδίδου. καὶ πῶς ἄν, ἔφη, τοιαῦτα, ὦ πάτερ, ἁμαρτάνοντες δύναιντ' ἂν τοὺς πολεμίους λαμβάνειν; ὅτι ἔφη, ὦ παῖ, πολλὰ μὲν τούτων ἀνάγκη ἐσὶ καὶ ὑμᾶς καὶ τοὺς πολεμίους πάσχειν. σιτοποιεῖσθαί τε γὰρ ἀνάγκη ἀμφοτέρους, κοιμᾶσθαί τε ἀμφοτέρους, καὶ ἰέναι ἐπὶ τὰ ὑπαγκαῖα χρεῖον ἄμα πᾶσιν ἀναγκαῖον δέεσθαι· καὶ ταῖς ὁδοῖς, ὁπόταν ἄνωσι, τοιαύτας ἀνάγκη χρῆσθαι. ἃ χρὴ σε πάντα κατανοοῦντα, σὺν οἷς μὲν ἂν ὑμᾶς γνῶσιν ἀσθενεσάτους γιγνομένους, ἐν τούτῳ μάλιστα φυλάττεσθαι· σὺν οἷς δ' ἂν τοὺς πολεμίους ἀσθενεσάτους γιγνομένους, ἐν τούτῳ μάλιστα ἐπιτίθεσθαι. πότερον σέ, ἔφη ὁ Κῦρος, ἐν τούτοις μόνον ἐσὶ πλεονεκτεῖν, ἢ καὶ ἐν ἄλλοις τισί; καὶ πολύ γε μᾶλλον, ἔφη, ὦ παῖ. ἐν τούτοις μὲν γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πάντες ἰσχυρὰς φυλακὰς ποιοῦνται, εἰδότες ὅτι δέονται. οἱ δ' ἐξαπατῶντες τοὺς πολεμίους δύνανται καὶ θαρρῆσαι ποιῆσαι τοὺς ἀφύλακτα λαμβάνειν, καὶ διάξαι πρεμβόλους ἑαυτούς, κἀπὶ τὰς πόλεις ποιῆσαι, καὶ ἐς δυσχωρίαν φυγὴν παρασκευάσαι σὺν τῷδε ἐπιτίθεσθαι δεῖ, ἔφη, ὦ παῖ, φιλομαθῆσι τούτων πάντων ὅτου, οὐχ οἷς ἂν μαθοῖς, τούτοις μόνοις χρῆσθαι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ποιητὸν εἶναι πρὸς τοὺς πολεμίους μηχανημάτων. ἄτοπον καὶ οἱ μουσικοὶ οὐχ οἷς ἂν μάθωσι, τούτοις μόνον χρῶνται, ἀλλὰ καὶ ἄλλα μίλη πράττειν ποιοῦσιν. καὶ Σφόδρα μὲν καὶ σὺ τοῖς μουσικοῖς ἔοικα καὶ ἀληθῆ λέγειν, πολὺ δὲ καὶ σὺ τοῖς πολεμικοῖς μᾶλλον ἔοικα μηχανήματα ἐξευρίσκειν· τοῦτο γὰρ μᾶλλον καὶ ἐξαπατᾶν δύνασθαι τοὺς πολεμίους. εἰ δὲ σύ γε, ἔφη, ὦ παῖ, μηδὲν ἄλλο μιτυίγνοις ἢ ἀνθρώπους ἢ τοὺς μηχανὰς ἃς καὶ πάνυ ἐπὶ τοῖς μικροῖς θηρίοις ἐμηχανήσω, σὲ οἶει ἄν, ἔφη, ποθὲν πώποτε ἰλάσιον τι ἔσεσθαι τοὺς πολεμίους πλεονεξίας; σὺ μὲν γὰρ ἐπὶ μὲν τὰς ὄρνιθας ἐν τῷ ἰσχυροτάτῳ χήματι ἀνίσχεις, ἐπορεύου νυκτός· καὶ πρὶν κινεῖσθαι τὰς ὄρνιθας ἐποίησας ἐπὶ τούτῳ αἱ πύλαι αὐτῶν, καὶ τὸ κίνημα μὲν

γρ. παρεσκευάσθαι.

γρ. πάντως δεῖ. χρὴ δ' ὁπόταν

γρ. ἀλλὰ καὶ μίλια

γρ. ἐξεπαιδεύετο

γρ. αὐτῶν.

γρ. φθάνειν ἐλκων τὰ πίστεια

γρ. ἐμπιπτὼν συνίδῃ

γρ. νάπας

πολέμιοι ἐπιφανεῖεν, πῶς χρὴ ἀντιπαρασκευάζεσθαι καὶ εἴ σοι ἐπὶ φάλαγγος ἄγοντι ἄλλοθέν ποθεν οἱ πολέμιοι φανεῖεν, ἢ κατόπισθεν, ὅπως χρὴ ἀντιπαρεσκευάσθαι· ἢ ὅπως τὸ τῶν πολεμίων ἄν τις μάλιστα αἰσθάνοιτο, ἢ ὅπως τὰ σὰ ἥκιστα οἱ πολέμιοι εἰδεῖεν· ταῦτα δὴ πάντα τί ἂν ἐγὼ λέγοιμί σοι; ὅσα τε δὴ ἐγὼ ἤδειν, πολλάκις ἀκήκοας, ἄλλως τε εἴ τις ἐδύκει τι τούτων ἐπίστασθαι, οὐδένος αὐτῶν ἠμέλησας, οὐδὲ ἀδαὴς μάχης ποιεῖ. δεῖ οὖν ὥσπερ τὰ ζυμβαίνοντα, οἵμαι τούτοις χρῆσθαι ὁποίοις ἄν σοι ἀεὶ συμφέρειν δύνηται δοκῇ. μαθὼν δὲ μὲν, ὦ παῖ, καὶ παιδὸς, ἔφη, τὰ μέγιστα. πρὸς δὲ ἱερὰ καὶ οἰωνοὺς μήτ' ἐν συνουσίῃ μηδὲ ποτε, μηδ' ἐν τῇ στρατιᾷ κινδυνώδεσι, καταφρονῶν ὡς ἄλλῳ τινὶ μᾶλλον πιστεύσεις εἰκάζοντες, εἰδότες ἢ οὐδὲν λέγει πρὸς ἡσυχίαν αὐτοῖς" πάλαθεν γνοίης δ' ἂν ἐξ αὐτῶν τοῦτο γιγνόμενον. πολλοὶ μὲν γὰρ ἤδη πόλεις ἔπεισαν, καὶ πάντες οἱ δοκοῦντες σοφώτατοι εἶναι, πόλεμοι ἄρχειν ὡς χρὴ ταῦτα ὑφ' ὧν οἱ πόλεμοι ἐπαύσθησαν ἀπώλοντο. πολλοὶ δὲ πολλοὺς αὐξῆσαν ἤδη καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ πόλεις, ὑφ' ὧν αὐξηθέντων τὰ μέγιστα κακὰ ἔπαθον. πολλοὶ δὲ οἷς ἐξῆν φίλοις χρῆσθαι, καὶ οἷς ποιεῖν καὶ οἷς πάσχειν, τούτοις ἄλλοις μᾶλλον βουλόμενοι ἢ φίλοις χρῆσθαι, ὑπὸ αὐτῶν τούτων δίκην ἔδοσαν. πολλοῖς δ' ὧν ἄρχειν αὐτοῖς τὸ μέρος ἔχειν ζῆν ἡδέως, ἐπιθυμήσαντες δὲ πάντων κύριοι εἶναι, ἀβίωτον αὐτοῖς τὸν βίον κατέστησαν. πολλοὶ δὲ τῶν πάλαι σοφῶν" χρυσὸν κτησάμενοι, ἀβέβαιον τοῦτο ἀπέλιπον. οὕτως οὐ μᾶλλον ἀνθρώπινα σοφία ἐδὲν μᾶλλον οἶδε τἄριστον αἱρεῖσθαι, ἢ εἰ κληρούμενοι ὅ,τι λάχοι τοῦθ' ἅπαντες ἔπραττον. θεοὶ δέ, ὦ παῖ, ἀεὶ ὄντες πάντα ἴσασι καὶ μνημονεύουσι, καὶ ὅσα ὄντα, καὶ ὅ,τι ἐξ ἐκάστου αὐτῶν γένοιτ' ἄν. καὶ τοῖς συμβουλευομένοις ἀνθρώποις οἷς ἂν ἵλεῳ ὦσι, προσημαίνουσι ἃ τε χρὴ ποιεῖν, καὶ ἃ μὴ χρή. εἰ δὲ μὴ πᾶσιν ἐθέλουσι συμβουλεύειν, οὐδὲν θαυμαστόν, οὐ γὰρ ἀνάγκη αὐτοῖς ἐστιν ὧν ἂν μὴ θέλωσιν ἐπιμελεῖσθαι.

γρ. τὰ ἀγαθά.

γρ. καὶ αὖ πολλοὺς

γρ. πολεῦσι

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

Κύρου παιδείας, βιβλίον β'.

Τοιαῦτα μὲν δὴ ἀφίκοντο ἀμελησάμενοι μέχρι τοῦ θείου τοῦ Περσίδος. ἐπεὶ δὲ αὐτοῖς αὐτὸς δεξιὸς φαίνεις ἡγεμὼν ἐγένετο, προσαξόμενοι ἤδη καὶ ἥρωσι τοῖς Περσίδα γῆν κατέχουσιν, ἵλεως καὶ εὐμενεῖς πέμπειν Ἀθηναίους ἐκ Ἀθηνῶν. ἐπειδὴ δὲ διέβησαν, πρῶτον μὲν ἐθύσαντο τοῖς Μηδίαν γῆν κατέχουσιν, ἵλεως καὶ εὐμενεῖς δέχεσθαι αὐτούς. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, ἀπασπασάμενοι ἀλλήλους, ὥσπερ εἰκὸς, ὁ μὲν πρὸς πόλιν εἰς Πέρσας ἀπῄει, Κῦρος δὲ εἰς Μήδους πρὸς Κυαξάρην ἐπορεύετο. ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο ὁ Κῦρος εἰς Μήδους πρὸς τὸν Κυαξάρην, ἀσπάσαντο μὲν, ὥσπερ εἰκὸς ἦν ἀπασπασθέντας ἀλλήλους. ἐπεὶ δὲ ἦλθε τὸν Κῦρον ὁ Κυαξάρης πόσον τινὰ ἄγειν στράτευμα. ὁ δ' ἔφη, ἥσυχον ἄγειν μὲν, εἰ μὴ ἀνάγκη εἴη ὑμῶν μισθοφόρων· ἄγειν δὲ καὶ τοὺς δυνατωτάτους ἱππέας ἐκ τῶν οἴκων ἕκαστον τοὺς ἑαυτοῦ ὁμηλίκων. πόσοι δ' εἰσὶν; ἔφη ὁ Κυαξάρης. οὐκ ἂν ὁ ἀριθμὸς σε, ἔφη ὁ Κῦρος, ἀκριβῶς εἰδέναι; ἀλλ' οἶμαι οὐκ ὀλίγοι, ὅτι ὀλίγοι ὄντες οὗτοι οἱ ὁμήλικες κωλύουσι πολλῶν ὄντων τοὺς ἄλλων Περσῶν ῥᾳδίως ἄρχειν. ἆρα, ἔφη, δέκα τινῶν, ἢ μυρίων ἱππέων· οἱ δὲ πολλοὶ οὐκ ἔρχονται; ναὶ μὰ Δί', ἔφη, καὶ πολλοί γε. πῶς τοῦτ' εἰπὲς; ὅτι, ἔφη, πολλοὶ ἥκοντες αὐτόθεν, ἄλλοι ἄλλα πρᾶττον, πάντες σχεδὸν λέγουσιν. ἀμήχανόν ἄρα ἡμῖν πρὸς τοὺς ἄνδρας, ἀνάγκη γὰρ, ἔφη. τί οὖν, ἔφη ὁ Κῦρος, οὐκ ἂν δύναμαι ἐλθεῖν μοι, εἰ οἶδα, πόσοι ἢ προσιοῦσι, καὶ πάλιν τὸν ἡμετέρων, ὅπως εἰδότες ἀμφοτέρους πρὸς τοῦτο βουλευώμεθα ὅπως ἂν ἄριστα ἀγωνιζοίμεθα; ἄκουε δὴ, ἔφη ὁ Κυαξάρης. Καδουσίους μὲν ὁ Λυδὸς ἄγει λέγεται μυρίους μὲν ἱππέας, πλείους δὲ καὶ τοξότας πλείους ἢ τετρακισμυρίους. Ἀρτάμας δὲ τὸν τῆς μεγάλης Φρυγίας ἄρχοντα λέγουσιν ἱππέας μὲν εἰς ὀκτακισχιλίους ἄγειν, λογχοφόρους δὲ καὶ πελτασταὶς οὐ μείους τετρακισμυρίων. Ἀράβιοι δὲ τὸν

γρ. διεμυ-

γρ. καὶ ἄλλοι δὲ τῶν

τῶν

γρ. φησὶ Ἑλλησποντ.

γρ. Γαζιῶδον.

γρ. Καύστριον.

γρ. ἐνὶ ἱλατίοις.

τὴν Καππαδοκίαν βασιλέα, ἱππέας μὲν εἰς ἑξακισχιλίους, τοξότας δὲ καὶ πελταστὰς ἑπτὰ μύρια τριακοσίους· τὸν Ἀραβίου δὲ Μάσκηλα, ἱππέας τε εἰς μυρίους, καὶ ἅρματα εἰς ἑκατὸν, καὶ σφενδονητῶν πάμπολύ τι πλῆθος· τοὺς μὲντοι Ἕλληνας τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ οἰκοῦντας οὐδένα πω σφῶν λόγου τιμῶντα ἐποιοῦντο· τοὺς δὲ ἀπὸ Φρυγίας τῆς παρ' Ἑλλήσποντον συμβαλεῖν φασι Γαδάτου ἔχοντα εἰς Καύστρου πεδίον ἑξακισχιλίους μὲν ἱππέας, πελταστὰς δὲ εἰς μυρίους. Κάρας μέντοι καὶ Κίλικας καὶ Παφλαγόνας παρακαλοῦντας οὔ φασιν ἐπιέσαι· ὁ δὲ Ἀστυέλου ὁ Βαβυλῶνά τε ἔχων καὶ πολλὰ ἄλλα Ἀστυέλου, ἰὼν μὲν οἴμαι ἱππέας μὲν ἄξει· οὐ μέντοι δισμυρίους, ἅρματα δ' ἐν οἷσί γε οὐ πλείω διακοσίων, πεζοὺς δὲ οἶμαι πεντήκοντα· ἐπεὶ ἐγὼ ὁπότε ἐλαύνων ἐμβάλλοι· σὺ, ἔφη ὁ Κῦρος, πολεμίους λέγεις ἱππέας μὲν εἰς ἑξακισμυρίους εἶναι, πελταστὰς δὲ καὶ τοξότας πλείω ἢ ἑπτὰ μυριάδας· ἆρα δὴ, τί σοὶ δυνάμεως τὸ πλῆθος φῂς εἶναι; εἰσὶν, ἔφη, Μήδων ἱππεῖς μὲν πλείους ἢ μυρίων, πελταστὰς δὲ καὶ τοξότας ὁμοίως· ὧν ὡς ἐπὶ τὰ ὑμέτερα καὶ ἑξακισμύριοι. Ἁρμαμίων δ', ἔφη, τῶν ὁμόρων ἡμῖν πεφύκασιν ἱππεῖς μὲν πεντακισχίλιοι, πεζοὶ δὲ δισμύριοι. λέγεις σὺ, ἔφη ὁ Κῦρος, ἱππέας μὲν ἡμῖν εἶναι μείους ἢ τριῶν μυριάδων ἢ τῶν παρὰ σοὶ πολεμίων ἱππικῶν, πεζοὺς δὲ χιλιονταπλασίους τοὺς ἡμετέρους. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Κυαξάρης, οὐκ ὀλίγους νομίζεις Πέρσας εἶναι ὥς σου φῂς ἄρχειν; ἀλλ' εἰ μὲν ἀνθρώπων ἀφανεῖς ἡμῖν, ἔφη ὁ Κῦρος, εἴη καὶ μύριοι, οὐδὲν βαυλόσομαι· τῶν δὲ μαχίμων μοι, ἔφη, λίαν ἐκπεπλῆχθαι κἀγὼ δοκῶ, ἔφη ὁ Κυαξάρης, πάνυ καὶ αὐτός. τοξότας μὲν οὖν καὶ ἀκοντιστὰς οἵ τ' ἐκείνων καὶ οἱ ἡμέτεροι. οὐκοῦν, ἔφη ὁ Κῦρος, ἀκροβολίζεσθαι ἀνάγκη ἐστὶ, τοιούτων γε ὄντων ὅπλων; ἀνάγκη γὰρ οὖν, ἔφη ὁ Κυαξάρης. ἐκεῖνο δὲ τούτου μᾶλλον, ἔφη ὁ Κῦρος, ὅτι πολλῷ πλείονων ἡ νίκη· πολὺ γὰρ ἂν ῥᾷον οἱ ὀλίγοι ὑπὸ τῶν πολλῶν διαφθαρεῖεν, ἢ ὑπὸ τῶν ὀλίγων οἱ πολλοί. εἰ οὖν ἄνευ ἵππου ἦμεν, ἔφη, ὦ Κῦρε, τί ἂν ἄλλο τις κρεῖττον δόξειεν ἢ πέμπειν εἰς Πέρσας καὶ ἅμα μὲν διδάσκειν αὐτοὺς ὅτι εἴ τι κείσονται Μήδοι, εἰς Πέρσας τὸ δεινὸν ἥξει, ἅμα δ' αὐτῶν πλεῖον ἐράσθημεν; ἀλλὰ τοῦτο μὲν, ἔφη ὁ Κῦρος, οὐ ῥᾴδιον, ὅπου γε οἱ πύλαι ἦλθον Πέρσαις, πλήθει γε ὄντι ἂν ὑπερβαλοίμεθα ἡμεῖς τοὺς πολεμίους. τί μὴν ἄλλο συφίζεις

ἄμεινον

ἄμεινον τοῦτο; ἐγὼ μὲν ἄν, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰ σὺ εἶδες, ὡς πάχρτα ἄλλα ἐποιήσω πᾶσι Πέρσαις ζῆν εὐφρανθῆναι οἷς ἐχρῆτο ἐχθροῖς οἱ παρ' ἡμῶν, οἱ δ' ὁμοτίμων καλοῦμροι. ταῦτα δ' ἐστὶ χωρὶς μὲν τὰ σῖτα, χωρὶς δὲ τὰ ποτὰ, χωρὶς δὲ οἷς ἐχρῶντο εἰς τὰ ἀφροδίσια· καὶ ταῦτα παρεσκευάζετο, ἡνίκ' ἂν πάσης τὸ ὁμόσε τοῖς ἐναντίοις εἶναι ἀσφαλέστερον, ἢ τοῖς πολεμίοις ἢ φεύγειν ἢ μάχεσθαι αἱρετώτερον. πότερα μᾶν, ἔφη, ἡμᾶς μὲν αὐτοὺς ἐπὶ τοὺς μάγους; οἶσθα μάν τ' ἂν αὐτοὺς φεύγοντας, ὑμεῖς δὲ τοῖς ἵπποις νεμεῖτε, ὡς μὴ χαλάζωσι μήτε φεύγειν, μήτ' ἀναστρέφειν. Κῦρος μὲν ἔτως ἔλεξε· τῷ δὲ Κυαξάρῃ ἐδόκει τι εὖ λέγειν. καὶ δὴ μὰν πολλοὺς μεταπεμπόμενος ἐκέλευε μεμνῆσθαι, παρεσκευάζετό τε ὅπλα καὶ ἐθεραπεύετο. καὶ χρόνον τινὰ ἐτοιμασάντων τῶν Περσῶν οἱ ὁμότιμοι παρῆσαν, ἔχοντες καὶ ἀπὸ Περσῶν φράσοντες.

2. Ἔνθα δὴ εἶπεν ὁ Κῦρος συναγαγὼν αὐτοὺς πάλιν· Ἄνδρες φίλοι, ἐγὼ ὑμᾶς ὁρῶν αὐτοὺς μὲν καλοκαγαθίσαντας ἔτι, καὶ ταῖς ψυχαῖς παρεσκευασμένους, ὡς εἰς χεῖρας συμβαλοῦσι τοῖς πολεμίοις τοὺς ἐπομένους ὑμῖν Πέρσας γινώσκων ὅτι ἔτως ἀπαλισθρύους εἰσὶν ὡς ὅτι εὐφυεστάτην ταχθέντες μάχας· εἰδυῖα μὲν ὀλίγοι στῆσαι, καὶ ἔρημοι συμμαχίων συμπεσόντες πολεμίοις πολλοῖς, πάθοιτ' ἂν, ἔφη, σύμπαντα μὲν ἐχόντες ἀνδρῶν ἥκιστα οὐ μεμπτά· ὅπλα δ' ἔσαν αὐτοῖς ὁμοῖα τοῖς ἡμετέροις. πῶς γὰρ μὴν ψυχὰς αὐτῶν δηλώσομεν ἡμεῖς ἔργον; ἄρχοντος γάρ ἐστιν· ἐὰν αὐτὸν μόνον ἀγαθὸν εἶναι, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀρχομένους ἐπιμελεῖσθαι ὅπως ὡς βέλτιστοι ἔσονται.

3 Ὁ μὲν ἔτως εἶπεν· οἱ δ' ἤκουσαν μὲν πάντες, νομίζοντες μετὰ πλείονων ἀγωνιεῖσθαι· εἷς δὲ αὐτῶν καὶ ἔλεξε τοιάδε. Ἀλλὰ θαυμαστὸν μὲν, ἔφη, ἴσως δόξω λέγειν, εἰ Κύρῳ συμβουλεύσω τι ὑπὲρ ἡμῶν, ὅταν τὰ ὅπλα λαμβάνωσιν οἱ ἡμῖν μεμιχθησόμενοι συμμαχεῖν. ἀλλὰ γινώσκω γὰρ, ἔφη, ὅτι οἱ τῶν ἱκανωτάτων καὶ τῷ καὶ κακῶς πάσχειν λέγειν ἔτοι καὶ μάλιστα ἐνδύοντες πρὸς ψυχαῖς τῶν ἀκουόντων, καὶ δῶρα τῷ διδῶσιν οἱ τοιοῦτοι, κἄν μείω τυγχάνῃ ὄντα ἢ τὰ παρ' ἑτέροις, ὅμως μείζονα αὐτὰ ἡμῶν ποιοῦσιν οἱ λαμβάνοντες. ἐμοὶ γάρ, ἔφη, οἱ Πέρσαι παρακληθέντες ὑπὸ Κύρου βοηθ-

γρ. οἱ οὖν λοιπὸν ἔφασαν ἥξειν,

γρ. ἀσφαλέστερον. πρὸς τοὺς ἐναντίους δὲ τὸ φ.

2.

γρ. ἐχόντων μόνον ἀγαθὸν παρίχειν, ἀλλὰ καὶ

3.

πολὺ μᾶλλον νῦν ἡσσητὰς ἢ ὑφ' ἡμῶν πεφοβημένους· εἰς τε τοὺς ὁμολογίμους καὶ ἱκετεύοντας, βεβαιοτέρως ζῶσιν ἡγήσασθαι ἔχειν τῶν, ὑπὸ βασιλέως τε παιδὸς καὶ ὑπὸ στρατηγοῦ γεγονότων, ἢ εἰ ὑφ' ἡμῶν εἰς τὸ αὖθις ἔτι ἄρχεσθαι. ἀπιέναι μέντοι οὐδὲ ἂν ἡμεῖς ἐῴημεν· χρὴ δὲ καὶ ταῦτα πρὸς ἅπαντας δεῖ τὸν ἀνδρῶν ἡγεῖσθαι, πάντως τὸ φοβούμενον ἡμῖν ὠφέλιμον εἶναι πρὸς τὸ χρήσιμον, ὅ,τι ἂν ὑπὸ βιαζόμενοι πρᾶττωσιν.

γρ. χθιζὸν μᾶλλον, εἰ ὑφ' ἡμῶν τὸ αὐτὸ τοῦτο γένοιτο. ἀπιέναι

4. Οὕτω δὴ ὁ Κῦρος κατεσκεύασε τὰ ὅπλα εἰς τὸ μέσον, καὶ συλλαλήσας πάντας τοὺς Περσῶν στρατιώτας, ἐλέξε τοιάδε· Ἄνδρες Πέρσαι, ὑμεῖς μὲν ἴφυτε ἐν τῇ αὐτῇ ἡμῖν χώρᾳ καὶ ἐτράφητε· καὶ ἐν συμμαχίᾳ ἡμῶν οὐδὲν χείρονα ἴστε, ψυχάς τε οὐδὲν καὶ σώματα ὑμῖν παρασκευὴ ἡμῶν ἐλάττω. τοιοῦτοι δ' ὄντες, ἐν μὲν τῇ πατρίδι οὐ μισθοῦ χθιζοῦ τὴν ἴσην ἡμῖν, οὐχ ὑφ' ἡμῶν ἀπηλλάγητε, ἀλλ' ὑπὸ θεῶν ἐπιτηδεία ἀπήγαγεν ὑμῖν εἶναι πορίζεσθαι· νῦν δ' ὅπως μὴ ταῦτα ἕξετε, ἐμοὶ μελήσει (καὶ τοῖς θεοῖς. ἕξετε δ' ὑμεῖν εἰ βούλεσθε,

γρ. λαζόντας λαβόντες ὅπλα οἷά περ ἡμεῖς ἔχομεν, καὶ εἴ τι χείρονες ἡμῶν ἐστε, εἰς ἓν αὐτὸν ἡμῖν κίνδυνον ἰόντες ἀγωνιεῖσθε· καὶ τί σὺ τούτων καλὸν κἀγαθὸν γίγνεται, ἢ ὁμοίαν ἡμῖν ἀξιοῦσθαι. τὸν μὲν οὖν πρόσθεν χρόνον ὑμεῖς τι τοιοῦτον καὶ ἀκηκόατε ἢ ἴστε, καὶ ἡμεῖς· καὶ εἴ τι χείρονες ἡμῶν ταῦτα ποιεῖν ἦτε, οὐδὲν ἂν θαυμαστόν. οὐ γὰρ ἐῶμεν ὑμῖν σχολὴν ὥστε μὴ ἡμῖν, τούτων ἐπιμελεῖσθαι· ἐν δὲ τῇδε τῇ ὁπλίσει οὐδὲν ἡμεῖς ὑμῶν προέχομεν. ἐγὼ μὲν γὰρ καὶ ἂν σίτια ἀρμόζων ἑκάστῳ ἴσα, χάριον δὲ ἐν τῇ ἀσπίδι, ὃ πάντες εἰσιόντες ἐν τῇ δεξιᾷ, ἢ δὴ πάσῃ τῇ στρατιᾷ διήκει, καὶ φυλακὴν ὁμοίως μὴ ποιεῖσθαι ἐξαμαρτάνομεν. τί δ' ἂν ἐν τούτοις ἕτερος ἑτέρου ἡμῶν ἀμφίοιτο; πολλῷ ἐν τόλμῃ, ἢ οὐδὲν ὑμῖν προσήκει ἧττον ἡμῶν παρέχεσθαι. νίκης τε γὰρ ἐπιθυμεῖν, ἢ τὸ καλὸν πάντα καὶ τὸ ἀγαθὸν κτᾶσθαι καὶ σώζειν, τί μᾶλλον ἡμῖν ἢ ὑμῖν προσήκει; κράτους τι, ὃ πάντα τὰ ἥδιστα καὶ κρείττω τοῖς ἀμείνοσι δωρεῖται, τί εἰκὸς ἡμᾶς μᾶλλον ἢ καὶ ὑμᾶς τούτου ἐρᾶν; τέλος εἶπεν, ἀκηκόατε πάντα· ὁρᾶτε δὲ ὅπλα πάντα· ὁ μὲν χρὴ λαμβανέτω τοῦτο, καὶ παραχρῆμα ἕπεσθω ὅστις δύναται ἐπὶ τὰ ὁμοῖα ἐμοί· ὅστις δ' ἀρκεῖ αὐτῷ μισθοφόρος χώρᾳ εἶναι, καταμενέτω αὖ τοῖς ὑπηρετικοῖς ὅπλοις. ὁ μὲν οὕτως εἶπε. ἀκούσαντες δὲ οἱ Πέρσαι ἐνόμισαν εἰ πεφοβημένοι εἶεν τὸ ὁμοῖα πανοπλίας τῶν

γρ. πανοπλίας, ἀσπίδας βαστάζειν, τυγχάνουσιν ἐπιλογίζεσθαι.

αὐτῷ τοιαῦτα εἶναι, μὴ βελήσουσι ταῦτα ποιεῖν, δικαίως ἂν λέγοιμι παντὸς τοῦ αἰῶνος ἀμηχανωτάτους βιοτεύειν· καὶ οὕτω δὴ ἀπεχράφοντας πάντας, ἀνίλαβόντι ἅπαντα πάντας.

5. Ἐν ᾧ δὲ οἱ πολέμιοι ἐλίζοντο μὴ προσπίνειν, παρῆσαν δὲ 5
εὐθέως, ἐν τούτῳ ἐπῆρτο ὁ Κῦρος ἀσκεῖν μὲν ἅ συμβαίνοι τὸν μεθ' ἑαυτοῦ ὡς ἰσχύει, διδάσκειν δὲ τὰ ἁρπαστικὰ, θηρᾶν δὲ τὰς ψυχὰς εἰς τὰ πολεμικά. καὶ πρῶτον μὲν λαβὼν παρὰ Κυαξάρου ὑπηρέτας, προσέταξεν ἑκάστοις τῶν στρατιωτῶν ἱκανοὺς ὧν ἐδέοντο πάντα ποιοῦντας μηδὲν παρέχειν· τοῦτο δὲ παρασκευάσας, οὐδὲν αὐτοῖς ἄλλο ἐλιλοίπει ἢ ἀσκεῖν τὰ ἀμφὶ τὸν πόλεμον. ἐκεῖνο δὲ καὶ μεμηχάνητο, ὅπως οὗτοι κρείττους ἔσονται, οἱ ἀνάφιλμοι ἐν πολεμίοις παρέχειν τὸν νοῦν, ἢ οἱ ὕπαγε στρατιῶται. καὶ αὐτῶν δὲ τῶν πολεμικῶν ἀρετῶν καὶ τὸ τίμιον μελετᾶν καὶ ἀκριβῶς κατέλιπε τοῦτο μόνοις αὐτοῖς τὸ ζῆν μεγαλοπρεπῶς καὶ χάριτας καὶ δωρεὰς μεγάλας. ὥστε δῆλος αὐτῶν παρασκευάσαι ὡς γνώμας ὡς ὁμόσε ἰέναι εἶναι ἐπὶ τοῖς πολεμίοις, ἢ ὁμολογητέον μηδένας ἀξίους εἶναι συμμάχους. τοῦτο δὲ χαλεπὸν ὁμολογῆσαι, οἵ ἅπαντες ἂν ἐθέλοιεν ὅπλα οὐδὲ δι' ἐν ἄλλο τρέφοντας, ἢ ὅπως μαχοῦνται ὑπὲρ τῶν τρεφόντων. γρ. μαχοῦνται.

6. Ἔτι δὲ πρὸς τούτοις οἰκονόμησε ὅπως ὡς πρόσω ἂν χρώμενοι 6
ἀνδράσιν φιλονεικίαν, πολὺ μᾶλλον ἐθέλοιεν ταῦτα ἀσκεῖν, ἀγῶνάς τε αὐτοῖς προῦθηκεν ἅπαντων ὁπόσα ἐνόμισεν ἀσκεῖσθαι ἀγαθὸν εἶναι ὑπὸ στρατιωτῶν. ἃ δὲ προῦθηκε, τάδε ἦν, ἐθελονταὶ μὲν ἀγαθὸν ἑαυτῶν παρέχειν δύναιντο τοῖς ἄρχουσι, καὶ ἐθελόπονον, καὶ φιλοκίνδυνον μᾶλλον δύναιντο τοῖς στρατιωτικῶν, καὶ φιλόκαλον ὡς ὅπλα, καὶ φιλότιμον ἐπὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις. πειρᾶσθαι δὲ ἄρχειν οἷ, αὐτὸν ὄντα οἷον ὡς τὸν ἀγαθὸν ἐθελονταὶ, καὶ τὴν πειθὼ εἰς τὸ δυνατὸν τοιαύτην παρέχειν· δικαιοῦν δὲ τὸν δικαιοῦντας δ' αὐτοὺς δὲ λοχαγοῦν, ὃν λόχον· ὡς οἷ αὖτοι ἐξάρχειν, ὡς οἷ αὖτοι ἑκάστων τῶν ἄλλων ἀρχόντων, ἀνεπίκλητον αὐτὸν ὄντα ἐπιμελεῖσθαι καὶ τῶν ὑφ' αὑτῷ ἐξόντων, ὅπως οἱ εἶεν αὖ ὧν ἂν ἄρχωσι παρέχειν καὶ δέοντα ποιοῦσιν.

7. Ἄθλα δὲ προὔθηκεν, τοῖς μὲν τετραάρχαις, οἳ κρατήσειαν 7
δίκαιον εἶς τάξεις παρασκευάσαι, χιλιάρχοις ἑστάζ· τῶν δὲ λοχα-

λοχαγῶν, οἱ κρατίστοις δέξασιν τοὺς λόγους ἀποδεκνύωσιν, εἰς τὰς τῶν πεζαρχῶν χώρας ἐπανιέναι. τοὺς δ' αὖ πεζαρχῶν τοὺς κρατίστους, εἰς τὰς τῶν λοχαγῶν χώρας καθιστάναι. τοὺς δ' αὖ πεμπαδαρχῶν, ὡσαύτως εἰς τὰς τῶν δεκάρχων. τοὺς γε μὴν ἰδιώτας τοὺς κρατίστους φύσει, εἰς τὰς τῶν πεμπαδαρχῶν. ὑπῆρχε δὲ πᾶσι τούτοις τοῖς ἄρχουσι, τοὺς μὲν κρατίστους ὑπὸ τῶν ἀρχομένων, ἐπίσης δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ αἱ πείρασαι ἐκάστοις συμπαρέπιπτον. ἐπαινεῖσθαι δὲ καὶ μείζονας ἐλπίδας τοῖς ἀξίοις ἐπαίνου, εἴπερ ἐν τῷ ἐπιόντι χρόνῳ ἀγαθὸν μεῖζον φαίνοιτο. προσῆν δὲ νικητήρια καὶ ὅλαις ταῖς τάξεσι, καὶ ὅλοις τοῖς λόχοις· καὶ ταῖς δίκαις ὡσαύτως καὶ ταῖς πομπαῖς, ἐὰν φαίνηται δυσπόστατα τοῖς ἄρχουσι ὄντα, καὶ σωθυμοῦνται ἀσκοῦντες τὰ προειρημένα. ὧν δὲ ταῦτα πάντα νικητήρια εἶναι δὴ εἰς πλῆθος πίπτει. ταῦτα μὲν δὴ προείρητό τε καὶ ἤσκηλο ὑπὸ τοῦ φράτου.

8. 8 Σκιδνᾶσθαι δὲ αὐτοῖς κατεσκεύασε, πλῆθος μὲν ὅσοι πεζέταιροι ἦσαν, μέγεθος δὲ ὥστε ἱκανὰς εἶναι τῇ πόλει ἐκείνῃ. καὶ δὴ ζῶσι νῦν ἱκανῶν ἄνδρες. ἐσκιδνῶσι μὲν δὴ οὕτω κατὰ πόλεις. ὅτε δὲ τὰ μέγιστα ἀγῶνα τοῦτο, ὅπως ἐώρων ἀλλήλους ὁμοίως προθύμους καὶ σὺν εὐνοίᾳ σωφρονίσεως, ὥστε ὑφηγεῖσθαί τι πρὸς καιρὸν ἕτερον ἑτέρου εἶναι πρὸς τοὺς πολεμίους. ὠφελείας δὲ ἰδοκοῦσι αὐτοῖς καὶ πρὸς τὸ γυμνάσασθαι ἀλλήλους ὁμοσκοποῦντες. τὸ γὰρ τῷ γυμνάσασθαι καὶ τὸ αἰσχύνεσθαι πᾶσιν ἰδοκεῖ μάλιστα ἐγγίνεσθαι· οἱ δὲ ἀγωνοθέται ῥᾳδιουργεῖν τοὺς μάλιστα δοκοῦσιν, ὥσπερ οἱ τὸν σκότον ὕβριν ἰδοκοῦντ' εἶναι αὐτοῖς καὶ εἰς τὸ τὰς πόλεις ἀκριβοῦν μίαν ὠφέλειαν ἀφ' ἑκάστων ὁμοσκοποῦντες. εἶχον γὰρ οἱ μὲν πεζέταιροι ὑφ' ἑαυτοῖς ἑκατὸν πόλεις ἡμιμοιρίας. ὥστε ὁπόταν εἰς ἓνα παραβοηθῶσι πόλεις, οἱ δὲ λοχαγοὶ τοὺς λόχους· ὡσαύτως οἱ δεκάρχοι ἑκατὸν δεκάδας, καὶ οἱ πεμπαδάρχοι ἑκατὸν πεμπάδας.

ἐκατὸν πόλεις ἡμιμοιρίας.

9. 9 Τὸ δὲ ἀκριβοῦν ἑκατὸν πόλεις ῥᾴδιον ἰδοκεῖ αὐτοῖς ἀγαθὸν εἶναι καὶ εἰς τὸ μὴ παρέπεσθαι, καὶ εἰς τὸ, εἰ παραχθεῖεν, ῥᾳδίως καθαστᾶσθαι. ὥσπερ γὰρ καὶ λίθων καὶ ξύλων ἃ ἂν δέῃ ζωγραμμάτων ἐστί, κἂν ὁπωσοῦν καθαστάσθαι τύχῃ, ζωγράμματα ταῦτα ὑπάρχει, ὧν ἔχῃ γνωρίσματα, ὥστε δῆλον εἶναι ἐξ ὁποίας

ὁπόσας χώρας ἥκησαν αὐτῶν ἴσαν. ἰδίκαιον ἦ ὠφελεῖσθαι αὐτοὺς ὁμοῦ
πρὸς φόβῳ καὶ πρὸς τὸ ἧττον ἀπόλλυσθαι ἂν ἐθέλειν λανθάνειν, ὁπό-
σῳ καὶ πλείονα τὰ ὁμοῦ πρὸς φόβῳ δεινὸν ἴσχυε πολύ, ὧν γρ. τὰ Συν-
τριήμιτα.
τῆς αὐτῶν διαπρᾶξαι ἄπρ ἀπόλλυσθαι.

10 Ἐπιμέλεσθαι δὲ καὶ τῶνδε ὁ Κῦρος, ὅπως μήποτε ἀνίδρωτοι 10
ἔσονται ἐπὶ τὸ ἄριστον καὶ τὸ δεῖπνον ἐσίοιεν· ἡγεῖτο γὰρ ἐπὶ ἡδονῇ αὐ-
τοὺς ἐξάξων ἱδρῶτα αὐτοῖς παρεῖχεν, ἢ παιδιᾶς τοιαύτης ἐξόδους
ποιοῖτο, αὖ ἱδρῶτα μᾶλλον παρίσχειν· ἢ καὶ πρᾶξαι εἴτι δι' ὁμόρρω-
τύχοι ὄντως ἐξηγεῖτο τῇ πράξεως, ὡς μὴ ἐπαυσίοιεν ἀνιδρῶτι· τοῦτο
γὰρ ἡγεῖτο καὶ πρὸς τὸ ἡδέως ἐσθίειν ἀγαθὸν εἶναι, καὶ πρὸς ὑγιαί-
νειν, καὶ πρὸς τὸ δυνήσεσθαί τι ποιεῖν· καὶ πρὸς τὸ ἀκμάζειν ἦ
πρεσβύτερον εἶναι ἀγαθὸν ἡγεῖτο τοὺς πόνους εἶναι, ὅτι καὶ οἱ ἵπποι
συμπονοῦντες ἀκμάζουσι πρεσβύτεροι γίγνονται· οἱ δὲ ξυνιέντες ἑαυτοῖς εἶν- γρ. φαύλι-
τοὺς πολεμίους μεγαλοφρονέστερον γίγνονται· οἱ δὲ ξυνιέντες ἑαυτοῖς εἶν- τοὺς.
εἰ ἡσυχάσουσι.

11 Κῦρος δὲ αὐτὸς σκηνὴν μὲν καλλίστην ἐποιεῖτο ἑαυτῷ 11
ἔχειν ἐν τῷ καλλίστῳ ἐπὶ τὸ δεῖπνον· σκιάδιον δὲ ὡς τὰ πολλὰ οὐ παρεῖχεν
ἑαυτῷ, ὡς καιρὸς αὐτῷ δοκοίη εἶναι· ἔστι δ' ὅτε καὶ τὸ λοχαγῶν καὶ
τὸ δεκάρχων πύκνα καὶ τὸ πεντηκοντάρχων σκιάδια· ἔστι δ' ὅτε καὶ τὸ
τραπεζῶν, ἔστι δ' ὅτε καὶ τὰ σὺν πεντηκοντάδι ὅλα, καὶ λόχοι ὅλοι, καὶ
τάξεις ὅλαι. σκιάδιον δὲ καὶ ἐπίηρον ὅτι πᾶσι ἴδοι τοῖσδε τι ποιήσοντα
ὁ πάντας ἰδεῖν ποιεῖν. ὧν δὲ καὶ μὴ παρασκεύασμα αὐτὸς ἴσαι αὐτῷ
τι καὶ τοῖς καλλιστεύουσι ἐπὶ τὸ δεῖπνον. καὶ τοὺς μὲν τὸ φαιδρύνον-
τα ὑπηρέτας ἰσομοίρους αὐτὰ πάντων ἐποίει. ἐδόκει γὰρ ἧττον τιμᾶν
ἄξιον ἰδόντι αὐτὸς εἶναι τοὺς περὶ τὰ φαιδρύνοντα ὑπηρέτας ὅτι
κρύπτειν, ἢ τι πρίασθαι. καὶ γὰρ πολλοὺς ἡγεῖτο δεῖν εἶναι τούτους καὶ
ἐπὶ τὰς ἐμπορίας τῆς φαιδρυντικῆς, καὶ ζωγράφους, καὶ σφόδρα, καὶ
πλουσίους, καὶ ἀσήμους, καὶ ἀπόρους· πρὸς δὲ τούτοις, καὶ ὅσοι αἱ
βέλτιστοι νομίζονται ἔχειν, ἐγίγνοντο ὁ Κῦρος δεῖν τοὺς ὑπηρε-
τοῦντας ἔχειν, καὶ τοῦτο ἀσκεῖν ὡς μηδὲν ἀναίσιον ἔργον, ἀλλὰ πάντα
νομίζοιεν πρᾶττειν αὐτοῖς πρέπειν, ὅσα ἂν ὁ ἄρχων πράττῃ.

12 Αὖ μὲν οὖν ἐπιμέλεσθαι ὁ Κῦρος, ὁπότε ξυκλοῖτο, ὅπως 12.
ἀσχημοσύνῃ τοιᾷ τι ἄμα λόγου ἐμβληθήσονται καὶ παραμενοῦσιν
ἐν πόνοις. ἀφίκετο δ' οὖν καὶ εἰς τόνδε τὸν τόπον τὸν λόγον· ἄρχε γὰρ,

ὦφη,

ἴφη, ἄ ἄνδρες, σὺ δὲ πιστεύοι τι ἡμῖν λέγε τούτῳ φαίνεσθαι εἶναι οἱ ἵπποι, ὅτι οὐ παιδεύονται τὸν αὐτὸν τρόπον ἡμῖν; ἢ οὐδὲν ἄλλο διοίσουσι ἡμῶν οὔτε οἱ ταῖς Ξωικείαις, οὔτε ὑπὸ τυράννοις ὄντες πρὸς τοὺς πολεμίους δίκης; ὁ Ἰσάμας ὑπολαβὼν εἶπεν· ἀλλ' ὁπόταν μὲν ὑπὲρ ἵππων εἰς τοὺς πολεμίους οὔπω ἴωσιν ἐπίστανται, ὦ μέτοι τῇ Ξωικείᾳ δύσκολοι καὶ μᾶλλον τοῦ δέοντος ἵπποι αὐτῶν ἤδη φαίνονται. πρῶτον μὲν γάρ, ἔφη, Κυαξάρης ἔπεμψεν εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην ἱερεῖα, καὶ ἐβούλετο ἐκείνην ἡμῶν τρέφειν κρέα, καὶ ἐκ τούτου ἐπεφερόμεθα· καὶ ἤρξατο μὲν δὴ ἀπ' ἴσου ὁ μάγειρος τὸν πρότερον πλείονα φέρειν· ὅτι δὲ τὸ δεύτερον εἰσήνεγκε πλείονα, οὐκ ἐλάθομεν ἐγὼ δὲ καὶ τοῦ τελευταίου ἄρχειν, καὶ ἀνέπαλιν ἐπεφέρειν, ἀπακρεμῶν οἷον τῆς τε κατὰ μέσον βοὸς κύκλου κατεκεκμηκὼς φαπανῶν, μὰ Δί', ἔφη, τῇ δὲ οὐδὲν ἔσται ἴσως, εἰ μὴ ἀφ' ἡμῶν τι ἐν μέσῳ οὐθὲν οὐδὲ πόλε ἄρξεται. καὶ ἐγὼ ἀκούσας ἠχθέσθην τι ἐπὶ μεῖον δοκῶν ἔχειν, καὶ ἀναλύσας οὗτος αὐτὸν πρὸς ἐμέ. ὁ δὲ μάλα τοῦτό γε δυσκόλως ὑπήκουσεν, ὡς δὲ τὰ πρεφερόμενα ἦκε πρὸς ἡμᾶς, ἄτοι, οἶμαι, ὑπὸ τῶν λαμβανόντων, τὰ ξωικρεάτατα λελειμμένα ἦν, σύ τοι ὧν δὴ ἐκεῖνο πάνυ αἰσθεὶς δῆλον ἐγένετο. καὶ ἐπὶ πρὸς ἑαυτὸν, τῆς τύχης, τὸ μὲν νῦν κληθέντα δεῦρο τυχεῖν. καὶ ἐγὼ εἶπον, ἀλλὰ μὴ φθονήσῃς· αὔριον γὰρ ἀφ' ἡμῶν ἄρξεται, καὶ σὺ πρῶτον λήψῃ τὸ μέγιστον· καὶ σὺ τοσοῦτο πλείω φέρειν τὸ τέλος, ὅσῳ δὴ λοιπὸν ἦν τῆς πρεφορᾶς· κἀκεῖνον ἐλάβομεν μεῖζον ἑαυτοῦ λαβεῖν ἢ κατεβάλομεν ὁ ἐλαύνων, ὡς ἕτερον λαβόμενον. καὶ ὁ μάγειρος οἰόμενον αὐτὸν οὐδὲν πλέον ἔχειν, ἔχοντα παρεφέρειν πρὸς λαβεῖν αὖθις ἕτερον. σὺ τοῦτον δὴ οὕτω βαρέως ἔφερε τὸ πάθος, ὥστε ἀνήλατο μὲν αὐτοῦ ὁ σίλφιον ὄφον· ὁ δὲ ἐπ' αὐτοῦ λοιπὸν ἦν ἐμβάλλειν, τοῦτο πως ὑπὸ ἀκοντιζόμενον τε καὶ ὀργίζεσθαι τῇ τύχῃ δυσφορούμενον ἀνίστευεν. ὁ μὲν δὴ λοχαγὸς ὁ ἰσχυρότατα ἡμῶν ἐδίδου ξωικρέατός τε τῷ χείρι, καὶ τῷ γάλατι εὐφραίνετο. ἐγὼ μέντοι, ἔφη, προσεποιούμην βαρύτειν· οὐδὲ γὰρ αὖτὸς ἠδυνάμην κατέχειν γάλακτα, τοιοῦτον μὲν δή σοι, ὦ Κῦρε, ἔστω τὸ ἑταίρων ἐπιδεικνύειν, ἔφη. ἐπὶ μὲν δὴ τούτῳ, ὥσπερ εἰκὸς ἐγέλασαν. ἄλλος δέ τις ἔλεξε τὸ πλειαρχῶν, οὗτος μὲν

γρ. δευτερον τυχεῖν

γρ. καὶ ὁ Ἀρταμος

γρ. ἐνιζεῖν ἀνῷ

γρ. λέγεται ὑῷ.

μὴν δή, ἔφη, ὦ Κῦρε, ὡς ἔοικεν, ὅτι δυσκόλως ἐπιτυχεῖν· ἐγὼ δὲ ὡς σὺ διδάξας ἡμᾶς τὰς πέξεις ἀπέπεμψας, καὶ σκέλους διδάσκειν τοῦ ἑαυτοῦ ἔκαστον ζητεῖν ἃ πρὸ σᾶ ἐμέλλομεν, οὕτω δὴ καὶ ἐγώ, ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι ἐποίουν, ἐλθὼν ἐδίδασκον ἵνα λόχνη. καὶ στὰς τὸ λοχαγὸν ἔπεσθαι, καὶ τάξας δήπου ἐπ' αὐτῷ ἄνδρα ἡγεμόνα, καὶ τοὺς ἄλλους ἢ ἄμεινον δεῖν, ἔπεσθαι τὰς ὁπλίτας ἔμπροσθεν, βλέπειν εἰς τὸν λόχον, ἵνα μὴ ἐξίκηται καιρὸς τίνα, πρὶν ἡγεμόνα σκέλους. καὶ ὁ ἀνὴρ ἐμοὶ ὁ ἡγεμὼν σκεῖν· πρὸς τὸν λοχαγὸν ἔμπροσθεν, πορεύεσθον ἐπορεύετο. κἀγὼ ἐδίδουν εἶπον, ὦ ἄνθρωπε, τί ποιεῖς; καὶ ὃς ἔφη, πορεύομαι, ὥσπερ σὺ κελεύεις. κἀγὼ εἶπον, ἀλλ' ἐγὼ οὐ σὲ μόνον σκέλους, ἀλλὰ πάντας πορεύεσθαι. καὶ ὃς ἀκούσας τοῦτο, μεταβαίνεις πρὸς τοὺς λοχίτας εἶπεν, οὐκ ἀκούετ', ἔφη, προστάττουσιν πορεύεσθαι πάντας; καὶ οἱ ἄνδρες πάντες παρελθόντες τὸν λοχαγὸν, ἤεσαν πρὸς ἐμέ. ἐπεὶ δὲ ὁ λοχαγὸς αὐτοὺς ἀνεχώρει ζητοῦντας, ἐδυσφόρουν τε, καὶ ἔλεγον, πόσον χρὴ πείσασθαι; νῦν γὰρ ὁ μὲν κελεύει πορεύεσθαι, ὁ δ' οὐκ ἐᾷ, ἐγὼ μόνος συνεχῶν ταῦτα πράως, ἐξαρχῆς" αὖ κατα- γε. αὐτὸν χωρεῖσας, εἶπον μηδένα τῶν ὀπισθεν κινεῖσθαι πρὶν ἂν ὁ πρόσθεν χωρεῖσας.
ἡγῆται, ἀλλὰ τοῦτο μόνον ὁρᾶν πάντας τοῦ πρόσθεν ἕπεσθαι. ὡς δ' εἰς Πέρσας τις ἀπιὼν ἦλθε πρὸς ἐμὲ, καὶ σκέλους με τὸν ἱππαγὸν διδύναι, ἵνα ἔγρεψα οἴκαδε, κἀγὼ (ὁ γὰρ λοχαγὸς ἤδη ὅπου ἐκεῖνος ἠπίστατο) σκέλους αὐτὸν δεσμεύειν συνεχεῖν τὸν ἱππαγόν. ὁ μὲν δὴ ἔπεσχεν, ὁ δὲ ναυὶς σκεῖν· εἶπεν τοῦ λοχαγοῦ, ζῶν αὐτοῦ τοῦ ἡγεμόνα καὶ τῆ κεφαλῆ· καὶ ἐ ἄλλον δὲ πᾶς λόχον· ἰδὼν σκεῖνον σωίστερχε, καὶ ἦκον οἱ ἄνδρες φιεργτες τὸν ἱππαγόν. ὅπως, ἔφη, ὅδε μὲν λόχον ἀκολουθοῦσι πάντα τὰ πρὸ ζῶ. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι, ὡς εἶπεν, ἐτάλαν ἐπὶ τῇ δορυφορίᾳ τῆς ἱππαγῆς. ὁ δὲ Κῦρον εἶπεν, ὦ Ζεῦ καὶ πάντες θεοί, οἵας ἄρα ἡμεῖς ἐχθρὸν ἀνδρας ἑταίρους, οἵ γε ἐυτρεφόμεθα μὲν οὕτως εἰσὶν, γρ. ἕξει πα-
" ὥστε εἶναι αὐτῶν καὶ μικρὸν ὕψος παμπόλλης φίλης ἀνακτήσα- νὰς αὐτῷ
σθαι· πλήθει δ' οὕτως εἰσὶ πενες, ὥστε πολὺ εἰδέναι τὸ πρόσταττόμενον. ἐγὼ μὲν οὖν οἶδα πόσες πνὰς χρὴ κρὸν ὄψ- μᾶλλον ἐυξέναι ἢ τοιοῦτον φαιδρὸν ἔχειν. ὁ μὲν δὴ Κῦρον ἄμφι πάνυ ἀνα- γελῶν, ὅπως ἐπήνεσε τοὺς φαιδρόν. κτήσασθαι φίλους.

13. 13. Ἐν δὲ τῇ σκιωῇ ἐπύγχανέ πῃς ὢν τῶν ταξιαρχῶν, Ἀγλαϊτάδας ὄνομα, ἀνὴρ τὸν τρόπον τῶν ἐνθουσιαστῶν ἀληθῶς· ἔτ' οὖν ἐδέ πω εἶπεν, ἢ ἠδ' εἶπεν, ἔφη, ὦ Κῦρε, τούτοις ἀληθῆ λέγεται ταῦτα; ἀλλὰ τί μὴν βουλόμενοι, ἔφη ὁ Κῦρος, ψεύδονται; τί δ' ἄλλο γε, ἔφη, εἰ μὴ γέλωτα ποιεῖν ἐθέλοντες ὑπὲρ ἃ λέγουσί τε ταῦτα καὶ ἀλαζονεύονται; καὶ ὁ Κῦρος, εὐθύμιον, ἔφη, μὴ λίαν ἀλαζόνας εἶναι τούτους. ὁ μὲν γὰρ ἀλαζὼν ἔμοιγε δοκεῖ ὄνομα κεῖσθαι ἐπὶ τοῖς περὶ τοιαμίους καὶ τηλικαυτέρους εἶναι ἢ εἰσὶ καὶ ἀνδροτέρους, καὶ ποιήσειν ἃ μὴ ἱκανοί εἰσιν ὑπισχνεῖσθαι, καὶ τοῦτο φανερῶς γιγνομένους ὅτι ψεύδεται καὶ κιρδάνας ποιοῦσιν. οἱ δὲ μηχανώμενοι γέλωτα τοῖς ξυνοῦσιν ἐπὶ τῷ ἑαυτῶν κίρδει, μὴτ' ἐπὶ ζημίᾳ τῶν ἀκόντων, μήτε ἐπὶ βλάβῃ μηδεμιᾷ, πῶς οὐχ οὗτοι ἀστεῖοι ἂν καὶ εὐχάριτες δικαιότερον ὀνομάζοιντο μᾶλλον ἢ ἀλαζόνες; ὁ μὲν δὴ Κῦρος οὕτως ἀπελογήσατο περὶ τῶν τὸ γέλωτα παρεχόντων. 14. αὐτὰρ ὁ Ἀγλαϊτάδας ὁλοχαλὸς ὁ τῶν δὲ λόχων χαριέστατα διηγήσατο ἔφη, ἦ που ἄν, ὦ Ἀγλαϊτάδα, εἶπε κλαίειν ἐπειρώμενόν σε ποιεῖν, ὡς θᾶττον ἂν ἡμῖν ἱμείρῃς, (ὥσπερ ἔνιοι καὶ σὺ ᾠδάς καὶ σὺ λέγεις οἱ κατὰ ἄττα λοχαγοποιοῦντες εἰς δάκρυα πειρῶντες ἄγειν) ὁπότε γε νῷν δὲ αὐτὸς εἰδὼς ὅτι εὐφραίνει μᾶλλόν τι σε βουλόμενον, βλάπτειν δ' οὐδὲν, ὅμως οὔτως σὺ πολλῆς ἀπορίας ἡμᾶς ἔχεις. ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἀγλαϊτάδας, καὶ δικαίως γε· ἐπεὶ καὶ αὐτὸς δεῖ κλαίειν καθίζοντος τοὺς φίλους, πολλαχῇ ἔμοιγε δοκεῖ ἐλάττονος ἄξια διαπράττεσθαι ὁ γέλωτα αὐτοῖς μηχανώμενος. εὑρήσεις δὲ καὶ σὺ, ὦ ἐρᾷς λοχίζειν, ἐμὲ ἀληθῆ λέγοντα. κλαύσεσθαι μέντοι καὶ πατέρες ἰοῖς σωφρονοῦσι μηχανῶντες, καὶ διδάσκαλοι παισὶν ἀγαθοῖς μεμήνασι· καὶ νόμοι γε πολίταις ἁλοῖ δὲ κλαίοντος καθίζειν, εἰς δικαστικοῦ περιστῆναι. τοὺς δὲ γέλωτα μηχανωμένους ἔχοις ἂν εἰπεῖν ἢ σύμπαντα ἀφελοῦντας, ἢ ψυχαῖς οἰκείοις μεγάλως πεποιωκότες ἢ πολιτικοῖς ἔργοις; ἐκ τούτου ὁ Ἰσχάγορας δὲ πως εἶπε, σὺ ἔφη, ὦ Ἀγλαϊτάδα, λῷόν μοι φαίνῃ, εἰς μὲν τοὺς πολεμίους θαρρῶν δυσπαθήσειν τοῦτο τὸ πολεμοῦ ἄξιον, καὶ κλαύσαντας σκέψεσθαι καθίζειν· ἡμῖν δὲ πάντως, ἔφη, καὶ τοῖς δι' τοῖς φίλοις τούτου τοῦ ὀλίγου ἀξίου γέλωτος ἐπιδεῖν ψιλόσοφον. καὶ γὰρ οἶδ' ὅτι πολύς σοι ἐστὶν ἐκπεπλεγμένος οὗτο

ἐν τῇ σκιωῇ] ἐν τῇ σκηνῇ Ald. Ed. Bas. Steph. Leun. Gryph. Wech. Zeun. Hutch. Schneid. Edd. Oxon. Schaef. Bip. Sturz. Lips. Poppo. Dind. Cob. Mad. Kühn. Sauppe. Marchant. Weiske. Breitenbach. Cobet. Holden. Gemoll. Pierson. Keller. Miller. Goodwin. Rehdantz. Vollbrecht. Hude

οὔτε γὰρ αὐτὸς χρώμενον ἀνηλώκας αὐτὸν, οὐδὲ μίλων φίλοις χα-
ὐδὲ ξένοις ἐκὼν εἶναι χάλασε παρέσχες. ὥστε οὐδεμία σοι πρόφασις
ἔστιν ὡς οὐ πεφυκότι σοι ἡμῖν χάλαζα. καὶ ὁ Ἀγλαϊτάδας εἶπε,
" καὶ σὺ μέν, ὦ Ὑσταστη, χάλασε πειρᾷ ποιεῖν ἐξ ἐμοῦ· καὶ γε καὶ ἔστιν,
ὁ λοχαγὸς εἶπε, ναὶ μὰ Δί' ἀνόητος ἄρα ἐστὶν· ἐπεὶ ἐκ γε σοῦ πᾶν, ὦ Ὑσταστη, χάλασα ποιεῖ.
οἶμαι ῥᾴδιον ἂν τις συντρίψειεν ἢ γίλωτα ἐξαγάγοι. ἐπὶ τούτῳ μὲν οὖν.
οἱ τε ἄλλοι ἐχάλασαν, τὸν τρόπον οἷόντες αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ὁ Ἀγλαϊτάδας ἐπεμειδίασε, καὶ ὁ Κῦρος ἰδὼν αὐτὸν φαιδρωθέντα, ἀδι-
κεῖς ἔφη, ὦ λοχαγέ, ὅτι ἄνδρας ἡμῖν τὸν ἀπὸ μόστατον διαφθέ-
ρεις, χαλᾷς ἀναπείθων, καὶ πῶς, ἔφη, οὕτω πολέμιον ὄντα τὸ
γέλωτα.

14. Ταῦτα μὲν δὴ οὕτως ἔληξεν· ἐκ δὲ τούτου Χρυσάντας 14.
ἔδει ἔληξεν, ἀλλ' ἴσως, ἔφη, ὦ Κῦρε, καὶ πάντες οἱ παρόντες, σὺ-
νοιδ' ὅτι ἐξελαύνῃσι ῥᾳδίως ἡμῖν οἱ μὲν κρείττονες, οἱ δὲ κρείσσονες
ἄξιοι· ὧν δὲ ἡ χώρη ἀγαθὴ, ἀξιώσουσι πάντες οὗτοι ἰσομοιρεῖν. καίτοι ἴσως οὐδὲν ἀνίσως δοκῶ λέγειν· νομίζω τῶν σὺν ἀνδράποδα εἶναι
ἔστιν ὅτι τὸν τε κακὸν καὶ τὸν ἀγαθὸν ἀξιοῦν. καὶ ὁ Κῦρος γελάσας τὸν τε
εἶπε· ὡς τοῦτο ἄρ' οὖν ὡς τῶν θεῶν κρίνοντος ἡμῖν, ἄνδρας ἐμ-
βαλεῖν ὡς τὸν βουλόμεθα εἰς τὴν χώραν, ὁπότερα δικαιεῖ. ὧν τε οὖν
τῶν πόνων δεῖ ὁ θεὸς ἀγαθὸν, ἴσον μοίρας πάντας ποιεῖν, ἢ σκοπουν-
τας τὰ ἔργα ἑκάστου, ὡς τοῦτα καὶ ἡμᾶς ἑκάστα προθύμε-
ναι; καὶ τί δεῖ, ἔφη ὁ Χρυσάντας, ἐμβαλεῖν λόγον ὡς τοῦτο,
ἀλλ' οὐχὶ παρεσκεῦν ὅπ οὕτω ποιήσεις; ἢ σὺ καὶ τοὺς ἀγω-
νας, " ἔφη, παρεῖπας καὶ τὰ ἄθλα; ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦ- γρ. ἔφη, ἐπαν-
ρος, οὐκ ὀρθῶς ταῦτα συνίησις. ἃ μὲν γὰρ ἀγωνοθετούμενοι κλίνουσι- φέρεται
ται, κομιδῇ, οἶμαι, ἐσυβῆς ἡγήσονται εἶναι· τὴν δ' ἀρχὴν τῆς παρ-
τείας ἐμοὶ ἴσως ὑπ' οὐκ ὀθνείου νομίζουσιν εἶναι. ὥστε ἀμφοτέρωθεν ἐμοὶ
βοὺς ἐπιτιθεῖς οὐδὲν, οἶμαι, ἀδικεῖν νομίζουσιν. ἢ καὶ οἶσθ', ἔφη ὁ
Χρυσάντας, ψηφισάμενοι ἂν ὑμᾶς σωιλθόν, ὥστε μὴ ἴσον
ἔκαστον τυγχάνειν, ἀλλὰ τοὺς κρατίστους καὶ πλεῖστα καὶ μέγιστα πλέ-
ονεκτοῦντας, ἄμεινον ἂν καὶ αἱ χρεῶν ἀπολίγοιεν μὴ οὐχὶ τὰ πλεῖστα καὶ
πονηρότατα καὶ ὠφελιμώτατα ἕκαστον, τοῦτον καὶ μεγίστων ἀξιοῦσθαι.
οἶμαι ἔγ', ἔφη, καὶ τῆς κακίστης συμφορᾶς φανεῖσθαι τοὺς ἀγαθοὺς

πλεονεκτεῖν. ὁ δὲ Κῦρος ἐβούλετο καὶ αὐτὸν εἶναι τῶν ὀμοτίμων
ἕνεκα τοῦ τὸ ψυχρὸν μετὰ πλείστης ἡδονῆς ἂν καὶ αὐτὸς ἡγεῖσθαι εἶναι,
εἰ εἰδείη ὅτι καὶ τῶν ἔργων καὶ αὐτοὶ κεκτήμεθα, τῶν ἀξίων τοῦ-
τό ἐστιν, καιρὸς οὖν αὐτῷ ἐδόκει εἶναι νῦν ἐμβαλεῖν περὶ τούτου
ψυχρὸν, ἐν ᾧ καὶ οἱ ὁμότιμοι ἄκνουν πρὸς τὸ ὄχλου ἰσομοιρίαν· οὕ-
τω δὴ ξυνιόντες τοῖς ἐν τῇ σκιᾷ ἐμβαλεῖν ἐπὶ τούτῳ λόγον,
καὶ συναγορεύειν τοῦτο ἔφασαν χρῆναι ὅσοις περ ἀνὴρ οἰκεῖοι εἶναι.

15. Ἐπιχειρεῖ δὲ τῶν πλειόνων λέγειν τις εἶπεν, ἀλλ' ἐγώ, ἔφη,
ἄνδρα καὶ ξένον δήμου οἶδα, ὃς ξυνιέναι ὥστε μὴ εἶναι ἴσους ἰσομοιρίαν
εἶναι. ἄλλος γ' ἀντεῖπε τοῦτον τινα λέγει. ὁ δ' ἀπεκρίνατο, ἔστιν
Δί' ἀνὴρ σύσκιος, ὃν ἐν παντὶ μισθοῦ πολίου ἔχειν. ἄλλος
δ' αὖ ἐπήρετο αὐτὸν, ἢ καὶ τῶν πόνων; καὶ Δί', ἔφη, ἀμφὶ δὴ
ἀλλὰ τοῦτό γε ψυδέρμων ἐάλωκε. καὶ γὰρ πόνων καὶ τοῦ ἄλλα τοῦ
τοιούτων πάνυ πρᾴως ἀεὶ ἰᾷ τὸν βελόμενον πολίου ἔχειν. ἀλλ' ἐγὼ
μὲν, ἔφη ὁ Κῦρος, ὦ ἄνδρες, μεγιάσκω τοὺς τοιούτους ἀνθρώπους
εἶναι καὶ νῦν ὅδε λέγει, εἴπερ δεῖ συνεργὸν καὶ πυθόμενον ἔχειν τὸ ἐρέ-
σθαι. γρ. βιτίνης. "ἐξαιρέτως εἶναι ὠφελίμους τῆς ἐργασίας. δοκεῖ γάρ μοι τὸ μὲν
πολὺ τῶν ἐργασιῶν εἶναι οἷον ἐπίστασθαι ἢ ἄν τις ἡδέως· ἄγειν δέ,
οἶμαι, ἐπιχρῆσθαι οἱ μὲν καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ ἐπὶ τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ, οἱ δὲ
πονηροὶ ἐπὶ τὰ πονηρά. καὶ πολλάκις τοίνυν πλείονας ὁμολογούμενας
λαμβάνουσιν οἱ φαῦλοι ἢ οἱ σπουδαῖοι. ἡ γὰρ πονηρία ἀλλὰ τοῦ πρᾳ-
οτέρου ἐπιτηδεύματος ἐκκρουομένη, τούτοις ἔχει συμπίπτουσα πολλοὺς αὖ-
τῇ ὁμολογουμένους. ἡ δὲ ἀρετὴ ὥσπερ ὄρθιον ἄγεται, οὐ πάνυ δεινὴ
ἐστιν ἐν τῷ πρωτοπείρᾳ εἰκῇ ξυνεπισπάσθαι, ἄλλως τε καὶ ὧν ἄλ-
λοι ὦσιν ἐπὶ τὸ πρᾶγμα καὶ τὸ μαλακὸν ἀντιπαρακελεύοντες. καὶ
τοίνυν ὧν μὲν πρὸς βλακείᾳ καὶ ἀπονίᾳ μόνον κακοὶ ὦσι, τούτους ἐγὼ
νομίζω, ὥσπερ κηφῆνας, δαπάνῃ μόνον ζημιοῦν τοὺς κοινωνούς· οἱ
δ' αὖ τῶν μὲ πόνων κακοὶ ὦσι κοινωνοὶ, ὥσπερ ἢ τὸ πλεονεκτεῖν
σφόδρα καὶ ἀναίσχυντοι, οὗτοι καὶ κλεπτικοί εἰσι ὥσπερ τὰ πονη-
ρά. πολλάκις γὰρ δυνάμενοι τὴν πονηρίαν πλεονεκτοῦσαν ἀπο-
δειλιῶσιν· ὥστε παντάπασιν ἐξαιρετέοι οἱ τοιοῦτοι ἡμῖν εἰσι. καὶ μηδὲ
μέντοι σκοπῆτε ὅπως ἐν τῶν πολιτῶν ἀνδραποδιεῖτε τὰς τάξεις,
ἀλλ' ὥσπερ ἵππους, οἳ ἂν ἄριστοι ὦσιν, οὐχ οἳ ἂν πατρικῶτατοι, τού-
τους ζητεῖτε, οὕτω καὶ ἀνθρώπους ἐκ πάντων οἳ ἂν " ἡμῖν μάλιστα

δο-

δικῶσι Κῦρον ἀγυρτεῖν τι ὑμᾶς καὶ συγκομίσειν, πύτυς λαμβάνετε. μαρτυρεῖ δέ μοι καὶ τόδε ὡς τὸ ἀγαθόν· οὔτε γὰρ ἅρμα θᾶττον ἂν βοῶν ἵππων τις ἐλαύνοντα, οὔτε δίκαιον, οὐδίκαν Κῦρον συγκομίζοντα· οὐδὲ γὰρ οἷόν τε· δύναται τῷ οἰκεῖα πονηρῶς οἰκίζειν χρήματα· ἀλλὰ καὶ σὺν δέοντι οἰκετῶν, ἢ τῶν Κρώσιστον ἢ ὑπὸ δίκαν ἐργαζόμενον. τῷ δ' ἔστι, ὦ ἄνδρες, ἔφη, φίλοι, ὅτι οὐδὲ τοῦτο μόνον ὠφελήσουσι οἱ κακοὶ ἀφαιρεθέντες, ὅτι καὶ κακοὶ ἀπέστησαν, ἀλλὰ καὶ τὸν καταμανθάνοντα ὅσοι μὴ ἀνεπιπλάωθ ἤδη κακίας" ἀναγκάζουσι πάλιν αὐτῶν· οἱ δ' ἀγαθοὶ τοὺς κακοὺς ἰδόντες ἀπηλαθέντας, πολὺ εὐθυμότεροι τῆς ἀριτῆς ἀντέχοντες, ὁ μὲν ἔτυς εἶπε· τοῖς δὲ φίλοις ἅπασι Κωϊδοξε ταῦτα, καὶ οὕτως ἐποίουν. γρ. ἀπηλαθ.

16. Ἐκ δὲ τούτου πάλιν αὖ καὶ σκήπτρου ἦρχεν ὁ Κῦρος. καταναγκάσας γάρ τινας" λοχαγῶν Κωϊδεῖπον ἀγέσθαι, καὶ παρεγκλίτων πιστοτέρους ἄνδρας ὑπερδυσωπῶν τε καὶ ὑπαιρόμενος, ἀνακαλέσας τὸν" λοχαγὸν ὀνομαστί, εἶπεν ὧδε, ὦ Σαμβαύλα, ἔφη, ἀλλ' ἢ καὶ σὺ, κῦ, τὸν ἐκλυτικὸν τρόπον, ὃν καλοῦσι τὸν ἀνάγεις τοῦτο τὸ μειρακίσκιον τὸ περικαλλέστερον σοῦ; νὴ τὸν Δία, ἔφη ὁ Σαμβαύλας, " ἤδομαι καὶ Κωϊῶν τούτῳ καὶ θεάσομαι αὐτόν. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ συσκηνοι, ἐπεσκίρτησαν· ὡς δὲ εἶδον τὸ ἐπίσκοπον τοῦ ἀνδρὸς ὑπερβάλλον αἰσχύνῃ, ἐγέλασαν πάντες. καὶ τις εἶπε τῶν ἡλικιωτῶν, ὦ Σαμβαύλα, πόθεν ποτέ σε ἐργῳ ἀνὴρ οὕτω ἀνήρηται; καὶ ὃς ὕπνῳ, ἐγωὐκεῖν, νὴ τὸν Δία, ὦ ἄνδρες, ἐρᾶν. ὁποσάκις γὰρ αὐτὸν σκάλοιμι εἴτε νυκτὸς, εἴτε ἡμέρας, ἀποστῆναι μιᾶς ἀσχολίας προὐφασίσατο, οὔτε βαδὺν ὑπῆκουσεν, ἀλλ' ἀεὶ τρέχων· ὁποσάκις τε παρεξαί τι αὐτῷ παρεσίβασα, ὑδὺν ἀνεφαίνατο ποτὲ εἶδεν αὐτὸν ποιοῦντα, πεποίηκα ἢ καὶ τοὺς ὑδὺν δέκα ἀπαντᾶν τούτους, ἀλόγῳ ἀλλ' ἐργῳ λαβόντας οἵους δεῖ εἶναι. καὶ τις εἶπε, καίτοι τοιοῦτον ὄντα σὺ φιλεῖς αὐτὸν ὥσπερ τοὺς Συρίσκους; καὶ ὁ σκηπτοῦχος ἐκεῖνος· σὺς τοῦτο εἶπε, μὰ Δία, ἔφη· οὐ γὰρ φολέπονός ἐστιν· ἐπεὶ ἤρκει ἂν αὐτῷ εἰ ἐμὲ ἤθελε φιλεῖν, τοῦτο δὲ πάντων τῶν γυμνασίων τοιοῦτόν μέν δὴ καὶ γελοῖα καὶ ἀσυνδαῖα καὶ ἰλίγιστα καὶ ἀπρεπέστατα ἐν τῇ σκιωῇ. τίλος δὲ, πᾶς τελέτας ἀσυνδὰς ποιήσαντες, καὶ ἐξέ- 16 γρ. τεξίαρχον. γρ. τεξίαρχον. γρ. ἤδομαί γε δὴ ἐγὼ σοῦ τι τόν. γρ. δίκαν.

ἐυξέμβολοι θεῖς θεοῖς τὰ ἀγαθὰ, τῷ σκηπτῷ εἰς κρίτου διέλυσεν.

17. 17. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὁ Κῦρος συνέλεξε τοὺς στρατιώτας πάντας, καὶ ἔλεξε τοιάδε· Ἄνδρες φίλοι, ὁ μὲν ἀγὼν ἡμῖν ἐγγὺς προσέρχεται· γὰρ οἱ πολέμιοι· τὰ δ' ἄθλα τῆς νίκης. ἢν μὲν ἡμεῖς νικῶμεν, δηλονότι οἵ τε πολέμιοι ἀν ἡμέτεροι, καὶ τὰ πολεμίων ἀγαθὰ πάντα· ἢν δ' ἡμεῖς αὖ νικώμεθα (τοῦτο γὰρ ἀεὶ καὶ λέγειν καὶ πρᾶττειν δεῖ) καὶ ὅτου τὰ τῶν ἡττωμένων ἀγαθὰ πάντα θεῖς νικῶσιν ἀεὶ ἄθλα φέρεται· ὅτου δὴ, ἔφη, δεῖ ὑμᾶς γιγνώσκειν, ὡς ὅταν μὲ ἄνδρωπι κοινωνεῖ πολέμιοι ὁμόμβροι, οὐ ἐαυτοῖς ἔχουσιν ἵππους, ὡς εἰ μὴ αὐτὸς τις προθυμήσεται· ὐδὲν ἐσόμβρου τὸ δίωκειν ἔχειν πολλά τε καὶ καλὰ ἀπεργάζεται· ὐδὲν γὰρ αὐτοῖς ἀρχαῖον τὸ πεφεύγεσθαι ὁμόμβρων. ὁπόταν δ' ἵκωσιν ἀπὸ ἴσης ἄπο· ἀφεισθῇ ὡς ἄπο ἴσης ὁ πρότερος καὶ ὁ μαχόμενος, καὶ αὐτὸς μᾶλλον ἐλπίζῃ· τοῖς, ἐαυτοῖς, ἔφη, εὖ ἴστε, ὅτι πᾶσιν ἄμα πάντα ἔξει τὰ καλὰ πρὸ φερόμενα. καὶ ὁ Θεὸς οὕτω τοῖς ἐποίησεν, θεῖς μὴ θέλουσιν ἐαυθεῖς προσφέρειν ὑπομονὴν πολλὴν, ἄμαχα αὐτοῖς ἐπιβάλλειν δίδωσι. νῦν οὖν, ἔφη, λέγω πᾶσι τοῖς ὑπὸ ἀνάγκης δεῖ αὖ τοῦτο, πολέμους ἂν πλεῖστα ἀριστεῖα ὀφείλειν μάλιστα πρὸ ἡμῶν, εἰ μέλλει ὁ πλεῖστα καὶ ποθεῖν καὶ κινδυνεύειν ἐθέλων πλείστης καὶ πολλῆς τοῦ ἔσεσθαι τοῦ ἐμοῦ. ὁμοίως γὰρ πάντες τοῦ ἴσου τοῦ ἐμοῦ.

18. 18. Ἐντεῦθεν δὲ ἀναστὰς ὁ Χρυσάντας, θεῖς τὸ ὁμόσαι, ἀνήρ ὑπὲρ μέγας, ὑπὲρ ἰσχυρὸς ἰδεῖν, φορήσας δ' ἀμφίον, ἐλέξεν ὧδε· Ἀλλ' εἶμαι μὲν, ἔφη, ὦ Κύρε, ὑδὲ ἀμούμενόν σε ὡς δεῖ ἔσεσθαι τοὺς κακοὺς θεῖς ἀγαθοῖς ἔχειν, ἐμβαλεῖν δ' τοῦ τ' λόγου, ἀλλ' ἐπεφράμενος ὅπως ἄριστος ἔσομαι ἀνὴρ ὑπὲρ ἐθελήσω ἐπιδεῖξαι ἐαυτὸν ὡς ἀμούσῃ μηδὲν καλὸν κἀγαθὸν ποιῶν, ἃ ἂν ἄλλοι τῇ ἀρετῇ καλλωπιζόμενοι, τούτων ἐσόμβριεῖν. ἐγὼ δ', ἔφη, εἰμὶ μὲν οὔτε ταχὺς, οὔτε χερσὶν ἰσχυρός· γιγνώσκω δ' ὅτι εἰ ὧν ἂν ἐγὼ τοῖς ἐμοῖς σώμασι ποιήσω, οὐκ ἂν κεκλείσθαι οὔτε πρωΐ, οὔτε δύσε, οἴομαι δ' οὐδὲ χιλιοστὸς, ἴσως δ' οὐδὲ μυριοστός. ἀλλὰ τοῦτο σαφῶς ἐπίσταμαι, ὅτι εἰ μὲν οἱ ἐμοὶ ἑταῖροι ἐβρωμένως ὑπλίζοντο πρὸς τὰ πολεμικὰ, ἀγαθόν τινος μοι μετέσεσθαι μέρος· ὅσον ἂν δίκαιον ᾖ.

γρ. ἵκεσθαι διαπορῶσι.

γρ. τοῦτο εἰς γρ. ἄκει.

εἰ σὲ οἱ φίλοι κακὸν μηδὲν ποιήσουσιν, οἱ σὲ ἀγαθοὶ καὶ δικαίως ὠφέλιμοι ἔξουσι, δίδοικα, ἔφη, μὴ ἄλλοι τινὲς μᾶλλον ἢ σὺ ἀγαθὸν μεῖζον τοῦτον μέρος ἢ ἐγὼ βούλομαι.

19. Χρυσοῦς μὲν δὴ ὕστις εἶπεν· ἀνὴρ σὺ ἐπ' αὐτῷ Φερεκράτης Πέρσης τὸ δημοτῶν, Κύρῳ πως ἔπι οἰκοῦντι συνὼν καὶ ἀρίστου ἀνδρὸς, καὶ σῶμα σὸν ἀφυὴς, καὶ τὴν ψυχὴν σὸν ἀγαθὸς ἀνδρεῖ ἐοικὼς, καὶ ἐλίττεσθαι δεόμενος. Ἐγὼ, ἔφη, ὦ Κῦρε, καὶ πάλαι οἶδα πονηρὸς ὢν, καὶ ἐπειδὴ ἐνθένδε ἐπορεύθην, ἐμαυτὸν ἐπιδεικνύμενος ἐν τοῖς ἔργοις. Ἀλλὰ νῦν, ἔφη, ἐπειδὴ καὶ σὺ παρεῖ, καὶ ἐμοὶ μέλον ἔσται καὶ σοὶ ἐπιδεικνύναι, ὅτι οὐ πάντα κακὸς εἰμι. Ἀλλὰ μὴν, ἔφη, ἐγὼ γε καὶ ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ ἐπεθύμουν σοὶ συγγενέσθαι, ἐπειδὴ ἐνόμιζον σὲ ἀγαθὸν εἶναι· καὶ νῦν ἐπειδὴ καὶ σὺ ἐθέλεις, ἐγὼ σοὶ ἕτοιμος εἰμὶ συνεῖναι. Καὶ ὁ Κῦρος ἀκούσας ταῦτα, Ἀλλὰ μὴν, ἔφη, ἐγὼ καὶ σοὶ καὶ τοῖς ἄλλοις ἕτοιμός εἰμι ἐπιδεικνύναι, ὅτι ἀγαθὸν ἄνδρα τιμῶν τιμήσομαι. Καὶ ὁ Φερεκράτης ἀκούσας, Ἀλλὰ μὴν, ἔφη, ἐγὼ καὶ ἵππους ἔχω καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς, ἐπιδείξομαι δὲ καὶ ἄνδρας ἀγαθοὺς ἐμοὶ ἑπομένους, ὥστε καὶ σοὶ χρήσιμος εἶναι. Καὶ ὁ Κῦρος ἀκούσας, Ἀλλὰ μὴν, ἔφη, ἐγὼ καὶ ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ ἐπεθύμουν σοὶ συγγενέσθαι, ἐπειδὴ ἐνόμιζον σὲ ἀγαθὸν εἶναι· νῦν δὲ, ἔφη, ἐπειδὴ καὶ σὺ ἐθέλεις, ἐγὼ σοὶ ἕτοιμός εἰμι συνεῖνα

ἀγωνίσῃ· ὅπως γὰρ τὰ μὲν ἄθλα τῆς ἀρετῆς ἴσα ἀνθέξετε, παραβαλλόμενοι δὲ σὺν ἴσοις εἰς τὸν κίνδυνον ἴσομεν, ἀλλ' οὕτοι μὲν ἐντιμον βίον, ὃς βίου ἡδίστου, ὃς μόνον ἡμᾶς δὲ ἐπίπονον μὲν, ἄπιμον δὲ, ὥσπερ οἶμαι χαλεπὸν πάλαι. μάλιστα δὲ, ὦ ἄνδρες, τοῦτό μοι ἐνθύμιον εἰς τὰ ἀγῶνα τὰ ἀνθρώπινα τούσδε παρορμᾷ, ὅτι Κῦρος ἴσως ὁ κελεύων, ὃς ἂν φθόνῳ κελεύει, ἀλλὰ σὺν θεῷ ὑρκῳ λέγω, ἢ μὴν ὑμῖν δεκεῖ Κύρος, ἔστιν ἂν ὁρᾷ ἀγαθὸς, φιλεῖν ἐθέλειν ἡττον ἑαυτοῦ· τούτοις γὰρ ὁρῶ αὐτὸν ὅ, τι ἂν ἔχοι ἥδιον διδόντα μᾶλλον ἢ αὐτὸν ἔχοντα. καίτοι, ἔφη, εἶδα ὅτι ἔστοι μέγα φρονοῦσιν, ὅτι πεπαίδευμαι δὴ καὶ ἀνελεύθερος καὶ ἀσθενὴς δι' ὄψος καὶ ἀσθενὴς ῥίγος καρτερεῖν, καὶ κακῶς εἰδότες ὅτι καὶ ταῦτα ἡμεῖς ὑπὸ κρείττονος διδασκάλου πεπαιδεύμεθα ἢ ἔστοι· οὐ γάρ ἐστι διδάσκαλος τούτων οὐδεὶς κρείττων τῆς ἀνάγκης, ἣ ἡμᾶς καὶ λίαν ἀκριβοῖ ταῦτα ἰδεῖν δέξαι, καὶ πονεῖν μὲν ἔστοι δὴ πάντα ἄλλα φίλοις ἢ μᾶλλον ἢ ἐπὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐυχερέστατα ἂν ἐυφορώτατα εἴη· ἡμεῖς δέ γε, ἔφη, σὺν μείζοσι φορτίοις, καὶ βαδίζειν καὶ τρέχειν ἀναγκαζόμεθα. ὥστε νῦν ἡμεῖ δεκεῖν τὰ τῶν ὅπλων φορήματα πλεῖστα μᾶλλον ἐοικέναι φορτίοις. ὡς οὖν ἡμῖν γε καὶ ἀγωνιστέον, καὶ ὁπόθεν τις ἂν ἀξίαν τιμὴν ἀξιώσειν, οὕτως, ἔφη, ὦ Κῦρε, γίγνωσκε, καὶ ὑμῖν δέ, ὦ ἄνδρες δημότται, παρεσκευάσθαι εἰς ἕξιν ταύτης τῆς μάχης ὡς τοὺς πεπαιδευμένους τούσδε. νῦν γάρ, ἔφη, ἄνδρες ἐλλημένοι εἰσὶν οἱ δημοτικὴν ἀγωνίαν. φιλεῖν μὲν δὴ οὕτως ἔστιν.

γρ. ὃς μὲν πρὸς ἡδὺς βίον.

20. 20. Ἀνίστανται δὲ καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἐκπέρσαι ζωγρήσοντες, ἔδοξε δὴ οὖν καὶ τῶν ἀξίαν ἕκαστον τιμᾶσθαι, Κῦρος δὲ τὰ κείνων παίδιναι. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω προὐκεχωρήκεσαν. ὑπάλιστο δὲ ἤδη ὁ Κῦρος καὶ ὅλων ποτὲ πάντων ζωὸ τῶν πεζικῶν ἄρχων, ἰδὼν αὐτὸς τοὺς μὲν ἡμίσεις τῶν ἀνδρῶν τῆς πάσης ἀντιβάξαντα ἐκκτήμην εἰς ἱμοβολὴν, ἠρεγκὰς μὲν δὴ ἀμφοτέρας ἔχοντες καὶ χάρρα εἰ ταῖς ἀριστεραῖς· εἰς δὲ τὰς δεξιὰς νάρθηκας πυκνοῖς τοῖς ἡμίσεσι δόντα, τοῖς δὲ ἐπέρσαι εἶπε ὅτι βάλλειν δέοιεν ἀναμεμιγμένους τοῖς βώλοις. ἐπεὶ δὲ παρεσκευάσμενοι οὕτως ἦσαν, ἐσήμηνεν αὐτοῖς μάχεσθαι. συνῆλθε δὴ οἱ μὲν βαλοντες τοῖς βώλοις, καὶ ἦσαν οἱ ἐπὶ ζάνεον καὶ ἠρεγκὰς καὶ χάρρα, οἱ δὲ καὶ μηρεῶν καὶ κνημῖδας· ἐπεὶ δὲ

ὁμοῦ

ὁμοῦ ἐχθύοντο, οἱ τοὺς νάρθηκας ἔχοντες ἕπαιον τῶν μὴ μηρούς, ἢ
ἢ χεῖρας, τῶν ἢ κνήμας, τῶν ἢ ἐπικυπτόντων ἐπὶ βώλους ἔπαιον
τοὺς τραχήλους καὶ τὰ νῶτα. τέλος ἢ τριψάμβροι ἰδίκουν οἱ παρ-
δηκοφόροι, παίοντες σὺν πολλῇ γέλωτι καὶ παιδιᾷ· ἐν μέρει γὰρ
μὲν οἱ ὕστεροι πάλιν λαβόντες τοὺς νάρθηκας, ταὐτὰ ἐποίουν
τοῖς πρώτοις βάλλοντας. ταῦτα δ' ἀγασθεὶς ὁ Κῦρος, ἵν' μὴ
πλείονα χρόνον τὴν ἐπίνοιαν, τῶν ἢ τὴν πρώτην, ὅτι ἅμα μὲ ἐγυμνάζοντο,
ἅμα ἢ ἐνθυμοῦντο, ἅμα ἢ ἐνίκων οἱ εἰκαιότατοι τῇ τῶν Περσῶν
ὀπλίσει· τούτοις δ' ἡσθεὶς ἐκάλεσέ τι ἐπὶ δεῖπνον αὐτούς, καὶ ἐν
τῇ σκιωμένῃ ἰδίᾳ πᾶσι αὐτῶν ἐπεδείδμενος, τὸν μὲν πᾶσι " ἀνηκυ- γρ. ἐπικυ-
μισεν, τὸν ἢ χείρονα, ἠρώτα τι πάσχοιεν. οἱ δ' ἔλεγον ὅτι πληγῇσι ταῖς μισεν.
βώλοις. ὁ ἢ πάλιν ἐπηρώτα πότερον ἐπὶ ὁμοῦ ἐχθύοιεν, ἢ ὅτε
ὄπισθεν ἴδοιεν. οἱ δ' ἔλεγον, ὅτι ὄπισθεν ἴδοιεν. ἐπὶ ἢ ὁμοῦ ἐχθύοιεν,
παιδιὰν ἔφασαν εἶναι κωλύειν οἱ παρδηκοφόροι· οἱ δ' αὖ ζυγ-
κεκραμένοι τῇς νάρθηξιν, ἀνέκραγον ὅτι σφίσι γε δοκεῖ παι-
διὰν εἶναι τὸ μόθην παίεσθαι· ἅμα ἢ ἐπεδείκνυσαν τῶν " παρ- γρ. παρδήκων
δηκοφόρων τὰς πλευρὰς καὶ τὰ χεῖρε καὶ τὰ τραχήλους, ἔνιοι ἢ καὶ
τὰ πρόσωπα. καὶ τότε μὲν, ὥσπερ εἰκὸς, ἐγέλων ἐπ' ἀλλήλοις·
τῇ δ' ὑστεραίᾳ μείζω τὸ παιδίον " πάντων τούτους μιμεῖσθαι. καὶ γρ. πᾶσι τοῖς.
αὖθ', ὁπότε μὴ ἄλλο τι ἀναθαυστέρον προσταίοιεν, ταύτῃ τῇ παι-
διᾷ ἐχρῶντο. ἄλλον δὲ πόλεμον ἐδίδαξε τὰξιάρχων ἄγοντα τὸν τάξιν ἐπὶ
ἕτερον μοῦν ἐπὶ τὸ ἀριστερὸν ἱππέων, καὶ ὁπότε δοκοίη αὐτῷ καιρὸς εἶναι,
πορεύεσθαι τὸν ὕστερον λόχον παράγειν καὶ τὸ τρίτον καὶ τὸ πέμπτον εἰς μίτωπον. ἐπεὶ ἢ οὐ μᾶλλον οἱ λοχαγοὶ ἐγί-
νοντο παράγοντες εἰς δύο ἄγειν τὸ λόχον. οὐ τοῦτο δὴ παράγειν οἱ
δικαιοῦχοι εἰς μίτωπον· ὁπότε ἢ ὦ ἐδόκει αὐτῷ καιρὸς εἶναι,
" παράγειν εἰς τέτταρας ἄγειν τὸν λόχον, ἵνα δὴ οἱ πεμπάδαρ- γρ. παράγειν.
χοι ὦ παράγοιεν, ὡς εἰς τέσσαρας ἴοι ὁ λόχος. ἐπειδὴ ἢ ἐπὶ τῇ
θύρᾳ τῆς σκιωμῆς ἐχθύοιεν, παράγειν δύο εἰς ἕνα εἶναι τούτων,
εἰσῆγε τὸν πρῶτον λόχον, καὶ τὸν δεύτερον τούτου κατ' ὀρθὴν ἔπιεζε
σκέλεσι· καὶ τὸν τρίτον καὶ τὸ τέταρτον ὡσαύτως παράγειν ἐκέ-
λευεν εἰσω· ὅπου δὴ εἴσαγαγὼν κατέκλινεν ἐπὶ τὸ δεῖπνον ὥσπερ
" εἰσπορεύοιντο. τοῦτον ὁ Κῦρος ἀγασθεὶς τῆς τε πρόσθεν καὶ γρ. εἰσπο-
τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς ἐπιμελείας, ἐκάλεσεν ὦ καὶ τῶν τότε μύντο.
τάξιν

πάξιν ἐπὶ τὸ δεξιὸν ζυὼ τὴν πεξιάρχην. πορεύου δέ τις ἐπὶ τὸ δεξιὸν κεκλημένον ἄμα τὴν πεξιάρχην, τὴν δ' ἐμὲ ὠθῶν, ἔφη, ὦ Κῦρε,
γρ. κελεύεις. πάξιν οὐ" κελεῖς εἰς τὸν σκηνὸν; καὶ μὲν δὴ ἔφη γε πορεύου ἐπὶ τὸ δεξιὸν, ταῦτα πάντα ποιεῖ· καὶ ὅταν πάλιν ὁ σκηνὴν ἄρχων, ἐξάγῃ μὲν ὁ οὐραγὸς τὸ πολεμικὸν λόχου τὸ λόχου, ὑστάτους ἔχων τοὺς πρώτους εἰς μέσην πλαγμόνιος. ἔπειτα δ' ὁ οὐραγὸς τὸ ἑπόμενον λόχου ἐπὶ τούτοις, καὶ ὁ τρίτος καὶ ὁ τέταρτος ὡσαύτως· ὅπως καὶ ἴλαι δόξῃ ἀπάγειν λόχοι πολεμίων, ἐπίσωτοι ὡς δὴ ἀπίοιεν. ἐπειδὰν δὲ καλῶς ἔχειν εἰς τὸ δοξάζειν τὸν πρῶτον λόχον ἡγεμόνα εἶναι, ὅπως μὲν ὡς ἔω ἴωμεν, ἐγὼ ἡγήσομαι, καὶ ὁ πρῶτος λόχος, πρῶτος, καὶ ὁ δεύτερος ὡς δεῖ, καὶ ὁ τρίτος καὶ ὁ τέταρτος, καὶ αἱ τῶν λοχαγῶν δικάδες καὶ πεντάδες, ἵνα ἂν πορεύωμαι ἐγώ· ὅταν δ', ἔφη, πρὸς ἑσπέραν ἴωμεν, ὁ οὐραγὸς τὸ τελευταῖον λόχου ἡγήσεται ὧδε· ἐμοὶ μὲν οὖν πείθου ὑστέρᾳ ἴσπι, ἵνα ἐδίζωμαι καὶ ἐπαΐω καὶ ἀφηγεῖσθαι ὁμοίως πειρώμενοι. καὶ ὁ Κῦρος ἔφη, ἦ καὶ ἀεὶ οὕτω ποιεῖτε; ὁ Σωσίκλης, ἔφη, καὶ δειπνοποιούμεθα τὴν Δία, κελεύει γάρ, ἔφη, ὁ μάντις, ἅμα μὲν ὅπως ὠφελῆς μελετᾶτε καὶ πρόσθεν καὶ ὀπίσσω, ἅμα δὲ ὅτι καὶ ἡμέρας καὶ νυκτὸς, ἅμα δὲ ὅλα
γρ. ἀφελεῖτε. ἐπί τε σώματα ὠφελοῦντες ἀσκεῖτε, καὶ τὰς ψυχὰς" ὠφελοῦντες διδάσκοντες. ἐπεὶ οὖν πάλιν διτταὶ ποιεῖτε, διτταὶ ὑμῖν δίκαιον καὶ τὼν ἐναντίων πειρίχειν. μὰ Δί', ἔφη ὁ πεξίαρχος, μάθοι γε ἂν μιᾷ ἡμέρᾳ εἰ μὴ καὶ διτταὶ ὦσι γαστέρες ἡμῖν πειρίεισι. καὶ ὅτι μὲν δὴ οὕτω τὸ πάλαι ἐν σκιωνῇ ἐποιήσαντο· τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὁ Κῦρος συνέλεγε τοὺς τὸν ἵππον, ὡς παρῆν ἔφη, καὶ τῇ ἄλλῃ. αὐθαδόμενοι δὲ ταῦτα καὶ οἱ ἄλλοι, πλὴν τῶν πάλαι αὐτοὺς ἐμιμοῦντο.

21 21. Ἐξίστασι δὲ πολὺ τὸ Κύρου πάντων ποιεῖσθαι ἐν τοῖς ὁπλοις καὶ σωτηρίαν, ἦλθε πρὸς Κυαξάρην ἄγγελος λέγων ὅτι Ἰνδῶν πρεσβεία παρεστηκεν ἐπὶ τὰς θύρας. φέρε δὴ σοι, ἔφη ὁ ἄγγελος, καὶ σολὺ τὸν καλλίστων πρὸς Κυαξάρην, βέλτιον γάρ σε ὡς εὐσχημονέστατα καὶ λαμπρότατα προσελθεῖν, ὡς ὁ σοβαρώτατος τῶν Ἰνδῶν ὅπως ἂν πρόσῃς. ἀκηκοὼς ταῦτα ὁ Κῦρος πρὸ μὲν τοῦ πρώτου πορευθῆναι ἐκέλευσε τὴν πεξιάρχην εἰς μίαν που φῆναι, ἵν' ἐνὸς ἄρχοντος τὸν πάξιν, ὃν δεῖται ἔχοντα ἑαυτὸν καὶ τὴν δυσταξίαν ἀπέλθοι τοῦτο πορεύεσθαι, καὶ ἅμα πάντων ὕστατον πορευθέντα ἀπέλθοι,

λάσιν. οἱ δὲ πλάγιοι ἔχυν μᾶλλον παρήσαν, τάχυ δὲ ὧν παρασκευάσμασι ἐπίασαν· ἐν ὀλίγῳ δὲ χρόνῳ ἐγένετο τὸ μὲν μέσον πᾶν ἐπὶ λόφου (τοσοῦτον γὰρ ἦσαν οἱ πεζέφρχοι) τὸ δὲ βάθος ἐφ' ἑκάτερα· ἐπεὶ δὲ κρατήσαντες, ἔπαυσε διώκοντα τὸν ἀγοντα τῶν ἵππων. καὶ οὐδὲν προσέβαινε γένετο. ἐπεὶ δὲ κατενόησε τὸν ἀγοντα τῶν ἵππων ὁ Κῦρος τὸ βασίλειον φέρουσαν γυναῖκα οὖσαν ἢ ὡς ἐπὶ μυριάσι πάντας ἴσαν, παρεσκεύασε τὸν στρατὸν χιλιοστοὺς ἔπαυε καὶ χώρας, τὸν δεξιὸν κέρας· οὐρὸν τῶν ἀκολουθεῖν ἔπεξε. καὶ Ἀβραδάτας οὕτως αὐτὸς μὲν ἤγαγε τὸν ἅρμα μόνον, αἱ δὲ ἅρμα χιλιοστὸς καὶ οὐρὸν ἐκάστη τοῖς ἵπποις εἵποντο. ἔπεμψε δὲ καὶ ὑπασπιστὰς δύο ἐπὶ τὸ μέσον τὸ ἀγωνίας, ὅπως εἴπε ἀγωνία, σημαίνειν τὸ δέον ποιεῖν. ὡς δὲ ἀφίκοντο ἐπὶ τὰς Κυαξάρους δύναμις, παρήσειλε τὸν στρατὸν πεζικὸν τὸν πάξιν εἰς δὶς δικαίαν πάσθαι, τοὺς δὲ ἱππικὸν ἅρμασι σὺν μεσάπαν καθιστάναι ἀεὶ τὸ βασίλειον. καὶ τὸν δ' ἀδύλφον τοῦτον παρεσκεύασε, καὶ Ἀβραδάτας οὗτος. οἱ μὲν δὴ τῶν ἱππικῶν.

22. Ὁ δ' εἰσηλθε πρὸς τὸν Κυαξάρην σὺν τῇ Περσικῇ στολῇ οὐδὲν τι ὑποδεέστερον. ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Κυαξάρης, τὸν μὲν ἔσχε ἄθη, τῇ δὲ φαιδρότητι τῆς στολῆς ἠχθέσθη, καὶ εἶπε, τί τοῦτο, ὦ Κῦρε; οἷον ποικίλματα οὕτω φανερὰ τοῖς Ἰνδοῖς; ἐγὼ δ', ἔφη, ἵνα νόμιμόν σε ὡς λαμπρότατον φανῶμαι, καὶ γὰρ ἐμοὶ κόσμον ἂν δοκῶ τοῦτο, ἐμοῖς ὄντας ἀδελφοῖς ἡδὺ ὁμοιοπαθεῖν ἐπὶ τοῖς φαύλοις. καὶ ὁ Κῦρος πρὸς ταῦτα εἶπε, καὶ πότερον μᾶν, ὦ Κυαξάρη, μᾶλλόν σε σώσομεν, εἰ μὴ περφυρίδα ἐνδύς, καὶ ψέλια λαβών, καὶ στολὴν ἀναδησάμενος, χαλῇ κιλδύνοις ἐπήκοος εἶ; ἢ πῶς ὑπὸ σοῦ τοσαύτῃ καὶ τοιαύτῃ δυνάμει οὕτως ἀξίως σοι ὑπακούειν, ἀλλ' ὅτι σε πομπεύειν, ἡγοῦν καὶ ἀποδῆ καὶ αὖθις κινησόμενον· καὶ σὺ κοσμῶν, καὶ τοὺς ἄλλους ἱππεῖς δυνικούς σοι οὖσιν πλουμένους; Κῦρε μὲν οὖν τοῦτο ἔφην· ὁ δὲ Κυαξάρης νομίσας αὐτὸν ὀρθῶς λέγειν. ἐκέλευσεν ἄγειν τοὺς Ἰνδούς. οἱ δὲ ἐπὶ τοῦ ἐκάλεσε Ἰνδοὶ εἰσηλθόν εἰς ἐλέξαν ὅτι πέμψει σφᾶς ὁ Ἰνδῶν βασιλεὺς, καὶ κελεύσειν ἐρεῖν ἐξ ὅτου ὁ πόλεμος ἐν Μήδοις τε καὶ τοῦ Ἀσσυρίου. ἐπεὶ δὲ σὺν ἐκηύσαμεν, ἐκέλευσεν αὖ ἐλθόντας πρὸς τὸν Ἀσσύριον καὶ εἰπεῖν τὰ αὐτὰ ταῦτα πυθέσθαι. πάλιν δ' αὖ ἀμφοτέρους ὑμῖν εἶπεῖν ὅτι ὁ Ἰνδῶν βασιλεὺς, τὸ δίκαιον ζητοῦμεν, φαίη μὴ

22

22. ἀδικημένου. μὴν δ' " ἀδικεῖσθαι ὑπὸ σοῦ. ὡς τοίνυν ὁ Κυαξάρης εἶπεν, ἐμοὶ τοίνυν ἀκούσῃ ὅτι σὺν ἀδικοῦμαι τὸν Ἀστύαγεον οὐδέν· σκέψαι δὲ εἰ ἀληθῆ λέγω. πρῶτα μὲν ἐγὼ ὁ Κῦρος ἤρεσα τῷ Κυαξάρῃ, ἢ καὶ ἐγώ, ἔφη, εἶπον ἄν, εἰ γιγνώσκω; καὶ ὁ Κυαξάρης ὡμολόγησεν. ὑμεῖς μὲν τοίνυν, ἔφη, ἀπαγγείλατε τῷ Ἰνδῶν βασιλεῖ τάδε (εἰ μή τι ἄλλο δοκεῖ Κυαξάρῃ) ὅτι φαμὲν ἡμεῖς, εἴ τι ἠδικήθημεν ὑφ' ὑμῶν ἀδικεῖσθαι ὁ Ἀστύαγες, " αἰρούμεθα αὐτὸν τὸν τῶν Ἰνδῶν βασιλέα δικαστήν. οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἀκούσαντες ᾤχοντο.

23 23. Ἐπὶ δὲ οἱ Ἰνδοὶ ἐξῆλθον, ὁ Κῦρος ὡς τὸν Κυαξάρην ἦρχετο λέγειν τοιῶνδε· ὦ Κυαξάρη, ἐγὼ μὲν τοι ἦλθον οὐδέν τι πολλὰ ἔχων ἴδια χρήματα οἴκοθεν· ὁπόσα δὲ ἐμοὶ, πάντων πάνυ ὀλίγα λοιπὰ ἔχω. ἀπήλωκα γάρ, ἔφη, εἰς τοὺς στρατιώτας, καὶ τοῦτο ἴσως θαυμάζεις σὺ πῶς ἀπήλωκα ἐγώ, σοὶ αὐτοὺς πείθομαι. εὖ ἴσθι, ἔφη, ὅτι οὐδὲν ἄλλο ποιῶν ἢ τιμῶν καὶ χαριζόμενος, ὅταν τινὰ ἀγαθὸν στρατιώτην. δικαίως γάρ μοι, ἔφη, πάντας μὲν ὡς ἂν τις βέλτιστα ἀγαθοὺς ξυνεργοὺς ποιεῖσθαι ὁποιοσοῦν στρέμματος, ἡδὺ δὲν εἶναι εὖ τι λέγοντα καὶ τῶ ποιεῖσθαι παρορμᾶν μᾶλλον ἢ λυπεῖν καὶ ἀναγκάζοντα· ὡς δὴ τῶν εἰς τὸ πόλεμον ἔργων ποιήσασθαί τε βούλοιο συνεργοὺς ὡσὸν μόνους, τούτους παντάπασιν ἡμῖν δικαίους ἀγαθοῖς ὑπάρχοντας εἶναι καὶ λόγῳ, καὶ ἔργῳ. φίλους γὰρ, οἶμαι, ἰσχυροὺς, εἰ εἶναι τοὺς μέλλοντας ἀσφαλῶς συμμάχους ἕξεσθαι. καὶ μήτε ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς δὲ ἄρχειν φθονήσοντας, μήτε ἐν τοῖς κακοῖς " ὀρρωδήσοντας. πῶς δ' οὖν ἐγὼ οὐκ εὐγνώσκων, χρημάτων δικαίως προσδεῖται. ὡς μὲν οὖν σε πάντα ὁρᾶν, ὃν αὐτὸν ἀνομμα δυνατώτατα πολλά, ἄδηλον μοι δικαίως εἶναι σιωπᾶν σε ἀξιῶ καιρὸν καὶ σὲ καὶ ἐμὲ, ὅπως σε μὴ ἐπιλείψῃ χρήματα. ἐγὼ γὰρ σὺ ἄδηλα ἴσχυς εἶσθ' ὅτι καὶ ἐμοὶ εἰς λαμβάνειν ὁπότε δεοίμην, ἄλλως τε καὶ εἰς τοιούτου τι λαμβάνοιμι ὃ μέλλει καὶ σοὶ δυνατὸν βέλτιον εἶναι.

24 24. Ἐναγχος οὖν ποτὲ ξυμπέμψαι ἀκούσας ὡς ὁ Ἀρμενίων καὶ Φρυγῶν σὺ ταῦ, ὅπως ἀκούει τοὺς πολεμίους προσιόντας ἐφ' ἡμᾶς, καὶ οὐτε στράτευμα πέμποι, ὥστε τὸν δυσμὸν ὃν εἶδεν ἀπάγειν. ποιεῖ γὰρ ταῦτα, ἔφη, ὦ Κῦρε, ὑπεῖκον· ὥστε ἐγώ τι ἀπορῶ πότερον

πότερον μοι χρῆτον σφόδρα καὶ πεφᾶχ ἀνάγκλω αὐτῷ πρόσθεναι, ἢ λυπηρὸν ἐάσαι σὲ τῷ πρόσθε, μὴ καὶ τοῦτο πολέμιον ποῖς τοῖς ἄλλοις πρόσθεν ὦμεν. καὶ ὁ Κῦρος· ἐπιμέλου, ἔφη, σὺ δ' οἰκήσεις αὐτῶν πότερον σὺ ἰσχυρῶς χωρίοις ἐστὶν ἢ σὺ εὐπρόσοδος; καὶ ὁ Κυαξάρης εἶπεν, οὐ μᾶ εἰκήσεις γ' πάνυ σὺ ἰσχυρῶς. ἐγὼ γὰρ τοῦτο σὲν ἡμέλησα. ὅρη μᾶλλον ἐστὶν, ἔνθα δύναται ἂν ἀπελθὼν, σὺ τῷ παρ' ἐκείνῳ σὺ ἀσφαλὲς εἶναι ἢ μήτ' αὐτὸς γε ὑποχείριος γενέσθαι, μηδὲ ὅσα σὺ πᾶν δύναιτο ὑπεκκομίσασθαι, εἰ μή τι πολιορκίᾳ προσκαθήμενον, ὥσπερ ὁ ἐμὸς πατὴρ τοῖς ἐποίησεν. σὺ τοῦτο ἢ ὁ Κῦρος λίαν πάνυ, ἀλλ' εἰ βέλεις ἐμὲ πέμψαι, ἱππέας μοι πρόσθεν ὡς ὁπόσους δοκοῦσιν ἱκανοὶ εἶναι, οἵμοι ἂν σωὶ τοῖς θηρίοις ποιήσαι αὐτῶν καὶ τὸ σφέτερον πέμπειν, καὶ δοκοῦναι τὸν δεσπότην σοι. ἔπ ἢ ἐλπίζω καὶ φίλον αὐτὸν μᾶλλον ἡμῖν ἴσεσθαι ἢ νῦν ἐστι. καὶ ὁ Κυαξάρης εἶπε, καὶ ἐγὼ ἐλπίζω ἐκεῖνος ἐλθεῖν πρὸς σε μᾶλλον ἢ πρὸς ἡμᾶς, ἀκούων γὰρ καὶ σωθησόμενος ὑπὸ σοῦ τὰ παίδων αὖ σοι χθὲς ἔσεσθαι, ὥστε ἴσως ἂν καὶ πάλιν ἔλθοιεν πρὸς σε. ὑποχείριον ἢ χθεσινῶν τῶν αὐτῶν, πάντ' ἂν προσχθείη ἢ ἡμεῖς βιαζόμεθα. ἀκούω δοκεῖ σοι, ἔφη ὁ Κῦρος, σύμφορον γε νῦν ἡμᾶς εἶναι ἢ λελῆθέναι ἡμᾶς, τοῦτο βελόμενος; μᾶλλον γ' ἂν οἶμαι, ἔφη ὁ Κυαξάρης, γε ἔλθοι τις αὐτῶν εἰς χεῖρας, καὶ εἴ τις ἁρπάσειε αὐτούς, ἀπαρεσκευαστότερα ἂν λαμβάνοιτο, ἀκούω γε οἶνον, ἔφη ὁ Κῦρος, λίαν σοὶ δόξω λίαν. ἐγὼ πολλάκις δὴ σὺν πᾶσι τοῖς μετ' ἐμοῦ Πέρσαις πεπόρκα ἀμφὶ τὰ ὅρια τῆς σῆς χώρας καὶ τὰ τῶν Ἀρμενίων, καὶ ἱππέας ἢ ἤδη πολὺ πρόσθεν ὧν σὺν ἐνθάδε ἑτέρων ἀφικόμην. τὰ μὲν οἶνον ὄμμια ποιῶν, ἔφη ὁ Κυαξάρης, σὸν ἂν ὑποπτεύοιο· εἰ δὲ πολὺ πλείονα ἢ δύναμις φαίνοιτο ἧς εἰώθεις ἔχων ἡμῖν τοῦτο ἤδη ὑποπτεύειν γέγονθ. ἀλλ' ἔστι, ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ σοὶ φάσκειν καθαπερ ἀκούσας καὶ σὺ ἐνθάδε σὸν· ἀπίδανον· καὶ λῶ τις σκέψει ἐξαίφνης ὡς ἐγὼ βελόμενος μεγάλῳ ἡμῖν ποιῆσαι, καὶ ἱππέας, ἔφη, αὐτοίλω ἂν σι σὺ φανερῶ. κόμις· ἔφη, λέγεις, ὁ Κυαξάρης. ἐγὼ δέ σοι σὺν ἐκέλευσα διδύναι πλὴν μείζους πάσι, ὡς βέλομεν πρὸς τὸ φρούρια ἐλθεῖν τὰ πρὸς τὴν Ἀσσυρίαν. καὶ γὰρ τοῦτο, ἔφη, βέλομεν ἐλθὼν καθαπερ ἀκούσας. ὁπότε δὲ σὺ

περι-

γρ. τοῦτο ὦ-
δύν.

γρ. ἀπαρεσκευάστερα.

πρεσβυτηρίοις σωὶ ἧ ἴσχυς δυνάμει καὶ ἡνιόχης καὶ δὶ δύο ἁμίλλας, πέμψαιμι ἂν σοι ἱκανοὺς ἱππέας καὶ πεζοὺς τῶν παρ' ἐμοὶ ἡθροισμένων, οὓς σὺ λαβὼν ἰσθὺς αὐτοὺς ἧ ἴχνη τῶν ἄλλων δυνάμιν πρεσβύτων ὑμῶν εἶναι, ἵνα ὅπου καιρὸς ᾖη, ἐπιφανίλω.

25 25. Ὄντω δὴ ὁ μὲ Κυαξάρης ἰσθὺς ἐπὶ τὰ φρούρια ἠθροίζιν ἱππέας τε καὶ πεζοὺς, καὶ ἁμάξας ἧ σῖτα κομίσοντας τῶν ἐπὶ τῶ φρούρια ὁδόν· ὁ ἧ Κῦρ@ ἰσθὺς ἐβούλο ἐπὶ τὴ πορείᾳ, καὶ ἅμα πέμπων ἤτει τὸν Κυαξάρη ἐπὶ τὲ νοητέρων ἱππέων. ὁ ἧ, πάνυ πολλῶν βυλομένων ἕπεσθαι, οὐ πολλοὺς ἐδίκιν αὐτῦ προσλαμβάνεσθ@ σί· ἤδη τοῦ Κυαξάρους ζωὼ δυνάμει καὶ πιζικῆ καὶ ἱππικῆ τῶν πρὸς τὰ φρούρια ὁδὸν, χάριτας τῦ Κύρ@ τὰ ἱερὰ ἐπὶ τὸν Ἀρμβάιον εἶναι καλὰ, καὶ οὕτως ἐξάγει δὴ ὡς εἰς ἡγεμόν@ παρισοδυασαμέν@. προσομιλῶ ἧ αὐτῦ ἰσθὺς ὡ τῦ πάνυ χρεῖα ὑπαγόντ@ λαγῶ· ἀεῖς σί ἐπιτιθάμεν@ αὖσιν@ ὡς κολιδίδ@ λαγῶ φοβουμένω, ἐπιφερόμεν@ ἅπασί τι αὖθι, καὶ ζωαρπάσας ἐξῆρε, καὶ ἀπεγχὰν ἐπὶ λόφον πνὰ οὐ πρόσω, ἐκρέτο τῦ ἄρχε ὅ, τι ἤθελεν. ἰδὼν οὖν ὁ Κῦρ@ τὸ σημεῖον, ἤδη τε καὶ προσεικάσε Διὶ βασιλίᾳ, καὶ εἶπε πρὸς τοὺς παρόντας, ἦ μὲ ἡγεμὼν καλὴ ἔσῃ, ὦ ἄνδρες, λῶ Θεὸς ἡγεῖσθαι. ὡς ἧ πρὸς τοῖς ὀρείοις ἐβόησε, εὐθὺς, ἅπερ εἰώθει, ἐξήρε· καὶ ὁ μὲν πλῆθ@ τῦ πεζῶν καὶ τῦ ἱππέων ὥρμησεν ὡς ἐπὶ σῖλις τὰ ἡμέρα ἐξαισιαπᾶσιν· οἱ ἧ ἄριστοι καὶ πεζοὶ καὶ ἱππεῖς διέσησαν, καὶ ὦ ἀνισάμβαι ὑπεδέχοντο καὶ ἐδίωκον, καὶ ἦρουν πολλοὺς καὶ συὸς καὶ ἐλάφους καὶ δορκάδας καὶ ὄνους ἀγρίους· πολλοὶ γὰρ ἐν τούτοις τοῖς τόποις ὄνοι καὶ νῦν ἔτι γίγνον@. ἐπεὶ σί ἐλήξαν τῦ ἡγεμόν@, προσμίξας πρὸς τὰ ἅρματα τῶν Ἀρμενίων ἐδεήσατο ἡσύχου· καὶ τῆ ὑστεραίᾳ αὖθις ἐξῆρε, προσελθὼν πρὸς ὦ ἦρχε ὡρίχαλο. ἐπεὶ σί αὖ ἐλήξεν, ἐδεήσατο εἶσο. τὸ ἧ πρὸ Κυαξάρους στράτευμα ὡς ἤθελο πρόσω, ὑπεπέμψατο πρὸς αὐτοὺς, ἐπεὶ ἀπέχοιεν αὐτοῦ δεήσεσθαι ὡς δύο παρασάγγας, τοῦτο πρῶτον ὡς συμβαλεῖσθαι πρὸς τὸ λανθάνειν. ἐπεὶ ἧ δειπνήσειεν, εἶπε τῦ ἄρχοντι αὐτῶν παρεῖναι πρὸς αὐτόν.

26 26. Μετὰ ὦ δεῖπνον ἧ τοὺς ἡγεμόνας ἐκάλει· ἐπεὶ δὲ παρῆσαν,

πατήσω, ἴλιξιν ὦδε· "Ανδρες φίλοι, ὁ Ἀρμάμιθρ ὥσθ' ἅμα μὲν σὺν ἐμοὶ μαχεῖ, ἅμα δὲ καὶ ἐκείνῳ Κυαξάρει· νῦν δ', ὡς ἤκουσε τοὺς πολεμίους ἱππότας, κατεφρονεῖ, καὶ οὔτε σκήπτρον πέμπει ἡμῖν, οὔτε τὰ δεσμὰ ἀπέδωκεν· νῦν οὖν τοῦτον δεῖ ἡμᾶς τιμωρεῖσθαι. ὧδε μοι δοκεῖ, ἔφη, ποιεῖν. σὺ μὲν, ὦ Χρυσάντα, ἱππάδα λόχον ἐκλεξάμενος ὅσον μίτριον, λάθε τοὺς ἡμίσεις Περσῶν τῶν σὺν ἡμῖν· ἴθι τὸν ὄρθιον λόφον, καὶ κατάλαβε τὴν ὁδὸν εἰς ἃ φασιν αὐτὸν ὁπόταν τὰ πρόβατα φοβηθῇ, καταφεύγειν. ἡμᾶς δὲ σὺν ἐμοὶ δεῦρο. φασὶ μὲν οὖν καὶ δακτύλια τινὰ ὄρη εἶναι, ὡς ἐλπὶς ὑμᾶς μὴ ὀφθῆναι· ὑμᾶς δὲ εἰ προσπέμποις τὸν τοῦ στρατάρχου ἐνζώνους ἄνδρας, λησαῖς ἐκείνους καὶ τὸ πλῆθος καὶ τὰς σκηνὰς, οὗτοι ἂν σοι, εἴ ποτε σὺν τοῦ χάους τῶν Ἀρμήνων, οὓς μὲν ἂν συναμβάνοντες αὐτῶν καλύοιεν τῶν ἐξαγελῶν, οὓς δὲ μὴ δύναιντο λαμβάνειν, ἀποσοβοῦντες ἂν ἐμποδὼν γίγνοιντ' ἂν μὴ ὀρᾶν αὐτοὺς τὸ ὅλον στράτευμα, ἀλλ' ὡς τάχιστα κλοπῇ βυκολιάσθαι. καὶ σὺ μὲν, ἔφη, ἅτε ποιεῖ· ἐγὼ δὲ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ τοὺς ἡμίσεις μὲν τῶν πιζῶν ἕξω, ἅπαντας δὲ τοὺς ἱππέας, πορεύσομαι ἀμφὶ τοῦ πεδίου εὐθὺς τοῦ πρὸ βασιλέως. καὶ ὧδε μάλ' ἀνδρικῶς, δῆλον ὅτι μοι χαλεπὸν δύσει· ὧδε δ' ἂν ὑπόχωρῃ τὸ πεδίον, δῆλον ὅτι μισθοῦ δύσει. ὧδε δ' εἰς τὸ ὄρος φεύγῃ, σὺ πῶς δὴ, ἔφη, σὺν ἄρχοντι μισθίνῳ ἀφίσεαι τῶν τοῦ σὲ ἀφικνουμένων; νόμιζε δ' ὥσπερ σὺν ἡμῖν, ἡμᾶς μὲν τοὺς ἱππέας τοιοῦτος ἴσεσθαι, σὲ δὲ τῶν ἐπὶ τῆς ἄρκυος. μίμησο οὖν ὀπόταν, ὅτι φιλόνεικοι δεῖ πιφεσγμένους τοὺς πόρους πρὶν κινεῖσθαι τὸν ἥλιον. καὶ λιλαῖεσθαι δὲ τοὺς ἐπὶ τούτοις πιφυγμένους, εἰ μέλλοιμι μὴ ἀποσφήλειν τὰ πεφισεγμένα. μὴ μάθοι, ἔφη, ὦ Χρυσάντα, οὕτως αὖ ποιεῖν ὥσπερ σύνοιδα ἐμὲ τὸν φιλοπολέμου· πολλάκις γὰρ ὅλον τὸν νύκτα " ἄϋπνον πεφυγμένον, ἀλλὰ νῦν ἐάσειν χρὴ τοὺς ἄνδρας τὸ μίτριον ἀποκοιμηθῆναι, ὡς ἂν δύνωνται " ὑπνωμαχεῖν. μηδὲ γὰρ σὺ, ὅτι ἐχθρὸς ἡμῖν ἐστὶν ἀνθρώπους, πολεμεῖν ἀναπαῦλαν τὰ ὄρη, ἀλλ' ὅπη ἂν τὰ θηρία ὑφηγῆται, " πειστέον μεταθεῖν, μήτοι καὶ νῦν οὕτω ἐν δύσβατον πορεύου, ἀλλὰ κίλλου τοὺς ἡμέτερους, ἐὰν μὴ πάνυ πολὺ ἐλάττων ἡ ὁδὸς ᾖ, ὡς μάλιστα ἡγεῖσθαι. στρατὸς μὲν γὰρ ἡ ῥᾴστη τροφή. μηδὲ γὰρ ὅπου σὺ ἔδησας τρίχειν ἀνὰ τὸ ὄρος, μή τοι δέσμην ἡγήσῃ, ἀλλ' ὡς ἂν δλώπηξ ἕοι ὁ στρατὸς ἅπασ',

γρ. ὅτου τι

γρ. καὶ

γρ. τὸν

γρ. δεῖ τὰς ἐπὶ τοῖς σώμασιν, εἰ μέλλ.

γρ. αὖ γμνοστος

γρ. ὕπτιος τυχεῖν

γρ. πιύτερ μμισθίνας

μιτίνοι, μάτου

ἔπαξε, τῷ μίσει τὸ πρόθυμον ἡγού. ἀγαθὸν δὲ καὶ τῶν δυνατωτάτων καὶ σωθήμων ὑπερμόντας πᾶς σύνοπτα παρεκελεύεσε· ἐπειδὴ δὲ παρέλθῃ τὸ κίνδυνος, παρεξωτικὸν εἰς τὸ πρόθεν, πάντας παρὰ τοὺς βαδίζοντας τείχους ὁρᾶσε. Χρυσάντας μὲν δὴ τοῦτο ἀκούσας, καὶ ἐπαινέσας τὴν εὐνοιαν Κύρου, λαβὼν τοὺς ἡμίσους, ἀπῆλθεν, καὶ παρεγγείλας ἃ ἔδει τοῖς ζεύγεσι πορεύεσε, ἀνέπαυε. ἐπεὶ δὲ ἐκοιμήθησαν ὅσον ἐδόκει μέτριον εἶναι, ἐπορεύετο ἐπὶ τὸ ὄρος· Κῦρος δὲ, ἐπεὶ ἡμέρα ἐγένετο, ἀπέλαυε πρὸς τὸν Ἀρμάμιον, προσέπεμπε αὐτῷ λέγων ὧδε·

27 γρ. οἴσης. 27. Κῦρος, ὦ Ἀρμένιε, κελεύει οὕτω ποιεῖν σε, ὅπως ὡς τάχιστα ἕξων ἄπιης καὶ τὸν δασμὸν καὶ τὸ στράτευμα. ἵνα δὲ ἐρῶ ἅπερ εἶπε, λέγε πάλιν, ὅτι ἐπὶ τοῖς ἐμοῖς. ἵνα δὲ ἐρῶ εἰ καὶ αὐτὸς ἔρχομαι, λέγε καὶ τοῦτο πάλιν, ὅτι σὺν οἶδα. ἵνα δὲ ὁπόσοι ἐσμὲν παυσάμενοι, συμπίμπτειν πρὸ κίνδυνε καὶ μανθάνειν. τὸ μὲν δὴ ἄγαλμα ἐπισείλας τοῦτο ἔπεμψε, νομίζων φιλικώτερον εἶναι οὕτως, ἢ μὴ πρόσω πόρρω πορεύεσθαι. αὐτὸς δὲ σωλαξάμενος ἦλθεν καὶ πρὸς τὸ ἀνύειν τὴν ὁδὸν, καὶ πρὸς τὸ μάχεσθαι, εἴ τι δέοι, ἐπορεύετο. προεῖπε δὲ τοῖς στρατιώταις μηδένα ἀδικεῖν, καὶ εἴ τις Ἀρμενίων τῷ σὺν Κύρῳ ἰόντι χαίρει τι παρεγγυᾶν, καὶ ἀγορεύειν τὸ βουλόμενον ἄγειν ὅπου ἂν ὦσιν, εἴ τις σῖτα ἢ ποτὰ τυγχάνοι πωλῶν βουλόμενος.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

Κύρου παιδείας, βιβλίον γ'.

ΟΜὲν δὴ Κῦρος τούτοις ὡδὶ ὁ Ἀρμένιος, ὡς ἤκουσε, ἀκούσας τὰ παρὸς Κύρου, ἐξεπλάγη, συνοήσας ὅτι ἀδικοίη καὶ τὸν δασμὸν λείπων, καὶ τὸ στρατεύμα οὐ πέμπων· καὶ τὸ μισθὸν ἐφοβεῖτο ὅλη ἁφῆσαι ἔμελλε τὰ βασίλεια οἰκοδομεῖν ἐξ ἐμοῦ, ὡς ἂν ἐκεῖνα λάπῃ χεῖσθαι ἐᾷ. Ἀλλὰ πάντα δὴ ταῦτα ἐκεῖνα, ἅμα μὲν δι' ἐπιμελείας ἀθρόους ἔχων τὸν αὐτοῦ θώρακα, ἅμα δ' ἐπιμελείας εἰς τὰ ὄπλα τὸν νεώτερον υἱὸν Σάκαρον, καὶ τὰς γυναῖκας, τόν τε ἑαυτοῦ καὶ τὸν τοῦ υἱοῦ, καὶ τὰς θυγατέρας· καὶ κόσμῳ καὶ κατασκευῇ τῶν τελείων ἀξίων ζωγραφίαις, πρόσωπα δοὺς αὐτοῖς· αὐτὸς δὲ ἅμα μὲν καθοσιούμενος ἐπιμελεῖτο τῶν περὶ τοὺς Κύρου, ἅμα δὲ συνίστατο τοὺς περὶ τὸν Ἀρμένιον. καὶ ἐκ μὲν παρασκευῆς ἄλλοι λέγοντες ὅτι καὶ δὴ αὐτὸς οὕτω ὁμοῦ συνεπαθεῖτο οὐκ ἐπὶ τῇ ἐκείνου, βουλόμενοι τὸ ὅτι οὐκ ἐδέοντο ποιεῖσθαι. ὁ δὲ Κῦρος ὡς ἐώρα Ἀρμένιον καὶ ἐλαυνόντων τὰ πεδία μεσῶν, ὑποπέμπει ἐλέγχου, ὅτι οὐδὲν πολέμιον εἴη τῶν μόνων· εἰ δέ τινα φοβοῖντο λήψοιτο, προσηρέσθαι ὅτι ὡς πολεμίῳ χρήσοιτο. οὕτω δὴ οἱ μὲν πολλοὶ καταθαρρύνοντο, ἦσαν δὲ εἰ ὑποιχόμενοι ζωὸν τῷ βασιλεῖ. ἐπεὶ δὲ οἱ ζωὸν τῆς γυναικὸς " προσιόντες εὑρίσκουσιν τοὺς ἐν τῇ ὁδῷ, γρ. προσιόντες κεκυφότας τὸ ὕδωρ ἐποίουν, καὶ φοβηθέντες ἠλίσκοντο πολλοὶ αὐτῶν. πόλιν " ἢ καὶ ὁ παῖς καὶ αἱ γυναῖκες καὶ αἱ θυγατέρες ἐκλωσαν, καὶ τὰ χρήματα ὅσα σφῶν αὐτῶν ἀγόμενα ἐτύγχανον. ὁ δὲ βασιλεὺς αὐτῶν ὡς ἤκουσε τὰ γιγνόμενα, λόφον τινὰ κατεφύλαττε, ὁ δ' αὖ Κῦρος ταῦτα ἰδών, ἐβοήθει τῷ λόφῳ τῷ παρόντι στρατεύματι, καὶ ὡς τὸν Χρυσάντην πέμψας ἐκέλευε φυλακὴν ὅρους καταλιπόντα ἥκειν. ὁ μὲν δὴ στρατεύμα

πολλοὶ κατεκόπησαν τοῦ ἱππικοῦ· καὶ τοῦ Ἀρμενίου ἵππος ἐπεσε, καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῷ ἵππῳ. ἐπεὶ δὲ ἐπεσε, καὶ ἐπὶ τὸν ἵππον ἐπεσε, καὶ ἐπὶ τὸν ἵππον ἐπεσε, καὶ ἐπὶ τὸν ἵππον

τοῦμοι ἠροίζετο τῷ Κύρῳ, ὁ δὲ πέμψας ἐπὶ τὸν Ἀρμάμιον κήρυκα, ἤρετο ὧδε, εἰ πάλαι μοι, ἔφη, ὦ Ἀρμάμι, πότερα βούλει αὐτὸ μᾶλλον τῷ λιμῷ καὶ τῇ δίψῃ μάχεσθαι, ἢ εἰς τὸ ἰσοπεδίον καταβὰς ἡμῖν ἐξαμιλλᾶσθαι; ἀπεκρίνατο ὁ Ἀρμάμιος ὅτι οὐδὲ πρὸς βάλοιτο μάχεσθαι. πάλιν ὁ Κῦρος πέμψας ἐκέλευε, τί οὖν κωλύσει αὐτὸν, καὶ ἐκβαίνειν; ἀπρᾶν, ἔφη, ὄρη πολλὰ ἐστίν. ἀλλ' οὐδὲν, ἔφη ὁ Κῦρος, ἀπρᾶν σε δεῖ. ἔξεστι γάρ σοι ἐπὶ δίκαιον καταβαίνειν. τίς δή, ἔφη, ὁ δικάζων; ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὁ Θεὸς ἴδοιτο καὶ ἄνευ δίκης σοι χρήσασθαι ὅ, τι καὶ βούλοιτο. συνέβαινε δὲ ὁ Ἀρμάμιος γιγνώσκειν τὸν ἀναγκαῖον, καταβαίνειν καὶ ὁ Κῦρος λαβὼν εἰς τὸ μέσον καὶ εἶπε καὶ ἔπραξε πάντα ἅπερ εἰστήκει διδόντες, ὁμοῦ δὲ πᾶσιν ἦρχον τῶν δωρεῶν.

2. Ἐν τούτῳ δὲ τῷ χρόνῳ ὁ πεζικὸς τοῦ Ἀρμαμίου Τιγρανικὸς ἐξ ἀπόρου ἐπιδημίας ἵππος προσῆλθε, ὃς καὶ σωτὴρ ἔφη γενήσεσθαι τῷ Κύρῳ· καὶ ὡς ἤκουσε τὰ παρόντα, δῶρα προὔτεινε· ὡς δὲ Κῦρος ἦν ὡς εἶχεν, ὡς ἦλθε καὶ πατέρα, καὶ μητέρα, καὶ ἀδελφοὺς, καὶ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα αἰχμαλώτους ἐποίησε, καὶ ἐδάκρυσεν, ὥσπερ εἰκός. ὁ δὲ Κῦρος ἰδὼν αὐτὸν, ἄλλο μὲ οὐδὲν ἐφιλοφρονήσατο αὐτὸν, εἶπε δὲ ὅτι εἰς καιρὸν ἥκεις, ὅπως σὺ τῆς δίκης ἀκούσῃ παρὼν τῆς ἀμφὶ τῷ πατρί. καὶ δόντος συνεκάλει τοὺς ἡμετέρους τούς τε τοῦ Πέρσου καὶ τοὺς τοῦ Μήδου· παρεκάλει δὲ καὶ τὸν Ἀρμάμιον τὸν σύμμαχον παρεῖναι, καὶ τὰς γυναῖκας σὺν ταῖς ἀρμαμάξαις παρούσας σὺν ἀπηλαύνειν, ἀλλ' εἴα ἀκούειν. ὁπότε δὲ καλῶς εἶχεν, ἤρχετο τοῦ λόγου καὶ, Ὦ Ἀρμάμιε, ἔφη, ἐγὼ μὲν σοι ξυμβουλεύω σὺν τῇ δίκῃ πολλῇ λίαν, ἵνα σοι ἐν γε ἀπῇ τὸ εὐμισητότατον. τὸ γὰρ ψευδόμενον φαίνεσθαι, τοῦ ἴσθι, ὅτι καὶ ξυγγνώμης τινὸς τυγχάνειν ἐμποδὼν μάλιστα ἀνθρώποις γίγνεται. ἔπεσθαι δέ, ἔφη, σωτίσασθαι μὲν σοι καὶ οἱ παῖδες, καὶ αἱ γυναῖκες αὗται πάνυ ὅσαι ἐπράξαμεν, καὶ Ἀρμενίων οἱ πρεσβύτατοι. ἴσως δὲ καὶ ἄνωθέν σε ἄλλα ἢ τὰ γιγνόμενα λέγοντες, νομίζοσί σε καὶ αὐτὸν καταδικάζειν σαυτοῦ πάνυ τὰ πολλὰ παιδεῖν, ἴσως ἐγὼ πολλῇ πῦθμαι. ἀλλ' ἐρώτα, ἔφη, ὦ Κῦρε, ὅ, τι βούλεσθε, ὡς πολλῇ ἐρεῖτον. ὥστε εἴνεκα καὶ χρὴ εἶναι ὅ, τι βούλεσθε. λίαν δὲ μοι, ἔφη, ἐπολέμησας ποτὲ Ἀσσυρίᾳ τῷ τῆς ἐμῆς μητρὸς πατρὶ, καὶ τοῖς

ἠδίκει

ἐδίκα

ἀδελφοὶ

Περσικὰ

καθίστα-σαν

τοῖς ἄλλοις Μήδοις; ἔγωγ', ἔφη, κεκτημένος σ' αὐτὸ αὐτοῦ, σπουδὴν ὁμολογήσας δωτὸν εἶναι, καὶ συνεργὸν ἕξειν; ὅπως ἐπαγγέλλοι, καὶ ἐρύματα μὴ ἔξει; νὴ τὸν Δία τὸν οὐτὶ τὸν δωτὸν ἀπήγαγες, οὔτε σῴζοντα ἐπιμέλεσθαι, ἐπεὶ χίζει τὸ τὴν ἐμὴν ψυχὴν ἐπιμέλεσθαι; καὶ ὃς ἔφη, ἐλεύθερόν γε εἶναι, καὶ πᾶσαν ἐλευθερίαν καταλιπεῖν. καὶ γάρ ἐστι, ἔφη ὁ Κῦρος, καλὸν μάχεσθαι ὅπως μὴ ποτὲ τῆς δεδουλωμένοις μέλλοι ἡδονῆς ἀπέχεσθαι. ἢν δὲ δὴ ἡ πολεμία κρατηθεὶς, ἢ καὶ ἄλλον τινὰ τρόπον ἀνελωθεὶς, ἐπιχαρεῖν φαίνεται τοῖς διαπόροις λυπηρεῖν ἑαυτῷ, τοῦτον σὺ ἀποστερεῖσθαι ποτέρῳ ὡς ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ καλὸν προσθέσθαι ἡμᾶς, ἢ ὡς κάθηκτον ὄντα ἐᾶν λάβῃς κολάζειν; κολάζω, ἔφη. οὐ γὰρ ἂν σὺ ψεύδοιο. λέγε δὴ ἀληθῶς, ἔφη ὁ Κῦρος, ὥσπερ ἐν ἑκάστοις, ἐᾶν ἄρχειν σε τῆς τύχης καὶ ἁμαρτῆς, πότερον ἂν ἄρχειν ἐθέλοις, ἢ ἄλλον καθίστης ἀντ' αὐτοῦ; ἄλλον καθίστημι, ἔφη. ἐᾶν δ', ἐᾶν χρήματα πολλὰ ἔχῃ, ἂν πλουτεῖν, ἢ πένητα ποιεῖς; ἀφαιρεθήσομαι, ἔφη, ἃ ἂν ἔχων τυγχάνῃ. ἐᾶν δὲ σὲ πολεμίους αὐτὸν γιγνώσκῃς ἀφιστάμενον, τί ποιεῖς; καθαιρῶν, ἔφη. τί γὰρ δεῖ ἐλεγχθέντα ὅτι ψεύδομαι, ἀποθανεῖν μᾶλλον, ἢ πολλῆς λιπαρῶν; σύνοιδα δὲ ὁ μὲ παῖς αὖ ὡς ἥκιστα πιστὸν, ἐθέλοντα σῴζειν τὴν ἀρχήν, καὶ τὰς πύλας καὶ ἐρήξαντα· αἱ δὲ γυναῖκες ἀναβοήσασαι "ἰὼ πάγκυ, ὡς οἱ χαλκοῖ καὶ πύλαι καὶ ἀπολωλότων πάντων σῴων ἡδὺ. καὶ ὁ Κῦρος σιωπήσας κελεύσας, πάλιν ἐπιστρέψαι, ἐᾶν μὲ δὴ σὺ δίκαια ποιῶν, ὦ Ἀρμένιε, ἡμῖν ἂν τί συμβουλεύοις σὺν τούτων ποιεῖν; ὁ μὲν δὴ Ἀρμένιος ἰσιάσας, ἀπορῶν ποτέρῳ συμβουλεύοι τῷ Κύρῳ, καὶ ἑαυτῷ, ἢ πιστὰ ἐπὶ διδάσκοι ὧν αὐτὸς ἔφη ποιεῖν. ὁ δὲ παῖς αὖ Τιγράνης ὑπήρετ' τὸ Κύρου, ἐπὶ μοι, ὦ Κῦρε, ἔφη, ἐπεὶ ὁ πατὴρ ἀπορεῖν ἔοικεν, ἢ συμβουλεύσω ἐγὼ αὐτοῦ ἃ οἶμαί σοι βέλτιστα εἶναι; καὶ ὁ Κῦρος, ἡδέως μέν γε, ἔφη, ὅτι σωτῆρα αὐτῷ ὁ Τιγράνης, σοφιστὴν δὲ καὶ αὐτὸς σιωπᾷ καὶ ἡσυχάζοντα ὑπὸ τοῦ Τιγράνης, πάντα ἐπιθυμεῖ αὖ ἀκοῦσαι ὅ, τι ποτὲ ἐροῖη, καὶ σφόδρα σύνοιδα λέγειν ὅ, τι γιγνώσκοι. ἐμὸ τοίνυν, ἔφη ὁ Τιγράνης, εἰ μὲν ἄρασθαι τοῦ πατρὸς ἢ ὅσα βιβουλεύσατο, ἢ ὅσα "πέπρακται, τῶν πάντων σοι ξυμβουλεύω τοῦτον μιμεῖσθαι· εἰ δὲ τοι ζῶν δοκεῖ πάντα ἡμᾶς ποιεῖν, συμβουλεύω σοι αὐτὸν μὴ μιμεῖσθαι. σὺ οὖν, ἔφη ὁ Κῦρος, τὰ

γρ. ὅτι καὶ πυρφολεῖ.

γρ. ἐρύματα;

γρ. ἐλευθερίας ἐπιθυμεῖν.

γρ. καλ.

γρ. ἐλεῖν

γρ. χίεσθαι

γρ. ἐᾶσον

γρ. πέπρακται δοκεῖν πάντα ἁμαρτάνειν, πάντα ξυμβουλεύω τοῦτο μιμεῖσθαι.

ἃ δίκαια ποιῶν ἥκιστ' ἂν τὸν ἀμαρτάνοντα μιμοίμην. ἴσθι, ἔφη, πρῶτα κολαστέον ἂν εἴη, καὶ πρὸς τὸν σὸν λόγον, τὸ πυνθάνεσθαι, εἰ ὀρθῶς τὸν ἀδικοῦντα δίκαιον κολάζειν. πότερον δ' ἡγῇ, ὦ Κῦρε, ἄμεινον εἶναι ζῶν τῷ σῷ ἀδελφῷ τὰς ἡμιωβελίας πιεῖν, ἢ ζῶν τὴν σὴν ζημίαν; ἐμαυτὸν ἄρα, ἔφη, οὕτω γ' ἂν ἠμελεγμένον. ἀλλὰ σὺ μέντοι, ἔφη ὁ Τιρράνης, μεγάλα γ' ἂν ζημιοῖο, εἰ τοὺς ζῶντά σοι κολασαμένους τότε ὁπότε σοι τελέσαι ἄξιοι εἶεν κεκτῆσθαι. πῶς δ' ἄν, ἔφη ὁ Κῦρος, ὅτι τελέσαι ἄξιοι γίγνονται ἄνθρωποι ὁπόταν ἀδικοῦντες ἀλίσκωνται; εἰ ὅτι, οἶμαι, ζωφρονέστεροι γίγνονται. δοκεῖ γάρ μοι, ὦ Κῦρε, οὐτιοῦν ἧττον, ἂν σὺ μὴ ζωφρονισθῇς οὐδ' ἄλλης ἀρετῆς οὐδὲν ὄφελος εἶναι. πῶς δ' ἄν, ἔφη, χρήσαιτ' ἄν τις ἰσχυρῷ ἢ ἀνδρείᾳ μὴ ζώφρονι, ἢ ἱππικῇ; πῇ δ' ἂν τις ἀνήσειε; πῇ δ' ἂν ὠφελήσειε μᾶλλον; ζωὸν δ' ἄνθρωπον ζωφρονοῦντα πᾶς ἂν χρήσιμον, καὶ θεραπεύειν πᾶς ἂν ἀγαθός. τοῦτο εὖ, ἔφη, λέγεις ὡς καὶ ὁ σὸς πατὴρ σὺ τῆδε τῇ μιᾷ ἡμέρᾳ ἐξ ἄφρονος σώφρων γεγένηται. πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. παθήμασι γάρ σε λέγεις τῆς ψυχῆς εἶναι τὸ ζωφρονεῖν, ὥσπερ λύπαις, οὐ μαθήμασι. οὐκοῦν ἂν δήπου, εἴ τι φρόνιμον δεῖ ἡγεῖσθαι τὸν μέλλοντα σώφρονα ἔσεσθαι, πάντες χρήσιμοι ἐξ ἄφρονος σώφρονες ἂν γένοισθε. τί δέ, ἔφη, ὦ Κῦρε, οὕπω ἤκουσθα καλὸν εἶναι ἄνδρα δι' ἀφροσύνης μὲν ἐπιχειρεῖν πρᾶγμα τοιοῦτον ἑαυτοῦ μέγα· ἐπιθεὶς δὲ πληγὴν, σὺν τῷ παυθῆναι τῆς ἀφροσύνης; πάλιν δ', ἔφη, οὕπω ἐώρακας πόλιν ἀνίστασθαι μὲν ἐκ πόλεως ἐπὶ πόλιν ἰέναι, ἧττον δὲ ἐπιθεῖσαν πληγὴν, παύεσθαι τούτου, αὐτὴν δὲ μέγα ἔχειν; πίθηκας γὰρ ἴσως, ἔφη, λέγεις; ποίους δέ, ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ σὺ δὲ παντὸς ἧττον λέγων οὕτως ἰσχυρίζῃ. Σωφροσύνας αὖτόν; σὺ δὲ ἡ νὴ Δί' ἑαυτὴν σώσειεν ἂν ὀλοφυρόμενος μὲν ἐπιθυμήσας, δοῦλον δ' ὡς οὐδὲν πώποτε ἠδικηκότα ἀφέμενος; ἀλλὰ δὴ ἡ ἡδονὴ χαλεπώτερον λαθεῖν, ἢ φασί, φαρμάκου ἐπιβουλεύσασα, ἐδίδου τοῦτον ἱκανὸν ἠδικηκότα ἀποκτεῖναι. σὺ δ' οἶδα ἃ μὲν ἐβουλήθης ἐξαπατῆσαι αὐτὸν, οὕτως ἐξαπατήσαντα, ὥσπερ ἂν εἰ τυφλοὺς ἢ καφοὺς τις μηδ' ὁπωσοῦν φρονοῦντας ἐξαπατήσειε· ἃ δὲ ἡ ἡδονὴ λαθεῖν ἐχρῆν, οὕτω σὺ οἶδ' ἐλαθοντα, ὥστ' ἀσθμαίνειν ἑαυτῷ ἰσχυρὰ καὶ εἰκότα ἀπεκτονέναι, ταῦτα εἰρηκὼς αὐτῷ ἐλαθὴς πρόκατα σφάξας. ὥχρᾳ δ' ὑπὸ τούτου θεσπέσιον αὐτοῦ, ὥστε φοβεῖσθαι εἴ σε ἴδοι τις ἐλαθόν. Σὺ δὲ πολλοῦ γέλωτος ἄξια τούτου πρὸς ἑαυτὸν

ἀφροσύνης.

ἀφέμενος.

ἑαυτῷ

ἑαυτῷ δυνάμιν ὠφελοίσας. Ἴσπερ δοκεῖ σοι, ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ ἡ τοιαύτη τέχνη σωφρονίζειν ἱκανὴ εἶναι ἀνθρώπους τοὺς γνωναι ἄλλως ἑαυτῶν βελτίους ὄντας; πολύ γε μᾶλλον, ἔφη ὁ Τιγράνης, ἢ ὅταν μάχης τέλος γένηται. ὁ μὲν γὰρ ἰσχὺι κρατηθεὶς ἴσως ὅπλα τε οὐκ ἂν ἔχοι καὶ ἵππους ἀναμαχεῖται, καὶ πόλεις γε ἀλοῦσαι, συμμάχους σωθῆναι δοῦσι, οἷόν τε ἀναμάχεσθαι ἂν· οὗτος δ' ἂν βελτίους τοὺς ἑαυτῶν κτήσαιντο, βύβλοις πολλάκις καὶ ἄνδρα ἀνάγκης ἐθέλοντα πείθεται. σὺ, ἔφη, τοίνυν τοὺς οἴεσθαι τοὺς ὑβρίζοντάς σε γιγνώσκειν τοὺς ἑαυτῶν σωφρονιστέρους, οὐδὲ τοὺς κλέπτοντας τοὺς μὴ κλέπτοντας, οὐδὲ τοὺς ψευδομένους, τοὺς ἀληθῆ λέγοντας, οὐδὲ τοὺς ἀδικοῦντας, τοὺς δὲ δίκαια πράττοντας. οὐκοῦν οἶδα, ἔφη, ὅτι καὶ σὺ ὁρᾷς τοὺς παλαιὲ ψευσαμένους, καὶ σὺ ἐξημπέδησας τοὺς ἐκ μέσης σωθῆναι, εἰδὼς ὅτι ἡμεῖς οὐσῆ ὁποιωοῦν ἂν Ἀσσυρίᾳ σωιζοίμεθα παραβαίνομεν· ἀλλ' οὐδ' ἐγὼ τοῦτο λέγω ὡς τὸ γνῶναι μόνον τοὺς βελτίους σωφρονίζει, ἄνευ δὲ δίκης διδόναι τὸ βελτίονι, ὥσπερ ὁ ἡμὲς νῦν παλαιὲ δίδωσιν. ἀλλ', ἔφη ὁ Κῦρος, ὅταν σὺς παλαιὲ πίπτοντας μὲ οὐδ' ὁπισθεν οὔπω κρατεῖν, φοβεῖται μή τι, δοὺς δίκην, ὑπὸ μὴ πάσης τῆς ἴσχυος πάθῃ. οἶδ' οὖν ἔγωγε, ἔφη ὁ Τιγράνης, μᾶλλον κρατοῦντας δουλοῦσθαι ἀνθρώπους ἢ ἰσχυροῦ φόβου; τὸν οἶσθ' ὅτι οἱ μὲν τῷ ἰσχυροτάτῳ κολάσεσθαι νομίζοντες μάχονται, ὅμως ἐθέλουσι καὶ πάλιν μάχεσθαι τοῖς αὐτοῖς; οὓς δ' ἂν φοβῆται φοβηθῶσιν ἄνθρωποι, τούτοις οὐδὲ παραμένουσιν ἀντέχειν δύνανται· λέγεις σὺ, ἔφη, ὡς ὁ φόβος ἢ ἰσχὺς κακοῦσι μᾶλλον κολάζοντες τοὺς ἀνθρώπους; καὶ σὺ γε, ἔφη, οἶσθα ὅτι ἀληθῆ λέγω. ἐπίστασαι γὰρ ὅτι οἱ μὲν φοβούμενοι μὴ φύγωσι πατρίδα, καὶ οἱ μίσθιοι τῆς μάχης, δεδιότες μὴ κτηθῶσιν, ἄθυμοι μάχονται· καὶ οἱ γεωργοῦντες πολίονται, μὴ ναυμαχήσωσι, καὶ οἱ δουλεύειν καὶ δεσμὸν φοβούμενοι, οὔτε μὲ οὔτε ζῆν, οὐδ' ὑπὲρ δύναντιν τυγχάνειν μάχονται τὸν φόβον· οἱ δ' ἤδη μὲ φυγάδες, ἤδη δ' ἑτημένοι, ἤδη δ' ἀναλούσιες, ἴσιν ὅτι δύναντιν μᾶλλον τοῦ δοῦναι μάχεσθαι ἐθέλοντι καὶ καθεύδειν. ἔτι δ' φανερώτερον καὶ ἐν τοῖσδε οἷον φόρημα ὁ φόβος· ἵπποι γὰρ φοβούμενοι μὴ λαφθῶσι ἀσπάζονται, προσπεσόντες τὸ φόβῳ· οἱ μὲ, μισθωτοὶ ἑαυτούς, οἱ δ', ἀπηγμένοι, οἱ δ', δεσμοφυλάττονται. οὕτω πάντων τὸ δεινῶν ὁ φόβος

μάλιστα κὴ πικλήτ᾽ ἐς τὰς ψυχάς· τὸν μὲν ἐμὸν πατέρα ἔφη, νυῶ πῶς δοκεῖτε ἀμελεῖας τὴν ψυχὴν, ὃς οὐ μόνον ἐμὲ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ κὴ τὲ ἐμοῦ κὴ τὲ γυναικὸς κὴ τὲ παίντων τ᾽ τέκνων δεδλείας φοβεῖτο; κὴ ὁ Κῦρος εἶπεν, ἀλλὰ νὴ μὰ ἐμοιγε οὐδὲν ἄπιστον οὕτω τοῦτον ἀμελεῖας δοκεῖ μὴν τί μοι τοῦ αὐτοῦ ἀνδρὸς εἶναι κὴ εὐτυχοῦντα ἐξυδρίσαι, κὴ πλαίσιον τε τυχὸν πλῆξαι, κὴ ἀντίγνα πάλιν αὖ μίαν φρυγῆσαι, κὴ πάλιν αὖ πρόγνωσιν παρασχεῖν. ἀλλὰ ναὶ μὰ Δί᾽, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἐγὼ μὲν ἀφόβους τὲ ἡμίστερε ἁμαρτήσεσθε, ὥστε ἀπιστεῖν ἡμῖν· ἐξεισι δέ σοι κὴ φρυάξασθαι σὺν τῷ χάζειν, κὴ ἐν ἐχυρᾷ κατοχῇ, κὴ ἄκρον ὅ,τι ἂν βάλῃ πιστὸν λαμβάνειν. κὴ μὴν τοῦτο, ἔφη, ἡμεῖς μὲ ἴδεις οὐδὲν ἂν τούτοις μίαν λυπηρὸν μεμνησόμεθα· ἡδὺ γὰρ ὅτι ἡμεῖς αὖ τῶν αὐτοὶ ἐσμεν. εἰ δὲ πι τ᾽ ἀναμαρτήτων παραδιδοὺς τῷ ἀρχῷ, ἀπιστῶν αὐτὸς φανεῖς, ὅρα μὴ ἄρα τι εὖ ποιήσῃς, κὴ ἄρα οὐ φίλον νομίζεσί σε. εἰ δ᾽ αὖ φυλακτόν μοι τὶ ἀπιχθαίνεσθαι, μὴ ἐπιθῇς αὐτοῖς ζυγὰ ᾧ μὴ ὑδρεῖσθαι, ὅρα μὴ οἰκείοις αὖ δῇσῃ σε ἀναφορεῦσιν ἢ πρῶτον ἢ ἡμῖν τῶν ἰδίων. ἀλλὰ ναὶ μὰ τοὺς θεούς, ἔφη, πιστοὺς μὲν ἴσμεν ὑπηρέτας, οὓς εἰδείην ἀνάγκην ὑπηρετοῦντας, ἀνδρῶς ἂν μοι δοκῶ χρῆσθαι· οὓς δ᾽ γιγνώσκειν δοκοίη ὅτι ἐκόντες κὴ φιλίᾳ τῇ ἐμῇ τὸ δέον συλλαμβάνουσι, τούτους ἂν μοι δοκῶ κὴ ἀμαρτάνοντας ῥᾷον φέρειν ἢ τοὺς μισοῦντας μὲν ἀναγκαίως δὲ πάντα ἀναγκαῖα ἀμαρτάνοντας. κὴ ὁ Τιγράνης, ὦ πρὸς τῶν θεῶν, φιλίαν σοί, ἔφη, παρὰ τίνων ἂν ποτε λάβοις τοσαύτην ὅσην σοι παρ᾽ ἡμῶν ἔξεισι πλησθεῖσα νυῶ; πρὸς ὁπόσων οἴεσθαι, ἔφη, παρὰ τῶν μηδὲ πώποτε οὕτως πολεμίων γεγονότων, εἰ ἐθέλοιμι εὐεργετεῖν αὐτοὺς, ὥστε σὺ κινδύνευε μὲν νυῶ εὐεργετεῖν ὑμᾶς. ἢ κὴ δύναιο ἄν, ἔφη, ὦ Κῦρε, σὺν τῷ παρόντι ὑμῖν νυῶ ὅτῳ ἂν χαρίσαιο ὅσα ᾧ τῷ ἐμοὶ πατρί; αὐτίκα, ἔφη, ἵν᾽ σοι ἐᾷς ζῆν τ᾽ σε μηδὲν ἠδικηκότων, ἵνα σοι τοῦτο χάρις οἴ᾽ αὐτὸν ὥσεσθαι; ἢ δ᾽ ἂν αὐτοῦ τέκνα κὴ γυναῖκα μὴ ἀφαιρῇ, ἵς σε τούτου ἕνεκα φιλήσει μᾶλλον ἢ ὁ νομίζων θεσπέσιόν ἑαυτῷ ἀφωρισθῆναι; τὴν σὴν Ἀρ-

γρ. κὴ ἐν τούτῳ ἔφη εἶναι, μᾶλλον βασιλέως ἐν μὴ ἔξεσθ᾽, οἶδά πω λυπηρὸν μᾶλλον ἢ ἡμᾶς; ἔσεσθαι κὴ" τοῦτο, ἔφη, δηλονότι ὁ μάλιστα λυπήσει μᾶλλον ἐὰν μὴ

γρ. βασιλεὺς εἶη, οὕτω κὴ λαβὼν τὴν ἀρχὴν, μᾶλιστ᾽ ἂν σοι χάρις

χάρεσσιδείη. εἰ δέ τι σοι, ἔφη, μέλει καὶ ᾧ ὡς ἥκιστα τοιαῦτα γιγνόμενα ἐᾷ δι' κατιλιπεῖν ὅταν ἀπίῃς σεῦ, ἔφη, πότερον ἂν οἴει ἁρμαστέρους ἴσχειν τοὺς φυλακὰς καινῆς ἐχομένης ἀρχῆς, ἢ τῆς εὐθυμίας καὶ εὐμενείας. εἰ δέ τι σοι μέλει καὶ ᾧ ὡς πλείστων ἀγαθῶν ἐξάγειν, τίνα ἂν οἴει μᾶλλον ἐξεῖσθαι τινὰ τῶν ὀρθῶς ᾧ πεπόμενα αὐτῇ καὶ χρημάτων; εἰ δὲ καὶ χρημάτων δίκτην, τίνας ἂν τούτου ἡμίζεις ἐκπορεύσειν κρεῖττον τοῦ καὶ εἰδότος καὶ ἔχοντος πάντα τὰ ὄντα; ὦ ἀγαθὲ, ἔφη, Κῦρε, φύλαξαι μὴ ἡμᾶς ἀπολέσαι, σαυτὸν ζημιώσῃς πλείω ἢ ὁ πατὴρ ὠφελήθη σε βλάψας. ὁ μὲ τοιαῦτα ἐλέγετο.

3. Ὁ δὲ Κῦρος ἀκούων ὑπερήδετο, ὅτι εὐόμιζε περὶ πάντα αὐτοῦ ὅσα ᾧ ὑπῆρχετο Κυαξάρῃ πρᾶξαι. ἐμέμνητο δὲ εἰπὼν ὅτι καὶ φίλον οἴοιτο μᾶλλον αὐτὸν ἢ σεαυτὸν ποιήσειν. ἐκ τούτου δὴ τὸν Ἀρμένιον ἰδὼν, ἐμοὶ δὲ πῶς πείθεσθαι ὑμῖν, λέγε μοι σύ, ἔφη, ὦ Ἀρμένιε, πόσῳ μοι πλείω συμπέμψεις, ποσὶ δὲ χρήματα συμβαλεῖ εἰς τὸν πόλεμον; ὡδὶ πῶς δηλόσεις ὁ Ἀρμένιος, εὐθύ, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἔχω ἀπλόστερον εἰπεῖν, οὐδὲ δικαιότερον ἢ δοῦναι μὲ ἐμὲ πάντων τῶν δύναμαι τἀεὖ ὄντα, σὲ δὲ ἰδόντα, ὅσῳ μὲν ἂν σοι δικῇ πλείω ἄγειν, τῷ δὲ καθαλιπεῖν, τῆς χώρας φυλακῷ. ὡσαύτως δὲ καὶ χρημάτων δηλώσω μὲν ἐμὲ δικαιόν σοι πάντα τὰ ὄντα. σὲ δὲ τούτων αὐτῶν γνόντα ὁπόσα τε ἂν βουλῇ φίρειας, καὶ ὁπόσα ἂν βούλῃ καταλιπεῖν. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἴθι, δεῖξόν μοι ὁπόσῃ σοι δύναται ἴσα, λέξον δὲ καὶ πόσα χρήματα. σκοπῶν δὲ λίγε ὁ Ἀρμένιος, ἱππεῖς μὲν τοίνυν τῶν Ἀρμενίων εἰσὶν εἰς ὀκτακισχιλίους, πεζοὶ δὲ εἰς πεντάκις μυριάδας· χρήματα δέ, ἔφη, σοὶ τοῖς ἡσσωμένοις, οἷς ὁ πατὴρ κατέλιπεν, ἔστι, εἰς ἀργύριον λογισθέντα, πέλαυτα τάλαντα τετρακισχίλια. καὶ ὁ Κῦρος σὺν ἐμέλησε, ἀλλ' εἶπε, τῆς μὲν τοίνυν φαλαγγος, ἐπεί σοι, ἔφη, οἱ ὅμηροι κάλλιστοι πολεμοῦσι, τοὺς ἡμίσεις μοι σύμπεμπε· τῶν δὲ χρημάτων αὐτὴ μὲν τὸ πεντηκοστὸν καλάντων, ὧν ἔφερες δευτέρων, διακόσιόν Κυαξάρει λαβέσθω, ὁπόσα λείπεις τῷ φορείῳ. ἐμοὶ δέ, ἔφη, ἄλλα ἑκατὸν, δάνεισον. ἐγὼ δέ σοι ὑπάρχω μᾶλλον, ἂν θεὸς τῷ διδῷ, αὐθ' ὧν αὖ ἐμοὶ δυνήσῃ, ἢ ἄλλα πλείονα ἄξια ἐνεγκάμενος, ἐμοὶ δὲ δίνασθαι, ἐμοὶ δὲ μὴ δύνασθαι, ἀδύνατος ἂν

φανείμην, εἶπεν, ἄδικος δοκῶν ἂν δικαίως κελεύοιμι. καὶ ὁ Ἀρμένιος, ὡς τοῦτο ἦν, ἔφη, ὦ Κῦρε, μὴ οὕτω λέγε, εἰ δὲ μή, οὐ θαρρήσουσί με ἐξεῖν· ἀλλὰ νόμιζε, ἔφη, ἃ ἂν κελεύσῃς, μηδὲν ἧττον ἔσεσθαι. Καὶ εἰπὲ μοι, ἔφη ὁ Κῦρος, οὐκ ἔστι τῶν γυναικῶν ἀπλακεῖν πόσα ἂν μοι χρήματα δίκης; ὁπόσα ἂν δικαίωμα, ἔφη. πῶς οὖν τοὺς παῖδας; καὶ τούτων, ἔφη, ὁπόσα ἂν δικαίωμα. τοῦτο οὖν, ἔφη ὁ Κῦρος, τὰ μὲν δὴ ἁπλάσια ἔστω. σὺ δέ, ἔφη, ὦ Τιγράνη, λέξον μοι ὁπόσα ἂν τιμήσαιο, εἰ τῶν γυναικῶν ἀπλακοῖεν; ὁ δὲ ἐπιγελάσας τι εἶπεν, ἐγὼ μέν τοι οὐκ ἂν ἔχοιμι εἰπεῖν· ἐπεὶ μέντοι φιλῶν τὰς γυναῖκας. ἴσως μὲν, ἔφη ὦ Κῦρε, καὶ τὰς γυναῖκας ἂν τιμήσαιμι ὥστε μὴ πάσχειν κακῶς ὑπὸ τούτων. σὺ μὲν δή, ἔφη, ἀπάγου τῶν σῶν. οὐδὲ γὰρ ἐλεύθερον ἐγὼ αἰχμάλωτον τοῦτον νομίζω, σοὶ γε μὴ πάντα φυλάττῃ ἡμᾶς. καὶ σὺ δέ, ὦ Ἀρμένιε, ἀπάγου τῶν τε γυναικῶν καὶ τῶν παίδων, μηδὲν αὐτῶν κακοῦσθαι, ἵνα εἰδῶσιν ὅτι ἀλυσιτελοῦσι τοῖς σὲ ἀπέχουσιν. καὶ νῦν μέν, ἔφη, δεῖπνόν τε παρ' ἐμοὶ δειπνήσαιτε ἅμα καὶ ἀπολαύσετε ὅτου ὑμῖν θυμός. οὕτω δὴ κατέμειναν. Ἀσκηνώντων δὲ τὸ δεῖπνον, ἔπεμπεν ὁ Κῦρος, εἶπε μοι, ἔφη, ὦ Τιγράνη, τί δὴ σὲ οἴεσθαι ἔστι ὁ ἄνθρωπος σωθῆναι ἡμῖν; καὶ σύ μοι μάλα ἰδέσθαι δοκεῖς αὐτόν. εὖ γάρ, ἔφη, ἀπέλεγεν αὐτὸν οὗτος ὁ ἀνὴρ πάντας, τί λαθὼν ἀδικοῦμαι; Ἀλλὰ θάρρει αὐτῷ ἔφη ἐμοὶ καὶ σοί, ὦ Κῦρε, οὕτω καλὸς κἀγαθὸς ἰὼν οἰκέτης, ὡς καὶ ὅτε ἀπεθνήσκειν ἐμέλλε, προσκαλέσας με εἶπε, μὴ λίαν σύ, ὦ Τιγράνη, ἔφη, ὀπλίζεσθαι μοι χαλεπαίνοντι τῷ πατρί. οὐ γὰρ κακοήθειά πω τοῦτο ποιεῖ, ἀλλ' ἄγνοια. ὅπερ καὶ ἄγνοια ἄνθρωποι ἐξαμαρτάνουσι, πάνυ ἀκήδεστα ταῦτ' ἐγὼ νομίζω. ὁ μὲν δὴ Κῦρος ἐπὶ τούτοις εἶπε, φοῦ δ' ἐνθάδε. ὁ δὲ Ἀρμένιος ἐλθὼν οὗτος, ὦ Κῦρε, οἱ ταῖς ἑαυτῶν γυναιξὶ λαμβάνοντες ζώνας ἄλλοτε ἄλλας, οὐ τοῦτο αὐτοὺς κωλύειν ὡς σωφρονιστὰς ποιοῦσθαι τῶν γυναικῶν· ἀλλὰ νομίζοντες ἀφαιρεῖσθαι αὐτοὺς τῶν περὶ ἑαυτοὺς φίλων, διὰ τοῦτο ὡς πολεμίοις αὐτοῖς χρῶνται. καὶ ἐγὼ οἶμαι, ἔφη, ἐφθόνησε, ὅτι μοι ἐδόκει τὸν ἐμὸν ἂν ποιεῖν αὐτὸν μᾶλλον θωπεύειν ἢ ἐμέ. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, ἀλλὰ ναὶ μὰ τοὺς θεούς, ἔφη, ὦ Ἀρμένιε, ἀληθέ-

γρ. ἔχοιμι τούτων ὡς εἰκὸς.

γρ. ὑπὲρ αὐτῶν.

γρ. δίκαιον σίεσθαι.

γρ. αὐτὸς γρ. ἐκεῖνος

ἀνθρωπικὸν μᾶλλον δοκεῖς ἁμαρτεῖν καὶ σύ, ὦ Τιγράνη, συγγιγνώσκων τῷ πατρί. τοῦτο μὲν δὴ τοιαῦτα διαλεχθέντες καὶ φιλοφρονηθέντες, ὥσπερ εἰκὸς, ὑπ' Ἀρμενίας καὶ Χαλδαίας ἐπὶ τὰς ἁρμαμάξας Κύρῳ καὶ ταῖς γυναιξὶν, ἁπλαυτον δι' Φραάτου ὁδοῦ.

4. Ἐπεὶ δ' ἦλθον εἰς Μήδους, ἐνταῦθα δὴ Κύρῳ ὁ μὲν πατὴρ τῶν σοφίαν ὁ δὲ τῶν χαρτερίαν ὁ δὲ τὸ σεμνότατος, ὁ δὲ τὸ πρᾶος καὶ τὸ κάλλιστος καὶ τὸ μέγιστος. ἤρετο δὴ ὁ Τιγράνης ἑπόμενος τῷ γυναικὶ, καί σοι, ἔφη, ὦ Ἀρμενία, καλὸς ἐδόκει ὁ Κῦρος εἶναι; ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη, σὺν οὐκοῦν ἠγεάμην. ἀλλὰ πῶς μάν; ἔφη γ' ὁ Τιγράνης. τὸν εἰπόντα, νὴ Δία· ὡς τῆς σῶν ψυχῆς ἂν σε εἶναι ὥστε μὴ με δηλοῦσαι. τότε μὲν δὴ, ὥσπερ εἰκὸς, ὑπ' ἀμφοτέρων ἀνεπαύοντο Χαλδαίων καὶ Ἀρμενίων. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὁ Ἀρμένιος Κύρου μὲν καὶ τῇ γραπτῇ πολὺν ξένια ἔπεμπε· προσέπεμπε δὲ καὶ τοῖς ἑαυτοῦ οὓς δηλοῦσι γράφουσας, εἰς τρίτον ἡμέραν παρεῖναι· τὴν δὲ χρῆσιν ὧν εἶπεν ὁ Κῦρος διαλλαγὰ ἀπεκάθηνται. ὁ δὲ Κῦρος ὅσα εἶπε γ' ἀπέλαβεν, τὰ ἄλλα ἔπεμψεν. ἤρετο δὲ πότερον ἔστι ὁ τὸ γράφουμεν ἄγων, ὁ πατὴρ, ἢ αὐτός. εἰπόντος δὲ ἅμα, ὁ μὲν πατὴρ αὐτὸς, ὁ δὲ πατὴρ ἀεὶ σὺ κελεύεις· ὁ δὲ πατὴρ οὕτως, ἐγὼ μὲν τοῦτο ἀπολαύσομαι ὦ, ὦ Κῦρε, οὐδ' ἂν σκεύοφόρον με δέη σοι συνακολουθεῖν. καὶ ὁ Κῦρος ἐπηλάσας εἶπε, καὶ ποῦ ἂν ἐξέλοις, ἔφη, τὸν γυναῖκα σε ἀκοῦσαι ὅτι σκεύοφορεῖς; ἀλλ' εὐδιδ', ἔφη, ἀκούειν δηλοῦ αὐτόν· ἄξω γάρ· ὥστε ὁρᾶν ἐξέσται αὐτῇ ὅ, τι ἂν ἐγὼ πράττω. ὥρα ἂν, ἔφη, σκοπεῖσθαι ὑμῖν εἰ. νομίζω, ἔφη γ', νόμιζε σωσκεδαστέμενος παρεῖσαι ὅ, τι ἂν ὁ πολὺς δοῦ. τότε μὲν δὴ ξυνεδείπνησαν οἱ γραπτῶν σὺν μηδενί.

4

5. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ καλῶν ὁ Κῦρος τὸν Τιγράνην, καὶ τοὺς Μήδων ἑκάστων τοὺς κρατίστους, καὶ ἑαυτοῦ φίλων ὁπόσοις καιρὸς ἐδόκει εἶναι, ἐβουλεύσατο τῶν χώρων κατηγεῖσθαι, σκεψάμενος τὴν χρείαν φερόμενον. καὶ ἐπ' ἄκρον τὸν ἱλῶν, ἐπηρώτα Τιγράνην ποῖα ἂν εἴη τὰ ὄρεια ὁπόσα οἱ Χαλδαῖοι κατέχοιεν; καὶ ὁ Τιγράνης ἐδείκνυεν. ὁ δὲ πάλιν ἤρετο, τῶν δὲ πεδίων τὰ ὄρη ἐχόμενά ἐστι; οὐ μὰ Δί', ἔφη, ἀλλ' ἀεὶ σποτοὶ εἰσι σκληνοί· καὶ οἱ σημαίνοντες τοῖς ἄλλοις ὅ, τι ἂν ὁρῶσι. πῶς, ἔφη, ποιοῦσι ἐπὰν αὖθ' αὐτοὶ βοηθῶσι, ἔφη ἐπὶ τὰ ἄκρα, ὡς ἂν ἥκιστα δύνωνται.

5

τῶν τε

πωῖς μὲν δὴ ὁ Κῦρος ἡκηκόει. σκεπτὸν δὲ καὶ νῦν πολλῷ τῆς χώρας τοῖς Ἀρμηνίοις ἥρμηται καὶ ἀρχὴ οὕτω ἀφ' ἧς τὸν πόλεμον. καὶ τότε μὲν ἀπῆλθον ἐπὶ τὰ σφέτερα, καὶ ἐφυλάττοντο, καὶ ἐπεμελοῦντο ὅπως ἐμμενοῦσι.

6. 6. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ αὐτός τε ὁ Τιγράνης πρὸς αὐτοὺς συνεσκευασμένος καὶ εἰς πεζικὰς μὲν χιλίους ἐπεκέκλητο αὐτῷ, καὶ τοξότας εἰς τοὺς μυρίους, καὶ πελτασταὶ ἄλλοι τοσοῦτοι. ὁ δὲ Κῦρος, ὡς ᾔσθετο συνειλέγοντο, ἐβούλετο ἐπὶ τὰ καλὰ ἰέναι αὐτοῖς, συνακολουθήσειν τοὺς τε τῶν Περσῶν ἡγεμόνας, καὶ τοὺς τῶν Μήδων. ἐπὶ δὲ ὁμοῦ ἦσαν, ἔλεξε τοιάδε· "Ἄνδρες φίλοι, ἐγὼ μὲν τὸν ὄρνιν τοῦτον, ὃν ὁρᾶτε, καὶ Χαλδαίων εἶναι δοκεῖ καὶ ἐπ' ἄκρου γοῦν τοῦ ἡμίσεος τὸ ἀριστερὸν φρούριον, συμφέρειν ἀνάγκη ἂν εἴη μᾶλλον ἡμᾶς καὶ ἀμφοτέρους, τοῖς τε Ἀρμηνίοις καὶ τοῖς Χαλδαίοις. τὰ μὲν οὖν ἱερὰ καλὰ" ἦν δ' ἐγὼ· "ἀνθρωπίνη δὲ βουλὴ εἰς τὸ μέλλον οὐδὲν ἔτι μᾶλλον συμφέρει ἢ βούλεσθαι ὡς πλεῖστα ἀγαθὰ ἔχειν. ἐμοὶ γὰρ φαίνεται περὶ τοὺς πολεμίους συμφορὰν ἀναπλῆσαι, ἢ πανταπασιν ἀμαχεὶ λάβοιμεν ἂν τὸ ἄκρον, ἢ ὀλίγοις τισὶ καὶ ἀσθενέσι χρησαίμεθ' ἂν πολεμίοις. τὸ μὲν γὰρ πόνον οὐδεὶς ῥᾴδιον, οὐδὲ ἀκινδυνότερον, ἴσως δὲ καὶ καρτερῆσαι ἀσφαλέστερον. ἴτε οὖν ἐπὶ τὰ ὅπλα. καὶ ὑμεῖς μέν, ὦ Μῆδοι, ἐν ἀριστερᾷ ἡμῶν πορεύεσθε· ὑμεῖς δέ, ὦ Ἀρμήνιοι, οἱ μὲν ὑμέτερα ἐν δεξιᾷ, οἱ δὲ ἡμέτερα ἐμπροσθεν ἡμῶν ἡγεῖσθε. ὑμεῖς δέ, ὦ ἱππεῖς, ὅπισθεν ἕπεσθε." Ἀκολουθούντων δὲ καὶ ὠθούντων ἄνω ἡμᾶς· "ἐγὼ δέ τις" ἔφη "κελεύσω τὸν ὀρθὸν ἡγεῖσθαι τῶν λόχων." οἱ δὲ Χαλδαῖοι, ὡς ἔγνωσαν τὸν ὀρθὸν ἄνω οὖσαν, δοῦλον ἑαυτῶν ἐποίησαν τὸν ὀρθὸν ἡγεμόνα τοῖς ἑαυτῶν, καὶ συνεῖδον ἀκόλουθοι, καὶ συνηρτίζοντο. ὁ δὲ Κῦρος παρῆλθε, ἄνδρας Πέρσας, ἡμῶν ἐγγυτάτω στείχειν. ἐγὼ γὰρ φαίνομαι ἄνω βούλεσθαι, οὐδὲν τὰ τῶν πολεμίων διωκήσοντες.

7. 7. Εἶχον δὲ οἱ Χαλδαῖοι λόφον τινὰ καὶ πολὺ δύο. καὶ πολεμικώτατοι δὲ λέγονται οὗτοι τῶν ἐνταῦθα ἐθνῶν εἶναι, καὶ μισθοῦ στρατεύουσι πρὸς ἄλλους. ἀφεστὸς δὲ πολεμικώτατοι καὶ πένητες εἶναι, καὶ γὰρ ἡ χώρα αὐτοῖς ὀρεινή τέ ἐστι καὶ ὀλίγη ἡ ὡς χερσαία ἔχουσα. ὅτε δὲ μᾶλλον ἐπλησίαζον οἱ ἀμφὶ τὸν

γρ. ἐμοὶ

γρ. παρακολουθοῦμεν

γρ. μαλακίζονται

τὸν Κῦρον τὸ ἄκρον, ὁ Τιγράνης σὺν τῷ Κύρῳ πορεύεσθαι ἔφη, ὦ Κῦρε, ἆρ' οἶσθ', ἔφη, ὅτι οὗτοι ἡμᾶς αὐτίκα μάλα διώσεσθαι μαχεσθαι ὡς οἵγε Ἀρμένιοι οὐ μὴ δέξωνται τοὺς πολεμίους. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν· οὐκ ἤδη τοῦτο παρεγγυήσει τοῖς Πέρσαις παρασκευάζεσθαι, ὡς αὐτίκα δεήσει ἐπιόντας ἐπιόντας παρασκευάζεσθαι τοὺς πολεμίους ὑποφεύγοντας; οἱ Ἀρμένιοι ὡς ἐγγὺς ἡμῶν γίγνονται. οὕτω δὴ ἠγοῦντο μὲν οἱ Ἀρμένιοι, τῇ δὲ Χαλδαίων οἱ παρόντες, ὡς ἐπληροῦτο οἱ Ἀρμένιοι, πολὺ ἀλαλαξάντες ἔθεον, ὥστε εὐθὺς εἶναι, ἐπὶ αὐτούς· οἱ δὲ Ἀρμένιοι, ὥστε εὐθὺς εἶναι, οὐκ ἐδέχοντο. ὡς δὲ διώκοντες οἱ Χαλδαῖοι ἔδιον σκεδαστοὶ μακρὰν ἐφόρουν ἑαυτούς ἄνω, οἱ μὲν ἵπποις αὐτῶν ἀπιόντες, οἱ δὲ ἐφοῦγον, οἱ δὲ ἵπποις καὶ ἁλόντες αὐτῶν, ἔσχον δὲ ἔσχον τὰ ἄκρα. ἐπεὶ δὲ τὰ ἄκρα εἶχον οἱ ἀμφὶ τὸν Κῦρον, κατιόντα γὰρ ἤδη τὸ Χαλδαίων ὡς οἰκήσοις, καὶ ἠδέσθησαν φοβηθέντες αὐτοὺς οὐκ ἐν ἐγγὺς οἰκήσειν. ὁ δὲ Κῦρος, ὡς πάντες οἱ σφετῶν ὁμοῦ ἐγένοντο, ἀναπαισάμενος παρήγγειλεν. ἐπεὶ δὲ ἠρίστησαν, κατεμαθὼν ὕδωρ σκιερὰ ἦσαν αἱ τῶν Χαλδαίων ἐρυμνότατα ὄντα ἐν κοίλῳ ὑπόθεν, οὗτος ἐπέχειν φρουρεῖν· καὶ τὸν Τιγράνην σὺν Χαλδαίοις πέμπει ἐπὶ τὸν πύργον, καὶ κελεύει παρεγγυᾶν ἔχοντα ὁπόσοι εἶεν τέκνων τε καὶ γυναικῶν. ἐπὶ μὲν δὴ τὸν Ἀρμένιον ἦλθε ἄγγελος· ὁ δὲ Κῦρος τοῖς παροῦσιν ἐπέχειν.

8. Ἐν δὲ τούτῳ προσπέμπουσι τῷ Κύρῳ τοὺς αἰχμαλώτους διδόντες, τοὺς δὲ ἵππους καὶ πεζομένους· ὡς δὲ εἶδεν, οὓς λύειν μὲν ἐκέλευσε τοὺς διδομένους, τοὺς δὲ πεζομένους, ἑπτὰς κελεύσας, ἡγεμόνα ἐκέλευσεν, ἐπὶ τὰ ἔλεξε τοῖς Χαλδαίοις ὅτι ἀνήκοι οὗτοι ἀποκλείσαι ἐπιθυμοῦσι ἑαυτούς, οὔτε πολεμίων δὲ ὁμοίως, ἀλλ' εἰρήνην ποιησάμενοι Ἀρμενίοις καὶ Χαλδαίοις. πρὸς μὲν γὰρ ἐκείνους ἔχοιεν τὰ ἄκρα, εἰδὼς ὅτι οὐδὲν ἰδεῖσθαι εἰρήνης. τὰ δὲ χρήματα ἀσφαλῶς ἔχοι, τὰ δὲ τῶν Ἀρμενίων ἥκοιτε καὶ ἐφίστητε· καὶ σὺ ἔφη δὲ τὸ εἶπε ἐστί. ἐγὼ οὖν ἀφίημι ὑμᾶς οἴκαδε τοὺς ἑαλωκότας, καὶ δίδωμι ὑμῖν ταῦτα τοῖς ἄλλοις Χαλδαίοις βουλεύσασθαι εἴτε βούλεσθε πολεμίων ἡμῖν, εἴτε φίλοι εἶναι. καὶν μὲν πόλεμον αἱρῆσθε, μηκέτι ἥκειτε δ' ὅτι ἄλλον, οἱ σωφρονεῖτε· ἢν δὲ εἰρήνης δοκῆτε δεῖσθαι, πάντα ὅσα λῶν ἥκετε. ὡς δὲ ἠκούσθη ταῦτα τοῖς ὑμέτερον λῶ φίλοι γένοισθε, ἐμοὶ μελήσει. καὶ ὑμεῖς

γρ. ὑποπτεύοντα εἶναι τοῦτο

γρ. ἀπολέσαι.

8

γρ. ἔλεγε.

σωλις ἢ τῶν τε οἱ Χαλδαῖοι, πολλὰ μὲ ἐπαινέσωλις, πολλὰ δ' ὀξέως μένοι, τὸν Κῦρον ὦ χοντ' οἴκαδε.

9 9. Ὁ δ' Ἀρμένης ὡς ἤκουσε τὸν τε κλῆσιν ὃ Κύρου καὶ τὸν πρᾶξιν, λαβὼν τοὺς πέζους καὶ τὰ ἅρματα ὅσα ᾤετο δεῖν, ἦκε πρὸς τὸν Κῦρον ὡς ἐδύνατο τάχιστα. ἐπεὶ δ' εἶδε τὸν Κῦρον, ἐλέξεν, ὦ Κῦρε, ὡς ὀλίγα δυνάμενοι πρὸς ἅπαντα ἄνθρωποι πρὸς ὃ μέλλοντες, πολλὰ ἐπιχειροῦμεν πράττειν. καὶ γὰρ ἐγὼ ἐλαυνόμενος μὲν μαχαίρας ἐπιχείρησας, δοῦλος ὡς οὐδεπώποτε ἐβουόμην ἔτι ἐλαύνειν, σὲ φὼς ἀπλανείαν νομίσωλις, καὶ ἀναφανόμενος ἔσεσθαι ὡς οὐδεπώποτε. οἱ γὰρ οὐδεπώποτε ἐπαύοντο πολλὰ κακὰ ἡμῶν ποιοῦντες, καὶ ὁρῶ τούτους ἔχοντας ὥσπερ ἐγὼ πάλαι. καὶ τοῦτο ἐπίσω, ἔφη, ὦ Κῦρε, ὅτι ἐγὼ ὥστε ἀπελάσαι Χαλδαίους ἀπὸ τούτων τῶν ἄκρων, πολλαπλάσια ἀγαθὰ ἔδωκα ἔχειν παρὰ σοῦ καὶ ἔχεις παρ' ἐμοῦ· καὶ ὃ ἐπιχειροῦ ποιῆσαι ἀγαθὰ ἡμῶν ὅτι ἐλάμβανες τὰ χρήματα, ἀπαιτίλεσθαί σοι δίδε. ὥστε καὶ σοὶ ὀφείλοντί σοι ἄλλας χάριτας ἀπαιτήσομαι, ἐὰν ἡμεῖς γε, ἐὰν μὴ κακοὶ ὦμεν, ἀποχωρήσωμεν ἂν σοι μὴ ἀποδιδόντες. ἢ καὶ ἀποδιδόντες, οὐδὲν ἄξιοι ἐσόμεθα πρὸς ὑμῶν τῶν παρὰ σοῦ λαμβανόμενα τοσοῦτον ποιοῦντες.

10 10. Ὁ μὲν Ἀρμένης ταῦτ' ἔλεξεν· οἱ δὲ Χαλδαῖοι ἦκον, δεόμενοι ὃ Κύρου εἰρήνην σφίσι ποιῆσαι. καὶ ὁ Κῦρος ἐπήρετο αὐτοὺς, ἄλλο τι, ἔφη, ὦ Χαλδαῖοι, ἢ τάττα μὲ ἐπῆκα εἰρήνης ὧν ἐπεθυμεῖτε, ὅτι νομίζετε ἀσφαλέστερον εἶναι ζῆν εἰρήνης κειμένης ἢ πολεμοῦντες; ἐπὶ καὶ ἡμεῖς τοῦτ' ἐλέγομεν. τάττα ἔφαμεν, ἔφασαν οἱ Χαλδαῖοι. καὶ ὅς, πότερον, ἔφη, εἰ μὲ ἄλλα ὑμῖν ἀγαθὰ παρεσκεύαστο ἀλλὰ τὴν εἰρήνην; ἦ ἄν, ἔφασαν, μᾶλλον ἐβουλόμεθα. ἄλλο τί οὖν, ἔφη, ἢ ἀλλὰ τὸ μὴ πολεμεῖν ἀγαθὸν ἡγεῖσθε εἶναι; ζωὶ φασαν καὶ τοῦτο. πότερον, ἔφη ὁ Κῦρος, βούλοισθ' ἂν ἀπαλλαγῆτε ὅσα ἐστὶ κακὰ οἱ ἄλλοι Ἀρμένιοι, ἐξεῖναι ὑμῖν τῆς Ἀρμενίας γῆς ἐφάζεσθαι ὁπόσων ἂν βούλησθε; ἔφασαν οἱ Χαλδαῖοι, εἰ πρόσθοι μὴ ἀδικήσασθαι. ἢ δ' ὅς, ἔφη, ὦ Ἀρμένιε, βούλοιο ἂν τὴν τῶν ἀρχὴν οὕσαν νῦν σὺ ἐφ' ἡμῖν ἔχειν, εἰ μὴ δοκοῖμεν ἂν νομίζεσθαι σοὶ ἀπιστεῖν οἱ ἐφαζόμενοι; ἔφη ὁ Ἀρμένιος· πολλοῦ ἂν δέοι· πολὺ γὰρ ἂν

ἀν αὐξάνοιας τὴν σεαυτοῦ. τί δ' ὑμεῖς, ἔφη, ὦ Χαλδαῖοι, ἐπεὶ ὧρη ἀριστᾶν ἔχετε, ἐθέλοιτ' ἂν ἐᾶν νέμειν τῶν τοὺς Ἀρμενίους, εἰ ὑμῖν μέλλοιεν οἱ νέμοντες τὰ δίκαια δώσειν; ἔφασαν οἱ Χαλδαῖοι, πολλὰ γὰρ ἂν ὠφελεῖσθαι οὐδὲν πονοῦντες. σὺ δ', ἔφη, ὦ Ἀρμένιε, ἐθέλοις ἂν ταῖς τούτων νομαῖς χρῆσθαι, εἰ μέλλοις μείζω ὠφελῶν Χαλδαίους πολὺ πλείω ὠφελήσεσθαι; καὶ Σφόδρα ἄν, ἔφη, εἰ οἰοίμην ἀσφαλῶς νέμειν. σὺκοῦν, ἔφη, ἀσφαλῶς ἂν νέμοιτε εἰ τὰ ἄκρα ἔχοιτε ξύμμαχα; ἔφη ὁ Ἀρμένιος. ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφασαν οἱ Χαλδαῖοι, σὺκ ἂν ἡμεῖς ἀσφαλῶς ἐζαζοίμεθα μὴ ὄντων τούτων, ἀλλ' οὐδ' ἂν τὴν ἡμετέραν, εἰ οὗτοι τὰ ἄκρα ἔχοιεν. εἰ δ' ὑμῖν ἂν, ἔφη, τὰ ἄκρα σύμμαχα εἴη; οὕτως ἄν, ἔφασαν, ἡμῖν καλῶς ἔχοι. ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἀρμένιος, σὺκ ἂν ἡμῖν νῦν καλῶς ἔχοι εἰ οὗτοι παροκλήσονται πάλιν τὰ ἄκρα, ἄλλως τε καὶ τετράχισμένα. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, οὐτωσὶ δοίην ἐγὼ ποιήσω, ἔφη, οὐδετέροις ὑμῶν τὰ ἄκρα παραδώσω, ἀλλὰ ἡμεῖς φυλάξομεν αὐτά· καὶ ἀδικοῦσιν ὑμᾶς ὁποτεροιοῦν, ξὺν θεῷ ἀδικουμένοις ἐσόμεθα ἡμεῖς· ὡς δ' ἤκουσαν ταῦτα ἀμφότεροι, ἐπῄνεσαν, καὶ ἔλεγον, οὕτως ἂν εἴη μόνως εἰρήνη βεβαία. καὶ ἐπὶ τούτοις ἐδίσωσαν καὶ ἔλαβον πάντες τὰ πίστρα, καὶ ἐλάμβανον μὲν ἀμφότερα ἀπ' ἀλλήλων εἶναι σωτήρια, ἐπιγαμίας δ' εἶναι καὶ ἀγορασίας, καὶ ἐπινομίας, καὶ σύμμαχα ἢν κοινῶ τινος ἀδικοῖη τις. ὑπερμαχέειν. ὑπερεφυσεῦν.

II. Οὕτω μὲν τότε διεπεράχθη· καὶ νῦν ἢ ὑπ' οὐτω ἀλαμένιοι αἱ τότε ὠνόμαζον σωτῆρας Χαλδαίους καὶ τὴν τῶν Ἀρμενίων ἔχειν· ἐπεὶ ἢ αἱ σωτῆρας ἐνόμιζον, οὐδὲν σωτερεχθόν τε ἀμφοτέροις προθύμως ὡς κοινὸν φρόνιμον, καὶ τὰ ἐπιτήδεια σωτερῆν. ἐπεὶ ἢ ἐπορεύοντο, σωιδέπεσθαι ἔλαβον ἀμφότερα πρὸς ἑαυτὸν, ὡς φίλους ἤδη. σωιδεπόντων ἢ εἶπέ τις τῶν Χαλδαίων ὅτι τοῖς μὲν ἄλλοις ζῴοις πᾶσιν οὐκ ἔστιν ἔνι, εἰσὶ δέ τινες τῶν Χαλδαίων οἱ λυπούμενοι ζῶσι, καὶ οὐδ' ἂν ἐπίσαιντο ἐργάζεσθαι, οὐδὲ ἂν δύναιντο, εἰ δισμυρίοι ἀπὸ πολίμια βιοτεύοντες. ἀεὶ γὰρ ἐλπίζοντες καὶ μισθοφόρους, καὶ πολλάκις μὲν παρὰ τὴν Ἰωνῶν βασιλεῖ (καὶ γὰρ, ἔφασαν, πολὺ χρυσὸν ὁ κύριος) πολλάκις ἢ καὶ παρ' Ἀσυρίᾳ. καὶ ὁ Κῦρος ἔφη, τί οὖν καὶ νῦν παρ' ἡμῖν μισθοφορεῖσιν; ἐγὼ γὰρ δώσω ὑπερ. Συσκευάζεσθαι.

δώσω ὅσον τις καὶ ἄλλος ἐθέλοιεν δέκατον ἔδωκε, σωίφασιν οἱ, καὶ πολλοὺς μὲν ἵστασαν ἵλιγγον τοὺς ἰχθυόντας. καὶ ταῦτα μὲν δὴ οὕτω σωωμολογεῖτο.

12 12. Ὁ δὲ Κῦρος ὡς ἤκουσεν ὑπὸ τοῦτο τὸν Ἰνδὸν πολλάκις οἱ Χαλδαῖοι ἐπορεύοντο, ἀναμνησθεὶς ὅτι ἤλθον παρ' αὐτοῦ κατασκευάσμενοι εἰς Μήδους τὰ αὐτῶν πραγματα, καὶ ἔχοντο τοῦ τοὺς πολεμίους ὅπως αὖ καὶ οἰκείαν κατιδοῦσιν, ἐβούλετο μαθεῖν τὸν Ἰνδὸν τὰ αὐτοῦ πράγματα. ἤρξατο δ' ἐν λόγῳ τοιῶδε, ὦ Ἀρμίνιε, ἔφη, καὶ ὑμεῖς οἱ Χαλδαῖοι εἴπατέ μοι, εἰ πλεῖν ἐγὼ τὸν ἐμὸν λοιπὸν βούλοιμι πρὸς τὸν Ἰνδὸν, συμπλεῦσαι ἂν μοι τὸν μετέρων, οἵτινες αὐτοῦ τοῦτο τὸ ὁδὸν ἡγοῖντο ἂν, καὶ συμπαραστήσειν ὥστε ἡδοίας ἡμῖν πρὸς τὸν Ἰνδὸν ἂ ἐγὼ βούλομαι; ἐγὼ γὰρ χρήματα μὲν πρὸς τὰ ἡδοίας ἔπ ἂν βελοίμεθα ἡμῖν, ὅπως ἔχω καὶ μισθὸν ἀφθόνως διδόναι οἷς ἂν δέῃ, καὶ τιμᾶν καὶ δωρεᾶς τὸν ἀξίους. τούτων μὲν δὴ ἕνεκα βούλομαι ὡς ἀφθονώτατα χρήματα ἔχειν· δεῖν δὲ τούτων νομίζων, τῶν μὲν ὑμετέρων ἡδὺ μοι φείδεσθαι (φίλους γὰρ ὑμᾶς ἡδὺ νομίζω) παρὸ δὲ τοῦ Ἰνδοῦ ἥδιον ἂν λάβοιμι, εἰ διδοίη. ὁ οὖν ἄρχειν ὦ κελεύων ἡμᾶς, ἡγεμόνας δοῦναι καὶ συμπράκτορας ἡδοίας, ἵλεων σὺν αὐτῷ λίξει ὧδε. Ἐπεμψέ με Κῦρος, ὦ Ἰνδέ, πρός σε, φησὶ δὲ πρεσβείας χρήματων πρὸς δεχόμενος καὶ ἄλλα πρὸς οἴκοθεν σὺν Περσῶν (καὶ γὰρ πρὸς φίλος ἐμοὶ λέγει, ἔφη) ἵνα σοὶ αὐτῷ πέμψῃς ὁπόσα σοι πρόσχαρῆ, φησὶν, ἵνα Θεὸς ἀγαθὸν τέλος διδοῦ αὐτῷ, πειρᾶσθαι ποιεῖσθαι, ὡς πρὸς νομίζειν καλῶς βεβουλεῦσθαι χαριεσάμενον αὐτῷ. ταῦτα μὲν ἐμοὶ λέξει. ὑμῖν δὲ πρὸς ὑμῶν ὑμεῖς ὦ ἐπίστασθε ὅ, τι ὑμῖν δοκεῖ συμφέρον εἶναι. καὶ ἵνα μὲν λάβωμεν, ἔφη, παρ' αὐτοῦ, ἀφθονώτερος χρησόμεθα· ἵνα δὲ μὴ λάβωμεν, εἰσόμεθα ὅτι εὐδεμίαν αὐτῷ χάριν ὀφείλομεν, ἀλλ' ἐξίεμεν ἡμῖν οἰκεῖα ἕνεκα πρὸς τὰ ἡμέτερα συμφέρον πάντα πάντας.

13 13. Ταῦτ' εἶπεν ὁ Κῦρος, νομίζων τοὺς ἰόντας Ἀρμενίαν καὶ Χαλδαίαν τοιαῦτα λέξειν περὶ αὐτοῦ, οἷα αὐτὸς ἐπιθυμεῖ πάντας ἀνθρώπους καὶ λέγειν καὶ ἀκούειν περὶ αὐτοῦ. καὶ τότε μὲν δὴ, ὅπως καλῶς εἶχε, ἀπελύσαντες τὸν συλλόγον, ἀνεπαύοντο· τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὅτε Κῦρος ἔπεμπε τὸν ἄρχειν, ἐπιστέλλας ὅσα χρὴ ἔφη· καὶ ὁ Ἀρμένιος

συστραθέντων

ἀπέχειν

Ἀρμβρίου καὶ οἱ Χαλδαῖοι συμπίπτουσιν οὓς ἐκεῖνοι πάντας ἐνόμιζον εἶναι καὶ συμπεφεύγεσθαι καὶ ἐστὶν οὗτος Κύρου τοῦ πρεσβυτέρου. ὃν ὃ πατὴρ ὁ Κύρου ἐπιστείλας τὸ φρουρίον καὶ φυλάξαι ἐκέλευε γρ. παρακ τοῖς ἐπιτηδείοις πᾶσι, καὶ ἄρχοντα αὐτῶν καταλιπὼν Μῆδον, ὃν σκυθίσας ἦγε Κυαξάρης ὃν μάλιστα χαίρειν, ἀπήλασεν τὸ στρατόπεδον ὅσον τι ἦλθεν ἔχων, καὶ ὁ παῖς Ἀρμβρίου προσέπεσε, καὶ τοὺς παρὰ Χαλδαίων, εἰς τετρακισχιλίους, οἳ ἦσαν καὶ συμπάντων τῶν ἄλλων κριτῶν εἶναι.

14. Ὡς δὲ κατέβη εἰς τὸν οἰκεῖον χῶρον, οὐδεὶς ἔμφυτον οὐδὲν Ἀρμβρίου, 14.
ὅτι αἰνῇ, ὅτι γυνή, ἀλλὰ πάντες ὑπῆντων, κἀδάκρυον τῇ ἱερείᾳ, καὶ φιλοφρονεῖτο καὶ ἄγαλλε" εἴ τι πέπρακεν ἄξιον λόγου. καὶ ὁ Ἀρμένιος τούτοις οὐκ γρ. ὅ,τι ἄχθοιτο, ὅτῳ ἂν νομίζων καὶ τὸ Κύρου μᾶλλον ἥδεσθαι τῇ τοῦ πάντων ἡμῖν τέλος δ' ἐν ὑπήντησε καὶ ἡ γυνὴ ἡ Ἀρμενίου, τὰς θυγατέρας ἔχουσα, καὶ τὰ νήπια ἔργα. καὶ συῶν ἄλλοις δώροις καὶ τὸ χρυσίον ἐνέμιζεν, ὃ σφέτερον οὐκ ἦλθε λαβεῖν ὁ Κῦρος. καὶ ὁ Κῦρος ἰδὼν ἔπεινε μὲν οὐ ποιητὴν μισθοῦ τοιαῦτα δρᾶν, ἀλλὰ σὺ, ὦ γύναι, ἔχεσθαι πάντα τὰ χρήματα ἃ φέρεις, ἄπιθι, καὶ τῷ Ἀρμενίῳ μηκέτι δὸς αὐτὰ κατορύξαι. ἔκπιμψον δὲ σὺν ὧν ὡς κάλλιστα" ἀπ' αὐτῶν καζεσκευάσατο ἐπὶ τὴν φαλίαν· λάβε δὲ τὰ λοιπὰ πάντα καὶ γρ. ἀπάντων σαυτῇ καὶ τῷ ἀνδρὶ καὶ παῖσι θυγατράσι καὶ τοῖς υἱοῖς ὅ, τι κεκλημένοι κἀκοσμημένοι κάλλιον καὶ ἥδιον τὰ αἰῶνα διάξεσθε. οὐδὲ δὲ τὴν γῆν ὤφη, ἀρκέσειν τὰ σώματα, ὅταν ἔναρος πλουτῇ, καλὰ κρύπτῃ. ὁ μὲν ταῦτα εἰπὼν παρῆλαυνεν. ὁ δὲ Ἀρμένιος συμπέμπει, καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἄνδρωποι, ἀνακαλοῦντες τὸν ἱερέα, τὸν ἄνδρα τ' ἀγαθὸν. καὶ ταῦτ' ἐποίουν ἕως οὐκ τὰ χώρια ἐξέπεμψαν. συνεκπέμπει δὲ αὐτῷ ὁ Ἀρμένιος καὶ φρουρὰν πολέμου, ὡς εἰρήνης οὔσης.

15. Οὕτω δὴ ὁ Κῦρος ἀπῄει καὶ χρήματα πάμπολλα, οὐχ ἃ ἔλαβε μόνον χρήματα, ἀλλὰ πολὺ πλείονα τούτων ἐτοιμασάμενος ἀφ' ὧν τὸν τρόπον, ὥστε λαμβάνειν ὁπότε δέοιτο. καὶ τότε μὲν ἱππεύσαντο οὐ τοῖς μισθοφόροις· τῇ δ' ὑστεραίᾳ τὸ μὲν φρούριον καὶ τὰ χρήματα ἔπεμψε πρὸς Κυαξάρην (ὁ δὲ πλησίον ἦν, ὥσπερ ἔφησεν) αὐτὸς δὲ ζεύξας Τιγρανίν καὶ Περσῶν τοῖς ἀρίστοις ἔθνος ὅπλα ἐπιτηδείοις θεοῖς, καὶ εὐφράνατο. ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο εἰς Μήδους, ὡς χρήματα ἴδοιεν τοῖς ἑαυτοῦ τακτάρχοις, ὅσα ἐδόκει ἑκάστῳ ἱκανὰ

γρ. ἀγαιντο. ἱκανὰ εἶναι, ὅπως καὶ οἰκέται ἔχειν ὑμᾶν ἐθέλοιεν ἄρχοντα τὴν ἑαυτῶν. οὐόμενος δ', εἰ ἕκαστος τὸ μέρος ἀξιόπιστον ποιήσαι, τὸ ὅλον αὐτὴ κηλῶς ἴχοιτ. καὶ αὐτὸς δὴ, εἴ τι καλὸν ἴδοι εἰς

γρ. σωθρῶν τὼν σταθὰν, τοῦτο κλόμενος. ἰδιοῤῥήτοις τοῖς ἀξιοπίστοις, νομίζων εἴ τι

γρ. εἴ τι καλὸν καταθὴν ἔχοι τὸ σράτευμα, τούτοις ἅπασιν αὐτὸς κεκοσμῆσθαι.

16 16. Ἠνίκα δ' αὐτοῖς διεδίδου ὧν ἔλαβεν, ἵλειτο ἂν δή πως εἰς τὸ μέσον τοὺς ἀξιάρχους καὶ λοχαγοὺς καὶ πάντων οὓς ἐτίμα. Ἄνδρες φίλοι, δοκεῖ ἡμῖν σύῤῥοσύνη τις νῷν παρεῖναι, καὶ ὅτι σὺν πορεία τις ὡσσαμεθήτην, καὶ ὅτι ἔχομεν ἀφ' ὧν ὑμᾶς ἐξαμεν οὓς ἂν βελόμεθα, καὶ ὑμεῖς ἡμᾶς ὡς ἂν ἕκασ ἄξιον ἦ. πάντες δὲ ἀναμιμνησκόμεθα ἃ ποῖα ἄπλα ἔρρα τὸν τῶν ἀγαθῶν ἕνεκα αὖπα. σκοπούμενοι γὰ σύῤῥοσιπ τὸ, τι ἀρχυκῆσαι ὅπως ἔδει, καὶ τὸ πιθέσθαι, καὶ τὸ ἀνδρεῖον, καὶ τὸ μὴ εἶναι τοῖς πολεμίοις, φύτως οὐκ ἔχειν καὶ τὸ λοιπὸν ἄνδρας ἀγαθοὺς εἶναι, γιγνώσκοντας ὅτι τοῖς μεγάλας ἀδυνὰς καὶ τὰ ἀγαθὰ τὰ μεγάλα ἐ πλὴν καὶ ἡ καρτερία καὶ οἱ σὺν τῷ καμεῖν πόνοι καὶ κίνδυνοι παρέχοντιν.

17 17. Καπεινοῦν δ' ὁ Κῦρ ὡς δὴ μὲν αὐτὴ εἶχεν τὰ σώματα οἱ σρατιῶται πρὸς τὸ δικαίως σρατεύεσθαι πόνῳ φέρειν, δὴ δ' ὡς ψυχὰς, πρὸς τὸ καπιφρονεῖν τοῦ πολεμίου, ἐπισήμοιτο δ' ἥσιν τὶ προσήκειν τῇ ἑαυτῶν ἕκασ ὁπλίσει, καὶ πρὸς τὸ πίθεσθαι δ' τοῖς ἄρχουσιν ἑάσειν πάντας δὴ παρισκάσασθαι. ὡς τούτων οὕτω ἐπιθυμοῦντων ἤδη τοὺς τοὺς πολεμίους προϊέναι, γιγνώσκων ὅτι σὺν τῇ μίξει πολλὰκις τοῖς ἄρχουσι καὶ τῆς καλῆς παρασκευῆς ἀλλοιῶσθαι. ἔτι σὲ ἐρᾶν ὅτι φιλοτίμως ἔχοιτε ὑπὸ οἷς ἀντιτιμωρίζοντ' ποιοῦσι, καὶ ἐπιφθόνως ἐν ἔχειν πρὸς ἀλλήλους τὸ σρατιῶν, καὶ τοῦτο ἕνεκα ἐξάγειν αὐτοὺς ἐβούλετ εἰς τὸν πολεμίαν ὡς τάχιστα, εἰδὼς ὅτι οἱ κοινοὶ κίνδυνοι φιλοφρόνως ποιοῦσιν ἔχειν τοὺς συμμάχους πρὸς ἀλλήλους, καὶ σκέπειν σὺ τούτῳ ὅτι τοῖς σὺν ὁπλοις κοσμουμένοις φιλοτίμως, ὥστε τοῖς δόξης ἐφιεμένοις, μᾶλλον καὶ ἐπαινεῖσι καὶ ἀσπάζονται οἱ τοιοῦτοι τοὺς ὁμοίους, νομίζοντες σωτῆρας αὐτοὺς ἔσ κοινοῦ ἀγαθοῦ εἶναι. οὕτω δὲ σπουδαίοτε μᾶλλον ἐξόπλιστο τὸν σρατὸν, καὶ παρίσαξεν ἀς ἰδιώτατ κάλλιστά τε καὶ ἄριστα, ἵππας μὲ σπισκάλιστ μυριάρχας καὶ χιλιάρχας

ἀρχὰς καὶ ταξιάρχας καὶ λοχαγούς. οὗτοι γὰρ ἐπιλελυμένοι εἰσὶ καὶ ἀβελτέρᾳ ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἀριθμοῖς· καὶ ὁπόταν δέοι ἢ ὑπακούειν ἢ τὰ προσταττόμενα ποιεῖν τι, οὐδεὶς ὡς οὐδὲν γρ. σφᾶς τοῦτο ἄρχειν καταλείπει, ἀλλὰ δυσὶ καὶ δυσὶν ἄρχεις καὶ ἑξακοσίαις πάντα τὰ καλὰ λειπόμενα διακοσμεῖται.

18. Ἐπεὶ δὲ συνῆλθον οἱ ἐπικαίριοι, παράγων αὐτοὺς, ἐπιδείκνυί τι αὐτοῖς ὧν καλῶς ἔχοντα, καὶ ἐδίδασκεν ἢ ἐκαστον χρὴ ποιεῖν ἰόντας ὑπὲρ τοῦ συμμαχικοῦ. ἐπεὶ δὲ καὶ ἐκείνοις ἐπίστευσεν ἱκανῶς ἔχειν ἃ ἤδη ποιεῖν τι, ἔπειτα αὐτοῖς νῦν μὲν ἀπέλυσε ἐπὶ τὰς τάξεις, καὶ διδάσκειν ἐκάστους τοὺς ἑαυτοῦ ἄνωθεν αὐτὸς ἐκείνους, καὶ παρεῖναι αὐτοὺς ἐπιθυμίαν ἐμβαλεῖν πᾶσι δὲ στρατεύειν, ὑπὸ δημοκρατίᾳ πάντες ἐξορμῶντες, ὥσπερ ἢ παρεῖναι ἐπὶ τὰς Κυαξάρους θύρας. τότε μὲν δὴ ἀπῇσαν οὕτως ἐποίουν· τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ παρῆσαν οἱ ἐπικαίριοι ἐπὶ τὰς θύρας. ἐγὼ τούτοις οὖν ὁ Κῦρος εἰσελθὼν εἶπε πρὸς τὸν Κυαξάρην, ἤρξατο λόγου τοιοῦδε· Οἶδα μέν, ἔφη, ὦ Κυαξάρη, ὅτι οὐ μέλλω λέγειν, οὐ πάλαι δεῖ οὐδὲν ἧττον ἢ ἡμῖν· ἀλλ' ἴσως αἰσχύνῃ λέγειν τοῦτο, μὴ δεκὴς ἀχθόμενος ὅτι τρίφεις ἡμᾶς ἐξόδῳ μεμισήκατε. ἐπεὶ οὖν σὺ σιωπᾷς, ἐγὼ λέξω ὑπὲρ ὑμῶν. ἡμῖν γὰρ δοκεῖ πᾶσιν, ἐπειδὴ παρεσκευάσμεθα, μὴ ἐπιεδὰν ἐμβάλωσιν οἱ πολέμιοι εἰς τὴν σὴν χώραν, τότε μάχεσθαι, μηδ' ἐν τῇ φιλίᾳ καθεδεῖσθαι ἡμᾶς ὑποφθόνως, ἀλλ' ἴσως ὡς πλείστοις εἰς τὴν πολεμίαν. νῦν μὲν γὰρ ἐν τῇ σῇ χώρᾳ ὄντες, πολλὰ τῶν σῶν σίτου μεθ' ἡσυχίας· λύει δὲ εἰς τὴν πολεμίαν ἴωμεν, ἐν ἐκείνοις καλῶς ποιήσομεν ἠδέμενοι. ἔπειθ' οὕτω μὲν σὺ ἡμᾶς τρέφεις, πολλὰ δαπανῶν· λύει δὲ ἐκείνοις χρησόμεθα, θρεψόμεθα ἐν τῷ πολεμίᾳ. ἔτι δὲ εἴ μοι μείζων τις ἡμῖν κίνδυνος ἔμελλεν εἶναι ἐκεῖ ἢ ἐνταῦθα, ἴσως τὸ ἀσφαλίσασθαι λύει ἂν αἱρετέον· νῦν δ' ἴσοι μὲν ἐκείνοι ἐσόμεθα, ἐάν τε ἐνταῦθα ἐπόμενοι αὖθις μαχώμεθα, ἐάν τε εἰς ἐκείνους ἰόντες ὑπαντῶμεν αὖθις· ἴσοι δ' ἡμεῖς ὄντες μαχούμεθα, λῶον ἐνταῦθα ἰόντες ἐν χερμάδος αὖτοὺς διώκομεν, λῶον ἐπ' ἐκείνους ἰόντες τὴν μάχλιν συνάπλωμεν. πολὺ μᾶλλον ἡμεῖς βιαιόσομεν καὶ ἐμμενεστέρως τῆς ψυχῆς τῶν στρατιωτῶν χρησόμεθα, λύει ἴωμεν ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς, καὶ μὴ ἀκριτὶς δοκῶμεν ὁρᾶν τοὺς πολεμίους.

γρ. ἐπικαιρεῖς

γρ. ἐπιπορεύεσθαι, ἐάν τε εἰς ἐκείνους ὄντες ὑπαντῶμεν. γρ. καὶ ἰόντες

μίως· πολὺ γὰρ κρείττους μᾶλλον ἡμῶν φοβηθήσονται, ὅταν ἀκούσωσιν ὅτι οὐχ ὡς φοβούμενοι πλήσομεν αὐτοὺς οἴκοι καθήμενοι, ἀλλ' ἐπὶ αἰσθανόμενοι αὐτοῖς, ἅπαντες μὲν τε αὐτοῖς, ἵν' ὡς πλείστοις συμμίξωμεν, καὶ ὅτι ἀναβαίνομεν ἕως ἂν ἡμεῖς ἐγγὺς κακῶς τιν, ἀλλὰ φθάνοιμεν ἤδη δρομεῖν τὸ σκέλη γλῶ. καίτοι, ἔφη, εἴ τι σκέλης μὲν φοβεραλέρους ποιήσομεν, ἡμᾶς γὰ αὐτοὺς ῥᾳδιαλεωτέρους, πολὺ τετοῦ μᾶλλον ἐγὼ πλεονέκτημα νομίζω, καὶ τὸ κίνδυνον ὅπως ἡμῖν μὲ ἐλάττω λογίζομαι, τοῖς γὰ πολεμίοις μείζω, πολὺ ἂν μᾶλλον. καὶ ὁ πατὴρ αὖτ λέγει, καὶ σύ φησ, ὦ Κύρε, καὶ εἰ ἄλλοι γὰ πάντες ὁμολογοῦσιν, ὡς αἱ μάχαι κρείττους μᾶλλον τῆς ψυχαῖς ἢ τῆς τῶν σωμάτων ῥώμης. ὁ μὲ οὖν σὸς πατὴρ Κυαξάρης γὰ ἀπεκρίνατο, ἀλλ' ὅπως μὲ, ὦ Κῦρε, καὶ οἱ ἄλλοι πέρσει, ἐγὼ ἄχθομαι τίφω ὑμᾶς, μηδὲ νόησον τό γε μᾶτοι λίαν εἶναι εἰς τὸν πολεμίαν ἤδη καὶ ἐμοὶ βέλτιον εἶναι δοκεῖ ὡς πάντα ἐπὶ τοῦτον, ἔφη ὁ Κῦρος, ὁμολογωμολογοῦμεν, συσκευαζώμεθα, καὶ ὡς τάχιστα ἡμῖν γένηται συγκατανῆ, ἐξίωμεν ὡς πάρεσται. ὡς τάτα ταῦτα ἔδοξε πᾶσιν εἶναι συσκευάζεσθαι ὁ Κῦρος ἦλθε, γν. Ἀπόλλω μὲ Διὶ βασιλεῖ, ἔφη γὰ καὶ τοῖς ἄλλοις "θεοῖς· καὶ μετὰ τοῦτο ἵλεως καὶ εὐμενεῖς ὄπλας, ἡμερόεντας γένεσθαι τῇ στρατιᾷ καὶ παρεσεσθαι ἀγαθοὺς, καὶ συμμάχους καὶ συμπολεμίους τῶν ἀγαθῶν. συμπαρεκάλει γὰ καὶ ἥρωας ἐγγὺς Μηδίας οἰκήτορας καὶ κηδεμόνας.

19 19. Ἐπὶ δὲ σκοπιᾶς τε καὶ ἀγρὸν ὧν αὐτὸς ὁ στρατὸς μὴ ἀπέστοις ὀλέθρος, ὅτι δὴ οἰωνοῖς χρησόμενοι αἰσίοις, σὺν ἀγαθῇ τύχῃ τὸν πολεμίαν. ἐπεὶ γὰ ἅπαντα διέθη τὰ ὄρια, σπεῖσαι αὖ καὶ γλῶ ἱλάσκεσθαι χρεών, καὶ θεοὺς θυσίαις, καὶ ἥρωας Ἀσσυρίας οἰκήτορας δόμενίζειν. ταῦτα δὴ ποιήσας, ἄνυδις Διὶ πατρῴῳ ἦγε, καὶ εἴ τις ἄλλος θεὸς ἐφαίνετο, τούτοις ἐμέλει. ἐπεὶ γὰ τῶν καλῶς ἔχει, ἐνθὺς τὰς μὲ πίζας ἐπαναχαρίζεις ὁ στρατὸς ὁδὸν ἐστρατοπεδεύσατο· τῇ δὲ ἑπομένῃ κατὰ ῥοῦν ἐποιήσατο, ἐπειδὴ ἐγένετο πολλὸν καὶ παρὰ οἶκον λιπαν. καὶ τελοσπόντ γὰ μετεστρέψατο ἐπὶ δόμους, καὶ ἐχρῆτο τὰ ἐπιτήδεια, καὶ ἐποιοῦντο γὰρ ὁ Κυαξάρης λέγει, ὦ Κῦρε, ὁ στρατὸς ἐκεῖνος οὐχ ἡμερῶν ἀπέχειν ὁδὸν, τότε δὴ "ὁ Κῦρος λέγει,

γή, ὦ Κυαξάρη, ὥρα δὴ ἀπιέναι, καὶ μήτε τοῖς πολεμίοις δοκεῖν, μήτε τοῖς ἡμετέροις φοβεῖσθαι ἀπιόντες· ἀλλὰ δῆλοι ὦμεν ὅτι σὺν ἄκοντες μαχούμεθα. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ξυνέδοξε τῷ Κυαξάρῃ, οὕτω δὴ ἀεὶ συντεταγμένοι προήεσαν ποσοῦτον καθ' ἡμέραν ὅσον ἐδόκει αὐτοῖς καλῶς ἔχειν. καὶ δεῖπνον μὲν ἀεὶ κατὰ φῶς ἐποιοῦντο, πυρὰ δὲ νύκτωρ σὺν ἴσαγον ὡς τὴν στρατοπέδῳ, ἵνα προθυμῶνται μὲν ἐν στρατοπέδῳ ἴσασιν, ὅπως ὁρῶντες μὲν εἰς πλείους νυκτὸς προσίοιεν ἀλλὰ τὸ πῦρ, μὴ ὁρῶντες δὲ ὑπὸ τῶν φθασάντων. πολλάκις δὲ καὶ ἔπαθον ἐν στρατοπέδῳ ἐπιφερόμενοι ἀπάτης ἕνεκα τῶν πολεμίων. ὡς δ' ἴσην ὅτι καὶ κατάσκοποι ἐνέπιπτον εἰς τὰς προφυλακὰς αὐτῶν, διὰ τὸ ὅπισθεν τὰ πυρὰ εἶναι, ἐπὶ πόρρω τοῦ στρατοπέδου οἱ ὁμῶροι εἶναι.

20. Οἱ μὲν οὖν Ἀσσύριοι καὶ οἱ Σὺν αὐτοῖς, ἐπειδὴ ἰσχὺς ἀλλήλων τὰ στρώματα ἐγίγνετο, ἔφερον ἐκβαλόντες ὅπως καὶ νυκτὸς ἔπεισιν οἱ Βάρβαροι βασιλεῖ· ὁπότ' γρ. ὅπου ἂν στρατοπεδεύοιντο, πάντες ἐκβάλοντες ὑπεστοῦντο ἀπὸ τῶν πολυτελείων. ἦσαν γὰρ ὅτι ἱππικὸν στρατόπεδον σὺν νυκτὶ παρεχώδεις ἴσι καὶ δύσχρηστον, γρ. δυσπόνητον καὶ ἄλλως τε καὶ βάρβαρον. πεποδισμένοι γὰρ ἔχουσι τοὺς ἵππους ἐπὶ βάρβαρον. τῆς φάτνης· καὶ ἢν τις ἐπ' αὐτοὺς ἴοι, ἔρχον μὲν νυκτὸς λύσαι ἵππους, ἔρχον δὲ χαλινῶσαι, ἔρχον δὲ ἐπισάξαι, ἔρχον δ' ἐπιβησόμενοι· ἀναβάντες δ' ἐφ' ἵππων ἐλάσειν ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου πανταχόσε ἀδύνατον. τούτων δὴ ἕνεκα πάντων καὶ οἱ ἄλλοι καὶ ἐκεῖνοι τὰ ἐρύματα ἐβάλλοντο· καὶ ἅμα αὐτοῖς δοκεῖ τὸ σὺν ἔχειν εἶναι καὶ ἐξεῖναι παρέχειν ὅταν βούλωνται μὴ μάχεσθαι.

21. Τοιαῦτα μὲν δὴ ποιοῦντες ἐγίγνοντο ἀλλήλων ὑπήκοοι. ἐπεὶ δὲ προσιόντες ἀπεῖχον ὅσον παρασάγγην, οἱ μὲν Ἀσσύριοι οὕτως ἐπαβδισταὶ ἐγένοντο, ὥστε ἐρῆσθαι, ὃ ἐλίττει φερόμενοι μὲν, καὶ φανὲν δέ· ὁ δὲ Κῦρος ὡς ἰδιώτης σὺν ἀφυκτοτάτῳ, κάμνοντι καὶ χαλεπὸν φύσει ἐπιστῆσαι, ποιησάμενος, νομίζων πάντα τὰ πολέμια ἐξεπίτηδες ἐρύματα φοβερώτερα τοῖς σφετέροις εἶναι. καὶ σκηνὴν μὲν γρ. πολέμια· γρ. ἔμπροσθεν τὴν νύκτα, ὥστε ἔστε, προφυλακὴν ποιησάμενοι ἐκάτεροι σκηνήσαντες. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὁ μὲν Ἀσσύριος καὶ ὁ Κροῖσος καὶ οἱ ἄλλοι ἡγεμόνες ἀνέπαυον τὰ στρώματα σὺν τῷ ἴσχυρῷ· Κῦρος δὲ καὶ Κυαξάρης Σωπυξάμενοι ἔμειναν, ἵνα, εἰ προσίοιεν οἱ

οἱ πολίμιοι, μαχόμενοι. ὡς δ' δῆλον ἐγένετο ὅτι σὺν ἐξίοιεν οἱ πολίμιοι ἐκ τῆς ἐρύματος, οὐδὲ μάχλω ποιήσιλο πώτη τῇ ἡμέρᾳ, ὁ μὲν Κυαξάρης καλίσας τὸν Κῦρον " καὶ παίζας τοὺς ἐπικαιρίους, ἵλεξε τιάδε· Δεκεῆ μοι, ἔφη, ὦ ἄνδρες, ἅπαντες τυγχάνομεν συλλεγμένοι, οὕπως ἵνα ὡς τὸ πῶν ἀνδρῶν ἐρύμα, καὶ δηλοῦν ὅτι βέλομαι μάχεσθαι. οὕτω γὰρ, ἔφη, ἐπειδὰν μὲν ἀντεπεξίασιν οἱπερ, οἱ μὲν ἡμίτεροι μᾶλλον " ἐμβρήσονται ἂν ἐπᾶσιν, οἱ πολίμιοι ἦ τῶν τάλμων ἰδέντες ἡμᾶν, μᾶλλον φοβηθήσονται. τοῦτο μὲν δὴ ὕτως ἐδόκει· ὁ δὲ Κῦρος ἔφη, μηδαμῶς ὦς τῶν θεῶν, ὦ Κυαξάρη, οὕτω ποιήσομεν. εἰ γὰρ ἤδη σαφανίζοντες πορδοσόμεθα ἢ σὺ κελεύοις, νῦν τε ὡσσίνεσθε ἡμᾶς οἱ πολίμιοι ἡσάσονται οὐδὲν φοβούμενοι, εἰδότες ὅτι οὐ ἀσφαλεῖ εἶσι τοῦ μηδὲν παθεῖν· ἐπειδάν τε μηδὲν ποιήσαντες ἀπίωμεν, πάλιν κεχορηκότες ἡμᾶν τὸ πλῆθος πολὺ σὺν ἑστρεγ ἔ ἑαυτῶν, κατὰφρονήσουσι, καὶ ἄνεμεν ἐξίασι πολὺ ἐῤῥωμενέστερεσις τῆς γνώμης. νῦν δ', ἔφη, εἰδότες μὲ ὅτι πάρεσμεν, οὐχ ὁρῶντες ἢ ἡμᾶς, οὗ τοῦτο ἐπίσω, οὐ κατὰφρονήσουσι, ἀλλὰ φρονπίζουσι πάντοτι τοῦτ' ἔσι, καὶ ἀμελεόμενοι ὡσὶ ἡμᾶν, ἐγὼ οἶδ' ὅτι οὐδὲν παύονται. ὅταν δ' ἐξίασι, τότε δεῖ αὐτοῖς ἅμα φανερός τε ἡμᾶς γενέσθαι καὶ ἵνεκ εὐθὺς ὁμόσε, εἰλκφέως αὐτοὺς ἴσθαι πάλαι ἰβουλόμεθα. λέξαν δ' οὕτω Κύρου, συνέδοξε καὶ τοῦτο Κυαξάρει καὶ τοῖς ἄλλοις, καὶ τότε μὲν δεπνοποιησάμενοι καὶ φυλακὰς καθεσησάμενοι, καὶ πυρὰ πολλὰ ὡσὶ τῶν φυλακῶν καύσαντες, ὑποιμήσησιν.

22 22. Τῇ δ' ὑσεραίᾳ περὶ Κῦρον μὲ ἱσφανομένον ἦν, περήγγειλε δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ὁμοπήμοις ἱσφανομένοις ὡσὶ τὰ ἱερὰ παρεῖναι. ἐπεὶ δὲ τάλον εἶχεν ἡ θυσία, συγκαλίσας αὐτοὺς, ἔλεξεν· " Ἄνδρες, οἱ μὲν θεοὶ, ὡς οἱ τε μάντεις φασὶ καὶ ἐμοὶ σύνδοκεῖ, μάχλω τ' ὑποθέσθαι παραγγέλλουσι, καὶ νίκλν δίδασι καὶ σωτηρίαν προϋπαγορεύοντες σὺν τοῖς ἱεροῖς· ἐγὼ δὲ ὑμῖν μὲ παρεσιῶν ὁπόσους πάσας χρὴ εἶναι ἐν τῷ πεδίῳ αἰχμωσίμλων ἄν. οἶδα γὰρ ὑμᾶς ταῦτα ἐπίσης ἐμοὶ ἐπισαμένους, καὶ τοὺς μεμελετηκότας τε καὶ ἀκηκοότας καὶ ἀκούοντας ἄμεινον ἐγώ, ὥστε καὶ ἄλλος ὁπότερος ἂν διδάσκειν δοκῇ. εἰ δὲ μὴ τυγχάνοι καπανενοηκότες, ἀκούσαι.

ἡμεῖς τὰς ἄλλας τ' ἐπικαιρίαν
ἡμ. καὶ τὰς ἄλλας τὰς ὑπικρίνε.
ἡμ. Δοκέουσιν ὑπίασιν.
ἡμ. καὶ θαῤῥοῦσιν ἐπᾶσι.

ἀκηνύσαλι. οὐς γὰρ ἡμεῖς συμμάχους τι ἴσχομεν καὶ παρεσόμεθα ἡμῖν αὐτοῖς ὁμοίους ποιεῖν, τούτους δεῖ ὑμᾶς ὑπομιμνήσκειν ὑφ' οὗ τι ἠτιμάσμεθα ὑπὸ Κυαξάρου, ἅτε ἡσυχάζοντι, ὑφ' ἃ τι αὐτὸς παρανικλήκαμεν, ὥστε ἄτιμοι ἀνατυγχάνειν ἡμῖν ὄφαται ὄσται. καὶ βούτω δὴ αὐτοὺς ὑπομιμνήσκειν, οὗπερ ἥδιστ' ἡμεῖς δ' ἐξεῖναι ὧν ἄξιοι ἐκεῖνοι εἰσιν. ὧν γὰρ ἂν ἄνθρωποι ὀψιμαθεῖς χθόνιοι τυγχάνωσι, οὐδὲν θαυμαστὸν εἰ καὶ ἐξ ὑποβολῆς δυνάμενοι ἄνδρες ἀγαθοὶ εἶναι. καὶ τοῦτο μάλιστα πειράσονται, ὅπως καὶ ὑμῶν αὐτῶν πειρᾶσθαι λήψεσθε. ὁμοῦ γὰρ δυνάμενοι τὸ τοιοῦτο καὶ ἄλλως βελτίους ποιεῖν, εἰκότως ἂν ἥδη καὶ ἑαυτοὺς σωφρονεῖν τελείως ἀγαθοὶ αἰνεῖν ὦν. ὁ δὲ τῶν τούτων ὑπόμνησιν αὐτὸς μὲν ἔχων, καὶ τοῦτ' ἀγαπῶν, εἰκότως ἂν ἡμιτελῆ αὐτὸν νομίζοι. τάττε σὺ ἴσως σὺν ἐμοὶ, ἔφη, αὐτοῖς λέγω, ἀλλ' ὑμᾶς κελεύω λέγειν, ἵνα καὶ ἀρέσκειν ὑμῖν πειρῶνται· ὑμεῖς γὰρ πλησιάζετε αὐτοῖς, ἐκείνοις τῷ ἑαυτοῦ μέρει. εὖ σὺ ἐπίστασθε, ἔφη, ἕως ἂν θαρρύνωσι τούτους ὑμᾶς αὐτοὺς ἐπιδεικνύειν, καὶ τούτους καὶ ἄλλους πολλοὺς οὐ λόγῳ, ἀλλ' ἔργῳ θαρρεῖν διδάξειν. τέλος εἶπεν ἀπιόντων ἀρίστην ἐσφαγμένους, καὶ αὖθις ποιησομένους κύκλον εἰς τὰς τάξεις αὐτῆς σφάσεις.

23. Ἐπεὶ σ' ἦσαν ἀπηλθον, αὖθις τοὺς σὺν ἐμοὶ θεσπεσίους καὶ "τούτους" αὖ τοιάδε ἔλεξεν. "Ἀνδρὶς Πέρσαι, ὑμεῖς καὶ γὰρ τὰ ὀνόματα μεγάλα ἔχετε, καὶ ἐπιλελεγμένοι ἐστὲ οἱ δικαίτατοι τῶν ἡμῖν ξυμμάχων, "Ἀγ- ἄλλα τοῖς κρατίστοις ὁμοίους εἶναι, τῇ σ' ἡλικίᾳ καὶ φρονήματι δρ. ἐγὼ. καὶ τίνων χάριν ἴσχετε οὐδὲν "ἧττον" ἵνα μὴ τῶν πρεσβυτῶν. γρ. ἧττον ὑμεῖς γὰρ ὅπλοις ἄνδρες τοὺς τ' ἀγαθοὺς ἂν ἀφορῶντες καὶ ἐπικελεύοντες αὐτοῖς, ἐπὶ κρείττους ποιεῖτε. "εἶτε ὡς μαλακίζοιλο, καὶ γρ. καὶ εἰ τοῦτον ὀρᾶν ἔστι σὺν ἂν ἐπιτρέπωσι αὐτῷ. συμφέρει σ' ὑμῖν, εἴπερ τῷ καὶ ἄλλῳ, τὸ νικᾶν, καὶ ἅλα τὸν κίνδυνον καὶ ἅλα τὸ βάρος τῶν πόνων. ἂν σ' ἄρα ὑμᾶς καὶ οἱ ἔμπροσθεν ἀνακωλοῦντες ἐπαναπαύσωσιν, ὑπανάκεισθε αὐτοῖς. καὶ ὅπως μηδ' ἐν τούτῳ αὐτῶν ἡττηθήσεσθε ἀντιπαρακελεύομενοι αὐτοῖς, ἧττον ἡγεῖσθε ἐπὶ τοὺς πολεμίους. καὶ ἀπιόντες, ἔφη, ἀρίστην καὶ ὑμεῖς, ἤκιστα ζωὸν τοῖς ἄλλοις ἐσφαγμένοι εἰς τὰς τάξεις, οἱ μὲν δὴ ἀμφὶ Κῦρον ἐν τούτοις ἦσαν.

Z 3 24. Οἱ

24 24. Οἱ δ' Ἀσσύριοι καὶ δὴ ἠσθημότες ἐξήισάν τι θορυβώδεως, καὶ περιῴκησαν αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς, ἐφ' ἅρμασι περιελαύνων, καὶ τοιάδε παρεκελεύετο· Ἄνδρες Ἀσσύριοι, νῦν δεῖ ἄνδρας ἀγαθοὺς εἶναι. νῦν γὰρ δεῖ ψυχῆς τὴν ὑμετέραν ἀγῶνι, καὶ δεῖ χρῆς σὺν ᾗ ἕκαστος, καὶ δεῖ οἴκων σὺν οἷς ἐτράφησαν, καὶ δεῖ γυναικῶν τε καὶ παίδων, καὶ δεῖ πάντων ὧν
γε. πάσαν κέκτησθε ἀγαθῶν. νικῶντες μὲν γὰρ ἁπάντων τούτων ὑμεῖς, ὥσπερ πρόσθεν, κύριοι ἔσεσθε· εἰ δ' ἡττηθήσεσθε, εὖ ἴστε ὅτι παραδώσετε τούτων πάντα τοῖς πολεμίοις. οἵ τε ἐμοὶ νῖκαι ἐρασταὶ, μίσοῦσι μὲν χαῖρε. μισεῖν γὰρ, τὸ κρατεῖν βουλόμενος, τὰ τυφλὰ τοῦ σώματος καὶ ἄσπλα καὶ ἄχειρα τούτων ἀναπάπαλιν τοῖς πολεμίοις φεύγειν δίδωμι. μισεῖς δὲ καὶ εἴ τις ζῆν βούλοιτο φεύγειν ἐπιχθονίοις, εἰδὼς ὅτι οἱ μὲν νικῶντες σώζονται, οἱ δὲ φεύγοντες ἀπόλλυνται μᾶλλον τε μένοντων· μισεῖς δ' καὶ εἴ τις χρημάτων ἐπιθυμῶν, ἡττᾶται πρόσθεν. τίς γὰρ σὸν οἶδεν ὅτι οἱ μὲν νικῶντες πάντα ἑαυτῶν σώζουσι καὶ τῶν πολεμίων πρόσεστι λαμβάνειν· οἱ δ' ἡττώμενοι ἅμα ἑαυτούς τε καὶ τὰ ἑαυτῶν πάντα ἀπόλλυσιν;

25 25. Ὁ μὲν δὴ Ἀσσύριος τοιαῦτα λέγων ἐπορεύετο· ὁ δὲ Κυαξάρης πέμπει πρὸς τὸν Κῦρον, ἐλέγχων ὅτι ἢ δὴ καιρὸς εἴη ἄγειν ἐπὶ τοὺς πολεμίους· εἰ γὰρ νῦν, ἔφη, ἴοιμεν ἐπὶ ὀλίγοις οὖσιν οἱ ἕξω τοῦ ἑρύματος, σὺν ᾗ ἂν σωθεῖμεν, πολλοὶ ἔσοιντο. μὴ οὖν ἀναμένωμεν ἕως ἂν πλείονες ἡμῶν γένωνται, ἀλλ' ἴωμεν ἕως ἔτι οἰόμενοι ὑπιστοῦς αὐτοῦς κρατήσειν ἄν. ὁ δ' ἂν Κῦρος ἀποκρίναιτο, ὦ Κυαξάρη, εἰ μὴ ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν ἔσοιντο οἱ ἡττηθέντες, εὖ ἴσθι ὅτι ἡμᾶς μὲ ἐρῶσι φοβούμενοι τὸ πλῆθος τοῖς ὀλίγοις ἐπιχειρῆσαι· αὐτοὶ δ' ἂ νομίσουσι
γε. ἄλλως ἂν ἡττηθεῖεν, ἀλλ' ἄκρᾳ σὺν μάχῃ διώσεσθαι, ἢ ἂν ἅμαινον ἕπεσθαι βαλεύσασθαι ἢ τῷ βιέσασθαι, παραδόντες ἑαυτοὺς ἡμῖν πεμπεύεσθαι, ὥσθ' ὁπόσοις ἂν βουλώμεθα αὐτῶν μὴ χαίρειν. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι ταῦτα ἀκούσαντες ἡσύχαζον.

26 26. Ἐν τούτῳ δὲ ἦλθε Χρυσάντας τε ὁ Πέρσης καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ὁμοτίμων αὐτομόλους ἄγοντες. καὶ ὁ Κῦρος, ὡς εἶδε, ἠρώτα τοὺς αὐτομόλους ἅττα ὄν τῶν πολεμίων. οἱ δ' ἔλεγον ὅτι ἐξέμιν τε ἤδη σὺν τοῖς ὅπλοις, καὶ παρεσκεύαστοι αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς

ἵξαι

ἴξω ἄν, καὶ παρακελεύοιμι δὴ τοῖς ἀπ' ἴξω ἴσι πολλά τε καὶ ἰσχυρὰ, ὡς ἔφασαν λέγειν τοὺς ἀκούοντας. σὺ τοίνυν εἶπον ὁ Χρυσάνθας, τί σὺ, ἔφη, ὦ Κῦρε, εἰ καὶ σὺ συγκαλίσαις, ἵνα ἐπ' ἴξιεν παρακελεῦσαι, εἰ ἄρα καὶ σὺ ἀμείνους ποιήσαις τοὺς σφαγιάσιας; καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, ὦ Χρυσάνθα, μηδέν σε λυπούντων αἱ Ἀσσυρίαι παρακελεύσεις. ἀδημία γὰρ οὕτως ἔχει καλὴ παραίσιος, ὥσπερ τοὺς μὴ ὄντας ἀγαθοὺς αὐθημερὸν ἀκόσαντας ἀγαθοὺς ποιήσαι· σὲ δὲ οὐ δεῖ ὅτου γε, εἰ μὴ ἔμπροσθεν τοῦ μεμελετηκέναι ἦν· οὐδ' ἀκηκοὶ σὺ, οὐδὲ μὲν ἐπίσασ γε. οὐδὲ μὲν τί γε σὺ ἔχεις ἱκανὸς ποιεῖν, ἵν' μὴ πρόσθεν ἠσκηκὼς ἦσι. καὶ ὁ Χρυσάνθας εἶπεν, ἀλλ' ἀρκεῖ σοι, ὦ Κῦρε, ἰὰν τὰς ψυχὰς αὐτῶν παρακελεύσασθαι ἀμείνους ποιῆσαι, ἢ καὶ δυνατὸν ἂν, ἔφη, ὁ Κῦρος, εἰς λόγον ῥηθεὶς αὐθημερὸν αἰδοῦς μὲ ἐμπλῆσαι τὰς ψυχὰς τῶν ἀκουσάντων, ἢ δεῖ τῶν αἰσχρῶν κωλῦσαι, πρᾶξίν τε ὡς χρὴ ἐπαίειν μὲ ἐπιστῆσαι πάλαι μὲ πόνοι, πάλαι δὲ κίνδυνοι ὑπεδύσασ, λαβοῦσι δ' ἐν ταῖς γνώμαις βεβαίως τοῦτο, ὡς αἱρετώτερόν ἐσι μεμνῆσθαι καλῶν ἢ φεύγοντας σωθῆναι; ἆρ' οὖν ἔφη, εἰ μέλλοισι τοιαῦτα ἀμείνους ἐπιτηδήσειν ἀγαθοὶ ἔσεσθαι, πῶς ἂν τοῦτον μὴ ἀγαθοῖς ὑπάρξαι δεῖ ἕπεσθαι, εἰ ἄν τοῖς μὲν ἀγαθοῖς ὑπομονὴ καὶ ἀλυσιτέλεια ὁ βίος παρακολουθήσεται, τοῖς δὲ κακοῖς ἀπειρία τε καὶ ἀλγεινὸς καὶ ἀδύλαβος ὁ αἰὼν ἐπιπεσεῖται; ἔπειτα διδασκάλους, οἶμαι, δεῖ καὶ ἄρχοντας ἐπὶ τούτοις γίνεσθαι, οἵτινες δείξουσί τε ὀρθῶς καὶ διδάξουσι καὶ ἐπίσουσι τοῦτο ἔργον, ἵνα ἂν ἐγχρόνιται αὐτοῖς τοὺς μὲν ἀγαθοὺς καὶ ἐυκλεεῖς ἐυδαιμονεσάτους τῷ ὄντι νομίζειν, τοὺς δὲ κακοὺς καὶ δυσκλεεῖς, ἀθλιωτάτους πάντων ἡγεῖσθαι. οὕτω δὲ ἀφειδῶμεν χρὴ τοὺς μιλοῦσας τὸ λοιπὸν τῶν πολεμίων φόβου τὸν μάθησιν κρείττονα παρίξειν. εἰ δέ τι ἴοντων εἰς μάχην σὺν ὅπλοις, οὐ δ' ὁ πολλοὶ καὶ τῶν πάλαι μεμνημένων ἐξίστανται, σὺ τούτῳ ξυνέσεσθαι· τὰς ἀπορίας ψυθέσας παρὰ χρῆμα ἄνδρας πολεμικοὺς ποιήσει, πάντων ἂν ῥᾴστων εἶναι καὶ μαθεῖν καὶ διδάξαι τὸν μεγίστων τῶν ἐν ἀνθρώποις ἀρετῶν. ἐπειδὴ ἔγωγ', ἔφη, οὐδ' ἂν τούτοις ἐπίσθοιμι ἡμῶν ἐσεσθαι οὓς νῦν ἔχοιτε παρ' ἡμῶν αὐτοὺς ἡσυχάζειν, εἰ μὴ καὶ ὑμᾶς ἴδοιεν" παυσόμεθα, εἰ καὶ παρόντων ὑμῶν αὐτοῖς ἔσεσθαι γε. πάντας

εἶναι χρὴ εἶναι, καὶ ὑποδάκειν δυνήσεσθε λῷ πιπλησθήναντα
ξ. μυσικῆς ᾄσματα μάλα καλῶς τοὺς δ' ἀπαιδεύτους παντάπασιν ἀριστῆς θωμιζόμε ἂν, ἔφη,
ὦ Χρυσάνθη, εἴ τι λέγον ἂν ὠφελήσαι λόγῳ καλῶς ῥηθεὶς εἰς ἀν-
ρ. καὶ μεσικὸν ᾄσμα δρεῖαν, ἢ τοὺς ἀπαιδεύτους μυσικῆς ᾄσμα καλῶς ᾀσθὲν
εἰς μυσικὴν.

27 27. Οἱ μὲν τοιαῦτα διελέγοντο· ὁ δὲ Κυρος πάλιν πέμπων ἄλλον ἄλλοσε ἐκάλει τοὺς ἡγεμόνας, καὶ οὐκ ἄχθεσθε ὡς πολλάκις ἐπὶ τοὺς πολεμίους. καὶ ὁ Κῦρος ἀπεκρίνατο δὴ τότε τοῖς ἀγγέλοις, ἀλλ' οὐ μὴν ἴσθ', ἔφη, ὅτι ὅταν εἰσὶν ἔξω ὅσους δεῖ, καὶ ταῦτα ἀπαγγέλλειν αὐτοῖς οὐ ἄπαυστον. ὅμως δὲ ἐπεὶ σὺ μένειν δοκεῖς, ἄξω ἤδη. ταῦτα εἰπὼν, καὶ προσοδάμενος τοῖς ἵπποις, ἐξῆλα τὸ σφέτερον. ὡς δὲ ἦρξατο ἄγειν ἐπὶ δεῖπνον, ὁ μὲν ἀγάστο, οἱ δὲ εἵποντο, ἐνθάκτιος μὲν, ἀλλὰ τὸ ἐπίστασθαι τι καὶ μεμελετηκέναι οὐ ῥᾴδιον προδόσθαι· ἱππάμενος δ' ἀλλὰ τὸ φιλανθρώπως ἔχειν ὥστε ἀκάλλες, καὶ ἀλλὰ τὸ τὰ σώματα σκεπτεσθαι, καὶ ἀλλὰ τὸ πάνυ ἀξιόλογος τοὺς προσήκοντας εἶναι· ἡδέως δ' ἀλλὰ τὸ φρονίμως ἔχειν. ἐπίστατο δὲ, καὶ ὅτι πολλοῦ ἄξιος ἐμεμαθήκει ἀσφαλίσασθαι εἶναι καὶ βᾶσαν τὸ ὁμόσε ἰέναι τοῖς πολεμίοις, ἄλλως τε καὶ τοξότης καὶ ἀκοντιστὴς ὢν καὶ ἱππεύσιν.

28 28. Ἔνθ' ἐπιβελῶν ἔξω ἦσαν, παρηγγύα ὁ Κῦρος σύνθημα, Ζεὺς σύμμαχος καὶ ἡγεμών. ἐπεὶ δὲ πάλιν ἦκε τὸ σύν-
γε. αὖ ὁ Κῦ- θημα ἀνταποδιδόμενον, ἐξῆρχεν αὖ Διοσκόρους παρεῖναι τὸν ἑαυ-
ρος μιζόμενον. οἱ δὲ θεοσεβῶς πάντες σωπῇ ἐκέκλοντο μεγάλῃ τῇ φωνῇ. ἐν τῷ τοιούτῳ δὲ καὶ οἱ θεσπεσιώμενοι ἦσαν τοὺς ἀνθρώπους φοβοῦντες. ἐπεὶ δ' ὁ παιὰν ἐγίγνετο, ἅμα προσιόντες οἱ ὁμόπτερα φαιδροὶ, καὶ πταιδευόμενοι, θεοφορούμενοι ἀκάλλες, ὁμοιάζοντες παρεσκευάσθαι, ἐπῄεσαν, λείποντες πολὺ τὸ, ἅμα ἀνδρὸς φίλοι, ἅμα ἀνδρὸς ἀγαθοὶ, παρακαλοῦντες ἀλλήλους ἕπεσθαι. οἱ δὲ ἀκούοντες αὐτῶν ἀκούοντες ἀνίεσαν ἐπὶ τοῖς πρώτοις ἡγεῖσθαι ἱρώμενοι. ὧν δὲ μετὰ τὸ προσήκον τῷ Κύρῳ παρεσκευάσθαι, φιλοτιμίας, ἡδονῆς, ὑπόνοιαι, παρακαλούμενοι, σωφροσύνης, πειθοῦς. ὁ αὖ οἱ μὲν δεινότατοι τοῖς ὑπεναντίοις. τὸ δ' Ἀσσυρίων οἱ μὲν ἀπὸ τῶν ἱρωμένων πρόσω χοῦλοι, ὡς ἐγγὺς ἦδη προσιόντες ἐ
Περσικὴν πολλῇ, ἀνίεσαν ἐπὶ τὰ ἅρματα, καὶ ὑπεχώρουν ἐπὶ

τὸ

τὸ ἰσωτὸν πλῆθος. οἱ δὲ τὸ πρόσω καὶ ἀκροτηςὴ καὶ ζφυλακὴν
αὐτῶν ἀφίεσαν τὸ βέλος " πολὺ γὰρ ἐλάττους ἐξικνεῖτο. ὡς δ' ἐπέστησε γρ. σολ
οἱ Πέρσαι ἐπέβησαν τῶν ἀφιεμένων βελῶν, ἐφέζετο " ὁ Κῦ- πρὸν
ρος. " Ἀνδρες ἄριστοι, ἤδη γὰρ τόδ' ἐστὶν ἐπὶ φανεροῦ ἑαυτὸν καὶ γρ. ἤδη
παρεγυμνώσατε· οἱ μὲν δὴ παρεδίδοσαν τοῦτ· ἐκ δὲ προθυμίας καὶ
μάχης καὶ ζ ἀσθενείας συμμίξαι, δόξαν πᾶσι ἤρξαντο σωτηρίαν ἢ
καὶ πᾶσι ἡ φάλαγξ δέδεμαι. καὶ αὐτὸς ὁ Κῦρος ἐπαλλόμε-
νος ζ βάδην, δέδεμαι ἡγεῖτο, καὶ ἅμα ἐφέζετο, πῆς " ἐφίππου; γρ. ἵππου;
πῆς ἀγαθός; πῆς πεζῶν " ἄνδρα καλοκἀγαθόν; ὁ δ' ἀκούσαντες, τὰ αὐ-
τὰ τοῦτο ἐφθέγγοντο. καὶ ἅμα πάντων δὴ ὥσπερ παρεγύμνα, ἅτινες
ἰχνεύει, πῆς ἔψευ; πῆς ἀγαθός; οἱ μὲν δὴ Πέρσαι οὕτως ἐχόντες ὁ-
μόσε ἐφέροντο· οἱ γε μὴν πολέμιοι οὐκέτι ἐδύναντο μένειν, ἀλλὰ
στρεφόμενοι ἐφοβοῦντο εἰς " Θέρυμβα. οἱ δ' ἄν Πέρσαι κατ' ὀλίγους εἰσέ- γρ. τὰ ἱρύ-
δυες ἐπέμενον, ὠθεμένων αὐτῶν πολλοὺς " ἀπέκτειναν. τοὺς δ' εἰς ματα
τὰς πύλας ἐμπίπλοντας ἐπαύσαντο ἐλαύνοντες ἐφόνευον, ἄνδρας ὁμοῦ γρ. καὶ ἱππεῖς.
καὶ ἵππους. ἔνια γὰρ τῶν ἁρμάτων εἰς τὰς πύλας ἐμπεπηγότα ἐφοβοῦ-
ντο σωθῆναι ἐσεῖσι. καὶ οἱ τῶν Μήδων ἱππεῖς ὁρῶντες πᾶσι ἄλλο-
τον εἰς τοὺς " ἵππους τῶν πολεμίων· οἱ δ' ἐνίκλινον καὶ τούτους. γρ. ἵππεῖς
ἐνθα δὴ καὶ ἵππων διαγμὸς ἦν καὶ ἀνδρῶν, καὶ φόνος ἐξ ἀμφοτέ-
ρων. οἱ δ' ἐνθὲς ζ ἐρύμβιοι τῶν " Ἀσσυρίων ἐπικότες ἐπὶ τῶν κιφαλ-
λῆς τῶν τάφρου, πεζόνειν μὲν καὶ ἀκοντίζειν εἰς τοὺς ἀποκλινομένους
οὐκ ἐφρόνουν, οὐτ' ἐδύναντο, ἀλλά τι τὰ δίκαια ὁρῶμαται καὶ ἀλλὰ τῶν
φόβου. πύργοι δὲ καὶ καλαμαῶνες τῶν Περσῶν πᾶσι ἀλκιμοφόβους
ὡς ἐς εἰσόδους ζ ἐρύμβιον, ἐπεφάνησαν καὶ δὴ τῶν κιφαλῶν ἐφευ-
γον. ἐδύσατο δὲ αἱ γυναῖκες τῶν " Ἀσσυρίων καὶ τῶν συμμάχων φυγῇ
ἤδη καὶ ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἀνίκρυγον, καὶ ἦσαν ἐκπεπληγμέναι,
αἱ μὲν καὶ ἐπὶ κακοῖς ἔχουσαι, αἱ δὲ καὶ νεανίαις καὶ ἀρίστοις μάλιστα τοὺς
πύλους, καὶ θρυπτόμεναι καὶ ἱκετεύουσαι πᾶσιν ὅτῳ σύντυχάνοι-
εν, μὴ φθόνειν καλοῖς πόνταις αὐτοῖς, ἀλλ' ἀμύνειν καὶ τέκνοις
καὶ ἑαυτοῖς καὶ σφίσιν αὐτοῖς. ἦσαν δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ βασιλῆς
σὺν τοῖς πρώτοις τῶν ἵππων ἐπὶ τὰς εἰσόδους, καὶ ἀναβάντες ἐπὶ
τὰς κιφαλὰς, καὶ αὐτοὶ ἐμάχοντο, καὶ τοῖς ἄλλοις παρικελεύ-
οντο. ὡς δ' ἔγνω ὁ Κῦρος " ζ ἐρύμβιον, δείσας μὴ σὺν γρ. τὸ γὰρ γὰρ
καὶ βιάσιστοι εἶεν, ὀλίγοι ὄντες ὑπὸ πολλῶν ζφαλεῖν ὤφει-

τι,

τι, παραγγύησι· ἐπὶ πόδα ἀνάγειν ἔξω βιλῶν, ἵνα δὴ πεῖθεσθαι. ἐνθα δὴ ἔγνω τις ἂν τοὺς ὁμοτίμους καὶ πεπαιδαγμένους ὡς δεῖ. παρὰ μὲν γὰρ αὐτοῖ ἐπείθοντο, παρὰ δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις παρήγγελλον. ὡς δ' ἔξω βιλῶν ἐγένοντο, ἔστησαν καὶ χώρουν " πολὺ μᾶλλον χαίρων, ἀπειλῶς εἰδὼς ὅτι ἴδοι ἵππους ῥώμης.

γρ. πολὺ γρ. ἵππους αὐτῆς γρ.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

Κύρου παιδείας, βιβλίον δ'.

1 Μένας δὲ ὁ Κῦρος μίτρεσιν χρόνον αὐτοῦ ζῶν τῇ τροφῇ ὁμοίᾳ, καὶ θηλάσας ὅτι ὑπεμνήσθη μὴ χεῖρον ἢ τις ἐξέτρεφε, ὡς ἐδόκει ἐξιέναι, ἀπῄτησε τὸν ὅσον ἐδύκει καλῶς ἔχειν, καὶ καλεστρόποδα σκεῦος· φυλακὰς τε καθεστηκυίας, καὶ σκοποὺς περιπέμψας, τοὺς εἰς τὸ μέσον σωτηρίαν τοὺς ἑαυτοῦ τροφέας, καὶ ἔλεξε τάδε· Ἄνδρες Πέρσαι, πρῶτον μὲν τοὺς θεοὺς ἐγὼ τε ἐπαινῶ ὅσον δύναμαι, καὶ ὑμεῖς πάντες, οἶμαι· νίκης τε γὰρ τετυχήκαμεν καὶ σωτηρίας. τούτων μὲν οὖν χάρις ἀθανασίοις, ὧν ἂν ἔχωμεν, τοῖς θεοῖς ἀποδοτέα, ἐγὼ δὲ σύμπαντας μὲν ὑμᾶς ἤδη ἐπαινῶ (τὸ γὰρ ταχθησόμενόν ἔργον σύμπασιν ὑμῖν καλὸν ἀποτετέλεσται) ὧν δ' ἕνεκα ἄξιον, ἐπειδὴ καὶ ὧν ἐτυγχάνετε πόθεν, τότε τιμᾶ ἀξίαις ἐκάστῳ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ πειρήσομαι ἀποδιδόναι. τὸν δ' ἐμοῦ ἀγγυτάτω τεταξάμενον Χρυσάνταν ἐδὲν παρ' ἄλλων δέομαι πυθέσθαι, ἀλλ' αὐτὸς οἶδα οἷον ἐῶ, τὰ μὲν γὰρ ἄλλα, ὅσα καθ' ἑαυτὸν ἐμοὶ καὶ ὑμεῖς πάντες, ἐπαίετε. ἐπεὶ δ' ἐγὼ παρήγγυησε ἐπανάγειν, καλέσας ἀνόμασε αὐτὸν, ἀνδρεῖον ὄντως τὸ μὴ χαίρειν ἐν παίσιν πολέμιον, ὑπάκουσε " τέως μὲν οὖν, καὶ ἀφεὶς ὁ ἔμελλε ποιεῖν τὸ κελευόμενον ἔπραττεν. αὐτός τε γὰρ ἐπανήγαγε, καὶ τοῖς ἄλλοις μάλα ἐπιστρεχῶς παρήγγελε. ὡς δ' ἐφάνη ἔξω βελῶν τῶν τοξικῶν ποιήσας τὸν τοὺς πολεμίους κατανοῆσαί τε ὅτι ἀναχωροῦμεν

γρ. τιμᾶ

ἀναχωρεῖν μᾶλλον, καὶ τέλος ἐπιλείπειν αὐτοὺς, καὶ τὰ πολλὰ ὑποφεύγειν. ὥστε καὶ τότε τι ἀβλαβὲς, καὶ τοὺς ἑαυτοῦ ἄνδρας ἀβλαβεῖς γρ. ἀποπλέ-
ἀφῆκε τὸ πεῖσαι παρίχεται. ἄλλως δ', ἔφη, ὀρῶ τετραμμένους, σεις.
ἀφ' ὧν ἐγὼ σκοπῶμαι ἐν ὁποίῳ χρόνῳ ἐσταθήσεται, τότε τῶν
γνώμων αὐτῶν ἀπολαυσόμεθα. Χρυσάντας δὲ " καὶ ἐρράδιον γρ. καὶ ὡς
τῶν πολεμικῶν, καὶ φρόνιμον, καὶ ἄρχειν ἱκανὸν καὶ ἄρχεσθαι· ἐρράδιον τὸν
λιαρχίᾳ μᾶλλον ἢ δι' ἀπορίαν. ὅτου δὲ καὶ ἄλλο τι ἀγαθὸν ὁ Θεὸς δῴη, ὅτε πόλεμον
τούτου ἐπιλήσεσθαι αὐτοῦ. καὶ πολλὰς δὲ ὑμᾶς βλέπομεν, ἔφη, ὑπο-
μένοντας. ἃ γὰρ νῦν εἴδετε οὐ τῇ μάχῃ τῇδε, ταῦτα συνομόσαμεν
μηποτὲ παύσεσθαι, ἵνα παρ' ὑμῖν αὐτοῖς ἀεὶ κείνητε πότερον
ἀρίστη μᾶλλον ἡ φυγὴ σώζει τὰς ψυχὰς, καὶ πότερον οἱ μά-
χεσθαι θέλοντες ῥᾷον ἀπαλλάττονται ἢ οἱ τὸν ἡδέλοντες, καὶ ποίαν
τινὰ ἡδονὴν τὸ νικᾶν παρίχει. ταῦτα γὰρ νῦν ἄρτι κείνατ' ἂν,
πεῖρόν τε αὐτῶν ἴσχοντες, καὶ ἄρτι μεμνημένοι. καὶ
τοῦτο μὲν, ἔφη, αἰεὶ βουλόμεθα βελτίους ἂν εἶναι· νῦν δ', ὡς καὶ
φιλεῖς καὶ ἀγαθοὶ καὶ σώφρονες ἄνδρες, δικαιοποιεῖσθε καὶ σπου-
δαῖς τοῖς θεοῖς πείθεσθε, καὶ σπονδὰς ἐξαρχεῖτε, καὶ ἅρμα τὸ παρ-
ασχεδόμενον σεμνοεῖτε. εἰκὸς τοίνυν, ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ὕπατον τῶν
λόφων, καὶ ὡς Κυαξάρου ὀλίγον, καὶ σκηνὰς ὁρῶν, ὡς
εἰκὸς, καὶ ἰδὼν τάχ' ἄν, καὶ ἐρέσθαι· εἶτα δίκαιον, ἀπηλλαγμένοις τὸ
ἐκείνου στρατεύματος, καὶ οἱ μὲν δὴ ἀμφὶ Κῦρον δειπνοποιησόμενοι, καὶ
φυλακὰς καταστησάμενοι ὡς ἔδει, ἐκοιμήσαντο.

2. Οἱ δ' Ἀσσύριοι, ἅτε καὶ τεθνηκότος ἤδη ἄρχοντος, καὶ 2
σχεδὸν σὺν αὐτῷ πᾶν βιβλάψαντες, ἠθύμουν μὲν πάντες, πολλοὶ δὲ καὶ
ἀπιόδρασκον αὐτῶν τῆς νυκτὸς ἐκ τοῦ στρατοπέδου. ὁρῶντες δὲ ταῦτα
ὁ τε Κρῖσος καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι αὐτῶν πάντες ἠθύμουν.
πάντῃ μὲν γὰρ ἦν χαλεπά. ἠθυμοῦντο δὲ πᾶσι πλείστῳ παρὰ σχο-
ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου φῦλον τῆς στρατιᾶς " διῳχώρησαν ἐδόκει τῆς γρ. διέβησαν
γνώμης. οὕτω δὲ ἐκλείπουσι τὸ στρατόπεδον, καὶ ἀπέχουσιν τοῦ τὰς γνώ-
νυκτὸς, ὡς δὴ ἡμέρᾳ ἐχθίστῃ, καὶ ἑρμηνεῦσαι ἀνδρὶ ἐμοὶ τὸ τῶν πο-
λεμίων στρατόπεδον, εὐθὺς διαβοᾶζει ὁ Κῦρος τοὺς Πέρσας
πρώτους· καθαλίσκεται δὲ ὑπὸ τῶν πολεμίων πολλὰ μὲν σώμα-
τα, πολλοὶ δὲ βόες, πολλαὶ δὲ ἁμαξαι πολλῶν ἀγαθῶν μεσταί. ὡς
δὲ τοῦτο ἐδέδεικτο ἤδη καὶ οἱ ἀμφὶ Κυαξάρου Μῆδοι πάντες, καὶ
ἐστεν-

ἠξιοποιοῦντο ἐντυχόντα. ἐπεὶ δὲ ἐδίσκησαν, συνεκάλεσεν ὁ Κῦρος τοὺς ἑαυτοῦ τελεάρχους, καὶ ἔλεξε τοιάδε τινά· Οἷα μοι δοκεῖ μὴν καὶ ὅσα ἀγαθὰ, ὦ ἄνδρες, ἀφεῖναι, θεῶν ἡμῖν τῶνδε διδόντων; νῦν γὰρ ὅτι μὲν οἱ πολέμιοι φοβούμενοι ἡμᾶς ἀπεδεδράκασιν, αὐτὸ ὁρᾶτε· οἵτινες δ' ἐν ἐρυμνοῖς οἴκοις οἰκοῦντες τοῦτο φεύγουσι, πῶς τούτους οἴει ἄν τις μείναι ἐδόντας ἡμᾶς ἐν τῷ ἰσοπέδῳ; οἵτινες δ' ἄπεφθοι ἡμῶν ὄντες οὐχ ὑπέμειναν, πῶς νῦν γ' ἂν ὑπομείνειαν, ἐπεὶ ἤττηνται, καὶ πολλὰ κακὰ ὑφ' ἡμῶν πεπόνθασιν; ὧν δὲ οἱ βέλτιστοι ἀπολώλασι, πῶς οἱ φαυλότατοι σώσειαν ἂν ἡμῖν ἐθέλοντας; καί τις εἶπε, τί οὖν, ἐὰν φεύγωμεν ὡς τάχιστα, κινδυνεύομεν γε οὕτω τῶν ἀγαθῶν ὄντων; καὶ ὃς εἶπεν, ὅτι ἔστιν ὑπομένειν ἕως ἂν ἐθέλωμεν. οἱ μὲν γὰρ κρατοῦντες τῶν πολεμίων, οὓς μάλιστα καιρὸς ἦν ἀπολέσαι ἢ ἀπολέσθαι, οὗτοι ἐφ' ἵππων ἔσονται. οὓς ἡμεῖς τρέπεσθαι μὲν σὺν θεοῖς ἱκανοὶ, διώκοντες δὲ αὖθις οὐχ ἱκανοί. τί οὖν, ἔφασαν, σὺν τοῖς ἄλλοις Κυαξάρῃ ταῦτα λέγῃς; καὶ ὃς εἶπε, συνίεσθε τοίνυν μηδὲ πάντες, ὡς εἰδῇ ὅτι πᾶσιν ὑμῖν ταῦτα δοκεῖ. ὡς τοῦτο εἶπόντος τε πάντες καὶ ἐλόγου οἷα ἐπιπόνεια ἐδόκουν εἶναι ὑπὲρ ὧν ἐδόθη.

3 Ζ. Καὶ ὁ Κυαξάρης ἅμα μὲν, ὅτι συνῆν ἤκουσε δὲ λόγου, ὥσπερ ὑπεφθονεῖ· ἅμα δ' ἴσως καὶ ἐδόκει ἐπὶ τῷ μὴ πάλιν κινδυνεύειν (καὶ γὰρ αὐτὸς τι ἐπεθυμήσας ἐπύγχανεν ὢν, καὶ τῶν ἄλλων Μήδων ἑκόντων τοῦτο ποιούντων) εἶπε· οἶσθ' οὖν ὦδε, ἀλλ' ὦ Κῦρε, ὅτι μὲν μάλιστα ἀνθρώπων μελετᾶτε ὑμεῖς οἱ Πέρσαι ἐκ παιδὸς μηδὲν ἀπόνως ἀπόλαυε, καὶ ὁρᾶν καὶ ἀκούειν οἶδα· ἐμοὶ δ' δοκεῖ τὸ μεταξὺ ἡδονῆς πολὺ μᾶλλον συμφέρειν ἐγκρατῆ εἶναι. μείζω δὲ ἡδονὴν τί παρέχει ἀνθρώποις τυγχάνειν, ἢ ὧν ἡμῖν παρεσκεύασται; ἢ μὲν τοίνυν, ἐπεὶ τυγχάνομεν, σωφρόνως ἀπολαύσωμεν αὐτῶν, ἕως δυνάμεθ' ἂν ἀκινδύνως εὐδαιμονοῦντες γηρᾶν· εἰ δ' ἀπόνως χρώμενοι τούτῳ, ἄκαιρα καὶ ἄκλα παρεσόμεθα διώκειν, ὀρᾶτε μὴ πάνυμεν ἅμα πολλοὺς μὲν λέγοντες τὸν παλαίτατον πεπονθέναι, ἅμα δὲ τὸ εὐτυχεῖν τὸν γε πολίτην ἐθέλοντας πώσασθαι" πολίοντας ἕως ἂν ἀπόλλῃ· πολλοὺς δὲ νίκης τυχόντας, ἑτέρας ἐφιεμένους, καὶ τὸν σωθέντα ἀπολέσθαι. καὶ γὰρ εἰ μὲ οἱ πολέμιοι ἥττους ὄντες ἡμῶν ἐφεύγοιεν, ἴσως ἂν καὶ διώκειν τοὺς ἥττους ἀσφα-

ἀσφαλῶς εἰ χρὴ νῷν ᾖ κοινόν τι πρὸς αὐτῶν μέρη πάντες μὲν χαμαὶ μᾶλλον ἐσμὲν ἢ κεκτήμεθα· οἱ δ' ἄλλοι ἄμεινον χρῄ εἰσιν· ὡς εἰ μὲν ἀναγκάσαιμεν μὲν χιλοὺς ἀγωνίζεσθαι καὶ ἡμᾶς καὶ ἑαυτοὺς, δι' ἀμφοῖν ἂν καὶ μαλακίαν ἀπέπεσον· εἰ δὲ γνοῖεν ὅτι καὶ ἀποθνῄσκειν ὑδὲν ἧττον κινδυνεύουσι ἢ μένοντες, ὅπως μὴ ἀναγκάσωμεν αὐτοὺς, καὶ εἰ μὴ βούλοιντο, ἀναθοὺς χρὴ ἰέναι. ἴσως γὰρ ὅτι σὺ μᾶλλον τοὺς ἐκείνων γυναῖκας καὶ παῖδας ἐπῃρώμεθα λαβεῖν, ἢ ἐκεῖνοι σῶσαι. σὺ γοῦν δ' ὅτι καὶ αἱ σύες ἐπῄδων ὀφθῶσι, φεύγουσι καὶ πολλαὶ ἔσαι σὺν τοῖς πίκνοις, ἐπῄδων δέ τις αὐτῶν ἡρεᾶ τι τὴ πίκνων, ἐκεῖ φεύγει, οὐδ' ἂν μία τύχῃ οὖσα, ἀλλ' ἴσῃ ἐπὶ τὸ λαμβάνειν πρόμοιον. καὶ νῷν μὲν ἐπικαπακλείσαντες ἑαυτοὺς εἰς ἔρυμα, παρίσχον ἡμῖν ζωμοῦσθαι ὥστε ὁπόσοις ἐθελόμεθα αὐτῶν μὴ χαλᾶ· εἰ δ' ἐν ἐρύμνῃ χωρίᾳ σθένοιεν αὐτοῖς, καὶ "μαχήσονται γε, φησὶν ἴσως τις ἡμῖν, ὥσπερ νῷν, ἐναπλιοῦσθαι, οἱ δ' ἐκ πλαγίου, καὶ ἄλλοι ἐκ τοῦ ἐπέρου πλαγίου, οἱ δὲ καὶ ὄπισθεν, ὅταν μὴ πολλῶν ἐκείσῃ ἡμῶν καὶ ὀφθαλμῶν καὶ χρῶν διήσει. σὺς δ' ἔπ, ἔφη, οὐ βουλοίμην ἂν ἔγωγα νῷν ὁρᾶν Μήδους καὶ τῶν ἀσσυρίων ἐναντίους μόνους, ἐξαναγκάσας ἀναγκάζειν κινδυνεύοντας ἰέναι. καὶ ὁ Κῦρος ὑπολαβὼν εἶπεν, ἀλλὰ μηδένα σύ γε ἀναγκάσῃς, ἀλλὰ πλαγ. γρ. μαχήσονται γε. γρ. οἱ μ. κατὰ πρ. μὴν ὥσπερ καὶ τῶν ἀσσυρίων ἐναντίου, εἰ δ' ἐν

τοὺς ἐθέλοντάς μοι ἕπεσθαι θός· καὶ ἴσως ἂν σοι καὶ τῶν σῶν φίλων τούτων ἱκάσῳ ἥκοιμεν ἄγοντες ἐφ' οἷς πάντες ἡδυμήσεσθε. τὸ μὲν γὰρ πλῆθος ἡμῖν γε τὸ πολεμίων "οὐ διαξόμεθα (πῶς γὰρ ἂν γνοῖεν διαξ. καὶ κεκλάδοιμεν;) ἀλλ' ἐὰν ἡ ἀπαρχισμένον γε σφῶν μόνον λάβωμεν, ἢν ἐὰν ὑπολειπόμενοι, ἥξομεν ὡς σὲ ἄγοντες. σὺ γοῦν δ', ἔφη, ὅτι καὶ ἡμεῖς, ἐπειδὴ σὺ ἐδίου, ἠλθομεν, σοὶ χαριζόμενοι, μαχεῖν ὁδόν. καὶ σὺ νῦν ἡμῖν δίκαιον εἶ ἀλλαχαρίζεσθαι, ἵνα καὶ ἱκνοῖτό τι οἴκαδε ἀφικόμενος, καὶ μὴ εἰς τὸν σὸν ἥκωσιν πάντες ὁρῶμεν. σὺ ταῦτα δὴ, ἔλιξεν ὁ Κυαξάρης, ἀλλ' εἴρηται ἡδέλων τι ἐποιτο, καὶ χάριν ἴσχοι σοι ἐδείλω ἄν. σύμπαιμψον τοίνυν μοι τῶν ἀξιοπίστων τούτων τινὰ, ὃς ἴῃσι ἃ ἂν σὺ ἐπιστέλῃς. λαβὼν δὴ ἴδι, ἔφη, ὅτινα ἐθέλῃς τούτων. ἴσχε δὴ ἐπὶ γαίαν ὁ φάσας ποτὲ συγγενὴς αὐτοῦ εἶναι, καὶ φιλῆσαι" παρών. ἐνθὺς γρ. παρ' αὐτῷ οὖν ὁ Κῦρος εἶπεν, ἀρκεῖ, ἔφη, ἔμοιγε οὕτω. καὶ οὕτω τοίνυν, ἔφη, ζωὸς ἐπίσθω, καὶ λίαν σὺ, ἔφη, τὸν φίλον ποιεῖ μὴ κόσμον. οὕτω δὴ λαβὼν τὴν ἄνδρα ἐξῆλθε, ἐπεὶ δ' ἐξῆλθεν, εὐθὺς

ὁ

ὁ Κῦρος εἶπε, νῦν δὴ σὺ δηλώσεις οἱ πάλαι ἡμῖν ἔλεγες, ὅτι ἔφης ἡδέως ἀφ' ἡμῶν ἀπιέναι. σὺν τῷ ἀπολείψομέν σου, ἔφη ὁ Μῆδος, αὐτοῦτο λέγεις. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, οὐκοῦν, καὶ ἄλλοις προθύμως λείξεις; κἀκεῖνος ὑπομένας, νὴ τὸν Δί', ἔφη, ἵνα ἄν τι ποιοῦσι καὶ σὺ ἡδέως ἐμὶ θεᾶσαι. τότε δὴ ὑπεμιμνήσκετο τὸν Κυαξάρην, εἴ τι ἄλλα προθύμως ἀπήγγελε τοῖς Μήδοις, καὶ ἐπυνθάνετο ὅτι αὐτὸς τὰ τῶν ἀπολειφθέντων ἀνήδιστα ἀκούσεται, καὶ τὰ μέγιστα, καὶ τὰ μὴ ἐπιθυμοῦντα ἀπούειν.

4 4. Περὶ δὲ τοῦ Κύρου, θεοὶ πῶς ἀφικνοῦνται ἐπὶ Ὑρκανίαν ἄγγελοι. οἱ δὲ Ὑρκάνιοι ὅμορροι μὲν τῶν Ἀσσυρίων εἰσὶ, ἔθνος δὲ ἰσχυρὸν καὶ πολὺ διὰ καὶ ὑπήκοοι τῶν Ἀσσυρίων ἦσαν. ἔφασκον δὲ καὶ τότε ἐθέλειν εἶναι, καὶ πᾶν ἐπὶ δικαίοις. διὸ καὶ ἐχρῶντο αὐτοῖς οἱ Ἀσσύριοι ὥσπερ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι τοῖς Σπαρτιάταις, ἀδεῶς φειδόμενοι αὐτῶν ὅτ' ἐν πόνοις οὖσ' ἐν κινδύνοις. καὶ δὴ καὶ τότε ὑπεθωρακίζοντο αὐτοὺς σπουδαίως χιλίους ὄντας ἱππέας, ἵνα αὖ πυθόμενοι δεινὸν ἦσι, ἐκείνοι ἀφ' ἑαυτῶν τοῦτ' ἔχειν. οἱ δὲ Ὑρκάνιοι, ἅ τι μέλλοντες ὕστατοι πορεύεσθαι, καὶ ὡς ἀμέλει ὄντες ἑαυτῶν καὶ τοὺς οἰκέτας ὑστάτους εἶχον. ἐσπουδάσθη δὲ καὶ τὴν Ἀσίαν ἅπασαν οἱ πολλοὶ μεθ' ὧνπερ καὶ οἰκοῦσι. καὶ τότε δὴ ἐσπουδάσθησαν οἱ Ὑρκάνιοι οὕτως. ἐπυνθάνοντο δ' οἵ τε ἐπὶ τῶν Ἀσσυρίων, καὶ ὅτι πᾶν ἔχοιεν ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων, καὶ ὅτι νῦν τιθαιὰ μὲν ὁ ἄρχων αὐτῶν, χιλιάρχοι δ' ἡγεμόνες οἱ ἕποντο, φόβῳ δ' ἦν πολὺς εἴη ἐν τῷ στρατεύματι, εἴ τι συμμαχοῖεν αὐτῶν ὡς ἀθύμως ἔχουσιν καὶ ἀπολιπόντες τὸν ὑπομένοντα ἐπὶ δεξιὰ ἴοιεν καλὸν ἦπαρ λάσιον ἐν ἥλιον ἀμφὶ Κῦρον σωζόμενοι. καὶ πέμπουσιν ἀγγέλους ἐπὶ Κῦρον λόγῳ μὲν ὡς μάχης τὸ τούτου ὄνομα μέγιστον ἠκούετο. οἱ δὲ πεμφθέντες λέγουσι Κύρῳ ὅτι μισοῦσι τοὺς Ἀσσυρίους δικαίως, καὶ τε ἐν χρόνῳ βέλοιστο εἶναι ἐπ' αὐτοὺς, καὶ σφίσι σύμμαχοι ὑπάρξειαν καὶ ἡγήσαιντο. ἄμα δὲ ὡς τούτοις διηγοῦντο τὰ τῶν πολεμίων ὡς ἴσχοι, οἷα δὴ ἐπαίειν βελόμενοι ὡς μάλιστα στρατεύεσθαι αὐτόν. καὶ ὁ Κῦρος ἐπῄρετο αὐτοὺς, καὶ ἐλκέσθαι ἂν, ἔφη, ἡμᾶς ἴδι καταλαβεῖν αὐτοὺς πρὶν εἰς οἴκους ἱέναι; ἡμεῖς μὲν γὰρ, ἔφη, μάλα συμφορὰν τοῦτ' ἡγούμεθα εἶναι ἐπ' ἴλαθον ἡμᾶς ἀποφάντες. πῶς δὲ ἔλεγε βελόμενος αὐτοὺς ὡς μέγιστον φρονεῖν ἐπὶ

Cyri.

Ζωΐσιν. οἱ δ' ἀπεκρίναντο ὅτι καὶ αὖριον, ἂν θέλωσι τὰ βόσκοντα
μεταδώσειν, καταλήψονται· ὑπὸ γὰρ ὄχλου καὶ τῶν ἀμφὶ ξαυτῶν σχολὴ
παρεῖναι αὐτούς. καὶ ἅμα, ἔφασαν, ἅτε τῶν θερμαίων νύκτα ἀχρυπνήσαντες, νῦν μικρὸν προσδύντες ἰσχυρὰν δύσιν. καὶ
ὁ Κῦρος ἔφη, ἴσχετε οὖν ἂν λέγητε πιστόν τι ἡμῖν δεικνύναι ὡς
ἀληθεύετε; ὀμόσαι γ', ἔφασαν, ἰδίλοντο ἐλέσθαι αὐτίκα τὴν
νυκτὸς ἀναγεῖν. μόνον καὶ σὺ ἡμῖν θοᾶν τι πιστὸν ποίησον, καὶ δεῖξαι δὸς, ἵνα φέρωμεν καὶ τοῖς ἄλλοις ταῦτα ἅπερ ἂν αὐτοὶ
λάβωμεν παρὰ σοῦ. ὃν τοῦτο δὴ πιστὸν δίδωσιν αὐτοῖς,
ἢ μὴν, ἐὰν ἐμπεδῶσιν ἃ λέγουσι, ὡς φίλοις καὶ πιστοῖς χρήσεσθαι αὐτοῖς ὡς μήτε Πέρσῃ μήτε Μήδῳ μεῖον ἴσχῃ παρ'
αὐτοῦ. καὶ νῦν δ' ἐπ ἰδεῖν ἐσὶ Ὑρκανίης καὶ πεδουρώσας καὶ δρεχὰς ἴσχοντας, ὥσπερ καὶ Περσῶν καὶ Μήδων οἳ ἂν δικαῖοι ἄξιοι
εἶναι. 5

5. Ἐπεὶδὴ σφ' ἰδὼν ταῦτα, ἐξῆκε τὸ τεθρίππιον ἐπ φωτὸς ὄντος, καὶ τοὺς Ὑρκανίους ἐθελήμονι συλλύσαι, ἵνα ἅμα ἴοιεν. οἱ
μὲν δὴ Πέρσαι πάντες, ὥσπερ εἰκὸς, εὐθὺς ἕξ ἦσαν, καὶ Τιγράνης
ἴσχυν τὸ ἑαυτοῦ τεθρίππιον· τῶν δὲ Μήδων ἐξήεσαν οἱ μὲν, ἅμα τὸ
παιδὶ Κύρῳ ὄντι παῖδες ὄντες φίλοι γεγοίσθαι, οἱ δὲ, ἅμα τὸ σὺν
θηρίοις συγγυόμενοι ἀγαθοὶ ὦσαν αὐτοῦ τὸν τεθρίππιον, οἱ δὲ, ἅμα τὸ
χάριν εἰδέναι ὅτι μίζαν αὐτοῖς φόβου ἀπηλλακέναι ἐδόκει, οἱ
δὲ, καὶ ἐλπίδ' ἔχοντες, ἅμα τῷ ἄνδρα φανῆναι ἀγαθὸν, καὶ ἐυτυχῆ καὶ μίζαν ἐπ ἰσχυρᾶς ἔσεσθαι αὐτόν. " οἱ δὲ, ὅτε ἐπέφαν τὸν
Μήδοις, " ἐπὶ ἀγαθὸν σπεύσαντες ἀπηχθάνίζαν ἑαυτοῖς
(πολλοῖς δὲ πολλὰ ἅμα φιλανθρωπίαν ποιεῖν τοῦ πάσσαι ἀγαθὰ
διαπίπτουσι) πολλοὶ δ' ἐπεὶ τοὺς Ὑρκανίους εἶδον, καὶ λύγῳ
" διαδύντα ὡς ἡγήσοιντο ἐπὶ πολλὰ ἀγαθὰ, ἐξήεσαν καὶ βλακεῖαί
τι ἔνεκα, ὅτου δὴ καὶ Μήδοι ἀγαθὸν ἄπαντες ἐξῆλθον, πολλῷ ὅσῳ σὺν
Κυαξάρει ἔτυχον σκιλωσόντες· ὅτοι δὲ κατέμενον, καὶ οἱ τούτων
ὑπήκοοι, οἱ δ' ἄλλοι πάντες φανερῶς καὶ προθύμως ἐξεμάνησαν, ὅτι σὺν ἀνάγκῃ, ἀλλ' ἱλαρούσῃ καὶ χαρᾷ ἔνεκα ἐξιόντες. ἐπεὶδὴ δ' ἔξω ἦσαν, πρῶτον μὲν ὡς τοὺς Μήδους ἐξελθόντ ἐπέκεινά τι
αὐτοὺς, καὶ ἐπηυξάλο, μόλιστα μὲν θεοὺς αὐτοῖς ἵλεως ὅλως ἡγεῖσθαι καὶ Ζωΐσιν, ἔπειτα δὲ καὶ αὐθις διωνθάνεσθαι χάριν αὐτῆς

πρό-

τὴν τῆς στρατηγίας ἀπόδειξιν. τέλος δ' οὖν ἔφη ἔλεγεν· ὃ μὲν αὐτῶν οἱ πλείους, οὗτος ἦν ἐπιεικὴς· ὃ δὲ οἱ ὀλίγοι, οὗτος ἦν ἐπαχθὴς τοῖς πολλοῖς. καὶ ὅπως ἂν ἡ ἀναπαύσωνται ἢ ἐπίσχωσι τῆς πορείας, γρ. ἐνιστέλλετο ὁμιλοῦσιν αὐτοῖς ὡς ἐωθῶν παρελαύνειν πολύς, ἵνα ὡδῶσι τὸ ἀεὶ καθ' ἕλιον.

6 6. Ἐκ τούτου ἡγεῖτο ὁμιλοῦσι τοῖς Ἑλληνίοις. καὶ οἱ μὲν πρῶτοι γρ. τίδ' δίς, ἦν, "τί δὲ σὺν ἀναμένεις ἔφασαν, τοὺς ὁμήρους ἕως ἂν ἀγαγόμεθα, ἵνα καὶ σὺ ἔχῃς τὰ πιστὰ παρ' ἡμῶν πορεύῃ; καὶ ὁ Σπιθριδάτης γρ. καὶ ἐκ ἀναμένεις αἰ ἀπαγγείλαντο τοὺς ὁμ. λαβὼν λέγεται, οὐκοῦν δή, φάναι, ὅτι ἔχομεν πάντα τὰ πιστὰ ἐν τοῖς ἡμετέροις ψυχαῖς καὶ τοῖς ἡμετέροις χρωσί. οὕτω δὴ δοκοῦμεν παρεσκευάσθαι, ὡς ἐὰν μὲν ἀληθεύητε, ἱκανοὶ εἶναι ὑμᾶς εὖ ποιεῖν· ἐὰν δ' ἐξαπατᾶτε, οὕτω νομίζομεν ἔχειν ὡς μὴ ἡμᾶς ἐφ' ὑμῖν ᾖ ἡδέως ἀλλὰ μᾶλλον, ἐὰν οἱ θεοὶ βούλωνται, ὑμᾶς ἐφ' ἡμῖν ἡδέως ἔχειν. καὶ μάλα, ἔφη, ὦ Ἑλληνίοι, ἐπιδείκνυσι φατὶ γρ. ὕπαθαι ὑμᾶς τοὺς πορεύεσθαι τοὺς ὑμετέρους, ἐπίδειξιν δίδητε αὐτοῖς, σημαίνετε ἡμῖν ὅτι οἱ ὑμέτεροι εἰσίν, ἵνα φιλῶμεν αὐτοὺς· ἀκούσαντες ταῦτα οἱ Ἑλληνίοι, τῷ μὲν ὄντι οὐκ ἠπίσταντο, ὥσπερ ὡμίλουν, τῷ δὲ γρ. καὶ ἔτι τοὺς φίλῳ τὴν ψυχὴν ἐθαύμαζον, "καὶ οὐχὶ τοὺς Λασυήνους, οὐδὲ τοὺς Λυδούς, οὐδὲ τοὺς συμμάχους ἑαυτῶν ἔτι ἐφοβοῦντο, ἀλλὰ μὴ γρ. περσίντων παντάπασιν ὁ Κῦρος μικρόν τινα ἑαυτῶν οἴεσθαι ῥοπὴν εἶναι καὶ "παρόντων καὶ ἀπόντων.

7 7. Παρῆν μὲν δὴ ἐπεὶ νὺξ ἐγένετο, λέγεται φῶς τῷ Κύρου καὶ τῷ στρατεύματι ὃν ἔδει οὐρανοῦ θεοφανὲς γενέσθαι, ὥστε πᾶσι φείδεσθαι μᾶλλον θεοῦ τὸ θεῖον ἰσχύειν, ἢ θεοῦ τοὺς πολεμίους. ὡς δὲ εὐζωνότερα καὶ ταχὺ ἐπορεύοντο, εἰκότως πολλὰ τὰ ὁδὸν διιοῦσαι, καὶ ἅμα κνίφαι πλησίον γίγνονται ἔτι τῶν Ἑλληνίων στρατοπέδων. ὡς δ' ἔγνωσαν οἱ ἄγγελοι, λέγουσι τῷ Κύρῳ ὅτι οὗτοί εἰσιν οἱ Ἕλληνες. τῷ τε γὰρ ὑστάτους εἶναι γιγνώσκειν ἔφασαν, καὶ τῷ πλήθει τῶν πυρῶν. ὁ δὲ τούτων πέμπει τὸν ἕτερον αὐτῶν γρ. φεῖς τὸν Ἑλληνίους ἴ, θεοῦ αὐτοὺς θεοτόξας λέγειν, εἰ φίλοι εἰσίν, ὡς τάχιστα ὑπαντᾶν τινα ποιήσασιν τῆς ἐλάσεως τῷ στρατεύματι. καὶ λέγει ὁμιλοῦσι τοῖς Ἑλληνίοις ὅτι ὡς ἂν ὀρθῶσι αὐτοὺς πρεσπαρελαύνωσι ἢ πρὸς αὐτὸν φιλήμασιν, οὕτω καὶ αὐτοὶ ποιήσουσιν. οὕτω δὴ ὁ μὲν μάλιστα ἦν ἀγγέλων παρὰ Κύρου, ὁ δὲ παρελαύνει "θεὸς τοὺς Ἑλληνίους.

8. Ἐν ᾧ δ' ἐποίουν τοὺς Ὑρκανίους ὁ Κῦρος, τοιάδε συνίστη, ἐπῄνησε τὸ στράτευμα· καὶ παρελαύνων ὡς αὐτὸν οἱ τῶν Μήδων στρατηγοὶ καὶ ὁ Τιγράνης, καὶ ἐρωτῶσί τι δεῖ ποιεῖν, ὁ δὲ λίγων αὐτοῖς, τοῦτ' ἐστὶ τὸ πλῆσον Ὑρκανίων στράτευμα, καὶ εἴχετο ὁ ὕπαρχος τῶν ἀγγέλων ὡς αὐτοὺς, καὶ τῶν ἡμετέρων τινὲς σὺν αὐτῷ, ἱππεῖς ὄντες, οἱ φίλοι εἰσὶν, ὑπαυλεῖν τὰς δεξιὰς ἀνατεινάντων πάλιν ἰὰν μὴ οὕτω " ὄντως ἴωσι, δεξιοῦσθαι αὐτοὺς καὶ ὃν ἡμῶν, καὶ ἅμα ἀμβλύνεσθαι· ἰὰν δὲ ὄπαλα αὖ ἔρωνται, ἢ φεύγειν ἐπιχειρῶσι, τότων, ἔφη, στρέφεσθαι " εὐθὺς πειρᾶσθαι μηδένα λείπειν. ὁ μὲν τοιαῦτα παρήγγελλεν· οἱ δὲ Ὑρκάνιοι ἀκούσαντες τὰ ἀγγέλων, ἤδη πού τι, καὶ ἀναπηδήσαντες ἐπὶ τοὺς ἵππους παρῆσαν, τὰς δεξιὰς, ὥσπερ εἴρητο, στρεψάμενοι. οἱ δὲ Μῆδοι καὶ οἱ Πέρσαι ἀντεδεξιοῦντό τι αὐτοὺς καὶ ἐπαίνουν. ὡς τοῦτ' ἤδη λίγει ὁ Κῦρος, ἡμεῖς μὲν δὴ, ὦ Ὑρκάνιοι, ἤδη ὑμῖν πιστὰ δώσομεν, καὶ ὑμᾶς δὲ χρὴ ὡς ἡμᾶς οὕτως ἔχειν. ταῦτα δ', ἔφη, ἡμῖν πρᾶξαι ἔπαιρε, ὁπόσον ἀπίχει σὺ δὲ δὴ ὕπαγε καὶ ἀρχαῖε τῶν πολεμίων, καὶ τὸ αὐθρῶν αὐτῶν· οἱ δὲ ἀπεκρίναντο ὅτι ὀλίγῳ πλείους ἡ παρασάγγαι. σὺ τοίνυν δὴ λίγε ὁ Κῦρος, ἄγαθε δὴ, ἔφη, ὦ ἄνδρες Πέρσαι καὶ Μῆδοι, καὶ ὑμεῖς, ὦ Ὑρκάνιοι (ἤδη γὰρ καὶ ὑμᾶς ὡς συμμάχους καὶ κοινωνοὺς ἀγαθίζομαι) εὖ χρὴ εἰδέναι νῦν ὅτι σὺ τούτῳ ἰσμὲν ὕπνε μαλακισθέμενοι μὲν, πάντων ἂν τῶν καλῶν παυόμενοι τὸν χειμῶν (ἴσασι γὰρ οἱ πολέμιοι ἰφ' ἃ ἤκομεν) ἰὼ δὲ κἄν τὸ καρτερὸν ἰμοβαλόμενοι ἴωμεν μάλα καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τοὺς πολεμίους, αὐτίκα μάλα ὄψεσθε ὥσπερ δούλων λιποδεσποτοῦντων καὶ ἐυρεμένων, τοὺς μὲν ἐκείδοντας αὐτῶν, τοὺς δὲ φεύγοντας, τοὺς δ' οὐδὲ τοῦτο φρονεῖν δυναμένους. ἠπιστάμην τι γὰρ ὄψεσθε ἡμᾶς, καὶ οὔτι οἰόμενοι ἄξειν, οὔτι συμπεσεῖσθαι, οὔτι μάχεσθαι παρεσκευασμένοι, " κατειλημμένοι ἔσεσθε. εἰ γὰρ καὶ ὧν ἡδέως βελοίμεθα καὶ δυνατῶμεν καὶ ἐυκλεᾶς καὶ βιοτεύειν τοιαυτάδε, μὴ δῶμεν αὐτοῖς σχολὴν, μήτι βελεύσασθαι μήτι παρασκευάσασθαι μηδὲν ἀσχολίαν ἔχοντες, μηδὲ χωῆναι πάμπαν ὅτι ἄνδρωποί ἰσμεν· ἀλλὰ χάρᾳ καὶ κραδίῃ καὶ σκιρτήσει ἅπαντα καὶ πλησὰς ἥκειν νομιζόντων. καὶ ὑμεῖς μὲν, ἔφη, ὦ Ὑρκάνιοι, ὑμᾶς αὐτοὺς " ὥσπερ ἐδόκησεν ὑμῖν παρασκευάζεσθε ἐμπρεφθῆναι, ὅπως

8
γρ. ὅπου τοιοῦτοι
γρ. ἐυδὺς δεῖ
γρ. πρόσωπα λάσιοντες

ὅπως τὸ ὑμέτερον ὕπλον ὁρωμένων λαμβάνωμεν ὑπολείπειν χρύσιον, ἐπειδὰν σὺ ἰὼν πρὸς τὸ στρατόμπεδον χθὲς μὲν πολεμίων, πρὶν ἐμοὶ μὲν καλεῖσθαι ἕνεκα τίξιν ἱππέων, ὡς, ἐάν τι δέῃ, χρῶμαι μᾶλλον πρὸς τὸ στρατόπεδον· ὑμῶν δὲ οἱ μὲν ἄρχοντες καὶ οἱ πρεσβύτεροι σὺν τίξει ἱλαυόμενοι ἀθρόοι, εἰ ζωφρονοῖεν, ἵνα μή ποτε ἀθρόοι ἅμα σὺν τοῖς ἐναντίοις δόξητε· τοὺς δὲ νεωτέρους ἱφίστη διώκειν, ὅτι δὲ κινοῦντας. τοῦτο γὰρ ἀσφαλίστατον νῦν ὡς ἐλαχίστους τε πολεμίων λείπειν. ἐμοὶ δὲ (τὸ γὰρ πολλοῖς δὴ συμβεβηκὸς κρατοῦσι) τὴν τύχην ἀνατρέψαι χίγνεται, φυλάξασθαι δὲ τὸ ἐφ' ἁρπαγὴν τραπέσθαι· ὡς ὁ τοῦτο ποιῶν οὐκέτι ἀνήρ ἐστιν, ἀλλὰ σκοτοφόρος, καὶ ἔξεστι τῷ βουλομένῳ ἤδη χρῆσθαι τούτῳ ὡς ἀνδραπόδῳ. ἐκεῖνο δὲ χρὴ γιγνώσκειν ὅτι οὐθὲν ἐστὶ κερδαλεώτερον νίκης, ὁ γὰρ κρατῶν ἅμα πάντα σωίζεται, καὶ τοὺς ἄνδρας, καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τὰ χρήματα, καὶ πᾶσιν ἅμα τὴν χώραν. πρὸς τοῦτο τοῦτο μόνον ὁρᾶτε ὅπως τὴν νίκην ἀμφισώσομεν. ὁ γὰρ τούτῳ καὶ αὐτὸς ὁ ἁρπάζων ἔχεται. καὶ τοῦτο ἅμα διώκοντες μέμνησθε, ἥκειν πάλιν ὡς ἐμὲ ἔπι φωνοῦντος ὅπῃ· ὡς σκότος γὰρ ὁμοῦ οὐδὲν ἔτι συνδιώξομεν. πᾶσι δὲ τοῖς ἀπίπασιν εἰς τὰς τίξεις ἐκέλευσεν, καὶ ἐπίλοιδον ἅμα παρδόμοῦς τοῖς αὐτοῦ ἕπεσθαι διωξομένοις πᾶσι σημαίνῃ· ἐν μέσῳ γὰρ οἱ διωκόμενοι ἦσαν, ὥστε ἀκούειν, τοὺς δὲ διωκομένους τῇ διωκούσῃ ἕπεσθαι κελεύειν παρεγγυᾶσθαι. ἐν τούτῳ συνηγωίζοντο μὲν οἱ Ἀρκάνιοι, αὐτὸς δὲ τὸ μέσον ἔχων σὺν τοῖς Πέρσαις ἐπορεύετο. τοὺς δὲ ἱππέας ἐκ πέρα θεν, ὡς ἀπειρήκοις, παρίπτει.

9 9. Τῶν δὲ πολεμίων ἅμα τοῖς ἱππεῦσι διωκόντων τὸ ἅρμα, οἱ μὲν ἐκ τοῦ ἅρματος ἤδη, οἱ δὲ ἤγγελλον, οἱ δὲ ἐβόων, οἱ δὲ ἵλυον ἵππους, οἱ δὲ συνεσκοτάζοντο, οἱ δὲ ἐρρίπτουν τὰ ὅπλα ἀπὸ τῆς ὑποζυγίου, οἱ δὲ ἀπελίζοντο, οἱ δὲ ἀντεκέλευον ἐπὶ τοὺς ἵππους, οἱ δὲ ἐχαλίνουν, οἱ δὲ τὰς γυναῖκας ἀνεβίβαζον ἐπὶ τὰ ὀχήματα, οἱ δὲ τὰ πολέμια ἄξια ἐλάμβανον, ὡς ἀμφισόμενοι, οἱ δὲ κατορύττοντο τὰ τιμιώτατα κλίσιοπλοι, οἱ δὲ πολῆται εἰς φυγὴν ὥρμων. οἷα δὲ χρὴ καὶ ἄλλα πολλά τι καὶ παιδιᾶς ἄξια ποιεῖν αὐτούς. πλὴν ἐμοί γε οὐδεὶς, ἀλλ' ἅμιλλα ἀπήλαυνε. Κροῖσος δὲ ὁ Λυδῶν βασιλεὺς, ὡς δῆλον ἦν, τάς τε γυναῖκας σὺν τοῖς

γρ. ἐπιπίων ἐναντία δίαιμαι, ὡς χρῶμαι

γρ. ἐπελθόντων ἐγγ. γρ. καὶ οἱ μὲν ἵλυον ἵππους φασὶν γρ. τὸ ἁρμάδιον

τῆς ἁρμαμάξης ὡς ἀπεπήμψατο τὴν νυκτὸς, ὃς ἂν ῥᾷον παρᾴσσοιτο κατὰ τὸ ψύχος, καὶ αὐτὸς ἴχνη τοὺς ἱππέας ἐπηκολούθει. καὶ τὴν Φρύγα τινὰ ταύτῃ φασὶ ποιήσαι, τὴν τοῦ πυρὸς Ἑλληνικοῦ ἄρχουσαν. ἐκ δὲ Φρυγίας ἐς ἣν παρῆλθον τὴν Φρυγόντων καὶ κατελαμβάνοντων ἑαυτούς, πυθόμενοι τὸ μεγεθος, ἐφοβήθησαν δὲ καὶ αὐτοὶ καὶ κατὰ τὸν ὃν τὴν Καππαδοκῶν βασιλέα καὶ τὴν Ἀσσυρίαν ἐπὶ ἐγγὺς ὄντας καὶ ὑποτεταγκότας ἀμφοτέροις. ἀπεστάλησαν οἱ Ὑρκάνιοι, τὸ δὲ πλεῖστον ὧν τῶν ἀπὸ τῆς Ἀσσυρίας καὶ Ἀραβίας. ἐν γὰρ τῇ ἑαυτῶν ὄντες χώρᾳ, ἔσωτενώτατα ὡς τὸ πολέμιον εἶχον.

καὶ τὴν Φρύγα τινὰ ταύτῃ

10. Οἱ μὲν δὴ Μῆδοι καὶ Ὑρκάνιοι, οἷα δὴ ἐκ τοσούτου κεκτοῦντες, τοιαῦτα ἐπίστευον διανοήσεσθαι. ὁ δὲ Κῦρος τοὺς παρ' ἑαυτῷ ἱππέας κατανοήσας ἐφοβήθησαν ἐπιλαμβάνῃ ἐπίλυσιν τοῦ στρατεύεσθαι, καὶ εἴ τινες σφῶν ὄκνοις ἐξιόντες ἴδοιεν, ἀπειλεῖσθαι· τοῖς δὲ ὑπομένουσιν ἐπιμύξειν, ὁπόσοι τῶν πολεμίων στρατιωτῶν ἡσσον ἱππεῖς, ἢ πλατυσῖν, ἢ ὀξύτεροι, ἀπαφίεσθαι τὰ ὅπλα σφῶν διδόμενα, τοὺς δὲ ἵππους ἐπὶ τῆς σκιωμαῖς καθιστάναι. ὅστις δὲ μὴ τοῦτο ποιήσει, αὐτίκα τὴν κεφαλὴν στρηβήσεσθαι. τοὺς δὲ κοπίδας παρεγκείρεις ἕκαστος, ἐν πάξει πεμίστασθαι. οἱ μὲν δὴ τὰ ὅπλα ἔκειτο, ἱππάσιμον ἀπαφιέμενοι εἰς ἓν χωρίον ὅποι ἐπίλυσις· καὶ τοῦτο μὲν οἷς ἐπίστευσεν ἔκαιον.

10

11. Ὁ δὲ Κῦρος ἐνενόησεν ὅτι ἥλιον μὲν οὔτε σῖτα οὔτε ποτὰ ἴχνοντες, ἄνδρα δὲ τούτων οὐ στρεβλούσεσθαι δυνάμενον, οὔτε ἄλλο οὐδὲν ποιεῖν. σκοπῶν δὲ ὡς ἂν τοῦτο ἅκιστα καὶ κάλλιστα γένοιτο, ἐνθυμεῖται ὅτι ἀνάγκη πᾶσι τοῖς στρατευομένοις ἐστὶν ὑπὲρ ὕπνου καὶ σκιωμῆς μιλήσει, καὶ ὅπως τὰ ἐπιτήδεια παρεσκευασμένα ἔσται τοῖς στρατιώτῃς ἐσταῦσιν ἔσται. καὶ τοίνυν ἔγνω ὅτι τούτοις εἰκὸς μάλιστα πάντων ἐν τῇ στρατοπέδῳ τῶν πολεμίων ἂν ἰέναι, ἅτε τὸ ἀμφὶ σκευάσασθαι ἔχειν. ἐκήρυττε δὲ παρεῦναι πάντας τοὺς ἐπιστάτας· εἰ δέ τις μὴ εἴη ἐπίστροφος, τὸν παρεσοῦσθαι ὑπὸ σκιωμῆς. τῇ δὲ ἀπαγγελούσῃ πάντα ἅ χαλεπὰ ἀνεῖπεν· οἱ δὲ ὁρῶντες καὶ τοὺς διατάττας πλημμύρους, τοιχὸ ἐπείθοντο. ἐπεὶ δὲ παρεγένοντο, πρῶτον μὲν ἐπίλυσιν καθίζεσθαι αὐτῶν οἷς ἐστι πολὺ ἢ δεῖν μίσων ἐν τῇ σκιωμῇ τὰ ἐπιτήδεια. ἐπεὶ δὲ τούτους ἔδει, ἐπίλυσιν

11

ἀπόλωνται εἰς μικρὸν λῶν. εὖ δὲ τούτῳ γιγνώσκουσιν ὅτι ἐν τῷ τοιούτῳ ἀγῶνι συμπαρίστανται ἀνάγκη. ἐπεὶ δὲ τῶν τοιούτων ἔμοιγε, εἴπερ ὦδε αὐτοῖς, ἄμεινον εἶναι, ἔφη, ὦ ἄνδρες, οἵτινες ὑμῶν τὰ μὲν κακὰ μισεῖτε, ἀγαθοῦ δὲ τινος παρ' ἡμῶν βούλεσθ' ἂν τυγχάνειν, ἐπιμελεῖσθε προθύμως ὅπως διπλάσια ἐν τῇ σκιωῇ ἐκείνῃ σίτια καὶ ποτὰ παρασκευασόμεθα ἢ τοῖς δεσπόταις καὶ τοῖς οἰκέταις, ἢ ἃ καθ' ἡμέραν ἐποιεῖτε. καὶ τἄλλα δὲ πάντα ὁπόσου καλοῦ δαῖτα παρέξει, ἕτοιμα ποιεῖτε, ὡς αὐτίκα δεῖ. ὁπότε δὲ μάλα παρέσοιντο ὁπόσοι ἂν κρατῶσι, καὶ ἀξιώσουσιν ἱκανὰ ἔχειν πάντα τὰ ἐπιτήδεια. ἴσθ' οὖν ὅτι συμφέρει ἂν ὑμῖν ἀμύμονας δεῖσθαι τοὺς ἄνδρας. οἱ μὲν δὴ τοῦτο ἀκηκοότες, πολλῇ σπουδῇ τὰ παρηγγελμένα ἐπράττον.

12 12. Ὁ δ' ἂν συγκαλέσας τοὺς ταξιάρχους ἔλεξε τοιάδε· Ἄνδρες φίλοι, γιγνώσκομεν ὅτι νῶν ἔξεστιν ὑμῖν πρωτέροις τῶν ἄλλων συμμάχων ἀεί τι τυχεῖν, καὶ τοῖς μάλα ἐπιθυμοῦσι πλοίοις καὶ πολίταις χρῆσθαι. ἀλλ' ἢ μὴ δοκεῖ τοῦτ' ἂν τὸ ἄριστον πλέον ἢ ὑμῖν ὠφελῆσαι ἡμᾶς ἢ τὸν τῶν συμμάχων ἐπιμελεῖς φανῶναι, ἵνα δὴ τὴν εὐνοιαν ἂν αὖτη ἡ εὐνοια ἰσχυροτέρους ποιήσαι ὅσον οἷόν τε ἐμοὶ δοκεῖ ἡμῖν ἀμφοτέρωθεν ἔχειν. ἐγὼ μὲν γὰρ ἡγοῦμαι τοὺς συμμάχους προθύμους ποιεῖσθαι. εἰ δὲ τῶν νῦν διανοουμένων καὶ παρασκευαζόντων τὰς ἡμετέρας πολιτείας, καὶ μεγαλείων ἐπιτηδευμάτων τούτων δέξεται οὕτως ἀμελεῖν ὥστε καὶ πλείω εἰδέναι, ὃ, ἢν προσῇ τοῦτο, ἥδιστον φαίνεται, ὅπως μὴ αἰσχροὶ μὲν φανούμεθα, ἀδύνατοι δ' ἰσόμεθα, συμμάχων ἐπιθυμοῦντες. τὸ δὲ πονεῖν καὶ κινδυνεύειν ἐπιμελῶς ἐπιμελῶν τινα, ὅπως εἰσόμενοι τὰ ἐπιτήδεια ἕξουσιν, αὖτη ἂν ἡμῖν ἡ δοκεῖ πλείω ὠφελήσειν, ὡς ἐγὼ φημι, ἢ τὸ παρεσκευάσθαι τῇ σαυτοῦ χαλεπὸν εἶναι. σκόπουσθε δ', ἔφη, ὡς οἱ μὲν σκηνὰς ἀφαιρετὰς ἐν λῶν, οὐδ' ὡς ἡμῖν προσήκει ἐστὶ πλησμονῆς πόλις, οὔτε μίσης. οὐ γάρ τι ἀφαιρετὴν ἡμῖν ἃ βουλόμεθα, ἀλλ' αὐτὰ πάντα νῶν ἀκριβῶς ἐπιμελείας δεόμενα. ἔχομεν γὰρ ἐν τῇ περιβόλῳ πολεμίους πολλαπλασίους ἡμῶν αὐτῶν, καὶ τούτους λιλυμένους, οὓς καὶ φυλάττεσθαι ἔστιν ἐπὶ πρόσω, καὶ φυλάττειν, ὅπως ἔσονται οἱ ποιήσειλες ἡμῖν ἃ ἐπιτήδεια. ἐπεὶ οἱ ἱππῆς ἡμῖν ἅπασι, φρουρίδα παρέχοντες ὅπου εἰσί, καὶ ἐλθοῦσιν, εἰ παρεσκευασμένοι. ὥστε, ὦ ἄνδρες, νῶν μοι δοκεῖ τοιοῦτον εἶναι προσφέρεσθαι δεῖν ἡμᾶς καὶ τοιοῦτον ποιεῖν,

ὁποῖόν

ὁποῖόν τις οἴεται μάλιστα σύμφορον εἶναι αὐτὸς τὸ μήτε ὕπνῳ, μήτε ἀφροσύνῃ ἐμπίπτειν ἀσφαλῶς. ἔτι δὲ καὶ χρήματα ἐγὼ οἶδα ὅτι πολλὰ οὐ τῷ σφετέρῳ ἴσῃ, ἀλλ' οὐκ ἀγνοῶ ὅτι δωσετὸν ἡμῖν, πρὸς ἡνιν αὐτῶν ὄντων τοῖς συγκαιελιφόσι, νοσφίσαιεν ὁπόσα ἂν βιάσωνται. ἀλλ' ἔμοι δοκεῖ τὸ λαβεῖν κερδαλεώτερον εἶναι τοῦ δικαίως φανομένους οἰκείους, τούτῳ πρίασθαι ἐπ μᾶλλον αὐτοὺς ἡμῖν ἀπαράζιους ἡμῶς. δοκεῖ δέ μοι, ἔφη, καὶ τὸ νεῖμαι τὰ χρήματα, ἐπειδὰν ἁλῶσι, Μήδοις καὶ Ἰρκανίοις καὶ Τιγρανίῃ ἐπηρείαν· κἂν τι μεῖον ἡμῖν διάσωσιν, κέρδος ἡγήσασθαι. ἀλλ' ἢν τὰ κέρδη ἅθλον ἡμῖν παρεσκευάσῃ. τὸ μὲν γὰρ νῦν πλεονεκτῆσαι ὀλίγα χρόνιον ἂν ἡμῖν τὸν πλοῦτον παρέχοι, τὸ δὲ τοῦτο παρεσκευάσας σεαυτὸν κλήσεαι ὄφελος φύσιος, τῷδ', ὡς ἐγὼ δοκῶ, ἀεὶ πλουτεῖν ἡμῖν διώσει· ἂν τὸν πλοῦτον καὶ πᾶσι τοῖς ἡμετέροις παρίχῃ. οἶμαι σ', ἔφη, καὶ οἴκοι ἡμᾶς τοῦτο ἥκειν ἀσκεῖν καὶ χαίρειν κρείττους εἶναι καὶ ἀκαιρίων κερδῶν, ὁπότε δέοι, δυναίμεθα αὐτοῖς συμφόρως χρῆσθαι." "ἃ δ' ἂν σὺ μείζοσι τῶν παρόντων ἐπιθυμήμασι τῶν παιδείαν, ἐγὼ μὲν οὐκ ὀρῶ.

13. Ὁ μὲν τις εἶπε. σωθῆναι δ' αὖ πῶς ἂν ἔτι δύναιτο, ἀνὴρ Πέρσης τε ὁμόσημον, ὧδε· Δέσποτ' χαῖρ τ' ἂν εἴην, ὦ Κῦρι, εἰ σὺ ἥδεαι μὲν πολλάκις ἄστυ κορτερῶν μὲν, ὅπως ἥδιον τι ὑποχείριον ποιησόμεθα καὶ μάλα μικρῷ ἴσως ἄξιον· ὅλον δ' ὅλον πρόμβοι ἥρᾶν, εἰ μὴ πόθεν τι ποιησάμεθα χρείας ἡμῖν ἃ τε μὲν κακῶν ἀπηρώτων ἄρχῃ, τοῖς δ' ἀγαθοῖς κεάζεται, σὺν ἂν σχίπονται ἡμῖν δυκοίημεν ποιεῖν, ὁ μὲν Ἰσταστας δὲ ὕπνῳ σωθῆναι. οἱ δ' ἄλλοι πάντες τοῦτο σωιήνοιω. ἀ δ' Κῦρος εἶπεν, ἄγαλε δή, ἔφη, ἐπειδὴ ὁμογνώμονες τοῦτο, πέμψαιλε δὴ λόχον πίηλε ἄνδρας ἱκανοὺς τε καὶ ἀφοβοῦντας. ὕτοι δ' ἀφειδόλεος οὐδ' ἂν ὀρῶσι πορσιώνοντας τὰ ἐπιτήδεια, ἐπαινέσαντι· οὐδ' οἱ ἀμιλλώμενοι, κλαζόντων ἀφιδέστερον ἢ ὡς δεῖ ἀστόμενοι.

14. Οὗτοι μὲν δὴ τοῦτο ἐποίουν. τῷ δὲ Μήδων τινὲς ἤδη οἱ μὲν ἀμοιβὰς προσαιτήσαντες καὶ λαμβάνοντες καὶ ἀντιδιδόντες προσηλαυνον μισθὸς ὢν "ἰδεῖν τε ἱκανοὶ, οἱ δὲ καὶ ἀμιμησόμενοι γυναικῶν τε βιλτίστων, τε μὴ χαιρόντων, τε δὲ καὶ παιδικῶν ἕλκε τὸ κάλλος συμπαρασκευάσαντες, καὶ τοῦτο εἰληφότες παρὰ τῶν

H 3

πάντες

ἀφροσύνῃ ἐμπίπτειν ἀσφαλῶς. ἔτι δὲ καὶ χρήματα ἐγὼ οἶδα ὅτι πολλὰ οὐ τῷ σφετέρῳ ἴσῃ, ἀλλ' οὐκ ἀγνοῶ ὅτι δωσετὸν ἡμῖν, πρὸς ἡνιν αὐτῶν ὄντων τοῖς συγκαιελιφόσι, νοσφίσαιεν ὁπόσα ἂν βιάσωνται. ἀλλ' ἔμοι δοκεῖ τὸ λαβεῖν κερδαλεώτερον εἶναι τοῦ δικαίως φανομένους οἰκείους, τούτῳ πρίασθαι ἐπ μᾶλλον αὐτοὺς ἡμῖν ἀπαράζιους ἡμῶς. δοκεῖ δέ μοι, ἔφη, καὶ τὸ νεῖμαι τὰ χρήματα, ἐπειδὰν ἁλῶσι, Μήδοις καὶ Ἰρκανίοις καὶ Τιγρανίῃ ἐπηρείαν· κἂν τι μεῖον ἡμῖν διάσωσιν, κέρδος ἡγήσασθαι. ἀλλ' ἢν τὰ κέρδη ἅθλον ἡμῖν παρεσκευάσῃ. τὸ μὲν γὰρ νῦν πλεονεκτῆσαι ὀλίγα χρόνιον ἂν ἡμῖν τὸν πλοῦτον παρέχοι, τὸ δὲ τοῦτο παρεσκευάσας σεαυτὸν κλήσεαι ὄφελος φύσιος, τῷδ', ὡς ἐγὼ δοκῶ, ἀεὶ πλουτεῖν ἡμῖν διώσει· ἂν τὸν πλοῦτον καὶ πᾶσι τοῖς ἡμετέροις παρίχῃ. οἶμαι σ', ἔφη, καὶ οἴκοι ἡμᾶς τοῦτο ἥκειν ἀσκεῖν καὶ χαίρειν κρείττους εἶναι καὶ ἀκαιρίων κερδῶν, ὁπότε δέοι, δυναίμεθα αὐτοῖς συμφόρως χρῆσθαι." "ἃ δ' ἂν σὺ μείζοσι τῶν παρόντων ἐπιθυμήμασι τῶν παιδείαν, ἐγὼ μὲν οὐκ ὀρῶ.

13. Ὁ μὲν τις εἶπε. σωθῆναι δ' αὖ πῶς ἂν ἔτι δύναιτο, ἀνὴρ Πέρσης τε ὁμόσημον, ὧδε· Δέσποτ' χαῖρ τ' ἂν εἴην, ὦ Κῦρι, εἰ σὺ ἥδεαι μὲν πολλάκις ἄστυ κορτερῶν μὲν, ὅπως ἥδιον τι ὑποχείριον ποιησόμεθα καὶ μάλα μικρῷ ἴσως ἄξιον· ὅλον δ' ὅλον πρόμβοι ἥρᾶν, εἰ μὴ πόθεν τι ποιησάμεθα χρείας ἡμῖν ἃ τε μὲν κακῶν ἀπηρώτων ἄρχῃ, τοῖς δ' ἀγαθοῖς κεάζεται, σὺν ἂν σχίπονται ἡμῖν δυκοίημεν ποιεῖν, ὁ μὲν Ἰσταστας δὲ ὕπνῳ σωθῆναι. οἱ δ' ἄλλοι πάντες τοῦτο σωιήνοιω. ἀ δ' Κῦρος εἶπεν, ἄγαλε δή, ἔφη, ἐπειδὴ ὁμογνώμονες τοῦτο, πέμψαιλε δὴ λόχον πίηλε ἄνδρας ἱκανοὺς τε καὶ ἀφοβοῦντας. ὕτοι δ' ἀφειδόλεος οὐδ' ἂν ὀρῶσι πορσιώνοντας τὰ ἐπιτήδεια, ἐπαινέσαντι· οὐδ' οἱ ἀμιλλώμενοι, κλαζόντων ἀφιδέστερον ἢ ὡς δεῖ ἀστόμενοι.

14. Οὗτοι μὲν δὴ τοῦτο ἐποίουν. τῷ δὲ Μήδων τινὲς ἤδη οἱ μὲν ἀμοιβὰς προσαιτήσαντες καὶ λαμβάνοντες καὶ ἀντιδιδόντες προσηλαυνον μισθὸς ὢν "ἰδεῖν τε ἱκανοὶ, οἱ δὲ καὶ ἀμιμησόμενοι γυναικῶν τε βιλτίστων, τε μὴ χαιρόντων, τε δὲ καὶ παιδικῶν ἕλκε τὸ κάλλος συμπαρασκευάσαντες, καὶ τοῦτο εἰληφότες παρὰ τῶν

H 3

πάντες

πάντες ἂν ἔτι καὶ νῦν οἱ κατὰ τὴν Ἀσίαν τετραδόρμοι ἵππους τὰ πλείστου ἀξίας τρισχιλίους τε καὶ μυρίους μάχεσθαι ἂν εἰς τὰ φίλτατα παρείη. τούτοις γὰρ φασιν ἀνάγκην εἶναι εὐθύμως ἀλεξεῖν. ἴσως μὲν οὖν ἔτι καὶ νῦν οὕτως ἔχει· ἴσως δὲ καὶ ποιοῦσιν αὐτὰ τῇ ἡδονῇ χαριζόμενοι.

15 15. Ὁ δὲ Κῦρος, ὁρῶν τὰ τῶν Μήδων ἔργα καὶ Ὑρκανίων, ὡσπερεὶ κατὰ μίμησιν αὐτὸν καὶ βοῦς σὺν αὐτῷ, ὅτι οἱ ἄνδρες ἂν τούτου τοῦ χρόνου ἀκμάζειν τε μᾶλλον ἑαυτῶν ἐδόκουν καὶ εὐσωματώτατοί τε, αὐτοί τε οὐκ ἀεργοτέρᾳ χρῆσθαι ἐνόμιζον· καὶ γὰρ δὴ καὶ οἱ ἀπάγοντες ἐπεδείκνυσαν, Κύρῳ δὲ ἦρχε πάλιν ἀπάγειν μεταδιώκοντες βοῦς ἄνδρες. ταῦτα γὰρ ἔφασαν ζῷόν τε εὐσωματώτατον ποιεῖν καὶ τὰ ἀρχόντων. ἐκκόμιζον δὲ ὁ Κῦρος ἐπὶ τούτοις, ταῦτα μὴ ὑμᾶς καλεῖν χρῄζειν.

16 16. Σωικλῆς δὲ πάλιν τοὺς ταξιάρχους, καὶ τοὺς ὅπλα ἐμμένειν ἂν ἐξακόσιας πλείονα ἐποιήσατο· "Οὐ μὰ, ὦ ἄνδρες φίλοι, εἰ καθέξομεν ὧν προφαινόμενα, μεγάλα μὲν ἂν ἄπαισι Πέρσαις ἀγαθὰ γένοιτο, μέγιστα δ' ἂν οἰκήτοις ἡμῖν δὲ ἂν προσείη πάντες, οἶμαι, γιγνώσκομεν· ὅπως δ' ἂν αὐτῶν ἡμεῖς κύριοι γενοίμεθα, μὴ αὐτάρκεις ὄντες κτήσασθαι αὐτὰ, εἰ μὴ ἔστιν οἰκεῖον ἐπικηδὲς Πέρσαις, τοῦτο σκοπεῖν ἐγὼ ὁρῶ. σκοπεῖτε γὰρ δὴ, ἔφη, ἐγὼ μὲν ἡμεῖς οἱ Πέρσαι ὕπλα, οἷς δοκοῦμεν τοὺς πολεμίους πεῖσαι ὁμόσε ἰόντας· καὶ δὴ πειρώμενοι, ποιοῦς ἐπαίειν, οἱ τοξόται, οἱ πελτασταὶ, οἱ ἀκοντισταὶ, ἄνδρ' ἕκαστον ὄντες δυωδέκατοι ἂν φοβηθεῖεν ἢ λαβεῖν, ἢ " ἀποκτεῖναι; τίνες δ' ἂν φοβοῖντο ἀνθρώπους πρεσβύτας καὶ πηρεῖς ἢ τοξότας, ἢ ἀκοντιστὰς, ἄνδρ' ἕκαστον ὄντες δωδέκατοι ἢ ἐπαίειν; ἢ τοὺς ἐκ τῶν ἁρμάτων ἐπιπηδῶντας, ἢ ἐπὶ τὰ ἅρματα ἀναβαίνοντας, ἢ ἐπὶ τοὺς ἵππους ἐπιβαίνοντας, ἢ ἐπὶ τὰ ἅρματα ἀναβαίνειν; ἢ τοὺς ἐκ τῶν ἁρμάτων ἐπιπηδῶντας, ἢ ἐπὶ τοὺς ἵππους ἐπιβαίνοντας, ἢ ἐπὶ τὰ ἅρματα ἀναβαίνο

π γδ " ἢ πυρεῦναι ἢ ἀπεῖναι βάλοιτο, ἧττον ἂν ἡμῖν " μίλοι, χρ. ἢ εἶναι ἢ
ἀπέναι
οἱ αὐτὶ ἄνδρ τούτων ἡγοῖμθ ἡμῖν αὐτῆς. εἶεν. ταῦτα μὲ δὴ, εἶ- χρ. μίλοι καὶ
μαι, οὐδεὶς ἂν ἀντηγωνίσαιτο μὴ οὐχὶ τὸ πᾶν ἀληθέστατον τῶν χαρ. ἄνδρ.
Περσῶν ἡροίαζ οἰκεῖον ἱππικόν. ἀλλ' ὁπόταν ἵππους ὑπεναντίους, πῶς ἂν
τοῦτ ἡβούλθ. ἆρ' οὖν σκεψώμεθα, εἰ βουλοίμεθ κρήσιμόν ἱππικόν, τί ἡμῖν ὑπάρξει, καὶ πόθ' οὑδεῖ. οὐκοῦν ἵπποι μὲ οὔτε
πολλοὶ ὢν τῷ στρατοπέδῳ κατεσκευασμένοι, καὶ χαλεποὶ οἷς πείσον-
ται, καὶ τἄλλα ὅσα δεῖ " ἵππους ἴσχυσι χρῆσθ. ἀλλὰ μὲν καὶ χρ. ἵπποις
οἷς γε δεῖ ἄνδρ ἱππικὰ χρῆσθ ἴσχυμεν, δυσχερὲς μὲν, ἰρύσασθαι τὴν
σωμάτων, πολλῶ ἧττ. οἷς καὶ μειόνεσσι καὶ ἴσχυσι χερσὶν ἄν.
τι δὴ τὸ λοιπόν; δηλονότι ἀνδρῶν δεῖ. σκοπῶ τοῦτ' μάλιστ' ἐ-
χεμθ. οὐδὲν γὰρ οὕτως ἡμέτερόν ἐστιν ὡς ἡμῖν ἡμῖν αὐτοῖς. ἀλλ'
ἰρεῖ τις ἴσως ὅτι σὺν ἱππασίᾳ. μὰ Δί'. οὐδὲ γὰρ τῇ ἱππασίᾳ μόνον
ἡμῶν πρὸς μισθὸν οὐδεὶς ἡπίσθ. ἀλλ' εἶποι ἄν τις ὅτι παῖδές ὄν-
τες ἱμάσθησαν. καὶ πότερον οἱ παῖδες εἰσι φοβημάτερον, ὥστε
μισθὸν δ' φερζόμενα κ' δικινύμενα, ἢ οἱ ἄνδρες; πότερον δ', ἰὰν
μάθωσιν, ἱκανώτερον τοῖς σώμασιν ἀμύνειν, οἱ παῖδες ἢ οἱ ἄν-
δρες; ἀλλὰ μὲν χολή γε ἡμῖν μαθησόμενόν ἐστι οὐτε παισὶν, οὔτε
ἄλλοις ἀνδράσιν. οὔτε γὰρ τοξεύειν ἡμῖν μαθητέον ὥσπερ
τοῖς παισί· σοφιστὰς μὲν γὰρ τοῦτο· οὔτε μὲν ἀκοντί-
ζειν, ἱππάζεσθαι γὰρ τοῦτο· ἀλλ' οὐδὲ μὲν ὥσπερ καὶ τοῖς
ἄλλοις ἀνδράσι τοῖς μὲν γεωργίαν ἀχολίαν παρίχυσι, τοῖς δ' τέ-
χναι, τοῖς δ' ἄλλα οἰκεῖα· ἡμῖν δ' στρατεύεσθ' ὁ μόνον σχολὴ, ἀλλ-
λὰ καὶ ἀνάγκη. ἀλλὰ μὲν οὐχ, ὥσπερ ἄλλα πολλὰ τῶν πολεμι-
κῶν χαλεπὰ μὲν, χρήσιμα δὲ· ἱππικὴ δ' οὐκ οὐ δοξ μὲ ἡδίων
ἢ αὐτοὺς τοῖς πολεμίοις προάγεσθαι; οὐ δ' ἀνυδρ, οὐχ ἡδὺ πηγὴ μὲ
φίλη παρεμβολάζ εἶναι, πηγὴ δ', εἴτι ἄνδρες, εἴτι ὕδατ ἄφθον δεῖ δι-
ανηγθ κωλύεσθαι; οὐκοῦν δ' οὐκ ἰυπαρὸς τὸ, ὑ, π ἂν δὴ ὕπλον
φέρειν, τὸν ἵππον τοῦτο ζυμφέρειν; οὐκοῦν ταῦθ' γ' ἴσως ἴσχυ-
τι καὶ " ζυμφέρειν. ὅτε μὲν μάλιστ' ἂν ἦς φοβηθείς, μὴ εἰ χρ. φέρειν.
δίκην ἐφ' ἵππου κινδυνεύῃ πρότερον ἡμῶν πελτασθοῦναι τὸ
ἱππικὸν τοῦτο, κἄπαφθ μήτε πιζοὶ ἴτε ὦμεν, μήθ' ἱππεῖς ἱκανοί.
ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἀμήχανον. ὅταν γὰρ ἂν βουλώμεθα, ἐξίστας ἡμῖν πελτασ-
πιζοῖς εὐθὺς μάχεσθ. οὐδὲν γὰρ τῇ " πιζικῶν λόχων μαθησόμεθα χῶν
ἱππάζεσθαι μαθήσεις.

17 17. Κῦρος μὲν οὕτως εἶπε· Χρυσάντας δὲ Συαγγαρίου
αὐτοῦ ὧδε ἤλεξεν· Ἀλλ' ἐγώ μοι, ἔφη, οὕτως ἐπῄνημαι ἵππους
μαθεῖν, ὡς νομίζω, ἐὰν ἵππους γνῶμαι, ἄνθρωπος πλουσιώτε-
ρος ἔσεσθαι. νῦν μὲν γὰρ ἔγωγε ἀσαπρότερος εἰμὶ τοῦ θεῖν ὀρμωμένους ἀν-
θρώπου, μόνον τῇ κεφαλῇ προέχων, ἃ τι θηρίον παρέλθοι ἰδίῳ
δυνατῷ ἁλίσκομαι φθάσαι, ὥστε ἀκοντίσαι ἢ τοξεῦσαι πρὸ-
πάνυ· ὥστε αὐτὸ γνῶναι. ἐὰν δὲ ἵππους γνῶμαι, δυνήσομαι
γρ. πόρρω μὲν ἄνδρα ἐξ ὄψεως μήκιστα καθαιρεῖν, δυνήσομαι δέ, θηρία διώκων,
πολὺ ἐν χρῷ πάλιν καταλαμβάνειν, ὥστε ἀκοντίζων ἄμεινον ἐφι-
κέσθαι. καὶ γὰρ ἐὰν ἀμφότερα ὦσιν ἵππος, ὁμως δὲ τάχιστον κίνημα ἀλλο-
λαν, ὥσπερ ὦσι ἐφικέσθαι ἵππῳ. ἐγὼ δὲ μάλιστα δοκῶ, ἔφη, ζώων ἐλα-
φρύτατα ἵππου ἐποχεῖσθαι, εἰ ἐθέλοντο· ὥστε πρόδηλός εἰμι μὲν ἄνδρα
φεύγοντι, τοῖς δὲ χρῆσθαι τὸ δέον παραμένουσι, ἵππῳ δὲ τάχος
ἔχοντι καὶ ἐχομένῳ, ὥστε τὸ μὲν φῶτον αἰρεῖν, τὸ δὲ ὑπομένον ἀναγκάσαι
σῶσαι πάντα κἀμὲ ταῦτα ἵππικὸν θηρεύοντα. Συγκομίζομαι
ὥσπερ ἐμαυτόν. πρόσεστι μὲν γὰρ ἔξω πάλαι τῇ ἱππικῇ ἀνθρωπίνη γνώ-
μῃ, τοῖς δὲ χρῆσιν ὑπολοφορήσω, διώξομαι δὲ τῷ ἵππῳ, τὸ δ' εὖ σώ-
σασθαι ἀναγκάσομαι τῇ ἵππου ῥώμῃ, ἀλλ' οὐ συμπεφυκὼς δεδή-
σομαι, ὥσπερ οἱ ἱππόκωλα ὄντες. σώσω δὲ αὐτὸ καὶ χρῆσθαι ἐμαυτῷ. τοὺς μὲν γὰρ ἱππικοὺς ἄνδρας οἶμαι ἐγὼ πολλοῖς μὲν ἀπο-
ρεῖν τῶν ἀνθρώπων ἐρεμίσαι κάλλιον ὅπως δεῖ χρῆσθαι, πολλοῖς δὲ τῶν
ἵππων ἡδέως πιφυκότων, πῶς αὐτῶν χρὴ κρατεῖν. ἐγὼ δέ, ὦ ἱπ-
πεῦον μόνον, ὅταν μὲν ἐπὶ ἵππου ὄχωμαι, τὰ μὲν ἱππικὰ μέρη
δηλονότι ἀσκήσομαι· ὅταν δὲ καθάπτωμαι, δήπουθεν, καὶ ἀμφίσ-
μαι, καὶ καθεδοῦμαι, ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι· ὥστε πάσης μοι διαφέρειν ἱππικῆς καὶ πάλιν ἀνθρωπικῆς γίγνοιτο; ἔτι δ'
ἔφη, καὶ τόδε πλεονεκτήσω ἵππου ἱππικώτερος· ὁ μὲν γὰρ δυοῖν ὀφθαλμοῖν πρόσεστόν, καὶ δυοῖν ὦσιν ἡνίαι ἐν δ τετράρσι μὲν ὀφ-
θαλμοῖς τεκμαίρεται, τετράρσι δὲ ὦσι πρόσθεν ὁρᾷ. πολλὰ γὰρ
φασιν ἀνθρώποις καὶ ἵππου τοῖς ὀφθαλμοῖς προορᾶσθαι δηλονότι, πολ-
λὰ δὲ τοῖς ὠσὶ προακούεσθαι σημαίνειν. ἐμὲ μὲν οὖν, ἔφη, γεγράφθαι
γρ. κἀξεπε- ἱππεύειν" ἐπῃνημένον. νὴ Δί', ἔφασαν οἱ ἄλλοι πάντες, καὶ ἡμᾶς
συμπέπτωκεν. γε. καὶ τότε δὴ ἔφη ὁ Κῦρος, πόθεν, ἔφη, ἐπὶ σφόδρα ἡμῖν ταῦτα
δοκεῖ, εἰ μὴ νόμον ἡμῖν αὐτοῖς ποιησάμεθα, αἰσχρὸν εἶναι οἷς ἂν
ἵπ-

ἵππους ἰὼν πορεύσω, ἂν ὑμῖς φανῇ πλέῃ ἡμῶν πορεύεσθαι, ἐάν τε πολλὸν, ἐάν τε ὀλίγον ὁδὸν δέῃ διελθεῖν, ἵνα μὴ παντάπασιν ἵππου κινεῖσθαι ὑμεῖς ἦτε ἡμῶν οἱ ἄνθρωποι εἶναι.

18. Ὁ μὲν ταῦτα ἐπήρετο· οἱ δὲ πάντες Ἀσσύριοι ἐκέλευον 18
ἐπὶ τὴν τοῦ ἐξ ἐκείνου οὔπω χρόνου Πέρσου, καὶ ὑδεὶς ἂν τῶν καλῶν γρ. Συνήτου
καγαθῶν ἐκεῖνον ὠφθείη Περσῶν ἥδιον μᾶλλον πλέον ἰών. οἱ μὲν δὴ τοῦ-
τοις τοῖς λόγοις ἦσαν. ἡνίκα δ' ἦν ἔξω μίσου ἡμέρας, πρόσ- γρ. δ' ἔξω μὲν
λαυνον οἱ Μῆδοι ἵππαρχοι καὶ οἱ Ἑρκάνιοι, ἵππους τε ἄγοντες αἰχ- σὺν ἡμέρᾳ ἐ-
μαλώτους καὶ ἄνδρας. ὅσοι γὰρ τὰ ὅπλα παρεῖδον, τοὺς ἀπέκλει- γίνοντο, ὅσοι.
νον. ἐπεὶ δὲ προσήλασαν, πρῶτον μὲν αὐτῶν ἐπωμοτίνου ὁ Κῦρος εἰ σῶοι πάντες εἶεν αὐτῷ· ἐπεὶ δὲ τοῦτ' ἔφασαν, ὡς τάτε ἠρώτα ὅ, τι ἔπραξαν. οἱ δὲ διηγοῦντο ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἐποίησαν, καὶ ὡς ἀνδρείως ἕκα-στα ἐμαχεσαλεγόμην. ὁ δὲ διήκουε πάντα ἡδέως ὅσα ἐβούλοντο λέγειν. ἐπῄνει δὲ καὶ ἐπῄνεσεν αὐτοὺς ὅτι, ἀλλὰ καὶ δῆλοι, ἔφη, ἐστὲ ὡς ἄνδρες ἀγαθοὶ ἐγγύσαντε. καὶ γὰρ μάζους φαίνεσθε καὶ κεκλίσεις καὶ χλαμύδας καὶ πρόσωπα εἰδέναι. ὧν δὲ τούτων ἐπωμόσατε ἢ δὴ αὐτῶν καὶ πόσων ὁδὸν διήλασαν, καὶ εἰ οἰκεῖοι ἢ χένες. οἱ δ' ἐλεγον ὅτι καὶ πολλὰ μὲν διελάσειαν, καὶ πᾶσα οἰκεῖα ἢ χένες, καὶ μεγὰ ὦν καὶ οἷαν καὶ αὐτῶν καὶ βοῶν καὶ ἵππων, καὶ σίτου, καὶ πάντων ἀγαθῶν. ἐνθὰ δὴ, ἔφη, ἐπιμεληθῆναι ἡμῖν ἔδει, ὅπως τε κρείττους ἐσόμεθα τῶν ἐχόντων αὐτὰ, καὶ ὅπως αὖθι μενοῦσιν. οἰκεμένη μὲν γὰρ χώρα πολλοῦ ἄξιον κτῆμα, ἐρήμη δ' ἀνθρώπων οὖσα, ἐρήμη καὶ τῶν ἀγαθῶν γίγνεται. τοὺς μὲν οὖν ἀμυνομένους οἶδα, ἔφη, ὅτι ἀπεκτείνατε, ὁρῶς ποιοῦντες (τοῦτο γὰρ μάλιστα σώζει τὸν νίκαν) τοὺς δὲ γρ. ἠφίεσθε
παραδιδόντας, αἰχμαλώτους ἐλάβετε· οὓς εἰ ἀφίεμεν, τάτ' ἂν ξύμφορα ἦν, ὡς ἐγὼ φημι, ποιήσαμεν. πρῶτον μὲν γὰρ πολ-λοὺς ἂν φυλάττεσθαι οὐδὲ φυλάττειν τούτους ἡμᾶς δέοι, οὐδ' ἂν σιτεῖσθαι· τούτους (οὐ γὰρ λιμῷ γε δήπου ἀπολυσόμεθα αὐτούς) γρ. τούτοις
ἔπειτα δὲ καὶ τούτους ἀφέντες, τελείους αἰχμαλώτους χρησόμεθα. ἐὰν γὰρ κρείττω μεν τῆς χώρας, ἀπιόντες ἡμῖν οἱ τὴν οἰκουμέ-νην αἰχμαλωτοὶ ἔσονται. μᾶλλον δὲ τούτους ζῶντας ἰδόντες καὶ ἀφιέντες μισοῦσι καὶ οἱ ἄλλοι, καὶ πίστιν αἰρήσονται μᾶλ-λον ἢ μάχεσθαι. ἐγὼ μὲν οὖν γιγνώσκω· εἰ δ' ἄλλῳ τις ὁρᾷ ἄμεινον, λεγέτω. οἱ δὲ ἀκούσαντες Ἀσσύριοι ταῦτα ποιεῖν. γρ. οἱ δ' ἄλλα τε ὁρᾷ ἀ-μείνω
οὕτω

οὕτω δὴ ὁ Κῦρος καλίσας τοὺς αἰχμαλώτους λέγει τάδε· "Ανδρες, ἔφη, νῦν τι ὑπ' ἐκείνου δεῖσθε, τὰς ψυχὰς θεραπεῦσαι, ἢ τι λοιπόν, ἵνα οὕτω ποιῆτε, οὐδεὶς ὑπόσχοιτ' ἂν ἡμῶν· ἀλλ' ἢ οὐχ ὁ αὐτὸς ἄρξω ὑμῶν ὥσπερ καὶ πρόσθεν, οἰκήσητε δὲ τὰς αὐτὰς οἰκίας, καὶ χρήσεσθε τοῖς αὐτοῖς ἐργαστηρίοις, καὶ γνώσεσθε τὴν αὐτὴν διαποίησιν, καὶ παιδεύσω τῶν ὑμετέρων ἄρξειν, ὥσπερ νῦν. ἡμεῖς μὲν τοι ὑμῖν μαχεῖσθαι, οὐδὲ ἄκοντες οὐδενί." ἂν δὲ καὶ ἄλλος ὑμᾶς ἀδικῇ, ἡμεῖς ὑπὲρ ὑμῶν μαχούμεθα· ὅπως δὲ μηδεὶς ἐπαγγέλλῃ μηδεὶς ὑμῖν ἐρεῖ σύνεσιν, ἃ ὅταλα πρὸς ἡμᾶς κεκτήσεσθε, καὶ τοῖς μὲν κεκτῆσθαι ἴσην εἰρήνην καὶ ἃ λέγομεν ἀδόλως· ὁπόσοι δ' ἂν τὰ πολέμια μὴ "λαπτήσωσι ὅταλα, ἐπὶ τούτοις ἡμεῖς καὶ δὴ ἐρεῖ σύσομεθα. ἐὰν δέ τις ὑμῶν, καὶ ἐὰν ὡς ἡμᾶς ἐνεκῶς, καὶ πρόσθεν τι καὶ διδάσκων φαίνηται, τοῦτον ἡμεῖς ὡς ἐνεχόλων καὶ φίλον, οὐχ ὡς δᾶλον, ἀπεύψομεν. πῶς οὖν, ἔφη, αὐτά τε ἴσα, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀλγεγλίδες. ἂν δ' ἄρα, ἔφη, "ἡμῶν βουλομένων ταῦτα μὴ πιθήσεται ἵππος, ἐπὶ τούτοις ἡμᾶς ἀγαθὸς, ὅπως "ἡμεῖς ἐκείνων, μὴ ἐκεῖνοι ἡμῶν ἄρχωσιν. ὁ μὲν τοῦτο εἶπεν· οἱ δὲ "πρεσβευτὴν τε καὶ τοῦτο ἔφασαν ποιήσειν.

19. Ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνοι ᾤχοντο, ὁ Κῦρος εἶπεν, Ὥρα δή, ὦ Μῆδοι καὶ Ἀρμένιοι, δεῖπνον πᾶσιν ἡμῖν. παρεσκεύασται δ' ὑμῖν ὡς ἐπιτηδεῖα ὡς ἡμεῖς βέλτιστα ἐδυνάμεθα. ἀλλ' ἴστε, καὶ ἡμῖν πάμπολλα δεόμενοι ἐσμεν ἔτι θέμισυ. ἐκανὸς δ' ἀμφοτέροις πεποίηται. ὄψον δὲ μὴ πάμπολλα, μηδὲ πολλά. ἐκανὰ γὰρ ἔχομεν παρ' ἡμῖν αὐτοῖς παρεσκευασμένα. καὶ ὑμεῖς σ' ἴφη, ὦ Ὑρκάνιοι, ἀφ' ἁμάξαις αὐτοὺς ἐπὶ ὡς σκιὰς, ὃς μὲν ἄρχοντας ἐπὶ ὡς μιτρίας (γιγνώσκετε δ') τοὺς σ' ἄλλους ὡς ἂν δοκῇ κάλιστα ἔχειν· καὶ αὐτοὶ δὲ δεῦτε ὅπου ἥδιστα" ὑμῖν· καὶ γὰρ ἀκίρμοι αἱ σκιαὶ· παρεσκευάσται δὲ καὶ εὐθέως ὥσπερ καὶ τοῦτοις· τοῦτο σ' ἴστε ἀμφότεροι ὅτι ὡς μὲ ἔξω ὑμῖν ἡμεῖς νυκτοφυλακήσομεν, ὡς δ' ἐν τῇς σκιαῖς αὖτοι ὀρᾶτε, καὶ τὰ ὅπλα "εὐλήσεθε. οἱ γὰρ ἐν τῇς σκιαῖς οὗτοι φίλοι ἡμῖν. οἱ μὲν δὴ Μῆδοι καὶ οἱ ἀμφὶ Τιγράνην ἐλοῦτο (ὧν γὰρ παρεσκευάσμενα) καὶ ἐμάσπα μεταλαβόντες ἐδείπνουν. καὶ οἱ ἵπποι αὐτῶν εἶχον τὰ ἐπιτήδεια, καὶ τοῖς Πέρσαις διέπεμπον "ἄρτων ἐκάστοις τοὺς ἡμίσεις. ὄψον δὲ τοῖς ἐπέμπον

γρ. οὐκέτι δ' ἐν τοῖς ὑμῖν

γρ. ἀλλὰ πολεμικὰ

γρ. ὑμεῖς ἐκείνων μᾶλλον ἐκείνοις ὑπ' ἐκείνων ἄρχεσθε.

γρ. φρονεῖν τι καὶ ὑπερχύπτειν τοῦτο σοφίσεται.

γρ. σθαι μὲν γὰρ ὑμῖν καὶ ἀκίρ.

ἴσ. ται ὑμῖν

γρ. ευ τίθεσθαι

ἔπεμπον οὐδὲ οἶνον, οἰόμενοι ἔχειν τοὺς ἀμφὶ Κῦρον, ὅτι ὑφ' ἅπαντα τοῦτα ἔχειν. ὁ δὲ Κῦρος τοῦτα ἐλεήσας, ὅσον μὲν τὸν λιμὸν, πεῖν δ' ἀεὶ δοὺς παρέσπενδε πορεύειν.

20. Ὁ μὲν οὖν Κῦρος διακηρύσας τοὺς Πέρσας, ἐπειδὴ Σωσικόστιον, καὶ παιδὰς καὶ γυναῖκας τοὺς αὐτῶν διέπεμπε· καὶ σκίλαυσι κύκλῳ δὲ στρατοπέδῳ κρύπλειν, νομίζων ἅμα μὲν φυλακὴν ἔσεσθαι ἱκανὴν τοῦ σήν, ἅμα δὲ, ἰόντος τοῦ ἔξωθεν χειμῶνος φέρειν ἀποδιδράσκειν, ἀλύσεσθαι αὐτούς. καὶ ἐγένετο οὕτως. πολλοὶ μὲν γὰρ ἀπεδιδράσκεσαν, πολλοὶ δὲ ἐάλωσαν. ὁ δὲ Κῦρος τὰ μὲν χρήματα τοῖς λαβοῦσιν εἴα ἔχειν, τοὺς δὲ ἀνθρώπους σκίλαυσιν ἀποφάξαι. ὥστε δὲ λοιπὸν ἐδὲν βουλόμενον ἂν δύνασθαι ῥᾳδίως τὴν νύκτωρ πορεύεσθαι.

20 γρ. ἐπεὶδὴ Σωσικόστιον καὶ

21. Οἱ μὲν δὴ Πέρσαι ἦσαν διῆγον· οἱ δὲ Μῆδοι καὶ Ἀσσύριοι καὶ ἰωνοχρῶς καὶ ἠυλαῖνται, καὶ πάσης ὠδυμίας σκεπιπλαυβολοῦντο πολλὰ γὰρ καὶ τοιαῦτα ἐάλω, ὥστε μὴ ἀπερῆν ἔργα τοὺς ἐχθροὺς βλάπτειν. ὁ δὲ Κυαξάρης ὁ τοῦ Μήδων βασιλεὺς τῶν μὲν νύκτα οὐ πάνυ ἐξηλθεν ὁ Κῦρος, αὐτός τε ἐμεθύσκετο μεθ' ὧν παρεσκεύαζε, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς Μήδους φίλους παρεῖναι οὐ πάνυ στρατοπέδῳ πολλῷ ὀλίγων, ἀκμὴν θορυβοῦντος πολλοῦ. οἱ γὰρ οἰκέται τῶν Μήδων, ἅτε τοῦ διαπονεῖν ἀπειληλυθότων, ἀνεμάρων καὶ ἔπινον καὶ ἐθορύβουν, ἄλλως τε καὶ ὅτε ἦν Ἀσσυρίοις στρατεύεσθαι καὶ οἶνον καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα εἰληφότες. ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, καὶ ἐπὶ θύρας ἤδη ἦκεν ὁ Κῦρος καὶ ὁ Ἀσσυρίων στρατηγὸς, καὶ τὸ στρατόπεδον κινεῖν ἦκεν εἴσω τῶν Μήδων καὶ τοῦ ἵππου, ἐώρα δ', ἐπεὶ ἐξῆλθεν, ἅπαντας ἐχομένους ἐκπώματος τοῦ μεθύσκοντος τε καὶ τοῖς Μήδοις, καὶ καταλιπόντας αὐτῶν ἔρημον τὴν ἀκρόπολιν. καὶ ἐνθὺς, ὡς ἦρξατο λέγεσθαι ὑμῖν εἶναι καὶ ἀγωνίαν, κελεύει τε παρόντων πολλὰ λαβόντας τοὺς παρ' ἑαυτοῦ ἵππους πορεύεσθαι ὡς τάχιστα πρὸς τὸ ἀμφὶ Κῦρον στρατόπεδον, καὶ λέγειν ἅ τι δεῖ, μάλιστα μὲν ἵνα μὴ οὐδ' ἂν σὺ, ὦ Κῦρε, οὕτως ἀπρονόητος εἶναι ἐμοῦ βουλεύσαι, εἰ δὲ Κῦρος οὕτω γιγνώσκοι, σὺν ἂν ὑμῖν γε, ὦ Μῆδοι, ἐθέλησαι οὕτως ἔρημον ἐμὲ καταλιπεῖν. καὶ πάνυ ἰὰν μὲν Κῦρος βούληται· εἰ δὲ μὴ, ὑμῖν γε τῶν ἀκόλουθα πάρεστι. ταῦτα ἐπέστελλεν. ὁ δὲ πορευόμενος πορευσάμενος, ἔφη, καὶ πῶς, ὦ δέσποτα, ἐγὼ εὑρήσω σαφέστερος; πῶς δὲ Κῦ-

21 γρ. ἔπινον, καὶ ἤδοντο, καὶ πάσης

ρῶ, ἔφη, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἐφ' ὃς ἐπορεύοντο; ὅπῃ δὲ, ἔφη, ἀκούω ἀφισηκότας τὸ πολιτικὸν ἔργον εἶναι, καὶ ἱλόησθαι διῶρυχι, οἷ χθεσθαι ἡγεμόνες αὐτῶν. ἀκούσας ταῦτα ὁ Κυαξάρης, πολὺ μᾶλλον ἐπῆρτο πρὸς τὸν Κύρον ἐρωτίζειν μηδ' ἐπιεικῆ αὐτῷ ταῦτα· καὶ πολλῇ σπουδῇ μᾶλλον ἐπέμπειν ἐπὶ τοὺς Μήδους, ὡς ψιλώσων αὐτόν. καὶ ἐχυρώτερον ἔτι ἢ σθῶσι τοῖς Μήδοις ἀπειλῶν ἐπεκάλει. καὶ πρὸς πέμποντα ἔφη ἐπιμέλεσθαι, εἰ μὴ ἐχυρῶς ταῦτα ἀπαγγείλοι. ὁ μὲν δὴ πεμπόμενος ἐπορεύετο, ἔχων τοὺς ἑαυτοῦ ἐπιτηδείους ὡς ἐροῦντα, ἀπὸ μιᾶς ἐκάστου. "ὅπου καὶ αὐτὸς σὺν ἐπορεύου μετὰ τοῦ Κύρου. σὺ δὲ τῇ ὁδῷ πορεύεσθαι" ἀμφιζητούμενον ὁδὸν τελέως πρὸ ἐπιπλεῖστον, καὶ οὐ σθῶσι ἀφίκοιντο εἰς τὸ τοῦ Κύρου στρατόπεδον, τρίτῃ μὲν ἡμέρᾳ σὺν πολλοῖς δορυφόροις ἥκουσι παρὰ τὸν Ἀστυάγην ἀπάγοντες αὐτὸν ἡγεμόνας. καὶ οὗτοι μὲν ἀφικνοῦντο τὴν μεσὴν καθεύδοντες, περὶ μέσας νύκτας. ἐπεὶ δ' ἐγένοντο σθὸς τῷ στρατοπέδῳ, οἱ φύλακες ὥσπερ εἰρημένον ἦν ὑπὸ Κύρου, σὺν ἐπαφῆκαν αὐτοὺς σθὸς ἡμέρας· ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ὑπεφαίνετο, πρῶτον μὲν τοὺς μάγους καλέσας, τὰ τοῖς θεοῖς νομιζόμενα ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ἀγαθοῖς ἐξαρξάμενος ὠλόλυσε· καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ ταῦτα εἶχον. ὁ δὲ, συγκαλέσας τοὺς ὁμοτίμους, εἶπεν, "Ἄνδρες, ὁ μὲν Θεὸς προφαίνει πολλὰ ἀγαθὰ, ἡμεῖς δὲ, ὦ Πέρσαι, ὑπὸ τῷ παρόντι ὀλίγοι ἐσμὲν ὄντες ἡγεμόνες εἶναι αὐτῶν." ἔστι γὰρ ὅσα ἂν κατεργαζόμενα μὴ φυλάξωμεν ταῦτα, πάλιν ἀλλότρια ἔσται. ἔστι κατιδεῖν ὅτι πολὺ ἡμῶν αὐτῶν φύλακας ἐπὶ τοῖς ἑαυτῶν κτήμασιν ἐσμὲν ἐγκαταλιπόντες. δοκεῖ οὖν μοι ὡς τάχιστα εἶναι πρὸς ὑμᾶς εἰς Πέρσας, καὶ διδάσκειν ὅτι ἐγὼ λέγω, καὶ κελεύειν ὡς τάχιστα "πέμπειν στρατόν μοι, εἴπερ ἐπιθυμοῦσι Πέρσαι τὴν ἀρχὴν τῆς" Ἀσίας καὶ τὴν κρατεῖν ἡμᾶς ἐκείνων ἐφ' ἑαυτοῖς. ἴσθι μὲν οὖν, ἔφη, σὺ ὁ στρατηγοῦντι, καὶ ἄλλων πολλῶν λέγε, καὶ ὅπου ἂν πέμπειν στρατιώτας, ἐπειδὰν ἄλλους πρὸ ἐμοῦ, ἐμοὶ μελήσει ταῦτα τὰ τροφῆς αὐτῶν. ἃ δὲ ἔχομεν ἡμεῖς, ὁρᾷς μὲν αὐτὰ, κρύπτειν δὲ τούτων μηδέν. ὅ, τι δὲ τούτων" ἐγὼ καλῶς καὶ νομίμως πέμπων εἰς Πέρσας ποιοίμην ἂν, τὰ μὲν σθὸς τοὺς θεοὺς, τὸν πατέρα δὲ καὶ ἐρῶ, τὰ δὲ σθὸς τὸ κοινὸν, τὰς ἀρχάς. πειθάνων δὲ καὶ ἐπῄνεσας ὧν προεῖπον, καὶ φρασῆς ὧν ἐρασθῶμεν, καὶ σὺ

γρ. ὅπου καὶ αὐτὸς τότε ἐπορ.

γρ. διαχειμάσειν, τρίτῃ

γρ. καὶ ἅτερ ἐφαν.

γρ. ὅπου δὲ ἐκεῖνοι ἐκεῖσε εἶναι αὐτῶν.

γρ. ὅπου πέμπειν

γρ. Ἀσίας αὐτοῖς ἐστὶν

γρ. ἐγὼ πέμπων εἰς Πέρσας καλῶς καὶ νομίμως ἐρῶ ἐρώτα, τὰ δὲ σθὸς τὸ κοινὸν, τὰς ἀρχάς. πειθάνων δὲ καὶ ἐπῄνεσας ὧν προεῖπον, καὶ φρασῆς ὧν ἐρασθῶμεν, καὶ σὺ

σὺ μὲν, ἔφη, συσκεύαζε καὶ τὸν λόχον" πρεσβευτὴν ἄγε. ὁ δὲ τούτῳ γρ. πρῶτον
τῷ καὶ τοὺς Μήδους ἐπάγει, καὶ ἅμα" ὁ δ' Κυαξάρης ἄγγελον γρ. ὁ παρὰ
παίσυτας, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς τοὺς τὸν Κῦρον ὀργίλως, καὶ ὡς τοὺς τὸν Κυαξ.
τοὺς Μήδους ἀπειλὰς αὐτοῦ ἔλεγε. καὶ τέλος εἶπεν, ὅτι ἀπίοιμι
Μήδους κελεύει, εἰ καὶ ὁ Κῦρος μένειν βούλεται· οἱ μὲν δὴ Μῆ-
δοι ἀκούσαντες τοῦ ἀγγέλου ἐσίγησαν, δείσαντες μὴ πῶς χρὴ γρ. πῶς χρὴ
κακῶς ἀπαλλαγῆναι, φοβούμενοι δὴ πᾶς ἀπειλοῖτο ὑπ' ἀκκύσου- ἀπαλλαγῆναι
σαν, ἄλλως τε καὶ εἰδότες τὸν ὠμότητα αὐτοῦ. ὁ δὲ Κῦρος εἶπεν, ὑπακούσει
ἀλλ' ἐγὼ, ὦ ἄγγελε καὶ Μῆδοι, οὐδὲν, ἔφη, θαυμάζω εἰ Κυαξά-
ρης πολλοὺς μὲν πολεμίους τότ' ἐδίδει, ἡμᾶς δὲ οὐκ εἰδώς, ὅ, τι
προσποιεῖται, οὐκ εὖ τι ἡμῶν καὶ εὖ ἑαυτοῦ. ἐπειδὴ δὲ αὖ-
θις ἡμᾶς πολλοὺς μὲν τῶν πολεμίων ἀπολωλότας, πάντας δ' ἀπειλη-
λαμμένους, πρῶτον μὲν παύσεται φοβούμενος, ἐπειδὴ γνώσεται
ὅτι τῶν ἐχθρῶν οὐ γίγνεται, ἴσως καὶ οἱ φίλοι αὐτοῦ τοὺς οἰκείους
ἐχθροὺς ἀποκτείνουσιν. ἀλλὰ μὴν μεμψιμοιρά γε πᾶς ἐσμὲν ἄξιοι,
εἰ τὰ μὲν ἐκείνου καὶ ὠδὶ πάντα αὐτομάτως ἐπιτάττοντες; ἀλλ'
ἐγὼ μὲν ἐκείνου" ἕπεσθαι ἕτοιμος εἰμὶ καὶ ἐθέλω· ὑμεῖς δὲ οὐχ ὡς ἐπιθυμοῦντες τῆς ἐξόδου ἠρωτήσατε εἰ ἐξίοιτε, ἀσμένῳ μὲν γρ. πάντας ἐ-
καὶ νῦν δεῦρο ἥκετε, ἀλλ' ὑπ' ἐκείνου κελευσθέντες ἐξίεναι ὑπὸ λαβόντες δὲ θεῖν, πάλιν
ὑμῶν μὴ ἀχθομένου εἴη. καὶ ἡ ὀργὴ οὐκ αὖτη σαφῶς οἶδ' ὅτι ὑπὸ φοιτᾶ ὑμᾶς
τι τῶν ἀγαθῶν πεπαυμένη ἐστὶν, καὶ σὺν τῇ φόβῳ λήξουσα ἄπεισι. δι'
ὧν μὲν οὖν, ἔφη, σὺ ὦ ἄγγελε, ἀνάπεισον, ἐπεὶ πεπόνηκας ὑ-
μᾶς, τί ὦ Πέρσαι, ἐπεὶ καὶ προσδεχόμεθα πολεμίους ἥκοι μα-
χουμένους γε ἢ πεισομένους παρεσόμενοι, ἕως δῶμεν ὡς κάλλιστα. οὕ-
τω γὰρ ὁρμώμενοι εἰκὸς πλεῖστα ἀγαθὰ ἔσεσθαι ὧν χρήζομεν. σὺ δ', ἔ-
φη, ὁ τῶν Ἰρκανίων ἄρχων, ὑπόμενον ἐποίησας τῆς ἡμέρας
τῶν σῶν στρατιωτῶν ἐξοπλίζειν αὐτούς. ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἐκήρυττε ὁ
Ἰρκάνιος" πρόσθεν, λέγει ὁ Κῦρος, ἐγὼ δ', ἔφη, ὦ Ἰρκάνιε, ἤδε-
μεν αἰσθανόμενος ὅτι οὐ μόνον φιλίαν ἐπιδεικνύμενος πάρει, ἀλ-
λὰ καὶ ξυνιστὰς φαύλην μοι ἔχεις. καὶ νῦν ὅτι συμφέρει ἡμῖν τὰ αὖ-
τὰ δῆλον· ἡμεῖς τε γὰρ πολέμιοι Ἀσσυρίοις, ζοίτε νῦν ἐχθροὶ εἶ-
τε ἡμῖν· οὕτως οὖν ἡμῖν ἀμφοτέρωις βελτίστου, ὅπως τῶν μὲν
νῦν παρόντων μεθεὶς ἀπιστήσεις ἡμῖν συμμάχων, ἄλλως δὲ, ἐὰν
δεήσῃ, προσληψόμεθα. τοὺς δὲ Μήδους ἤγγειλας ἀπηλλαγότας
τοῦτ

τοὺς ἱππέας· εἰ δέ τι ἀπίασι, πῶς ἡμεῖς μᾶλλον πιζοὶ ῥᾳδίως
μᾶλλον ; οὕτως οὖν δεῖ ποιεῖν ἡμᾶς καὶ σὲ, ὅπως ὁ ἀπιὼν λάθῃ οὗτος καὶ
αὐτὸς μάθῃ βελτίστην παρ' ἡμῖν. σὺ μὲν οὖν σκόπει ἐνταῦθα, ὅς
γε. κάλλιστα ἔξεστι τὰ δίοντα πάντα ἐ- γὼ δ' ἂν πέ- αὐτῷ ὅπως " κάλλιστα ἀφίξει πάντα τὰ δέοντα ἔχων· ἐγὼ δ' αὖ
πειρήσομαι ἐργάζεσθαι αὐτῷ ὅπως ἥδιστα δώσει τὰ δέοντα ἡ ἀπουσία
καὶ ἀφελήσει τὸν αὐτὸν ἐπὸν ἐλπὶς χρηστὰ πάσχειν τοῖς φίλοις ἢν τὰ δέοντα εὖ χρήσωσιν. ποιήσας μάντοι ταῦτα ἥκει πάλιν
παρ' ἐμέ. ὁ μὲν δὴ Ὑρκάνιος ᾤχετο Μῆδον ἐπὶ σκηνῆς ἄγων·
ὁ δὲ εἰς Πέρσας ἰὼν, παρῆν σπουδαιότατα. ὁ δὲ Κῦρος αὐτὸς ἐπέστελλε τοῖς μὲ Πέρσας λέγειν ἃ καὶ σέ φασιν ἐν τῷ λόγῳ διδάσκαλον, Κυαξάρην δὲ δεῖσθαι τὰ πράγματα. ἀναγκαῖον δ'
γε. καὶ τὰ ἐ- πιστελλόμενα σοι, ἔφη, " καὶ ἃ ἐπιστέλλω βέλομαι ἵνα εἰδῇς αὐτὰ ὁμολογῶν
ἐάν τις σε τοῦτο ἐρωτᾷ. ἐνῆν δὲ τῇ ἐπιστολῇ ταῦτα· Κῦρος
Κυαξάρῃ χαίρειν. ἡμεῖς σε οὔτε ἐρήμην καταλελίπαμεν (οὐδὲν
γὰρ ὄφελος τῶν ἐχθρῶν κρατεῖν, τότε τε φίλων ἐρήμων γίνεται) οὐδὲ
γε. ἀσπαζόμενός σε οἰόμεθα ἐν κινδύνῳ σε καθιστάναι μὲν " ἀσπαζόμεθα μὲν σε, οὐ μὴν ἐν κινδύνῳ γε καθιστάντες· ἀλλ' ὅσῳ πλείονι ζόνι ἀπέχομεν, τοσούτῳ πλείονά σοι τὴν
ἀσφάλειαν ποιεῖν νομίζομεν. ἡ γὰρ οἰ ἐχθροὶ τῶν φίλων καθήμενοι μάλιστα τοῖς φίλοις τὴν ἀσφάλειαν παρέχουσι, ἀλλ' οἱ τοὺς
ἐχθροὺς μηχανῶνται ἀπολλύναι, μᾶλλον τοὺς φίλους ἐν ἀκινδύνῳ καθιστᾶσι. σκέψαι δὲ καὶ οἷμ' ὅτι μοι δοκεῖ σε εἶναι ὧν φίλε ἐμοί,
ἵνα σοὶ μὴ μέμφῃ. ἐγὼ μὲν γὰρ σοι ἤγαγον συμμάχους οὐχ ὅσους
σὺ ἤτησας, ἀλλ' ὁπόσους ἐγὼ πλείστους ἐδυνάμην. σὺ δὲ μοι ἔδωκας μὲν ἐν τῇ φιλίᾳ ὅτι ὁπόσους πᾶσιν δωρεῖσθαι· καὶ
σὺ δ' ἐν τῇ πολιμίᾳ ὅλῳ, ἀ τὸν φίλοντα, ἀλλὰ πάντας ἀπαλεῖς. τοιγαροῦν τότε μὲ ᾠόμην ἀμφοτέρωις ὑμῖν χάριν ὀφείλειν, νῦν δὲ ἀναγκάζεις ζε μὴ ἐπιλαθέσθαι, τῆς δ' ἀκηλησίας
πειρᾶσθαι πᾶσαν τὴν χάριν ἀποδιδόναι. ἀ μὲν δὴ ἔγωγε σοι δυνάμην ἐμοὶ ᾠόμην· ἀλλὰ καὶ νῦν πέμπων ἐπιστρατόμενα εἰς Πέρσας, ἐπιστέλλω ὁπόσοι ἂν ἔωσιν ὡς ἐμὲ, ἰὼν σὺ αὐτοῦ δεῖν
πειν, ὃς ἀ- μᾶς πεῖν " ἡμᾶς ἐλθεῖν, σοὶ ὑπάρχῃ· οὐχ ὅπως ἂν ἐξέλωσιν, ἀλλ' ὅπως
ἂν σὺ βούλῃ χρῆσθαι αὐτοῖς, συμβουλεύω δέ σοι, καὶ ὡς πατρὶ
γε. ὃν πιστὰ βούλει ἂν, μὴ ἀφαιρεῖσθαι ἃ ἂν δῷς, ἵνα μὴ ζοι ἔχθροι αὐτὰ χαλεπὸν ὀφείλωσιν, μηδ' " ὅπως πιστὰ βούλῃ σοὶ τυχὸν ἐλθεῖν, ἀπεκλείσθαι
μη-

μετα πέμπαζ· μηδὲ φάσκοντα εἶναι ἄμεινον πολλοῖς ἀπειλεῖν, ἵνα μὴ διδάσκῃς αὐτοὺς σὺ μὴ φοβεῖσθαι. ἡμεῖς δὲ παρεσόμεθα παρεῖναι ὅταν τάχιστα λάβωμεν ἅ σοὶ ἂν νομίζομεν καὶ ἡμῖν παρασκευὴ καιὰ γένοιτο ἀγαθή. ἔρρωσο. τοῦτον αὐτῷ ἀπόδος, καὶ ὁ, πᾶν σε τούτου ἐρωτᾷ, ἢ ὡς μαγειρεῖαι, σύμφασι, καὶ δὴ ἐγὼ ἐπισέλλω σοι ὡδὲ τῶν Πέρσῶν ἢ ὡς χάριτος. τοῦτο μὲν οὖν οὕτως εἰπὼν, καὶ δοὺς τῷ ἐπιστολὴν ἀπέπεμψε, προσειπὼν μάλα· οὕτω σοι σώζεσθαι ὡς εἰδὼς ὅτι συμφέρει σοὶ παρεῖναι.

22. Ἐκ τούτου δὴ ἐώρα μὲν ἐξωπλισμένους ἤδη πάλαι καὶ τοὺς Ὑρκανίους καὶ τοὺς ἀμφὶ Τιγράνην. καὶ οἱ Πέρσαι ἐξωπλισμένοι ἦσαν. ἤδη δέ τινες τῶν προσκύνων καὶ ἵππους ἀπήγαγον, καὶ ὅπλα ἔφερον, ὁ δὲ τὰ μὲν πολλὰ, ὅπως τε καὶ τοὺς σφόδρα, κατεβάλλειν ἐκέλευσε, καὶ κατακαίειν, οἷς τοῦτο ἔργον ἦν, ὁπόσων μὴ αὐτὸς δέοιτο· τοὺς δὲ ἵππους ἐκέλευσε φυλάττειν μέτριον τοὺς ἀγαπῶντας, ἕως ἂν ἄλλο σημανθείη αὐτοῖς· τοὺς δ' ἄρα καὶ τῶν ἵππων καὶ Ὑρκανίων καλέσας, διὰδὲ ἔλεξεν. Ἄνδρες φίλοι καὶ σύμμαχοι, μὴ θαυμάζητε, ἔφη, ὅτι πολλάκις ὑμᾶς συγκαλῶ. καινὰ γὰρ ὄντα ἡμῖν τὰ παρόντα πολλὰ αὐτῶν ἀσύμφορα ἴσως· ἃ δ' ἂν ἀσύμφορα ᾖ, ἀνάγκη πάντα ἀεὶ προγιγνόμενα περιχαίρειν, ἕως ἂν χρόνος λάβῃ. καὶ νῦν ἴσως μὲν ἡμῖν πολλὰ τὰ ἀκόμβολα χρήσιμα, καὶ ἄνδρες ἱκανοὶ αὐτοῖς· δοκεῖ δὲ τὸ μὴ θ' ἡμᾶς εἰδέναι ποῖα τούτων ἱκάνως ἔχειν ἡμῶν, μήτε τούτους εἰδέναι ὅστις ἱκάνως αὐτῶν διαπότης, πραίνοπλας μὲν δὴ τὰ δέοντα οὐ πάνυ ἐσιν ὁρᾶν αὐτῶν πολλούς, ἀπορρωῶντας δ' ὅ, τι χρὴ ποιεῖν, χρεῶν. πάντας. ἵνα οὖν μὴ οὕτως ἔχῃ, διορίσατε αὐτὰ, καὶ ὅστις μὲν ἕλκειν σκηνὴν ἱκανὸς καὶ σῖτα καὶ σκεύη, καὶ τοὺς ὑπηρετήσοντας, καὶ φαρμακὼ καὶ ἰατρὸν, καὶ τἄλλ' οἷς οἰκήσει σκηνὴ καλῶς παρασκευασθεῖσα, σὺ πᾶσιν μὲ ὑδὲν ἄλλο δεῖν προσδοκᾶν ἢ τὸν λαβόντα εἰδέναι ὅτι τούτων, ὡς οἰκείων, ἐπιμελήσεται δέοι· ὅστις δ' εἰς εὐδαιμονίαν τε καπασκευάσῃ, τούτους ὑμεῖς σκοπεῖσθε, τὸ ἐλάττων ἢ ὀλιγάκις πληρώσαι. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα οἶδα ὅτι ἔσται. ταῦτα γὰρ ἀπάντα ἢ κατὰ τὸ ἡμίτομον πληθος εἶχον οἱ πολέμιοι. ἦλθον δὲ καὶ με καὶ χρημάτων ταμίαι οἵ τε τοῦ Ἀσσυρίων βασιλέως καὶ ἄλλων δυ-

22

γρ. πάνυ πλησίον μοι

γρ. σημάνῃ

γρ. ἐκπολιορκῆσαι

τα-

ναῦν, οἱ ἐλίγου ὕπ χρυσίον εἶη παρὰ Ϛφίσι ἐπίσημον, δασμούς τινας λίγοντες. ἢ τοῦϛ ἂν κηρύττηϛ πάντα ἀποφέρειν σοὶ ὑμῶν, ὅπου ἂν κρίζησθε· καὶ φόβου ἐπιπίπτειν τῷ μὴ πειοῶσι τὸ παρεγγυαμόμενον. ὑμεῖς δ' λακῶσιπς ἀγαθόν ἐσθ' ὅτι, ἵνα μὴ μὲ τὸ διπλοῦν, πᾷ δ' τὸ ἁπλοῦν, ἵνα ἴχητε, " ἓω πιων πρεσβυτήτι, καὶ ὅτι ὠφήσεσθε. τῶν δ' ἀγαθῶν τῶν οὖσιν ἐν τῇ ϛρατοπέδῃ κεκρύξαπε μὲν ἤδη, ἴφη, μὴ ἀδικεῖν μηδένα, πολεῖν δ' τοὺς κακοὺς καὶ ἐμπόρους ὄ, τι ἴχοι ἅκασϑ' πρᾶσθαι· καὶ τοῦϛ διαφθορμένους ἄκκα ἄγειν, ὅπως οἰκῆται ἡμῖν τὸ ϛρατόπεδον. καὶ τοῦϛ μὲ εὐθὺς ἀπάγειν. οἱ δ' Μῆδοι καὶ Ἀρκάνιοι εἶπον ὧδε, καὶ πῶς ἂν, ἔφασαν, ἡμεῖς ἄνδρ σοῦ καὶ τῶν σῶν ἀγαθόν ἐσμεν πᾶσι; " ὁ δ' οὐ Κῦρ ὧδε τοῦτο τὸ λόγον ὧδε προσηκέχθη· ἢ γὰρ οὔτως, ἴφη, ὦ ἄνδρες, γιγνώσκετε, ὡς ὅ, τι ἂν δίκαιον πρᾶγμα, ἐπὶ πᾶσι πάντας ἡμᾶς δίκαιά πειρᾶναι, καὶ ἔτι ἐγὼ ἀρκέσω ὑμῖν πράττειν ἃ ὑμᾶν, ὅ, τι ἂν δέῃ, οὔτε ὑμεῖς ἃ ἡμᾶν; καὶ πῶς ἂν ἄλλως τελέωμεν πράγμαϛα ἢ χαμεν, μέλλ δ' ἀγαπᾶσθαι ἐσμέθα, ἢ οὕτως; ἀλλ' ὁρᾶτε, ἴφη· ἡμεῖς μὲν γὰρ διαφυλάξαμεν ὑμῖν πόλιν, καὶ ὑμεῖς ἡμῖν ἐπισώσατε καλῶς ἀγαπιφυλάχθαι. ὑμεῖς δ' ἂν ἀγανέσθαι, καὶ ἡμεῖς πισώσομεν ὑμῖν καλῶς ἀγανίσθαι. " καὶ ὃ ἄλλοις μηκέτι, " καὶ ὃ ἄλλοις δὲ γε ἂν ἄλλο τι ἡμεῖς πρεσσόμεθα κοινὸν ἀγαθὸν πράττειν. ὀρᾶτε γὰρ δὴ, ἴφη, νυνὶ πᾶσιν ἔπεσι ὅσοι ἡμῖν παρῆσαν, οἱ δὲ πρόσθεν τεθ. τούτους οὖν εἰ μὲν ἐώσομεν ἀναμβάτους, ἀφελήσεσι μὲν δὲν ἡμᾶς, πράγμαϛα δ' παρέξουσι ἐπιμελεῖσθαι· ἓω δ' ἐπάσας ἐπ' αὐτὰς κωλυσήσομεν, ἅμα πραγμάτων τε ἀπαλλαγησόμεθα καὶ ἰσχυὸ ἡμῖν αὐτοῖς προσθησόμεθα. εἰ μὲν οὖν ἄλλως ἔχετε οἷς πσιν ἂν δόξητε αὐτοὺς, μεθ' ὧν ἂν καὶ κινδυνεύοιτε ἥδιον (εἴ τι δέοι) ἢ μεθ' ἡμᾶν, σκέψασθε· εἰ μὲν τοι ἡμᾶς βέλεσθε παρασάτας μάλιστα ἴχειν, ἅμα αὐτοῖς δόπε, καὶ γὰρ καὶ ὅπ ἀνδ ἡμᾶν προσλάσασθε σκινδυνεύσειν, πολὺ μὲν φόβον ἡμῖν παρεί χεῖν μή τι πάθητε, μέλλ δ' αὐξήσεσθαι ἡμᾶς ἐποιήσατε ὅλ παρῆμεν ὅπ παρ ὑμᾶς. ἓω δὲ λάβωμεν τοὺς ἵππους, ἐψόμεθα ὑμῖν· καὶ μὲν δοκῶμεν " ὠφελεῖν πλείονα ἐπὶ τῶν ἵππων σωζομενίζόμενοι, οὕτω προθυμίας οὐδὲν ἐλλείψομεν· ἓω δ' πιζοὶ γιγνόμενοι δοκῶμεν καπηλεύτερας ἂν παρεῖ-

γρ. πῶν πιστ ὑσεσθαι, καὶ

γρ. ἐὰ δ' ἂν

γρ. καὶ ἄλλοις μηκέτι, δὲ γε ἂν ἄλλο τι ἡμεῖς πρεσσόμεθα κοινὸν ἀγαθὸν πράττειν. ὀρᾶτε γὰρ δὴ, ἴφη, νυνὶ πᾶσιν ἔπεσι ὅσοι ἡμῖν παρῆσαν, οἱ δὲ πρόσθεν τεθ. τούτους οὖν εἰ μὲν ἐώσομεν ἀναμβάτους, ἀφελήσεσι μὲν δὲν ἡμᾶς, πράγμαϛα δ' παρέξουσι ἐπιμελεῖσθαι· ἓω δ' ἐπάσας ἐπ' αὐτὰς κωλυσήσομεν, ἅμα πραγμάτων τε ἀπαλλαγησόμεθα καὶ ἰσχυὸ ἡμῖν αὐτοῖς προσθησόμεθα. εἰ μὲν οὖν ἄλλως ἔχετε οἷς πσιν ἂν δόξητε αὐτοὺς, μεθ' ὧν ἂν καὶ κινδυνεύοιτε ἥδιον (εἴ τι δέοι) ἢ μεθ' ἡμᾶν, σκέψασθε· εἰ μὲν τοι ἡμᾶς βέλεσθε παρασάτας μάλιστα ἴχειν, ἅμα αὐτοῖς δόπε, καὶ γὰρ καὶ ὅπ ἀνδ ἡμᾶν προσλάσασθε σκινδυνεύσειν, πολὺ μὲν φόβον ἡμῖν παρεί χεῖν μή τι πάθητε, μέλλ δ' αὐξήσεσθαι ἡμᾶς ἐποιήσατε ὅλ παρῆμεν ὅπ παρ ὑμᾶς. ἓω δὲ λάβωμεν τοὺς ἵππους, ἐψόμεθα ὑμῖν· καὶ μὲν δοκῶμεν " ὠφελεῖν πλείονα ἐπὶ τῶν ἵππων σωζομενίζόμενοι, οὕτω προθυμίας οὐδὲν ἐλλείψομεν· ἓω δ' πιζοὶ γιγνόμενοι δοκῶμεν καπηλεύτερας ἂν παρεῖ-

γρ. ὠφελεῖν πλείονα ὑσ' ἀνηΐδ συν-

παρεῖναι, τὸ καβαλλικεύειν ἐν μέσῳ, καὶ εὐθὺς πιζοὶ ὑμῖν παρεσόμεθα. τοὺς δ' ἵππους μηχανησόμεθα, οἷς ἂν παρεσόμεθα. ὁ μὲν οὕτως εἶπεν. οἱ δὲ ἀπεκρίναντο, ἀλλ' ἡμεῖς μέν, ὦ Κῦρε, οὔτε ἄνδρας ἱκανοὺς ἔχομεν οὓς ἀναβιβάσωμεν ἂν ἐπὶ τοὺς ἵππους τούτους, οὔτε, εἰ ἔχοιμεν, σοὶ πιστὸν βουλόμεθα σὺν ἄλλοις ἀντὶ τούτων αἰεὶ διδόναι. καὶ νῦν, ἔφασαν, λαβὲ τοὺς ἵππους, πρὸς ὅπως ἄριστον δοκεῖ σοι εἶναι. ἀλλὰ δὲ χρή, ἔφη, καὶ ἀγαθῇ τύχῃ ἡμεῖς τι ἱππεῖς γενοίμεθα, καὶ ὑμεῖς διδοίτε τὰ κοινά. πρῶτον μὲν οὖν, ἔφη τοῖς ἱππεῦσιν ἐξαιρεῖτε, ὅ, τι ἂν οἱ μισθοὶ ἐξήκωσιν. ἐπαινέσαντες δὲ οἱ Κυαξάρει ἐξίλαρχοι ὑπόσα ἂν οἴηται αὐτὸν μάλιστα χαρίζεσθαι. καὶ οἱ ταλάντατοι ἔφασαν ὅπως γυναῖκας ἂν καλὰς ἐξαιρεῖτον ἕκ. γυναῖκάς τε τοίνυν ἐξαιρεῖτε, ἔφη, καὶ ὅ, τι ἄλλο ἂν δοκῇ ὑμῖν. ἐπειδὴ δὲ σκεῖνοι ἐξίλαρχοι, ὦ Ὑρκάνιοι, τοὺς ἑαυτῶν ἱππαγρέτους τούτους ἐπιστρατεύουσι πάντως ἀμέμπτως ποιεῖτε εἰς δύναμιν. ὑμεῖς δ' ἄν, ὦ Μῆδοι, τοὺς πρώτους συμμάχους γνώμενοι τούτους τιμᾶτε, ὅπως εὖ βιβάζεσθαι ἡγήσονται ἡμῖν φίλοι γνώμενοι. νείμασθε δὲ πάντων τὸ μέρος καὶ τῷ παρὰ Κυαξάρους ἥκοντι ἀλλάλῳ, αὐτῷ τε καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ. καὶ Συμβιβάζειν δὲ παρακαλεῖτε, ἂν καὶ ἐμοί τοῦτο συμβαίνῃ, ἵνα καὶ Κυαξάρει μᾶλλον εἰδὼς εὖ ἐκάστου ἀπαγγέλλω τὸ ὄντα. Πέρσης δέ, ἔφη, τοῖς μετ' ἐμοῦ, ὅσα ἂν εὖ εἶναι τὰ γιγνόμενα, ὑμῶν καλῶς καλίσκεσθαι σφῶν, τοῦτο ἀρκεῖ. καὶ γὰρ, ἔφη, μέγα πῶς ἡμεῖς σὺν τῷ χιλίῳ τεθράμμεθα, ἀλλὰ χαμαιλικῶς. ἄγε ὅπως ἂν ἡμῶν καταγελάσητε, εἰ καὶ σμικρὸν ἡμῖν εὖ εἶναι δοκῇ. ἀπαιρ, ἔφη, ἵππους καὶ εἶδα ὅπου πολλοὶ γίγνονται ὑμῖν παρίξιμεν καὶ ἐπὶ τῶν ἵππων καθήμενοι, οἷμαι δ', ἔφη, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς καταπίπτοντες.

23. Ἐκ τούτου οἱ μὲν ἤεσαν ἐπὶ τὰ ἀφίππια, μέλλοντες ἐπὶ τῷ ἱππικῷ γυμνάζεσθαι· ὁ δὲ τοὺς τῶν ἑκατοντάρχων καλέσας, σκέψασθαι τοὺς ἵππους λαμβάνειν καὶ τὰ ἐφίππια σκευάζειν, καὶ τοὺς ἱππομάχους, καὶ ἀναβιβάσασθαι λαβεῖν κληρώσαντας μέρος εἰς τάξιν ἕκαστον ἑκάστοις. αὐτὸς δὲ ὁ Κῦρος ἀνεπείσθη σκέψασθαι, εἴ τις εἴη σὺν τῷ Ἀστυάγει ἢ Σύραν ἢ Ἀσσυρίοις σκηνοῦν μᾶλλον ἀνὴρ δυνατὸς, ἢ Μήδων, ἢ Περσῶν, ἢ Βακτριανῶν, ἢ Καρῶν, ἢ Κιλίκων, ἢ Ἑλλήνων, ἢ ἄλλοθί ποθεν

23

γρ. λαβὼν τούτους, ποιεῖν

γρ. δὲ καὶ Κυαξάρει ἐπιλέξασθαι

γρ. ἐπιστρατεύουσι Μήδοις ἀμέμπτως ποιεῖτε

γρ. καὶ, ἐφ' ἱππασομένοις

γρ. τάττουσι δυνατὸς

γρ. καταγελᾶσητε

γρ. κήρυκος, ἀσ. π. πρεσφάτισαι. γρ. βελτίους

βιβιασμβόω, σκφαγιεσθαι. οἱ δ' ἀκόντιστοι ℔ κηρύγματος, ἄσμενοι πολὺ προσιόφάνησαν. ὁ δ', ὀκλιξάμενος αὐτῶν τοὺς τὰ εἴδη καλλίστους, ἤλεγξε ὅτι ἱλαρώτερα αὐτοὺς ὄντας δείκνυσι ὅπλα ἀποφέρειν ἃ ἂν αὐτοῖς δίδωσι· τὰ δ' ἐπιτήδεια ὅπως ἀνήξουσιν ἐφ' αὑτῷ μελήσει. καὶ εὐθὺς ἄγων ἐπὶ τοὺς ταξιάρχους συνέπεμπεν αὐτούς, καὶ ὁκέλευσε τὰ χάρια καὶ τὰς ψυλὰς μαχαίρας τίθεσθαι, διδόναι, ὅπως ἔχοιεν σὺν τοῖς ἵπποις ἕπεσθαι, καὶ τὰ ἐπιτήδεια τούτοις ὥσπερ καὶ τοῖς μεθ' ἑαυτοῦ Πέρσαις λαμβάνειν. αὐτὸς δὲ τοὺς ἡνιόχους καὶ τὰ ξυστὰ ἔχοντας ἀεὶ ἐπὶ τῶν ἵππων ἐκέλευε. καὶ αὐτὸς οὕτω ποιῶν κατῆρχεν· ἐπὶ δὲ θοῦς πίζους τε ὁμοτίμων ἀνὴρ ἑαυτοῦ ἵκανον καθιστάναι ἄνδρα ἄρχοντα τῶν ὁμοτίμων. οἱ μὲν δὴ ἀμφὶ ταῦτα εἶχον.

24 24. Γωβρύας δ' ὑπὸ τούτῳ παρῆν ὁ Ἀστυάγους, πρεσβύτης ἀνὴρ ἱππικὸν σὺν ἱππικῇ δυνάμει· εἶχον δὲ πάντες τὰ ἐφ' ἵππων ὅπλα. καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τῷ τοιούτῳ ὅπλα παρελαμβάνον τεθωρακισμένοι ὁκέλευον παρεσκευάσθαι ὡς ξυστοῖς, ὅπως κατακαίοιεν ὥσπερ καὶ πάλαι· ὁ δὲ Γωβρύας εἶπεν, ὅτι Κύρῳ πρῶτον βούλοιτο ἰδεῖν. καὶ οἱ ὑπηρέται τοὺς μὲν ἄλλους ἵππους αὐτοῦ κατέλιπον, τὸν δὲ Γωβρύαν ἄγοντες ἦλθον πρὸς τὸν Κῦρον. ὁ δέ, ὡς εἶδε τὸν Κῦρον, ἤλεγξεν εὐθύς.

γρ. Ἀστυάγους, Ω δέσποτα, ἰσχύω εἰμὶ τὸ μὲν σῶμα ''Ἀστυάγους· ἔχω δὲ καὶ τεῖχον δ. κ. τ. ἰσχ. κ. χ. ὑπάρχων σ. κ. τῷ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεῖ παρεκρόμιλω, καὶ φίλος ἦν οἰκείως μάλιστα· ἐπεὶ δὲ οἰκεῖον μὲν τὸ θνητὸν ὑφ' ὑμῶν, ἀνὴρ ἀλαζὼν ὤν, ὁ δὲ πᾶς οἰκεῖος τῷ δεσπότῃ ἔχει, ἔδησε· ὧν ἐμοί, ἦκω σὸς εἰμι, καὶ ἱκέτης πεπίπτω. καὶ δίδωμί σοι ἐμαυτὸν δοῦλον καὶ σύμμαχον, σὲ δὲ πιστὸν αὐτοῦμαί μοι γενέσθαι· καὶ παῖδα οὕτως, ὡς δυνατόν, σε ποιοῦμαι. ἅπαις δὲ εἰμὶ ἀρρένων παίδων. ὡς δὴ ἦν μοι μόνον καλὸς, ὦ δέσποτα, καὶ ἀγαθὸς, καὶ ἐμὲ φιλῶν καὶ τιμῶν ὥσπερ ἂν ὑὸν δαίμονα πατέρα πεῖς τιμῶν τιθείη, τοῦτον ὁ νῦν βασιλεὺς οὗτος, καλέσας δὲ τότε βασιλέως, πατρὸς δὲ νῦν, ὡς δώσοντα τὴν θυγατέρα τῷ ἐμῷ παιδί, ἐγὼ ἀπέπεμψάμην, μέγα φρονῶν ὅτι δῆλον τῆς βασιλέως θυγατρὸς ὀψοίμην τὸν ἐμὸν γαμβρόν· ὁ δὲ νῦν βασιλεὺς ἐπὶ θήρᾳ αὐτὸν παρεκάλεσε, καὶ ἐκεῖ ℔ αὐτὸν θηρᾶν ἀνακρούσας, ὡς πο-

γρ. ἀυτὸν

λὺ

λὺ κρείσσων αὐτῶ ἵππους ἡγεμὼν εἶναι· ὁ μὲν δὴ φίλη σωτηρίᾳ· φανείσης δ' ἄρχλης, διώκοντες ἀμφότεροι, ὁ μὲν νεῦ ἄρχων οὕτω ἀκριβῶς ἤμυνεν (ὡς μήπτ' ἄφελεν) ὁ δ' ἰμὸς παῖς βαλὼν, εὐθὺν θέσι, κατέβαλλε τὸν ἄρχοντα. καὶ τότε μὲν ἀναδεὺς ἄφη κατέχει οὕτως ὑπὸ σπόνδυλον τὸ φόνον· ὡς δ' πάλιν λίσηλον παρατυχόντα· ὁ μὲν ἄν ἤμυνεν (οὐδὲν, οἶμαι, θαυμαστὸν παθὼν) ὁ δ' ἄν ἰμὸς παῖς ἄνωθεν τυχὼν καλιεργάσατο τὸ λίσπας, καὶ ἔπιπτ, ἄφη βίβληκα μιᾷ δὶς ἰφιξῆς, καὶ καταβέβληκα θῆρας ἱκανοφόρους· ἐν τούτῳ δ' οὐκέτι κατέχων ὁ ἀνὴρ τὸ φόνον, ἀλλ' ἐκκλὺν πυρὸς πυρὸς τὸ ἱππεμβάντα ἁρπάσας, παίσας εἰς τὸ στέρνα, τὸ μέσον μοι καὶ φίλον παῖδα ἀφείλετο τὸν ψυχλόν. κἀγὼ μὲ ὁ πάλαι γενόμενος ἀπὸ νυμφίου ὀνομασθέμενος, καὶ ἔτι ψα τηλικοῦτον ὢν ἄρτι ἡβᾶν ἀσκοντα τὸ ἄφεσιν παῖδα τὸ ἀγαπητόν· ὁ δ' καθικτεῖνον, ὥσπερ ἰσχὺν ἀπολίσας, οὕτε μεταμελόμενον πόπτολε φανερὸς ἰσχύοντ', ἄτε αὐτὸ δ' κακοῦ ἔργα πρὸς τοὺς ἐξίστατον τὸν κῦ γῆς. ὁ γὰρ μὲν πατὴρ αὐτοῦ καὶ ζωοκτησία με, κῦ δῆλον· ὡς σωαχθομένος μι τῇ ζυμφορᾷ. ἰγὼ μὲ οὖν, εἰ μὲν ἴζη σκέπον, σὸν ἄν πολὶ ἦλθον ὡσὲ σὶ ἐπὶ τῷ σκείνε κακῷ· πολλὰ γὸ φιλικῶ ἴπαθον ὑπ' σκείνε, καὶ ὑπηρίτησα σκείνῳ· ἐπεὶ δ' εἰς τ' ἐμοῦ παιδὸς φονία ἡ ἀρχὴ αὖτη ἐθεάκη, σὸν ἄν πολὶ ἰγὼ τούτῳ δυναίμην σῶας βοηθεῖσθαι, οὐδὲ οὗτός με εὖ οἶδ' ὅτι φίλον ἄν ποτὲ κτήσαιτ'· οἶδὰ γὸ ὡς ἰγὼ ὡσὲ αὐτὸν ἴχω, καὶ ὡς ὡσθόμην" φαγρ. φαιδρὸς ὁρᾶς βιβλιάσας, νεωὶ λέγκεμμι ἔρημον ἄν, καὶ λέγ πίνθως τὸ γῆρας λέγων. εἰ μὲν οὖν ἐμὲ σὺ δίκῃ, καὶ ἱλπίδα ἴσκα λάβοιμι τῷ φίλῳ παιδὶ ὑμωρέας ἄν πῶν μῦ ζοῦ τυχεῖν. καὶ ἀπόθησαι πάλιν δικᾶ μοι, καὶ " εὖτ' ἂν ζᾶν ἔτι αἰχνοίμιλω, οὐτ' ἀποθνήσκων, γρ. ὅτι ζᾶν ἀπόμεν ἂν τελευτᾶν δικᾶ. ὁ μὲν οὕτως εἶπε. Κῦρος δ' ἀπενείκατο, ἀλλ' ὦ ξένε, ὦ Γοβρύα, καὶ φρονῶν φαίνῃ ὅσπερ ἐς λέγεις ὡσὲ ἡμᾶς, δέχεσθαί τι ἰκέτε σε, καὶ " πιμωρήσῃ τὸν φονέα σὺν γρ. πιμωρήσειν σοι τῷ παιδὶ ζωὸν τοῖς ὑπὸ τούτου πεπονθόσι. λέξον δέ μοι, ἔφη, ἰὼν σοι τιὸ τε ποιῶμεν, καὶ πῶ τείχη ἰὼμεν ἰχνεύσομεν σε, καὶ τὼν χώρων καὶ τὰ ὄπλα καὶ τὸν δυνάμιν ἐν ὅσοις ἐσμὲν ἐν ὅσοις; ὁ δ' ἔφη, ἐπεὶ μὲν τείχη, " ὅταν θέλῃς, οἵκων ζοι παρέξω· δυσμῶν τε ὑπὸ τὸ χώρας, ὁπόσῃ ὑφέσθω σκείνῳ, σοὶ λέγω, καὶ " ὅπα ἂν δέησθε γρ. ὅσοι αὖ σεσταλῶν,

στρατεύειν, συστρατεύσομαί σοι, τῶν ἐκ τῆς χώρας δυνάμιν ἔχων. ἔτι δέ μοι, ἔφη, καὶ πατὴρ παρῆν· ἀγαπητὸν, γάμου ἤδη ὥρα, λοιπὸν ἐγὼ ἐπεθύμουν μὲν πρόμος τοῦ νῦν βασιλεύοντι γυναῖκα τρέφειν, καὶ δέ με αὐτὴ τε ἡ θυγάτηρ πολλὰ ἐδεήθη ἐκτρέφουσα μὴ διδόναι αὐτὸν τῷ ἀδελφοῦ φονεῖ, ἐγὼ τε ἀσυμφορώτερα ἐγιγνώσκων. νῦν δέ σοι δίδωμι βουλόμενος καὶ ἐκ τούτου οὗτος ἂν μᾶλλον ἐγὼ βουλοίμην ἐκ Σοῦ φανῆναι. οὕτω δὴ ὁ Κῦρος ἔπαινεν, ἐπὶ τούτοις, ἔφη, ἐγὼ ἀληθεύσομαι καὶ δίδωμί τοι τὸν ἐμὸν καὶ λαμβάνω τὸν σὸν διξιάν· θεοὶ δὲ ἡμῖν μάρτυρες ἔστωσαν. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐπράχθη, ἀπῆναι τε ἐκέλευσε τὴν Γωβρύου ἔχειν τὰ ὅπλα, καὶ ἐπὶ-

γρ. ὅτου δὴ ἐμοῦ ἔχετο. γρ. καὶ, οὗτος ἐμοῦ

ρεῖν πόση τις ὁδὸς ὡς αὐτὸν εἴη ὡς ἥξων· ὁ δ' ἔλεγεν, ὦ δέσποτα, τὴν ἐπέρᾳ ἂν αὐλίζοιο παρ' ἡμῖν." ὁ δὲ Γωβρύας ἤκουσε, καὶ ἡμέρᾳ κατέλιπεν.

25 25. Οἱ δὲ Μῆδοι παῆσαν, ἃ μοι μάγοι ἔφασαν τοῖς θεοῖς ἐξιλᾶσθαι, ἀποδύντες τοῖς μάγοις· Κύρῳ δ' ἐξηρκυκότες τὸν καλλίστην καὶ τὸν Σουσίδα γυναῖκα, ἣ καλλίστη δὴ λέγεται ἐν τῇ Ἀσίᾳ γεγονέναι, καὶ μεσαγρεῖς δύο τὰς κρατίστας· ὁ δὲ τρίτος, Κυαξάρης τὸν δεύτερον. τοιαῦτα δ' ἄλλα ὧν ἐδέοντο ἐκπληρώσαντες ἑαυτοῖς, ὡς μηδενὸς διέρμοι στρατεύοιντο. πάντα γὰρ δὴ πολλά. προσέλαβον δὲ καὶ οἱ Ὑρκάνιοι ὧν ἐδέοντο. ἐσσημειώσαντο δ' οἱ "Ἱππους καὶ τὸ Κυαξάρου ἄγγελον. τὰς δὲ ἁμαξάς σκηνὰς, ὅσαι ἦσαν, Κύρῳ παρέδοσαν, ὡς τῆς Πέρσης χρήσοιντο. τὸ δὲ νόμισμα ἔφασαν, ἐπειδὰν ἅπαν ξυναχθῇ, ἀναδώσειν, καὶ διέδωκαν." Οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἐπραξάν τε καὶ ἔλεξαν. ὁ δὲ Κῦρος σκέψασθαι μὲν Κυαξάρην παρεδόσπερ φυλάττειν, οὓς ἤδει οἰκειοτάτους αὐτῷ ὄντας. καὶ ὅσα δὲ ἐμοὶ δίδοτε, ἡδέως, ἔφη, δέχομαι· χρήσεται δ' αὐτοῖς ὑμῶν ὁ μάλιστα δέρμος. φιλόμουσος δὲ ἦν τῶν Μήδων ἕκαστος, καὶ μάλιστα ἐγώ, ὦ Κῦρε, ἐπεὶ μουσικῶν ἀκηκύσαι ἐπαίρεις ὧν σὺ νῦν ἔχεις, κἀκεῖσε τε ἡδέως, καὶ ὧν μοι δῶρα αὐτῶν μίμα, στρατεύσας ἄν μοι δοκῶ ἥδιον ἢ οἴκοι μένειν. ὁ δὲ Κῦρος ἔφη, ἀλλ' ἴσως, ἔφη, καὶ δίδωμι, καὶ χαίρειν οἶμαί σοι παρεῖναι ἔχειν ὅτι μὴ ἤτησας, ἢ σὺ μοι ὅτι λαμβάνεις, οὕτως ἐγὼ ὑμῖν δώσω χαρίζεσθαι. τοῦτον μὲν οὖν ἔλαθεν ὁ αἰτήσας.

γρ. ἱππέας τὸν παρὰ Κυα.

γρ. ἐστεῦδεν ἄρχειν τοῦ βιβλίου ἐν τοῖς ἠδὲ σκαλῶν αὐτῷ ἔχειν.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

Κύρε παιδείας, βιβλίον ε'.

ΚΑλίσας ὁ Κῦρος Ἀσσπλω Μήδων (ὃς ἐμοὶ αὐτῷ οὐκ παιδὸς ἐπαίρων, τῇ κυρᾷ τοὺς γαλῶ οὐδὲν ἔδωκε τοὺς Μηδικούς, ὅτε παρὰ Ἀστυάγους εἰς Πέρσας ἀπῆει) τοῦτον ἐκέλευσε φυλάξαι αὐτῷ τὸ τε γυναῖκα καὶ τοὺς σκευοφόρους. ἐκεῖ δὲ αὕτη ἡ γυνὴ γὰρ ἐγεγόνει τῆς Ἀσσυρίων βασιλίσσης. ὅτε δὲ ἐκίνησε τὸ τῶν Ἀσσυρίων στρατόπεδον, ὁ ἀνὴρ αὐτῆς οὐκ ἦν τοῦτο χρὸ τῷ στρατοπέδῳ ὤν, ἀλλ' ὅτι ἐδόκει τὸν Βακτριανῶν βασιλέα στρατεύσειν ἐπ' αὐτόν. ἔπεμψε δὲ αὐτὸν ὁ Ἀστυάγης ὡς τὸν Συμμαχίας· ξένος γὰρ ἦν τύγχανε τῷ τῶν Βακτριανῶν βασιλεῖ. τοῦτον οὖν ἐκέλευσεν ὁ Κῦρος φυλάττειν τὸν Ἀσσπλω, ἕως ἂν αὐτὸς λάβῃ. κελεύσαντος δὲ ὁ Ἀσσπλως ἐπήρετο, εἰ σφόδρα δ', ἔφη, ὦ Κῦρε τῷ γυναῖκα, ὧν μὴ κελεύοις φυλάττειν; μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, οὐκ ἔγωγε. ἀλλ' ἐγώ, ἔφη, κἀκεῖνα ἐξεπρόμην σε αὐτόν. καὶ δῆλος ὅτι μὲν εἰσήλθομεν εἰς τοὺς σκηνοὺς αὐτῆς τὸ πρῶτον, οὐ διεγνώκειμεν αὐτόν. χαλεπή τε γὰρ σκάπτο καὶ ἀπρόπτως πᾶσα ἐξ αὐτοῦ. καὶ τοίνυν ὁμοίως τῆς ὕλης εἶχε τῷ ἰδάτι. ἐπεὶ δὲ, γυναῖκα βελόμενοι ποίαν εἴη ἡ δίαιτα, πόσος ἐξελίψαμεν, πολὺ πάνυ καὶ πανταχοῦ ἐφαίνετο λαμπρὸν τὸ ἄλλων, καὶ ἐξ καθημένη, κεκαλυμμένη τε καὶ ἐς γόνυ ὀρθῶσα. ὡς δὲ ἀνακεκλίκαμεν αὐτὸν σκιάδιον ἐμβαλόντες, ξυναισθόμενον μὲν αὐτῇ πᾶσιν αἱ ἀμφ' αὐτὸν, διώκησε δὲ σὐπαῦθα, πρῶτον μὲν τῷ μεγέθει, ἔπειτα δὲ τῇ ῥώμῃ καὶ τῇ ἀριστῇ καὶ τῇ εὐχαριστοτάτῃ, καὶ ἐξ οὐ πεπλεῖν ἐσκιᾶτο. δῆλα δὲ ἦν αὐτῇ καὶ τὰ δάκρυα κατεῤῥέοντα τὰ μὲν ἐξ τῶν πέπλων, τὰ δὲ καὶ ἐπὶ τοὺς πόδας. ὡς δὲ ἡμῶν ὁ μεσίτερος εἶπε, θάῤῥει ὦ γύναι· καλὸν μὲν γὰρ καὶ ἀγαθὸν ἀκόλουθον καὶ σὸν ἄνδρα εἶναι, νῦν μέντοι ἐξαιρεῖται αὐτὸ ἐκ τοῦ ἴσου, ὅτι ἔστι τὸ εἶδος οἰκέτην χείρονι, οὕτε τῷ

γρ. γνώμην ἔτι δύναμιν. γνώμην, οὔτε τῶν δυνάμεων. ἀλλ' ὡς ἡμεῖς γε νομίζομεν, εἴ τις καὶ ἄλλος ἀνὴρ, καὶ ὁ Κῦρος ἄξιός ἐστι θαυμάζεσθαι, οὐ σὺ ἴσως τὸ λοιπὸν τοῦδε. ἀφοσιοῦ τοῦτ' ἤκουσεν ἡ γυνὴ, ἐπεκαπέρρηξέ τι τῶν ἀϊόντων πάλαι, καὶ ἀνωδύρετο· ζωντι δοῦσαι ἢ αὖτη καὶ αἱ δμωαί. ἐν τούτῳ δ' ἐφάνη μὲν αὐτῆς τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ πρόσωπου ἐφάνη ἢ ἡ δέξη καὶ αἱ χεῖρες· καὶ εὖ ἴσθι, ἔφη, ὦ Κῦρε, ὡς ἐμοί τε ἐδόξει καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι τοῖς ἰδοῦσι μήπω φανῆναι μηδὲ γρόϊσθαι γυναῖκα δὲν θνητῶν τοιαύτην ἐν τῇ Ἀσίᾳ. ἀλλὰ πάντως, ἔφη, καὶ σὺ θαύμασον αὐτήν. καὶ ὁ Κῦρος ἔφη· καὶ μὰ Δία πολύ γε ἦπλον εἰ τοιαύτη ἐστὶν οἵαν συλλέγεσ. τί δαί; ἔφη ὁ ἱππαίσχος. ὅτι, ἔφη, καὶ νῦν σε ἀναβύσας ὅπλα λῆσται, εἰ πεισθήσομαι ἐλθεῖν θαυμάσιον, οὐ πάνυ μοι χαλεπῆς οὔσης, δεδίκαμεν πολὺ θᾶττον σαυτὸν με ἄνδρα ἀναπείσαι καὶ πάλιν ἐλθεῖν θαυμάσεσθαι· ἐκ ἂν τυγχάνοις ἂν ἀμελήτας ὢν με δεῖ πράττειν, καθοίμην σκεπτόμενον. καὶ ὁ ἱππαίσχος ἀναγελάσας εἶπεν· οἶει γὰρ, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἱκανὸν εἶναι καὶ ἀνθρώπων ἀναγκάζειν τὸν μὴ βουλόμενον πρᾶττειν περὶ τοῦ βέλτιστου; εἰ μέντοι τοῦτ', ἔφη, ἦν ἐπιφυκὸς, πάντας ἂν ἠνάγκαζεν ὁμοίως. ὄρεγ, ἔφη, τὸ πῦρ, ὡς πάντας ὁμοίως καίει· πέφυκε γὰρ τοιοῦτον. τὰ μὲν καλὰ τῶν ἱερῶν, ἓ δ' οὐ· καὶ ἄλλος γε ἄλλα. ἐπίστασθον γὰρ, ἔφη, ἴσως, καὶ ἱερᾶ ἑκάστου ὧν ἂν βούληται. αὐτίκα ἡ σὴ ἱερᾶ ἀδελφὸς ἀδελφῆς, ἄλλος δὲ πατήρ· οὐδὲ πατρὶ θυγατὸς, ἄλλος δὲ παιδός, καὶ γὰρ φόβος καὶ νόμος ἱκανὸς ἔρασθαι καλῶν. εἰ δὲ γ', ἔφη, νόμος τεθείη μὴ ἰδιοίσιος μὴ πίνειν, καὶ μὴ πίνοιεν μὴ διψῶν, μηδὲ ῥιγοῦν ἓ χειμῶνος, μηδὲ θάλπεσθαι ἓ θέρους, οὐδεὶς ἂν νόμος δυνατὸς ἀφεστάναι ἀνθρώπους τούτων κρείττους. πεφύκασι γὰρ ὑπὸ τούτων κρατεῖσθαι. τὸ δὲ ἱερᾶν ἡδέως ἐστίν· ἑκάστου γὰρ τὰ καθ' αὑτὸν ἱερᾶ, ὥσπερ ἐμπόνων καὶ ὑποδημάτων, πῶς σοι, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰ ἡδέως ἐστὶν ἱερεῖα θύειν, οὐκ ἂν πάσασθαι ἔστιν οἵων ἂν βούλῃ; ἀλλ' ἰών, ἔφη, ἐώρακα καὶ κλαίοντας ὑπὸ λύπης δι' ἱερεῖα, καὶ θυλοῦντας γε ἔνιους, καὶ μάλα κακῶς νομίζοντας πρὶν γε ἱερᾶν, τὸ θυλοῦν, καὶ θύοντας γε πολλὰ, ὧν οὐ βέλτιον αὐτοῖς τέρπεσθαι· καὶ εὐχομένους ἅπερ καὶ πολλοὺς νόσου ἀπαλλαγῆναι, καὶ οὐ θυσαμένους μᾶλ-

γρ. γνώμην ἔτι δύναμιν. γνώμην, οὔτε τῶν δυνάμεων. ἀλλ' ὡς ἡμεῖς γε νομίζομεν, εἴ τις καὶ ἄλλος ἀνὴρ, καὶ ὁ Κῦρος ἄξιός ἐστι θαυμάζεσθαι, οὐ σὺ ἴσως τὸ λοιπὸν τοῦδε. ἀφοσιοῦ τοῦτ' ἤκουσεν ἡ γυνὴ, ἐπεκαπέρρηξέ τι τῶν ἀϊόντων πάλαι, καὶ ἀνωδύρετο· ζωντι δοῦσαι ἢ αὖτη καὶ αἱ δμωαί. ἐν τούτῳ δ' ἐφάνη μὲν αὐτῆς τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ προσώπου ἐφάνη ἢ ἡ δέξη καὶ αἱ χεῖρες· καὶ εὖ ἴσθι, ἔφη, ὦ Κῦρε, ὡς ἐμοί τε ἐδόξει καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι τοῖς ἰδοῦσι μήπω φανῆναι μηδὲ γρόϊσθαι γυναῖκα δὲν θνητῶν τοιαύτην ἐν τῇ Ἀσίᾳ. ἀλλὰ πάντως, ἔφη, καὶ σὺ θαύμασον αὐτήν. καὶ ὁ Κῦρος ἔφη· καὶ μὰ Δία πολύ γε ἦπλον εἰ τοιαύτη ἐστὶν οἵαν συλλέγεσ. τί δαί; ἔφη ὁ ἱππαίσχος. ὅτι, ἔφη, καὶ νῦν σε ἀναβύσας ὅπλα λῆσται, εἰ πεισθήσομαι ἐλθεῖν θαυμάσιον, οὐ πάνυ μοι χαλεπῆς οὔσης, δεδίκαμεν πολὺ θᾶττον σαυτὸν με ἄνδρα ἀναπείσαι καὶ πάλιν ἐλθεῖν θαυμάσεσθαι· ἐκ ἂν τυγχάνοις ἂν ἀμελήτας ὢν με δεῖ πράττειν, καθοίμην σκεπτόμενον. καὶ ὁ ἱππαίσχος ἀναγελάσας εἶπεν· οἶει γὰρ, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἱκανὸν εἶναι καὶ ἀνθρώπων ἀναγκάζειν τὸν μὴ βουλόμενον πρᾶττειν περὶ τοῦ βέλτιστου; εἰ μέντοι τοῦτ', ἔφη, ἦν ἐπιφυκὸς, πάντας ἂν ἠνάγκαζεν ὁμοίως. ὄρεγ, ἔφη, τὸ πῦρ, ὡς πάντας ὁμοίως καίει· πέφυκε γὰρ τοιοῦτον. τὰ μὲν καλὰ τῶν ἱερῶν, ἓ δ' οὐ· καὶ ἄλλος γε ἄλλα. ἐπίστασθον γὰρ, ἔφη, ἴσως, καὶ ἱερᾶ ἑκάστου ὧν ἂν βούληται. αὐτίκα ἡ σὴ ἱερᾶ ἀδελφὸς ἀδελφῆς, ἄλλος δὲ πατήρ· οὐδὲ πατρὶ θυγατὸς, ἄλλος δὲ παιδός, καὶ γὰρ φόβος καὶ νόμος ἱκανὸς ἔρασθαι καλῶν. εἰ δὲ γ', ἔφη, νόμος τεθείη μὴ ἰδιοίσιος μὴ πίνειν, καὶ μὴ πίνοιεν μὴ διψῶν, μηδὲ ῥιγοῦν ἓ χειμῶνος, μηδὲ θάλπεσθαι ἓ θέρους, οὐδεὶς ἂν νόμος δυνατὸς ἀφεστάναι ἀνθρώπους τούτων κρείττους. πεφύκασι γὰρ ὑπὸ τούτων κρατεῖσθαι. τὸ δὲ ἱερᾶν ἡδέως ἐστίν· ἑκάστου γὰρ τὰ καθ' αὑτὸν ἱερᾶ, ὥσπερ ἐμπόνων καὶ ὑποδημάτων, πῶς σοι, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰ ἡδέως ἐστὶν ἱερεῖα θύειν, οὐκ ἂν πάσασθαι ἔστιν οἵων ἂν βούλῃ; ἀλλ' ἰών, ἔφη, ἐώρακα καὶ κλαίοντας ὑπὸ λύπης δι' ἱερεῖα, καὶ θυλοῦντας γε ἔνιους, καὶ μάλα κακῶς νομίζοντας πρὶν γε ἱερᾶν, τὸ θυλοῦν, καὶ θύοντας γε πολλὰ, ὧν οὐ βέλτιον αὐτοῖς τέρπεσθαι· καὶ εὐχομένους ἅπερ καὶ πολλοὺς νόσου ἀπαλλαγῆναι, καὶ οὐ θυσαμένους μᾶλ-

μίσθοι ἀπαλλάττεσθαι, ἀλλὰ διδόμενα ἐχυρότερα ἢ ἀνάγκη ἢ εἰ σιδήρῳ ἐδέδεντο. παρίχετο γοῦν ἑαυτοὺς τοῖς ἱρωμένοις πολλὰ καὶ εἰκῆ ὑπηρετοῦντας· καὶ μόνοι οὐδεὶ ἀπεδιδράσκεσαν ἐπιχειροῦσι, τοιοῦτοι καμηλοὶ ἔχοντες, ἀλλὰ καὶ φυλάττουσι τοὺς ἱρωμένους, μή τι ἀπέρῃσι. καὶ ὁ ναυσίστρατος· εἶπε σοὶ ταῦτα· ποιοῦσι γάρ, ἔφη, τοῦτο· εἰσὶ μέντοι οἱ φεύγουσι, ἔφη, μοχθηροί· διόπερ, εἶμαι, καὶ οὐ χρῆται μὲ ἀεὶ ὡς ἄδηλοι ὄντες ἀπιέναι, μυρίων σὺν οὖν μηχανῶν ἀπαλλαγῆς βίᾳ, σὺν ἀσπαλάθοντι. οἱ αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ κλέπτειν ἐπιχειροῦσι, καὶ σὺν ἀπέχονται τῶν ἀλλοτρίων· ἀλλ' ἐπειδάν τι ἀρπάσωσιν ἢ κλέψωσιν, ὁρᾷς, ἔφη, ὅτι σὺ ἀσθῶν, ὡς σὺν ἀναλκαίως τὸ κλέπτειν, αἰτιᾷ τὸν κλέπτοντα καὶ ἁρπάζοντα, καὶ οὐ συγγινώσκεις, ἀλλὰ κολάζεις; οὕτω μάθητι, ἔφη, καὶ οἱ καλοὶ σὺν ἀναλκάζουσιν ἱρᾶν ἑαυτῶν, οὐδὲ ἐφίεσθαι ἀνδρώπους ἔα μὴ δεῖ, ἀλλὰ τὰ μοχθηρὰ ἀνδρώπια, πασσάλους, εἶμαι, ἐπιθυμίαν ἔκρυτῆ ἴσι, κἄπειτα ἱρῶν αἰτῶν)· οἱ δὲ καλοὶ κἀγαθοί, ἐπιθυμοῦντες καὶ χρυσίου καὶ ἀργύρου καὶ γυναικῶν καλῶν, ὅμως ἀπάντων τούτων ῥᾳδίως δύνανται ἀπέχεσθαι, ὥστε μὴ ἁπλοῦς αὐτῶν πυρὸ τὸ δίκαιον. ἔγωγ' οὖν, ἔφη, τοῦτο ἐνθυμοῦμαι, καὶ πάνυ μοι καλὴς δοξάσης εἶναι, ὅμως πυρὸ σοί εἰμι, καὶ ἐπισθοῦμαι, καὶ πάλαι τὰ ἐμοὶ σφόνδυλα δόντι. ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος· ἴσως γὰρ ἄπληστον ἡ ὀσφὺς χρύσιον ἢ ἵππος πίφυκε συσκευάζεσθαι ἄλφιτον. καὶ συοὶς γάρ τοι ἐσὶ Σίνωπα μὴ ἰσθῦς καίεσθαι, καὶ τὰ ξύλα σὺν εὐθὺς ἀναλάμπει. ὅμως δ' ἴσως ἂν συοὶς ὀκνοῖεν ἄπληστοι εἶναι ὄντες τοὺς καλοὺς ἐσορᾶν, οὐδὲ γέ σοι συμβουλεύσαι, ἔφη, ὦ Ἀρίσιππε, σὺν τοῖς καλοῖς ἰᾶν τὸν ὄψιν σὺν ἁμαρτήσῃ, ὡς τὸ μὲ πῦρ τοὺς ἁπλοῦς καίει, οἱ δὲ καλοὶ καὶ θοὺς ἀπόπτερα ποιοῦσι φόβους ἁπλοῦσι, ὥστε αἴσθεσθαι τὴν ἱερὰν ἁρπάζοντα, ὦ Κῦρε, οὐδὲ ἐᾶν μηδὲ ἅπαξ ἐπιχειρῆσαι ποιεῖν, εὖ μὴ κρατηθῶσι, ὥστε ποιεῖν τι ἂν μὴ χρὴ ποιεῖν. Κάλλιστα, ἔφη, λέγεις. φύλακες τίνες, ἔφη, ὥσπερ σε κυνοῦσι, καὶ ἐπιμελοῦνται αὐτῆς. ἴσως γὰρ ἂν καὶ πάνυ ἡμῖν σὺν καιρὸν τι χρόιτο αὕτη ἡ γυνή. τότε μὲν δὴ ταῦτα εἰπόντες διελύθησαν. 2

2. Ὁ δὲ ναυσίστρατος, ἅμα μὲν ὁρῶν "ὑπερηκοντισμένη τὴν γυναῖκα· καλὴν καὶ, ἅμα δὲ αὐθαδόμενον τὸν καλοκἀγαθίαν αὐτῆς, ἅμα δὲ ἠρεσκότων αὐτῷ, καὶ οἰόμενον χαρεέζεσθαι αὐτῇ, ἅμα δὲ αὖ θαυ-

μεν· σὺν ἀρχέλαῳ οὖσιν, ἀλλ' ἀντεπιμελησόμενον αὐτῶν οἰκιστῶν ὡς κρὴ εἰσίοντι εἰς αὐτὰ τὰ δίοντα, καὶ εἴποτε ἀφιππάσαιτο, ὡς μηδενὸς ἂν δέοιτο· ὁκ πάντων τούτων ἠλίσκετο ἔρωτι, καὶ ἴσως οὐδὲν θαυμαστὸν ἔπαθε. καὶ ταῦτα μὲν δὴ οὕτως ἐπράττετο.

3 3. Βελόμενος δὲ ὁ Κῦρος εὐτελεῖς μίσθους ἐπὶ τοὺς ἐπικαίρους τῶν Μήδων καὶ τοὺς ξυμμάχους, σιτοπομπίαν πάντας τοὺς ἐπικαιρέους· ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἔλεξε τοιάδε· Ἄνδρες Μῆδοι καὶ πάντες οἱ παρόντες, ἐγὼ ὑμᾶς οἶδα σαφῶς ὅσα ὄντε χρημάτων δεόμενοι σπουδὴν ἐμοὶ ἐξηλλάξατε, ὅτε Κυαξάρει νομίζοντες τοῦτο ὑπουργεῖν· ἀλλ' ἐμοὶ βουλόμενοι τοῦτο χαρίζεσθαι, καὶ ἐμὲ πιθόμενοι, καὶ γνόντες ὅτι κινδυνεύσει σὺν ἐμοὶ ἡγεμονεύσειν. καὶ χάριν τούτων ἐγὼ ὑμῖν ἔχω μὲν, εἰ μὴ ἀδίκως, ἀποδιδόναι δὲ οὔπω δύναμαι ἔχων ἐμοὶ δικαῖα. καὶ τοῦτο μὲν σὺν αἰσχύνομαι λέγων, τὸ δὲ ὦ μάλιστα παρ' ἐμοὶ, ἀποδώσω, εὖ ἴστε ὅτι τοῦτο αἰσχυνοίμην ἂν εἰπεῖν (νομίζοιμι γὰρ ἐμαυτὸν ἐοικέναι λίσποις πωλοῦσι τοῦτο τοῦτο εἶναι· δοκεῖ δ' ὑμᾶς ἐθέλειν μᾶλλον παρ' ἐμοὶ καταμένειν) ἀνὴρ δὲ τούτου πάσι λέγω· ἐγὼ γὰρ ὑμῖν, καὶ ἢν δὴ ἀπίῃσι Κυαξάρει πειθόμενοι, ὅμως ὦ πορεύσομαι πρόξω, πειράσομαι οὕτω ποιεῖν ὥστε καὶ ὑμᾶς ἐμὲ ἐπαινεῖν. οὐ γὰρ δὴ αὐτὸς γε ἄπειμι· ἀλλὰ καὶ Ἀρκάδες, οἷς τοὺς ὅρκους καὶ τὰς δεξιὰς ἔδωκα, ἐμπεδοῦσι, καὶ σύμπολις τούτοις προσδοὺς ἀλάσατο. καὶ τῷ μὲν νῦν παῦσαι διδοὺς ἡμῖν Γωβρύας καὶ τίχην καὶ χώραν καὶ ἰώμαν, πειράσομαι ποιεῖν μήποτε μεταμεληθῆναι τῆς φύσεως ἐμὲ ὀδοῦ. καὶ τὸ μίγιστον δὴ, οὕτω προφανῶς ἂν θεῶν διδόντων ἀγαθὰ, καὶ φοβοίμην ἂν αὐτοὺς καὶ αἰσχυνοίμην ἀπολιπὼν τοσαῦτα εἰκῆ ἀπολεῖν. ἐγὼ μὲν οὖν, ἔφη, οὕτω ποιήσω· ὑμεῖς δ' ὅπως καὶ γινώσκητε, οὕτω καὶ ποιεῖτε· καὶ ἐμοὶ εἴπατε ὅ, τι ἂν ὑμῖν δοκῇ. ὁ μὲν οὕτως εἶπε· πρῶτος δὲ ὁ Φράσης πρὸς ταῦτα ἔλεξε τοιάδε· Ἐγὼ μὲν οὖν, ἔφη, ὦ βασιλεῦ, βασιλεὺς μὲν ἐμοὶ ἔδοξας εἶναι καὶ ἔτι δοκεῖς σὺ φύσει πεφυκέναι, οὐδὲν ἧττον ἢ ὁ σὸς πατὴρ ὁ Κῦρος· ἐμοὶ δὲ καὶ ἄλλως ἐπιδείκνυσαι τοιοῦτος ὢν, ὁπόταν μὲν ἐγὼ λέγω τι ἃ δοκεῖ μοι ἄμεινον εἶναι, ἀκούων μου ἡσυχίαν ἄγεις· ὅταν δὲ αὖ σὺ λέγῃς τι, ἐγὼ ἀκούω σιωπῇ· καὶ ἐπειδάν τι ἐμοὶ δοκῇς ἐπιτηδείως λέγειν, ἐπαινῶ· καὶ ἐπειδάν τι μὴ ἐπιτηδείως, ἐπιτιμῶ· καὶ ἐπειδάν τι ἐμοὶ δοκῇς ἐπιτηδείως ἐρωτᾶν, ἀποκρίνομαι· καὶ ἐπειδάν τι μὴ ἐπιτηδείως, ἐπανερωτῶ· καὶ ἐπειδάν τι ἐμοὶ δοκῇς ἐπιτηδείως ἐπιτάττειν, ἐθέλω ὑπηρετεῖν· καὶ ἐπειδάν τι μὴ ἐπιτηδείως, ἀπειθῶ· καὶ ἐπειδάν τι ἐμοὶ δοκῇς ἐπιτηδείως ἀπαγορεύειν, ἀπέχομαι· καὶ ἐπειδάν τι μὴ ἐπιτηδείως, ἀντιπράττω· καὶ ἐπειδάν τι ἐμοὶ δοκῇς ἐπιτηδείως ἐπαινεῖν, ἐπαινῶ· καὶ ἐπειδάν τι μὴ ἐπιτηδείως, ἀντιπαινῶ· καὶ ἐπειδάν τι ἐμοὶ δοκῇς ἐπιτηδείως ἐπιτιμᾶν, ἐπιτιμῶ· καὶ ἐπειδάν τι μὴ ἐπιτηδείως, ἀντιτιμῶ· καὶ ἐπειδάν τι ἐμοὶ δοκῇς ἐπιτηδείως ἐπαινεῖσθαι, ἐπαινοῦμαι· καὶ ἐπειδάν τι μὴ ἐπιτηδείως, ἀντεπαινοῦμαι· καὶ ἐπειδάν τι ἐμοὶ δοκῇς ἐπιτηδείως ἐπιτιμᾶσθαι, ἐπιτιμῶμαι· καὶ ἐπειδάν τι μὴ ἐπιτηδείως, ἀντεπιτιμῶμαι· καὶ ἐπειδάν τι ἐμοὶ δοκῇς ἐπιτηδείως ἐπιτάττειν, ἐθέλω ὑπηρετεῖν· καὶ ἐπειδάν τι μὴ ἐπιτηδείως, ἀπειθῶ· καὶ ἐπειδάν τι ἐμοὶ δοκῇς ἐπιτηδείως ἀπαγορεύειν, ἀπέχομαι· καὶ ἐπειδάν τι μὴ ἐπιτηδείως, ἀντιπράττω· καὶ ἐπειδάν τι ἐμοὶ δοκῇς ἐπιτηδείως ἐπαινεῖν, ἐπαινῶ· καὶ ἐπειδάν τι μὴ ἐπιτηδείως, ἀντιπαινῶ· καὶ ἐπειδάν τι ἐμοὶ δοκῇς ἐπιτηδείως ἐπιτιμᾶν, ἐπιτιμῶ· καὶ ἐπειδάν τι μὴ ἐπιτηδείως, ἀντιτιμῶ· καὶ ἐπειδάν τι ἐμοὶ δοκῇς ἐπιτηδείως ἐπαινεῖσθαι, ἐπαινοῦμαι· καὶ ἐπειδάν τι μὴ ἐπιτηδείως, ἀντεπαινοῦμαι· καὶ ἐπειδάν τι ἐμοὶ δοκῇς ἐπιτηδείως ἐπιτιμᾶσθαι, ἐπιτιμῶμαι· καὶ ἐπειδάν τι μὴ ἐπιτηδείως, ἀντεπιτιμῶμαι.

ἐπαινεῖναι, ἐπαινεῖν δὲ Κύρῳ εἶναι, ὡς ὑπὸ τοῦτο ἔλεξεν, ἀλλ' ἐγὼ μὲν, ἔφη, ὦ βασιλεῦ, βασιλεὺς μὲν ἐμοὶ ἔδοξας εἶναι καὶ ἔτι δοκεῖς σὺ φύσει πεφυκέναι, οὐδὲν ἧττον ἢ ὁ σὸς πατὴρ ὁ Κῦρος· ἐμοὶ δὲ καὶ ἄλλως ἐπιδείκνυσαι τοιοῦτος ὢν, ὁπόταν μὲν ἐγὼ λέγω τι ἃ δοκεῖ μοι ἄμεινον εἶναι, ἀκούων μου ἡσυχίαν ἄγεις· ὅταν δὲ αὖ σὺ λέγῃς τι, ἐγὼ ἀκούω σιωπῇ· καὶ ἐπειδάν τι ἐμοὶ δοκῇς ἐπιτηδείως λέγειν, ἐπαινῶ· καὶ ἐπειδάν τι μὴ ἐπιτηδείως, ἐπιτιμῶ· καὶ ἐπειδάν τι ἐμοὶ δοκῇς ἐπιτηδείως ἐρωτᾶν, ἀποκρίνομαι· καὶ ἐπειδάν τι μὴ ἐπιτηδείως, ἐπανερωτῶ· καὶ ἐπειδάν τι ἐμοὶ δοκῇς ἐπιτηδείως ἐπιτάττειν, ἐθέλω ὑπηρετεῖν· καὶ ἐπειδάν τι μὴ ἐπιτηδείως, ἀπειθῶ· καὶ ἐπειδάν τι ἐμοὶ δοκῇς ἐπιτηδείως ἀπαγορεύειν, ἀπέχομαι· καὶ ἐπειδάν τι μὴ ἐπιτηδείως, ἀντιπράττω· καὶ ἐπειδάν τι ἐμοὶ δοκῇς ἐπιτηδείως ἐπαινεῖν, ἐπαινῶ· καὶ ἐπειδάν τι μὴ ἐπιτηδείως, ἀντιπαινῶ· καὶ ἐπειδάν τι ἐμοὶ δοκῇς ἐπιτηδείως ἐπιτιμᾶν, ἐπιτιμῶ· καὶ ἐπειδάν τι μὴ ἐπιτηδείως, ἀντιτιμῶ· καὶ ἐπειδάν τι ἐμοὶ δοκῇς ἐπιτηδείως ἐπαινεῖσθαι, ἐπαινοῦμαι· καὶ ἐπειδάν τι μὴ ἐπιτηδείως, ἀντεπαινοῦμαι· καὶ ἐπειδάν τι ἐμοὶ δοκῇς ἐπιτηδείως ἐπιτιμᾶσθαι, ἐπιτιμῶμαι· καὶ ἐπειδάν τι μὴ ἐπιτηδείως, ἀντεπιτιμῶμαι.

πω. καὶ σὺ δὲ μοι δοκῶσι παρεσκευάκεναι οἱ ἄνθρωποι οὗτοι. ἀλλὰ καὶ γὰρ εἰς Πέρσας ὅτε παρ' ἡμῶν ἀπῆσαν, τίς Μήδων ἢ τίνων ἦν χαρὰ Κύρου ἀπολέσθαι μὴ σὺν ἀκολουθεῖν; ἴσως γρ. εἰς ὅτε ὑπ' Ἀστυάγους ἡμᾶς ἀπέφυγον; ἐπεὶ ὅ γε Περσῶν βουλὸς ἡμῖν ἀπεπεμπτο ὠφελήσειν ἂν ἐφ' ᾧ μὴ τοὺς φίλους Κύρου πάντας ἐξαλασίους ποιήσουσι, αὐτὸς δὲ τῆς δούλης τροφῆς ἐπιθύμησας, πάντες σὺν Μήδοις ἐκόντες ἠκολούθησαν. καὶ νῦν σ' ἂν οὕτως ἔχοντα, ὡς σὺ σὺν σοὶ μὲν ὁμοίως καὶ ἐν τῇ πολεμίᾳ ὄντες θαῤῥοῦμεν, ἄνευ δὲ Κύρου καὶ οἰκαδε ἀπιέναι φοβούμεθα. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι ὅπως ποιήσουσιν, αὐτοὶ ἐροῦσιν. ἐγὼ δ' ὦ Κῦρε, καὶ ὧν ἐγὼ κρατῶ, καὶ μᾶλλον μὲν παρὰ σοί, καὶ ὁρῶντές σε ἀνιξόμεθα, καὶ κρείττους ἐσμὲν ὑπὸ σοῦ ὑπερβαίνεσθαι μᾶλλον. ἐπὶ τούτοις ὁ Τιγράνης ἔλεξεν ὧδε, σὺ, ἔφη, ὦ Κῦρε, μήτι θαυμάσῃς ἂν ἐγώ σιγῶ. ἡ γὰρ ἐμὴ ψυχή, ἔφη, οὐχ ὡς βουλεύσουσα παρεσκεύασμαι, ἀλλ' ὡς ποιήσουσόν τι ἂν παρεγγελθῇ. ὁ δ' Ὑρκάνιος εἶπεν, ἀλλ' ἐγὼ μὲν, ὦ Μῆδοι, εἰ νῦν ἀπίλθοιμι, δαίμονα ἂν φαίην τὸν βλάπτειν εἶναι, τὸ μὴ ἰᾶσθαι ὑμᾶς γρ. ὑπὸ ἐκείνου μίαν εὐδαίμονας ὄντας. ἀνθρωπίνη δὴ γοῦν μοι δόξειεν ἂν ἡ φυλάττειν πολεμίαν δύναμιν ἐπὶ σοὶ ποιῆ, ἢ ὕβριν ἀφελέσθαι παραδιδόντων σὸν ἂν λαμβάνοι, ἢ ἑαυτοὺς παραδιδόντων καὶ τὰ ἑαυτῶν σὸν ἂν δέχοιτο; ἄλλως τε καὶ ἔχεμόνος ἡμῖν ἄρχοντος τοιούτου, ὃς ἐμοὶ δοκεῖ (ὡς ὄμνυμι ὑμῖν πάντας τοὺς θεοὺς) τῶν ποιῶν ἡμᾶς μᾶλλον ἡδέως ἢ ἑαυτὸν πλουτίζειν. ἐπὶ τούτῳ πάντες οἱ Μῆδοι φιλοῦσι ἐλέγειν, σὺ, ὦ Κῦρε, ἐξάγαγες ἡμᾶς· καὶ οἰκαδε ὅταν ἀπίωμεν καιρός σοι γρ. καιρὸς δοκῶ σοὶ δοκῇ εἶναι, σὺν σοὶ ἡμᾶς ἀπάγαγε. ὁ δὲ Κῦρος τοῦτο ἀκούσας, ἐπῄνεσέ μὲν, ἀλλ' ὦ ζεῦ μέγιστε, αὐτόθεν μοι γρ. δὸς τὰς ἐπιθυμίας τοὺς ἐμὲ πεμφθῆναι νικῆσαι εὖ ποιοῦντα. ἐκ τούτου ἐκέλευσε τοὺς μὲν ἄλλους φυλακὴν κατασῆσαι τῶν ἀπόντων, ἀμφ' αὐτοὺς δὲ ἔχειν, τοὺς δὲ Πέρσας ἀφιέναι τὰς σκιάς, τοῖς μὲν ἐπιοῦσι τὰς τούτου σκιὰς ἐπιόντας, τοῖς δὲ πίσω τὰς τούτοις ἀκούσας· καὶ οὕτω κατασήσαντας ὅπως ποιοῦντες οἱ ἐκ τῆς σκιαῆς ἀπιόντες τὰ δόρατα φέρωσιν εἰς τὰς πίξεις τοῖς Πέρσαις, καὶ τοὺς ἵππους " τιθέναι γρ. τιθεμένους παρέχωσι. Πέρσης δὲ μηδὲν ἄλλο ἢ ἔργον ἢ τὰ ποδὸς μίνης τὸ λιμνᾶν ἐκπονεῖν.

4. Ταῦτα μὲν οὕτω τῇ ἡμέρᾳ διήγαγον. περὶ δ' ἀναστάσεως 4

φώντος ἐπορεύοντο πρὸς τὸν Γωβρύαν, Κῦρος μὲν ἐφ' ἅρματος, καὶ οἱ Περσῶν ἱππεῖς, χαλκηλατημένοι ἀμφὶ τοὺς θώρακας, οἱ δὲ ὡς τούτων μάλιστα καὶ τὰς κοπίδας ἐχόντες ἐπὶ τούτοις εἴποντο, ἔστι δ' ὅτε τὸν ἀριθμὸν. καὶ ἡ ἄλλη δὴ στρατιὰ ἐπορεύετο τεταγμένη, ἕκαστον δὲ σκιλλοῦσι τοῖς καινοτάτοις θωράκεσιν ἐκόσμει, ὅτι ὅτου ἂν αὐτῶν ἢ τῶν ὁπλοφυλάκων φάνηται ὄπισθεν, ἢ δι' μετώπου " πρόσθεν, ἢ κατὰ πλάγια ἴδῃ τῶν σὺν πύξει ὄντων ἀλίσκηται, κηλαθήσεται. δόντες δὲ καὶ ἀμφὶ δεήλαι γίγνονται πρὸς τῷ Γωβρύᾳ χωρίᾳ, καὶ ὁρῶσι τὰ ἱερὰ χρυσᾶ τε τὰ ἔρυμα, καὶ ἐπὶ τῶν τάφων πάντα περιεσκευασμένα, ὡς ἂν κορύσῃς δεσπότῃ χρήσῃ, καὶ ὅσ' ἦν πρόβατα καὶ πέμματα σφόδρα τὰ πολλὰ " ἐμύρισε δὲ πανταχοῦ ἐν τῷ στρατοπέδῳ. πέμψας δὲ ὁ Γωβρύας σκιλλοῦσι τὸν Κῦρον ἀφικόμενον ἰδεῖν ἢ ἡσθησόμενον ἐπιτηδείᾳ, εἴσω δὲ πέμψας πρὸς ἑαυτὸν τῶν πιστῶν ἕνας, οἵπερ αὐτῶν ἀεὶ ἔνδον ἐδίδυσαν ἀπαγγελοῦσι. οὕτω δὴ ὁ Κῦρος αὐτὸς μὲν τῷ ὄντι βυλόμενος ἰδεῖν, εἴπερ ἐν αἰρίσιμον τὸ τεῖχος, ἢ ψεύδεται " φαίνεται ὁ Γωβρύας, ἀφικόμενος πάντα ἴδῃ, ἐώρα τε ἰσχυρότερα πάντα " ἢ ἐπῃνέθη· οὓς δὴ ἔπεμψε πρὸς Γωβρύαν, ἀπαγγέλλειν τῷ Κύρῳ ὅτι τοσαῦτα ἐν ὑνδοι ἀναγκαῖα ὅσα ἐφ' ἀνθρώπων " χρεών, ὡς ἔφασαν δοκεῖν, μὴ ἂν ἐπιλείπειν τοὺς ἔνδον ὄντας. ὁ μὲν δὴ Κῦρος ἐν φρονήσει ὢν ὅ, τι ποτε εἴη τὸ τοῦτο, ὁ δὲ Γωβρύας αὐτός τε ἐξήει πρὸς αὐτὸν, καὶ τοὺς ἔνδοθεν πάντας ἐξῆγε, φέροντας δίνους, ἄλαβρα, ἄκρας δ' ἐλαιῶνας " βοῦς καὶ ὗς, ὄϊας, αἶγας · καὶ εἴ τι βρωτὸν, πάντα ἱκανὰ πρόσεστιν, ὡς δεικνῦσιν καλῶς ἅπασιν τῷ σῷ Κύρῳ στρατιᾷ. οἱ μὲν δὴ ἐπὶ τοῦτο τραχέντες " διηρέθιζέ τε τοῦτο καὶ ἐδεικνύσκετο αὐτῷ. ὁ δὲ Γωβρύας, ἐπεὶ πάντες οἱ ἄνδρες αὐτῷ ἕξω ἦσαν, ἐσίσιναι ἐκέλευσε τὸν Κῦρον ὅπως νομίζῃ ἀσφαλίσεσθαι. προφασίμενος αὖ ὁ Κῦρος προσκόπους καὶ δωσόμενος, καὶ αὐτὸς οὕτως εἰήει. ἐπεὶ δὲ εἰσῆλθεν ἀναπεπταμένας ἴσχυν τὰς πύλας, περιῆλθε πάντας τοὺς φίλους καὶ ἄρχοντας τὰ μεθ' ἑαυτοῦ. ἐπεὶ δ' ἔνδον ἦσαν, ἐκέλευεν ὁ Γωβρύας φιάλας χρυσᾶς, καὶ προχόας, καὶ κύλικας καὶ κάσμον παντοῖον, καὶ ἀμφικύπελλα καὶ ἀμφικύπους πυκᾶ, καὶ πάντα καλὰ, καὶ τῷ Κύρῳ τῷ θυγατέρα (" δεινὸν ἄρα κἀκεῖ καὶ μίσθιον, πανδικᾶς δ' ἔχουσιν δ' ἀδελφοῦ πανδικοῦ) " ἐξαναγωγὴν,

πρόσθεν
ἢ κατὰ
ἐμύρισε
ἐφ' ἅρματος
ἐπῃνέθη
ἐφ' ἀνθρώπων
ἐπιλείπειν
βοῦς καὶ ὗς, ὄϊας, αἶγας
ἐπεὶ δὲ εἰσῆλθεν
δεινὸν ἄρα κἀκεῖ καὶ μίσθιον
ἐξαναγωγὴν

γὼν, παῖδ' εἶπεν. ὦ Κῦρε, ἐγώ σοι τὰ μὲ χρήματα ταῦτα δίδωμι· τῷ δ' ὑγιαίνειν πιστεύω ἐπιτρέπω ἀληθείας ὅπως ἂν σὺ βέλ-
τιστος ἦς δύνῃ, ἐγὼ μὴν καὶ σεβήσομαί σε ὡς θεὸν, αὐτὸν δὲ καὶ ἀδελφοῦ
τιμωρὸν ἀναίας σε. ὁ δὲ Κῦρος· οὐκοῦν ταῦτα ἔστω, ἀλλ' ἐγώ σοι μὲ
" καὶ τόνδε ὑπαίχομαι, ἀψοφητοὺς σε πομπεύσειν εἰς δύναμιν· γρ. καὶ ταῦτα
νῶν δὲ ὅτε σε ἀληθοῦντα ὁρᾶν ἤδη, ὀφείλω τῷ ὑπέχειν· καὶ πιστεύειν ὑπαίτιον μὴ αὐτὰ ταῦτα σὲ θεοῖς ποιήσειν. καὶ τὰ μὲν χρήματα, ἔφη, ἐγὼ ταῦτα δέχομαι, δίδωμι δ' αὐτὰ τῇ παιδὶ ταύτῃ καὶ οἰκίαν ὃς ἂν γήμῃ αὐτήν. ἐν δὲ δῶρον ἄπειμι ἔχων παρὰ σοῦ, ἀνδ' ἃ ἐγὼ οὐδ' ἂν τὰ σὰ" Βαβυλῶνι, σὺ δὲ πολεῖς ἐστι, γρ. Βαβυλῶ-
οὐδὲ τὰ πατρῷα οὖν, ἀντὶ τούτου σύ μοι δεδώρησαι, ἥδιον ἂν ἔχων νι. ἐκεῖ πολ.
ἀπῆλθον. καὶ ὁ Γωβρύας, θαυμάσας τί ποτε τοῦτο εἴη, καὶ ὑποπτεύσας μὴ τῷ δυνατὸν λέγοι, οὕτως ἤρετο, καὶ τί τοῦτ' ἐστὶν, ἔφη, ὦ Κῦρε; καὶ ὁ Κῦρος· ἀπεικάζεσθε, ὅτι, ἔφη, ὦ Γωβρύα, πολλοὺς μὲν οἶδα ἐγὼ εἶναι ἀνθρώπους, οἳ οὔτε ἀσεβεῖν ἂν θέλοιεν, οὔτε ἀδικεῖν, οὔτε ἂν ψεύδεσθαι ἐκόντες εἶναι· ἐμὲ δὲ τὸ μηδένα αὐτοῖς ἡδονικὸν εἶναι πρόσθεν μήτε χρήματα πολλὰ, μήτε τυραννίδα, μήτε τείχη ἐρυμνὰ, μήτε τέκνα ἀξιέραστα, ἀποθνήσκοντα εὐθύτερον, πεῖσαι δῆλόν ἐστιν ἐμοὶ δὲ σὺ νῦν καὶ τείχη ἐρυμνὰ, καὶ πάντων πανταχοῦ, καὶ δύναμιν τὴν σὴν καὶ δυνατὸν ἀξιόκτητον ἐγχείρισας, πιστοίνυν μοι δῆλον ἐγένου πᾶσιν ἀνθρώποις, ὅπου τὰ ἂν ἀσεβεῖν δέοι ξένος ἐγένοιμι, οὔτ' ἂν ἀδικεῖν χρήματος ἕνεκεν, οὔτε συνήκας ψεύδεσθαί μ' ἂν ἐκὼν ἕνεκα. τοῦτ' οὖν ἐγώ σοι, εὖ ἴσθι, ἴσως, ἀνὴρ δίκαιος ὤν, καὶ δοκῶν εἶναι τοῦτο ἐπαινῶμαι ὑπ' ἀνθρώπων, οὐ πρὸς ἐπιδοσιμαθίαν ἀλλὰ σπουδάσομαί σε ἀντιτιμήσασθαι πᾶσι τοῖς κακοῖς. καὶ ἀνδρὸς σ', ἔφη, τῇ δυνατῇ μὴ φθονοῦ ὡς ἀπρεπέσεις, ἀξίου τούτου. πολλοί γὰρ καὶ ἀγαθοὶ φίλοι εἰσὶν ἐμοὶ, ὧν ὅσοις ἐμοὶ αὐτὸν, εἰ μόνοις χρήματα ἔδει τοσοῦτα ὅσα δίδως, ἢ καὶ ἄλλα πολλαπλάσια τούτων, οὐκ ἂν ἔχοιμι εἰπεῖν· σὺ μόνοις τοῦ ἴσθι ὅτι εἰσί τινες αὐτῶν, οἷ ὧν μὴ σὺ δίδως χρήματων, οὐδὲ μικρῷ τούτων ἥττους σὲ μᾶλλον θαυμάσουσιν· ἐμὲ δὲ ζηλοῦσι νῦν, καὶ ἕνεκα τοῦ πᾶσι θεοῖς ἐπεύχεσθαι ποτὲ καὶ ἑαυτοὺς ἐπιδεῖξαι ὡς πιστοὶ μὲν εἰσι οὐδὲν ἧττον ἐμοῦ τοῖς φίλοις, τοῖς δὲ πολεμίοις" οὐδέποτ' ἂν ὑφεῖντο ζῶν- γρ. ὡς ἐμοῦ
τες,

τις, εἰ μὴ θεὸς βλάπτοι αὐτὸ ἢ ἀρετῆς ἢ δόξης ἀζημίως ὑπομένῃ ἂν τὰ Σύρων πρὸς τοῖς σοῖς ἢ Ἀσσυρίων πάντα προκείμενα. τοιοῦτος ἀνὴρ ὢν τυγχάνεις ἐμοὶ ἱκανῶς χαριζόμενος. ἢ ὁ Γωβρύας ἐπιγελάσας, πρὸς θεῶν, ἔφη, ὦ Κῦρε, δεῖξόν μοι ποῦ οὗτοί εἰσιν, ἵνα σε τούτων τινὰ αὐτὸς μὴ παιδά μοι χρύσαν. ἀμείλιξε, ἔφη, οὐδὲν ἐμοὶ σὲ δεήσει πωλήσαντι, ἀλλ' ἐῶ σοι ἡμῖν ὑπηρετοῦντα σὺ ἔξῃς ἢ ἄλλη δεικνῦσα αὐτῶν ἕκαστον.

5 Τοσοῦτος δὲ ἐκπλὴν δεξιὰν τ' ἔλαβε ὁ Γωβρύας, καὶ ἀνίστης μὲν τὸς ἐξήνει, καὶ τοὺς σοὺς αὐτοῦ πάντας ἐξήγαγε· ἢ πολλὰ διελθὼν ὁ Γωβρύας ἔνθεν ἐκπλεῖν, ἕως ἠθέλησεν, ἀλλ' ὁ τῷ στρατοπέδῳ ἐδείκνυε, καὶ τὸν Γωβρύαν σοφὸν ἔκπλην. παρέλαβεν. ἐπὶ τοιούτῳ ἢ καλῷ κἀγαθῷ ἤρξατο αὐτὸν ὧδε, ἐπὶ μοι, ἔφη, ὦ Γωβρύα, πότερον οἴει εἶναί σοι πλείω ἢ ἡμῶν ἐκόντα τρόμματα; καὶ ὃς ἔπιπτ, ὑμῖν μὲν τὸν δ' ἐῶ οἶδ' ὅτι τρόμματα πλείω ἐπὶ καὶ κλίναι, καὶ οἰκίαι γε πολλῷ μείζους ἢ ὑμετέρα τῆς ἐμῆς. οἱ δὲ οἰκίαι μὲν χρῆσθαι γῇ τι καὶ οὐρανῷ, κλίναι δ' ὑμῖν εἰσὶν ὁπόσαι χθόνιαι· ἂν εὐναὶ ἐπὶ γῆς· τρόμματα δ' νομίζεται οὐχ ὁπόσα πέβαται φυᾷ ἔοικε, ἀλλ' ὁπόσα φρύγανα ἅρπ τι καὶ πιδία ἀνίησι. τότε μὲν δὴ πρῶτον ὁ Γωβρύας σωφρονεῖν αὐτοῖς, ὁρῶν τὸν φαυλότητα τῶν παρεσκευασμένων βραμμάτων, πολὺ ζᾶς ὠόμιζεν εἶναι ἐλαυνόμενα τέρους αὐτῶν. ἐπεὶ δ' καλινόησε τὸν μεταξὺ τῶν σίτων, ἐπ' ἀνδρὶ δ' βράμματι οὐδὲ πόμματι Πέρσης ἀνὴρ δ' πεπαιδευμένων οὔτε ἅμμασιν ἂν ὠκίσκλημένῳ καθαρῶς χρύσῃ, οὔτε ἁρπαγῇ, ὕτε νόμ, μὴ, ὑχὶ προσοῦσαν ἄσφ ἂν καὶ μὴ ὂν σίτῳ ὥσκλα ὥσπερ οἱ ἱππικοὶ, ἀφ' τὸ μὴ παρόντας ἐπὶ τῶν ἵππων, διώκοντες ἅμμα ἱππεύοντες καὶ ὁρᾶν καὶ ἀκούειν καὶ λέγειν τὸ δέον, ὕτω καὶ σκέπειν δὲ τῷ σίτῳ οἷον δὲν φρόνιμοι καὶ μέτριοι φαίνεσθαι. τὸ δὲ κεκοπῆσθαι ὑπὸ τῶν βραμμάτων καὶ τὸ πόσως, πάνυ κύλοιδ' κυνικῶς καὶ θηρικῶδες δοκεῖ εἶναι. σκυνόησε δ' αὐτῶν καὶ ὡς ἐπερώτων ἀκόνλες τοιαῦτα οἷα ἐρωτηθῶναι ἥδιον ἢ ἐῶ μὴ, καὶ ὡς ἔσκωπτον οἷα σκωφθῶναι ἥδιον ἐῶ ἢ μὴ, ἅτε ἔπαιζεν ὡς πολὺ μὲν ὕβρεως ἀπὴν, πολὺ δ' αἰσχρόν τ ποιεῖν, πολὺ δ' χαλεπαίνεσθαι πρὸς ἀκόνλες. μέγιστον δ' αὐτῷ ἐδόκει εἶναι, τὸ ὁ στρατεία ὄγλος τῶν εἰς τὸν αὐτὸν κίνδυνον ἐμβαινόντων μηδενὸς οἴεσθαι δεῖν πλείω

γρ. συκεῖν

πολεμίων " παραπηλθεν, ἀλλὰ τοῦτο νομίζειν " μεγίστων ἀγα- γρ. παρα-
θῶν εἶναι, τοὺς συμμάχους μᾶλλον ὑπ' ἐλπίδος παρα- σκευάζειν.
σκευάζειν.

6. Ἡνίκα δ' ὁ Γαδάτας εἰς ὄψιν ἀπῆν ἀνίστατο, ἐπεῖπεν λιτα- 6
νεύειν, οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ ζωμοῦσθαι, ὦ Κῦρε, εἰ σκηπτόμενοι μὲν καὶ
χρυσίον ἡμεῖς ὑμῶν πλείονα κεκτήμεθα, αὐτοὶ δ' ἐλάττονος ὑ-
μῶν ἄξιοί ἐσμεν. ἡμεῖς γὰρ ἐπιμελούμεθα ὅπως ἡμῖν ταῦτα ὡς
πλεῖστα ἔσται, ὑμεῖς δὲ μοι δοκεῖτε ἐπιμελεῖσθαι ὅπως αὐτοὶ ὡς
" χρήσεσθε ἔσεσθε. ὁ μὲν ταῦτα εἶπεν· ὁ δὲ Κῦρος, ἄγ', ἔφη, ὦ γρ. βέλτιστε
Γαδάτα, ὅπως σοὶ παρέσομαι ἔχων τοὺς ἐπαίοντας ἐξαπατησόμενους,
ἵνα καὶ τὴν δυνάμιν σου ἴδωμεν, καὶ ἅμα λάβῃ σὺ σῆς χώρας ἄρχειν
ἡμᾶς, ὡς ἂν εὐθὺς μάλα ἄπιστος δεῖ φίλοις καὶ πολεμίοις ἡμᾶς νομίζειν. τό-
τε μὲν δὴ ταῦτα εἰπόντες ἀπῆλθον ἑκάτερος ἐπὶ τὰ προσήκοντα.
ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, παρῆν ὁ Γαδάτας ἔχων τοὺς ἐπαίοντας, καὶ
ἠγεῖτο. ὁ δὲ Κῦρος, ὥσπερ προσῆκεν αὐτῷ ἄρχοντι, ἐμέμνητο τῆς
πορείας τῶν ἐδίων προσέχων τὸν νοῦν, ἅμα " σκοπῶν ἐπι- γρ. σκοπῶν
σκεπτόμενος εἴ πως δυνατὸν εἴη τοὺς μὲν πολεμίους ἀσθενεστέρους ποιεῖν, αὐ-
τοὺς δὲ ἰσχυροτέρους. καλέσας οὖν τὸν Ὑρκάνιον καὶ τὸν Γαδάταν (τού-
τους γὰρ οὐκ ἐμίσει μάλιστα εἰδέναι ὧν αὐτὸς ἤιτει δεῖσθαι μαθεῖν) ἐρώ-
τα, ἔφη, ἄνδρες φίλοι, οἴομαι σὺν ὑμῖν ὡς πιστοῖς βουλεύεσθαι
περὶ τοῦ πολέμου τούτου οὐκ ἂν ἐξαμαρτάνειν. ὁρῶ γὰρ ὑμῖν ὑπ'
ἐμοῦ μᾶλλον ἢ ἐμοὶ συμφορὰν ὄν, ὅπως ὁ Ἀσσύριος ἡμῶν μὴ ὑπερκρατή- γρ. ἐμοὶ μὲν
σῃ. ἐμοὶ μὲν γὰρ, ἔφη, πῶς δὲ λάθοιμι φαῦλον ὂν ἔσως καὶ ἄλλῃ λάθοιμι
φρένα· ὑμῖν δ', εἰ οὕτω ὑπερκρατήσῃ, ὀλεῖ ἅπαντα τὰ ὄντα ἀλόντα καὶ
γενόμενα. καὶ γὰρ ἐμοὶ μὲν πολέμιός ἐστι οὐκ ἐμὲ μισῶν, ἀλλ'
εἰδέμην " ἀσυμφορωτέραν αὐτῷ ἡμᾶς μεγάλως εἶναι. καὶ ἐρω- γρ. ἀσύμφο-
τῶν ἅμα τοῦτ' ἐφ' ἡμᾶς. ὑμᾶς δὲ καὶ μισεῖ, καὶ ἀδικεῖσθαι νομίζει ὑφ' ἑαυτοῦ ἀ- ρας
ὑφ' ὑμῶν. ὥστε ταῦτα ἀπερείναιτο ἀμφότερα, καὶ τὰ αὐτὰ περαί- γρ. περάσειεν
νειν ὑπ' μίλει ὡς ταῦτα οἱδίσει ζρίσει, καὶ μίλει ἀοθῶς ἰσχυρῶς ὑπηρ- ὑπ' ἐμοῦ διὰ
πρόσται λαβεῖν. ταῦτα

7. Ἐντεῦθεν δὴ ἤρχετο ὧδε, λέξατε μοι, ἔφη, ὑμῖν μόνοις σύν- 7
μιξιν πολιμικῶς ἔχει ὁ Ἀσσύριος πρὸς ἑαυτὸν, ἢ ἐπίσταται καὶ
ἄλλοθεν αὐτῷ πολέμιος; καὶ μὰ Δί', ἔφη, ὁ Ὑρκάνιος, πολεμι-
ώτατοι μὲν εἰσιν αὐτῷ Καδούσιοι, ἔθνος μάλα πολὺ καὶ ἄλκιμον.

Σάκαι

Σάκαι γε μὲν, ὦ μῆτερ, ἡμῖν, εἰ πολλὰ καὶ κακὰ πεποιήκασιν ὑπὸ τῶν Ἀστυάγους ἐπαθέτην. ἐκείνους γὰρ καὶ σὲ καὶ ἐμὲ, ὡσπερ καὶ ἡμᾶς, καταιρίψασθαι. σὺ δὲ οἶσθα, ἔφη, νῦν αὐτοὺς ἀμφοτέρους ἡδέως ἂν ἐπιβουλῶν σὺν ἡμῖν τῷ Ἀστυάγει; ἔφασαν, καὶ Σφέδρα γε· εἰ μὴ θυμοῦνθ' συμμίξαι· ἢ σοὶ σὺν μίσει, ἔφη, ἐσὶ συμμίξαι; Ἀστυάγει, ἔφασαν, τὸ αὐτὸ ἐθνος δι' οὗπερ νῦν πορεύη. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἤκουσεν ὁ Κῦρος, πάλιν, ἔφη, ὦ Γωβρύα, οὐ σὺ γε ναυτίσκει τούτῳ, ὃς νῦν εἰς τὸν βασιλέα καλέσηκεν, ὑπερηφανίαι πολλῇ πάνυ γε πρόπαι καταγορεῖς; τοιαῦτα γὰρ οἶμαι, ἔφη ὁ Γωβρύας, ἔπαθον ὑπ' αὐτοῦ. πότερα δῆτα, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰς τὸ μόνον ἐλάνειν τοιοῦτος, ἢ καὶ εἰς ἄλλας ἀρχάς; νὴ δί', ἔφη ὁ Γωβρύας, καὶ εἰς ἄλλας πολλάς. ἀλλὰ τοὺς μὲν ἀδυνατωτέρους οἶμαι ὑβρίζει, πόσοι λίαν; ἐνὸς δ' ἀνδρὸς πολὺ δυνατώτερα ἢ ἐγὼ ἦν, καὶ ἐκεῖνο ἐτιμᾶτο ὅτι, ὥσπερ τὸν ἐμὸν, συμπίνοντα παρ' ἑαυτῷ συλλαβὼν ἐξέτιμβε, ὡς δή πού φασιν, ὅτι ἡ παλλακὴ αὐτοῦ ἐπῄνεσεν αὐτὸν ὡς καλὸς εἴη, καὶ ἐμοῦ κελεύσαντος τὸν μείρακα αὐτῷ γυναῖκα ὑπέσθαι· ὡς δ' οὗτος νῦν λέγεται, ὕβριζε περὶ αὐτοῦ τὸν παλλακίδα. καὶ νῦν οὗτος σὺν ὑμῖν μέν ἐστι, τῷ δὲ ἀρχικῷ ἔχει, ἐπεὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐτελεύτησεν. σκοπεῖτε, ἔφη, εἴ τι τούτου ἡμᾶς ἰδεῖν ἡδέως εἰ οἷοίτε αὐτῷ βοηθοῦσ' ἂν χρείᾳ; οὐ μὰ οὐκ οἶδα, ἔφη ὁ Γωβρύας· ἀλλ' ἰδεῖν τοι αὐτὸν χαλεπόν ἐστιν, ὦ Κῦρε. πῶς; ἔφη ὁ Κῦρος· ὅτι εἰ μέλλοις ὄψεσθαι συμμίξειν. πρὸς αὐτῷ τῷ Βαβυλῶνα δεῖ περαίνειν. τί οὖν, ἔφη, τοῦτο χαλεπόν; ὅτι νὴ Δί', ἔφη ὁ Γωβρύας, οἶδα ἐξειλημμένους θώρακας· αὐτόθεν πολλαπλασίονας σὺν νῷ ἔχει. εὖ οἶ' ἔγωγ' ὅτι ταῦτα ἤπιστο σοι νῦν, ἢ τὸ πρῶτον, οἱ Ἀστύαγοι καὶ τὰ ὅπλα δοκίμους καὶ τοὺς ἵππους ἀπέγνωσαν, ὅτι τοῖς ἔδυσιν· αὐτῷ ὀλίγῳ ἔδεξεν ἡ σὴ δύναμις, καὶ οὗτος ὁ λόγος πολὺς ἤδη ἐν ἀνθρώποις. δοκεῖ δέ μοι, ἔφη, καὶ βλέπειν φυλακὴν ὁμοίως πορεύεσθαι.

8 8. Καὶ ὁ Κῦρος ἀκούσας ταῦτα, τί ἂν δῆτα, ἔφη, ποιοῖμεν αὐτὸν ἕλκειν; καλῶς μοι δοκεῖς, ὦ Γωβρύα, λέγειν, κελεύων ὡς ἀσφαλίσασθαι τὰς πορείας ποιεῖσθαι. ἔγωγ' οὖν σκοπῶν, οὐ δύναμαι ἐννοῆσαι ἀσφαλεστέραν οὐδεμίαν πορείαν ἡμῖν τῆς ὁδοῦ αὐτῷ Βαβυλῶνα πορείας εἶναι, εἰ ὁπόσοι τε πολεμίων ἐσμὲν κρείσσονες

πολεῖ

πολλοὶ μὲν χαρεῖσιν, ὡς συφῆς. εἰ δὲ καὶ θαρρήσουσι, καὶ " θεω- γρ. θέλουσι
ροῦσιν ἡμῖν, ὡς ἐγὼ φαμι, ἴσονται. μὴ ὁρῶντες μὲν οὖν ἡμᾶς,
ἀλλ' οἰόμενοι ἀφανεῖς εἶναι λάθρᾳ τὸ φοβεῖσθαι οὐκέτι νε, σάφ' ἴσθι,
ἵνα, ὅτι δὲ μὲ φόβου ἀπαλλάξονται ὃς αὐτοῖς ἐγίνετο, θαρροῦσι δὲ
ἐμφύσεται αὐτὶ τούτου πεσούσῃ μείζων ὅσῳ ἂν πλείονα χρόνον
ἡμᾶς μὴ ὁρῶσιν. ὥσ' ἢν καὶ ἤδη ἐμβάλῃ ἐπ' αὐτοὺς, πολλοὺς μὲ αὐ-
τῶν εὑρήσομεν ἐπὶ κλαόντας τοὺς λοπαγόντας ὑφ' ἡμῶν, πολλοὺς
δ' ἐπὶ πεφαύμασι ἐπιδεδεμένους ἃ ἐπὸ τῶ ἡμετέρων ἵππων, πάντας
δ' ἐπὶ μεμνημένους τῆς τοῦδε μὲ τῶ κρατοῦντος τόλμης, τῆς δ'
αὐτῶν φυγῆς τε καὶ συμφορᾶς. τῦ δ' " ἴσθι, ὦ Γωβρύα, εἶναι καὶ γρ. ἴσθι ὅτι
τοῦτ' ἤδη, ὡς οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι ὅταν μὲ θαρρήσωσιν, ἀνυπόστατον ὦ Γωβρύα.
τὸ φρόνημα παρέχει. ὅταν δὲ δείσωσι, ὅσῳ ἂν πλείους ὦσι, τοσοῦ- ἵνα καὶ τῦτο
τῳ μείζω καὶ ἀκπεπλαγμένον μᾶλλον τὸ φόβου κίνδυνον. ἐκ πολ- εἴῃς
λῶν μὲ γὰρ καὶ κακῶν λόγων ἠξημμένῳ αὐτοῖς πάρεισιν, ἐκ πολλῶν
δὲ καὶ πονηρῶν ἐρημώτων, ἐκ πολλῶν δὲ καὶ δυσθύμων τε καὶ ἐξεφρε-
νωμένων αὐτοῖς ἡγουμένων. ὥστε τάχ' ἂν μεγάθους ἁρέδιον αὐτὸν εἶναι ὕπε
λόγοις κατασβέσαι, οὔτε παρασχόντα πολεμίοις μάχῃ ἐμβαλεῖν,
ἢ ἀπάγοντα ἀπατήσαι τὸ φρόνημα· ἀλλ' ὅσῳ ἂν μᾶλλον αὐτοῖς
θαρσεῖν παρακελεύῃ, τοσοῦτῳ ἐν δεινοτέροις ἡγήσονται εἶναι. ἐκεῖνο
μέντοι ἡδέως σκοπῶμεν ἀκριβῶς ὅπως ἴχῃ. εἰ μὲ γὰρ τὸ λόγῳ τοῦδε
καὶ νίκαι ἔσονται ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἔργοις, ὁπότεροι ἂν πλείονα
ὄχλον ἀπελεθμήσωσι, ὀρθῶς καὶ σὺ φοβῇ ἐφ' ἡμῖν, καὶ ἡμεῖς
πῦ ὅτι ἐν δεινοῖς ἐσμεν· εἰ μέντοι ὥσπερ ἐκεῖνοι λέγ' τοὺς τῦ
κακοῦ μένους ὑπὸ καὶ νῶν αἱ μάχαι κρίνονται, θαρρῶν οὐδὲν ἂν σφα-
λείης. πολὺ μὲ γὰρ σὺν θεοῖς παρ' ἡμῖν πλείονας εὑρήσεις τοὺς θέ-
λοντας μάχεσθαι ἢ παρ' ἐκείνοις. ὡς δὲ ὑπ μᾶλλον θαρρῆς, καὶ
τόδε κατανόησον. οἱ μὲ γὰρ πολέμιοι πολὺ μὲν ἐλάττονές εἰσι νῶν
ἢ περὶ ἡτταθῶναι ὑφ' ἡμῶν, πολὺ δὲ ἐλάττονες ἢ ὥστ' ἀπέχεσθαι
ἡμῶν·-- ἡμεῖς δὲ καὶ " μείζονες νῶν, ἐπεὶ ἐνικήσαμεν· καὶ ἐγγύ- γρ. μείζονες
τερον, ἐπεὶ ὑμεῖς ἡμῖν περισχήσετε. μὴ γὰρ ὑπ ἀπήμεσε μηδὲ νῶν ἢ πρίν,
τοὺς σοὺς, ἐπεὶ σὺ ἡμῖν εἶσι. σὺν γὰρ θεῖς νικῶσι, σάφ' ἴσθι, ὦ ἐπεὶ ἐνικήσα-
Γωβρύα, θαρροῦντες καὶ ἀκόλουθοι ἕπονται. μὴ λανθανέτω δέ σε μεν· καὶ ἐγγύ-
μηδὲ τοῦτ', ἵφα, ὑπ' ἔξεστι μὲν τοῖς πολεμίοις καὶ νῶν ἰδεῖν ἡμᾶς, τερον δὲ, ἐπεὶ ὑμεῖς
ἐγγύτερον δέ, σάφ' ἴσθι, οὐδαμῶς ἂν αὐτοῖς φανείημεν ἢ ἵστε ἐμ-

ἵπ-

ἐπ' ἐκείνης. ὡς οὖν ἐμοῦ ταῦτα γινώσκοντος, ἄγε ἡμᾶς εὐθὺς ἐπὶ Βαβυλῶνος.

9 9. Οὕτω μὲν δὴ προεδόμβοι, τυταρλαῖοι ἐπὶ τοῖς ὁρίοις τῆς Γωβρύου χώρας ἐγένοντο. ὡς δ' ἐν τῇ πολιμίᾳ ὧν, κατίδησε λαβὼν ὁ πέρσις μιθ' ἑαυτοῦ τοὺς τιπεζοὺς καὶ τῶν ἱππέων ὅσους ἐδέκει αὐτῷ καλῶς ἔχειν. τοὺς δ' ἄλλους ἱππέας ἀφῆκε κραδαθεῖν, καὶ ἐκέλευσε τοὺς μὲν ὅπλα ἔχοντας κατακαύνειν, τοὺς δ' ἄλλους καὶ σφάζειν, ὅσου ἂν λάβωσιν, ἄγειν πρὸς αὐτόν. ἐκέλευσε δὲ καὶ τοὺς Πέρσας συγκαλεῖν· καὶ ἦκον πολλοὶ μὲν αὐτῶν κατακεκυλισμένοι ἀπὸ τῶν ἵππων, πολλοὶ δὲ καὶ λείαν πολλὴν ἄγοντες. ὡς δὲ πανδημεὶ ἡ λεία, συγκαλέσας τοὺς τε τῶν Μήδων ἄρχοντας καὶ τῶν Ὑρκανίων, καὶ τοὺς ὁμοτίμους, ἔλεξεν ὧδε· Ἄνδρες φίλοι, ἐξέστησεν ἡμῖν ἅπαντας πολλοῖς ἀγαθοῖς ὁ Γωβρύας. εἰ οὖν, ἔφη, τοῖς θεοῖς ἐξιλεόμεθα τὰ νομιζόμενα καὶ τῇ ἄλλῃ εὐσεβείᾳ ἐκανὰ, δίκαιόν μοι δοκεῖ εἶναι καὶ τὴν γῆν τὴν ἄλλην τούτῳ λείαν, ἀφ' ἧς, ἔφη, καλὸν πωλήσεται μοι. καὶ εὐθὺς φανερὸν εἶναι ὅτι καὶ τοὺς εὖ ποιοῦντας πειρώμεθα νικᾶν εὖ ποιοῦντες. ὡς δὲ ταῦτ' ἤκουσαν, πάντες μὲν ἐπῄνεσαν, πάντες δὲ συνεκαμίαζον· εἷς δὲ καὶ ἔλεξεν ὧδε, πάνυ, ἔφη, ὦ Κῦρε, τοῦτο ποιήσομεν. καὶ γὰρ ἐμοί γε δοκεῖ, ἔφη, ὁ Γωβρύας πλουτεῖν πάνυ δοκῶν ἡμᾶς ὅτι οὐ δωρεικῶν μετὰ ἤκομεν, οὐδὲ ὃν χρυσῶν φιαλῶν ἐπίνομεν. εἰ δὲ τοῦτο ποιήσομεν, γνοίη ἄν, ἔφη, εὖ ἐλεύθερός τε εἶναι καὶ ἄνδρ' ἀγαθὸν ἐπί. ἴστε δή, ἔφη, πρὸς θεῶν ἀποδείξεις τοῖς μάγοις, καὶ ὅταν τῇ θυσίᾳ ἱκανὰ ἐξιλέωνται, τὰ ἄλλα καλέσαντες τὸν Γωβρύαν δότε αὐτῷ. οὕτω δὴ λαβόντες ἐκεῖνοι ἔφασαν ἰδεῖν, τὰ ἄλλα ἔδοσαν τῷ Γωβρύᾳ.

10 10. Ἐκ τούτου δὴ οἱ πρὸς αὐτὸν Βαβυλῶνα, πρεσβεύομεν· ὥστε ὅπως ἡμῖν μάχη ἔσῃ. ὡς δὲ ταῦτ' ἐξήκουσαν οἱ Ἀσσύριοι, ἐκέλευσαν ὁ Κῦρος τὸν Γωβρύαν πρωτοστατεῖν, ὅπως εἰ βούλοιτο ἐξιὼν ὁ βασιλεὺς ὑπὲρ τῆς χώρας μάχεσθαι, καὶ αὐτὸς σὺν ἐκείνῳ μάχοιτο. εἰ δὲ μή, ἀμύνει τῇ χώρᾳ, ὅπως ἀκίνδυνοι τοῖς κρατοῦσι πείθοιεν. ὁ μὲν δὴ Γωβρύας πρωτοστατήσας ἔνθα ἀσφαλὲς ἦν, πρῶτος ἵππευε· ὁ δὲ αὐτὸς ἐξέπεμψεν ἀπαγγελοῦντα τοιάδε· δικαιότης ὁ σὸς λόγος, ὦ Γωβρύα, οὐχ ὅπως ἀπόκλειστά σε τὸν υἱὸν μεμίσηκα, ἀλλ' ὅπως καὶ σὲ πρόσπτεσθαι. μάχεσθαι δ' ἂν βούλη-

λησθε, ἥκετε εἰς τὼ τριακοσίω ἡμίεχυ· νῦν οἱ ἡμῖν οὔπω ἀχολή, ἵπ γὸ παρασκευαζόμεθα. ὁ δ' Γωβρύας εἶπεν, ἀλλὰ μὴ ποτε σε ληξειν αὐτη ἡ μεθεμέλεια· δῆλον γὸ ὅτι ἀνιῶ σε ἰὼν, ἐξ οὗ αὖτη σε ἡ μεταμέλεια ἔχει. ὁ μὲ δὴ Γωβρύας ἀπήγγελε τὰ Γ' Ἀστυάγει. ὁ δ' Κῦρ@ ἀκούσας τοῦτο, ἀπήγαγε τὸ στράτευμα, καὶ καλέσας τὸν Γωβρύαν, εἶπέ μοι, ἔφη, σὺ ἔλεγες μὴ τοι ζῶ ὅτι τὸν σὺμμαχόν@ τὸν Γ' Ἀστυάγε οἶει ἂν σοὶ ἡμῖν ζυνέσθαι; τῦ μὴ τοι, ἔφη, δοκῶ εἰδέναι· πολλὰ γὸ ἤδη ἴσμεν καὶ σὺνεῖν@ ἐπεμ μήσασάμεθα ὡς ἀκάκλες. ὁπότε σοὶ καλῶς σε δοκεῖ ἔχειν, ὡς στὶ σὲ ὡς αὐτὸν, καὶ πρῶτον μὲ οὖτω ποίει ὅπως ἂν " αὐ- γρ. αὐτὸς τοὶ ὅ, τι ἂν λέγῃ εἰδῆτε· ἐπειδὰν δὲ συγχάνῃ αὐτῷ, ἐὰν μὲν γνῶς λέγῃ ἐτεὶ- αὐτὸν φίλον ἡμῶν βυλόμενον εἶναι, τοῦτ' ἤδη χρὴ μηχανᾶσθαι ὅ- δίκαι. πως λάθῃ φίλ@ ὢν ἡμῖν. οὕτ' γὸ ἂν φίλης τις ποιήσειεν ἄλλως πως τελεῖσθαι ἀγαθὸν ἢ πολέμῳ, ἢ πολεμί@ δοκῶν εἶναι· οὔτ' ἂν ἐχθρὸς τελέω τις βλάψειεν ἄλλως πως ἢ φίλ@ δοκῶν εἶναι. καὶ μὲν, ἔφη ὁ Γωβρύας, οἶσθ' ὅτι καὶ πέμπετο Γαδατας τὸ μέγαθος ποιῆσαι καὶ τὴν τῶν βασιλέα Ἀστυάγεος. ἀλλ' ὅ, τι ἂν δύνωμαι, τοῦτ' καὶ ἡμᾶς δεῖ σπουδᾶν. λέγε δή μοι, ἔφη ὁ Κῦρ@, εἰς τοῦτ' τὸ φρούριον τὸ ἀπὸ τῆς χώρας, ὃ φατε Ὑρκανίοις τε καὶ Σάκαις ἱππεῦσι χαλᾶν τῆδε τῇ χώρᾳ, ἀπόβολον εἶναι Γ' πολέμιον, ἢ φίλον, ἔφη, τῶν Γ' φρουράρχων παρεβλῶμεν τ' εὐνοΐαν ἰλήφεσθαι σὺν δυνάμει; σκοπῶς γε, ἔφη ὁ Γωβρύας, εὖ@ ἀν ὑποπτ@ ὢν, ὥσπερ νῦν ἐστι, ἀφίκοιτο ἀπ' αὐτόν. σὺνοιμι, ἔφη, ἂν πιθ@τατ@ ἂν εἴη εἰ ἀπροβάλοιμι ἰὼν πρὸς τὰ χωρία αὐτῶν ὡς λαβεῖν βυλόμεν@, ὀπόμ@χοι σ' σὺνεῖν@ ἀνὰ κράτ@· καὶ λάβοιμι μὲν αὐτὰ ἢ ἰὼν, ἀντιπάλους ἢ κἀκεῖν@ ἡμῶν ἢ ἄλλως πως, ἢ κ' ἀγγέλλες πιμπόρθμους ὑπ' ἐμοῦ ἀπ' ἀπροβάλοιμι ἰὼν πρὸς τὰ χωρία αὐτῶν ὡς λαβεῖν βυλόμεν@, ὀπόμ@χοι σ' σὺνεῖν@ ἀνὰ κράτ@· καὶ λάβοιμι μὲν αὐτὰ ἢ ἰὼν, ἀντιπάλους ἢ κἀκεῖν@ ἡμῶν ἢ ἄλλως πως, ἢ κ' ἀγγέλλες πιμπόρθμους ὑπ' ἐμοῦ ἀπ' τούτους οὓς φατε προλιπεῖν τὴν Ἀστυάγε εἶναι· κ' οἱ μὲ ληφθέντες λέγοιεν ὅπ ἐπὶ στράτευμα ἀπέρχοιτ' καὶ κλίμακας " ὡς τὸ φρούριον ἁλῶσιν· ὁ δ' εὐτυχ@ ἀκούσες γρ. ἀκούσας τοῦ ρ. ἔξω πεμπομένης τὸ πρᾶγμα οἱ πρᾶγμα εἶναι βυλόμεν@ τοῦτο πεμπόμενος; καὶ ὁ τι. Γωβρύας εἶπεν, οὕτω μὲ γιγνομένων σαφῶς οἶδα ὅτι παρεῖς ἂν αὐτὸν, κ' δέοιθ' γ' ἂν αὖθ' μένειν ἐς τὸ ἀπίλθης. σκοπῶ ἄν, ἔφη ὁ Κῦρ@, εἶτα ἅπαξ εἰσίλθοι, δύναιτ' ἂν κἀκεῖν@ ὑποχείριον ποιέσθαι τὸ χωρίον; εἰκὸς γοῦν, ἔφη ὁ Γωβρύας, τὰ μὲ ἔνδον σὺνεῖναι

Συμπερισκοπάζοντος, τὰ δὲ ἐξωθεῖν σὺν ἰσχυρότερα προσάγοντο. Ἰδοὺ ἐγώ, ἔφη, καὶ πρῶτα ταῦτα ἀναλάξας καὶ ἀμπερόξαμενος παρέσομαι. πρὸς δὲ αὐτὴν σὸν ἂν μείζω τρέποις ἂν, ἢ σὺ δείξας, ὃν αὐτὸς σὺ τὴν χάριν πρὸς ἡμᾶς εἰληφώς.

11 11. Ἐκ τούτου χρὸ μὲν ὁ Γωβρύας, ἅρμα τε ἰδὼν αὐτὸν ὁ εὐνοῦχος, ζωωμολόγησέ τι παῖσαι καὶ σωθῆναι ἀθέλοι. ἐπεὶ δὲ ἀπήγγειλαν ὁ Γαβρύας ὅτι πάντα δεκτὰ ἐχυρὰ τῇ ἰσύχᾳ ἔχοι παῖσαι μάλιστα, καὶ τότε τῇ ὑστεραίᾳ πρωΐ βαλὼν μὲν ὁ Κῦρος, ἀπιμὼν χρὸ δὲ ὁ Γαδάτας. τῶν δὲ ἀγγελλόντων ὡς ἐπιμίψειν ὁ Κῦρος, παρεσκευάζοντο οἱ περὶ σῶμα, πῦρ μὲν ἔκαιον ὁ Γαδάτας ἀμφούγειον, ὅπως ἄρθρα τὰ στρατούμενα, καὶ τὰς κλίμακας κεμίζοντο· οὓς οἱ ἵλαοι, βασιλίζων ὑπερεπλέον πολλῶν. ὡς δ' ἦκεν ἐφ' ἃ ἔφασαν παρόντας, εὐθέως σωμασκασάμενος ὡς ἐξαγγελῶν, τῇ γυναικὶ ἐπορεύθη. ἐκείνη δὲ πρὸς θεοὺς ὡς βεβηκὼς εἰσίρχετο εἰς τὸ φρουρεῖον· καὶ τότε μὲν Συμπιπρεσκούσαζεν ὅ, τι ἐδύνατο τῇ φρουρᾷ χῇ· ἐπεὶ δὲ ὁ Κῦρος εἰσῆλθε, καὶ λαμβάνει τὸ χωρίον, συνεργοὺς ποιησάμενος καὶ τοὺς παρὰ Κύρου ἀχμαλώτους. ἐπεὶ δὲ πίστ' ἐγένετο, εὐθὺς Γαδάτας ὁ εὐνοῦχος τὰ ἔνδον καθεσταότα ἐξῆλθε πρὸς τὸν Κῦρον, καὶ τὸν νόμον προσκυνήσας, εἶπε, χαῖρε, ὦ Κῦρε. ἀλλὰ πρῶτα τοῦτ', ἔφη, σὺ χαίρε με σὺν τοῖς θεοῖς οὐκ ἐλεύθερόν μέν, ἀλλὰ καὶ ἀναγκάζοντος χαίρειν. εὖ γὰρ ἴσθι, ἔφη, ὅτι ἐγὼ μέχρι μὲν φίλον τὸν τὸ χωρίον τοῖς σὺν δὲ Συμμάχοις παπαλιπεῖν. σὲ δ', ἔφη, ὦ Γαδάτα, ὁ Ἀστυάγους παῖδας μάλιστα, ὡς ἔοικε, τὸ πιεῖν ἀφείλετο, ὃ μήτε τι τῶν φίλων κτᾶσθαι δύνασθαι ἀπίστευσεν. ἀλλ' εὖ ἴσθι ὅτι ἡμῖν τῇ ἴσῃ τούτῳ φίλος πιστότερος, οὐ σοὶ, ὦ ἐκείνου ὑπάρχων δεσπότης. ὁ μὲν τοιαῦτα ἔλεξεν.

12 12. Ἐν δὲ τούτῳ ὁ Ὑρκάνιος, ἅρπην ἐν δεξιᾷ ἔχων, προσῆλθε τῇ Κύρῳ, καὶ λαβὼν τὸν δεξιὸν αὐτοῦ εἶπε, ὦ μέγα ἀγαθὸν σὺ τοῖς φίλοις, Κῦρε, ὡς πολλῶν μετέχῃς θεοῖς πειθῆς χάριν ὀφείλων ὅτι σοί με σὺν ἔχουσιν. ἴσθι νῦν πίνων, ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ λαβὼν τὸ χωρίον ἕνεκά μου ἀπαλλάξῃ. ἀφεθέν αὐτὸ ἅπας, ὡς ἂν τῇ ἡμετέρᾳ φίλῳ πλείστῳ ἄξιον ᾖ καὶ τοῖς ἄλλοις συμμάχοις, μάλιστα σέ, ἔφη, Γαδάτα τούτῳ, ὃς ἡμῖν λαβὼν αὐτὸ παρεδόθη.

γρ. ἐξασύτιον
γρ. σισκάσασύμβιον
γρ. συμπαρασκευάζετο ὅ, τι δύνατο τῇ ἐμφρούρῳ
γρ. καταλιπεῖν, σὲ δ' ἔφη,
γρ. πιεῖν ἀφείλετο, ὃ μήτε τι τῶν φίλων κτᾶσθαι δύνασθαι ἀπίστευσεν.
γρ. τὸ γιγνόμενον,

δωσι. τί σὺ, ἔφη ὁ Ὑρκάνιος, ἐπεδὴν Καδούσιοι ἑλῶσι καὶ Σάκαι, καὶ οἱ ἐμοὶ πολῖται, καλὸν μὲν καὶ τοῦτο, ἵνα καιρὴ βουλεύσωμεθα πάντες ὅσοις προσήκει, πῶς ἂν συμφορώτατα χρήσαιμεν τῇ φρουρίᾳ; τοῦτο μὲν οὖν οὐ ξυνήσει καὶ ὁ Κῦρος. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον οἷς ἔμελε περὶ τῆς φρουρᾶς, ἐβουλεύσαντο καιρὴ φυλάττειν οἷσπερ ἀγαθὸν ὧν φίλιον ὂν, ὅπως ἑαυτοῖς μὲν πόλεμον ἐκποδὼν ποιήσωνται, τοῖς δὲ Ἀσσυρίοις ἐπιτείχισμα ὦσι. ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἐβούλοντο, πολὺ δὴ μᾶλλον προθυμότερον καὶ Καδούσιοι σωτηρίαν εὑρίσκοντο καὶ Σάκαι καὶ Ὑρκάνιοι καὶ σωτηρίαν ὑπετόπευον τρόφιμον. Καδούσιοι μὲν πελτασταὶ εἰς δισμυρίους, καὶ ἱππεῖς εἰς πεντακισχιλίους, Σακῶν δὲ τοξόται εἰς μυρίους, καὶ ἱππόται ὁμοίως εἰς δισχιλίους· καὶ Ὑρκάνιοι δὲ πιζοί τε ὅσοι ἐδυνάμην προσξέσμψαν, καὶ ἱππέας προσεπλήρωσαν εἰς δισχιλίους. τὸ δὲ σύνθημα καὶ παρελάμβανον ἡσυχῇ πλείους οἵπερ αὐτῶν ἱππεῖς, ὅτι οἱ Καδούσιοι καὶ οἱ Σάκαι τῶν Ἀσσυρίων πολέμιοι ἦσαν. γρ. ἐπιτειχισμάτων εἶη τῶν γρ. ὑπετόπευον γρ. ἐξεπλάμψαν

13. Ὅσον δὲ χρόνον ἐκαθίζετο ὁ Κῦρος ἀμφὶ τὴν φρουρὰν τὸ μὲν τὴν οἰκονομίαν, τῶν Ἀσσυρίων τὸ κοινὸν τῶν τε χωρίων πολλοὶ μὲν ἀπῆγον ἵππους, πολλοὶ δὲ ἀπέφερον ὅπλα, φοβούμενοι ἤδη πάντας τοὺς περιοίκους. ὡς δὲ τούτων περιῆρχεν ἡ Κύρου ὁ Γαδάτας, καὶ λέγει, ἅπερ ἤκουσεν αὐτοῦ ἀγγελιωφόρος ὁ Ἀσσύριος, ἐπεὶ πυθοῦ τὰ μὲν δὴ φρουρᾶς, χαλεπῶς τε εἶχεν καὶ συνεκάζοιτο ὡς ἐμβαλοῦντες εἰς τὴν αὐτοῦ χώραν. ὦ οὗτος ἀφῆς με, ὦ Κῦρε, τὰ τείχη ἂν περιεσθείλω ἀφασῶσιν τῶν δ' ἄλλων μείων λόγος. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, ὦ οὗτος ἵνα τοῦ, πότε ἴσῃ οἴκοι; καὶ ὁ Γαδάτας εἶπεν, εἰς τελέτην δεκάτην σὺν τῇ ἡμετέρᾳ. ἦ καὶ τὸ Ἀσσύριον, ἔφη, οἴει σοὶ ἤδη καταλήψεσθαι; εὖ μὲν οὖν, ἔφη, οἶδα πείσει δ' ὅσῳ σὺ σπεῦσαι δοκεῖς εἶναι. ἰὼ δή, ἔφη ὁ Κῦρος, ποιήσω ἂν σοὶ τῇ ἑρμηνεύσῃ σὺν οἷσπερ ἀφικοίμην; σπεῦσαι δὲ τοῦτο δὴ ὁ Γαδάτας λέγει, πολὺ ἤδη, ὦ δέσποτα, ἔχοις τὸ τρόφιμον, καὶ σὺν ἂν δυνατὸν μεῖον ἢ σὺ ἐξ ἢ ἑπτὰ ἡμέρας ἐλθοῖς πρὸς τὴν ἡμῶν οἴκησιν. σὺ μὲν τοίνυν, ἔφη ὁ Κῦρος, ἄπιθι ὡς πάρεσται· ἐγὼ δὲ ὡς ἂν ἐνθάδε ᾖ, πορεύσομαι. ὁ μὲν δὴ Γαδάτας ᾤχετο. γρ. χαίρων γρ. ἐπὶ πρᾶον δοκεῖς ἀπεῖναι 13

14. Ὁ δὲ Κῦρος συνεκάλεσε πάντας τοὺς ἄρχοντας τὸ συμμαχικὸν καὶ ἤδη πολλοί τε ἐδέκοντο καὶ καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ παρῆσαν· ἐν οἷς δὴ ὁ Κῦρος λέγει τοιάδε. Ἄνδρες σύμμαχοι, Γαδάτας δὲ 14

πραξειν ἃ ἐδίκει πᾶσιν ἡμῖν ποιεῖσθαι εἶναι, καὶ πῶς περὶ τῶ
ἑπομένω ἀγαθὸν ὑφ' ἡμῶν παθεῖν. νῦν δ' ὁ Ἀσσύριος εἰς τὴν χώ-
ραν αὐτοῦ ἐμβάλλειν ἀγγέλλει, δηλονότι ἵνα μὴ πιμπρᾷ αὐτὸν
βουλόμενος, ὅπως δικαίαν βιβλάβην τῶν αἰτῆται. ἅμα δ' ἴσως καὶ
ἐκεῖνο σκοπεῖται, ὡς εἰ οἱ μὲν ἡμᾶς ἀφιστάμενοι μηδὲν ὠφε-
λήσειν καλὸν εἴη, οἱ δὲ σὺν ἐκείνῃ ὄντες ὑφ' ἡμῶν ἀπολοῖντο,
βουλεσθαι ὅπως ὡς πλεῖστα ἀγαθὰ εἰκὸς σὺν αὐτῇ βούλεσθαι εἶναι. νῦν οὖν,
ἄνδρες, καλόν γ' ἂν μοι δοκῶ ποιῆσαι, εἰ πρόθυμοι Γαδάτῃ
βοηθήσομεν, ἀνδρὶ ἐλευθερίᾳ τε καὶ ἅμα δίκαια ποιοῦμεν ἄν, χά-
ριν ἀπολαβόντες. ἀλλὰ μὴν καὶ σύμφορόν γ' ἂν, ὡς ἐγὼ δοκῶ,
προϊόντες ἡμῖν αὐτοῖς. εἰ γὰρ πάσι φανείημεν τοὺς μὲ κακῶς
ποιοῦντας νικᾶν πρόθυμοι κακῶς ποιοῦντες, τοὺς δ' εὐεργε-
τοῦντας ἀγαθοῖς ὑπερβαλλόμενοι, εἰκὸς οὐκ ὀλίγους μὲν
ἡμῖν ποιεῖσθαι φίλους καὶ πολλοὺς βουλεσθαι γίγνεσθαι, ἐχθροὺς δὲ μηδένα ἐπιθυμεῖν εἶναι.
εἰ δ' ἀμελήσομεν δέξασθαι Γαδάτα, πῶς τῶν ἄλλων ποίοις λόγοις ἄλ-
λους πείθοιμεν ἂν χαρίζεσθαι ἡμῖν; πῶς δ' ἂν τολμῶμεν ἡμᾶς
αὐτοὺς ἐπαινεῖν; πῶς δ' ἂν ἀπιθάνως τις ἡμᾶν ἐθέλοι Γαδά-
ται, εἰ ἀπολίμεθα, αὐτοὺς εὖ ποιοῦντες, τοσοῦδε ὄντες ἐνδεεῖς ἀνδρῶν,
καὶ τούτων οὕτω δεόμενοι;

15 15. Ὁ μὲν οὖν οὕτως εἶπεν· οἱ δὲ πάντες συνεπῄνεσαν ἀρχεῖν
ταῦτα ποιεῖν. ἄγετε τίνα, ἔφη, ἐπείσθη καὶ ὑμῖν συνδοκεῖ τῶδε,
ἐπὶ μὲ τοῖς ὑποζυγίοις καὶ ἐσκήνοις καταλείπειν ἐκέλευσεν τοὺς
μὴ τούτων ἐπιθυμοῦντας πορεύεσθαι· Γωβρύας δ' ἡμῖν ἀρχέτω
αὐτῶν, καὶ ἡγείσθω αὐτοῖς· καὶ γὰρ οἰκεῖός ἐστιν, καὶ πάλαι ἱκα-
νός. ἡμεῖς δέ, ἔφη, σὺν ἵπποις τοῖς δυνατωτάτοις καὶ ἀνδράσι πο-
ρευόμεθα, τὰ ἐπιτήδεια τριῶν ἡμερῶν λαβόντες. ὅσῳ δ' ἂν κυρό-
τερον συσσιτιζώμεθα καὶ εὐτελίστερον, τοσούτῳ πλείους ἡμέ-
ρας κάλλιον ἀναλήσομεν τε καὶ διαπεπόμεθα καθαρώτερον.
νῦν δέ, ἔφη, πορευόμεθα ἄριστοι. πρᾶγμα μὲν ἄρα, σὺ Χρυσάντα, τοὺς
θεραποφόρους (ἐπεὶ ἐμοιγέ τε καὶ πολλοῖς καὶ ἐδόκει) τοὺς πεζάρ-
χους ἔχειν ὑπὸ μιᾷ πομπῇ πάντας· καὶ ἡ ἔξις ἐφάνη ἐφ' ἑνὸς ἴσον· ἀθρόοι
γὰρ ὄντες, καὶ τὰ χρήματα καὶ ἀσφαλέστερα ἂν πορεύοιμεθα. τοῦτε δὴ ἐκέ-
κευσε, ἔφη, τοὺς θεραποφόρους κελεύειν ἡγεῖσθαι, ὅπως τοῦτο βαρύτατον
πάντων ἔσται δύσκολον. ἐγὼ δὲ βαρύτατα ἡγούμην, ἀνάγκην καθίστα-
σθαι

ἵππεις" πάνυ γὰρ τὴν ἱππικὴν ὅτι ἦν τὸ πάχος ἐγκύτη ἐν νυ- γρ. πάνυ τὰ ἱλλάττονα ὄ-
κτὶ, οὐδὲν ἴσι θαυμαστὸν καὶ ἀληθῆ ἂν ἐν τοιούτῳ. τα
γὰρ προσέχειν ἐπεδεδώκει. ἐπὶ δὲ τούτοις, ἔφη, Ἀρβάκας τὰς γρ. τὰ γὰρ
Πέρσων πλησίον καὶ τοξότας ἀγαθοὺς, ἐπὶ δὲ τούτοις Ἀνδρομέδας ὁ τα
Μῆδον τὸ Μήδων πεζικὸν, ἐπὶ δὲ τούτοις Ἐμβας τὸ Ἀρμενίων πε-
ζικὸν, ἐπὶ δὲ τούτοις Ἀβροκόμας Ὑρκανίους, ἐπὶ δὲ τούτοις Θαμβρά-
δας τὸ Σακῶν πεζικὸν, ἐπὶ δὲ τούτοις" Δαμάσιος Καδουσίους. ἀρὰ γε γρ. Δαπάναι
πάντων δὲ καὶ οὗτοι πάντες, ὦ μετὰ σοῦ μὲν τοὺς πελτάρχας ἔχοντες, δε-
ξιοὺς δὲ τοὺς πελταστὰς, ἀριστερὸς δὲ τοὺς τοξότας ἐφ' ἑαυτῶν τεταγ-
μένους. οὕτω γὰρ παρεσόμενοι, καὶ τὰ χρήσιμα μάλιστ' ἂν γένοιντο. ἐπὶ δὲ τού-
τοις, ἔφη, οἱ σκευοφόροι πάντων ἐπιόντων. οἱ δὲ ἄρχοντες αὐτῶν
ἐπιμελείσθωσαν πάντων, ὅπως ἂν σὺν σκεύασμάτι τι ὂν πάντα
ἀεὶ καθεύδοιεν, καὶ ἅμα σὺν τοῖς σκεύεσι παρῶσιν εἰς τὴν τάξιν
χώραν, καὶ ὅπως κόσμιος ἔσται. ἐπὶ δὲ τοῖς σκευοφόροις, ἔφη,
τοὺς Πέρσας ἐπέσθαι" Μαζάτας ὁ Πέρσης ἀγέτω, ἔχων καὶ οὗ- γρ. Δαρείται
τος τοὺς ἱκανοὺς ἄρχειν τῶν ἱππέων ἐν μετώπῳ· ὁ δ' ἱκανὸς ἄρχων
τὴν τάξιν ἀγέτω εἰς ἕνα, ὥσπερ οἱ πέραρχοι." ἐπὶ δὲ τούτοις Ῥαμ- γρ. ὅπη τάττοι
βάκας ὁ Μῆδος ὡσαύτως τοὺς ἑαυτοῦ ἱππέας· ἐπὶ δὲ τούτοις σὺ, ὦ Ἱππομέδον-
Τιγράνη, τὸ σαυτοῦ ἱππικόν· καὶ οἱ ἄλλοι δ' ἵπποαρχοι, μηδ' ὧν τας ὁ Μ.
" ἵκας ὁ ἀφίκετο πρὸς ἡμᾶς· ἐπὶ τούτοις Σάκαι ἅρμα. ἔχοντες γρ. ἕκαστοι
δ' ὥσπερ ἦλθον, Καδουσίοις ἀγόντων τοῖς ὄπισθεν. σὺ δὲ ὁ ἄγων αὐ- ἁρμάτων
τοὺς ἐπιμελῶς τὸ νῦν εἶναι πάντων τῶν ὄπισθεν, καὶ μηδένα ἐᾶν ὑστε-
ρεῖν τῶν σῶν ἱππέων γίγνεσθαι. ἐπιμελεῖσθαι δὲ χρὴ καὶ πορεύ-
εσθαι οἵ τε ἄρχοντες καὶ πάντες οἱ σωφρονεῖν θέλοντες. ἀλλὰ γὰρ τῶν
ὄντων ἐν τῇ νυκτὶ ἀνάγκη μᾶλλον ἢ ἀλλὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἕνεκα καὶ
ἀσφαλείας καὶ παρόπτας· καὶ τὸ διαφθαρῆναι δ' ἐν νυκτὶ πολὺ μεί-
ζονι σημείῳ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, καὶ δυσκαθαρτώτερον. ἕνεκα
δὲ τοῦ σιωπὴ ἀσκητέα, καὶ ἡ τάξις ἀκριβεστέρα. ἐν δὲ νυκτὶ μεγά-
λαι, ἔφη, φυλακαὶ, ὅταν μέλλῃ νυκτὸς ἐξαναστήσεσθαι, ἀεὶ χρὴ
ὡς βεβαιοτάτας καὶ ὡς τελείστας ποιεῖσθαι, ὡς μηδένα ἐν τῇ φυ-
λακῇ ἀφυπνίαν πολλὴν οὖσαν λυμαίνηται ἐν τῇ πορείᾳ· νικᾷ δ' ἂν
ὧδε ἡ πορεύεσθαι, σημαίνειν τῷ κέρατι· ὑμεῖς δὲ ἐχέτω ἕκα- γρ. ἔχεσθαι
στος, πάντες εἰς τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνος ὁδόν. ὁ δὲ ἡμιόνιος, ἀεὶ
τῷ καλῷ ἕπεσθαι πειρώμενος ἔπεσθαι.

16 16. Ἐκ τούτου δὴ ᾧ χηλὸ ἐπὶ τὰς σκιμποδας, καὶ ἅμα ἀπιόντες διελέγοντο πρὸς ἀλλήλους ὡς μνημονικὸς ὁ Κῦρος· ὁπόσους συνίζατε, πάντας ὀνομάζων ἐνεπίμπλη. ὁ δὲ Κῦρος ἐπιμελείᾳ τοῦτο ἐποίει. πάνυ γὰρ αὐτῷ θαυμαστὸν ἐδόκει εἶναι, εἰ οἱ μὲν βάναυσοι ἵστασι τῆς ἑαυτοῦ τέχνης ἕκαστον τὰ ἐργαλεῖα τὰ ὀνόμαζε, καὶ ἰατρὸς δὲ οἵδε καὶ τὰ ὀργάνων καὶ τὰ φαρμάκων οἷς χρῆται πάντων τὰ ὀνόματα· ὁ δὲ στρατηγὸς ἄτοπος ἡλίσθαι ἔσοιτο ὢν εἰ μὴ εἴη καὶ τὰ ὑφ' αὑτὸν ἁπάντων τὰ ὀνόματα, οἷς ἀνάγκη ἐστὶν αὐτῷ ὀργάνοις χρῆσθαι καὶ ὅπου 19 καταλαβεῖν τι βάλλῃ, καὶ ὅπου φυλάξαι, καὶ ὅπου θαρρύνας, καὶ ὅταν φοβῆσαι, καὶ ὅταν τιμῆσαι δέ ποτε πᾶσι βουλοίτο, πρίν γε αὐτῷ ἐδόκει εἶναι ὀνόμασι πρόσφορος εἶναι. ἐδόκουν δὲ αὐτῷ οἱ μιγνύσκειν δοκοῦντες τὰ δὲ ἄρχειν, καὶ δὲ καλόν τι ποιοῦντες ὀρθὰς μᾶλλον ὁρίζεσθαι, καὶ δὲ αἰσχρόν τι ποιεῖν μᾶλλον προθυμεῖσθαι ἀπέχεσθαι. ἡλίσθαι δὲ καὶ τοῦτ' αὐτῷ ἐδόκει εἶναι τὸ, ὁπότε βούλοιτό τι πρᾶξαι, οὕτω πρᾶττόμενον ὥστε μὴ ἐν οἴκῳ ἢ νυκτὶ πράττεσθαι διατοῦτο, ἵνα μὴ ἐφ' ὕδατι, ξύλα τις κρούσῃ. οὕτω δὲ πρᾶττόμενον, εἰς ἀλλήλους τε ὁρᾶν ἅπαντες ἐδόκουν αὐτῷ, καὶ οὐδὲν ἐᾶν φαίνειν τὸ πραττόμενον· καὶ πάντες ἂν αὐτὰ εἶναι, καὶ οὐδεὶς τῇ αἰτίᾳ οὔτε αἰσχύνεσθαι, οὔτε φοβεῖσθαι ὁμοίως, ἅτε τὸ σὺν πολλοῖς αἰτίαν ἔχειν. ἅτε δὴ τοῦτο δὴ αὐτὸς πιστεύων ὠνόμαζεν ὁπότε πράττοι.

17 17. Καὶ ὁ Κῦρος μὲν δὴ οὕτω περὶ τούτων ἐκίνησεν. οἱ δὲ στρατιῶται τότε μὲν δειπνήσαντες, καὶ φύλακας καταστησάμενοι, καὶ συσκευασάμενοι πάντα ἃ ἐδεῖ, ἐκοιμήθησαν. διὰ νυκτὸς δὲ ἐκ μέσου νυκτῶν, ἐπεὶ μάνε τὴν κίρκον. Κῦρος δὲ ἐπὶ τὴν Χρυσάντα ὅτε ἐπὶ τὴν 20 ὁδὸν ἐπορεύοντο δὴ καὶ αὐτὸς ἐστρατοῦτο, ἐξήει λαβὼν τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ἱππέας. βραχεῖ δὲ χρόνῳ ὕστερον παρῆν Χρυσάντας ἄγων τοὺς θωρακοφόρους. τούτων μὲν οὖν ὁ Κῦρος δεὺς ἡγεμόνας τῆς ὁδοῦ, προεπέμπετο σκοπὸς ἡσύχως ἵας ἀγγελοῦσι (οὐ γὰρ 21 πω καὶ οἱ πάντες ἦσαν) αὐτὸς δὲ ἐφεπόμενος σὺν τῷ αὐτῷ τὸ μὲν προσέσθαι προϋπέμπετο σὺν πᾶξει, ἐπὶ δὲ τὸν ὑστεράζοντα ἵππους καλῶν. ἐπεὶ δὲ πᾶσαι σὺν ὁδῷ ἦσαν, τότε μὲν Χρυσάνταν ἐκπέμψας ἐπεμψεν, ἐρησόμενος ὅτι σὺν ὁδῷ ἦδη πάντες· ἅμα δὲ αὖ ἐθαύμαζεν αὐτὸς δὲ παρελαύνων τὸν ἵππον εἰς τὸ πρόσθεν, ἤσυχος καθη-

ἀφ

ἂν τὰς τάξεις. καὶ οὗς μὲν ἴδοι εὐθύκτους καὶ εὐαρμόστους ἰόντας, παρεπαλαύων αὐτοῖς οἵπερ εἰώθεσαν, καὶ ἐπεὶ πυθοίατο, ἐπῄνει· εἰ δὲ πῃ ἀνωμάλους ἢ πλανωμένους, τοῦτο ἐπανόρθου. καὶ ὅπου πύκνωσιν καὶ ἀραιότητας τάξεων ἴδοι, ἐκεῖ ἐπεσκόπει καὶ διεκόσμει τὸν περιέχοντα.

18. Ἐν μέσῳ δὲ παρεκάλεσε τὸν ἑαυτοῦ ἱππικὸν λόχον τοὺς ἐπιμελεῖς αὐτοῦ, ὅπως μετὰ παντὸς σπουδῆς πιέζοι εὐζώνους καὶ πελταστὰς περιπίπτων ἐφορμῶντας ὑπὸ Χρυσάντᾳ καὶ ἐφορῶντας αὐτὸν, ὡς ἀπαγγελοῦντες, καὶ ὅπως ἄμαχοι διαπορεύοιντο αἱ πεμπόμεναι ὑπὸ Χρυσάντου ἐπὶ τὸν Κῦρον ἀγγελίαι. ἄρχων δὲ καὶ ἐπιβάτῃσιν ἐς ἵππους, ἐς καὶ τάττεσθαι σὺν ὅπλοις. ἀξιῶν δὲ λόγου ἐπεμέλετο καὶ τοῦ μὴ σὺν σιδήρῳ λίαν λίζειν. τῶν μὲν δὴ νύκτα οὕτως ἐπορεύοντο. ἅμα δὲ ἡμέρᾳ ἐκάλει τοὺς μὲν τῶν Καδουσίων ἱππέας, ὅπερ αὐτῶν καὶ οἱ πεζοὶ ἄριστοι ἐπορεύοντο, παρὰ τούτοις καθίλκειν, ὡς μηδ' οὗτοι ψιλοὶ ἱππέων ἴοιεν. τοὺς δὲ ἄλλους εἰς τὸ σφᾶς ἐπιμελεῖσθαι παρεκάλουν· σὺν ὅπλοις δὲ καὶ οἱ πολέμιοι τὸν σφᾶς ἐνήσουν. ὅπως δὲ μὴ πᾶν ἀναστόμωτον αὐτοῖς ἐπαναβήσῃ, ὑπὸ αὐτοῖς ἔχων τὸν τάξιν τὸν ἱππικὸν μαχεῖτο. εἴ τί που πάντῃ ἀπαρφοῦτο ὀφθείη, ὅπως ἐξ ἑτοίμου εἴη διώκειν. ἔστω δὲ αὐτῷ αἰεὶ πεντήκοντα μέτρων ἔχων τὴν τάξιν, πυγμὴν, εἰ δέοι διώκειν, οὗς τι διώκειν δέοι, καὶ οὓς παρ' ἑαυτῷ μένειν. πᾶσιν δὲ τὸν τάξιν ἀνθιστᾶν ἀδίκητον εἶναι. Κῦρος μὲν δὴ οὕτως ἦγε τὸ στράτευμα· οὐ μάτην δὲ αὐλίας γε μιᾶς χάριν ἐχρῆτο, ἀλλ' ἄλλοτε ἄλλαχοῦ παρεσκευάζων ἐφιέναι τε καὶ ἐπεμελεῖτο εἴ τι δέοιτο. οἱ μὲν δὴ ἀμφὶ Κῦρον οὕτως ἐπορεύοντο.

19. Ἐκ δὲ Γαδάτα ἱππικὸν τῶν ἀνδρῶν, ἐπεὶ ἐώρα ἀγθομένους τὸν Ἀστυέλην, ἐνόμισεν, εἰ ἢ οὕτω πάθοι, αὐτὸς ἂν λαθεῖν παρὰ Ἀστυέλῃ πάντα τὰ Γαδάτα· οὕτω δὴ πέμψας λάθρᾳ τῶν ἑαυτοῦ πιστῶν πρὸς τὸν Ἀστυέλου, καὶ κελεύει τὸν ἰόντα, εἰ καταλάβοι ἤδη οὐ τῇ Γαδάτα χώρᾳ τὸ Ἀστυέλου στράτευμα, λέγειν τῷ Ἀστυέλῃ, ὅτι, εἰ βούλοιτο συνεθρεῦσαι, λάβοι ἂν τὸν Γαδάταν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. δηλοῦν δὲ συνεπίστευτο ὅσῳ τε ἴσχυε δυνάμει ὁ Γαδάτας, καὶ ὅτι Κῦρος οὐ συνεπέπλευ αὐτῷ· καὶ τὰν ὁδὸν ἦ μέλλει πορεύσεσθαι ἐδήλωσε. πρεσβευτὰς δὲ καὶ τοῖς αὐτοῦ οἰκέταις, ὡς πιστοῦσθαι μᾶλλον, καὶ ὃ τι ἐπύθοντο ἀνὴρ ἔχων ἐν τῇ Γαδάτα χώρᾳ παρεδεδώκει τῷ Ἀστυέλῃ, καὶ τὰ ἐνόντα. ἤξειν δὲ καὶ αὐθις ἔφη, εἰ μὴ δώσαιτο, ἀπιλείπας Γα-

γρ. παρεπαλαύνειν.

γρ. στρατεύμασι.

γρ. δὴ τάττεσθαι ὧν.

γρ. καὶ ὅπη

γρ. εἴ τί πῃ ἀπαλιείπετο πάντῃ. ἀπαρφοῦτο ὀφθείη, ὅπως ἐξ ἑτοίμου εἴη διώκειν. ἔστω δὲ αὐτῷ αἰεὶ πεντήκοντα μέτρων ἔχων τὴν τάξιν, καὶ μάχεσθαι

γρ. χωλύειν

γρ. δὲ ἀγαθά.

δάται· εἰ δὲ μή, ὡς σὺ τῇ Ἀστυβίῃ βλοιπὸν ἰσόμοιρον. ἐπεὶ δὲ ὁ ἐπὶ τοῦτα ταχθεὶς ἱλαύνων ὡς δυνατὸν ἦν πλησιάζει πρὸς τὸν Ἀστύελον, καὶ ἰδήλωσεν ἱφ' ἃ ἦκεν ἀκούσας σὺν αὐτῷ τι, τι χωρίον Ἴνδης καλαλαμβάνει, καὶ πολὺν ἵππον ἔχων καὶ ἅρματα συνήθροιστο ἐν κώμαις ἀθρόαις. ὁ δὲ Γαδάτας ὡς ἐγγὺς ἦν τοῦτων τῶν κωμῶν, πέμπει πινὰς πρὸ τῆς εἴνοστοὶ μόνοι. ὁ δὲ Ἀστυελος ὡς ἔγνω πρὸ τοῦ πόλις τὸς Ἴνδης διειρυνησαντας φύλακὴν κελεύει ἅρματα ἐξαναστῆναι δύο ἢ τρία καὶ ἵππους ὀλίγους· ὡς δὲ φοβηθέντας καὶ ὀλίγους ὄντας. οἱ δὲ διειρυνηται ὡς εἶδον ταῦτα αὐτοί τε ἐδίωκον, καὶ τῷ Γαδάτᾳ κατέσχον. καὶ ὃς ἐξαπατηθεὶς διώκει ἀναχορῶν. οἱ δὲ Ἀστυελοι, ὡς ἐδοκεῖ ἁλῶσιμον εἶναι ὁ Γαδάτας, εὐθέως ἀνέζευξαν σὺν τῷ στόλῳ. καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ Γαδάταν ἐδίωκον, ὥσπερ εἰκὸς, ἐφευγον· οἱ δ' ἄν, ὥσπερ εἰκὸς, ἐδίωκον· καὶ σὺ τούτῳ ὁ ἱππαρχολοῦων τῷ Γαδάτᾳ παίει αὐτὸν, καὶ καιρίας μὲν πληγὴν ἁμαρτάνει, τύπτει δὲ αὐτὸν εἰς τὸ ὦμον, καὶ πτερώσας. ποιήσας δὲ τοῦτο, ἐξανίστη, ὡς σὺ τῆς διώκοντος χρόνος. ἐπεὶ δὲ ἐγνώσθη ὃς ἦν, ὁμοῦ δὴ σὺν Ἀστυελοις πρόθυμως ἐλαύνουσι ἵπποι, σὺν τῷ βασιλεῖ ἐδίωκεν. σὺν τοῦτῳ δὲ ἡλίσκοντο μὲν δηλονότι οἱ βραδύτατοι ἵππων ἐχόντες ὑπὸ τῶν ταχέων· ἦσαν δὲ μάλα πάντες πεζόμενοι, διὰ τὸ καλλιέπτεσθαι ὑπὸ τοῦ πορείας, οἱ δὲ Γαδάται ἱππῆς. καθορῶσι δὲ τὸ Κῦρον πρόσω τοῦ στρατοῦ μακρὰν δὴ ἀπεστῶτα καὶ μόνον, ὥσπερ εἰκὸς λιμὸν ἐν χερσὶν, πρόσω ἐλαύνοντα· καὶ ἐπιστρέψαντες ἐπὶ τοῦτον ἐπορεύοντο. ὁ δὲ Κῦρος ὡς μὲν πρῶτον ἐθεάσατο, ὡς οἱ ἴγνωσαν τὸ πρᾶγμα, ἐς τὸ μὲν πάντες αὐτοὶ ἠλαυνον, αὐτὸς καὶ αὖθις ἦλθε σὺν τῷ ἕξει τῶν στρατιωτῶν, ὡς δὲ γνόντες οἱ πολέμιοι ὄντα, ἐπράπησαν εἰς φυγὴν, σὺν τοῦτῳ δὲ ὁ Κῦρος ἐλαύνει διώκων τοὺς τοῦτο πλαγιάζοντας, αὖθις δὲ ἐπὶ τοῦ τῶν ἄλλων ὡς ἕκαστος συμφέρειν. ἔνθα δὴ καὶ ἅρματα ἡλίσκετο, ἵνα μὲν καὶ σκοπιστῶν τὸ ἡνιόχων, τὸ μὲν σὺν τῇ ἀναστροφῇ, τὸ δὲ καὶ ἄλλως· ἵνα δὲ καὶ αὐτὰ μόνα ἀπὸ τῶν ἵππων ἡλίσκετο, καὶ ἀπεκλίνοντο ἄλλοι τοὺς καὶ τὸ παύσασθαι τὸ Γαδάταν. τὸ μὲν δὴ πεζῶν Ἀστυέλων, οἱ ἔτυχον τὸ Γαδάτα χωρίον πολιορκοῦντες, οἱ μὲν εἰς τὸ ἀκρόπολιν κατέφυγον τὸ ἀπὸ Γαδάτα ἀπῆσαν, οἱ δὲ, φλασθέντες εἰς πολιτικὰ δ' Ἀστυελι μεγάλῳ, ἔνθα καὶ αὖθις σὺν τοῖς ἅρμασι καὶ τοῖς ἵπποις κατέφευγον ὁ Ἀστύελος.

20. Κῦρος

ὑρ. ἰνδὸς πορίλας, καὶ ὑρ. ποσεδιπείνησαν λύκος ὑρ. διειρυνησαν

ὑρ. τοῦτο λέγεται ἵππος σὺν ὑρ. καὶ τοῦτο σὺν τοῖς ἁμαξικοῖς ἐλαύνει. ἐπεὶ ὑρ. δὲ ὁ Ἀστύελος σὺν τῷ ὑρ. ταχέων ἦσαν ὑρ. ἅρματα ὡς πάντες ἐπλίσι ἅρματα ἐλαύνων ὡς αὐτῷ καὶ

ὑρ. ἴφθησαν

20. Κῦρος μὲν δὴ ἁλισπεξαέρμος τῶν ἱππικῶν χωρεῖ εἰς τὸν Γαδάτα χώρον· καὶ προσάξας εἰς ἰδέαι ἀμφὶ τὰ αἰχμὴ λῶσα ἔχλη, εὐθὺς ἐπορεύετο ὡς ἐπισκιψόμενος τὸ Γαδάτου ὅπως ἔχοι σὺν ᾧ τεταγμένῳ. προδρομὼν δ' αὐτὸς ἤδη ὁ Γαδάτας ἐπεδεδεγμένος τὸ τεῖχος ἀπῆλθε. ἰδὼν δὲ ὁ Κῦρος αὐτὸν ἤθροπε καὶ εἶπεν, ἰὼ ὦδε σὺ ἦλθε ἐπισκιψόμενος πῶς ἔχεις. ἰὼ δ', εἶπεν ὁ Γαδάτας, καὶ μὴν τοὺς θεούς σε ἐπαναβησόμενος ἦλθε ὁποῖός τε ποτὲ φαίνῃ ἰδεῖν, ὁ τοιαύτην ψυχλὼ ἔχων, ὅστις οὔτ' οἶσθ' ἐγὼ ὅ, τι τῶν μὲ δόρμος, οὔτε μὲν ὑπερόρμους γέ μοι τῶν πρόξεων, οὔτε μὲν εὖ ποιοῦντος ὑπ' ἐμοῦ (εἰς γε τὸ ἴδιον) ὑσ' ὁποῦ, ἀλλ' ὅτι τοὺς φίλους σοι ἐδεξάτο ποιῆσαι, ὅτως ἐμοὶ προθύμως ἐβοήθησας, ὡς νῦν τὸ μὲ ὑπ' ἐμοῦ οἴχεσθαι, τὸ σ' ὑπὸ σοῦ σώζεσθαι. ὁ μὰ τοὺς θεούς, ὦ Κῦρε, εἰ ἐμοῦ ἵφω ἐξαρχῆς, καὶ ὑπαιδαγωγήσαμὶν, σὺν οἶδα εἰ ἐκπεσάμὶν παῖδά πο' ἂν τινὰ τῶδε ἐμοὶ ὑπεὶ ἄλλως τε οἶδα παῖδας, καὶ τυγχάνω τὸν νῦν Ἀσσυρίων βασιλέα, πολὺ πλείω ἤδη τ' αὐτοῦ πατέρα ἀπάσασθαι ἢ σὺ νῦν δύναται ἀνιᾶν. καὶ ὁ Κῦρος ὦδε τοῦτο εἶπεν ὦδε, ὦ Γαδάτα, ἦ πολὺ μεῖζον παρεὶς θαῦμα, ἐμὲ νῦν θαυμάζεις. καὶ τί δὴ ἐοῦτ' ἔστι; ἔφη ὁ Γαδάτας. οὐ τοσοῦτοι μὲ Πέρσαι, ἔφη, ἐπαίδευσαν ὦδέ σε, τοσοῦδε δ' Μήδων, τοσοῦτοι δ' Ὑρκανίων· πάλιν δ' οἱ πυθόμενοι Ἀρμενίων καὶ Σακῶν καὶ Καδουσίων. καὶ ὁ Γαδάτας ἐπεύξατο, ἀλλ', ὦ ζεῦ, ἔφη, καὶ τούτοις πολλὰ ἀγαθὰ δοῖεν οἱ θεοί, καὶ πλεῖστα τῷ αἰτίῳ ᾧ καὶ τούτων τυγχάνω εἶναι. καὶ ὅπως μὴ τοιοῦτος ἐπανίοις, ὃ τυτὸς, ὦ Κῦρε, καὶ ξενίσαμὶν καλῶς, δίκα τὰ ξείνια δοῦναι ἐγὼ δυνάμην. ἄμεμφ δ' ἂν παρασχεῖν πάμπολλα, ὥστε καὶ θύειν τ' βελόμβον, καὶ ξενίζεσθ' πᾶν τὸ στράτευμα ἐξίας τ' καλῶς πιπονημένων καὶ καλῶς συμβάντων.

γρ. ξενίσαμὶν καὶ ἄλλως, δίκα τὰ ξείνια γρ. καὶ ξενίσαμὶν, καὶ ἄλλως. γρ. καὶ ξενίσαμαι

21. Ὁ δὲ Καδούσιος ὑπισθοφυλάκει, καὶ ὁ μὲν τῆς τ' διώξεως βαλόμβον δ' καὶ αὐτὸς λαμβάνει τι ποιήσων, ἅτε ἀναχωνεσάμβον, οὔτε εἰπὼν οὐδὲν τῷ Κύρῳ, κατὰ θεὸν τῶν Βαβυλωνίων χώρων. διαταραμβοις δ' τοῖς ἵπποις αὖ ὁ Ἀσσύριος σὺν τ' ἰαυτῷ πόλως, οὐ δὴ καὶ φύλα, συντυχάνει μάλα δὴ σωττεσχεμβόμενον ἔχων τὸ ἰαυτῷ στράτευμα. ὡς δ' ἤγνω " μόνος εἶναι τῶν Καδουσίων, ἐπιδίωξ δ', καὶ δὴ τι ἀρχοντα τ' Καδουσίων ἀποκτείνει, καὶ ἄλλως πολλοὺς· καὶ ἵππους " δ' πολλοὺς λαμβάνει τ' Καδουσίων, καὶ

21

μόνος ὕπτιος τὰς γρ. δ' πίας

καὶ λῷ ἄρχειν λείαν ἐπύγχανον ἀφαιρεῖσθαι. καὶ ὁ μὲν Ἀστύοχος διάξας ἄχρις οὗ ἀσφαλὲς ἦν εἶναι, ἀπετράπετο· οἱ δὲ Καδούσιοι ἐσώζοντο πρὸς τὸ χωρίον ἀμφὶ δείλην οἱ πρῶτοι. Κῦρος δὲ ὡς ἤδετο τὸ χωρίον, ἐπαίνησε τι τοῖς Καδουσίοις, καὶ ὅπλα

γρ. ἔπεμπεν ὡς θεραπεύσοντες,

ἔδει τιτρῶσθαι ἀναλαμβάνων, τοῦτον μὲν ὡς Γαδάτᾳ ἀπέπεμπεν ὅπως θεραπεύοιτο· τοὺς δὲ ἄλλους συγκαπεκάλει, καὶ ὅπως ἃ ἐπήδεια ἕξειν σωτηριμείλιττο, παρελαμβάνων τὸ ὁμοτίμων Πέρσῶν σωτηριμείλιπτος (ἐν γὰρ τοῖς τοιούτοις οἱ ἀγαθοὶ σωτηριποιεῖν ἰσχύουσι) καὶ ἀνιώμενος μήτε αὐλὸς ἰαχυρᾶς δᾶλος λῷ ὡς καὶ τὸ ἄλλον θεραπεύοντων, ἵνα ἤδη ὥρα λῷ, Κῦρος ἔπι σὺν τοῖς ὑπαρίτοις καὶ τοῖς ἱππεῦσι οὐδένα ἐκὼν ἀπομείνειν παρίλιπεν, ἀλλ' ἢ αὐτόπλης ἰφιόμενος, ὑ, εἰ μὴ αὐτὸς ἐξανύτοι, πέμπων φανερὸς λῷ τοὺς θεραπεύοντας. καὶ τότε μὲν οὕτως ἐκοιμήθησαν.

γρ. διαπεύσονται. γρ. καὶ διαπονῆται.

22. Ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ κηρύξας σωείναι τὸ μὲν ἄλλον τοὺς ἄρχοντας, τοὺς δὲ Καδουσίους πάλαι, ἔλεξε τοιάδε· Ἄνδρες σύμμαχοι, ἀνδράπινον μὲν τὸ χαίρειν μέγα πάθος· τὸ γὰρ ἀμαρτάνειν ἀνθρώπους ὅλας, οὐδὲν, οἶμαι, θαυμαστόν. ἄξιοί γε μέντοι ἐσμὲν ἡμεῖς γε μέγα μέντοι τοῦτο περιγιγνόμενοι ἀπλαῦσαι τι ἀγαθόν, τὸ μαθεῖν μή ποτε ἁμαρτεῖν διὰ τὸ ὕλαι δωάμει ἀσθενέστερον τῆς τῶν πολεμίων δωάμεως. καὶ οὐχὶ τοῦτ', ἔφη, λέγω, ὡς οὐ δεῖ ποτε καὶ ἐλάσσοσι ἴπι μάχεσθαι ἢ ἐναντίοις ὅταν ἂν δέῃ, ἢ νῦν ὁ Καδούσιος φ χρὴ ἀλλ' ἵν' τις κοινὸν μὲν ὁμόσαι τῇ ἡγεμονῇ βοηθῆσαι, ἐπὶ μὲν ἀπαθεῖν, ἐπὶ δὲ τὸ ὑπομένειν, ἐξαπατήσαι τοὺς πολεμίους, ἄλλοσε τρέψαι διὰ τῶν ἐξελευθέρων· ἐπὶ δὲ ἅμα περίχωσι πράγματα τοῖς πολεμίοις, τοῖς φίλοις ἀσφάλειαν παρίχῃ. καὶ οὕτω μὲν οὐδ' ὁ χρεὼν ἂν ἀπίοι, ἀλλ' ἐξαρτήσεται τῇ ἡγεμόνι· ὁ δὲ ἁπλῶν, μὴ ἀναμένων μέν ὅπου ἂν ᾖ, οὐδὲν τι διαφέρει πάσχει ἢ εἰ μένων ἐσφαλεύετο· ἀλλ' αὐτὴ μὲν τούτου, ἔφη, λῷ Θεὸς θέλῃ, ἀμυνούμεθα τοὺς πολεμίους ὅτι εἰς μάχην. ἀλλ' ἐπειδὰν τάχιστα ἀφίκησθε, ἄξω ὑμᾶς ἐνθένδε τὸ πρᾶγμα ἰσχύσω, καὶ ἅμα μὲν διώξομαι τοὺς πλεονεκτήσαντας, ἅμα δὲ δείξομαι τοῖς πολεμίοις, ἵνα κρατῆσαι νομίζουσιν, σύνεσθε ἄλλους αὐτῶν κρείττους, λῷ Θεὸς θέλῃ, καὶ ὅπως γε μηδὲν χρεὸν ἡδέως ὀρῶσιν ἵνα κατέκαυσεν ἡμᾶν τοὺς συμμάχους. λῷ δὲ μὴ ἀνταπεξέωσι,

καὶ συμβα

καὶ σὺν μὲν αὐτῶν τὰς κώμας, καὶ δηώσυμμεν τὴν χώραν, ἵνα μὴ ἀπημῶσι ἐποίησαν ὁρῶντες ἡμᾶς ἐνφραίνοντας, ἀλλὰ τὰ ἑαυτῶν κακὰ ἡγήμενοι ἀνιῶνται. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι, ἔφη, ἀρτίως ἐόντες· ὑμεῖς δ', ὦ Καδούσιοι, πρῶτον μὲν ἀπειλήφατε ἄρχοντα ὑμῶν αὐτῶν ἑλέσθαι, ἢ ὅς ὑμῖν νόμος, ὅστις ὑμῶν ἐπιμελήσεται σὺν θεοῖς καὶ σὺν ἡμῖν, ὡς ἂν σῶστα ἔχητε· ἐπειδὰν δὲ ἕλησθε καὶ ἀρέσησθε, πίμψαι πρὸς ἡμὲ τὸν αἱρεθέντα. οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἐπραξαν.

23. Ὁ δὲ Κῦρος, ἐπειδὴ ἐξήκαζε τὸ στρατόπεδον, καὶ καθίσησιν εἰς τάξιν τὴν ἡγεμένην ὑπὸ τῶν Καδουσίων, ὑπέλαβε τάλησιον αὐτοῦ ἄγειν τὴν τάξιν, ὅπως, ἔφη, ὡς δυνάμεθα, ἀναθαρρώμεν τοὺς ἄνδρας. οὕτω δὴ ἐπορεύετο· καὶ ἐλθόντες ἐθάπλουν τοὺς Καδουσίους, ἰδὼν δὲ τὴν χώραν. ποιησάμενος δὲ ταῦτα, ἀπῆλθον τὰ ἐπιτήδεια ὑπὸ τῆς πολεμίας ἔχοντες πάλιν εἰς τὴν Γαδάτα. συνοήσας δ' ὅτι οἱ περὶ αὐτὸν ἀφιγμένοι, ὅτι τάλησιον Βαβυλῶνος, κακῶς πείσονται, ἂν μὴ αὐτοὶ αἰεὶ παρῇ, οὕτως ὅσον τι τῶν πολεμίων ἀφίη, καὶ τούτους ὑπέλαβον λίαν τὴν Ἀσσυρίην, καὶ αὐτὸς κήρυκα ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν λέγοντα τάδε, ὅτι ἕτοιμος εἴη ἐᾶν τοὺς ἐρχομένους τὴν γλῶ καὶ μὴ ἀδικεῖν, εἰ καὶ ὑπὸν βούλοιτο ἐᾶν ἐρχομένους τοὺς τῶν πρὸς αὐτὸν ἀφιγμένων ἐρχάτας. καί τοι, ἔφη, σὺ μὲν, ὦ καὶ δὴ κωλύεις, ὀλίγους ἵππας κωλύοις (ὀλίγη γὰρ ἵσταται ἡ τῶν πρὸς ἐμὲ ἀφιγμένων)· ἐγὼ δὲ πολλὼ ἄν σοι γλῶ ἐφίην εἰσιέναι. εἰς δὲ τὴν τοῦ καιροῦ κομιδὴν, ὦ μὴν πόλεμον ἦ, " ὁ κρατῶν μὴν, οἶμαι, κομίσεται. ὦ ἐρώων χθόνα, δηλονότι σὺ, ἔφη. ὦ μέλοι τι ἡμῶν " ὅταν ἀντιμήχανά σοι, ἢ τῶν σῶν ἐμοὶ, τούτους, ἔφη, ὡς ἂν δυνώμεθα, ἐκάτεροι ἀμυνώμεθα. ταῦτα ἐπισχὼν τὴν κήρυκα ἀπέπεμπεν. οἱ δὲ Ἀσσύριοι, ἐπεὶ ἤκουσαν " ταῦτα, πάντα ἐποίουν, ἐπεὶ ἐνόμιζον τὸ βασιλέα συγχωρῆσαι ταῦτα, καὶ ὑπομενοῦσι τὸν πόλεμον λήσειν. καὶ ὁ Ἀσσύριος μέλλοι, ἔστι γὰρ ὁμόφυλον πρὸς αὐτούς, ἔστι καὶ αὐτὸς ὕστερον βουλεύσεται, συμφήσει ταῦτα. καὶ ἐλθόντες συμβήσαι, τοῖς μὲν ἐρχομένοις εἰρήνην εἶναι, τοῖς δὲ ἀποφόρους πόλεμον. ταῦτα μὲν δὴ περὶ τῶν ἐρχατῶν διεπράξαντο. ὁ Κῦρος· τὰς μέντοι νομὰς τῶν ἵππων τοὺς μὲν ἑαυτοῦ φίλους ἐπέλουσι

23

γρ. ὁ ὅπως ἐμίσεται, καὶ πάλιν, οἶμαι, καταδωώμεθα. γρ. ὁ πολιτῶν. γρ. ταῦτα πάντα, ὑπεσπείσαντο τὸν βασ.

λοῦσι κατηλάχατ, εἰ βούλοιντο, ὑπὲρ τῆ ἑαυτῶν ἐπιμελείᾳ, τῶν δὲ τὴν πολεμίαν λείαν ἦγον ὁπόσην δυνατὸν ἦν, ὅπως εἴη ἡ στρατιὰ ἡδίων τοῖς ξυμμάχοις. οἱ μὲν δὴ κίνδυνοι οἱ αὐτοὶ, καὶ ἄνδρα δ' λαμβάνειν τὰ ἐπιτήδεια· ἡ δὲ ὠφελία πολλῷ πλείων τῶν στρατιωτῶν ἐγένετο.

24 24. Ἐπεὶ δὲ παρεσκευάζετο ὁ Κῦρος ἤδη ὡς ἀπιὼν, παρῆν ὁ Γαδάτας ἄγων τε δῶρα πολλὰ καὶ παῖδα φίλτατα καὶ ἄγων, ὡς ἂν ἐξ οἴκου μιζάλου, καὶ ἵππους καὶ πολλοὺς ἀφελόμενος τῶν ἐναντίων ἱππέων, οἷς ἠπίστησε διὰ τὴν ἐπιβολήν. ὡς δὲ εἰσῆλθε παρὰ τὸν Κῦρον, ἔλιξε τὸν παῖδα, ὦ Κῦρε, νῶν μὲν σοι ἐγὼ ἄγων τυγχάνω, ἵνα σὺ τῷ παρόντι χρῇ αὐτοῖς ἂν τι δέοι. νόμιζε δ', ἔφη, καὶ τοῦτον πάντα τὸν ἐμὸν σοὶ εἶναι. οὔτε γάρ ἐστιν, οὔθ' ἕως ποτὲ, ὅτῳ ἐγὼ ἀπ' ἐμοῦ φίλτερα κατασκευάζω τῶν ἐμῶν οἰκείων, ἀλλ' ἀνάγκη, ἔφη, σωθῆναι τοῦτον τῶν ἀποβλώπων θηρίων ἕνεκα καὶ ἄνομα. καὶ τοῦτο, ἔφη, ὦ Κῦρε (ὄμνυμί σοι τοὺς θεοὺς, οἳ καὶ ὁρῶσι πάντα καὶ ἀκούουσιν) οὔτε κάδικον, οὔτε αἰσχρὸν οὐδὲν οὔτ' εἰπὼν οὔτε ποιήσας ἔπαθον. καὶ ἅμα ταῦτα λίγων κατεδάκρυσε τὸν αὐτοῦ τύχον, καὶ σὺκ ἦν ὅπως ἠδυνήθη τελείως εἰπεῖν.

25 25. Καὶ ὁ Κῦρος ἀκούσας, ὡς μὲ πάθος ἔκλαιεν αὐτὸν, ἔλιξε τὸν ὦδε, ἀλλὰ τοὺς μὲν ἵππους δέχομαι, ἔφη· σέ τε γὰρ ὠφελήσω, σὺν στέργοις δὲ τοὺς αὐλοὺς ἃ νῦν σοι εἶχον, ὡς ἔοικεν· ἐγὼ δὲ (οὐ δὴ πάνυ θαυμαστὸν λέγω ἐπιθύμειν) τῶν Περσῶν ἱππικὸν βούλομαι σὺκ ἀπολωρῶσαι εἰς τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ ἵππους. τὰ δὲ ἄλλα χρήματα σὺ ἀπαγαγὼν φύλαττε, ἔφη, ἕως ἄν με ἴδῃς ἐχόντα ὥστε σοι μὴ πιστεύειν ἀφειδῶς ἀφυλάκτοις. εἰ δὲ πολέμιοι μοι δοκοῖεν ἀπιόντες, ἢ λαμβάνειν παρ' ἐμοῦ, μὴ τοὺς θεοὺς σὺν οἷσθ' ὅπως ἂν δυναίμην μὴ ἀδικεῖν. ὧδε τοῦτον ὁ Γαδάτας εἶπεν, ἀλλὰ τοῦτο μὲν πείσομαί σοι (ὁρῶ γάρ σε τὸ πρόσωπον) φυλάξειν μέντοι ὅσα, εἰ ἐπιτήδειός εἰμι. ἕως μὲν γὰρ φίλοι ἦμεν τῷ Ἀστυάγει, καλλίστη δὴ ἐδόκει εἶναι ἡ ἐμοῦ πατρὸς κτῆσις· τὰ γὰρ μεγίστης πόλεως βασιλέως ἔγωγε ὅσα μὲν ὠφελεῖσθαι ἐστὶν ἐπιμελόμενος πόλεως, τοῦτα ἐπλαυόμην· ὅσα δὲ ἐνοχλεῖν, οὐκ ἐδίδουν ἀπόνητα τούτων ἐκείνῳ ἦμεν. νῦν δὲ ἐπεὶ ἐχθροί ἐσμεν, δῆλον ὅτι ἐπιβουλεύσει ἀπόλωμι καὶ αὐτὸς ἐπιβουλεύσομαι καὶ ὁ οἶκος ὅλος, καὶ, εἴμαι, λυπηρῶς βιωσόμεθα, ὅλως τοὺς ἐχθροὺς

ἰχθρῶν καὶ πλησίον ἴχνη ἴδες, καὶ κρείττως ἡμῶν αὐτῶν ὁρῶντες. πῶς ἐκεῖνοι ἂν, ἔφη ὁ Κῦρος, τοῦτον τὸν σὺν ἡσυχίᾳ παρελθόντες λῶσαι; ἢ εἴτις τις ὅπη, ὦ Κῦρε, ἡ ψυχὴ μὴν, ἀφ' ἧς τὸ ὑβριζέσθαι καὶ ὀρχίζεσθαι, οὐ τὸ ἀσφαλίζεσθαι σκεπτόμενος διῆλθε, ἀλλ' ἀεὶ πρὸ τοῦ κύνεσθαι, ἄρα ποτὲ ἔστιν ἀπιόντας τ' ἂν καὶ ἡττοῦς ἰχθρῶν καὶ ἀνθρώπους, ὡς ἀφ' ἁπαλῆς μισῶν τὸν λῶ τις τ' αὐτὸν ἀδικεῖν, ἀλλ' ἵνα μὴ ὑποπίπτοντα βλάπτωσιν αὐτοί εἶναι; πειρασῶμαι, οἶμαι, αὐτὸς πονηρὸς ὢν, πᾶσι πονηροῖς ἐθέλειν εἶναι τοῦ συμφέροντος χρήσασθαι. λῶ δέ τις ἄρα καὶ βελτίων αὐτοῦ φανῆναι, διαβάλλει, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἀδίκως σε διήσας τῷ ἀγαθῷ ἀνδρὶ μάχεσθαι, ἀλλ' οἰκείῳ ἀρκίσαι τοῦτο μηχανώμενος, ἵνα ἀπίλῃ τ' αὐτοῦ βελτίονα. τοῦτο μήτε ἐμὲ ἀνιάσῃ καὶ σοὶ τοῖς πονηροῖς ἑκόντως, οἶμαι, κρείττων ἴσομαι.

26. Ἀκούσαντι τοῦτο Κύρῳ ἔδοξεν ἄξια ἐπιμελείας λέγειν, καὶ εὐθὺς εἶπε, τί σοι, ἔφη, ὦ Γαδάτα, οὐχὶ τὰ μὲν τείχη φύλακα ἱκανὸν ἐποίησας, ὅπως ἂν σοι εἴη ἀσφαλῶς χρῆσθαι ὁπόταν εἰς αὖθις ἴῃς; αὐτὸς δὲ σοὶ ἡμῖν ἐγκοιμήσῃ, ἵνα λῷόν μοι ἦτε ὥσπερ νῦν σοὶ ἡμῖν ὦσιν, οὗτός σε φοβεῖται, ἀλλὰ μὴ σὺ τοῦτον; ὁ δὲ ἡδόμενος σοὶ ὁρᾶν τὰ σῶν, ἡνίκα σοὶ αὖ χαίρεις ἔχων, σοὶ ἡμεῖς πορεύσομεν καὶ σύ τ' ἂν ἡμεῖς, ὡς γε μοι δοκῶ, πάνυ χρήσιμον εἶναι, ἐμοί τέ σοι ὡς ἐπὶ τὸν λῷω μᾶλλον πειρασόμενον. ἀκούσας ταῦτα ὁ Γαδάτας ἀπελθεῖν τε καὶ εἰπεῖν, ἆρ' ἐμοί, ἔφη, δικαίως ἂν ζυσκευασάμενον φθάσαι, πρίν σε ἐξελθεῖν; βούλομαι γάρ σοι, ἔφη, καὶ τῷ πατρὶ ἄγαλμεῖ' ἐμαυτοῦ. ναὶ μὰ Δί', ἔφη, φθάσῃς μᾶλλον, ἐγὼ γὰρ ἐπιχρήσω ἐς' ἂν καλῶς σὺ φῇς ἔχειν. οὕτω δὴ ὁ Γαδάτας ἀπελθὼν, ἐφύλαξε μὲν τὰ τείχη σὺν Κύρῳ ἃ ὠχυρώσατο, συνεσκεύάσατο δὲ πύργους ὁπόσους ἂν οἷόν τε μίσας καλῶς οἰκοῖτο. ἦγε δὲ καὶ τῶν ἑαυτοῦ τῶν τε πιστῶν οἷς ἤδιστο, καὶ ὧν ἠπίστει πολλοὺς, ἀναγκάσας τοὺς μὲν αὐτῶν καὶ γυναῖκας ἄγειν, τοὺς δὲ καὶ ἀδελφὰς, ὡς διὰ μέσου τούτοις κατέχοι αὐτούς. καὶ τὸν μὲν Γαδάτην ὁ Κῦρος σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν ἔχων ἦγε, καὶ ἐδίδου φορεῖα καὶ ὑδάτων καὶ χλόης καὶ σίτου, ὡς ἀεὶ σὺν τοῖς ἀφηνιῶσιν ἐσόμενος. 26

27. Ἐπεὶ δὲ παρεβάλλομεν καθ' ἑκάστην τὴν Βαβυλωνίαν πόλιν, καὶ ἐδόκει αὐτῷ ἡ ὁδὸς ἐπὶ μέσου πως ἰέναι τοῦ τείχους φίρειν, καλέσας 27

κωλίσας τὸν Γωβρύαν καὶ τὸν Γαδάτην, ἠρώτα εἰ ἄλλη ἐδὸς εἴη, γρ. ὅπῃ δέξει ὅτι τὸ στόμα σε ὅδη π' γρ. καὶ ὅπῃ δέξεις αὐτῷ ὅτι τὸ στρ. γρ. ἰδιᾶτο γρ. φορεῖται γρ. ἀπαρασκευάστατα τὰ ἑαυτ. ὅπως μὴ πάνυ πολισίον ἄγοι ὁ τείχος. καὶ ὁ Γωβρύας εἶπεν, εἰσὶ μὲν, ὦ βέλτιστε, καὶ πολλαὶ ὁδοί, ἀλλ' ἴσως, ἔφη, ἀνάμενον καὶ βουλεύσασθαι ἄν σε νῶν ὅτι ἐγγύτατα ἄγειν τῆς πόλεως, ἵνα καὶ " ἐπιδείξῃ αὐτοῖς τὸ στρατόμενον, ὅτι ζωὴ ἤδη πολύ τε ἰσχὺν καὶ καλόν, ἐπεὶ καὶ ὅτι ἐλαφρὸν ἔχεις, παρασκηνῆς τε ὡς αὐτὸ τὸ τεῖχος, καὶ " ἐξιᾶσιν ὑμᾶς ἐκ πολλοὺς ὄντας· νῶν δ' καὶ εἰ παρεσκευασμένοι τε ἐσὶν, ὥσπερ " παρὰ σε εἶπον ὅτι παρεσκευάσατο ἐς μαχούμενον, οἶδα ὅτι ἰδόντι αὐτοῖς τὸν σὸν δυνάμιν, πάλιν " ἀπαρασκευάσει τὰ αὐτοῦ φανεῖσι.

28 28. Καὶ ὁ Κῦρος ὡς ταῦτα εἶπε, δοκεῖς μοι, ὦ Γωβρύα, θαυμάζειν ὅτι σὺ μὲν πολὺ μείονα ἔχων στρατιὰν ἔλθοι, ὡς αὐτὸ τὸ τεῖχος παρασκάζων· νῶν " δ' πλείω δυνάμιν ἔχων γρ. δ' ἴσως πλείω δυνάμιν ἔχω σὺν ἤλθον ὑπ' αὐτὰ τὰ τείχη ἄγειν. ἀλλὰ γὰρ μὴ θαυμάζε, ἔφη· οὐδὲ γὰρ τὸ αὐτὸ ἐσὶ παρασκάζειν τε καὶ παρέχειν. παρασκάζει μὲν γὰρ ἀπιὼν, οὐδὲν παρέχει μένων " ὡς ἂν οἷόν τ' ἄριστα μάχεσθαι· ἀπίασι μέντοι οἱ σύφορώτατοι ἢ ἂν ἀσφαλίσωνται, ὑφ' ἧ ἂν πάσχοι γρ. ὡς ἂν ἄριστοι εἶεν μάχεσθαι· ἢ ἀπίασι ἢ εἰ σω. ἀπίοιεν. παρείναι δ' ἀνάγκη ἐσὶ σπανιωτάταις μὲ ταῖς ἀμάξαις, ἀνειργμένοις δ' καὶ τοῖς ἄλλοις σκευοφόροις ἐπὶ πολύ. τοῦτο δ' δεῖ πάντα παρακαλύπτειν τοῖς σκευοφόροις, καὶ μηδαμῆ φαίνεσθαι τοῖς πολεμίοις γυμνὰ σκευῶν τὰ σκευοφόρα φαίνεσθαι. ἀνάγκη οὖν οὕτω πορεύεσθαι, ἐπὶ λιπλὸν καὶ ἀδιὲς τὸ μάχιμον παρέχεσθαι. εἰ οὖν βουλοίμεθα σὺν ἧ τείχει ἀθρόοι καὶ παρασκευῆ, ὅπη παρασκευάζεσθαι, πολλοὶ ἂν ἱρμωμένοις ἐργασαίμεθα τὰ πολέμια. καὶ δὴ ἐπὶ μὲν ἐπὶ μακρὸν πορευομένοις μακρὰ καὶ αἱ ἐπιβοηθεῖαι, τοῖς δ' ὀπίσω τοῦ τείχους βραχὺ ὡς " τοὺς ἐγγὺς καὶ παρασκευασμένοις καὶ πάλιν ἀπελθεῖν. νῦν δ' μὴ μέσον ἀπέχοντες παρέχεσθαι ἢ ἐφ' ὅσον καὶ νῶν σκεπασμένοι πορευόμεθα, τὸ μὲν πλῆθος κατόψονται ἡμῶν, τὸ δὲ τῶν πανυφασμένων ὀπλων πᾶς ὄχλος δεινὸς φανήσεται. " ὥσθ' ἅρα καὶ οὕτως ἴσονται ἐπεξίασι ἢ μὴ ἐπεξίασι ἢ μὴ ἐπεξ. πολὺ παρορᾶσθαι αὐτοὺς σὺν ἂν ἀπαρασκεύοις λαμβάνοιμεθα. μῶν δ', ἔφη, ὦ ἄνδρες, οὐδ' ἐπιχειρήσουσιν ἐπὶ πᾶσαν ὁδὸν ἰόντ' ἐπὶ τεῖχος καὶ ἀπίοντα, ὥσθ' μὴ τὸ ὄπλον ὑπολείπεσθαι παντὸς κρείττους εἶναι· φοβεῖσθαι γὰρ ἡ ἐπιχώρησις. ἐπεὶ δ' ταῦτα

πῶτα εἶπεν, ἔδοξέ τι οἱ ἡδὺς τοῖς παροῦσι λέγειν, καὶ ὁ Γωβρύας ὥσπερ ἐκπλαγεὶς ἡγεῖτο. παρεμείξαμεν δὲ τὴν πόλιν ἔτι σκοτάζοντος, καὶ τὸ ὑπόλειπόμενον ἰσχυρότερον πιεζόμενον ἀπεχώρει.

29. Ἐπεὶ δὲ παρεβόησαν οὕτως ἐν τῇ γιγνομένῃ ὁμίλῳ ἀφικνεῖτο ὡς τὰ μηδόμενα τῷ "Ασσυρίων καὶ Μήδων, ὅ-γρ. σύμων ἡνωμένα ἀμφότερα, ἐκ τούτου δὴ τρία ὄντα τῷ "Ασσυρίων φρούρια, γρ. σύμων ἐν μὲν αὐτῶν τὸ ἀθρόισαν τὸν " προσβαλὸν βίᾳ εἷλεν. τῷ δὲ γρ. βίᾳ προσ. φρουρίων φοβῶν μὴ Κῦρος, πείθων δὲ Γαδάτας, ἵνα μὴ προσδιῶ νται τοὺς φυλάκους. ἐπεὶ δὲ ταῦτα διεπράξατο, πέμπει πρὸς Κυαξάρην, καὶ ἐπιστέλλων ἥκειν αὐτὸν ἐπὶ τὸ στράτευμα, ὅπως πρὸ ἐλθὼν τῷ φρουρίων ὧν εἰλήφασιν βιαίως δύσωσιν ὅ, τι χρήσοιτο, καὶ ἵππους ἔφασκεν αὐτῷ τὸ στράτευμα, καὶ ἅρματα τῶν ἄλλων ζυμβαλεῖν γενέσθαι, ὅ, τι ἂν δοκῇ καὶ τούτῳ πρᾶττειν. ἐκ δὲ τούτων ἐκέλευε, εἰπὲ, ἔφη, ἐπέρχου ἂν ὡς ἐκεῖνον ἵνα μὴ στρατοπεδεύσωμεν. ὁ μὲν δὴ ἄγγελος ᾤχετο τοῦτ' ἀπαγγέλων.

30. Ὁ δὲ Κῦρος ἐκέλευσεν ἐκ τούτου τὴν Γαδάταν τὸν τοῦ 30
Ἀστυάγους σκηνοῦν, ἐκ δὲ Κυαξάρει οἱ Μῆδοι ἐξέλθοι, τούτῳ καὶ παρασκευάσαι ὡς κάλλιστα τὴν τε ἄλλην καὶ παρασκευὴν ἐκ δὲ εἶχε, καὶ τὸν γυναικῶνα τὸν σκηνῆς, καὶ σὺν αὐτοῖς ὡς μυρίους ἄνδρας ἐξηρημένους εἶναι Κυαξάρῃ. οἱ μὲν δὴ ταῦτ' ἐπραττον. ὁ δὲ πεμφθεὶς ὡς τὸν Κυαξάρην, ἐπεὶ ἧκεν ὡς ἐπὶ ταλμένα, ἀκούσας ὁ Κυαξάρης αὐτοῦ, ἔγνω βέλτιον εἶναι τὸ στράτευμα μένειν ἐν τοῖς μηδοείοις· καὶ γὰρ οἱ Πέρσαι, οὓς μὲν ἐπέμψατο ὁ Κῦρος, ἦκον ἦσαν δὲ μυριάδες τέτταρες τοξοτῶν καὶ πελταστῶν. ὁρῶν οὖν καὶ τούτους πολλὰ συνεμένους τὴν Μηδικὴν, τούτων ἂν ἐδέετο ἤδιον ἀπαλλαγῆναι μᾶλλον ἢ ἄλλου ὄχλου εἰσδέξασθαι. ὁ μὲν δὴ ὡς τὸν Πέρσην ἄγοντα τὸ στράτευμα, ἐξέμενον τὸν Κυαξάρην, καὶ τὴν Κύρου " ἐπιστολὴν, εἰ μὴ δέοιτο ὁ στρατοπέδαρχος, ἐπεὶ σὺν ὑφ' γρ. αὐτοῖς, δεῖσθαι, αὐθημερόν, ἐπεὶ ἥκουσι παρόντα Κῦρον, ᾧ χρὴ ὡς αὐτὸν ἄγειν τὸ στράτευμα.

31. Ὁ δὲ Κυαξάρης τῇ ὑστεραίᾳ ἐπορεύθη σὺν τοῖς παρε- 31
μένοις Μήδοις ἐπὶ τὸν Κῦρον. ὡς ἠθέλησε ὁ Κῦρος προσιόντα αὐτὸν, γρ. τὰς τε ἐκ Παρσῶν ἐπιλαβὼν " τοὺς Πέρσας ἱππέας, πολλοὺς ἤδη ὄντας, καὶ τοὺς Μή-

δους

δους πάντως καὶ τοὺς Ἀρμβάτας καὶ τοὺς Ἰχναύτας, καὶ τοὺς ἄλλους
γρ. ἰππο- συμμάχους τοὺς ἱππότας τε καὶ ἱπποβάτας, ἀπήντα, καὶ
τάτας. ἀπήν- τες, ὅτι ἐπεδείκνυσι τῷ Κυαξάρῃ τὴν δύναμιν. ὁ δὲ Κυαξάρης, ἐπεὶ εἶδε
σιν αὐτὸν μὲν τὸν Κύρον πολλά τε καὶ καλὰ κἀγαθὰ σωτηριμβάνοντα,
σωτῆρα ἑαυτῷ δὲ ὀλίγου τε καὶ ὀλίγην ἀξίαν θεραπείαν, ἀπιόντι
ἤδεσθαι αὐτῷ εἶναι, καὶ ἄχθεσθαι αὐτὸν ἐλαύνειν. ἐπεὶ δὲ καιρὸς ἦν ὁ
Κῦρος λόγου δόντος ἔφασκε, ὡς φιλήσων αὐτὸν καὶ ἰόντα, ὁ Κυ-
αξάρης καταβὰς μὲν λόγου ἔφασκε, ἀπιστεῖν δέ· καὶ ἐφίλησε μὲν
αὐτὸν, δακρύων δὲ φανερὸς ἦν.

33 32. Ἐκ τούτου δὲ ὁ Κῦρος τοὺς μὲν ἄλλους ἀπαντᾶν ἐπι-
γρ. ἀπαντᾶν τάττει ὡς συμβαλοῦντας ἀπαντικρὺ· αὐτὸς δὲ λαβόμενος τῆς δεξιᾶς τοῦ
Κυαξάρους, καὶ ἀπαγαγὼν αὐτὸν τῆς ὁδοῦ ἔξω ὑπὸ φοίνικας τινας,
ἔνθα τι Μηδικὸν πῖλον ὑποβάλλειν συμβαλοῦσιν αὐτῷ, καὶ καθίσας
γρ. ἐπὶ τὸν ἀ- αὐτὸν καὶ παρακαθησάμενος ἤρετο ὧδε, εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ θεῖε
δελφεόν, θεῶν, ὦ θεῖε, τί μοι ὀργίζῃ; καὶ τί χαλεπὸν ὀφθὲν οὕτω χαλεπῶς
γρ. ἀπεκρίνα- φέρεις; σὺ δὲ ταῦτα δὴ ὁ Κυαξάρης ἀπεκρίνατο τοιάδε, ὅτι, ἔφη,
το, ὅτι, ὦ Κῦρε, ὦ Κῦρε, δοκῶν σε δή, ὃ ὅσον ἀνθρώπων μισήμην ἐφανέτην, καὶ τὴν
πόλιν προδόντων καὶ πατρὸς βασιλέως στερίσκοντα, καὶ αὐτὸς
βασιλεὺς νομιζόμενον εἶναι, ἐμαυτὸν μὲν ὁρῶν οὕτω πεπεισμένως καὶ
ἀναξίως ἐλαυνόμενον, σὲ δὲ τῇ ἐμῇ θεραπείᾳ καὶ τῇ ἄλλῃ δυνάμει
μέγαν τε καὶ μεγαλοπρεπῆ παρεχόμενον. καὶ τοῦτο μὲν οἰσθα
μοι καὶ ὑπὸ πολεμίων παθεῖν, πολὺ δέ, ὦ ζεῦ, χαλεπώτερον ὑφ'
ὧν ἥκιστα ἐχρῆν ταῦτα πεισομένους. ἐγὼ μὲν γὰρ δοκῶ δικαίως ἂν
γρ. γῆς καὶ τῆς ἄλλης ἀρχῆς τὴν ἀρχὴν ἀφεῖναι τοῖς ἐμοὺς ἐμοῦ ἀμελησασιν καὶ ἐπιτηδείως ἐμοί. οὐ γὰρ
δῶναι τοῖς ἐμοῖς ἀγνοῶ τοῦτ', ἔφη, ὅτι οὐ σύ μοι μόνον μείζων εἶ, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐμοὶ
γρ. ἀπαλλά- δοῦλοι ἰσχυρότεροί εἰσί μοῦ· ὥστε πάλαι μοι, καὶ καλῶς ἂν ἐμοὶ
σεσθαι μοι, νοι εἶεν, ὥστε δύνασθαι ποιεῖσθαι μᾶλλον ἐμὲ κακῶς ἢ πάσχειν ὑπ'
ἐμοῦ.

33 33. Καὶ ἅμα τοῦτο λέγων, πολὺ ὑπὸ μᾶλλον συνεσπᾶτο ὑπὸ
τοῦ δακρύου· ὥστε καὶ τὸν Κῦρον ἐπισπάσασθαι ἐμπλησθῆναί τε δα-
κρύων τὸ ὄμμα. ἐπιχανὼν δὲ μικρὸν ἔλεξε τοιάδε ὁ Κῦρος, ἀλλὰ
γρ. ἀλλ', τοῦτο μέν, ἔφη, ὦ Κυαξάρη, οὔτε λίχνός ἀλλήθως, οὔτε ἀργῶς γε
γνάσκεις; εἰ οἶσθα τὴν ἐμὴν παιδιὰν Μήδους καλεῖσθαι, ὥστε ἴσα-

νοῦς

νοὺς εἶναί σε κακῶς ποιεῖν. τὸ μὴ τοι σὲ δομοῦναι καὶ φοβεῖσθαι οὐ θαυμάζω· εἰ μή τι καὶ δικαίως ἢ ἀδίκως αὐτῆς χαλεπαίνεις, παρήσω τοῦτ' (οἶδα γὰρ ὅτι βαρίως ἂν φέροις ἀκούων ἐμοῦ λοιδορουμένου ὑπὲρ αὐτῶν.) τὸν μὲν τοι αὐθαδῆ ἄρχοντα πᾶσιν ἄμα χαλεπαίνειν τοῖς ἀρχομένοις, τοῦτ' ἐμοὶ δοκεῖ μέγα ἁμάρτημα εἶναι. ἀνάγκη γάρ, ἢν δεῖ τὸ πολεμοῦς μὲν φοβεῖν, πολεμοῦς δὲ χθρους ποιεῖσθαι· δεῖ δὲ τὸ ἄμα πᾶσι χαλεπαίνειν, πᾶσιν αὐτοῖς ὁμόνοιαν ἐμβάλλειν. ὧν ἕνεκα, ἔφη, ἐγὼ οὐχὶ ἀποπέμπω ἄνδρα ἐμαυτοῦ τοιοῦτος, φοβοῦμαι μή τι χθροῖς δεῖ τὸν σὸν ὀργίλον ὄντα, πολίτας ἡμῖν λυπήσῃ. τοσοῦτα μὲν σοὶ σὺν τοῖς θεοῖς ἐμοῦ παρόντος ἀσφαλῶς ἕξει σοι. τὸν μὲν τοι σὲ νομίζειν ὑπ' ἐμοῦ ἀδικεῖσθαι, τοῦτ' ἐγὼ χαλεπῶς πάνυ φέρω, εἰ ἀσκῶν ὅσον δυνάμεθα τοὺς φίλους ὡς πλεῖστα ἀγαθὰ ποιεῖν, ἔπειθε πάντα ποιοῦντα τοῦτο δικαίως ἐρεθίζεσθαι. ἀλλὰ γάρ, ἔφη, μὴ οὕτως εἰκῇ ἡμῖν αὐτοὺς αἰτιώμεθα, ἀλλ', εἰ δυνατόν, σκοπῶμεν κατὰ τί ὁποτέροις τὸ πρὸς ἐμοῦ ἀδίκημα. καὶ τὸν σὸν φίλους δικαιοτέρους ὑπολήψει" ἐγὼ ὑπολήψομαι. οὐ γὰρ τι ἐγὼ φαίην κακὸν πεποιηκὼς, ὁμολογῶ ἀδικεῖν· οὐ μὲν οὐδὲ μηδὲν φαίνομαι κακὸν πεποιηκὼς, μηδὲ βουληθεὶς, οὐ καὶ σὺ ἂν ὁμολογήσῃς μηδὲν ὑπ' ἐμοῦ ἀδικεῖσθαι; ἀλλ' ἀνάγκη, ἔφη, οὐ γὰρ ἔστιν" ἀγαθὸν πεποιηκέναι σε δῆλον· ὦ, καὶ πολλοὺς" πολεμίους ἂν μᾶλλον ἢ μείρειας; δίκαιον γοῦν, ἔφη. ἆρα τίνας, ἔφη ὁ Κῦρος, σκοποῦμεν τοὺς ἐμοὶ πεποιηκότας πάντα κακὰ ἢ τοὺς ἐμὲ εὖ ποιήσαντας; οὕτω γὰρ δὴ μάλιστα δῆλον ἔσται ὅ,τι τι αὐτῶν ἀγαθὸν ἐποίησεν. καὶ μὴν, ἔφη, κακόν. ἀρξώμεθα δή, ἔφη, ὁπόθεν τῆς ἀρχῆς, ἐξ οὗ σὺ καὶ σοὶ δοκεῖ ἀρκοῦντως ἔχειν. σὺ γὰρ δήπου ἐπεὶ ἦλθε πολλοὺς πολεμίους ἡγούμενος, καὶ τούτους ἐπὶ σὲ καὶ τοὺς σοὺς χώρους ὡρμημένους, εὐθὺς ἐπεμπες ὡς τι τὸ Περσῶν κράτος, συμμάχους αὐτούμενος, καὶ ὡς ἐμὲ ἰδίᾳ, δι' ὃν μάλιστα πεισθῆναι αὐτὸν μὲ ἐλθεῖν ἡγούμενον, εἰ τινες Περσῶν ἴοιεν. οὐκοῦν ἐγὼ ἐπειδὴ ἐλθὼν τι τοῦτο ὑπὸ σοῦ, καὶ παρεγενόμην, ἄνδρας ἄγων σοι" ὡς ἐγὼ ἐνόμιζον πλείους τε καὶ ἀμείνους; ἦλθες γάρ, εὖ ἴσθι, ἔφη, σὺ τούτῳ πρῶτον μοι πρῶτον εἰπὲ, ἔφη, πότερον" ἀδικίαν ἐμοῦ ὡς σὺ κατέχων, ἢ μᾶλλον ὑπερφρονῶν; δῆλον, ἔφη ὁ Κυαξάρης, ὅτι ἔκ τινος μὲ

γε τούτων εὐεργασίαν. τί δ', ἔφη, ἐπειδὰν οἱ πολέμιοι ἥλθον, καὶ
γρ. κατανόησις τὴν μάχην ἀγωνιζόμενος ἔδει σὲ αὐτὸν, ἢ τούτῳ κατανοήσας με ἢ πόρρω πόθεν ἔδησας, ἢ κινδυνεύοντα φεῦσαι μᾶλλον; οὐ μὰ τὸν Δί', ἔφη, οὐ
γρ. ἢ τινος καὶ δ. μᾶλλον δὲ δή. τί δ', ἔφη, ἐπεὶ νίκης ἠξιοῦμεν σὺν τοῖς θεοῖς ἡμᾶς ἔργους, καὶ ἀναχωρήσαντων τῶν πολεμίων, πυρρηχίλοιμι σε ἰέναι, ὅπως κοινῇ μὲ
γρ. εἶπ καλὸν καὶ μαθεῖν καὶ κοινῇ Συμβαίνει, τοῦτ' ἤδη πιμελήσθαι, κοινῇ δὲ πονηρίσθαι, κοινῇ δὲ κινδυνεύειν ἐμοῦ κατηγορήσει; ὁ μὲν δὴ Κυαξάρης ἔφη "σὺ μὲν ἴσως
Cum.
γρ. τὸν γρ. ἀλλ' εἰ ἐξ αὐτὸν ἀφικνεῖται. ὁ δὲ Κῦρος πάλιν ἤλεγχε ὧδε, "ἀλλ' ἐπεὶ σοὶ τοῦτο σαφῶς ἡδίον σιν ἢ ἀπελαύνειν, τόδε γε, ἔφη, εἰπέ, εἴπερ ἀδικεῖσθαι νόμιμόν σιν, ὅπου, ἐπειδὴ ἔοικεν τὸν ἀσφαλῆ εἶναι τὸ διάκειν, σὺ μὲν "αὐτὸν τὸν ἀφῆκα τούτου δ' κινδυνεύειν μᾶλλον, ἢ πίας δὲ τῶν
γρ. τὸν κινδυνεύειν, δὲ τ. σ πίμψαι σῶν πιμψάντων ἰδόμενον σι; εἰ γὰρ τοῦτο αὖτ' ἡδίκει, ἄλλως τε καὶ σοὶ παρεσκευάσ' ἐμαυτὸν σι Σύμμαχον, τοῦτ' ἂν πικρὸν ζεῦξ, ἔφη,
μοι ἐδίδου ἐμὲ γρ. τὸν ἐπιδεικνύσθαι. ἐπεὶ σ' ἂν καὶ σοὶ "σῶν πιμψάντων ἰσίως ὁ Κυαξάρης, ἀλλ' εἰ μηδὲ τοῦτ', ἔφη, βούλει ἀπελαύνειν, σὺ τοῦτο τοιοῦτόν γε λέγε, εἴπ ἂν ἡδίκησθαι, ὅπ Σου ἀπελαυνόμενοι ἐμοὶ, ὡς σὸν ἂν βούλοιο, εὐθυμουμένους ὁρῶν Μήδους τούτους, παύσας αὐτοὺς ἀναλ-
γρ. σὺ ἐς ἡ γρ. ὁπ ἐπ στι ἀμεινον δοῦναι ἐδίδ. ἐ ἐ δὲ ῥᾷον γρ. ἐδίδ ἰω κάζεσθαι κινδυνεύοντας ἴεναι, εἴπ ἂν σι δικῶ τοῦτο χαλεπὸν ποιῆσαι, ὅπ ἀμελήσας δ' ὀργίζεσθαί σοι, ἐπὶ τούτοις πάλιν ἤτουν σὲ οὐ ἡ "σι οὔτε σοὶ μέλον ὃν δυνατὰ μοι ἀδίν, οὔτε ῥᾷον Μήδους ἐπιτιχεῖν ἀγαθὸν ὄν τ' ἐμοὶ βελόμενον δῆτ' ἐπαζ ἠτησί σι δοῦναι μοι. σὺ μὲν οὖν τοῦτο τυχὸν πιρὶ ζεύ," οὐδὲν ὧν μοι τάττεις πείσομαι. ἰλθὼν δ' ἐπηθον αὐτούς, καὶ οὓς ἐπεισα, τούτους λαβὼν ἐπορευόμην, σὺ δ' ἐπιτιξίψας θ'. εἰ δὲ τοῦτό γε αἰτίας ἄξιον νομίζεις, οὐσὶ ὅ, τι ἂν δίδως, ὡς ἔοικε, δίκαζε πιρὶ σοῦ ἀναπόδεικτον. σὺ μὲν οὖν ἐξωρμήσαμεν οὕτως. ἐπεὶ δ' ἐξήλθομεν, τί μοι πιστευθὲν ἐμοῦ οὐ φανερὸν ἐστιν; οὐ τὸ στρατόπεδον ἠλόκει τῶν πολεμίων; οὐ πεύθεσι πολλοὶ τῶν ἐπὶ σὲ ἐλθόντων; ἀλλὰ μὴν τῶν γε ζώντων ἐχθρῶν οὐ πολλοὶ μὴν ὑπολιπὼν ἐστρέψατο, πολλοὶ δὲ ἵππων; χρήματά γε μὴν τὰ μὲν τῶν φευγόντων καὶ ἀγαθὰ ὄντα τὰ σὺ σπέρχεσθαι ποιῶ ὁρᾷς τοὺς σοὺς φίλους καὶ ἰχθροὺς καὶ ἀγαθοὺς, τὰ μὲν σοί, τὰ δ' αὐτοῖς ὄντα τὴν σὴν ἀρχήν. τὸ δὲ πάντων μέγιστον καὶ κάλλιστον, τὴν μὲν σὴν χώραν αὐξανομένην ὁρᾷς, τὴν δὲ τῶν πολεμίων μειουμένην.

ὑμῶν· καὶ τὰ μὲν τῶν πολεμίων φοβερὰ ἐχόμενα, τὰ δὲ σὰ, τὰ ἐντεῦθεν εἰς τὴν Συρίαν ἐπικράτεια συγκαλαπατᾶσθαι, ὥστε πάντα σοι προσκεχωρηκότα. τούτων δὲ εἴπ. καιρόν σοι ἦ " εἴπ. γ'. εἴπ μὲ ἀγαθὸν, μανθάνειν μὲν ἔγωγε βούλομαι σὺν οἷς ὅπως ἂν εἴποιμι· ἀκηδέστερον μέντοι, ἔφη, οὐδὲν καλύει. ἀλλὰ λέγε ὅ, τι γιγνώσκεις ἄριστον αὐτῶν. ἀγ.

34. Ὁ μὲν δὴ Κῦρος οὕτως εἶπεν ἐπαύσατο. ὁ δὲ Κυαξάρης εἶπε πρὸς ταῦτα τάδε· ἀλλ', ὦ Κῦρε, ὡς μὲν σὺ πεπείσμεθα καὶ ἡμεῖς, σὺν οἷς ἴσμεν ὅπως χρὴ λέγειν· ἐῶ γε μέντοι, ἔφη, ἴσθι, ὅτι ταῦτα τὰ ἀγαθὰ τοιαῦτά ἐστιν, οἷα, " ὅσῳ τελεώτερα φαίνηται, τοσούτῳ μᾶλλον ἐμὲ βαρύνει. τὸν τε γὰρ χόρτον, ἔφη, ἐγὼ ἂν τῶν σῶν ἐθελοίμην τῇ ἐμῇ δυνάμει μείζω ποιεῖν, μᾶλλον ἢ τῶν ἐμῶν ὑπὸ Συρίοις οὔτως αὐξανομένων. σοὶ μὲν γὰρ ταῦτα ποιεῖν καλὰ, ἐμοὶ δέ γε ἴσως " πρὸ ταῦτα ἀπιμίαν φέρουσι. καὶ χρὴ μαθεῖν γε, " ἔφη, ἐγὼ ἄν σοι δοκῶ ἥδιον οὕτω δωρεῖσθαι, ἢ παρὰ σοῦ λαμβάνειν ἂν σὺ τῶν ἐμοὶ δίδωσ. τούτοις γὰ ταλαιπωρούμενος ὑπὸ σοῦ καὶ " μόλις αὐθάνομαι οἷς πιστεύεσθαι γιγνόμενα. καὶ τοὺς ἐμοὺς ὑπηκόους ἰδὼν μακρῷ γε ἀδικουμένους ὑπὸ σοῦ, ἦπλον ἂν δοκῶ λυπεῖσθαι, ἢ τῶν ὁρῶν ὅτι μεγάλα κἀγαθὰ πεπόηκασιν ὑπὸ σοῦ. εἰ δέ σοι ταῦτα, ἔφη, δοκῶ ἀγανακτούντως σκυθρωπάζειν, μὴ σὺ ἐμοὶ ταῦτα, ἀλλ' σὺ σοὶ τρέψας πάντα, κωλύσασθαι οἷά σοι φαίνεται. πρῶτον μὲν, ἔφη, εἴ τις κωλύει, ἃς σὺ τρέφεις φυλακὰς ἑαυτοῦ τι καὶ τῶν σῶν, τούτους βεβαιοῦν ἑαυτῷ γνωσιμωτέρους ἢ σοὶ ποιήσειεν, ἆρ' ἂν ὠφελοῖσί σε τούτῳ τῷ βεβαιοῦσθαι; εἰ δὲ τοῦτό σοι δοκεῖ μικρὸν εἶναι, καὶ ἐκεῖνο κωλύσειεν· εἴ τις τοὺς σε βεβαιοῦντας, οὓς σὺ κατὰ φρουρεῖς καὶ " βεβαίους ἕνεκα κίνηται, τούτους οὕτως ἀφεῖναι ὡς ὀκνοῦσιν μᾶλλον ἢ σοῦ βουλόμενοι εἶναι, ἆρ' ἀντὶ τούτου τῆς εὐεργεσίας χάριν αὐτῷ εἰδέναι; πῶ δὲ (ὃ μάλιστα ἄνθρωποι ἀπαξιοῦσί τι κατὰ βεβαιοῦσιν οἰκειότεροι) εἴ τις γυναῖκα τὴν σὴν οὕτω βεβαιοῦσθαι ὡς αὐτὸν φιλεῖν μᾶλλον ποιήσειεν ἑαυτὸν ἢ σὲ, ἆρ' ἂν σε τῇ εὐεργεσίᾳ ταύτῃ ὠφελοῖ; πολλοῦ γ' ἄν, ἔφη, οἶμαι, καὶ δεοῖ· ἀλλ' εὖ οἶδ' ὅτι πάντων ἂν μάλιστα ἀδικοῖ σε τοῦτο ποιῶν. ἵνα δὲ εἰπω καὶ τὸ μάλιστα τῇ ἐμῇ πάθῃ ἐμφυεῖς, εἴ τις οὓς σὺ ἤγαγες Πέρ-

34

γρ. ὅσῳ ἂν μᾶλλον τελεώτερα φαίνηται.

γρ. πῶ γρ. ἔφη, ὥστε ἂν μοι δοκῶ ἥδιον σοι δ. λαμ. οἷς σὺ γρ. μᾶλλον

γρ. τεκτόνες

σας οὕτω διαπράττεσθαι, ὥσθ' αὐτὸ ἡδίον ὑπολαμβάνειν ἢ σοί, ἄρ' ἂν φίλον αὐτὸν νομίζοις; οἶμαι μὲν οὔ. ἀλλὰ πολεμιώτερον ἂν ἢ εἰ πολλὰς αὐτῶν κατακάνοι. τί δ', εἴ τις τῶν σῶν φίλων, φιλοφρόνως ζῶ εἰ τὸ βίον λαμβάνειν ὁπόσα ἐβούλετο, εἶτ' αὐτὸς τοῦτο ποιοῖ; ἆρ' οὐκ ἂν ἡγοῖο τὸν τοιοῦτον ἄμεμπτον φίλον νομίζειν; νὴ μὰ τοῦτον, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰ μὴ τοῦτο, ἀλλὰ τἀναντία τούτου δοκῶ πεπονθέναι. σὺ γὰρ ἀληθῆ λέγεις, εἰ πολλῷ ἐμοῦ τοὺς ἐβούλετο ἄγειν, λαβὼν ὅσην εἶχε πᾶσαν μετὰ τῶν δυνάμεων, ἐμὲ δὲ ἔρημον καὶ λιπὼν. καὶ νὴ Δία ἐλαθεῖς τῇ ἐμῇ δυνάμει, ἄγοις δ' ἂν μοι, καὶ τῶν ἐμοὶ χρόνον αὔξεις σὺν τῇ ἐμῇ δυνάμει· ἐγὼ δὲ δοκῶ, οὐδὲν σωφρονῶν ὧν τῶν ἀγαθῶν, παρέχειν ἐμαυτὸν ὥσπερ γυνὴ ὧν ποιεῖν καὶ τοῖς τε ἄλλοις ἀνθρώποις, καὶ τοῖσδε τοῖς ἐμοῖς ὑπηκόοις. σὺ μὲν γὰρ αἰνῇς φαίνῃ, ἐγὼ δὲ σὸν ἄξιον ἀεχθῆναι. τοῦτο οὖν σοι δοκεῖ εὐεργετήματα εἶναι, ὦ Κῦρε; εὖ ἴσθ' ὅτι εἴπερ ἐμοὶ σὺν θεῷ, οὐδενὸς ἂν οὕτω μᾶλλον ἐπιστρέψαι ἐφυλάττου, ὡς ἀξιώματι καὶ χρήμασι. τί γὰρ ἐμοὶ τιμιώτερον τοῦ γιγνώσκεσθαι, αὐτὸν δὲ ἀπημαγίζεσθαι; οὐ γάρ τοι ἐγὼ Μήδων ἦρχον διὰ τὸ κρείττων πάντων αὐτῶν εἶναι, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τὸ καὶ αὐτοὺς τούτους ἀξιοῦν ἡμᾶς αὐτῶν πολὺ βελτίονας εἶναι.

35 35. Καὶ ὁ Κῦρος ἔπη λέγοντος αὐτοῦ ὑπολαβὼν εἶπε, σὺ δὲ τῶν θεῶν, ἔφη, ὦ Θεόκριτε, εἴπερ καί σοι σὺν θεῷ ἐστὶ χαρίσασθαι, καὶ σὺ νῦν ἐμοὶ χάρισαι ὧν ἄρτι δεηθῶ. πάντως, ἔφη, τὸ νῦν εἶναι μεμφόμενός μοι. ἐπειδὰν δὲ πείσωμεν ἡμᾶς λάβῃς, ὅπως ἐχόμενός σοι, ἵνα μή σοι φαίνῃ τὰ ὑπ' ἐμοῦ πεπραγμένα ἐπὶ τῷ ἀγαθῷ τοῦ ζῆν πεποιημένα, ἀπαλλάξομαί σε ἐμοῦ. ἐπὶ τῷ ἀγαθῷ ἐστὶ, ἵνα μή σοι φαίνῃ τὰ ὑπ' ἐμοῦ πεπραγμένα, ἀπαλλάξομαί τε ἐμοῦ σε. ἀπαλλάξει με, ἐὰν σὺ μηδὲ μετέχοις ἐχθρὸς ὢν ἐμοί. ἀλλ' ἐγὼ τοῦτον οὐ νομίζω εἶναι. ἵνα δὲ εἰδῇς ὅτι οὐκ ἐγὼ ἐμαυτὸν ἐξαπατῶ, ἐγὼ σοὶ ἐπὶ τούτοις ἐγγυῶμαι ἐμαυτόν. καὶ γὰρ ἔστω τοι, ἔφη ὁ Κυαξάρης, καλῶς λέγεις. "καὶ γὰρ ποιήσω τοῦτο, ἔφη. καὶ σὺ οὖν, ἔφη ὁ Κῦρος, ἢν καὶ φιλήσῃς σε; εἰ σὺ βούλει, ἔφη. καὶ σὺ οὖν ἐπιστρέψεις με ὥσπερ ἄρτι; σὺν ἐπιστρέψομαι, ἔφη. καὶ δὴ ἐφίλησεν αὐτόν. ὡς δὲ εἶδον οἱ Μῆδοι καὶ οἱ Πέρσαι καὶ ἄλλοι πολλοί, (πᾶσι γὰρ ἐμέλησεν ὅ, τι σὺν τούτων ἔσοιτο) εὐθὺς ἠσπάσαντό τε καὶ ἐφιλοφρονήσαντο.

36. Καὶ

36. Καὶ ὁ Κυαξάρης ἧ καὶ ὁ Κῦρ⊙ ἀναβάντες ἐπὶ τοὺς ἵππους ἠγῶνθ, καὶ ἐπὶ μὲ τῷ Κυαξάρει οἱ Μῆδοι ἕπονθ (Κῦρ⊙ δ' αὐτοῖς οὕτως ἐπέδοσιν) ἐπὶ ἧ τῷ Κύρῳ οἱ Πέρσαι, ἐπὶ ἧ τούτοις οἱ ἄλλοι, ἐπεὶ ἧ ἀφικν͂θ ἐπὶ τὸ σφετ⊙ πεδίον, καὶ κατέστησαν τ Κυαξάρ͂ν εἰς τὼ κατασκόπω μ͂λλον σκιλοῦ, οἷς μὲ ἐπιτέταχτο παρισκόπαζον τὰ ἐπιτηδ͂α τῷ Κυαξάρει· οἱ δὲ Μῆδοι ὅσον χρόνον χαλὼ ⊙ὐδὲν ἐπ͂ν ἦλθ ὁ Κυαξάρης, ἡσύα⊙ς αὐτὸν, οἱ μὲν καὶ '' αὐτοὶ ἀφ' ἑαυτ͂ν, οἱ ἧ πλέονσι ὡς κεκέλευσθ ὑπὸ Κύρ͂, δ͂ρα ἄρχοντες, ὁ μέν τις οἰνοχόον καλέν, ὁ ἧ ὀψοποῖν ἀγαγ͂ν, ὁ ἧ ἀρτοποῖν, ὁ ἧ μυσυργ͂ν, ὁ ἧ ⊙ἀπόμαχα, ὁ ἧ ἰδ͂ν τι καλὼ· πᾶς δέ τις ὡς ἐπὶ πολὺ ἕκ τ ἂν εἰλήφει ἐδωρέατο λευσι, σ⊙ αὐτῷ· ὥστε τὸν Κυαξάρ͂ν μιᾶ γιν͂σκ͂ν, ὡς ⊙ὐκ Κῦρ⊙ ἀφίκ⊙ αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ, οὔτε οἱ Μῆδοι ἦπόν τ αὐτῷ ⊙ὐδὲν ἧττον τ πν͂ ἢ κ͂ ⊙ὐδ⊙θεν. γρ. αὐτοὶ καθ' ἑαυτούς. οἱ ἧ πλέονσι ὑπὸ Κύρ͂ ἰκνοῦντο.

37. Ἐπὶ δὲ ἧ δεῖπν ὥρα ἦν, καλέσας ὁ Κυαξάρης ἠξίν τὸν Κῦρ⊙, Ἀλλ' χρόνον ἰδέν͂θ αὐτὸν, σωθ͂ναι. ὁ ἧ Κῦρ⊙ εἶπε, μὴ δὴ σὺ κέλευε, ὦ Κυαξάρη. ἢ οὐχ ὁρᾶς ὅτι οὗτοι οἱ παρόντες ὑφ' ἡμῶν πάντες '' ἐπηρμένοι πάρεισιν; ἄκ⊙ καλῶς ἂν ποιήσαιμι, εἰ τούτων ἀμελῶν τῶν ἐμοὶ ἡδέν͂ν ἥκοντ͂ν δοκοίην· ἀμελεῖς ἧ δοκ͂ντες οἱ σφᾶς ὦσι, οἱ μὲ ἀγαθοὶ πολὺ ἂν ἀθυμότεροι γίγνοιντο, οἱ ἧ πονηροὶ πολὺ ὑβριστότεροι. ἀλλὰ σὺ μέ, ἔφη, ἄλλως τι κ͂ ὀδὸν μακρὸν ἥκων δείπν͂ ἤδη· καὶ εἴ λοιός σε τιμ⊙σιν, ἀνταπαίζου καὶ εὐωχ͂ αὐτοὺς, ἵνα σε καὶ θαῤῥήσωσιν. ἐγὼ ἧ ἀπιὼν ἐφ' ἅμ͂ '' ἕλεγον τρέψομαι· ⊙ὕτω σοί, ἔφη, ⊙ἐδὲ ἧ ἐπὶ τὰς αὐλὰς παρέσονται πάντες οἱ ἐπικαίριοι, ὅπως βελτίω μέθ' ἡμῶν σοὶ τί χρὴ ποιεῖν τοιοῦδε. σὺ σέ ἡμῖν ἐμβαλε πομπὸν ⊙ὗτοσί, ποτέρωσε ἐπὶ δόκε σκηνήσαι, ἢ καιρὸς ἤδη λαλύειν τῶν σκηνῶν. γρ. λέγω

38. Ἐκ τούτου ὁ μὲ Κυαξάρης ἀμφὶ δεῖπνον εἶχεν. ὁ ἧ Κῦρ⊙, συλλέξας τοὺς '' ἡγεμονικωτέρους τ φίλων καὶ θρονεῖν καὶ συμπαίζειν ἐπὶ δεῖπνον, ἐλέχθη τοιάδε, Ἄνδρες φίλοι, ἃ μὲ δὴ πρῶτα εὐξάμεθα, σὺν θεοῖς πάρεστιν ἡμῖν. ὅπου γὰ ἂν πορευώμεθα, κρατοῦμέν τ χώρας· καὶ μὴν δὴ καὶ τὰς πολεμίους ὁρῶμεν μεμαθ͂κ͂ας, ἡμᾶς ἧ αὐτὰς πλείονάς τε καὶ ἰσχυροτέρους γιγν⊙μένους. εἰ ἧ ἡμῖν ἔτι θελήσειαν οἱ νῦν γρ. ἡγεμονικωτέρους. οἱ ἧ φίλους καὶ θρονεῖν καὶ συμπαίζειν ἐπὶ πάντας

πρεσβυτέρους συμμαχεῖν παρεμεῖναι, καὶ πολλῷ ἂν μᾶλλον ἀνῦσαι δυνάμεθα καὶ εἴπερ βιάσασθαι κακεῖνός, καὶ εἴπ πᾶσιν δόξει, ὅπως οὖν τὸ μὴ μείωσις πλείστης ζωμδυκῆς τῶν Συμμάχων, οὐδὲν μᾶλλον τοῦτο ἐμὸν ἔργον ἢ καὶ ὑμέτερον μηχανᾶσθαι. ἀλλ' ἅπερ καὶ ὅπαν μάχεσθαι δέῃ, ὁ πλείστης χρεωστεύμενος ἀλκιμώτατος δεξιώτατος εἶναι· οὕτω καὶ ὅπαν τε δέῃ βελῆς, ὁ πλείστης ὁμογνώμονας ἡμῖν ποιήσας, οὗτος δικαίως ἂν λιπαρώτατός τε καὶ πρεσβυτικώτατος κρίνοιτ' ἂν εἶναι. μὴ μόνοι ὡς λόγῳ ἡμῖν ἐπιδεξόμενοι οἷοι ἂν εἴημεν ποιεῖν ἅπερ ἐκεῖνος αὐτῶν, τοῦτο μελετᾶτε· ἀλλ' ὡς τοὺς πεπεισμένους ὑφ' ἑκάστου δῆλον ἴσεσθε οἷς ἂν πειθώμεθα οὕτω παρασκευάζεσθε. καὶ ὑμεῖς μέν, ἔφη, τούτων ἐπιμελεῖσθε· ἐγὼ δ' ὅπως ἂν ἐγγένοιτο τὴν ἐπιτηδειότατα, ὅσα ἂν ἐγὼ δυνατὸς ὢν εἰδείην πρὸς εὐβουλίαν βελεύων, τούτων πειράσομαι ἐπιμελεῖσθαι.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

Κύρου παιδείας βιβλίον ε'.

ΤΑῦτα μὲν δὴ τὴν ἡμέραν οὕτω διεπονήσαντες, ἀνεπαύοντο· τῇ δ' ὑστεραίᾳ περὶ ἧπερ ἐπὶ τοὺς Κυαξάρου φύλακας πάλιν οἱ Σύμμαχοι. ἐν ᾧ οὖν ὁ Κυαξάρης ἐκοσμεῖτο, ἀκούουσιν ἐπὶ πολὺν ὄχλον ἐπὶ τῆς φύλακος εἶναι, ἐν τούτῳ οἱ φίλοι τοῦ Κύρου προσῆλθον οἱ μὲν Καδουσίους ἀγοντες αὐτῶν μάρτυρας, οἱ δ' Ὑρκάνιους, " ὁ δὲ τῆς Γωβρύου, ὁ δὲ τῆς Σάκας. ὁ δὲ τῆς Γωβρύου. τοιοῦτον μὲν προσῆλθε, δόλωμον δὲ Κύρου μάρτυρας. ἔνθα δὴ ὁ Κῦρος γιγνώσκων ὅτι ὁ Γαδάτας πάλαι λελοιπὼς τὸν φόβον μὴ λυθείη ὑπὸ τοῦ χρόνου, ἐπιγελάσας εἶπεν, ὦ Γαδάτα, δῆλον, ἔφη, εἰ ὑπὸ Ὑσπάτου τοῦδε πεπεισμένον τοῦτο γιγνώσκειν ἃ λέγεις. καὶ ὁ Ὑσπάτου Γαδάτας ἀναλείνας τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν, ἀπώμοσεν ἢ μὴν μὴ ὑπὸ Ὑσπάτου τοῦτο πεπεῖσθαι ἃ γιγνώσκει· ἀλλ' οἶδα, ἔφη,

ἴφη, ὅτι ἰὼ ὑμῖς ἀπόλησι, ἤρρει τὰ ἐμὰ πανταχῶς. Ἀλλὰ ταῦτ' γρ. τούτων
ἴφη, καὶ ἐγὼ αὐτὸς ἐθεασάμην, ἐρωτῶν εἰ εἰδείη τινα γνώ- τοὺς δικαζο-
μιλον, ἐρωτ. μένους
μιλον ἔχοι περὶ τῆς Ἀβρώνης ἢ σφετέρας. καὶ ὁ Κῦρος εἶ- γρ. τί σὺ τῷ
πεν, ἀδίκως γὰρ ἐγὼ, ὡς ἔοικεν, Ἰσσαμβᾶ αἰτῶμαι. καὶ ὁ Ἰ- ἔχεις ὑπὲρ
σσάμης εἶπε, ναὶ μὰ Δία, ἴφη, ὦ Κῦρε, ἀδίκως μὲν δή· ἐπειδὴ γ' ἐ- σφετέρου-
γωγε καὶ ἀντέλεγον Γαδάτᾳ, ὡς οὐχ οἷόν τ' εἴη μένειν, λέγων ὅτι ποιῶν
παντὸς σε μισαπίμποιθ. καὶ ὁ Κῦρος, τί λέγεις; ἴφη καὶ τοῦ- γρ. ἀδίκως
το σὺ ἐπόλμησας ἐξενεγκεῖν, εἶτ' ἐγὼ ἐβουλόμην, εἴτε μή; μᾶλ- ἄρα ἐγὼ Γ-
στα πάνυ Δί', ἴφη, ὁρῶ γάρ σε ὑπερεπηυμένα ἐν Πέρσαις βδέλλιστον καπηλεύμε-
βδελλεῖν, καὶ τὸ πατρὶ ἐπὶ δεξιᾷ ἢ ἐναντία διατρέχειν. ὁ δ' Ἰσ- νον Δία, ἴφη
σάμης, Κῦρε ἴφη, σὺ δ' οὖν ἐπίσταμαί σοι οἰκεῖα ἀπειλεῖν; μὰ Δί', ἴφη ἂν Κῦρε· ἐγὼ
ὁ Ἰσσάμης, οὐδὲ ἀπάμην, ἀλλὰ μέντοι σφετερήσω γε· ἂν ποιήσω γὰρ ἐλεγον τῷ
Γαδάτᾳ τοιοῦτόν τι διαπράττειν. Γαδάτᾳ τοῦτο δὲ τοιοῦτ-
μόνον, ὡς ἐγὼ
εἶδον τι

2. Οἱ μὲν δὴ τοιαῦτα ἐπαίζον πρὸς ἀλλήλους. ὁ δὲ 2
τούτῳ ὁ Κυαξάρης σεμνῶς κινησάμενος ἐξῆλθε, καὶ ἐπὶ θρόνου
Μηδικῶς ἐκαθέζετο. ὡς δὲ πάντες ἐληλύθεσαν, καὶ σιωπὴ
ἐγένετο, Κυαξάρης εἶπεν ὧδε, Ἄνδρες σύμμαχοι, ἴσως ἐπειδὴ
πάρεσμεν, καὶ περιοδεύομεν Κύρου, ἐπίσης μὲ ἄρχειν λόγου.
καὶ οὖν μοι δοκεῖ καιρὸς, ἴφη, εἶναι περὶ τούτου ἀλλήλοις γρ. λέγεσθαι
σῶσαι, πότερον σφετέρους καιρὸς δοκεῖ εἶναι ἐπὶ, ἢ ἀλλήλων
ἤδη τῶν σφετέρων. λεγέτω οὖν τις, ἴφη, περὶ αὐτοῦ τούτου ἢ γνώ-
σεται. ὁ μὲν τοίνυν πρῶτος μὲν εἶπεν ὁ Ἱερώνυμος, Ἄνδρες σύμ-
μαχοι, ἐγὼ οἶδα μὲν ἔγωγε εἰπεῖν δεῖ λόγων, ὅπως αὐτὰ τὰ ἔργα δεικνύει τὸ κέρδιστον.
πάντες γὰρ ἐπιστάμεθα ὅτι ὁμοῦ μὲν οἴκοις τὰ οἴκοι
κακῶς ποιοῦμεν τοὺς πολεμίους ἢ παρόντες. ὅτε δὲ χωρὶς ἡμῶν
ἐλαύνουσι, σκοποῦσι ἡμῖν ἐρημοῦσι ὡς σκοποῦσι ἐμοῦ ἐλθόντος, ἡμῖν γαμοῦ-
σι ὡς χαλεπώτατοι. ἐπὶ τούτῳ ὁ Καδούσιος εἶπεν, ἡμεῖς δὲ τὰ
λίαν μὲν, ἴφη, ὦ Ἑρμαῖε, ἀπειλητὴς ἐγένου, ἐλεύθερος εἶναι, ἢ δ- γρ. ὅτότι
πω γε οὐδεὶς σφετερούμενος, ὡς ἔοικε, χωρὶς ἡμῶν; ἡμεῖς οὐδεὶς
γοῦν οὐ πολλῷ χρόνῳ δίχα ἡμετέρου πλήθους σφετερούμενοι,
διελύθημεν, ὡς ἐκ ὑμεῖς ἐπίστασθε. ἐπὶ τούτῳ Ἀρβάκης, ὁ
συγγενὴς ὢν τοῦ φήσαντος Κύρου, εἶπε τάδε· Ἐγὼ δ', ἴφη, ὦ Κυ-
αξάρη, τοσοῦτον ἀδελφιζομαι τοῖς Πέρσαις λίαν, οὗτοι μὲν γὰρ φασιν ὅπου εἰ μένουσι σφετέρους γρ. ἐν οἷς
ἡμᾶς,

ὑμῖν, ἰσχυροτέρους. καὶ γὰρ ἐξεπίστω πολλάκις τὸ ἡμέτερον ἀγαθὸν, καὶ δεῖ τῶν ἀρετέρων φρενῶν, ὡς ἐπιβουλευόμενον, πολλάκις προύγνωκα εἶναι. φοβούμενός τε καὶ φρονῶν, καὶ παῦτα ἐπεσκοπούμην τὰ οἰκεῖα διαπυνθάνων. νυῦ δ' ἔχω μὲν τὰ σκεύη" φρένας, φοβοῦμαι δὲ σκεύης· οὐκ δὲ τὰ σκεύη, καὶ πίνω τὰ τῶν π.

καὶ οὐ φοβοῦμαι σκεύης, ἀλλὰ τὰ σκεύη, πίνω δὲ τὰ τῶν πολεμίων. ὡς οὖν τὰ μὲν οἴκοι σφετέρα οὖσα, τὰ δ' ἐφ' ὑμῖν, ἐμοὶ μὲ οὐ δοκεῖ, ἔφη, ἀφαιρεῖσθαι τῶν δὲ τῶν πολεμίων. ἐπὶ τούτῳ ὁ Γωβρύας εἶπε, ἐγὼ σοί, ὦ ἄνδρες Σύμμαχοι, μέχρι μὲ τοῦδε ἐπαινῶ τὸν Κύρου δεξιάν· οὐδὲν γὰρ ψεύδεται ὧν ὑπέσχετο. εἰ δ' ἄπεισιν ἐκ τῆς χώρας, δηλονότι ὁ μὲ Ἀστυάγης ἀναπαύσεται, καὶ πίνων ποιήσας ὧν τι ὑμᾶς ἐπιχειρήσει ἀδικεῖν, καὶ ὧν ἐμὲ ἐποίησεν· ἐγὼ δ' ἂν τῷ μιρὶ πάλιν σκεύην δόσω δίκην, ὅτι ὑμῖν φίλος ἐγκρούμην. ἐπὶ τούτοις πᾶσι Κῦρος εἶπεν, Ὦ ἄνδρες, οὐδ' ἐμὲ λανθάνει ἰδία ἀφαλούμενος τὸ στράτευμα, τὰ μὲ ἡμέτερα ἀνδρεῖα στρατεύεσθαι ἂν, τὰ δ' πολεμίων πάλιν αὔξησόμενα. ἅσοι μὲν γὰρ αὐτῶν ὅπλα ἀφήρηνται, ταχὺ ἄλλα ποιήσονται· ὅσοι τε ἵπποις ἀπεστέρηνται, ταχὺ πάλιν ἄλλους κτήσονται· ἀντὶ δ' τῶν ἀπολωλότων ἕτεροι καὶ ἐφηδήσουσι καὶ ἐπιθυμήσοντες. ὥστε οὐδὲ θαυμαστὸν εἰ σὺ ταχὺ πάλιν ἡμῖν προύγνωκα παρέχειν δυνήσεσθαι. τί δῆτα ἐγὼ Κυαξάρει λόγον σπείσασθαι ἐκέλευσα καὶ καλύσαι τὰ στρώματα; ἵνα ἴσῃ, ἔφη, ὅτι φοβούμενος τὸ μέλλον. ὁρῶ γὰρ ἡμῖν αὐλιπάλους προσιόντας, οἷς ἡμεῖς, εἰ ὧδε στρατευσόμεθα, οὐ δυνησόμεθα μάχεσθαι. προσέρχεται μὲν γὰρ δήπου χειμὼν, στέγας δ' οὐκ ἔστιν ἡμῖν αὐτοῖς εἶσαι, ἀλλὰ μὰ Δία οὐχ ἵπποις, οὐδὲ ἡδέσθησαι, οὐδὲ τῷ δήμῳ τῶν στρωμάτων· ὧν ἄνευ ἡμεῖς οὐκ ἂν δυναίμεθα στρατεύεσθαι. τὰ δ' ἐπιτήδεια ὅπως μὲν ἡμεῖς ἐλαυνόμενοι ὑφ' ἡμῶν ἀνάλωται· ὅπως δ' οὐκ ἀφίγμεθα, ἀλλὰ τὸ ἡμῶν φοβεῖσθαι ἀναπαύεται· ὅπου δ' οὐκ ἀφίγμεθα, ἀλλὰ τὸ ἡμᾶς

ἡμᾶς ὡς πλεῖστα πεφαγέειν, ἡμῖν δ' αὐτοῖς ὡς πλεῖστα ὀχρεῶ
ποιεῖαζ. ἐὰν γὰ ταῦτα χρήσητε, τὰ μὲ ἐπιτήδεια πλείσια ἕξετε
ὀπότερα δ' ἂν πλείω δωώητε λαμβάνοντες λοπήσαζ, πολεμήσ-
ετε ἢ ὁπότερα ἂν ἔτοιμοι ὦσι. νῦ δ' οὐδὲν ἀμφίεργμα τ γρ. κρίνεις
ἐν πλάγαι πλείστων· καὶ γὰ οἰκεῖοι πλεῖστοι μὲ εἰσὶ, τὸ δ' ἐ πο-
πλεμεῖν οὐδὲν οἰκειότερον ἔ ἀπολοῦτε κοπλείκεσιν. ἰὼ δ'
φράσαι μῖν χρήσητε, ταῦτα δὴ τοῖς μὲ πολεμίοις ἀλλοτριώσετε
τὼ χώρω, ἡμῖν δ' ὑπ' ἰδίας μᾶλλον ἴσμ πάντω. ὃ δ' ἴσως ἄν τις
ὑμᾶν φοβηθείη, εἰ δίκαιά πόρρω τῆς ἑαυτῶν φρουρεῖν, μηδὲ τοῦτ'
ἀκνήσητε. ἡμεῖς μὲ γὰ, ἐπειδὰ ὡς οἰκήσομεν ἀποδημοῦμεν, φρουρή-
σειν ἡμῖν ἀναδ' ἐχρίμεθα τὰ ἐγγύτατα χωρία τ πολεμίων· ὑμεῖς
δ' τὰ ὠπόσοφ ὑμῖν αὐτοῖς τ' Ἀσσυρίας σκέπα κἄδοτε καὶ ἐργά-
ζισθε. ἰὼ γὰ ἡμεῖς τὰ " πλησίον αὐτῶν δωώμεθα φρου- γρ. πλέω
ρεῖν σωζισθαι, εὖ ποιῆ ὑμεῖς εἰρλιν, οἱ τὰ πρόσω αὐτῶν
ἔχοντες, " βιστόσετε. οὐ γὰ, οἶμαι, δωώσονται τῶν ἐγ- γρ. ἴσως
γὺς ἑαυτῶν ὄντων κακῶν ἀμελεῖν τοῖς πρόσω ὑμῖν ἐπιβου-
λόσειν.

3. Ὡς δ' τοῦτα ἐῤῥήθη, οἵ τε ἄλλοι πάντες ἀνεστάμενοι ζυμ- 3
εσθυμήσεσθαι τοῦτ' ἔφασαν, καὶ Κυαξάρης. Γαδάτας δ' καὶ
Γωβρύας καὶ τῶν ἵππων αὐτῶν ἐκάτερος, ἰὼ ἐπιτρίψωσιν οἱ σύμμα-
χοι, τοιχεῖαζ ἔφασαν, ὥστε καὶ τοῦδε φίλια τοῖς συμμάχοις ὑπ-
άρχειν. ὁ οὖ Κῦρος, ἐπεὶ ἐώρα πάντας προθύμους ὄντας πρόσ-
σω ὅσα ἔλεξε, τέλος ἔφη, εἰ τοίνυν προσίοιεν βυλόμεθα ὅσα
φαμέν, χρὴ ποιεῖν ὡς τάχιστα ἃ ἀν δέοι χρῆσθαι, μηχανὰς μὲ εἰς
τὸ κωλυτικῶν εἶναι τ πολεμίων τείχη, τοιοῦτος δ' εἰς τὸ ἡμῖν ἐχρεὼ
πυργοῦσθαι. ὧν τάτε ὑπῆρχεν μὲν Κυαξάρης μηχανὰν μὲν αὐτὸς ποι-
ησάμενος πρ. ξύλ. ἄλλην δ' Γαδάτας τε καὶ Γωβρύας, ἄλλην Τι-
γράνης. " ἄλλην δ' αὖτος ὁ Κῦρος ἔφατ' εἶναι ποιήσασθαι. γρ. αὐτὸς δ'
ἐπεὶ δ' ταῦτ' ἐδόκει, ἐπορεύοντο μὲν μηχανοποιοῖς, παρεσκευά- Κῦρος ἔδοκ
ζοντο δ' ἐκάστοις εἰς ὃς μηχανὰς ἂν ἕδει. " ἄνδρας δ' ἐπέστησαν οἱ δὲ πανεῖς
ἐδόκουν ἱππικοὶ ἄριστοι εἶναι ἀμφὶ ταῦτ' ἰσχύν.

4. Κῦρος δ', ἐπεὶ ἔγνω εὖ ἀλαζονεύεσθαι ἴσας ἀμφὶ ταῦτα, 4
ἐκάθισε τὸ μὲ σφόδρα ἐν ἀρχῇ ὑπερτείνεσθαι εἶναι καὶ ἐν ἀσφα-
λεστάτῳ ὄντι ἐδὲ προσομίζεσθαι· ἅμα τε ἐρημότατον πρόσω
ἐδόκει εἶναι,

δῦτο, ἐπεποιήσατο ὡς ἂν ἀσφαλεῖ οἱ ἀεὶ μίσουντες εἶεν, εἰ πολλὴ καὶ ταχὺ ἰσχὺι λόχος ἐπεφαντάσθη εἰσιόντας. ταῦτα δὲ τούτοις, ἐρωτῶν ὡς ἥκιστα μέλοιεν ἰδιόνται τῶν χώρων, ὁπόθεν ἂν ὡς πλεῖστα ὠφελοῖτο τὸ στράτευμα, ἐξῆγεν αὖ εἰς πρόσω μάχας, ἅμα μὲν ὅπως ὅτι πλεῖστα λαμβάνοι τῇ στρατιᾷ τὰ ἐπιτήδεια, ἅμα δὲ ὅπως μᾶλλον ὑγιαίνοιεν καὶ ἰσχύοιεν ἀσκούμενοι ταῖς πορείαις, ἅμα δὲ ὅπως ἐν ταῖς ἀζωγίαις τὰς ἕξεις ὑπομιμνήσκοιντο. ὁ μὲν δὴ Κῦρος ἐν τούτοις ἦν.

5 5. Ἐκ δὲ Βαβυλῶνος οἱ αὐτόμολοι καὶ οἱ ἁλισκόμενοι ταῦτ' ἔλεγον, ὅτι ὁ Ἀστυάγης οἴχοιτο ἐπὶ Λυδίας, πολλὰ πίλαντα ἀργυρέα καὶ χρυσᾶ ἄγων, καὶ ἅμα κτήματα καὶ κόσμον παντοδαπόν. ὁ μὲν δὴ ὄχλος τῆς στρατιᾶς ἐθορυβεῖτο ὡς ὑπεκπεσόντος ἤδη τοῦ χρήματος φοβούμενος. ὁ δὲ Κῦρος, γιγνώσκων ὅτι οἴχοιτο, συνῆγεν εἴπ' ἐδύνατο ἀνθρώπους, ἵνα τὸν ἀνθρωπισκάζοιο ἐφαμίλλους, ὡς μάχης ἔτι δέοι. καὶ ἐξεπίμπλα μὲν τὸ τῶν Περσῶν ἱππικόν, τοὺς μὲν οἰκείους αἰχμοφόρους, τοὺς δὲ πολλοὺς καὶ παρὰ τῶν φίλων λαμβάνων ἵππους. πολλοὶ δὲ παρὰ πάντων ἐθελονταὶ ἐπορεύοντο, οὐδὲν, οὔτε εἴλης ὅλον οὐδὲ κλῶν, οὔτε ἵππου. κατεσκεύαζεν δὲ καὶ ἅρματα ἐκ τῶν αἰχμαλώτων ἁρμάτων, καὶ ἄλλοθεν ὁπόθεν ἐδύνατο. καὶ τὸν μὲν Τρωϊκὸν διφρείαν ἐποίησε οὕτως, καὶ τὸν Κυρλωπικὸν ἐπὶ νεῶν οὕτως ἁρματηλασίαν κατέλυσε. τὸν δὲ ἐποίησε χρόνον καὶ οἱ ἐν τῇ Μηδίᾳ καὶ Συρίᾳ καὶ Αἰγυπτίᾳ καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ τοῖς ἁρμασιν οὕτως ἐχρῶντο ὥσπερ νῦν οἱ Κυρλωπικοί. ἔδοξε δ' αὐτῷ, ὁκόταν εἰκὸς ᾖ εἶναι τὴν δυνάμεως, ὅταν τὸ βέλτιον ἐπὶ τοῖς ἅρμασι, τοῦτο ἐν ἀκροβολισμῶν μέρει εἶναι, καὶ εἰς τὸ κρατεῖν οὐδὲ μίαν μίρα Συμβάλλειαν. ἅρματα γὰρ τελακόσια ἔσους μὲ μαχαιρίδας παρεῖχεν τριακοσίους, ἵππους δ' ἔστοι χρῶντο ἑξακοσίους καὶ χιλίους· ἡνίοχοι δ' αὐτοῖς εἰσι μὲν, ὡς εἰκὸς, οἳ μάλιστα πιστοῦνται οἱ βέλτιστοι, εἰς τριακοσίους· ἔστοι δὲ εἰσὶ οἱ ὅπως τὰς πολεμίους βλάπτωσι. τοῦτον μὲν οὖν τὸν διφρείαν κατέλυσε· ἀντὶ δὲ τούτου πολεμιστήρια κατεσκεύασεν ἅρματα τοιχοῦς τε ἰσχυροῖς, ὡς μὴ ῥᾳδίως διαπερῶντο, ἄξονά τε μακροῖς· ἦν δὲ ἀναπεπταμένα πάντα τὰ πλάτια. τὸν δὲ δίφρον τοῖς ἡνιόχοις ἐπέπηξεν, ὥσπερ πύργον, ἰσχυρῶν

γρ. ἐλέγχου ὡς

γρ. οὐδὲν, οὐδὲ καὶ ἀπωθεῖτο

ἂν ὅπλον ἐνδιδοὶ καλὸν, οὐδ' ὧ τις ἵππον.

ἰσχυρῶν ξύλων. ὕψος δὲ τούτων ἐπὶ μίσχου τῶν ἀγκώνων, ὡς διωσόμενον ἡηδιστα ἐφ' ἑαυτὸν τοὺς ἐπιόντας. τοὺς δὲ ἡνιόχους ἱππεῖς καὶ πάντα τὸν ὄφθαλμῶν. περὶ δὲ τὸν ἅρματα σιδήρια ὡς δικόπαλα πρὸς τοὺς ἄξονας ἔξωθεν καὶ ἔνδοθεν τῶν τροχῶν, καὶ ἄκρα κάτω ὑπὸ τὸν ἄξονα εἰς γῆν βλέποντα, ὡς ἐμβαλοῦντων εἰς τοὺς ἐναντίους τοῖς ἅρμασιν. ὡς δὲ τότε Κῦρος ταῦτα κατεσκεύασεν, οὕτω καὶ ἐπὶ γῆν τοῖς ἅρμασι χρῶνται καὶ οἱ ἐν τῇ βασιλέως χώρᾳ. ἦσαν δὲ αὐτῷ καὶ κάμηλοι πολλαὶ περί τε τῶν φίλων ζώντων ἐμψυχωμένων καὶ ἀχμαλώτων, πᾶσαν ζωοτροφίαν ἐκ τούτων ἐπιφερούσας.

γρ. ἐν τῷ στρατοπέδῳ.

6. Βουλόμενος δὲ καὶ κατάσκοπον πέμψαι ἐπὶ Λυδίας, καὶ μαθεῖν ὅ τι πράττοι ὁ Ἀσσύριος, ἔδοξεν αὐτῷ ἐπιτηδεῖον εἶναι Ἀράσπαν ἰλαθεῖν ἐπὶ τοῦτο, ὁ φυλάττων τὴν καλὴν γυναῖκα. συνειδὼς γὰρ τῷ Ἀράσπᾳ τοιάδε. λαβὼν ἅμα τῆς γυναικὸς, ἠναγκάσθη παρασπονδεῖν λόγους αὐτῇ περὶ " Ζωσίας. ἡ δὲ ἀπέφησε μὲν, καὶ ὠμὴν τῷ ἀνδρὶ, καίτοι δειλή· (ἐφίλει γὰρ αὐτὸν ἐρασθεῖσα) οὐ μέντοι κατηγόρησε γε Ἀράσπου πρὸς τὸν Κῦρον, ἐκείνου συμβαλεῖν φίλους ἄνδρας. ἐπεὶ δὲ ὁ Ἀράσπας δοκῶν " ὑπηρετήσειν τῷ τυχεῖν ἃ ἐβούλετο, κατέλυσε τὴν γυναῖκα, ὅπως εἰ μὴ βέλτιόν ἐκείνου, ἄκυρα ποιήσοι ταῦτα· οὕτω δὲ ἡ γυνὴ ὡς ἤδιστα τὸν βίαιον, οὐκέτι κρύπτει, ἀλλὰ πέμπει τὸν εὐνοῦχον πρὸς τὸν Κῦρον, καὶ κελεύει λέξαι ἅπαντα. ὁ δὲ, ὡς ἤκουσεν, ἀναβαλόμενος ἐπὶ τὴν κρείττονι, ἔφατο φάσκοντα εἶναι, πέμπει Ἀρπάβαζον σπεύδειν τὴν ταχίστην, καὶ κελεύει αὐτὸν εἰπεῖν, βιάζεσθαι μὲ μὴ τοιαύτην γυναῖκα, πείθειν δὲ, εἰ δύναιτο, οὐκ ἴφη κωλύειν. ἐλθὼν δὲ ὁ Ἀρπάβαζος πρὸς τὸν Ἀράσπαν ἐλοιδόρησεν αὐτὸν, παρακαθήμενον τὴν ὀνομάζων τὴν γυναῖκα, ἀσεβεῖν τε αὐτοῦ λέγων, ἀδικίαν τε καὶ " ἀκρασίαν. ὥστε τὸν Ἀράσπαν πολλὰ μὲν δακρύειν ὑπὸ λύπης, καθεύδειν δὲ ὑπὸ τῆς αἰσχύνης, ἀπολλύναι δὲ τὴν φύσιν μὴ ἂν καὶ παθεῖν ὑπὸ Κύρου. ὁ οὖν Κῦρος καθημένων πάντα, συμβάλοι τε αὐτὸν, καὶ μόνον μόνῳ ἔλεξεν, ὁρᾷς τι, ἴφη, ὦ Ἀράσπα, φοβούμενόν τι ἐμὲ, καὶ ἐν αἰσχύνῃ δεινῶς ἔχοντα. ταῦτα οὖν τούτων· ἐγὼ γὰρ θεοὺς τιμᾶν ὑμᾶς " ἠσκηθα, ἀνθρώπους τε οἶδα καὶ μάλα φρονίμους δοκοῦντας εἶναι οἳ ἐπὶ πόν-

γρ. ἀκρασίαν.

γρ. ὑπὸ τῶν ἐμῶν ἐπιτηδείων.

γρ. ἀνθρώπεσθαι

ἡ δὲ ἀπέφησε μὲν, καὶ ὠμὴν τῷ ἀνδρὶ, καίτοι δειλή· (ἐφίλει γὰρ αὐτὸν ἐρασθεῖσα) οὐ μέντοι κατηγόρησε γε Ἀράσπου πρὸς τὸν Κῦρον, ἐκείνου συμβαλεῖν φίλους ἄνδρας. ἐπεὶ δὲ ὁ Ἀράσπας δοκῶν " ὑπηρετήσειν τῷ τυχεῖν ἃ ἐβούλετο, κατέλυσε τὴν γυναῖκα, ὅπως εἰ μὴ βέλτιόν ἐκείνου, ἄκυρα ποιήσοι ταῦτα· οὕτω δὲ ἡ γυνὴ ὡς ἤδιστα τὸν βίαιον, οὐκέτι κρύπτει, ἀλλὰ πέμπει τὸν εὐνοῦχον πρὸς τὸν Κῦρον, καὶ κελεύει λέξαι ἅπαντα. ὁ δὲ, ὡς ἤκουσεν, ἀναβαλόμενος ἐπὶ τὴν κρείττονι, ἔφατο φάσκοντα εἶναι, πέμπει Ἀρπάβαζον σπεύδειν τὴν ταχίστην, καὶ κελεύει αὐτὸν εἰπεῖν, βιάζεσθαι μὲ μὴ τοιαύτην γυναῖκα, πείθειν δὲ, εἰ δύναιτο, οὐκ ἴφη κωλύειν. ἐλθὼν δὲ ὁ Ἀρπάβαζος πρὸς τὸν Ἀράσπαν ἐλοιδόρησεν αὐτὸν, παρακαθήμενον τὴν ὀνομάζων τὴν γυναῖκα, ἀσεβεῖν τε αὐτοῦ λέγων, ἀδικίαν τε καὶ " ἀκρασίαν. ὥστε τὸν Ἀράσπαν πολλὰ μὲν δακρύειν ὑπὸ λύπης, καθεύδειν δὲ ὑπὸ τῆς αἰσχύνης, ἀπολλύναι δὲ τὴν φύσιν μὴ ἂν καὶ παθεῖν ὑπὸ Κύρου. ὁ οὖν Κῦρος καθημένων πάντα, συμβάλοι τε αὐτὸν, καὶ μόνον μόνῳ ἔλεξεν, ὁρᾷς τι, ἴφη, ὦ Ἀράσπα, φοβούμενόν τι ἐμὲ, καὶ ἐν αἰσχύνῃ δεινῶς ἔχοντα. ταῦτα οὖν τούτων· ἐγὼ γὰρ θεοὺς τιμᾶν ὑμᾶς " ἠσκηθα, ἀνθρώπους τε οἶδα καὶ μάλα φρονίμους δοκοῦντας εἶναι οἳ ἐπὶ πόν-

γρ. ἀκρασίαν.

γρ. ὑπὸ τῶν ἐμῶν ἐπιτηδείων.

γρ. ἀνθρώπεσθαι

γρ. ἀμιλεῖν

γρ. ὅσως
γρ. μιλλήσαντα

ἅπτεσθαι τῶν καλῶν. καὶ αὐτὸς δὲ ἐμαυτῷ κατίγνων μὴ ἂν καλῶς ποιεῖν, εἰ μὴ πείσαιμι ὡς βελτίους εἰσὶ καὶ ἀγαθοὶ τοὺς ἐμοὶ πειθομένους ἢ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ἐπεθύμουν τοῦ ἀμιλλᾶσθαι τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ἐπὶ τῷ ἀγαθῷ. ὡς δὲ ὁ θεὸς διήλλαξε τὴς ἐμὴς συμφορᾶς, οἱ μὲν ἔχθροι ἐφ' ἡδονῇ μοι· οἱ δὲ φίλοι πρόσθεν συμβουλεύσαντες ὅπως ἔχω ἐμαυτῷ, μή τι καὶ πάθω ὑπὸ σοῦ, ὡς ἠδικηκότα ἐμοῦ μεγάλα. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, τοῦτο τίνων ἕνεκα, ὦ Ἀρίσταρχε, ὅτι τοσοῦτο δέδοκε σοὶ ἐμοί τε ἰσχυρῶς χαρίζεσθαι, καὶ τοὺς συμμάχους μεγάλα ὠφελῆσαι. εἰ γὰρ βούλοιο, ἔφη ὁ Ἀρίσταρχος, ὅτι ἐγώ σοι σὺν καιρῷ ἂν βουλοίμην ἂν χρήσιμος. εἰ τοίνυν, ἔφη, πρόθυμοι σπάσθε ἐμὲ φύγοντες ἐλθεῖν εἰς τοὺς πολεμίους ἐλθεῖν, οἶμαι ἄν σε πιστοτάτην ὑπὸ τῶν πολεμίων. ἴσχυε, ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἀρίσταρχος, καὶ ὑπὸ τῶν φίλων οἶδα οὖν ὡς σε πεφυκὼς λόγον ἂν παρέχοιμι. ἔλθοις δὲ τοίνυν, ἔφη, ἡμῖν πάντα εἰδὼς τὰ τῶν πολεμίων. οἶμαι δὲ καὶ λόγων καὶ βουλευμάτων κοινωνὸν ἄν σε ποιοῦσθαι πρὸς τὸ πιστεύειν, ὥστε μηδὲν ἂν σε λεληθέναι ὧν βουλεύσεται εἰδέναι. ὡς πορεύσομαι οὖν, ἔφη, ἤδη νυνί. καὶ γὰρ τοῦτο, ἴσθι, ἐν τῶν πιστῶν ἔσῃ, τὸ δοκεῖν μετὰ τοῦ Διὸς μελλησιπτά τι παθεῖν ὑπερφρονεῖν. ἢ καὶ δυνάσῃ, ἔφη, ἀπολιπεῖν τὸν καλὸν Πάνθεαν; δύο γάρ, ἔφη, ὦ Κῦρε, σοφῶς ἔχω ψυχάς. νῶν τοῦτο περιλοσόφηκα μὴ ξαδίκως σοφιστοῦ ἔρωτος. οὐ γὰρ δὴ μία γε οὖσα ἅμα ἀγαθή τε εἴη καὶ κακή, οὐδ' ἅμα καλῶν τε καὶ αἰσχρῶν ἔργων ἐρᾷ, καὶ ταῦτα ἅμα βούλεταί τε καὶ βούλῃ πράττειν· ἀλλὰ δηλονότι δύο εἰσὶν ψυχαὶ, καὶ ὅταν μὲν ἡ ἀγαθὴ κρατῇ, τὰ καλὰ πράττει· ὅταν δὲ ἡ πονηρὰ, τὰ αἰσχρὰ ἐπιχειρεῖ. νῶν δή, ὡς σε ξύμμαχον ἕλωμαι, κρατεῖ ἡ ἀγαθὴ καὶ πάνυ πολύ. εἰ δοίην καὶ σοὶ δικεῖ πορεύεσθαι, ἔφη ὁ Κῦρος, ὧδε χρὴ ποιεῖν, ἵνα κἀκείνοις πιστότερος ἦς· ἐξαγγελεῖ τι αὐτῶν ὧν παρ' ἡμῶν, οὕτω τε ἐξάρξεις ὡς ἂν αὐτοῖς τὰ παρὰ σὲ λεγόμενα ἀπορώτατα μάλιστ' ἂν εἴη ὧν βούλονται πράττειν. εἴη σοὶ ἂν ἀπορώτατα εἰ ἡμᾶς φαίης παρασκευάζεσθαι ἐπὶ τὴς ἐπείνων

οἰκείων χώρας. ταῦτα γὰρ ἀκούοντες ἥδιον ἂν πάντ' ἐθελοῖζοιντο, ἔκφοβός τις φοβοῦμαι καὶ τὸ εἰκὸς. καὶ μάλ', ἔφη, περὶ ἐμοῦ ὀπτάλεσον χρόνον. ἃ γὰρ ἂν ποιῶσιν ὅπως ἐγγυητὰ ἡμῖν ὦσι, ταῦτα μάλιστα ἐμοὶ μέλησει εἰδέναι ἕνεκα. ξυμβούλου δ' αὐτοῖς καὶ ὑπατίθεσθαι ὅπη ἂν δοκῇ κρήσιμον εἶναι. ὅταν γὰρ σὺ ἀπέλθῃς εἰδέναι δοκῶν τὴν τάξιν αὐτῶν, ἀναγκαῖον οὕτω πιθέσθαι αὐτοῖς. μειζόνως γὰρ ὀκνήσουσι καὶ ἧττον πειράσονται ἐξυπνοῦν, παράξουσι. Ἀράσπας μὲν δὴ οὕτως ἐξῆλθεν, συμβαλὼν τοὺς πρωτεύοντας περὶ ποίησε, καὶ εἶπεν ὡς πάνυ οἷα ἦν ξυμφέρειν τῷ πράγματι, ἅ χρῆν.

7. Ἡ δὲ Πάνθεια, ὡς ἤκουσεν ὁ χρόμενον τ' Ἀράσπαν, πέμψασα ὡς τ' Κῦρον εἶπε, μὴ λυποῦ, ὦ Κῦρε, ὅτι Ἀράσπας οἴχεται εἰς τοὺς πολεμίους. ἐὰν γὰρ ἐμὲ ἰάσῃς πέμψαι ὡς τ' ἐμὸν ἄνδρα, ἐγώ σοι ἀναδέχομαι ἕξειν πολὺ Ἀράσπου πρότερόν σοι φίλον, καὶ δυνάμενον οἷόν ὅτι ὀπίσω ἂν δοκῇ ἕξειν παρόντα σοι. καὶ γὰρ ὁ μὲ πατὴρ ξυνῶν βασιλεῖ φίλῳ ἐμοὶ αὐτῷ· ὁ δὲ ξυνῶν βασιλεῖ καὶ ἐπιχειρήσει ποτὲ ἐμὲ καὶ τ' ἄνδρα ἀμφασίαν ἀπ' ἀλλήλων. ὑβρίσθω σὺν νομίζων αὐτὸν, οἶσθ' ὅτι ἀσμένως ἂν ὡς ἄνδρα οἷον σὺ εἰ ἀπαλλαγείη. ἀκούσας ταῦτα ὁ Κῦρος κελεύει πέμπειν ὡς τ' ἄνδρα. ἡ δ' ἐπιμέλειν. ὡς σ' ἐγὼ ὁ Ἀβραδάτης τὰ παρὰ τῆς γυναικὸς σύμβολα, καὶ τάλαντ' ἦν δοῖ οἱ ἔχειν, ἄσμενος πορεύεται ὡς Κῦρον, ἵππους ἔχων ἀμφὶ τοὺς ἑκατὸν θηλείας. ὡς σ' ἐμὲ ὡς τοῖς τ' Περσῶν σκοπιοῖς, πέμπει ὡς τ' Κῦρον, εἰπὼν ὃς ἐμέ. ὁ δὲ Κῦρος οὐδὲν ἄχθη κελεύει αὐτὸν ὡς τὴν γυναῖκα. ὡς σ' ἰδίτην ἀλήλας ἡ γυνὴ καὶ ὁ Ἀβραδάτης, πάνυ ἀσμένω ἀλήλας ὡς εἰκὸς ὄν δυσελπίστω. ὁ δὲ τούτου δὴ λέγει ἡ Πάνθεια τῷ Κύρῳ τὴν ὁσιότητα, καὶ τὴν σωφροσύνην, καὶ τὴν ὡς αὐτὴν κατοίκησιν. ὁ δὲ Ἀβραδάτης ἀκούσας εἶπεν, τί ἂν εὖ ἐγὼ ποιοῖν, ὦ Πάνθεια, χάριν Κύρῳ ὑπὲρ τῆς σοῦ καὶ ἐμαυτοῦ ἀποδοίην; ἡ δὲ ἄκουε, ἔφη, ἡ Πάνθεια, ἃ πειρώμενον ὑμῶν ὡδὶ ἐποίησεν εἶναι οἷός τε πρὸς ἐκείνην καὶ ἐκεῖνον ὡδὶ σέ;

8. Ἐκ τούτου δὴ ἤρχε ὡς τ' Κῦρον ὁ Ἀβραδάτης καὶ ὡς εἶδεν αὐτὸν, λαβόμενον τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ εἶπεν, ἀνδ' ὧν σὺ εὖ πεποίηκας ἡμᾶς, ὦ Κῦρε, σὺκ ἔχω τί μεῖζον εἰπεῖν, ἢ ὅτι φίλον σοι

ἐγγυητὰ ἐμοὶ
πειράσονται
ἐξυπνοῦν
ἐκείνην
οἷός τε πρὸς
ἐκεῖνον

7

8

σοι ἐμαυτὸν δίδωμι καὶ ἡγεμόνα καὶ σύμμαχον, καὶ ὅσα ἂν ὁρᾷς σε σπουδάζοντα, συνεργὸς σοι παρέσομαι γιγνώσκων ὡς ἂν δύνωμαι κράτιστος. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἰὼ ἰὼ δέσποτα· καὶ νῦν μάθοις ἂν ἐφίημι, ἔφη, σοὶ τῇ γυναικὶ θεραπεῦσαι, ἄνδρὸς δὲ καὶ παρ' ἐμοὶ δόκησίν σε σώζειν σοὶ τοῖς σοῖς τε καὶ ἐμοῖς φίλοις.

9 9. Ἐκ τούτου ὁρᾷ ὁ Ἀβραδάτας σπουδάζοντα τὸν Κῦρον περὶ τὰ θρεπτηφόρα ἅρματα καὶ περὶ τοὺς πτερωτοσπαρμένους ἵππους καὶ ἱππίας, ἐπιμελῶς συλλεγόμενον αὐτῷ εἰς τὰ ἐκείνου ἅρματα ἐκ τῶν ἱππικῶν καὶ ἀνδρῶν ὁμοίως εὐγενῶν· αὐτὸς δὲ ὡς ἡγησόμενος αὐτῶν ἐπὶ τῷ ἁρματι παρεσκευάζετο. σωσάμενος δὲ τὸ ἀνδρὸς ἅρμα περιεσκευάζετο καὶ ἐξ ἵππων ὀκτώ. ἡ δὲ Πάνθεια ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐκ τῶν ἑαυτῆς χρημάτων χρυσοῦν τε αὐτῷ θώρηκα ἐποιήσατο καὶ χρυσοῦν κράνος, ὡσαύτως δὲ καὶ περισκελίδα χρόνια. τοὺς δὲ ἵππους καὶ ἅρματος χαλκοῖς πᾶσι περιβολήμασι κατεσκεύασεν. Ἀβραδάτας μὲν τοίνυν ἐπαρασκεύαζε. Κῦρος δὲ ἰδὼν τὸ πτερωτὸν ἅρμα, κατεθήσατο ὡς οἷόν τε εἴη κοσμιώτατον ποιησάμενος, ὥστε ὀκτὼ ζεύγεσι βοῶν ἄγεσθαι τὸ μηχανῶν τὸ κατάστατον οἴκημα. ἦν δὲ τοῦτο πρόεργον μάλιστα ἐπὶ τὴν συμβολὴν τοῖς πολεμίοις. τοιοῦτοι δὲ πύργοι συνέπιπτον ἀκωλυδωσίτως ἰδόκησαν αὐτῷ μεγάλη μὲν ἐπιχειρεῖα χρυσοῦσθαι τῇ ἑαυτοῦ φάλαγγι, μεγάλῃ δὲ βλάβῃ τῇ τῶν πολεμίων πίπτειν. ἐποίησε δὲ ἐπὶ τοῖς οἰκήμασι καὶ προδρόμους καὶ ἐπάλξεις· ἀνεβίβαζε δὲ ἐπὶ τῶν πύργων ἕκαστον ἀνδρῶν εἴκοσιν.

10 10. Ἐπεὶ δὲ πάντα συνεσκεύαστο αὐτῷ τὰ περὶ τοὺς πύργους, γρ. τοῦ ἁμαξῶν παρῆν ἐλάμβανε" καὶ ἀναζεύγνυμεν. καὶ πολὺ ῥᾷον ἦν τὸ ὄχημα ζεύγη τὸν πύργον καὶ τοὺς ἐπ' αὐτῷ ἄνδρας, ἢ τὸ σκευοφορικὸν βάρος ἕκαστον τὸ ζεῦγος. σκεύων μὲν γὰρ βάρος ἀμφὶ τὰ γρ. ἐν τῷ ζευγνύντε δὲ πύργον, γρ. πύργους ὄντων ἕκαστον καὶ πέντε πήχεις ἦν ζεύγη· καὶ δὲ πύργος ἅπας τριακοντασκήνου τὸ ξύλον" πήχεις ἐχόντων, καὶ ἕκαστον ἀνδρῶν καὶ ὁπλων, τούτοις ἰσχυρῶς ἐλαφρὸν ἦ πεντεκαίδεκα πήχεσι ἑκάστου ζεύγει τὸ ἀμαξίον. ὡς δ' ἐγὼ εὗρον ἐπορεύοντο τὴν ἀμαξιὰν, περισκευάζοντες ὡς ἄριστα ἄξων τοὺς πύργους σὺν τῷ στρατεύματι, νομίζων τὴν εὐπαλίμνητον τάξιν ἄμα σωτηρίαν τε εἶναι καὶ δικαιοσύνην καὶ σὺν ἀμαχίαν.

11. Ἡλθ-

11. Ἦλθον δὲ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ καὶ παρὰ Ἰνδοῦ χρήματα ἄγοντες, καὶ ἀπήγγελλον αὐτῷ ὅτι ὁ Ἰνδὸς ἐπιτέλλει βιάζεσθαι· ἰέναι, ὦ Κῦρε, ἢν δύνῃ ὅπη ἀπήγγελλας ἂν ἐκεῖνος καὶ βούλομαί σε ξένον γε ὄντα ἰδεῖν, καὶ πέμπω σοι χρήματα· καὶ ἄλλων δέῃ, μεταπέμπε. ἐπίστασθαι δὲ τοῖς παρ' ἐμοῦ ποιεῖν ὅ,τι ἂν σὺ κελεύῃς. ἀκούσας δὲ ὁ Κῦρος εἶπε, κελεύω τοίνυν ὑμᾶς τοὺς μὲν ἄλλους μένοντας ἔνθα καλύσκεσθαι κατε, φυλάττειν τὰ χρήματα, καὶ ζῆν ὅπως ὑμῖν ἥδιστα ἔσται· τρεῖς δέ μοι ἐλθόντες ὑμῶν εἰς τοὺς πολεμίους, ὡς παρὰ Ἰνδοῦ ἥκετε συμμαχίας, καὶ ἅμα ἀκούσοντες, ὅ,τι ἂν λέγωσί τε καὶ ποιῶσιν, ὡς ἅμεγιστα ἀπαγγείλατε ἐμοί τε καὶ τῷ Ἰνδῷ. καὶ ταῦτά μοι καλῶς ὑπηρετήσητε, ἵνα μᾶλλον ὑμῖν χάριν εἰσφέρω τούτῳ ἢ ὅτι χρήματα πάρεστι ἄγοντες. καὶ γὰρ οἱ μὲν δοῦλοι ἐκπεπληγότες καὶ δέσποτον οὐδὲν ἄλλο δυνάμενον εἰδότες ἀπαγγέλλειν ἢ ὅσα πάντες ἴσασιν· οἱ δὲ τοιοῦτοι οἷοί περ ὑμεῖς ἄνδρες πολλάκις καὶ τὰ βουλεύματα καταμανθάνουσιν. οἱ μὲν δὴ Ἰνδοὶ ἀκούσαντες ἡδέως, καὶ ξενισθέντες τότε παρὰ Κύρῳ, συσκευασάμενοι τὴν ὑπερβολὴ ἐπορεύοντο, ὑπεχόμενοι ἢ μὴν καταμαθόντες ὅσα ἂν δυνάντην ταλεῖσα ὧν τῶν πολεμίων, ἥξειν ὡς δυνατὸν τάχιστα.

11 γρ. Κῦρι, ὅτι ἀπηγγελλας

γρ. βουλεύματα

γρ. ὡς ἂν δύνανται

12. Ὁ δὲ Κῦρος τότε ἄλλα τε ἐς τὸν πόλεμον παρεσκεύάζετο μεγαλοπρεπῶς, ὡς δὴ ἀνὴρ οὐδὲν μικρὸν ὑπονοῶν περὶ τῆς ἐπιμελεῖτο δὲ οὐ μόνον ὧν ἐδέδεκτο πρὸς τὰ συμμαχίας, καὶ ἔφη εἰδέναι ἐκεῖ ἐς ἀλλήλους τοῖς φίλοις, ὅπως αὐτοὶ ἔσονται φανούμενοι καὶ εὐεπιτάκτοι καὶ ἐπιτηκόατοι καὶ ἀκουστικόατοι καὶ τοξικόατοι καὶ φιλοπονώτατοι. ταῦτα δὲ ἐξεργάζεσθαι ἐπὶ πᾶσι ἔφη ἀγῶνα, καὶ πᾶσιν τοὺς κρατίστους ἐκάστοις καὶ τοὺς ἄρχοντας δὲ οὐδὲν ἧσσον ἐπιμελήσεσθαι τούτῳ ὅπως οἱ αὐτῶν κρατήσουσι ἔσονται στεφανωθῶσι, καὶ τούτοις ἐπαίνων τε παραξουσι, καὶ χαριοῦσθαι αὐτοῖς ὅ,τι δύναιτο. εἰ δέ τις θυσίαν ποιοῖτο καὶ ἑορτὴν ἄγοι, καὶ ἐν τούτῳ ὅσα πολέμου ἕνεκα μελετῶσιν οἱ ἄνθρωποι, πάντων τούτων ἀγῶνας ἐποίει, καὶ ἆθλα τοῖς νικῶσι μεγαλοπρεπῶς ἐδίδου· καὶ ἦν πολλὴ εὐθυμία ἐν τῷ στρατεύματι.

12 ἀγῶνα

13. Τῷ δὲ Κύρῳ χιλίοι πεζοὶ ἐπλεστιλεσμένοι ἦν ὁπόσοι ἐβούλετο ἔχων στρατεύεσθαι, πολὺ τῶν μηχανῶν. καὶ γὰρ οἱ Πέρσαι ἱππῶς

13

ἐπαπίζῃς ἐκπλεῖν ἤδη ἦσαν εἰς τοὺς μυελούς· καὶ τὰ ἅρματα τὰ ὀρεπαινηφόρα ἅ τε αὐτὸς κατεσκεύασεν, ἐκπλεῖν ἤδη ὧν εἰς τὰ ἐκεῖνον, ἅ τε Ἀβραδάτας ὁ Σούσιος ἐπιχειρήσει κατασκευάζειν ὁμοῖα τοῖς Κύρου, καὶ ταῦτα ἐκπλεῖα ὧν εἰς ἄλλα ἐκεῖνον. καὶ τὰ Μηδικὰ ἦ ἅρματα ἐπιτήδεια Κύρου Κυαξάρει εἰς τὸ αὐτὸν τρέφεσθαι μετασκευάσαι ὃν τὰ Τραϊκῆς καὶ Λιβυκῆς διφρεῖας· καὶ ἐκπλεῖα καὶ ταῦτα ὧν εἰς ἄλλα ἐκεῖνον. καὶ ἐπὶ τοῖς καμήλοις ἦ σκιτοπαγμόνι ἦσαν ἄνδρες δύο ἐφ' ἑκάστῳ τοξότ. καὶ ὁ μὲν πλεῖστος στρατὸς οὗτος εἶχε τὸν γνώμιμον ὡς ἤδη πανοπλιτικῶς κεκοσμημένος, καὶ ἐδόκει ὅτι τὰ πολεμίων.

14. Ἐπεὶ ἦ οὕτω παρεσκευάσθαι ἔδοξε τοῖς Ἰνδοὶ ὃν τὰ πολεμίων, οὐδὲ ἀπεπέμφθη Κύρος ἐπὶ κατασκοπῆ, καὶ ἔλεγεν ὅτι Κροῖσος μὲ κελεύει καὶ στρατηγὸς πάντων ἡρημένος εἴη τὰ πολεμίων, διὰ γυμνὸν σὲ εἴη πᾶσι τοῖς συμμάχοις βασιλεῦσι πάσῃ δυνάμει ἐκεῖνον παρεῖναι χρήματα ἦ εἰσφέρειν πάμπολλα, τοῦτο ἦ τιλεῖν καὶ μισθοφόρους ὃς δυνατὸν, καὶ ὡς μισθοφόρους οἷς δέοι. ἤδη ἦ καὶ μισθοφόρους εἶναι πολλὰς μὲ Θρᾳκῶν μαχαιροφόρους· Αἰγυπλίους ἦ προσπλεῖν· καὶ ἀριθμὸν ἔλεγεν εἰς δύδεκα μυριάδας σὺν ἀσπίσι ταῖς προθήκαις, καὶ δόρασι μεγάλοις (οἷά περ καὶ νῦν ἔχουσι) καὶ κράνεσι. προσπλεῖν ἦ καὶ Κυπρίων τριάκοντα ὑπαρχοῦναι ἦ ἤδη καὶ Κίλικας πάντας καὶ Φρύγας ἀμφοτέρους καὶ Λυκάονας καὶ Παφλαγόνας καὶ Καππαδόκας καὶ Ἀραβίους καὶ Φοίνικας, καὶ σὺν τῇ Βαβυλῶνι ἄρχοντ τοὺς Ἀσσυρίους, καὶ Ἴωνας ἦ καὶ Αἰολίας, καὶ χιλίους πάντας τοὺς Ἕλληνας τοὺς ὄντ τῇ Ἀσίᾳ ἐπικουρῶντας σὺν Κροίσῳ ὑπαγκάζ ὕπεσθ. πιπομφίναι ἦ Κροῖσον καὶ ἐκ Λακεδαίμονα πρὸς συμμαχίας· συλλέγειν ἦ τὸ στράτευμα ἀμφὶ τ Πακτυλὸν πορεύεσθαι, προϊέναι ἦ μέχρι αὐτὸς εἰς Θύμβραν, (ἔνθα καὶ νῦν ὁ σύλλογος τῶν ὑπὸ βασιλέα βαρβάρων τὸ κατὰ Συρίας) καὶ ἀγορὰν πᾶσι παρηγγέλθαι ἐντεῦθεν κομίζειν. χρόνῳ ἦ τούτοις τανῦν ἔλεγον καὶ οἱ αἰχμάλωτοι (ἐπιμελῶς γὰρ ὁ Κῦρος ὅπως ἀλίσκοιντο παρ' ὧν ἵμελε πύσεσθαί τι ἕκαστα ἦ καὶ δούλοις ἐοικότας καθίστατο, ὡς αὐτὸς μόλις.) ὡς ἐμοὶ ἥκιστα ταῦτα ὁ στρατὸς ὑπ' Κύρου, ἐν φρονῖδί τι ἔπασι ἐγίγνετο, ὥσπερ εἰκὸς, ἦν ψυχαίτερόν τι ἢ ὡς ἰὼν ἔθος διαφοίτησι, φαίδρυσί τε οἱ πολ-

14

γρ. καθασκοπῶν

γρ. σφοσίν ἦ καὶ κυρεσίτευμα, παρ.

γρ. Θύμβαρα

γρ. καὶ Θυμβρεκία

γρ. ἐν Θυμβρεκαίαν

γρ. καὶ Θυμβρεκίδα

λοὶ οὐ πάνυ ἐφιέμενοι· ἐλυπεῖτο τε, ᾗ μεταὶ ἐμοῦ πάντα ἀλλήλοις ἐφιλοτιμοῦντο· καὶ τούτων καὶ ἀφελημμένοι.

15. Ὡς δὲ ἤκουσε ὁ Κῦρος φόβον ἀφεῖσαν τὸν τῆς στρατιᾶς, συγκαλεῖ τοὺς τε ἄρχοντας τῶν στρατιωτῶν, καὶ πάντας ὅσους ἀγαθοὺς ἐνόμιζε παρεῖναι βάδην ἐδόκει τις γίγνεσθαι, καὶ προθυμεῖσθαι ἀφίλειαι. παρῆσαν δὲ τοῖς ὑπηρέταις, καὶ ἄκοντα οὐδεὶς βουλοίατο τὸν ὁπλοφόρον· παρίσασιν ἀκουσόμενοι τοῦ λόγου, μὴ κωλύειν. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἔλεξε τοιάδε· "Ἄνδρες σύμμαχοι, ἰσχὺν τοι ὑμῖν συνεκάλεσα, ἰδὼν πᾶσας ὑμᾶς, ἐπεὶ οὐ ἀγχαλίαι ἦλθον ἐπὶ πολεμίους, πάνυ ἰσοκίνητας προθυμουμένοις ἀνδρώποις. δοκεῖ γάρ μοι θαυμαστὸν εἶναι, εἴτις ὑμῶν ὅτι μὲν οἱ "πολέμιοι λίαν τακὶ συλλέγεσθαι δέδοκεν· ὅτι δὲ ἡμεῖς πολὺ μᾶλλον συνειλέγμεθα πάντων ἥκομεν ἐπὶ τούτους, πολὺ δὲ ἄμεινον σὺν "θεῷ παρεσκευάσμεθα πάντων ἢ σφᾶσιν· τοῦτο δὲ ὁρῶντες ἀθαρρεῖτε. ὦ σὺν θεῶν, ἔφη, τί δῆτ' ἂν ἐποιήσατε οἱ νῦν διδοικότες, εἰ ἠγγελλόμην ἥκειν τὰ παρ' ἡμῖν νῦν· ὅτε τοῦτο ἀντέπιπλα ἡμῖν παρεσκόπει· καὶ σὺν μὲν ἀκούετε, ἔφη, ὅτι οἱ σὺν θεῷ νικήσαντες ἡμᾶς, οὔτε πάλαι ἔρχονται, ἔρχοντες δὲ τὰς ψυχὰς λίαν ποτὲ νικῶν ἐκτήσαντο· ἔπειτα δέ, οἱ τότε ἐκκόψαντες τὸ τεῖχος καὶ ἀκροβολισάμενοι, νῦν οὔτοι ἔρχονται, καὶ ἄλλοι ὅμοιοι τούτοις πολλαπλάσιοι· ἔπειτα δέ, ὥσπερ οὗτοι ἀπαλισάμενοι τοὺς πύλους τότε ἐνίκων, νῦν οὕτως καὶ οἱ ἱππεῖς αὐτῶν παρεσκευασμένοι σὺν θεῷ τοὺς ἱππέας παρεσπέρχοντες, καὶ τὸ μὲν τεῖχος καὶ ἀκόντιον ἀποδιδυμήσασι, πολὺ δὲ ἐν ἐχυρότερον ἔσεσθε λαβόν, παρεσκευάσθαι διανοοῦμαι, ὡς ὃν χρεὼν τὸν μάχιμον ποιησόμενον· ὑπὸ δὲ ἅρματι ἔρχομαι ἃ ἐχ οὕτως ἐφίεσθαι ὥσπερ σὺν θεῷ, ἀπεστραφότα ὡς εἰς φυγὴν, ἀλλ' οἱ πάππποι ὑπὸ καταπλαγέντες ἐσμοὶ οὐ σὺν τοῖς ἅρμασι, οἵ τε ἱππεῖς ἐχοι σὺν πύργοις ἐσῶσι ξυλίνοις, τὸ ὑπερίσχοντα ἅπαντα σωνεστεσαρμένοι ὑπερθεν καὶ κοφίνοι, φρίκωδέ τε σιδηρῷ σὺν θεῷ ἐξεστραπομένοις, ὡς ἐλαύνοντες καὶ οὗτοι ἐὺ θεῶς εἰς τὰς πύλας τὸ σωστῶν· σὺν θεῷ δ' ὑπὸ κράνεσι εἶσιν αὐτοῖς ἐφ' ὧν παρεσκεύασται, ἂν μέν ἐκάστοτε ἐκατὸν ὑπποι σὺν θεῷ ἀνάχωσιν ἰδόντες· ὑπὸ δὲ πύργοις ἔχοντες παρεσῶσιν, ἀφ' ὧν τοῖς μὲν αὐτῶν ἀρήξουσι, ὑμᾶς δὲ βάλλοντες καλύσουσιν ὃν τῇ ἐσπέρᾳ μάχεσθαι· εἰ δὲ τοῦ-

15

ἐφ. φεύγ. ἐπιόντι

ἐφ. πολέμιοι συλλέγ.

ἐφ. θεοῖς

ἐφ. ἀκροβολίσεις

πω ἔχοιμι εἰπεῖν ὑμῖν ὧν τοῖς πολεμίοις ὄντα, οἱ νῦν φοβούμενοι ἂν ἐποιήσατε; ὁπότε ἀπαγγελλομένων ὅτι Κῦρος μὲν ἥκοντα τοῖς πολεμίοις στρατηγὸς, ὃς τοσούτων Σύρων κρείσσων ἐλήλυθε, ὅσοι Σύροι μὲν μάχῃ ἡττηθέντες ἔφυγον, Κῦρος δὲ ἰδίων ἡττημένους, ἀπὸ δὲ ἀρήκοντα τοῖς συμμάχοις, φόβῳ ἥκειν ἄπειπε· ἢ Λακεδαιμόνιοι δήπου ὅτι αὐτοὶ μὲν οἱ πολέμιοι οὐχ ἱκανοὶ ἡγοῦνται ἡμῖν εἶναι μάχεσθαι, ἄλλους δὲ μισθοῦνται ὡς ἄμεινον μαχουμένους ὑπὲρ ζώων ἢ αὐτοί. εἰ μέντοι τοιαῦτα μὲν τοιαῦτα ὄντα δεινὰ δεικνύειν εἶναι, τὰ δ' ἡμέτερα φαῦλα, τούτοις ἐγὼ φημὶ χρῆναι, ὦ ἄνδρες, ἀφεῖναι εἰς τοὺς ἐναντίους· πολὺ γὰρ ἐκεῖ ὄφελος πλείω ἂν ἡμᾶς ὠφελεῖσθαι ἢ παρόντας.

16 16. Ἐπεὶ τοίνυν εἶπεν ὁ Κῦρος, ἀνέκραγον Χρυσάντας ὁ Πέρσης, καὶ ἄλλοι ὧδε· ὦ Κῦρε, μὴ θαύμαζε εἴ τινες ἐσκυθρώπασαν ἀκούσαντες τὰ ἀγγελλόμενα· οὐ γὰρ φοβηθέντες οὕτω διετέθησαν, ἀλλ' ἀχθεσθέντες. ὥσπερ γάρ, ἔφη, εἴ τινα βουλοίμεθα τῶν ἐχθίστων κακῶς ἀπολέσθαι, ἐξαγγελθείη δ' ἡμῖν ἔργον ἅ ἀνάγκη εἴη τοῦτον ἐξεργάσασθαι, οὐδεὶς ἂν οἶμαι, ἡδέως τοῦτο ἀκούσας· οὕτω τοίνυν καὶ ἡμεῖς, ἤδη οἰόμενοι πλουτήσειν, ἐπεὶ ἠκούσαμεν ὅτι

γρ. ἐπὶ σωτηρίαι τον

" ἐστὶ λοιπὸν ἔργον ὃ δεῖ ἐξεργάσασθαι, σωτήριον πάσαις μὲν, οὐ φοβούμενοι, ἀλλὰ πεποιηκὸς ἂν ἡδὺ καὶ τοῦτο βουλόμενοι, ἀλλὰ γὰρ ἐπεὶ οὐ δεῖ Συρίας μόνον ἀρχομένους, ὅπως ἔσται πολὺς καὶ εὐβατὸς ἐστι, καὶ φοίνικες οἱ ἡμερικφόροι, ἀλλὰ καὶ δεῖ Λυδίας, ἵνα ᾖ πολὺς μὲν οἶνος, πολλὰ δὲ σῦκα, πολὺ δ' ἔλαιον, βλακτία δ' ἐρασκλύζει, καὶ ἵνα τἀγαθὰ ἔρχηται ἡμῖν ὅσα τις ἐώρακεν ἀγαθὰ πώποτε, ἔφη, συνόμνυμι, οὐκέτι ἀχθόμεθα, ἀλλὰ βαρύνομαι ὡς μάλιστα, ἵνα βάττον καὶ τούτων τὰ Λυδίων ἀγαθὰ ὀπλοποιῶμεν. ὁ μὲν τοιαῦτα εἶπεν· οἱ δὲ σύμμαχοι πάλιν ἠθύμησαν τὰ πρόσω καὶ ἀπῆσαν.

17 17. Καὶ μὲν δὴ, ἔφη ὁ Κῦρος, ὦ ἄνδρες, δεικνύω μοι καὶ εἶναι ἐπ' αὐτοὺς ὡς τάχιστα· ἵνα περὶ ὧν μὲν αὐτοὺς φρονοῦμεν ἀφικόμενοι, λύωμεθα, ὅπως τὰ ἐπιτήδεια αὐτοῖς συλλέγωσι· ἐπειδὰν δὲ ὅσα βάττον ἐλθόντες, τοσούτῳ μείω μὲν τὰ παρόντα αὐτοῖς ἐργάσωμεθα, πλείω δὲ ἀπόντα, ἐγὼ μὲν δὴ ὅπως λέγω· εἰ δέ τις ἄλλως πως γιγνώσκει ἢ ἀσφαλέστερον εἶναι ἢ ῥᾴδιον ἡμῖν, διδασκέτω.

γρ. ἀλλ' ὅτι μὴ

18. Ἐπεὶ

18. Ἐπεὶ δὲ συνηρέθησαν μὲν πολλοὶ ὡς χειρὶ εἰκῇ ὑπαντήσαντα πορεύεσθαι ἐπὶ τοὺς πολεμίους, ἀπέλειπε δὲ οὐδείς, ὁπότε δὴ ὁ Κῦρος ἤρχετο λόγου τοιοῦδε· Ἄνδρες σύμμαχοι, αἱ μὲν ψυχαὶ ἡμῖν παρεσκεύασται· νῶν δὲ τὰ ἐπιήδεια δεῖ εἰς τὴν ὁδὸν ζυνεσκευάσθαι αὐτοῖς τε ἡμῖν καὶ ὁπόσοις τετράποσι χρώμεθα, μὴ μείους εἴκοσιν ἡμερῶν. ἐγὼ γὰρ λογίζομαι ὑμᾶς πλείονων ἢ πεντεκαίδεκα ἡμερῶν ἰσομοιρίαν ὁδὸν, οὐ μὴν οὐδὲν εὑρήσομεν τῶν ἐπηδείων· ἀνεσκευάσθαι γὰρ, οἶμαι ὑφ' ἡμῶν, καὶ ἡ ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἵνα ἰδιώμεθα. συνεσκευάσθαι οὖν χρὴ σῖτον μὲν ἡμερῶν (ἄνδρα γὰρ τοῦτο οὔτε μὴ χρεοῦσθαι οὔτε ζῆν δυνατόν ἐστιν) οἶνον δὲ τοσοῦτον χρὴ ἔχειν ὅσον ἱκανὸς ἔσται ἡδῦναι ἡμᾶς αὐτοὺς ὑδροποτοῦντας. πολλὰ γάρ ἐστι τὰ ὀδυνῶντα, εἰς ἃ οὐδὲν ἂν πάνυ πολλοὶ οἶμαι συνεσκευασάμεθα, ἀμφὶ κεφαλῆς. ὡς οὖν μὴ ἐξαπίνης ἄσιτοι γιγνόμενοι κοσμηθῶμεν ἀθυμοτέρως, ὧδε χρὴ ποιεῖν· ἐπὶ μὲν τῷ σίτῳ νῦν οὐδὲν ἀρχόμεθα πίνειν ὕδωρ. τοῦτο γὰρ ἤδη ποιοῦντες οὐ πολὺ μισθαλούμεθα. καὶ γὰρ ὅταν ἀληθιστεῖν, ὕδατι μιγνύμενον ἡδὺ τὸν μάζαν ἐσθίειν· καὶ ὅταν ἀρίστειν, ὕδατι διδόμενον τὰ ἄρτια· καὶ ἐφ' ἑσπέρᾳ δὴ πάντα μετ' ὕδατος τὸ πλείστου ἐσκευάσθαι. μὴ δὲ τὸν σῖτον εἰ οἶνον ἐπιπίνοιμεν, οὐδὲν μεῖον ἴσχυσε ἡ ψυχὴ ἀναπαύσασθαι. ἔπειτα δὲ καὶ τὸ δεῖπνον ἀφαιρεῖν χρὴ, ἕως ἂν μηδὲν μᾶλλον ὑγροποτοῦντες γλυκαίνοιεν. ἡ γὰρ σὺν μικρὸν μεταβολὴ πᾶσιν τοῖς φύσιν ὑποφέρουσι μεταβολὰς. δεδώκασι δὲ καὶ οἱ θεοὶ ἀπάγειν ἡμᾶς καὶ μικρὸν ἐκ τοῦ γλυκέος εἰς τὸ ἀεὶ χαίρειν ἰσχυρὸν ἁλῶναι, καὶ ὀλίγα πάσχειν εἰς τὸ ἰσχυρὸν ἁλῶναι. ὃν χρὴ μιμούμενος, εἰς ὃ δεῖ ἐλθεῖν παρεσκευασμένος ἡμᾶς ἀφικέσθαι. καὶ τὸ τῶν σταμίτων δὲ βάρος εἰς τὰ ἐπιήδεια καταδαπανᾶται. τὰ μὲν γὰρ ἐπιτήδεια ἀφανίζοντα τὸν ἄχθος ἴσχει· σταμίτων δὲ ἀναλισκόντων μὴ δεῖσθε ὡς οὐκ ἡδέως καθευδήσετε· εἰ δὲ μή, μὴ αἰτιᾶσθε. ἐθὴς μέντοι ὅτῳ ἐστὶν ἀφθονωτέρῳ παρεῖσθαι, πολλὰ καὶ ὑγιαίνοντι καὶ κάμνοντι ἐπικουρεῖ. ὅσα δὲ χρὴ σωφρονεῖν ἀσθενοῦντα ὅσα ἐστὶν ὀξέα ἐπιπλεῖσθαι καὶ θερμὰ καὶ ἁλυκά· πάντα γὰρ ἐπὶ σῖτόν τι ἄγει, καὶ ἐπιπλεῖσαι ἀρκεῖ. ὅταν δ' ὀπτᾶσθαι μέλλωμεν εἰς ἀκίρασια, ὅπου ἡμᾶς εἰκὸς ἤδη σῖτον λαμβάνειν,

χειρομάλας χρὴ αὐτὸ ἓν παρασκεύασασθαι αὖς στρογγύλη. πῦτο γὰρ κυνοφόπαντον τὸ σιδηροῖ κῶν ἐργάζων. σωτικὸν δὲ ἄχρὴ καὶ ὧν ἀσθενεστάτοις δίεντιν ἄνθρωποι· τῦτον γὰρ ὁ ῥᾳδιόγκωμικρότατος, ὧν δὲ τύχη τοιάδε γλύπτης, μάλιστα δὴ τοῦ ἴχνη δὲ χρὴ καὶ ἰμάντας· τὰ γὰρ πλεῖστα καὶ ἀνθρώποις καὶ ἵπποις ἰμᾶσιν ἤρτηται· ὧν καταστελλομένων καὶ καθαρῆναγομένων ἀνάγκη ἀεργεῖν, ὧν μήτις ἔχῃ ἀφεδρῶν. ὅσις δὲ πιπαίδευται καὶ παλτὸν ξύσασθαι, ἀγαθὸν καὶ ξυλᾶς μὴ ἐπιλαθέσθαι· ἀγαθὸν δὲ καὶ ῥίπτειν φέρεσθαι· ὁ γὰρ λόγχιμος ἀκοντῶν, οὐκεῖνο καὶ τῷ ψυχικῷ ἓν παρακινδυνεῖ· ἐπὶ τοῖς γὰρ τοῖς αἰχμὴν, λόγχιμος ἀκοντῶν καὶ ἀσθενῆ εἶναι. ἔχειν δὲ χρὴ καὶ ξύλα ἀφείλια καὶ ἄρμασι καὶ ἁμάξαις· οὐ γὰρ πολλοῖς πρόξεσι πολλὰ ἀνάγκη καὶ τὰ ἀπαγορεύειν εἶναι. ἔχειν δὲ δεῖ καὶ τὰ ἀναγκαιότατα ὄργανα ἐπὶ πᾶσι πάντα· οὐ γὰρ ἀπαιλαχεῖ χρεοτέχναι παραγίγνονται· τὸ δ' ἐφ' ἡμίσεσι κρέκιστον ὀλίγοι πιεῖν οὐκ ἱκανοὶ ποιῆσαι. ἔχειν δὲ χρὴ καὶ ἄμυλον καὶ σμινύλιον καὶ ἄμαξαν ἐφάλιον, καὶ τὸν τοφόρον δ' ἀξίνιλον καὶ δρέπανον· πᾶσι γὰρ καὶ ἰδίᾳ χρήσιμα ἐστιν, καὶ ἐπὶ ξένοιν πολλάκις ὠφέλιμα γίνεται. πρῶτον οὖν εἰς τοφόλιν δίεντα οἱ ἠλαμένης τῶν ὀπλοφόρων ἐξεβάζεται τοὺς ἐφ' ὑμῖν αὐτῆς· οὐ γὰρ δεῖ παρελθεῖν ὅτι ἄν τις δίεται τοῦτον· ἡμεῖς γὰρ τοῦτον εὐθὺς ἐσόμεθα. ὅστις δὲ καὶ τὰ ὑποζύγια κελεύων ἔχειν, ὑμεῖς εἰ τὸ σιδηροφόρων ἄρχοντες ἐξεβάζεται, καὶ τὸ μὴ ἔχοντα καὶ ἀσκευάζεσθαι ἀναγκάζετε. ὑμεῖς δ' ἂν οἱ τὸ ὁδοποιῶν ἄρχοντες, ἐκβάλλετε ἀπὸ τῶν ἁμαξῶν κατ' ἴλας πορεύεσθαι, ὅπως, ἐὰν τι δέῃ ὁδοποιῆσαι, εὐθὺς εἰσιέναι ἔχητε. καὶ ἐγὼ, ἐὰν τι δέωμαι, ὅπως εὐθὺς ὁπόθεν δεῖ λαβόντα τοῖς χρῆσθαι. ἄξω δὲ καὶ τοὺς ἐν τῇ τροπαικῇ ἡλικίᾳ ἔχων τοῖς ὀρχάνοις χαλκίας τε καὶ πέλβεις καὶ σκυβτόμους, ὅπως ὁπόσοι ἂν δέῃ καὶ τοιοῦτων τιχνῶν ἐν τῇ τροπαῖᾳ, μηδὲν ἐλλείπῃ. ἔστω δὲ ὁ τὸν φόρον μὲν ἄξειας ἀπλεκτὸν ὤν, ἃ δ' ἐπίσταιτο καὶ τῷ βελομένῳ μιᾶδον ὑπαρι-

γρ. τῦτον δὲ καὶ τὸν μὲ. τὸν ἀκοντιζῶν χρὴ πέλ. γρ. ξυλοτόμων

γρ. ὅπως ἂν τι δέῃ

ὑπηρετῶντες ἐν τῇ τιτηγμένῃ ἕσει. ἢν δέ τις κατὰ ἴμπερ βύλῃ ἐπαζ πολεῖν τι βελόμενον, τὰ μὲ προτεταγμένα ἡμᾶς ἐν τῇ ἐπιπόδια ἔχειν· ἢν δέ τι πολῶν ἀλίσκηται, πάντων στρέπεσθαι. ἐπειδὰν δ' ἄνθρωπος ἀπείλωσιν αἱ ἡμέραι, πολεμεῖν ὅπως ἂν βύλῃ. ὅσα σὶ ἂν τὰ ἴμπορα πωλεῖσθαι ἀγορᾶν παρέχωσι φαίνηται, τὰ κατὰ τὰ συμμάχων καὶ πατρίδα μὴ πωλεῖσθαι. εἰ δέ τις χρήματα προδιδόναι νομίζοι εἰς ἰμπολάν, γνωσθήσεσθαι μεὶ προσεκλαμβάνων καὶ ἰσχυρὰς, ἡμᾶν πορδύσεσθαι σὺν τῇ στρατιᾷ, λαμβανεῖσθαι ὧν ἡμεῖς ἔχομεν. ἐὰν μὲν δὴ ταῦτα πρασσηταῖσθαι· εἰ δέ τις τι καὶ ἄλλο δίον ἀνορᾶν, φέρειν ἐμὲ σημαίνειν. καὶ ὑμεῖς μὲν ἀπίοντες συσκευάζεσθε, ἐγὼ δὲ θύσομαι ἐπὶ τῇ ὁρμῇ· ὅπερ ἂν τὰ τῶν θεῶν καλῶς ἔχῃ, σημαίνεσθαι. παρεῖναι δὲ χρὴ ἅπαντας τὰ προειρημένα ἔχοντας εἰς τὸν τεταγμένον χώρον, φέρειν τοὺς ἡγεμόνας ἑαυτῶν. ὑμεῖς δέ, ὦ ἡγεμόνες, τὸν ἑαυτῶν ἕκαστον τάξιν εὐτρεπίσασθαι φέρειν μὲν πάντας "συμβαλεῖν, ἵνα τοὺς ἑαυτῶν ἕκαστοι χώρους" καταλάβηται. ἡγεμ. συμβάλλειν. ἡγ. καταλαμβάνειν

19. Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ μὲν συνεσκευάζοντο, ὁ δ' ἰδύθη. ἐπεὶ δὲ καλὰ τὰ ἱερὰ ἐγένετο, ὥρμησε τὸν στρατὸν. καὶ τὴν μὲν πρώτην ἡμέραν ἐξῆσαν πεδοῦσθαι ὡς "δυνατὸν ἐγγύτατα, ὅπως εἴ τις τι ἐπιλελησμένον εἴη, μετέλθοι, καὶ εἴ τις τῶν ὑπολειπομένων εἴη, τοῦτο ἐπιπαρεσκευάσαιτο. Κυαξάρης μὲν οὖν τὸ Μήδων ἔχων τὸ πρῶτον μέρος, κατέμενεν, ὡς μηδὲ τὰ οἴκοι ἐρημα εἴη. ὁ δὲ Κῦρος ἐπορεύετο ὡς ἰδυώσαι τὰ χρεία, τοὺς ἱππέας μὲν πρώτους ἔχων, καὶ περὶ τούτων διϊρωτῶν καὶ σκοπῶν ἀεὶ ἀναβιβάζων ἐπὶ τὰ ὄχθη εὐσκοπώτατα. μετὰ δὲ τούτους ἦγε τὰ σκευοφόρα, ὅπως μὲν "πεδινὸν εἴη, πολλοὺς ὀρμᾶσθαι ποιούμενος τὰ" ἁμαξῶν καὶ τὰ σκευοφόρα, ὅπως θᾶττον ἡ φάλαγξ ἐφεπομένη εἴη τὰ σκευοφόρα ὑπολείποιτο, οἱ περὶ συνεχόντες τῶν ἀρχόντων ἐπεμέλοντο ὡς εἴη ὑπολειπόμενα καὶ κωλύοιντο προϊέσθαι. ὅπως δὲ στενοπορία εἴη ἐν ὁδῷ, λαὶ μέσου πειώμενοι τὰ σκευοφόρα, εἴθιν καὶ ἔνθεν ἐπορεύοντο οἱ ὁπλοφόροι καὶ εἴ τι ἐμποδίζοι, οἱ περὶ ταῦτα γιγνόμενοι αὐτῶν περιῄστων ἐπεμέλοντο. ἐπορεύοντο δὲ ὡς τὰ πολλὰ αἱ τάξεις παρ' ἑαυτὰς ἔχουσι τὰ σκευοφόρα· ἐπιτέτακτο γὰρ πᾶσι τοῖς σκευοφόροις, καὶ τὸν ἑαυτῶν τάξιν ἕκαστον εἶναι, εἰ μή τι ἀναγκαῖον κωλύοι. καὶ σημεῖον δὲ ἦν "τὸ τάξιάρχην ὁ σκευοφόρος ἡγεῖσθαι. ἡγ. τὸν τάξιαρχ. σκευ.

19

ἡγ. ἰδυώσατο

ἡγ. σταθμὸν ἡγ. ἁμαξῶν καὶ τὰ σκευ. ὑπολείποιτο, οἱ σκευοφόροι.

ἡγεῖτο γνώσεσθαι τῆς τ' ἑαυτῶν πλείω, ὥστε ἀληθέσι ἐπρεσβύστ, ἐπιμελῶς τό τι ἰσχυρὸν ἴσχυσε τ' ἑαυτῷ, ὡς μὴ ὑπολείποιτο. καὶ τῶν πολεμίων, οὓς ζητεῖν ἐδεῖ ἀλκίμους, ἅμα τι παρόντα καὶ σπάνιον ἦν, καὶ ὅσον τὰ δέοντα εἶχεν οἱ στρατιῶται.

20 20. Ὡς δὲ οἱ σκοποὶ ἐδέξαν τὸν πεδίον ὁρᾶν ἀνθρώπους λαμβάνοντας καὶ χιλὸν καὶ ξύλα, καὶ ὑποζύγια ἐώρων ἐπαγόμενα παιδία ἄγοντα τε καὶ γυναῖκας, καὶ ὡς τάχιστα ἂν ἐφεραίνετο ἐδήλωσαν καταμανθάνειν μισθοφαζόμενοι ἢ κατὰν ἢ κτησόμενοι. ὁρῶντες δὲ τούτων ἁπάντων ἐγγυτάτω ὄντα ἤδη τὸν στρατὸν τῶν πολεμίων. εὐθὺς ἐκεῖ ἔπεμπεν ὁ στρατηγὸς τοὺς ἀγγελοῦντας τοῦτο τῷ Κύρῳ. ὁ δὲ, ἀκούσας ταῦτα, ὁμοίως μὲν ὑπέλαβε μόνος ἐπὶ τούτοις τοῖς σκοποῖς ὁπόταν ἀεὶ καιρὸν ὁρᾶσιν ἐξαγγέλλειν· τάξιν δ' ἔπεμψεν ἱππέων εἰς τὸ πρόσθεν, καὶ ἐκέλευσε τοὺς προδρόμους συλλαβεῖν τινας τῶν ἀνὰ τὸ πεδίον ἀνθρώπων, ὅστις σαφέστερα μάθοιεν τὸν ὄν. οἱ μὲν δὴ ταχθέντες τοῦτ' ἔπραττον. αὐτὸς δὲ τὸ ἄλλο στράτευμα αὐτοῦ κατέχειν ἐκέλευεν, ὅπως παρασκευάσαιντο ὅσα ἔδει τὸ χρῆσθαι, πάνυ ὁμοῦ εἶναι. καὶ πρῶτον μὲν ἀρίστου παρεσκεύασεν, ἔπειτα δὲ μόνους ἐν τάξει τοὺς παραγιγνομένους ἐποίει. ἐπεὶ δὲ ἠρίστησαν, συνεκάλεσε καὶ ἱππέων καὶ πεζῶν καὶ ἁρμάτων τοὺς ἡγεμόνας, καὶ τῶν μαχαιροφόρων δὲ καὶ τῶν σκευοφόρων τοὺς ἄρχοντας, καὶ τῶν ἁρμαμαξῶν καὶ οὔπω μὲν συνῆσαν. οἱ δὲ καλοῦντες εἰς τὸ πεδίον, συλ-

γρ. συλλαφθ. λαβόντες ἀνθρώπους ἤγαγον. οἱ δὲ "ληφθέντες ἀνερωτώμενοι

γρ εἶπον ὑπὸ τοῦ Κύρου, ἔλεγον ὅτι λόχῳ ἔρχοιτο πάνυ πολλῷ" εἶπε, προελαλοῦντες δὲ ἐπὶ χιλὸν, οἱ δ' ἐπὶ ξύλα, παρελθόντες ὡς προφυλακὴν ἀφ' οὗ τὸ πλῆθος τοῦ στρατεύματος ἦν πάνυ πολὺ εἶναι. καὶ ὁ Κῦρος ἐπεὶ ἤκουσε, πόσοι εἶεν, ἔφη, ἄπιστα συβαίνειν τὸ στράτευμα·

γρ. ἔλεγον ἐπὶ τὸν οἱ δ' "ἔλεγον, ὡς δύο παρασάγγας. ἐπὶ τούτοις ἤρετο ὁ Κῦρος, ἡμῶν οἱ, ἔφη, λόγος τις ὧν παρ' αὐτοῖς; καὶ μὰ Δί', ἔφασαν, ἀλλὰ πολὺς γε, ὡς ἰσχυροὶ ἤδη ἦτε προσιόντες. τί οὖν; ἔφη ὁ Κῦρος, ἦ καὶ ἔχαιρον ἀκούσαντες; (τοῦτο δ' ἐπορίζε τῶν παρόντων ἕνεκα· οὐ μὰ Δία, ἔφασαν, ἀλλὰ καὶ μάλα ἰλιγγιῶντες. νὴ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, τί πάσχοντες; ἐκλαυσίασαν, ἔφασαν· καὶ χθὲς δὲ καὶ τρίτην ἡμέραν τὸ αὐτὸ τοῦτο ἔπασ-

τον.

τον. ὁ δ' Ἀστίων, Ἴφη ὁ Κῦρος, πῶς ἐστιν; οἱ γὰρ ἔφασαν, αὐτὸς τε Κροῖσος, καὶ σὺν αὐτῷ Ἑλλήνων ἀνὴρ, καὶ ἄλλοι δὲ τῆς Μηδίας οὗτος μάρτυρες ἱκανοὶ ἦσαν παρ' ὑμῶν. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, ἀλλ', ὦ Ζεῦ μέγιστε, λαβεῖν μοι αὐτὸν γνοίης ὡς ἐγὼ βούλομαι.

21. Ἐκ τούτου τοὺς μὲν αἰχμαλώτους ἀπῆγεν ὁπίσθιοι, εἰς 21
ἃς τὰς παρόδους ὡς λέξων πανήγαθε. ἐν τούτῳ δὲ παρῆλθεν ἄλλος ἄλλου παρὰ δέ σκοπάρχου, λέγων ὅπι ἵππιαι ἔξεις μοχλὰ ἐν τῷ πεδίῳ περφαίνοιθε. καὶ ἡμεῖς μέν, ἔφη, εἰκάζομεν ἱλαύνειν αὐτοὺς βουλόμενοι ἰδεῖν τόδε τὸ ἐγένετο μῆ. καὶ γὰρ ἐπεὶ τῆς ἕξεως παύσης ἄλλοι ὡς πεζάκοντα ἵππεις συχνοὶ παρελαύνεσι, καὶ μάλιστοι καὶ αὐτοὺς ἡμᾶς, ὅσους βουλόμενοι λαβεῖν, ὧν δυνάντας, τὸν σκοπὸν. ἡμεῖς δὲ ἴσμεν μία δίκας οἱ ἵπποι τοῦτον τῷ σκοπῷ ἀδήλους τοῖς πολεμίοις ἀτιμίαν ἴσχειν. ὅταν δέ, ἔφη, ἡ δίκας ἡμέτερα λείπῃ τὸν σκοπὸν, ἐξαναστήσεις ἱππήλατοι τοῖς ἀναβαίνουσιν ἐπὶ τὸν σκοπὸν, ὡς δὲ ὑμᾶς μὴ λυπῶσιν οἱ δὲ τῆς μεγάλης ἕξεως, ἀπῆξιλθε σὺν, ἔφη, ὦ Ἀράσπα, τὸν χιλίους ὧν τῶν ἵππιαν λαβόν, καὶ ἐπιφάνηθι ἀνὰ τῆς τῶν πολεμίων ἕξεως. διόξεις δὲ μηδαμῇ ἐς ἀφανὲς, ἀλλ' ὅπως αἰ σκοπαὶ ζωγραφήσωσιν ἐπιμεληθεὶς παρέλθῃ. ἂν δὲ ἄρα ἀναλείπωσιν ἕως δίκαιας παρελαύνωσιν ὑμῖν πῆς, δέχεσθε φιλίως τοὺς ἄνδρας.

22. Ὁ μὲν δὴ Ἀράσπας ἀπῆν ὡπλίζετο· οἱ δὲ ὑπηρέται ἤλαυνον τοὺς, ὡς ἐπίλοιντο. ἀπιὼν δὲ αὐτοῖς καὶ δὴ σῖτος τῶν σκοπῶν Ἀράσπας σὺν τοῖς ἡγεμόσιν, ὁ πιμφθεὶς πάλαι καθεσκεπτο, ὁ φύλαξ τῆς Σισιμβρίου γυναικός. ὁ μὲν οὖν Κῦρος, ὡς "εἶδεν, ἀνεπηδήσας ὡς τὸ ἵππον ἐπαίσατε αὐτῷ καὶ ἰδιξιοῦτο· οἱ δὲ ἄλλοι, ὥσπερ εἰκὸς, μηδὲν εἰδότες, ὑπεπλήγμενοι ἦσαν τῷ παρόντι, ἕως ὁ Κῦρος εἶπεν, ἄνδρες φίλοι, καὶ ἡμῖν ἀνὴρ ἄριστος νῦν ἤδη δὴ πάντως ἀνθρώπως δεῖ εἰδέναι ὃς τοῦτο ἔρρα. οὔτε οὖν αἰσχρῶς ἡττηθεὶς ὑδενὸς ὤχλο, οὔτε ἐμὲ φοβηθεὶς, ἀλλ' ὑπ' ἐμοῦ πεμφθεὶς, ὅπως ἡμῖν μηδὲν ὧν τῶν πολεμίων σαφῶς τὰ ὄντα ἐξαγγείλειεν. ἃ μὲν οὖν ἐγὼ σοι ὑπεσχόμην, ὦ Ἀράσπα, μεμνημαί τε, καὶ ἀποδώσω σὺν τούτοις πᾶσι. δίκαιον δὲ καὶ

ὑμᾶς ἀπιέναι, ὦ ἄνδρες, τοῦτο ἡμᾶς ὡς ἀγαθὸν ἄνδρας ἐπὶ τῷ ἡμιτελεῖ ἀγαθῷ καὶ σὺν δυνάμει ὄντας καὶ αἰτίαν ὑπέχειν ἢ εὐεργετεῖσθαι. σὺ δὲ τούτοις δὴ πᾶσιν ἀπαλλάττοιτο ἐπ' Ἀρίσταιον καὶ ἐδέξαντο.

γρ. μηδὲν ἐπὶ τούτοις ἢ Κῦρε ὅτι τούτων μὲν ἄλλος εἶη, ἃ δὲ καιρὸς ἡμῖν εἰδέναι, ταῦτα, ἔφη, διηγοῦ, ὦ Ἀρίσταιε, καὶ μηδὲν μείον ἢ ἀληθὲς ἃ δὲ πολεμίων κρεῖττον ἢ μεῖζον οἰήσεσθε μείονα ἰδεῖν, ἢ μείονα ἀκούσεσθε μείζονα ἐνεύσεται.

23. Καὶ μήν, ἔφη ὁ Ἀρίσταιος, ὡς συμφέρει γ' ἂν εἰδέναι, ἐπίστασθαι ἔστιν ἃ παρὼν αὐτοὺς. σὺ μὲν ἄρα, ἔφη ὁ Κῦρε, οὐ τὸ ἀληθὲς μόνον οἶσθα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἕξιν αὐτῶν; ἐγὼ μὲν, καὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἀρίσταιος, καὶ ὡς ἀληθῶς τὴν μοχλικὴν ποιεῖσθαι. ἀλλ' ὅμως, ἔφη ὁ Κῦρε, τὸ ἀληθὲς ἡμῖν σαφῶς εἰπὲ καὶ κεφάλαιον. οὐκοῦν τοῖνυν, ἔφη, πᾶσιν τετιμωμένοις εἰσὶν ἐπὶ τριάκοντα τὸ βάθος καὶ πλείους καὶ ἐπὶ πέντε. οὗτοι δὲ ἀπέχουσιν ἀμφὶ τὰ τετταράκοντα σταδία. πάνυ γάρ μοι, ἔφη, ἐμέλησεν ὅσα εἰδέναι ὁπόσον κρατοῦσιν χωρίον. οἱ δὲ Αἰγύπτιοι, ἔφη ὁ Κῦρε, εἰσὶ πῶς εἰσὶ τεθωρακισμένοι; ὅπλα μέντοι, πλὴν τῶν Αἰγυπτίων, τούτους δὲ οἱ μυελάκχαι ἔσπασαν ἐκ τῶν μυελοστῶν ἐκάστων. τοῦτο γὰρ Σάρισα καλοῦσι νόμιμον ἔφασαν εἶναι τοῖς πέλταις, καὶ ὁ Κῦρος· μῶν τοιγάρτοι μάλα ἄκων σωφρονοῦσιν αὐτοῖς οὕτω ζῶσιν; ἐβούλευτο γὰρ ὁπλίζειν ὑπασπιστὰς καὶ σὺν τοσούτῳ. πρὸς τί δὴ, ἔφη ὁ Κῦρε, τοῦτο ἐπηυμῶν; ὡς ναὶ μὰ Δί', ἔφη, τῇ ἀσπίδι κυκλοσόμενον. καὶ ὁ Κῦρος· ὅπως, ἀλλ' οὕτω ἂν εἰδεῖεν, εἰ οἱ κυκλούμενοι κυκλοῖντο. ἀλλ' ἃ μὲν παρὼν σοὶ καιρὸς μαθεῖν ἀκηκόαμεν· ὑμᾶς δ' χρὴ, ὦ ἄνδρες, οὕτω ποιεῖν. νῦν μὲν ἐπειδὴ σὺν θεῷ ἀπήλθετε, ἐπισκέψασθε καὶ τὰ ἵππων καὶ τῶν ὑμῶν αὐτῶν ὅπλα. πολλάκις γὰρ μικρῷ ὀνείδει καὶ ἀνὴρ καὶ ἵππος καὶ ἅρμα ἀχρεῖον γίγνεται. ὡς ἐγὼ δὲ σοὶ, ἕως ἂν ἐγὼ ζῶ ὑμῶν μέν, σῶστον μὲν χρὴ ἀεὶ παρεῖναι καὶ ἄνδρα καὶ ἵππον, ὅπως ὅτι ἂν προσῇ καιρὸς εἰς ἢ, μὴ τούτου ἡμῖν ὀνδεὴς. ἐπίστασθε δὲ σὺ, ἔφη, ὦ Ἀρίσταιε, τὸ δεξιὸν κέρας ἔχει, ὥστε καὶ ἔχεις, καὶ οἱ ἄλλοι μυελαμφορεῖς ἡμῖν ἕπονται. ὁμοῦ γὰρ ἀγόντων ὄντων, οὐδὲν ἂν μᾶλλον τῶν καιρὸς τοὺς ἵππους μεταζευγνύοιεν. παρεγγυᾶτε δὲ τοῖς ταξιάρχοις καὶ λοχαγοῖς ἐπὶ φάλαγγος

γρ. ὡς ἂν ἀσφαλέστατα εἰδεῖεν ὁπόσον τὸ στρατιωτικὸν ἔστιν ἑκάστοις

γρ. αὐτοῖς

γρ. ἵππους

γρ. ἐπὶ οἷς ἂν στρατεύοιτο καὶ αὐτὸς ἢ

λαγγῶ κωδίσαις, εἰς δὲ ἵππους ἵππευε τὸ λόχυ. ὁ δὲ λόχω
λῶ ἵππε ἱππασία ἐστί. καὶ πῆς εἶπε τὸ μυελὸς ἄρχυ, καὶ δακ-
μὸς σπ, ἴφη, ὦ Κῦρε, ἱκανῶς ἔξεισιν ὡς τοσούτυς πεπαγμένυς ὠσὶς
οὕτω βαθεῖαν φάλαγγα; καὶ ὁ Κῦρω εἶπεν, ναὶ τὸ βαδίσπερ φά-
λαγγας ἡ ὡς ἐξικνεῖσθαι τοῖς ὕπνοις τὸ σώματος, τί σοι δοκοῦσιν, γρ. τί σοι, ἔ-
ἴφη, τὰς πολεμίας βλάπτειν ἢ τὰς ζυμμάχυς ὠφελεῖν; ἐγὼ μὲν γὸ, γρ. δοκεῖσιν
ἴφη, τὰς εἰς ἑκατὸν τὰς ὁπλίτας εἰς μυρίυς ἂν βελτίυς μᾶλ- εἶναι τὰς
λον πεπύσθαι. ὅπυ γὸ ἂν ἐλαχίστυς μαχεῖσθαι. ἐξ ὅσυ μὲν τι ἐγὼ τολ.
τὴν φάλαγγα βαθυνῶ, τόσῳ μᾶλλον ἐνέσῃ τὸ καὶ σύμμαχον πλῆσθ-
αὐτὴν ἐκείνῃ. ἀκοντιστὰς μὲν ἐπὶ τοῖς ζυγοκοφόροις πέζω, ἐπὶ δὲ
τοῖς ἀκοντισταῖς τοξότας. τούτυς γὸ σεσωσμένυς μᾶλλον ἂν τις τύποι, οἱ
καὶ αὐτοὶ ὁμολογοῦσι μαθήματα μάχης ἂν ὑπομένειν ἢ χρεών;
σφενδονηφόρυς δὲ τοὺς ζυγοκοφόρυς μᾶλλόν γε· καὶ οἱ μὲν ἀκοντίζοντες,
οἱ δὲ τοξόζοντες ὑπὲρ τὸ σῶμα πάντα, λυμαίνῃ δὲ τοὺς πολεμί-
ους. ἢ, τὸ δ' ἂν κακυργῆς τοὺς συμμάχυς, δηλονότι πάντα τοῦτο τοὺς
συμμάχυς κακίζει. πολυστρόφυς μέντοι φησὶ τοὺς ἐπὶ πᾶσι καλυ-
μμένυς. ὥσπερ γὸ οἰκίας οὔτε ἄνθυ λιθολογήσαι. ὀχυροῦ, οὔτε ἄν-
θυ τῆς γέφυρα ποιοῦντα οὐδὲν ὄφελω· οὕτως οὐδὲ φάλαγγες, οὔτε
ἄνθυ τῆς ὀπισθίας, οὔτε ἄνθυ τῆς πλαγίας, ὧν μὴ ἀρχοί ἄσιν, ὅ- γρ. εἰ μὴ ἀρ-
φελω· οὐδέν. ἀλλ' ὑμεῖς τι, ἴφη, ὡς παρεγγύᾶτε ἐστὶ ἐκεῖσθαι, καὶ ὁ- χοί εἰσιν
μεῖς οἱ τῆς πλησιῶν ἄρχοντες ἐπὶ τούτοις τοὺς λόχυς ὡσαύτως
καθίστατε. καὶ ὑμεῖς οἱ τῶν τοξοτῶν ἐπὶ τοῖς πλαγιοφύλαξι ὡσαύτως.
σὺ δὲ ὃς τῶν ἐπὶ πᾶσι ἄρχεις, πλείστυς ἔχων τοὺς ἀνθρώπους, παρέσ-
χεσθε τοῖς ἑαυτῶν ἡφορᾶν τε ἐκάστυ καθ' ἑαυτὸν, καὶ τοῖς μὴ τὸ δέον
ποιοῦσι ἐπιτελεῖν, τοῖς δὲ κακῶς ποιοῦσι ἀπτέλειν ἰχυρῶς. ὧν δὲ
τις σφίσι τῶν προθύμων ἡδέως, καὶ ἀκόπως ζημιοῦν. ἔφη γάρ ἐπὶ τοῖς γρ. θ ἐκσώ-
μὲν πρώτοις τοὺς παρ- ἐκκρίνειν τοὺς ἐπιμόνους καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ. ὑμῶν δὲ γρ. Εὐφράτα
δεῖ, τοὺς ἐπὶ πᾶσι τεταγμένυς, πολεῖν φόβον παρέχειν τοῖς κακοῖς γρ. τὰ τὰς
καὶ ἀπὸ τῶν πολεμίων. καὶ ὑμεῖς μὲ τοῦτο ποιεῖτε. σὺ δέ, ὦ Ἀβραδά- πύργυς ἀ-
τα, ὃς ἄρχεις τῶν ἐπὶ ταῖς μηχαναῖς, οὕτω πολὺ ὑπὸς ἔζευγε τὰς γρ. σκευοφό-
τοὺς ὑπηρέτας καὶ τοὺς πύργυς φέρουσι ὕψει καὶ ἐγγὺς τοῦ φά- ρων ἀπὸ ταῖς
λαγγος. σὺ δέ, ὦ Δασυλᾶ, ὃς ἄρχεις τῶν σκευοφόρων ἅμαμα- μηχαναῖς
ξῶν, ἐπὶ τοῖς πύργοις ἄγε πάντα τὰ τοιοῦτα ἕπεσθαι. οἱ δὲ ὑπηρέ- γρ. σκ πᾶ
ται σου ἰχυρῶς κολαζόντων τοὺς ἀργοὺς καὶ καμοῦσι λέγε μύθυς. ρῶς
σὺ

γρ. Καρδοῦχοι, σὺ δ', ὦ Καρδοῦχε, ὃς ἀρχὴς τῶν ἁρμαμαξῶν αὖ ἄγεις τὰς γυναῖκας, κελεύσῃσιν αὐτὰς πλουτεῖν ἐπὶ τοῖς σωζουσῶσις. ἐπομνύω γὰ ταῦτα πάντα καὶ πολὺ θᾶττον ποιήσειν, ἢ σὺ ἐπιθυμεῖν ὑμᾶς

γρ. πειρᾶσθαι, ἐξεστίαν ἔσται, καὶ τοῖς πολεμίοις, ὧν κυκλῶσι ἢ βούλωνται, μείζω τὸν φόβον ἐνεργολλὸν ἀναγκάσαι ποιεῖσθαι. ὅστε οἶ ἂν μείζον χρεὼν φοβῶνται, τοσούτῳ αὐτοὺς ἀδυνατωτέρους ἀνάγκη γίγνεσθαι. καὶ ὑμεῖς μὲν οὕτω ποιεῖτε. σὺ δέ, ὦ Ἀρταβάζη, καὶ Ἀρταγέρσα, τὸν χιλιοστὸν ἀκόντιον τῶν σὺν ὑμῖν ἐπὶ τούτοις ἕκαστοι πιζῶν· καὶ σύ, ὦ Φαρνοῦχες, καὶ Ἀσπαθίτα, τὸν τε ἱππικὸν χιλιοστὸν, ἧς ἀκόντιον ὑμῶν ἄρχει, μὴ συνεκπαπτίλλεσθε εἰς τὸν φάλαγγα, ἀλλ' ὅπισθεν τῶν ἁρμαμαξῶν ἐξοπλίζεσθε καθ' ὑμᾶς αὐτούς· ἐπὶ τε σφῶν ἡμῖν ἦ κεῖσθαι σὺν τοῖς ἄλλοις ἡμιμύσιν. οὕτω γὰ δεῖ ὑμᾶς παρεσκευάσθαι, ὡς

γρ. ὦ ἄρχον πρώτους δίκην ὑμᾶς ἀγωνίζεσθαι. καὶ σύ, ὦ ἄρχων τῶν ἐπὶ ταῖς καμήλοις ἀνδρῶν, ὅπισθεν τῶν ἁρμαμαξῶν ἀκολούθει· ποιεῖ δὴ ταῦτα, καὶ ἀσφαλῶς παραγάγῃ Ἀρταγέρσας. ὑμεῖς δὲ οἱ τῶν ἁρμάτων ἡνίοχοι ἀγκλιμωσάμενοι, ὁ μὲν ἀριστερὸν ὑμῶν ἔσω τῆς φάλαγγος τὸ μὲν ἑαυτοῦ ἵππον ἔχων ἁρμοστὴν κελεύσητε· οἱ δὲ ἕτεροι ἡνίοχοι τῶν ἁρμάτων, ὁ μὲν δεξιὸν πλοῦτον τῆς στρατιᾶς

γρ. κίρνα; ἰσχύοντα, ἐπισπώμενοι τὴν φάλαγγα ἐπὶ " κίρνας, ὁ δὲ τὸ εὐώνυμον.

24 24. Κῦρος μὲν οὕτω διέτασεν. Ἀβραδάτης δὲ ὁ Σούσιος βασιλεὺς εἶπεν, ἰδοὺ ἐγώ σοι, ὦ Κῦρε, ἑτοιμάζομαι τὸν ἅρμα τὸν ἐμὸν ἐπὶ τῆς ἀντίας φάλαγγος ἐλθεῖν ἔχων, εἰ μή τι σοὶ ἄλλο δοκεῖ. καὶ ὁ Κῦρος ἀσμένως αὐτὸν ἐκέλευσε ταῦτα ποιῆσαι, εἰπὼν πρὸς τοὺς ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἅρμασι Πέρσας, εἰ καὶ ὑμεῖς, ἔφη, ταῦτα συγχωρεῖτε; ἐπεὶ γὰ οἱ ἐκείνου ἀπεκρίναντο, ὅτι οὐ καλὸν εἴη ταῦτα ὑφίεσθαι, διεκέλευσεν αὐτοὺς· καὶ ἦλθεν Ἀβραδάτης ἢ ὡς ὑφίσατο, καὶ ἐμβὰς ἐς τὸν Ἀσσυρίνης. τότε μὲν δὴ ἀπόντες, καὶ ἐπιμελητέοι ὄν ὡσθέπω, ἐδεισποποιοῦντο, καὶ φυλακὰς κατασταθμοὶ ἐκοιμήθησαν. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ὡς μὲν ὁ Κῦρος ἐβούλετο. ὁ δ' ἄλλος στρατὸς ἀρίστησας καὶ σπονδὰς ποιησάμενος ἐξωπλίζετο παλτοῖς μὲν καὶ καλοῖς χρῶσι, παλτοῖς δὲ καὶ καλοῖς ἐνεργοῦσι καὶ κραίνουσι. ὁπλίζονται δὲ καὶ ἵππαις περιμετωπιδίοις καὶ στερνιδίοις·

γρ. ὦ ὁ καὶ τοὺς μὲν μαίπαις παρεμπεφολιδωμένοις, τοὺς δὲ " ἐπὶ τοῖς ἁρμα-

σι,

σι, πᾶσι πλὴν ἐλαδίοις. ὥστε κἀγὼ πλὴν χαλκῆ, λώδῃ ἢ φοινικῖσι πᾶσι ἡσυχιά.

25. Καὶ τῇ Ἀβραδάτᾳ ἢ τὸ τεταγμένον ἅρμα καὶ ἵππον ἀκμὴ παγκάλος οἰκέτης μάθ. ἐπεὶ δ' ἐμελλε τὸν λιτοῦν ζεύγνυσθαι, δι' ἐμοῦ ἐκέλευσε λοῦσαι αὐτούς, καὶ δεῖσθαι αὐτῇ ἡ Πάνθεια χρυσοῦν κρᾶνον, καὶ φιάλην χρύσεον, καὶ ψέλια πλατέα περὶ τοὺς καρποὺς ἢ χρῶν, καὶ χιτῶνα πορφυροῦν ποδήρη σηλιδωτὸν τὰ κόπτα, καὶ λόφον ὑακινθινοβαφῆ. ταῦτα ἢ ἐποιήσατο λάθρᾳ ἢ ἀνδρὸς σὺν μεγίστῃ σπουδῇ τὰ ἐμοὶ ὅπλα. ὁ ἢ ἰδὼν ἐθαύμαζε τε, καὶ ἐπῄνει τὴν Πάνθειαν, σὺ δή που, ὦ γύναι, συνέλαβες τὸν σαυτῆς ἄνδρα τὰ ὅπλα μοι ἐπαινέσαι; μὰ Δί', ἔφη ἡ Πάνθεια, τόν γε πλείστου ἄξιον. σὺ γὰρ ἔμοιγ', ἦν καὶ τοῖς ἄλλοις φανῇς οἷος ἐμοὶ δικαῖος εἶναι, μέγιστος κόσμος ἴσῃ. ταῦτα ἢ λέγουσα σύνιδέ τε τὰ ὅπλα, καὶ λαμβάνειν μὲν ἐπειρᾶτο, ἐλαφρὰ ἢ αὐτῇ ὦ θάκρυα ἢ τὰ παρειῶν. 25 γρ. Πάνθεια. ἔλεγε τὸν γ.

26. Ἐπεὶ ἢ, καὶ προθεὶς ὧν ἀξιοῖτ' ἂν, ὁ Ἀβραδάτης ὡμίλει τοῖς ὅπλοις τούτοις; φανεὶς μὲ κάλλιστος καὶ ἁβρότατος· ἅτε καὶ τῇ φύσεως ἐπαρχόμενος. λαβὼν ἢ παρὰ ἢ ὑφλωιόχειρας λώρας, περιεκαύχιζε ὡς ἀναβησόμενος ἤδη ἐπὶ τὰ ἅρματα. οὐ ἢ τούτῳ ἡ Πάνθεια, ὑπεχώρησεν κελεύσασα τοὺς παρόντας παύεσθαι, ἐλέγειν, ἀλλ' ὅπως μή, ὦ Ἀβραδάτα, εἴ τις καὶ ἄλλη πώποτε γυνὴ τῶν σῶν ἀνδρῶν μεῖζον τῆς ἑαυτῆς ψυχῆς ἐπέμνησεν, οἶμαί σε γιγνώσκειν ὅπως καὶ ἐγὼ μία τούτων εἰμί. τί οὖν με δεῖ καθ' ἓν ἕκαστον λέγειν; ὃ γὰρ ἔρχα οἶμαί σοι πολλῷ κρείττων λόγων. ὅμως ὁ οὕτως ἔχουσα ὅπως σοι, ὥσπερ σὺ οἶσθα, ἐπομνύω σοι τὸν ἐμὸν καὶ σὸν φιλίαν, ἢ μὴν ἐγὼ βούλομαι ἢ ἐμοὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ γενομένου κοινῇ γῆν" ἐπιστᾶσ' μῶλον ἢ ζῆν γρ. ὀπίσω μετ' ἀκμονόμου ἀκμονόμου· οὕτως ἐγὼ καὶ σὲ ἢ καλλίστην καὶ ἱμαντοῦν ἠξίωκα. καὶ Κύρῳ ἢ δεκὼ μιχάλλω πολὺ ἡμᾶς χαίρειν ὁμολόγει, ὅτι μοι ἀκμονόμῳ ἀκμονομίῳ καὶ ἀξιοπιθοτάτῳ ἐαυτῷ, οὔτε μιῶς δούλῳ ἠξίωσε κεκλῆσθαι, οὔτε ὡς ἐλευθέρῳ σὺ ἀπήμονι ὁμόκοπτ· διεφύλαξε δὲ σοι ὥσπερ ἀδελφὸν γνωσίαν λαβών. ὥστε ἢ, καὶ ὅτι ὁ Ἀρφαξάτης ἀπέκτα αὐτῷ, ὁ ἐμὲ φυλάττων, ὑπαχθόμενον αὐτῷ, εἰ μὲ ἐάσειε ὥστε σὲ πρᾶξαι, ἤξειν αὐτῷ σε, πολὺ Ἀρφάσπε 26

γρ. Ἀρέσκειν καὶ πιστότερον καὶ ἀμείνονα. ἡ μὲν τοίνυν εὔνοια ὁ Ἀβραδάτας ἀγαθὸς τοῖς λόγοις, καὶ Σίγων οὗτος ὁ κεφαλῆς, ἀναβλέψας εἰς τὸ οὐρανὸν ἐπεδέξατο, ὦ Ζεῦ μέγιστε, δὸς μοι φανῆναι ἀξίῳ μὲν Παυθείας ἀνδρὶ, ἀξίῳ δὲ Κύρου φίλῳ καὶ ἡμῖν ἡμιφιλοῦσι. τοιοῦτον εἶπεν, καὶ τὰς χεῖρας ἐπ' ἀμφοῖν ἐθρυλλίζετο ἐπὶ τὸ ἄρμα. ἐπεὶ δὲ ἀναβεβήκει σὺν καλλίστοις τε δίφροις ὁ ὑφηνίοχος, σὺν ἡνιόχοις δὲ Πάνθεια πᾶς ἂν εἶπε ἄνθρωπος ἀποστοῦσα αὐτὸν, καλλιφίλησε τε δίφρον. καὶ τῷ μὲν πρόσθεν ἤδη τὸ ἅρμα, ἡ δὲ λαβοῦσα αὐτὸν συνεφέπετο, ἕως ἐπεσκόφει καὶ ἐδίδου αὐτῷ ὁ Ἀβραδάτης οἷπερ, ἁβρὸν, Πάνθεια, καὶ χαῖρε, καὶ ἄπιθι ἤδη. σὺ τούτῳ δὴ οἱ ἡνίοχοι καὶ οἱ ἱππεύσιμοι λαβοῦσαι αὐτὸν, ἀπήγαγον εἰς τὸν ἅρμα κἀκεῖ, καὶ καθεκλίνθησαν καὶ ἐκάλυψαν τῇ στολῇ. οἱ δὲ ἄνθρωποι, καλοῦ ὄντος τοῦ ἁρματος τοῦ Ἀβραδάτου καὶ τοῦ ἅρματος, οὐ σφόδρα ἐθαύμαζον τὸν κόσμον ἀλλὰ τὸν κοσμοῦντα αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον Πάνθειαν ἐπῄνουν.

27 27. Ὡς δ' οὐκ ἀπεμαίνετο μὲν ὁ Κῦρος, ἡ δὲ στρατιὰ πανταχόθεν αὐτῷ ὥσπερ πανήγυρις, κατεῖχον σκηπτοῖς ἄλλοι ἄλλον, σωφρονίζοντες τοὺς ἠκροβολισμένους, καὶ ἔλεγεν ὅδε· Ἄνδρες φίλοι καὶ σύμμαχοι, τὰ μὲν ἱερὰ καλὰ φαίνεται οἷά φησι τὸν θεὸν σημαίνειν ἔοικε· ὑμᾶς δ' ἐγὼ βούλομαι ἀναμνῆσαι, ὧν μοι δοκεῖτε μεμνημένοι πολὺ ἂν εὐθυμότεροι εἰς τὸν ἀγῶνα ἴοιτε. ἡσυχαίτερα μὲν γὰρ τὰ εἰς τὸ πόλεμον πολὺ μᾶλλον τῶν πολεμίων, σωφρονέστερα δὲ καὶ σωφρονέστερα ἐν τῷ αὐτῷ πολὺ πλείω ἤδη χρόνον ἢ οἱ πολέμιοι, καὶ σωφρονικώτερα μέντοι ἀλκήν· δὲ πολεμίων πολλοὶ μὲν σωφρονοῦσι γρ. μετ' κατ' αὐτῶν. οἱ δὲ ἀμφίχυτοι ἑκατέρων, οἱ μὲν τῶν πολεμίων ἴσασιν, ὅτι παρόντας τοὺς παρεσκευάσμεθα ἔχειν· ὑμεῖς δὲ οἱ μεθ' ἡμῶν ἴστε, ὅτι μᾶλλον τοῖς συμμάχοις ἀρήγειν μαχούμεθα. οἰκεῖ δὲ τοὺς μὲν πεφυκέναι ἀλκίμους ὁμοίως μὲν καὶ πολεμίους· τοὺς δὲ ἀπεσπασμένους ἀναγκαῖον δειλοτέρους, πᾶς ἂν ἑκάστοις ἔχοιτο οἰκοθεν ἠθάδος. ἔτι μὴν δή, ὦ ἄνδρες, ἐπὶ τοὺς πολεμίους, ἅρμασι μὲν ἔχοντες ἀπαλεσμένοις ἐσθῆτα καὶ τὰ τῶν πολεμίων, ὡς οἵ τ' αὖτοι καὶ ἱππεῖς καὶ ἵππους ἀπαλεσμένους ἐσθῆτας ἀσπάλακας, ὡς οὐκ ἔχοντες μάχεσθαι· πεζοῖς δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις γρ. οἵτε οἷοις καὶ ἐσθῆτι μαχούμεθα. Αἰχμάζοιοι δὲ ὁμοίως μὲν ἀπαλεσμένοι εἰσὶν, ὁμοίως δὲ τετραγμένοι· τάχα τι δὴ ἀσπίδας μείζους ἔχουσιν ἢ ὡς ποιεῖν

πειᾶν τι καὶ ὀρᾶν· πεπυσμένοι δὲ εἰς ἐκατὸν, δῆλον ὅτι καλοῦσιν ἀκμὴν μυριάδας, πολὺ πάνυ ὀλίγων. εἰ δ' ἀθυμοῦντες ἐξέσονται πεζεύσοντες, ἵνα που αὐτοὺς πεζῶν δύνηται ἀντέχειν, καὶ σιδήρῳ ὑφ' ἵππων ἐχυρὰ ζωμάρων. ἐὰν δέ τις αὐτῶν καὶ ὑπομένῃ, πῶς ἄμεινον ἐχυρὰ δυνήσεται ἵππομαχεῖν τι καὶ φαλαγγομαχεῖν καὶ πυργομαχεῖν; καὶ γὰρ οἱ λόφοι τῶν πύργων ἀμείνω μὴ ἱππεύῃσι, τοὺς δὲ πολεμίους πολιορκεῖν ἀμηχανεῖν ἀνάγκη μαχεσθαι ποιήσουσι. εἰ δέ που ἔτι ἐνδεᾶς δυνεῖτε, ὡς ἐμὲ λέγετε· σὺν γὰρ θεοῖς οὐδενὸς ἐνδεήσομαι. καὶ εἰ μέν τις ἐπεῖν τι βούλεται, λεξάτω· εἰ δὲ μή, ἰλθόντες ὡς τὸ ἱερὸν, καὶ προσευξάμενοι οἷς ἐνόμιζον θεοῖς, ἴτε ἐπὶ τὰς τάξεις. καὶ ἔκαστον ὑμῶν ὑπομιμνησκέτω τοὺς μετ' ἑαυτοῦ ἄνδρας ἐγὼ ὑμᾶς· καὶ ἐπιδεικνύτω τοῖς ἀρχομένοις ἑαυτὸν ἄξιον ἀρχῆς, ἄφοβον θέοντα καὶ χαίροντα, καὶ φρονοῦντα, καὶ λόγους.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

Κύρου παιδείας βιβλίον ζ.

Οἱ μὲν οὖν ἐξάμβοι τοῖς θεοῖς, ἀπηύξαντο ὡς τὰς τάξεις· τῷ δὲ Κύρῳ καὶ τοῖς ἀμφ' αὐτὸν προσέμυκον οἱ ἱερεύοντες ἐμφανῆ καὶ ἐμπεῖν, ἵνα οὗτοι ἀμφὶ τὰ ἱερά. ὁ δὲ Κῦρος, ὥσπερ οἷός τε ἦν καλὸς, ἀπηρξάμενος ἠρίστα, καὶ μετέδιδε καὶ τοῖς μάλιστα δορυφόροις καὶ παρῆσαν καὶ ἐξάμβου, ἔπειτα καὶ οἱ ἄλλοι δὲ οἱ ἀμφὶ αὐτὸν οὕτως ἐποίουν. μετὰ δὲ ταῦτα σπεισάμενος Διὶ πατρῴῳ ἡγεμόνι εὐναίῳ καὶ Ἐνυαλίῳ, ἀνέβαινεν ἐπὶ τὸν ἵππον, καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ἐκέλευσεν. ἀπελαυνόντων δὲ πάντες ἦσαν οἱ ἀμφὶ τὸν Κῦρον τοῖς αὐτοῖς Κύρου ὅπλοις, χιτῶσι φοινικοῖς, θώραξι χαλκοῖς, κράνεσι χαλκοῖς, λόφοις λευκοῖς, μαχαίραις, πελτῇ κρανείνῃ ἐν ἑκάστῳ. οἱ δὲ ἵπποι προκεκοσμημένοι καὶ προστεθωρακισμένοι καὶ παραπλεύσα-

χαλκοῦς χαλκοῖς· τὰ δ' αὖτε παῖδα καὶ παρθένους ἀλλήλοις ἐπιδεικνύναι. τοῦτο δὴ μόνον διέφερεν τὰ Κύρου ὅπλα, ὅτι τὰ μὲν ἄλλα οἷα χρὴ τὰ χρυσοῦν δὲ χρύσεα, ὥστε δὴ Κύρου ὅπλα ἄσπιες καὶ ταρῆγες ἐξέλαμπεν, ἵππος δὲ ἔστι λόφους ἔχων καὶ ἐπιβλήματα· ἐπὶ δὲ τοῖς ἐμοὶ προδοῦναι, βουλοίμην διὰ τοῦ ἐχθροῦ ἐλθεῖν. ὁ δ' εἶπεν, ἐγὼ μέντοι σοι, ὦ Ζεῦ μέγιστε. καὶ ἅμα τοῦτο εἰπὼν, ἐν δεξιᾷ ἔχων χρυσοῦν τὸν ἵππαρχον καὶ τοὺς ἱππέας, ἐν ἀριστερᾷ δὲ Ἀραόμβαν καὶ τοὺς πεζούς. παρεκελεύσατο δὲ τοῖς σημείοις, καὶ ἐν ὅσῳ ἵππευεν. ὧδε δ' αὖτε τὸ σημεῖον αὐτὸς ἐπεδείκνυτο μακρὸν ἀνατείνας βραχίονα. καὶ τοῦτο δὴ ἐπὶ τούτου τὸ σημεῖον τοῖς Πέρσαις βασιλεῖ πολεμίοις καὶ τοῖς ὁρᾶν τοὺς πολεμίους, ἐκ τοῦ ἀνίστασθαι τὸ σφόδρα.

2. Ἐπεὶ δὲ παρεσκευάσθαι ὡς ἐδόκουν σφίσιν, ἤρχοντο ἤδη τοῦ πολεμίου σφόδρα ἀνθιστάμενοι παρορᾶν. ὡς δ' ἐν τῷ καταφανεῖ πάντες ἀλλήλοις ἦσαν, καὶ ἔγνωσαν οἱ πολέμιοι πολὺ ἐκπεπτερωμένην ὑπερφαλαγγοῦντες, ἐπῆσαν τοῖς ἑαυτῶν φάλαγξι (οὐ γάρ ἦσαν ἄλλως κυκλάδες) ἀπεκπεμπόμενοι κύκλωσιν, ὅπως ὥσπερ γράμμα ἐκπεπτερωμένον τοῖς ἑαυτῶν τάξιν ποιήσαντες, πάντοθεν ἅμα μαχοίντο. Κῦρος δὲ ὁρῶν ταῦτα, οὐδὲν τι μᾶλλον ἀφίστατο, ἀλλ' ὁσοῦπερ ἠγέπτο. καταιδῶν δὲ ὡς οὐδὲν τῶν καμπτηρίων ἐκατέρωθεν ἐποίησαντο, ἀλλ' ὁμοπλοΐας ἀντέτεινον τοὺς κέρατα, σύνοισθα, ἔφη, ὦ Χρυσάντα, ἔνθα τὸν ἐπικαμπῆ ποιοῦμαι; πάνυ γε, ἔφη ὁ Χρυσάντας, καὶ θαυμάζω γε. πολὺ γάρ μοι δοκοῦσιν ἀπωτάτω τὰ κέρατα ἀπὸ τῆς ἑαυτῶν φάλαγγος. καὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ ἀπὸ γε τῶν ἡμετέρων. τί δὴ τοῦτο; δηλονότι, ἔφη, φοβούμενοι μὴ ὑπὸ τῶν ἡμῶν ἡττηθέντες τὰ κέρατα, τῆς φάλαγγος ἐπιπεσοῦσα ὄψις, ἐπιδιώξεται αὐτούς. εἶτα, ἔφη ὁ Χρυσάντας, πῶς δοκοῦσί σοι ὠφελεῖν εἰ ἕτεροι τοὺς ἑτέρους, οὕτω πολὺ ἀπέχοντες ἀλλήλων; ἀλλὰ δῆλον, ἔφη ὁ Κῦρος, ὅτι ὑπὸ τῶν ἡττηθέντων τὰ κέρατα ἀναβάντα κατ' ἀντιπέρας τὰ πλάγια ἐμπεσόντα, ἐκταράξει ὡς εἰς φάλαγγα ἅμα πάντοθεν μαχούμενοι. σκοπῶ, ἔφη ὁ Χρυσάντας, εἰ σοι δοκοῦσι βελτίω ἔσεσθαι; πῶς γὰρ ἂ ὁρᾶσι· πῶς δὲ γὰρ ἂ οὐχ ὁρῶσιν, ὑπὸ κρείττονος ἢ εἰκὸς κέρατος πρασσόμενα. ἀλλὰ σὺ μέν, ἔφη,

γρ. Ἀρίσαν καὶ Ἀρίσμαν

γρ. πολεμίους καὶ τοὺς

2

γρ. κύκλωσιν, ὥσπερ γράμμα ἐκπεπτερωμένον τὴν τάξιν ποιήσαντες, πάντοθεν ἅμα μαχοίντο. Κῦρος δὲ ὁρῶν ταῦτα, οὐδὲν τι μᾶλλον ἀφίστατο, ἀλλ' ὁσοῦπερ ἠγέπτο. καταιδῶν δὲ ὡς οὐδὲν τῶν καμπτηρίων ἐκατέρωθεν ἐποίησαντο, ἀλλ' ὁμοπλοΐας ἀντέτεινον τοὺς κέρατα, σύνοισθα, ἔφη, ὦ Χρυσάντα, ἔνθα τὸν ἐπικαμπῆ ποιοῦμαι; πάνυ γε, ἔφη ὁ Χρυσάντας, καὶ θαυμάζω γε. πολὺ γάρ μοι δοκοῦσιν ἀπωτάτω τὰ κέρατα ἀπὸ τῆς ἑαυτῶν φάλαγγος. καὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ ἀπὸ γε τῶν ἡμετέρων. τί δὴ τοῦτο; δηλονότι, ἔφη, φοβούμενοι μὴ ὑπὸ τῶν ἡμῶν ἡττηθέντες τὰ κέρατα, τῆς φάλαγγος ἐπιπεσοῦσα ὄψις, ἐπιδιώξεται αὐτούς. εἶτα, ἔφη ὁ Χρυσάντας, πῶς δοκοῦσί σοι ὠφελεῖν εἰ ἕτεροι τοὺς ἑτέρους, οὕτω πολὺ ἀπέχοντες ἀλλήλων; ἀλλὰ δῆλον, ἔφη ὁ Κῦρος, ὅτι ὑπὸ τῶν ἡττηθέντων τὰ κέρατα ἀναβάντα κατ' ἀντιπέρας τὰ πλάγια ἐμπεσόντα, ἐκταράξει ὡς εἰς φάλαγγα ἅμα πάντοθεν μαχούμενοι. σκοπῶ, ἔφη ὁ Χρυσάντας, εἰ σοι δοκοῦσι βελτίω ἔσεσθαι; πῶς γὰρ ἂ ὁρᾶσι· πῶς δὲ γὰρ ἂ οὐχ ὁρῶσιν, ὑπὸ κρείττονος ἢ εἰκὸς κέρατος πρασσόμενα. ἀλλὰ σὺ μέν, ἔφη,

γρ. ἀναβάντα κατ' ἀντιπέραν

γρ. ἐμπεσοῦσι ὡς εἰς φάλαγγα ἅμα πάν.

ἴφη, ὦ Ἀρσάμα, ἡγοῦ τῷ πιζῷ ἡρίμᾳ, ὥσπερ ἐμὲ ὁρᾷς· καὶ σύ, ὦ Χρυσάντα, σὺν ἴσῳ τούτῳ τὸ ἱππικὸν ἔχων συμπαρίκου. ἐγὼ δ' ἄπειμι ἐκεῖσε ὅθεν μοι δοκεῖ καιρὸς εἶναι ἄρχειν τῆς μάχης· ἅμα δ' πειρᾶν ἐπισκέψομαι ἵκανοὶ πῶς ἡμῖν ἔσμεν. ἐπιφαίνου δ' ἐκεῖ χθόμενος, ὅταν ἤδη ὁμοῦ περσόντες ἀλλήλοις γιγνώμεθα, παιᾶνα ἐξάρξω, ὑμεῖς δ' ἐπισπεσθε. ἡνίκα δ' ἂν ἡμεῖς ἐγγὺς ἐπέλθωμεν τοῖς πολεμίοις, αἰσθήσεσθε μὲ (οὐ γὰρ εἴσομαι ὀλίγῳ θορυβῷ ἴσως) ὁρμήσαντα δ' πίνακα Ἀβραδάτᾳ ἤδη σὺν τοῖς ἅρμασιν εἰς τοὺς ἐναντίους· οὕτω γὰρ αὐτοῦ εἰρήσεται. ὑμᾶς δ' χρὴ ἕπεσθαι ἐχομένους ὁπόσῃ μάλιστα τῶν ἁρμάτων· οὕτω γὰρ μάλιστα τοῖς πολεμίοις τεταραγμένοις ἐπιπεσούμεθα. παρέσομαι δὲ κἀγὼ ἢν ἂν δέωμαι τυχεῖν ὑμῶν τοὺς ἄνδρας, ἵν' οἱ θεοὶ εὐμενεῖς ἡμῖν ὦσιν.

3. Ταῦτα εἰπὼν καὶ σωθῆναι παρεσκευάσας, ζεύς σωτὴρ καὶ ἡγεμών, ἐπορεύθη. μεταξὺ δὲ τῶν ἁρμάτων καὶ τῶν ἱππεων ἐπορεύετο, ὁπότε παρεβάλλοντο ἵππος τε τῇ τάξει, τότε μὲν εἶπεν ἂν, ὦ ἄνδρες, ὡς ἡδὺ ὑμῶν τὰ πρόσωπα θεάσασθαι· τότε δ' ἄν τις ἄλλοις ἂν ἔλεξεν, ἄρα γιγνώσκετε, ἄνδρες, ὅτι οὐ νῦν ἀγὼν ἔστιν οὐ μόνον περὶ τῆς τήμερον νίκης, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ πρόσθεν ἢδη εὐνικήσαι, καὶ περὶ πάσης εὐδαιμονίας; ἀλλ' ἄλλοις δὲ παρέσται εἰπεῖν, ὦ ἄνδρες, τὸ νῦν τοῦδε οὐδὲν δεῖσθε ὑπὲρ ἔμοῦ· παρεσκεύασται γὰρ ἡμῖν πολλά τε καὶ ἀγαθὰ κλήσεσθαι. ἀλλ', ὦ ἄνδρες, ἀγαθοὶ γένεσθε. κατ' ἄλλα δ' ἄν τις εἴποι, ὦ ἄνδρες, εἰς τίνα πόλ' ἂν καλέσαι ἕκαστον ἀλλήλους παρακαλέσαιμεν ἢ εἰς τόνδε; πολὺ γὰρ ἄξιον ἀγαθοῖς ἀνδράσι γίγνεσθαι πολλὰ κἀγαθὰ ἀλλήλοις εἰσπεπρᾶχθαι. κατ' ἄλλους δ' ἄν, ἐπίστασθε μέν, οἶμαι, ὦ ἄνδρες, ὅτι νῦν ἄδηλα πρόκειται, τοῖς νικῶσι μέν, πολὺν καὶ καλὸν παιᾶνα καὶ ἀκύμονα, ἀγαθὰ ἔχειν, καὶ ἀκήρατον, ἐλευθέριος εἶναι, ἄρχειν· τοῖς δὲ κακοῖς δηλονότι τἀναντία τούτων. ὅστις οὖν ἑαυτὸν φιλεῖ, μετ' ἐμοῦ μὴ χάσκετε· ἐγὼ γὰρ οὐδὲν κακὸν οὐδ' αἰσχρὸν ἐκὼν εἶναι προήσομαι. ὁπότε δ' ἄν γένοισθε καὶ πᾶς τις πρόσθεν συμμεμαχημένων, εἶπεν ἄν, πρὸς δ' ὑμᾶς τί δεῖ λέγειν, ὦ ἄνδρες; ἐπίστασθε γὰρ οἷόν τι οἱ ἀγαθοὶ ὂν τῆς μάχης ἡμέραν ἄγουσι, καὶ οἷον οἱ κακοί.

4. Ὡς

3

γρ. ἐπιγένηται

4. Ὡς δ' ἀπιὼν ἔλεγε, Ἀβραδάτᾳ ἐβόησε, ἵνα ὁ Ἀβραδάτης παραδοὺς τὴν ὑφηνίοχον τὰς ἡνίας προσέλθοι αὐτῷ, προσιόντος δὲ αὐτοῦ ἐκεῖνος τὸν ἀγκῶνα τὸν ἀριστερὸν προβεβλημένον καὶ πίζαν καὶ ἁρμαμάχαιραν. ὁ δ' ἂν Κῦρος ὧν τοῖς παρεσκευασμένοις ἵλεως διάδι· ὁ μὲν δὴ, ὦ Ἀβραδάτα, ὥσπερ σὺ ἤκουσας, συνεξίσθησί σε καὶ τοὺς σοὺς τοὺς προθυμοτάτους εἶναι τῶν συμμάχων· σὺ δὲ τοῦτο μίμνησο, ὅτι δὴ σε ἤδη ἀγωνίζεται, ὅτι Πέρσαι οἵ τε ἡγεμόνες ὑμῶν ἔσονται, καὶ οἱ ἐψόμενοι ὑμῖν, καὶ σὺν ἱκάνοντες ἐρήμους ὑμῶν ἀγωνίζεται. καὶ ὁ Ἀβραδάτης ἔλεγε, ἀλλὰ τὰ μὲν κατ' ἐμοῦς ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Κῦρε, καλῶς ἔχειν· ἀλλὰ τὰ πολέμια λυποῦσί με, ὅτι τὰ μὲν πλάγια τῶν πολεμίων κίνδυνον ἔχοντα ὁρᾶν ἀναλισκόμενα καὶ ἅρμασι καὶ παιονικῇ στρατιᾷ· ἡμῖν δ' οὐδὲν ἄλλο αὐτοῖς ἀντίπαλον ἢ ἅρματα. ὡς ἴσως, ἔφη, εἰ μὴ ἔλαχεν τάδε τῷ πέζῃ, ἠχυώμην ἂν ὀδυδεῖν ἄν· οὕτω πολύ μοι δοκῶ ἐν ἀσφαλεστάτῳ εἶναι. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, ἀλλ' εἰ τὰ παρὰ σοὶ καλῶς ἔχει, θάρρει ὑπὲρ ἐμοῦ εἶναι· ἐγὼ γάρ σοι σῶν θεῶν ἕνεκα τὰ πολέμια τὰ πλάγια παραμελήσω. καὶ σὺ μὴ θαύμαζε ἐμὲ ταῦτα τοῖς πολεμίοις ἀλλὰ μᾶλλον ἐπιτρέποντα, ἐπεὶ ἂν φοβῶμαι τούτους οὓς νῦν φοβεῖ σύ. (τοιαῦτα δὲ ἐμηχανήσατο μελετήσας τῆς μάχης γενέσθαι· ἄλλως δὲ οὐ μάλα μεγαλοπρεπῶς.) ὅτε μέντοι τούτους ἴδοις φεύγοντας, ἐμέ τε ἤδη παρεῖναι νόμιζε, καὶ ὅρμα εἰς τοὺς ἄνδρας. καὶ σὺ μὲν τότε τοῖς μὲν εὐπρεπῶς κακίσεις ἂν χρήσαιο, τοῖς δὲ μὴ σαυτοῦ ἀείσεις. ἀλλ' ἴσως ἔτι σοι σχολή, Ἀβραδάτα, πάντας παρελάσας παρὰ τὰ σαυτοῦ ἅρματα, παρακάλει τοὺς σοὺς εἰς τὴν ἐμβολήν, τὸ μὲν πρόσωπον παρατρέπων, τῇ δ' ἱππασίᾳ ἐπικρύπτων. ὅπως δὲ κράτιστα φανεῖσθε τῶν ἐπὶ τοῖς ἅρμασι, φιλονεικεῖτε αὐτοῖς ἔμβαλλε. καὶ γάρ, εὖ ἴσθι, ὧν τάδε γένηται, πάντες ἐροῦσι τολοιπὸν, μηδὲν εἶναι κερδαλεώτερον ἀρετῆς. ὁ μὲν δὴ Ἀβραδάτης ἀνεβαίνε παρήλαυνε, καὶ ταῦτα ἐποίει.

5. Ὁ δ' ἂν Κῦρος παρῆν, ὡς ἐβόησε σοὶ τὸν εὐνοῦχον, ἵνα Ὑσπάσας τοὺς ἡμίσεις ἔχοι ὧν τῶν Περσῶν ἡγεμὼν, ὀνομάσας αὐτὸν, εἶπεν, ὦ Ὑσπάσα, νῦν ὁρᾷς ἔργον τῆς σῆς τεχνηρίας. νῦν γὰρ ὧν φυλάττομεν τοὺς πολεμίους καθαλλαττόμενοι, ἐδεῖς ἡμᾶς ἀπο-

ἡγεμὼν

ἔμελλε πολεμίοις ἀποδείκνυσθαι

τοῖς λίχνοις ἐναντίους μαρτύρομαι.

ἔπη

χθησεσθαι. καὶ ὁ Ὑσπασας ἐπιγελάσας εἶπεν, ἀλλὰ σοὶ μὲν τῶν ἐξ ἐναντίας ἡμῖν μελησέι· τοὺς δ' ὀπίσω σὺ ἄλλοις σκόπει, ὅπως μηδὲ οὗτοι σχολάζωσι. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, ἀλλ' ἐπὶ γε τούτοις ἐγὼ αὐτὸς ἀπέρχομαι. ἀλλ', ὦ Ὑσπασα, τόδε μέμνησο, ὅτῳ ἂν ἡμῶν ὁ θεὸς νίκην διδῷ, ὧν τι καὶ μὴ πολέμιον, σοὶ τὸ μερίδιον ἀεὶ ξυμβάλλωμαι. τοῦτο εἶπὼν ἀπῆλθε. ἐπεὶ δὲ κατὰ τὸ πλάγιον ἐφαίνετο, καὶ ἐξ τὸν ἄρχοντα τῶν τοιούτων ἁρμάτων, ἐφ' οὗτον ἴλιξεν, ἐγὼ δ' ἔρχομαι ὑμῖν ἐπιδειξόμενον. ἀλλ' ὁπόταν αὖθις ἡμᾶς ἐπιθῆσθε μόνους κατ' ἄκρον, τότε καὶ ὑμεῖς παρέσεσθε ἅμα. ἀλλ' ἐκ τῶν πολεμίων ἰλαύνειν· πολὺ γὰρ ἐν ἀσφαλεστέρῳ ἔσεσθε ἴδιον χθούμενοι ἢ ἔνδον ἐπολαμβανόμενοι. ἐπεὶ δ' ἂν παρὰν ἐχώρουν ὄπισθεν τῶν ἁρμαμαξῶν, Ἀρβακάμην μὲν καὶ Φαρνούχην οἰκίλους ἔχοντας τὸν τε τῶν Πισσῶν χιλιοστὺν καὶ τὸν τῶν ἐπῶν, μένειν αὐτοῦ. ἐπῆλθε δ' ὅπῃ, αὐθ' ἁπλοῦς ἐμοῦ ἐπιθησόμενος τοῖς ἐξ· τὸ δεξιὸν κέρας, τότε καὶ ὑμεῖς τοῖς καθ' ὑμᾶς ἐπιχωρεῖτε. μεχρηθεὶς δ', ἔφη, ὁπόσος κέρας, " ἅπερ γρ. ὅπερ ἀνθιστάμενον ἐφόδοις γίγνεται, φάλαγξα δ' ἐχέτω, " ἅπερ γρ. ὅπερ ἰσχυρότερον ἂν εἴη. καί εἰσι μὲν, ὡς ὁρᾶτε, τῶν πολεμίων ἐπεῖς οἱ ἔχαθεν· πάντως δὲ σκέπτεσθε ὡς αὐτοὺς τὸν τῶν καμήλων πέλτον, καὶ εὖ ἴστε, ὅτι καὶ μεῖζον μάχεσθαι χαλεπὸς τοὺς πολεμίους διάπεσθε.

6. Ὁ μὲν δὴ Κῦρος ταῦτα διαπερανάμενος, ἐπὶ τὸ δεξιὸν παρῆν. ὁ δὲ Κροῖσος, νομίσας ἤδη ἰσχυρότερον εἶναι τὸ πολεμίων τὸν φάλαγγα σὺν ᾗ αὐτὸς ἐπορεύετο, καὶ ἐπανατείνας μάκιστα, ἤρετο τοὺς κέρασι σημεῖον μηκέτι ἄνω πορεύεσθαι, " ἀλλ' ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ στρέφεσθαι. ὡς δὲ " ἔστησαν πάντες πρὸς τὸ τοῦ Κύρου στρατόπεδον ἀρξάμενοι, ἐπήμυνεν αὐτοῖς πορεύεσθαι πρὸς τοὺς πολεμίους. αὐτὸς δὲ καὶ ὅσοι ἕπονται τῷ Κύρου στρατόπεδον, ἦ μὲν μία καὶ σύσσωμοι, ὡς δὲ δύο, ἦ μὲν καὶ τὸ δεξιὸν, ἦ δὲ καὶ εὐώνυμον· ὥστε πολὺ φόβον παρεῖναι πάσῃ τῇ Κύρου φαλαγγι. ὥσπερ γὰρ μικρὸν ἐστὶ τὸ στρατόπεδον ἐν μεγάλῃ τινὶ, οὕτω καὶ τὸ Κύρου στρατόπεδον πάντων τῶν πολεμίων καὶ ἁπάντων καὶ ἁπλήστης καὶ πυκνοφόρους καὶ τοξότας καὶ ἅρμασι, πολὺ ἐξόπισθεν. ὅμως δὲ καὶ ὁ Κῦρος ἐπεὶ παρήγγειλεν, ἰσοφανὲς πᾶσιν ἀνταθῆναι

6

γρ. Ἰσχυρότερον

γρ. ὅτι τοῦτο λείπει φίλοις

ποι τῆς πολεμίοις. καὶ ἵνα μὴ πανδοχεῖον πολὺ σιτὴ ὑπὸ ἓν τὸ μέλλοι οἰκεῖν.

7 7. Ἡνίκα δὲ ἔδοξε τῷ Κύρῳ καιρὸς ἤδη εἶναι, ἐξῆρχε Παῦ-
να, σωτηρίαν δὲ πᾶς ὁ στρατός. μὴ δὲ τοῦτο τῷ Ἐνυαλίῳ π
ἄμφω ἐπηλάλαξαν, καὶ ἐξανίστατο ὁ Κῦρος, καὶ ἰόντες μὴ μὴ τῷ
γρ. λαθὼν ἱππίων ἐλαθὼν πλαγίοις τοὺς πολεμίους, ὁμοῦ αὐτῆς τῶν
παρὰ τὸν σωτηρίαν. οἱ δὲ πιζοὶ αὐτῷ σωτηρίαν μὴ παρὰ τὸν
γρ. ἐπλευσὶ ἐφείποντο, καὶ ἐπεὶ ἐπύστοντο ἰόντων καὶ ἰόντων, ὡς πολὺ ἐπλευ-
κλεις. σὺν ἐκλιον. φάλαγξι γὰρ κέρως ἐστὶ σύκαλον· ὡς παρὰ ἰσχυρὰ φυγὴ
φ. γ. κ. κ. ἐστὶ σύκαλ- ἰσχύοντος τῆς πολεμίοις. ὡς δὲ ἤδη ὁ Ἀστυάγης σὺν ἔργῳ ὄντα
λειν. τῷ Κύρῳ, ἐπιπίπτει καὶ αὐτὸς καὶ τὰ ἱππάνυμα, πρεσεῖς τὰς καμήλους,
γρ. ἐν ἴσῳ ὅπλα ὥσπερ Κύρου σκιλδύσιν. οἱ δὲ ἵπποι αὐτὰς σὺν πάνυ πολλοῦ σὺν
ἰδέχοντο, ἀλλ' οἱ μὲν ἔκφοβοι γιγνόμενοι ἐφύγον, οἱ δὲ ἐξήλαυν-
το, οἱ δὲ σύνιπτον ἀλλήλοις. τοιαῦτα γὰρ πάσχουσιν οἱ ἵπποι ὑπὸ
καμήλων. ὁ δὲ Ἀστυάγης σωτηρίαν μὲν ἔχων τοὺς μετ' ἑαυτοῦ,
περιπεπομφόσι ἱππεῖς πεζομάχοις· καὶ τὰ ἅρματα δὲ τὰ τῷ Κύρῳ τὸ
δεξιὸν καὶ τὸ εὐώνυμον ἅμα σύκαλε. καὶ πολλοὶ μὲν δὴ ἅρματα
φεύγοντες ὑπὸ τῶν Κύρου ἐπομένων ἀπέθνησκον· πολλοὶ δὲ τοῦ-
τους φεύγοντες, ὑπὸ τῶν ἁρμάτων ἠλίσκοντο.

8 8. Καὶ ὁ Ἀβραδάτας ὁ σκηπτοῦχος ἐμάχετο, ἀλλὰ ἰσχυρῶς ἀπο-
δοκήσας, Ἄνδρες φίλοι, ἵπποι μοι, σύνιες, οὐδὲν φεισόμενοι, τὸν
γρ. ἀλλ' ἰσχυ- ἵππον, ἀλλὰ ἐξαιμάτων καταπολὺ τῷ κίντρῳ. Σωτηρίαν δὲ
ρῶς ἐξαιμα- καὶ οἱ ἄλλοι ἅρματηλάται. καὶ ὡς μὲν ἅρματα ἐφοβήθη αὐτοὺς ὑπ-
γρ. καὶ ἐξαι- θοὺς, ὡς μὲν καὶ ἀναλαβόντα τοὺς περιβάβους, ὡς δὲ καὶ ἀπολιπόντα, ὁ
μοτίαν δὲ Ἀβραδάτας ἀπικρεῖ δὲ αὐτῶν εἰς τὸν τῶν Αἰγυπτίων φάλαγα
ἐμβάλλει· σωτηρίσθαλον δὲ αὐτῷ καὶ οἱ ἰγχύπται πτερυγόφοροι. πολ-
λαχόθι μὲν οὖν καὶ ἄλλοθι δῆλον ὡς σὺν ἔστι ἰσχυρότερα φάλαγξ, ἢ
ὅταν σὺν φίλων συμμάχων ἠθροισμένη ᾖ, καὶ σὺ τούτῳ δὲ ἐδήλωσεν.
οἱ μὲν γὰρ ἑταῖροί τε αὐτοῦ καὶ ὁμοτράπεζοι σωτηρίσθαλον· οἱ δὲ ἄλλοι
κύριοι, ὡς εἶδον ὑπομένοντας πολλοὺς ἅμα τοὺς Αἰγυπτίους, ἐξέκλιναν
καὶ φεύγοντα ἅρματα, καὶ τούτοις ἐφείποντο. οἱ δὲ ἀμφὶ Ἀβραδά-
τῳ, ἢ μὲ σύνεσαλον, ἅτε ὑ δυναμένων διαχωρῆσαι τῶν Αἰγυπτίων,
(ἀφ' τὸ μένειν τοὺς ἵππους καὶ ἵππων αὐτῶν) τοὺς μὲ ὀρθοὺς τῇ ῥύμῃ τῇ
γρ. ἱππίων τῶν ἵππων παίοντες ἀνατρέποντο, τοὺς δὲ πίπτοντας καταλόων, καὶ
αὐτοὺς

αὐτοὺς καὶ ὅπλα καὶ ἵππους καὶ τοξεύας. ὅτε δὲ ἐπιλάβοιτο τῆς ἡλίκιας, πάντα βίᾳ διεκπαίοι, καὶ ὅπλα καὶ σώματα. ἐν δὲ τῇ ἀθλητικῇ τούτῳ παρέχῃ τὰ τῶν παιδοβατῶν συρφετώδη ἐξαλλομένων τῶν τοξεύων, ἐκπίπτει ὁ Ἀβραδάτης, καὶ ἄλλοι δὲ τῶν Συφοσαλένων. καὶ οὗτοι μὲν ἐντεῦθεν ἄνδρες ἀγαθοὶ γεγόμενοι, κατεκόπησαν καὶ ἀπέθανον· οἱ δὲ Πέρσαι σωσιπατρίδαι, ἢ μὲν ὁ Ἀβραδάτης" ἐνίβαλε καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, τοῦτο" ἐπεισπεσόντες παρανόμως ἐφόνευον. γρ. συνίβαλε γρ. συνεισπεσόντες.

9. Ἡ δὲ ἀπαθὴς ἐχθροὶ οἱ Ἀσσύριοι, (πολλοὶ δὲ ἦσαν) ἐχώρουν ἐναντίοι τοῖς Πέρσαις. ἔνθα δὴ δεινὴ μάχη ἦν καὶ δεδρόντων καὶ ξυστῶν καὶ μαχαιρῶν· ἐπελεσίκλει μέντοι οἱ Ἀσσύριοι καὶ τελέθει καὶ τοῖς ὅπλοις. ἅτε γὰρ δόρατα ἔχοντες τι καὶ μακρὰ (ἃ ἔπ καὶ νῦν ἔχουσι) ἅτε τι ἀσπίδες πολὺ μᾶλλον τῶν ζωφόκων καὶ τῶν γέρρων καὶ τῶν στέγεσι τὰ σώματα, καὶ ὡς τὸ αὐθέναζ σωιερράζοντ), ὡς τοῖς ἄμοις οὖσιν. συγκλείσαντες οὖν ἅτε ἀσπίδας ἐχόντες καὶ ἄθυρα. οἱ δὲ Πέρσαι οὐκ ἐδυνάσθησαν ἀντέχειν, ἅτε οὐ ἄκρεις τὰς χεῖρας τὰ γέρρα ἔχοντες, ἀλλ' ἐπὶ πόδα ἀναχάζοντο παῖοντες καὶ παιόμενοι, ἕως ὑπὸ τὰς μηχανὰς ἐχθύοντο. ἐπεὶ μέντοι σύνταξιν ἔλαβον, ἐπαίοντο ἄνδρες οἱ Ἀσσύριοι ἀπὸ τῶν πύργων. καὶ οἱ ἐπὶ πᾶσι δὲ οὐκ ἦσαν φοβερὸν οὔτε τοὺς τοξότας, οὔτε τοὺς ἀκοντιστὰς, ἀλλ' ἀναλιταμένους τὰς μαχαίρας ἠνάγκαζον καὶ τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν. ἦν δὲ πολὺς μὲν ἀνδρῶν φόνος, πολὺς δὲ κλυδὼν ὅπλων καὶ βελῶν παντοδαπῶν, πολλὴ δὲ βοή, πολλὰ δὲ ἀνακαλούντων ἀλλήλους, πολλὰ δὲ παρακελευομένων, πολλὰ δὲ ἰόντων ἐπικαλούντων. ἐν δὲ τούτῳ Κῦρος διώκων τοὺς κατ' ἑαυτὸν παρῆλθε. ὡς δὲ εἶδε τοὺς Πέρσας οὐκ ἔτ' χύρας ἑωσμένους, ἤλγησέ τε καὶ γνοὺς ὅτι οὐδαμῶς ἂν ἔτι τῶν χειόντων τοὺς πολεμίους ἐς τὸ ἔμπροσθεν προσόδους, εἰ μὴ εἰς τὸ ὄπισθεν ἀναλάσειε αὐτῶν, πιραγγείλας ἵππαζ τοῖς μετ' ἑαυτῶ, ἀνελάλαινεν εἰς τὸ ὄπισθεν· καὶ εἰσπεσόντες παῖοντες ἀφορῶντας, καὶ πολλοὺς καὶ κακοῦντες. οἱ δὲ Ἀσσύριοι ὡς ἤσθοντο, ἐδόων τε ὄπισθεν οἱ πολέμιοι, καὶ ἐφρίφοντο ἐν τῆς πλευρᾶς. καὶ ἐνταῦθα δὴ φύρδην ἐμάχοντο καὶ ἀτζοὶ καὶ ἵππεῖς. πλαγιοκὼς δέ τις ὑπὸ τῷ Κύρῳ ἵππῳ καὶ παλτουμένῳ, παίει εἰς τὸν γαστέρα τῇ μαχαίρᾳ τὸ ἵππον αὐτοῦ. ὁ δὲ ἵππος πληγεὶς, σφαδάζων λὰπ- 9

σιές ϑ τ Κύρου, ἵνα δὴ ἴδηται ἄν τις ὅστις ἄξιος εἴη τὸ φιλεῖσθαι ἄρ-
γρ. τῷ πει- χοντι ὑπὸ τ ἀρχομένων. εὐθὺς γὰρ ἀνεῤῥόησάν τε πάντες, καὶ
θομένῳ ἐυθύς πρόσω ἐστῶτες ἐμφανεῖς ἐγένοντο· ἐκάθευδον, ἐκαθεύδετ' ἐπαινοῦντο. κατα-
γρ. ἀναλαμ- δήσας δέ τις δοκεῖ ἵππου τῶν τ Κύρου ὑπηρετῶν, " ἀναβάλλε-
βάνει ται αὐτὸν ἐπὶ τὸν ἴδιον τοῦ ἵππου. ὡς ϑ ἀπέβη ὁ Κῦρος, καθεῖδε πάν-
τα δὴ πειρώμενος τοὺς Αἰγυπτίους· καὶ γὰρ Ἰσάμβας ἤδη παρῆν
σὺν τοῖς Περσῶν ἱππεῦσι, καὶ Χρυσάντας. ἀλλὰ τούτους ἐμβαλεῖν
μὲν οὐκέτι ἔᾳ εἰς τὸν φάλαγγα τῶν Αἰγυπτίων, ἴξασθαι ϑ τοξότα-
γρ. παιλεύ- ται καὶ ἀκοντίζειν ἐκέλευσεν. ὡς ϑ ἐχρῆτο " ἐκείνοις πρὸς
σαντας γρ. ὅτι τὰς μηχανὰς, ἔδοξεν αὐτῷ ἀναβῆναι " ἐπὶ πύργον πολὺ, καὶ κα-
πρὸς πύργον τα σκέψασθαι εἴ πῃ καλὸν τὸ μέρος τῶν πολεμίων, καὶ μάχοιτ' ἂν. ἐπεὶ
ϑ ἀνέβη, καθεῖδε μεταξὺ τὸ πεδίον ἵππων, ἀνθρώπων, ἁρμάτων,
φευγόντων, διωκόντων· κραυγῶντων, κραυγμάτων· τῶν μὲν πολε-
μίων φευγόντων, τῶν δ' ἑαυτῶν κραυγώντων· κραυγμάτων δ' οὐ-
δαμοῦ οὐδὲν ἦν ἠδύνατο κατιδεῖν πλὴν τ Αἰγυπτίων. οὗτοι ϑ
ἐπειδὴ ἠπορεῖτο, κύκλῳ πάντῃ ποιησάμενοι ὥστε ὁρᾶσθαι τὰ
ὅπλα, ὑπὸ τῆς ἀσπίσεως ἐκάθευτο· καὶ ἐποίουν μὲν οὐδὲν ἴπ,
ἔπασχον ϑ πολλὰ καὶ δεινά. ἀγασθεὶς ϑ ὁ Κῦρος αὐτοὺς, καὶ οἰ-
κτείρων ὅτι ἀγαθοὶ ἄνδρες ὄλεις ἀπόλοιντο, ἀνεχώρησέ τε πάντως
τοὺς πολεμίους, καὶ μάχας οὐδένας ἔτι εἶα. πέμπει ϑ ὡς
αὐτοὺς κήρυκα, ἐρωτῶν πότερα βούλονται ἀπολίαν πάσῃσι ὑπὸ
τῶν πολεμίων αὐτοὺς, ἢ σωθῆναι ἄνδρας ἀγαθοὺς δικαίως
εἶναι. οἱ δ' ἀπεκρίναντο, πῶς δ' ἂν ἡμεῖς σωθείημεν, ἄνδρες
ἀγαθοὶ δικαίως εἶναι; ὁ ϑ Κῦρος πάλιν ἤλεγχε, ὅτι ἡμεῖς ὑ-
μᾶς ὁρᾶμεν μόνους καὶ μίσους καὶ μάχας ἥλους. ἀλλὰ τί-
γρ. ὅ,τι λῦθεν, ἔφασαν οἱ Αἰγύπτιοι, " τί καὶ καλὸν ἂν ποιοῖτε σωθέν-
γρ. συμμα- τες ἡμῖν; καὶ ὁ Κῦρος " ἂν ὦσι τοῦτο εἰπεῖν, εἴ τ τι " συμμάχων μι-
χεμένα κρεῖττόν ἐστι, σωθέντες, τί τι ὅπλα ἡμῖν παρεξέστε; φίλοι τι
ἡμῖν ἀμείνους τοῖς αἰρομένοις ὑμᾶς σῶσαι, ἐὰν ἀπόλησθε. καὶ ὑπό-
στασις τοῦτο ἐπήρετο, ὦ ϑ ἡμεῖς δὲ σοὶ φίλοι, τί ἡμῖν ἀξιώσεις
χρῆσθαι; ἀπεκρίναλο ὁ Κῦρος, εὖ ποιεῖν καὶ εὖ πάσχειν. ἐπεὶ
πάντων πάλιν οἱ Αἰγύπτιοι, τίνα εὐτραπέσθαι; ὡς τοῦτο εἶπεν ὁ
Κῦρος, μισθὸν ὑμῖν δίδωμι πλείονα ἢ νῦν ἐλαμβάνετε ὅσον ἂν χρό-
νον πολεμῶ ἡμῖν. εἰρήνης ϑ ἡμῶν δεῖ, τῷ βελομένῳ ὑμῶν μόνῳ
πρὸς

πυρ' ἡμῶν χώρᾳ τι δύσιν καὶ πόλις καὶ γυναῖκας καὶ οἰκίσεις. ἀκούσαντες τοῦτο οἱ Αἰγύπτιοι, τὸ μὲν ἐπὶ Κροῖσον συστρατεύειν ἀφιλῶς σφίσιν ἐδικαίωσαν (τοῦτο γὰρ μόνῳ συγγινώσκειν ἔφασαν) τὰ δ' ἄλλα σωφρονεστέρους, ἤδεσαν πίστιν καὶ ἄλλοθεν. καὶ οἱ Αἰγύπτιοί τι οἱ κατοικίσαντες τότε ἐπὶ καὶ νῦν βασιλεῖ πρὸς Ἀμβρύωνι· Κῦρός τι πόλεις αὐτοῖς ἔδωκε τὰς μὲν ἄνω, ἃ ἔτι καὶ νῦν πόλις Αἰγυπτίων καλοῦνται, Λάρισάν τε καὶ Κυκλώπων πρὸς Κύμῃ πλησίον γαλάσσης, ἃς ἐπὶ καὶ νῦν οἱ ἀπ' ἐκείνων ἔχουσι. τοῦτο Ἀμαξάκρης ὁ Κῦρος, ἡδὺ σκοπῶν ἀναχωρῶν ἐστρατοπεδεύσατο ἐν "Θυμβράρᾳ. γρ. Θυμβρέσσῃ

10. Ἐν δὲ τῇ μάχῃ τῶν μὲν πολεμίων Αἰγύπτιοι μόνοι ἐδοκίμησαν, τῶν δὲ σὺν Κύρῳ τὸ Περσῶν ἱππικὸν κράτιστον ἔδοξεν εἶναι· ὥστε καὶ νῦν Ἀμβρύῃ ἡ ὅπλισις ἡ τότε Κύρου τοῖς ἱππεῦσι καθεστᾶσιν. ἐδοκίμησε δὲ ἰσχυρῶς καὶ τὸ ἁρπαγοφόρον ἅρμα· ὥστε καὶ τοῦτο ἔτι καὶ νῦν Ἀμβρύῃ τὸ πολεμιστήριον τῷ ἀεὶ βασιλεύοντι, αἰμίλοι καμηλοι ἰφόβουν μόνον τοὺς ἵππους, ὑμίστοι κατέκαινόν γε οἱ ἐπ' αὐτῶν ἱππεῖς, οὐδὲ αὐτοὶ γε ἀπέθνησκον ὑπὸ ἱππέων· οὐδεὶς γὰρ ἵππον ἐπέλακζε. καὶ χρήσιμον μὲν ἐδόκει εἶναι· ἀλλὰ δὲ οὔτε τρέφειν ἐθέλει καλὸς κἀγαθὸς κάμηλον ἐς ἱππομαχίαν, οὔτε μισθοῦται ὡς πολεμήσων ἐπὶ τούτῳ. οὕτω δὲ ἐπελαύνουσι πόλιν τὸ ἑαυτῶν χρῆμα ἐν τοῖς σκευοφόροις ἀφέντες. καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Κῦρον, ὡς ἐπὶ ποιησόμενοι καὶ φυλακὴν καταστησάμενοι, ὥσπερ εἴθισται, ἐκοιμήσαντο. 10

11. Κροῖσος μὲν οὖν ἐπὶ Σάρδεων ἔφευγε σὺν τῷ στρατεύματι· οἱ δ' ἄλλα φῦλα ὅποι ἑκάστοις προσωτάτω ἐν τῇ νυκτὶ τῆς ἐπ' οἴκου ὁδοῦ ἵκανεν ἀπεχώρει. ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγίγνετο, οὗτοι ἐπὶ Σάρδεις ἦλθον ὁ Κῦρος. ὡς δ' ἐγένετο σαφὲς τοῖς τείχεσι τοῖς ἐν Σάρδεσι, πᾶς τις μηχανὰς ἀνίστη ὡς προσβαλῶν πρὸς τὸ τεῖχος, καὶ κλίμακας παρεσκευάζετο. ταῦτα δὲ ποιῶν, ἐν τῷ δεδιέναι δοκῶν εἶναι "τοῖς Σαρδιανῶν ἱππεῦσιν ἐπιόντας νυκτὸς ἀναδιδάσκει Χαλδαίους τε καὶ Πέρσας. γρ. τῶν Σαρδιανῶν ἱππέων 11

ἤρκεσε δ' αὐτοῖς ἀνὴρ Πέρσης, δοῦλος μὲν ἀγροικίου τῶν ἐν τῇ ἀκροπόλει πυνὸς φρουρῶν, καὶ καταμηνύσας καζίσασιν εἰς τὸν ποταμὸν καὶ ἀνίσασιν τὸν αὐτόν. ὡς δ' ἐγένοντο τοῦτο δῆλον ὅτι

εἴχετ᾽ ἢ ἄκρᾳ, πάντες δὴ ἴφασαν οἱ Λυδοὶ ἀπὸ τῶν τειχῶν ὅπη
γρ. ἵκαστε τὸ ὑδωρ. ἵκασιν. Κῦρος δὲ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ εἰσῆγε εἰς τὴν
τὰς πόλεως. πόλιν, καὶ παρῄγγειλεν ἐκ τῆς τάξεως μηδένα κινεῖσθαι. ὁ δὲ Κρῖσος καὶ κλεπτάμβυκας ἐκ τῆς βασιλείας. Κῦρος ἐβόα. ὁ δὲ Κῦρος μὲν Κρῖσον φύλακας καταλιπὼν, αὐτὸς δὲ ἀπαγαγὼν σὺν τὴν δύναμιν ἄκρᾳ, ὡς εἶδε τοὺς μὲν Πέρσας φυλάττοντας τὴν ἄκραν ὥσπερ ἐδέδει, τὰ δὲ τῶν Χαλδαίων ὅπλα ἔρημα (καὶ δεδεμένοις γὰρ ἀρπασόμενοι τὰ ὄντα τῶν οἰκιῶν) εὐθὺς συνεκάλεσεν αὐτῶν τοὺς ἄρχοντας, καὶ ἔπειτα αὐτοῖς ἀπέφαινε τὸν Σαρδιανὸν πάχητα. οὐ γὰρ ἄν, ἔφη, ἀναχοίμιλα τολμοιεν πώποτε ὁρᾶν τοὺς ἀποκτείνοντας. καὶ ὑμᾶς μὲν, ἔφη, ἐπίσταμαι ὅτι παρεσκευασμένοι ἐγὼ ὑμῖν τοὺς ἐμοὶ συνεγλιομένους πᾶσι Χαλδαίοις μαχεσεῖσθαι ποιῆσαι· καὶ σὲ, ἔφη, μὴ θαυμάζειν, ὦ Κῦρε, ὅτι καὶ ἀπιόντες ὑμῖν κρείττων ἐντυγχάνω. ἀκηκόατε γὰρ καὶ οἱ Χαλδαῖοι ἐδεήσαντό τε καὶ ἱκέτευσαν παῦσαι αὐτοὺς ὀργιζόμενον, καὶ τὰ χρήματα πάντα ἀποδώσειν ἔφασαν. ὁ δὲ εἶπεν ὅτι οὐδὲν αὐτῶν δέομαι· ἀλλ᾽ εἰ με, ἔφη, βούλεσθε παῦσαι ἀχθόμενον, ἀπόδοτε πάντα ὅσα ἐλάβετε τῆς φυλακῆς τῶν ἄκρων. ὧν δὲ αὖ ἀκούω τοὺς ἐμοὶ συμπαθοῦντας, ὅτι πλουσιωτάτους οἱ ἐνταῦθα χρόνῳ, πάντα μοι καλῶς ἔξει. οἱ μὲν δὴ Χαλδαῖοι οὕτως ἐποίησαν ὡς ἐκέλευσεν ὁ Κῦρος, καὶ ἔλαβον οἱ πεινῶντες πολλὰ καὶ παντοῖα χρήματα. ὁ δὲ Κῦρος καθίσας ἐπὶ δίφρου τοὺς ἑαυτοῦ ὅπου ἐδόκει τὸ ἐπιτηδειότατον εἶναι τῆς πόλεως, μένειν ἐπὶ τοῖς ὅπλοις παρῄγγειλεν ἐς ἑσπέρας.

12 12. Ταῦτα διαπραξάμενος ἀγαγεῖν ἐκέλευσεν αὐτῷ τὸν Κρῖσον. ὁ δὲ Κρῖσος ὡς εἶδε τὸν Κῦρον, χαῖρε, ὦ δέσποτα, ἔφη. τοῦτο γὰρ ἡ τύχη καὶ ἔχει τὸ ἀπὸ τοῦδε δίδωσί σοι, καὶ ἐμοὶ προσυγχωρεῖν. καὶ σύ γε, ἔφη, ὦ Κρῖσε, ἐπειδὴ ἄνδρα τε ἐσμὲν ἀμφότεροι. ἀτὰρ, ἔφη, ὦ Κρῖσε, ἆρ᾽ ἄν τί μοι ἐθέλησαις συμβουλεῦσαι; καὶ βουλοίμην γ᾽ ἄν, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἀγαθόν τι σοι εὑρεῖν. τοῦτο γὰρ ἂν οἴμαι ἀγαθὸν καὶ ἐμοὶ γένοιτο. ἄκουσον τοίνυν, ἔφη, ὦ Κρῖσε· ἐγὼ γὰρ ὁρῶν τοὺς στρατιώτας πολλὰ πεπονηκότας καὶ πολλὰ κεκινδυνευκότας, καὶ οὐ νομίζοιμι πόλιν ἔχειν τὴν πλουσιωτάτην ἐν τῇ Ἀσίᾳ μὴ Βαβυλῶνα, ἀξιῶ ὠφεληθῆναι τοὺς στρατι-

στρατιώτας. γινώσκω γάρ, ἔφη, ὅτι εἰ μή τινα κερδῶν λάψοιντο τῶν πόνων, οὐδ' ὑπηρετήσειν αὐτοῖς πολλοῦ χρόνου πειθόμενοι ἔχοιεν. Διαφυτεύσειν μὲν οὖν αὐτοῖς ἐφείην τὴν πόλιν οὐ βούλομαι. τὴν τε γὰρ πόλιν νομίζω ἄμεινον διαφθαρῆναι, εἴ τι τῇ ἀρπαγῇ εὖ εἶδεν ὅτι οἱ "ποιηταὶ πλουσιωτέρους ἂν. ἀκούσας τοῦτο ὁ Κῦρος ἔλεξεν, ἀλλ' ἐμέ, ἔφη, ἔασον λέξαι ὡς οὓς ἂν ἐγὼ Λυδῶν ἐθέλω, ὅπως διαπεπραγμένοι παρὰ σοῦ μὴ ποιήσουσιν ἁρπαγάς, μηδὲ ἐάσουσιν ἁφανιοῦν παῖδας καὶ γυναῖκας. ἐπεχόμην δὲ σοι αὐτὰ τούτων ἢ μὲν παρ' ἐκόντων Λυδῶν ἔσται πᾶν ὅ,τι καλὸν καὶ ἀγαθὸν ἐστὶν ἐν Σάρδεσιν. ἐὰν γὰρ τοῦτο ἀκούσωσιν, οἶσθ' ὅτι ἥξουσι πᾶν ὅ,τι ἐστὶν ἐνθάδε καλὸν κτῆμα. ἀνδρὶ καὶ "γυναικὶ καὶ ἵπποις ὁμοίως εἰς πολλαπλάσιον καὶ καλῶν πάλιν σοι πλήρης ἡ πόλις ἔσται. ἐὰν δὲ διαφθαρῇς, καὶ αἱ τύχαι σοι, ἃς πᾶσι φασι τῶν καλῶν εἶναι, διεφθαρμέναι ἔσονται. " ἔλεξεν δὲ σοι ἰδιώτῃ γε. ἐξίστω τοῦτο, ἐλθόντι εἰς κρίσιν τῆς ἁρπαγῆς βουλεύσασθαι. πρῶτον δέ, ἔφη, ἐπὶ τοὺς ἡμετέρους ἡνιοχοὺς πέμπε, καὶ παραλαμβανέτωσαν οἱ σοὶ φύλακες παρὰ τῶν ἡμῶν φυλάκων. τοῦτο μὲν δὴ ἅπαντα οὕτω συνήνεσε ποιεῖν ὁ Κῦρος, ὥσπερ ἔλεξεν ὁ Κροῖσος.

13. Τάδε δέ μοι, ἔφη, πάντως, ὦ Κροῖσε, λέξον, πῶς δοκεῖ σοι τὸ τοῦ Δελφοῖς χρηστήριον. σοὶ γὰρ δὴ λίαν πάνυ πεφιλοτιμημένος ὁ Ἀπόλλων, καὶ τὰ πάντα σημαίνει φιλόμουσος πάντων. ἐβουλόμην σ' ἄν, ἔφη, ὦ Κῦρε, οὕτως ἔχειν· νῦν δ' πάντα πανταχόθεν ἡμῖν ἐξαμαχῆς πράττων, προσωμόχθηκας τῷ Ἀπόλλωνι. πῶς δέ; ἔφη ὁ Κῦρος, δίδασκε· πάνυ γὰρ παρόδοξα λέγεις. ὅτι πρῶτον μέν, ἔφη, ἀμελήσας ἱερατᾶν τὰ θεῖα εἰ τι ἰδιόμην, ἀπεπειρώμην αὐτοῦ εἰ σοφὸς εἴη ἀληθῶς. τοῦτο δὲ μὴ ὧδε ὁ θεός, ἔφη, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωποι καλοὶ κἀγαθοὶ, ἐπειδὰν γνῶσιν ἀπιστοῦμβροι, οὐ φιλοῦσι τοὺς ἀπιστοῦντας. ἐπεὶ μέντοι "ἔγνω καὶ γρ. ἔγνων μάλα ἄτοπα ἐμοῦ ποιοῦντος, καὶ πρόσω Δελφῶν ἀπέχοντος, οὕτω δὴ πέμπει πρὸς παῖδων. ὁ δέ μοι τὸ μὲν πρῶτον οὐδὲν ἀπεκρίνατο. ἐπεὶ δ' ἐγὼ, πολλὰ μὲν πέμπων ἀναθήματα χρυσᾶ, πολλὰ δ' ἀργυρᾶ, πάμπολλα δ' ὑπὲρ ὧν, ἐξιλασάμενος ποτ' αὐτὸν, ὡς ἐδόκουν, τότε δή μοι δεύτερον ἐχρᾶτο τὴν ἐρωτηθείς, τί ἄν μοι ποιήσαντι παῖδες

παῖδες ἡδόμενοι. ὁ δ' εἶπεν ὅτι ἴσασιν. καὶ ἡδόμενοι μὲν (καὶ γὰρ ἐγὼ τοῦτο ἐψευσάμην) ἡδύμενοι δ' οὐδὲν ἄνησαν· ὁ μὲν γὰρ καφὼς ὢν διετέλει, ὁ δ', ἄρτι καὶ ἡδόμενος, οὐκ ἀκμὴν δὲ βίᾳ ἀπόλλυ. πιζόμενος δὲ τῆς πρὸς τοὺς παῖδας ξυμφορᾶς, πάλιν πίπτει, καὶ ἐπιραλῶν τὸ στόμα, ἂν ποιῶν τὸ λοιπὸν βίον εὐδαιμονίστατα ἀπολλύσαμι. ὁ δέ μοι ἀπεκρίνατο,

Σώφρων γινώσκων, εὐδ' αἴμων, Κριτία, πειρᾶσθαι.

ἐπεὶ δ' ἤκουσα τὴν μανίαν, ἤσθην· ἐνόμιζον γὰρ τὸ μὲ ῥᾴδιον μοι αὐτὸν προστάξειν, τὴν εὐδαιμονίαν διδόναι. ἄλλως μὲν γὰρ γινώσκειν τοὺς μὲν οἴους τ' εἶναι, τοὺς δ' οὔ· ἐμοὶ δ' ὅτι ἐπὶ παῖδα πιὰ ἐνόμιζον ἄνθρωπον εἰδέναι. καὶ τὸν μὲ τοῦτο δὴ χρόνον, ὅσ μοι ἔχον ἡσυχίαν, οὐδὲν ἐνοχλοῦσα μὲ τὸν τοῦ παιδὸς θάνατον τῆς τύχης. ἐπειδὴ δ' ἀνιπείθη ὑπὸ τοῦ Λυσιείου ἐφ' ὑμᾶς προβουλεύεσθαι, εἰς παῖδα κίνδυνον ἦλθον· ἐσθῶν μήτοι οὐδὲν κακὸν λαβών. τὸν αὐτὸν μὴν δ' οὐδὲ παῖδα τὸν θάν. ἐπεὶ γὰρ ἔγνων ἡμᾶς μὴ ἐθέλοντας ὑμῖν μᾶλλον, ἀσφαλῶς σὺν τῷ θεῷ ἀπῆλθον, καὶ αὐτὸς καὶ οἱ σὺν ἐμοί. γὼ δ' ἂν πάλιν ὑπὸ τοῦ πλούτου τοῦ παρόντος ἀβρυπεθόμην, καὶ ὑπὸ τῶν διομάτων μου προστάτην ἡδέσθαι, καὶ ὑπὸ τῶν δύναμαι ἂν ἐδίδοσάν μοι, καὶ ὑπ' ἀνθρώπων οἱ με θαλακούοντες ἔλεγον, ὡς εἰ ἐγὼ ἐθέλοιμι ἄρχειν, πάντες ἂν ἐμοὶ πείθοιντο, καὶ μέγιστον ἂν εἶναι ἀνθρώπων· ὑπὸ τοιούτων δὴ λόγων ἀναφυσώμενος, ὡς εἶλκυτο με πάντες οἱ κύκλῳ βασιλεῖς προστάτην τοῦ πολέμου, ὑπεδεξάμην τὴν προστασίαν, ὡς ἱκανὸς ὢν μέγιστον ἡδέσθαι· ἀγαθὸν ἄρα ἐμαυτὸν, ὅτι σοι ἀνάξιος ἐθέλω ἱκανὸς ὑμῖν εἶναι, πρῶτον μὲν ὅτι θεῶν μισητὸν, ἔπειτα δ' ἀξὸ βασιλέων ἀπιφυκότι, ἔπειτα δ' οὐ παιδὸς ἀριστοῦ ἀσκητῶν. τῶν δ' ἐμὲ προσόντων ἀκούω τὰ πρῶτον βασιλεύσαντα ἄμα τι βασιλέα κελεύσθαι ἡδέσθαι. πῶς οἰῶ ἀγνοήσας δικαίως, ἴφη, ἴχω τὸ δίκαιον. ἀλλὰ νῦν δή, ἴφη, ὦ Κῦρε, γινώσκω μὲ ἐμαυτῶν· σὺ δ' ἴσ δοκεῖς ἀληθεύειν τὸν Ἀπόλλω, ὡς εὐδαίμων ἐσομαι γινάσκων ἐμαυτῶν; σὲ δ' ἐρωτῶ ἀξὸ τοῦτο, ὅτι ἄρτι ἄν μοι δοκεῖς εἰκάσαι τοῦτο σὺ τῷ παρόντι· καὶ γὰρ δυώσασθαι ποιῆσαι. καὶ ὁ Κῦρος εἶπε, βουλοῦ μοι δὲς ἐπὶ τούτῳ, ὦ Κριτία· ἐγὼ γάρ σε σώσειν τὴν προθυμίαν εὐδαιμονίαν, εἰκότως

γρ. πάνυ τ' ἄν

οἰκλείρω τί σε, καὶ ἀποδίδωμι ἤδη γυμνάσιά τε ἴχνη ἐμοὶ καὶ ἵππους, καὶ ἄνδρας ἱκανοὺς ἄρχειν· καὶ γὰρ ἴχνη καὶ ὡς θυμαχτέους, (ἀκούω γάρ σε εἶναι) καὶ τοὺς φίλους, καὶ τοὺς δι-
ῳκτοὺς, καὶ πάντα ἔσω οἷα περ ἐξῆτεις· μέχρι δέ σου καὶ πο- γρ. ἐξῆτ
λέμου ἀφωρᾶ. μὰ Δία μηδὲν τοίνυν, ἔφη ὁ Κῦρος, σὺ ἐμοὶ ἔτι βουλεύου ἀπαλλαγὰς περὶ τῆς ἐμῆς τοῦ σωμάτος· ἐγὼ γὰρ ἤδη σοι λέγω, ἢν τοῦτό μοι ποιήσῃς ἃ σὺ λέγεις, ὅτι ἢν ἄλλοι τε μοι καταλαμπτέον εἶναι βιοτὸν, καὶ ἐγὼ ζωιστέωσκον αὐτοῖς, πρῶτον μὲν ἐγὼ νῷν ἴχνη ἀλλάξω. καὶ ὁ Κῦρος εἶπε, πῖς δὴ ὁ ἴχνη πρῶτον τὴν μοναρχίαν βιοτεύῃ; ἢ ἐμὲ γνώσῃ, ἔφη, ὦ Κῦρε· ἐκείνη μὲν γὰρ ἔτ' ἀγαθῶν καὶ ἔτ' μαλακῶν καὶ εὐφροσυνῶν πασῶν ἐμοὶ τὸ ἴσον μέλει· φροντίδων δ' ὅπως τούτων ἔσῃ, καὶ πολέμου καὶ μάχης, σὺ μετὰ τοῦτ' ἔσῃ. οὕτω δὴ κἀγὼ σὺ δοκεῖς ἐμὲ καταπαύσειν ἄνδρα ἐμοὶ ὅμοιον ἐγὼ τῷ ἐμῷ φίλῳ μάλιστ' ἀνθρώπων. ὥστε τῷ Ἀπόλλωνι ἄλλα μοι δοκῶ χαριστέα ὀφειλήσειν. ἀκούσας δ' ὁ Κῦρος τοὺς λόγους αὐτοῦ, ἠσθη μᾶλλον ἢ πρὶν ἐυθυμίαν· καὶ ἦλθε δ' ἐπὶ γρ. ἦλθ
λοιπὸν ὅποι καὶ αὐτὸς πορεύοιτο, εἴτ' ἄρα καὶ χρήσιμόν τι νομίζων αὐτὸν εἶναι, εἴτε καὶ ἀσφαλέστερον οὕτως ἡγούμενος, καὶ τότε μὲν οὕτως ἀνεμνήσθησαν.

14. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ καλέσας ὁ Κῦρος τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἡγε- 14
μόνας ἔφρασε βουλόμενος, τοὺς μὲν αὐτὸς ἔλεξε τοὺς ἡσσωμένους πορευομένους, τοὺς δὲ συνέλαβεν ὁπόσοι πορεύοιτο Κῦρος χρήματα, πρῶτον μὲν τοῖς ἡττοῖς ἐξελεῖν ὁπόσα ἂν οἱ μάγοι ἐξηνῶν), ἵνα τὰ ἄλλα χρήματα πορεύοιτο χαμῆλοι, σὺν ζυγοῖς ἕκαστα ἕκαστος ἐφ' ἁμαξῶν ἐπισκευάσας, καὶ ἀφελὼν χοίνικας τὰς ἁμάξας καμήλου ὁπόσας ἂν αὐτοὶ πορεύωνται· ἵνα ὅσοι καμηλοὶ εἶεν, ἀφελοιμεθα ἐκ τοῦ τὰ ἄξια. οἱ μὲν δὴ τοῦτ' ἐπείθοντο. γρ. ἀξιά.

15. Ὁ δὲ Κῦρος καλέσας πάλιν τὸν πατέρα ὑπομνῆσαι, εἴ τι 15
τί μοι, ἔφη, ἀφεῖκε πρὸς ὑμῶν Ἀστυάγους; θαυμάζω γὰρ, ἔφη, ὅτι σφόδρα ἠμέλουν ἐφ' ἡμῖν νῷν ἀδικεῖν φαίνῃ). τί οὖν ὑπομνῆσαί σε ἐκκαλεῖται, ὅτι, ὦ δέσποτα, ἐζῇς, ἀλλ' ἐν τῇ μάχῃ ἀπέθανεν, ἐμβαλὼν τὸ ἄρμα εἰς τοὺς Αἰγυπτίους· οἱ δ' ἄλλοι πάλιν τῶν ἑταίρων αὐτοῦ ἐξέκλιναν, ὡς φασιν, ἐπεὶ τὸ σῶμα εἶδον τοῦ Αἰγυπτίου. καὶ νῦν γε, ἔφη, λέγεται αὐτοῦ ἡ γυνὴ ἀπολαμβάνειν τε νεκρὸν, καὶ συνημμένη εἰς τὸν ἅρμα μάχεσθαι σὺν ἧπερ αὐτὴ

ᾠχετο,

ὀχεῖτο, σχοσκοκμικίναμ αὐτὸν σὺν δὲ καὶ τὸν Πακτωλὸν πολεμόν. καὶ τοὺς μὲν ἰόντας καὶ τοὺς θρέμματας αὐτοῦ ὁρῶντες φασὶν ἐπὶ λόφου τινὸς ἡκίλου τοῦ πλουτίσαντος τὸν γυναῖκα λέγουσιν ὡς καθήκει χαμαὶ, κεκοσμημένα οἷς εἶχε τὸν ἄνδρα, τὸν κεφαλὴν αὐτοῦ ἔχοντα ἐπὶ τοῖς γόνασι. τοῦτο ἀκούσας ὁ Κῦρος ἐπαίσατο ἄφρα τὸν μηρὸν, καὶ εὐθὺς ἀναπηδήσας ἐπὶ τὸν ἵππον, λαβὼν χιλίους ἱππέας ἠλαυνεν ἐπὶ τὸ πάθος. Γαδάτας δὲ καὶ Γωβρύας σκιλδύσαντε, ὅτι δυνατὸν λαβόντας καλὸν κόσμημα ἀνδρὶ φίλῳ καὶ ἀγαθῷ πεπλουτηκότι, μεταδιώκειν· καὶ ὅσους εἶχε ἵππους ἐπόμενους ἀχάλας καὶ βοῦς καὶ ἵππους, εἶπε τάτα καὶ ἄλλα πολλὰ ἐλαύνειν, ὅπως ἂν αὐτὸν παραπέμψαντα ὕστερον, ὡς ἐπισφαγείη τῷ Ἀβραδάτᾳ. γρ. μμα

16 16. Ἐπεὶ δὲ εἶδε τὸν γυναῖκα καὶ καθημένην καὶ τὸν νεκρὸν κείμενον, ἰδιάκρυσέ τε ἐπὶ τῷ πάθει, καὶ εἶπεν, Φίλε, ὦ ἀγαθὴ καὶ πιστὴ ψυχή, οἴχῃ δὴ ἀπολιπὼν ἡμᾶς; καὶ ἅμα ἐδεξιοῦτο αὐτὴν, καὶ ἡ χεὶρ ἐνεκρᾶτο ἐπακολουθήσασα. ἀπεκέκοπτο γὰρ κοπίδι τῶν Αἰγυπτίων. ὁ δὲ ἰδὼν, πολὺ ἐπὶ μᾶλλον ἤλγησε· καὶ ἡ γυνὴ δὲ ἀναβλέψασα, καὶ δεξαμένη δὴ παρὰ τοῦ Κύρου, ἐφίλησέ τε τὸν χεῖρα, καὶ πάλιν, ὡς οἷόν τ' ἦν, παρεσήρμοσε· καὶ εἶπε, καὶ ταῦτα τοι, ὦ Κῦρε, οὕτως ἴσχε. ἀλλὰ πάθεί τι ὁρᾷς; καὶ ταῦτ', ἔφη, εἰσὶ ὅπλα σὰ ἐμὶ οὐχ ἥκιστα ἔπαθεν· ἴσως δὲ καὶ λάθεσι, ὦ Κῦρε, οὐδὲν ἄτιμον. ἐγὼ τε γὰρ ἡ παρασκευασμένη διακελεύομαι αὐτῷ οὕτω ποιεῖν, ὅπως σοὶ φίλῳ ἄξιον λόγου φανεῖν· αὐτός τε εἶδες ὅτι οὕτω οὐ τοῦτο ἐνενόει ὅ, τι ποιήσοιτο, ἀλλὰ τί ἂν σοι ποιήσας χαρείσαιτο. καὶ γὰρ αὖ, ἔφη, αὐτὸς μὲ ἀμέμπτως πεπλούτικεν, ἐγὼ δὲ ἡ παρασκευασμένη ζῶσα παρακάθημαι. καὶ ὁ Κῦρος χρόνον μέν τινα σιωπῇ κατεδάκρυσεν, ἔπειτα δὲ ἐφθέγξατο, ἀλλ' οὕτω μὲν δὴ, ὦ γύναι, ἔχει τὸ κάλλιστον τέλος· γυναῖκα γὰρ τοιαύτην. σὺ δὲ λαβοῦσα τίς δὲ ἐπικόσμει αὐτὸν τοῖς παρ' ἐμοῦ (παρῆν δὲ Γωβρύας καὶ ὁ Γαδάτας πολλὰ καὶ καλὰ κόσμου φερόντες.) ἔπεμψε δ', ἔφη, ἐάν ὅτι οὐδὲ τὰ ἄλλα ἄμουσος ἴσομεν, ἀλλὰ καὶ τὸ μνῆμα πολλοὶ χώσουσιν ἀξίως ἡμῶν, καὶ ἐπισφαγήσεται αὐτῷ ὕστερον εἰκὸς ἀνδρὶ ἀγαθῷ. καὶ σὺ δὲ, ἔφη, σὸν ἔρημον ἴσθι, ἀλλ' ἐγὼ σοὶ καὶ σωφρονοῦντι ἕνεκα καὶ πάσης ἀρετῆς καὶ πάλαι τιμήσω, καὶ συνέσ-

σω ὅτις ἀπεκτόνει σε ὅπως ἂν αὐτὴ ἐθέλῃς· μόνον, ἔφη, δήλωσον ὡς ὄντινα χρὴ ζῆν κομιδῶς. καὶ ἡ Πάνθεια εἶπεν, ἀλλὰ δεῖ, ἔφη, ὦ Κῦρε, οὐ μή σε κρύψω ὡς ὁντινα βούλομαι ἀφικέσθαι. ὁ μὲ δὴ πρῶτα εἰπὼν, ἀπῆλθε, καὶ τὸν ἐκείνου τε γυναῖκα, οἵα ἀνδρὸς στέργει, καὶ τὸν ἄνδρα, οἵαν γυναῖκα κρατίστων ἐκεῖ ὄντων.

17. Ἡ δὲ γυνὴ τοὺς μὲν ἰσονύχους σκέλεσιν ἀπεῖχεν, ἕως ἂν, ἔφη, τόνδε ἰδὼν ὁδυρωμαι ὡς βούλομαι. τῇ δὲ τροφῷ εἶπε παραμεῖναι, καὶ ἐπίπαιξιν αὐτῇ, ἵνα δὴ ἀπόθανε, ἀφελκύσασα αὐτὸν τι καὶ τὸν ἄνδρα ὑπὸ ἐκείνῳ ἐμπέσῃ. ἡ δὲ τροφὸς πολλὰ ἱκέτευσε μὴ ποιεῖν τοῦτο, ἐπεὶ οὐδὲν λῴονι, καὶ χαλεπαίνουσαν ἐώρα, σκάψασα κλαίουσα. ἡ δὲ, ἀκινάκην πάλαι παρεσκευασμένην, σφάττει ἑαυτὸν, καὶ ἐπιθέσα ἐπὶ τὸ στέρνα ἔπεσε τῷ ἀνδρὶ τῷ ἑαυτῆς κεφαλὴν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς. ἡ δὲ τροφὸς ἀναλαβόμενά τι καὶ ἀφελκύσασα πλὴν ἄμφω, ὥσπερ ἡ Πάνθεια ἐπέταξεν. ὁ δὲ Κῦρος, ὡς ἤκουσε τὸ ἔργον τῆς γυναικὸς, συνέλαγεν ἔτι ζῶν, εἴ τι δύναιτο βοηθῆσαι. οἱ δὲ εὐνοῦχοι ἰδόντες τὸ γεγονὸς θόρυβοι, τρεῖς ὄντες, ἅπαντες μάχιμοι καὶ ἐκεῖνοι τοὺς ἀκινάκας, ἀπεσφάττοντο ἕως ἔπεσεν αὐτοὺς ἐφικόμενος. καὶ νῦν τὸ μνῆμα μέγα ἐστὶν ἐκείνων τῶν εὐνούχων κεχωσμένον. καὶ ἐπὶ μὲν τῇ ἄνω φηλῇ ἄνδρες καὶ τῆς γυναικὸς ἐπιγράφθαι φασὶ τὸ ὄνομα, Σύεττα γράμματα· κάτω δὲ εἶναι τρεῖς λίγκων φῆλαι, καὶ ἐπιγεγράφθαι "ΣΚΗΠΤΟΥΧΩΝ. ὁ δὲ Κῦρος, ὡς ἐπύθετο τῶν εὐνούχων πάθη, ἀγασθεὶς τε τὴν γυναῖκα καὶ καθοδυρόμενος ἀπῆλθε· καὶ τούτων μὲν, ἢ εἰκὸς, ἐπεμελήθη, ὡς τύχοιεν πάντων τῶν καλῶν. καὶ τὸ μνῆμα ὑπερμεγέθες ἐχώσθη, ὡς φασι.

18. Ἐκ δὲ τούτου συνεπέζευσε οἱ Κᾶρες καὶ πολεμιώτατοι ὡς ἀλλήλους, ἅτε πρὸς οἰκέτας ἔχοντες οὐ ἐχυρᾶς χωρίοις, ἐκπετρωθέντες ἐπεκαλοῦντο τὸν Κῦρον. ὁ δὲ Κῦρος αὐτοὺς μὲν οὐ σάρδεσι μηχανὰς ἐποιεῖτο καὶ κριούς, ὡς τῶν μὴ πληθόντων ἱερέων τὸ τεῖχος. Καδούσιοι δὲ ἄνδρα Πέρσην, καὶ πέλτα τὸν ἄφρυγα οὐδὲν ἀπόλλυμεν, καὶ πάνυ δὴ εὐχαίρειν, πέμπει ἐπὶ τὴν Καρίαν, στρατόμενα δοῦς. καὶ Κίλικες δὲ καὶ Κύπριοι πάνυ προθύμως αὐτῷ συνεστρατεύσαν. ὧν εἵνεκα οἱ ἔπεμπε πάσσοι Πέρσαι σιλφίσσιον, ἅτε Κιλίκων, ὅτε Κυπρίων, αἰεὶ ἤρκεν αὐτῷ ἀεὶ οἱ ἐπιχώριοι βα-

σιλεύοντ

σιλεύοντες· διασπῶν μὲν τοίνυν ἐλάμβανεν, καὶ τραλέως, ὁπότε δέοιτο, ἐπήγαγεν αὐτοῖς. ὁ δὲ Καδούσιος ἄγων τὸ στρατόπεδον ἐπὶ τὸν Καϊκον ἦλθε, καὶ ἀπ' ἀμφοτέρων τῶν Καϊκῶν παρῆσαν πρὸς αὐτὸν, ἕτοιμοι ὄντες δέχεσθαι εἰς τὰ τείχη ἐπὶ κακῷ τῶν ἀντιστασιαζόντων. ὁ δὲ Καδούσιος πρὸς ἀμφοτέρους τοιοῦτος ἐπιεικὴς, δικαιότερός τε ἴφη λέγειν τούτους ὁποτέρους ξυμβαλέσθαι, λαβεῖν τε ἔφη δεῖν τοὺς ἐναντίους, φίλους σφᾶς βουλόμενος, ὡς δὴ οὕτω μᾶλλον ἐπιστεύων ἀπεργασεσθαι τοῖς ἐναντίοις. πιστὰ δ' ἤξίου δοῦναι, καὶ τὸς μὲν Καϊκους ὁμήρους ἀδέλλας τε δέξασθαι εἰς τὰ τείχη σφᾶς καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῷ Κύρου καὶ Περσῶν, αὐτὸς δὲ ὁμήρους, ἥλιν ἀδέλλας ἴέναι εἰς τὰ τείχη καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῶν δέκα μόνων. ταῦτα δὲ ποιήσας, ἀμφοτέρους λάθρα ἐκατέρων νύκτα συνίδιβε τῶν αὐτῶν, καὶ σὺν τούτῳ εἰσῆλασεν εἰς τὰ τείχη, καὶ περιέλαβε τὰ ἱρύματα ἀμφοτέρων. ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ καθεζόμενος εἰς τὸ μέσον συὸ τῇ στρατιᾷ, ἐκάλεσεν ἑκατέρων τοὺς ἐπικαιροτάτους. οἱ δὲ, ἰδόντες ἀκόντας, ἠχθέσθησαν, νομίζοντες ἐξεπατῆσθαι ἀμφοτέρους. ὁ μὲν οὖν Καδούσιος ἔλεξε τοιάδε, ἰὼ ὑμῖν, ὦ ἄνδρες, ἅμα τε ἀδέλλους εἰσίναι εἰς τὰ τείχη καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῶν δέκα μόνων. εἰ μὲν οὖν ἁπλῶς ὁποτέρους ὑμῶν, νομίζω ἐπὶ κακῷ εἰσηλυθέναι Καρῶν· νῦν δὲ εὐρίσκω ὑμῖν ποιήσαι καὶ ἀσφάλειαν ἰρᾴζιαν ἀμφοτέρους τὸν γλῶ, νομίζω ὑμῖν ἐπ' ἀγαθῷ παρεῖναι. " νῦν δὲ χρὴ λέγειν τοῦσδε τῆς ἡμίσεως ἐπιμίγνυσθαί τι ἀλλήλοις φιλικῶς, ἐρᾴζεσθαί τε τὸν γλῶ ἀδελφὰς, διδόναί τι τέκνα καὶ λαμβάνειν παρ' ἀλλήλων. νῦν δὲ ποιεῖν τοῦδε ἀδίκων τις ἐπιχειρῇ, τούτοις Κῦρός τε καὶ ἡμεῖς πολέμιοι ἐσόμεθα. σὺν τούτοις πύλαι μὲν ἀνεῳγμέναι ἦσαν τῶν τειχῶν, μεσαὶ δὲ αἱ ὁδοὶ παρῳδοῦντο παρ' ἀλλήλους, μεταὶ δὲ οἱ χῶροι ἐρᾳζόμενοι· ἑορτὴς δὲ καινὴ ἦγον, εἰρήνης δὲ καὶ εὐφροσυνῆς πάντα πλέα ἦν. σὺν δὲ τούτῳ ἦκον οἱ παρὰ Κύρου, ἐρωτῶντες εἴ τι στρατιᾶς " δέοιτο ἢ μηχανημάτων. ὁ δὲ Καδούσιος ἀπεκρίνατο, ὅτι καὶ τῇ παρούσῃ ἔχοι ἀλκῇ σὺν χρῆσθαι στρατιᾷ. καὶ ἅμα τοῦτο λέγων ἀπῆγε τὸ στρατόπεδον, φρουρὸς σὺν τοῖς ἄκροις καταλιπών. οἱ δὲ Κᾶρες ἱκέτευον μένειν αὐτόν. ἐπεὶ δ' οὐκ ἤθελεν, " ἔπεμψαν πρὸς τὸν Κῦρον, δεόμενοι πέμψαι Καδούσιον σφίσι στρατάρχην.

19. Ὁ

γρ. νῦν δὲ χρὴ

γρ. πρόσθεσθαι καὶ μηχ.

γρ. πρόσθεσθαι στρατιᾶς.

19. Ὁ δὲ Κῦρος ἐν τούτῳ ἀπιστέλλει Ἰσταπαν- 19
ην ἐπὶ Φρυγίαν τὴν ἐπὶ Ἑλλήσποντον. ἐπεὶ δὲ ἦκεν ὁ Κα-γρ. ἐπὶ
δύσιος, μεταπέμπεται αὐτὸν σὺν λόγῳ ἥντιν' ὁ Ἰσταπας ποιήσαιτο,
ὅπως μᾶλλον πείθοιτο τῷ Ἰσταπᾳ, ἀκηκοότες ἄλλο στρατόπεδον
πρόσθεν. οἱ μὲν οὖν Ἕλληνες οἱ ἐπὶ θαλάττῃ οἰκοῦντες, πολλὰ
δῶρα διεπέμψαντο, ὥστε εἰς μὲν τὴν χαρδάκην μὴ δέ-
χεσθαι δασμὸν ἀντὶ φορᾶς, καὶ στρατεύειν ὅπη Κῦρος ἐπιτάττοι. ὁ
δὲ Φρυγῶν βασιλεὺς περισκοπάζετο μὲν ὡς χαθίξων τὴν ἀρχὴν, καὶ
ἐπόρθει, καὶ παρεσκεύαζε οὕτως. ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο αὐτῷ οἱ
ὕπαρχοι, καὶ ἔρημον ἐνόησε, πλοῦτον εἰς χεῖρας ἤλθεν Ἰσταπᾳ
ἐπὶ τῇ Κύρου δίκῃ. καὶ ὁ Ἰσταπας καταλιπὼν σὺν τῆς ἄκρης ἐχυ-
ρὰς Περσῶν φρουρὰς, ἀπῆει ἄγων σὺν τοῖς ἑαυτοῦ καὶ Φρυγῶν πολ-
λοὺς ἱππέας καὶ πελταστάς. ὁ δὲ Κῦρος ἐπεστράτευσε, συμμί-
ξαντα αὐτὸν Ἰσταπᾳ τοὺς μὲν ἱλομάχους Φρυγῶν τὸ σφέτερον σὺν
τοῖς ὅπλοις ἄγειν, τοὺς δὲ ἐπιγιγνομένους πολεμεῖν, τούτων ἀφε-
λομένους τοὺς ἵππους καὶ τὰ ὅπλα, σφενδόνας ἔχοντας πάντας κι-
λλοὺς ἵππαζε. οὗτοι μὲν δὴ τοιοῦτ' ἐποίουν.

20. Κῦρος δὲ ἁρμᾶτο ἐκ Σάρδεων, φρουρὸν μὲν πλείω 20
καταλιπὼν πολλὸν ἐν Σάρδεσι, Κροῖσον δὲ ἔχων, ἄγων δὲ πολλὰς ἀ-γρ. Περσι-
μοίρας πολλῶν καὶ παντοδαπῶν χρημάτων. ἦκε δὲ καὶ ὁ Κροῖσος κοῦ
μεμψόμενος ἔχων ἀκριβῶς ὅσα ἐν ἐκείνῃ τῇ ἁμάξῃ, καὶ δι-
δοὺς τῷ Κύρῳ τὰ χρήματα, εἶπε, ταῦτα, ἔφη, ἔχων, ὦ Κῦρε,
ὅση τὸν σὸν ὁρᾷς ἀποδιδοὺς ἃ ἄγω, καὶ τὰ μή. καὶ ὁ Κῦρος ἐλέ-
ξεν, ἀλλὰ σὺ μὲν καλῶς ποιεῖς, ὦ Κροῖσε, στρατιὰν ἄμεινον
μείνοι ἄξουσα τὰ χρήματα οἴᾳ καὶ ἔχει αὐτὰ ἄξιοί εἰσιν· ὥστε
ἐῶ τε καὶ κελεύω, τὰ ἑαυτῶν κελεύοντα. καὶ ἅμα τοῦτο λέ-
γων ἔδωκε τὰ χρήματα τοῖς φίλοις καὶ τοῖς ἄρχουσιν, ὅπως ἐ-
δεήσειν τῶν ἐπιτηδείων εἴτε σῶα αὐτοῖς ἀποδοῖεν, εἴτε μή. ἦγε
δὲ καὶ Λυδῶν οὓς μὲν ἱππέας καλλωπιζομένους καὶ ὅπλοις καὶ ἵπ-
ποις καὶ ἅρμασι, καὶ πάντα πραγμένους ποιεῖν ὅ,τι χοῖλο αὐτῷ
χρεὼν εἶναι· τούτους μὲν σὺν τοῖς ὅπλοις. οὓς δὲ ἱππέας ἀχρειό-
τατα ἐπῄνεσε, τοὺς μὲν ἵππους αὐτῶν περίδρομοι Πέρσαις ἐξ πεζῶν
ὁπλίοις συνεξελαύνεσθαι, ἐξ δὲ ὅπλα κατέκαιον, σφενδόνας δὲ καὶ τό-
ξα ἐκέλευσαν ἔχειν ἕκαστον. καὶ πάλιν δὲ τοὺς ἀσπίδας τῶν

πεζῶν-

ὑποχείρων γιγνομένων σφενδονᾶν ἰὼν ἄγοι κελεύειν. νομίζων τοῦτο τὸ ὅπλον ἀνελικώτερον εἶναι. σοὶ μὲν γὰρ ἄκων δωσάμενος μάλα ἐστὶν ἄγθα ἰσχυρῶς ὠφελῆσαι σφενδονήτην πορεύοντες· αὐτοὶ δὲ καθ' ἑαυτοὺς οὐδεὶς ἂν οἱ πάντες σφενδονῆται μείνειαν παν ὀλίγοι ὁμόσε ἰόντος σοὶ ὅπλοις ἀγχέμαχοις.

ἀνελικώτατον

21 21. Περιὼν δὲ τὸν ἐπὶ Βαβυλῶνος, κατεστρέψατο μὲν Φρύγας τοὺς ἐπὶ τῇ μεγάλῃ Φρυγίᾳ, κατεστρέψατο δὲ καὶ Παφλαγόνας, ὑπερεῖδε δὲ ποιήσασθαι τὸν Ἀραβίας· ἐξῴκιστο δὲ καὶ πάντων πάντων Περσῶν μάλ' ἐπαχθῶς εὖ μάλα· ἦ τετράκισμυριάδες· πολλοὺς δὲ ἵππους τῶν αἰχμαλώτων καὶ πᾶσι τοῖς συμμάχοις δεδώκει. καὶ ὡς Βαβυλῶνα ἀφίκετο, πάμπολλα μὲν ἐπαχθῆ ἄγων, πάμπολλα δὲ ἐξότας καὶ ἀκοντιστάς, σφενδονήτας δὲ ἀναρίθμους. ἐπεὶ δὲ ὡς Βαβυλῶνι ἦν ὁ Κῦρος, ἐβοήθησε μὲν πᾶν τὸ στράτευμα ὡς τὸν πόλιν· ἔπεισε δὲ αὐτὸς ἐθελῆσαι τὴν πόλιν σὺν τοῖς φίλοις τε καὶ ἐπικαίροις τῶν συμμάχων. ἐπεὶ δὲ καθῆστο τὰ τείχη, ἀπάγειν παρεσκευάζετο τὸν στρατιὰν ἀπὸ τῆς πόλεως. ἐξελθὼν δέ τις αὐτόμολος εἶπεν, ὅτι ἐπίστιτο μέλλοιεν αὐτῇ ὁπότε ἀπάγοι τὸ στράτευμα. καταθεωμένοις γὰρ, ἔφη, αὐτοῖς ἀπὸ τοῦ τείχους, ἀσθενὴς ἰδόκει εἶναι ἡ φάλαγξ. καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν ὡς οὕτως ἔχειν. ὡς γὰρ πολὺ τοῦ κύκλου μάκρος ἀνάγκη ὡς ἐπ' ὀλίγον τὸ βάθος γίγνεσθαι τῶν φάλαγγα. ἀκούσας ταῦτα ὁ Κῦρος τοῦτο, τὰς καὶ μέσον τῆς αὐτοῦ στρατιᾶς σὺν τοῖς ὡς αὐτὸν, παρεσκευάζετο ἀπὸ τοῦ ἄκρου ἐκπορεύειν τοὺς ὁπλίτας ἀναπλήσοντας τὸν φάλαγγα, ἀπιέναι παρὰ τὰ τείχη ἐς στρατόπεδον, ἕως γίγνοιτο ἐκπεπορευμένον τὸ ἄκρον καθ' ἑαυτὸν καὶ καὶ τὸ μέσον. οὕτως γὰρ πλείους τε, οἵ τε μάχιμοι τοῦτο βαρβαλιώτεροι ἐγίγνοντο, ἐπὶ διπλάσιον τὸ βάθος γιγνόμενοι· οἵ τ' ἀπὸ τῆς ὠσὶ τῶν βαρβαλιώτεροι. τοῦτο γὰρ οἱ μάχιμοι αὐτῶν, ὡς τοῖς πολεμίοις ἐγίγνοντο. ἐπεὶ δὲ πορεύόμενοι ἐκπεφεύγει σὺν τὸ ἄκρον, ἔστησαν ἰσχυρότεροι μαχόμενοι, οἵ τε ἀπελελυδότες, ἀμφὶ τοὺς ἔμπροσθεν, οἵ τ' ἔμπροσθεν, ἀμφὶ τοὺς ὄπισθεν πρόσμαχόμενοι. ἀναπλησθείσης δὲ οὕτω τῆς φάλαγγος, ἀνάγκη τοὺς πρώτους ἀρίστους εἶναι καὶ τοὺς τελευταίους, οὐ μόνον δὲ τοὺς κακίστους τυγχάνειν. ἦν δὲ οὕτως ἔχουσα τάξις καὶ ὡς τὸ μάχεσθαι ἰδόκει εὖ παρ-

μάλα πολλοὺς

ἐβοήθησε

ἀνάγκη τοὺς πρώτους

πυρεσσικάζῃ, καὶ ὡς τὸ μὴ φοβηθῆναι. καὶ οἱ ἱππεῖς ἢ καὶ οἱ ζυμνῆται οἱ ἀπὸ τῶν πεφύτων αἰεὶ ἐκδύτεροι ἐκίνουν ἢ ἄρχοντος τοσοῦτον, ὅσον ἡ φάλαγξ βαθυτέρα ἐγίγνετο ἀναπαυόμενον. γρ βραχυτέρα καὶ βραδυτέρα

ἐπεὶ ἢ οὖν σωισαι ἐδόκουν, ἀπῆσαν, ἕως μὲν ἐξικνεῖτο τὰ βέλη ἀπὸ τοῦ τείχους, ἐπὶ πολὺ. ἐπεὶ ἢ ἔξω βελῶν ἐγίνοντο, ἐστρέφοντο. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ὀλίγα βήματα πεποίουν, μετεβάλλοντο ἐπὶ ἀσπίδα, καὶ ἴσαν πρὸς τὸ τεῖχος βλέποντες. ὅσον ἢ περιετίμων ἐγίγνοντο, τοσοῦδε μανώτερον μετεβάλλοντο. ἐπεὶ ἢ οὐ τῇ ἀσφαλεῖ ἐδύκουν εἶναι, ξυνεῖρον καὶ πόντες ἐς τι ἐπὶ τῆς σκιωθῆς ἐγίνοντο.

22. Ἐπεὶ ἢ καλιστροπιὸ δύσκολο, συνεκάλεσεν ὁ Κῦρος τοὺς ἑπτακαιδέκα, καὶ ἔλεξεν, ἄνδρες σύμμαχοι, τετράμεθα μὲν κύκλῳ τὴν πόλιν· ἐγὼ δὲ ὅπως μὴ ἄν τις τείχη οὕτως ἰσχυρὰ καὶ ὑψηλὰ περισπάσθαι ἔλοι, σὺν ὑμῖν μοι δοκῶ. ὅσῳ ἢ πλείονες ἄνθρωποι ἐν τῇ πόλει εἰσὶν, ἐπεὶ πᾶς οὐ μάχοντιν ἐξιόντες, τοσούτῳ ἂν ῥᾴτιον λιμοῦ αὐτοὺς ἡγεμόνα ἁλῶναι. εἰ μή τινα σοφὸν ἄλλον τρόπον ἕλεν λέγῃ, τοῦτον πολιορκητέον φημὶ εἶναι τοὺς ἄνδρας. καὶ ὁ Χρυσάνθας ἔφη, ὁ ἢ Θεόμηδες, ἔφη, οὕτω οὐ λῷστε μίσης τῆς πόλιος ῥεῖ, πλάτος ἔχων πλέον ἢ ἐπὶ δύο στάδια; καὶ μὰ Δί' ἔφη ὁ Γωβρύας, καὶ βάθος γε ὡς οὐσὶ ἂν δύο ἀνδρὶς, ὁ ἕτερος ἐπὶ ἕ ἐπὶ ἑτέρου ἑστηκώς, ἕ ὕδωρ ὑπερέχειν· ὥστε τοῦ ποταμοῦ ἐπὶ ἰσχυρότερα ἐστὶν ἡ πόλις ἢ τοῖς τείχεσι. καὶ ὁ Κῦρος, πῶς φῂς μοι, ἔφη, ὦ Χρυσάνθα, ἐὰμμὲν ὅσα κρείττω ἐστὶ τῆς ἡμετέρας δυνάμεως· Ἀβραδάτας μὲν ἡμῖν ἢ χρὴ ὡς τάχιστα τὸ μέρος ἐκποιῆσαι, ὅπως ὑμῶν ὀρύττειν τάφρον ὡς πλατυτάτην καὶ βαθυτάτην, ὅπως ἐπιλαχόντων ὑμῖν τῶν φυλάκων δέοι. οὕτω δὲ κύκλῳ Ἀβραδατᾶς ἅμα τὸ τεῖχος, ἐπιλιπὼν ὅσον τόρυσι μεγάλως ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, ὄρυσσειν ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἕ τείχους τάφρον ὑπερμεγάθη, καὶ τῶν γῶν ἀπίβαλλον ὡς ἑαυτούς. καὶ πρῶτον μὲν πύργους ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ ἡκοδόμει, φοίνικι θεμελιώσας οὐ μέσον ἢ πλίθεσιν (ἰσὶ γὰρ καὶ μείζονες ἢ τοσοῦτοι τὸ μῆκος πεφυκότες.) καὶ γὰρ δὴ πιὸ ὁρμοι οἱ φοίνικες ἀπὸ βάρος ἄνω κυρτοῦνται, ὥσπερ οἱ ὄροι οἱ καμηλίσι. τούτοις σὶ ὑπεπίθει τοῦτο ἕνεκα, ὅπως ὑπομένοιεν ἐοίκοι χρόνῳ πολλαπλασίῳ πολιορκησόμενοι, ὡς εἰ καὶ Ἀβραδάτας ὁ πολεμὸς ἐκχωρεῖ εἰς τὴν πάρ-

22

εἰς

εἰς τὴν τάφρον, μὴ ἀνίσχοι τοὺς πύργους. ἀνίσχει δὲ καὶ ἄλλως πολλοὺς πύργους ἐπὶ τῆς ἀμοιβαίας γῆς, ὅπως ὑπαλείψωσι φυλακὴ ἐσομένη. οἱ μὲν δὴ τῶν ἐπιόντων. οἱ δὲ ἐν τῇ τάφρῳ καὶ ἐν τῷ χάρακι καὶ ἐν τῇ πολιορκίᾳ, ὡς ἕκαστοι ἐπλήθυον πλέονι ἢ ἐλάττοσιν ἐπῶν. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Κῦρος, τὸ στρατόπεδον καὶ ἐνταῦθα μὲν εἰς δυοῖν μέρη, ὡς μάλιστα δύναιντο ἐλάττους τὸν μέσον φυλάξειν. οἱ δὲ ἄν Βαβυ-
γρ. μᾶλλον τούτων κατ. γρ. Ἀμφὶ λώνιοι ἀκόντιστες ταῦτα, πολὺ ἔτι μᾶλλον καὶ ἐν χάλκοι, σύνοδ-
μοι οἱ σφᾶς Φρύγας καὶ Λύκιοι καὶ Ἀσσύριοι καὶ Καππαδόκαι φυλάξοιεν, οὓς σφίσιν ἐνόμιζον πάντας εὐμενεστάτους εἶναι ἢ Πέρσας. καὶ οἱ μὲν ταῦτα ἐφύλαττον· ἤδη ὀψὲ ἐγεγένητο.

23. Ὁ δὲ Κῦρος, ἐπεὶ ἐδόκει τοιαῦτα ἐν Βαβυλῶνι
γρ. ἐορτὴν αὐτῷ ἦγον οἱ ἐν τῇ Βαβυλῶνι ἦν κωμάζουσιν, ὡς πρῶτον ἐνόμιζε καιρὸν εἶναι ἐπιθέσθαι λαβὼν πολλοὺς ἀνθρώπους, ἀνεῳγμένας τὰς πύλας τὰς πρὸς τὸν ποταμόν. ὡς δὲ τοῦτο ἐβούλετο, τὸ ὕδωρ καὶ τὰς τάφρους ἐχούσας ἐν τῇ νυκτί· ἡ δὲ ἀφ' ἑσπέρας τῆς πόλεως ἐπὶ ποταμὸν ὁδὸς πορεύσιμος ἀνθρώποις ἐγεγένητο. ὡς δὲ τὸ ἐπὶ ποταμὸν οὕτως ἐπορεύετο, παρεκελεύσατο ὁ Κῦρος Πέρσαις χιλιάρχοις καὶ πεζῶν καὶ ἱππέων, εἰς δύο ἄρχειν ἑκάτερον τὼ χιλιοστὼ παρεῖναι πρὸς αὐτόν, τοὺς δ' ἄλλους συμμάχους καὶ οὐρεῖν τούτων ἕπεσθαι ἢ ὅπῃ προθυμία πλαγμένος. οἱ μὲν δὴ παρῆσαν· ὁ δὲ, καταβιβάσας εἰς τὸ ξηρὸν ἐπὶ ποταμὸν τοὺς ὑπηρέτας καὶ πεζοὺς καὶ ἱππέας, ἐκέλευσε σκέψασθαι εἰ πορεύσιμον εἴη τὸ ὕδωρ ἐπὶ ποταμόν. ἐπεὶ δὲ ἀπήγγειλαν ὅτι πορεύσιμον εἴη, ἐντεῦθεν δὴ συγκαλέσας τοὺς ἡγεμόνας τῶν πεζῶν
γρ. τάδε καὶ τῶν ἱππέων, ἔλεξε τοιάδε· Ἄνδρες φίλοι, ὁ μὲν θεὸς ἡμῖν παρέσχε χώραν τὴν εἰς τὴν πόλιν ὁδόν· ἡμεῖς δὲ βραχύτητα εἰσόμεθα ἔσται, ἐννοούμενοι ὅτι οὗτοι ἐφ' οὓς νῦν πορεύσομεθα, ἐκεῖνοί εἰσιν οὓς ἡμεῖς καὶ συμμάχους ποτὲ ἐωμεθα ἔχειν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, καὶ ἐρημοτέρας ἀπάντων, καὶ πόλεις, καὶ ἐξωπλισμένους,
γρ. ἄνδρ καὶ σωμάτων ἐνικῶμεν. νῦν δ' ἐπ' αὐτοῖς ἐρχόμεθα ἐν οἷς πολλοὶ μὲν αὐτῶν καθεύδουσι, πολλοὶ δ' αὐτῶν μεθύουσι, πάντες δὲ ἀσύντακτοί εἰσιν. ὅταν δὲ καὶ ἄνθρωπος ἡμῖν ἔνδον ὄφθῃ, πολὺ ἂν ἔτι μᾶλλον ἡγοῦνται ἀνάγκην εἶναι ἡμῖν ἀμύνεσθαι, ὑπὸ δὲ ἀκροπόλεως ὄντες, οἱ δὴ τοῦτο σημαίνει, ὃ δὴ λέγεται, φοβεροὶ εἶναι τοῖς εἰς πόλιν ἐπιοῦσι,

ὑποδύσῃ, μὴ ἐπὶ τὰ πέργα ἀναβάντες βάλωσιν ἔνδην καὶ ἔνδην, τοῦτ' ἐμέλησε διαβρέξαντι. ἐγὼ γὰρ ἀναβῶσί τινες ἐπὶ τὰς οἰκίας, ἔχομαι Ζύμμαχον θεὸν Ἥφαιστον. ἵνα λίκνα τὰ ἐσθῆτος αὐτῶν, φοίνικα δὲ αἱ δύρσοι πεποιημέναι, ἀσφάλτῳ δὲ ὑπεκκαύμασι κεχρισμέναι. ἡμεῖς δ' ἂν πολλὰ δᾴδας ἔχομεν, ἃ ταχὺ πολὺ πῦρ τίκτει, πολλὰ δὲ πίττα καὶ σπαρτία, ἃ ταχὺ παρασκευεῖ πολλὰ φλόγα. ὥστε ἀναγκαῖον εἶναι ἢ φεύγειν ταχὺ τοὺς ἀπὸ τῶν οἰκιῶν, ἢ ταχὺ κατακεκαῦσθαι. ἀλλ' ἄγετε, λαμβάνετε ὅπλα. ἡγήσομαι δ' ἐγὼ σὺν τοῖς θεοῖς. ὑμεῖς δ', ἔφη, ὦ Γαδάτα καὶ Γωβρύα, δείκνυτε τὰς ὁδούς. ἴτε χαίρετε. ὅταν δ' οὗτος χλιάνωμεν, τότε ἐγὼ ἄγετε ἐπὶ τὰ βασίλεια. καὶ μάλ', ἔφασαν οἱ ἀμφὶ τὸν Γωβρύαν, οὐδὲν ἂν εἴη θαυμαστόν. καὶ γὰρ ἄκλαστοι αἱ πύλαι αἱ τοῦ βασιλέως· οὐ κώμης γὰρ δοκεῖ ἡ πόλις πᾶσα εἶναι τῆδε τῇ νυκτί. φυλακῇ μήτοι γε τῶν πυλῶν οὐ διὰ ξόμεθα. ἴσχυρὸν γὰρ αἰεὶ πέφυκεν. ἐκεῖ ἂν ἀμελεῖν δόξαι, ἔφη ὁ Κῦρος, ἀλλ' ἵνα, ἵνα ἀπαρασκεύους ὡς μάλιστα λάβωμεν τοὺς ἄνδρας. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐρρήθη, ἐπορεύοντο. τῶν δὲ ἀπιστούντων οἱ μὲν ἀπίθησαν καὶ ἐμέλοντο, οἱ δ' ἔφυγον πάλιν εἴσω, οἱ δ' ἴδοον. οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Γωβρύαν συνέδοσαν αὐτοῖς, ὡς κωμάσοντες ὄντες καὶ αὐτοί. καὶ ἰόντες ἦ ἐδύναντο τάχιστα ἐπὶ τοῖς βασιλείοις ἐχόρουν. καὶ οἱ μὲν σὺν τῷ Γωβρύᾳ καὶ Γαδάτᾳ τεθωρηκότες κεκλεισμένας εὗρίσκουσι τὰς πύλας τῶν βασιλέως· οἱ δ' ἐπὶ τοὺς φύλακας ἔχοντες ἐπεσκήπτουν αὐτοῖς πάνυ σφόδρα φῶς πολύ, καὶ ὑμᾶς ὡς πολέμιοι ἐχρῆν αὐτοῖς. ὡς δὲ κραυγὴ καὶ κλύδων ἐγένετο, καὶ θόρυβοι οἱ ἔνδον τῶν θυρῶν, κελεύσαντος τοῦ βασιλέως σκίψασθαι πᾶσι τὸ προῦργον, ὀχληταί τινες ἀνοίξαντες τὰς πύλας.

23. Οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Γαδάταν ὡς εἶδον τὰς πύλας χαλάσαντας, ἐπαίσθησαν, καὶ τοῖς πάλαι φεύγουσιν εἴσω ἐφεπόμενοι, καὶ πάνυ πολλοὺς κτείνοντες σφῶν τὸ βασίλειον, καὶ ἤδη ἐσηκότων αὐτῶν καὶ ἐπισκοπούντων εἰ ἔχοι τι κινάκην εὑρίσκειν· καὶ τοῦτον μὲν οἱ σὺν τῷ Γαδάτᾳ καὶ Γωβρύᾳ πολλοὶ ἐχόντων. καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἀπέθνησκον, ὁ μὲν προβαλλόμενός τι, ὁ δὲ φεύγων, ὁ δέ γε καὶ ἀμυνόμενος ὅτῳ ἐδύνατο. ὁ δὲ Κῦρος διέπεμπε τοὺς τῶν ἐπιπόνων τάξεις ἔχοντας ἐπὶ τὰς ὁδούς· καὶ προῆκτο οὓς μὲν ἔξω λαμβάνοιεν κεκλεικότας, τοὺς δ' οὐ

ἴσχ. λέγει ὡς οὐ κώμῃ

23 ἐπέσκηπτε, καὶ μάλα

ἐπεσκόπουν μιν

σὺ ἐν ταῖς οἰκίαις κηρύττῃ τοὺς Συρακοσίους ἐπισκοπεῖν ἕνδον μένοντας· εἰ δέ τις ἔξω ληφθείη, ὅτι βουλεύσοιτο. οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἐποίουν.

24 24. Γαδάτας δὲ καὶ Γωβρύας ἦκον καὶ ἅμα μὲν πέμποντες προσκυνοῦντα ὅτι πλημμεληθείη ἑαυτῷ· ἅτε δὲ ἀνόσιον βασιλέα ὑπὸ τοῦ Κύρου καὶ φίλων καὶ χεῖρας καὶ πόδας, πολλὰ δακρύοντες ἅμα καὶ ἀθυμοῦντες ἅμα. ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, καὶ ἔμελλον οἱ περὶ ἄκρας ἔχοντες ἀπαλλάττεσθαι τὴν πόλιν καὶ τὸν βασιλέα παραδώσειν, παρεσκεύαζοντο καὶ τὰς ἄκρας. ὁ δὲ Κῦρος τὰς μὲν ἄκρας οὐδὲν προσελάμβανε, καὶ φρουρὰς τοῦ καὶ φρουροὺς εἰς ταύτας ἀνέπεμπε· τὴν δὲ πεδινὴν πόλιν ἐφῆκε τοῖς στρατιώταις. τοὺς δὲ κήρυκας κηρύττειν ἐκέλευσεν ὁπόσα πάλαι τὰ ἅλλα Βαβυλώνιος ἔσπου δὲ λεηλατήσειεν ἕκαστος εἰς οἰκίαν, πρόσχρῆσθαι ὡς ἑαυτοῦ ἕνεκα· οἱ δὲ ἀπέφερον. ὁ δὲ Κῦρος τοῦτο μὲν εἰς τὰς ἄκρας κατῆγε, ὡς εἴη ἕτοιμα, εἴ τι που δέοι χρῆσθαι. ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἐπέστρεψε, στρατὸν μὲν τοὺς μάγους καλέσας, ὡς θυσιάσων τῇ πόλεως ὕσης, ἀκροβολισμὸν τοῖς ἵπποις καὶ πρόμῳ ἐκέλευσεν ἰέναι. ὡς τότε δὲ καὶ οἰκίας διελύθη καὶ ἀρχεῖα τότε ἔστιν ἃ καινὰ νενόμιζε καὶ καθεστηκότα. ὅτω διενέμετο ὥσπερ ἐδέδοκτο, τὰ κρέατα τοῖς ἀρίστοις. εἰ δέ τις οἴοιτο μείον ἔχειν, διδάσκων προσιόντα ἐκέλευε. προῆσαν δὲ, Βαβυλωνίοις μὲν τῷ ἡλίῳ ἱερὰ ζειαὶ, καὶ τὰς θυσμὰς ἐπέφερον, καὶ διεπαίδευον τούτοις οἷς ἔκαστα αὐτῶν ἐδόκησεν. Πέρσας δὲ καὶ τοὺς κοινωνοῦντας, καὶ τὰ Συμμαχικὰ ὅσα μάθειν ἠβούλοντο παρ' αὐτοῦ, ὡς διεστότας ὧν ἐλάβετο προσῆγε Δαλιήλαις.

25 25. Ἐκ δὲ τούτου ἐπῄνει μὲν ὁ Κῦρος ἤδη καταπεπαυκότας καὶ αὐτὸς ὡς βασιλεῖ ἠγείτο σχήσειν, ἐδίδου αὐτοῖς τοῦτο σὺν τῇ τῶν φίλων γνώμῃ ποιῆσαι, ὡς σύμπασι ἀνεπιφθόνως ἀπανίοις τε καὶ μείνουσι φανείη. ὧδε δὲ ἐμηχανᾶτο τοῦτο· ἅμα τῇ ἡμέρᾳ τὰ ὅπου ἐδόκει ἐπιτήδειον εἶναι, προσεδέχετο τὸν βελόμενον λέγειν τι, καὶ ἀπεκρίνετο ἀπέπεμπεν. οἱ δὲ ἄλλοι πάντες, ὡς ἔγνωσαν ὅτι προσδέχοιτο, ἦκον ἀμηχανοῦντες τὸ πλῆθος. καὶ ὠθεμένων ἀεὶ προσιόντων μηχανή τις πολλὴ καὶ μάχη ἦν. οἱ δὲ ὑπηρέται ὡς ἠδύναντο ἐξεκώλυον, προσιέναι. ὁπότε δέ τις καὶ τῶν φίλων

φίλων διασώζω τὸν ὄχλον προφασίζη, πρόθυμόν ὁ Κῦρος
χώρει προσηγάγε αὐτούς, καὶ οὕτως ἐλεγεν, Ἄνδρες φίλοι, βου-
λόμεθα μὲν ἴσως τὸν ὄχλον διασώζειν, ἴσμεν δὲ καὶ ἡσυχίαν ἄγον-
τας συμφορήσομεν. οἱ μὲν δὴ φίλοι βουλόμενοι, ὁ δὲ ὄχλος πλείων καὶ
πλείων ἐπέρρει, ἕως περιέφραξαν ἱκανὸν χωρίον πρὸς τοῖς γε-
φύροις αὐτῶν σχολάσαι καὶ συλλογίσασθαι. οὕτω δὴ ὁ Κῦρος λέγει, Ἐδοκεῖ
ἄρα, ἔφη, ὦ ἄνδρες, νῦν μὲν καιρὸς ἀπαλλαγῆναι· αὖριον δὲ
περὶ ἥλιον δυσμὰς πάλιν ἀπαντᾶν. καὶ γὰρ ἐγὼ βούλομαι ὑμῖν τι ἀμφιλέγεσθαι. ἀκ-
ούσεσθε τοίνυν οἱ φίλοι, ἅσμενοι φέροντες ἀπηγγελμένα, δίκαια
διδάσκοντα ὑπὸ πάντων τῶν ἀνακαίων. καὶ τότε μὲν οὕτως
ἀπεμνήσθησαν.

26. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὁ μὲν Κῦρος παρῆν εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον. 26
ἀνθρώπων δὲ πολὺ πλείων πλῆθος ἀφικνεῖται βουλόμενον προσέ-
σεσθαι, καὶ πολὺ πρόσθεν ἢ οἱ φίλοι παρῆσαν. ὁ δὲ Κῦρος ἀφικνε-
σάμενος ἐξεφόρεσεν Περσῶν κύκλον μέγαν, ἐν μέσῳ δὲ τὴν ἐκκλη-
σίαν ἢ τοὺς φίλους τε καὶ ἄρχοντας τῶν Περσῶν τε καὶ Συμμάχων.
ἐπεὶ δὲ συνῆλθον αὐτοί, ἤρξεν ὁ Κῦρος αὐτῶν τοιάδε· Ἄνδρες
φίλοι καὶ Σύμμαχοι, τοῖς μὲν θεοῖς οὐδὲν ἂν ἐγκλήσαιμι μεμψάσθαι,
τὸ μὲν οὖν μέχρι τοῦδε πάντα ὅσα εὐχόμεθα κατὰ πρόσωπα ἐγένε-
το· εἰ δέ τοι τοσοῦτόν ἐστι τὸ μεγάλα πράττειν, ὥστε μηδὲν τὴν εἶναι
μήτε ἀμφ' αὐτὸν σχολὴν ἔχειν, μήτε μὴ τῶν φίλων εὖ φρονεῖν δοκεῖν,
ἐγὼ μὲν χαίρειν ταῦτα τὰ τοῦ δαιμονίου κελεύω. ἐννοήσατε
γὰρ, ἔφη, καὶ χθὲς δήπου, ὅτε ἔδοξεν ἀρξάμενοι ἀκούειν τῶν προσόντων,
οὐκ ἐλήξαμεν πρόσθεν ἐπὶ πᾶσι· καὶ νῦν ὁρᾶτε τούτους καὶ
ἄλλους πλείονας ἢ χθὲς παρόντας, ὡς πράγματα ἡμῖν παρέξοντας.
εἰ οὖν τις τούτων ὑφίξει ἑαυτῶν, λογίζομαι μικρὸν μέν τι
ὑμῖν μέρος ἐμοῦ μειλισσόμενον, μικρὸν δέ τι ἐμοὶ ὑμῶν· ἱκανῶς μέν-
τοι σαφῶς οἶσθ' ὑπ' οὐδενὸς ὅπως μοι μεπραγμένον. ἔτι δέ, ἔφη, καὶ ἄλλο
ὁρῶ μαλθακὸν πρᾶγμα. ἐγὼ γὰρ δήπου ὑμῖν μὲν ἄπειρος εἰκὸς διάκειμαι· τούτων δὲ τῶν ἀφικνουμένων ἢ τινα ἢ οὐδένα οἶδα, καὶ γὰρ γίγνε-
ται πόλις οὐδεμία παρεσκευασμένοις εἶναι, ὡς, ἐὰν ἱκανῶσιν ὑμᾶς ταῦτα
ὀφθῶσιν, ἀφέξεται ἃ βούλονται ὑμῶν περὶ ἐμοῦ ἁμαρτεῖν. ἐγὼ δὲ ἠξίουν τούτους, εἴ τις τι ἐμοῦ δέοιτο, ἐμοὶ παρέχειν
ὑμᾶς τοὺς ἐμοὺς φίλους, δεόμενον προσκηγᾶς. ἴσως δ' ἂν εἴη τις

τις, τί δῆτα οὐχ οὕτως ἐξ ἀρχῆς παρισκευασάμεθα, ἀλλὰ παρεῖχον σὺ τῷ μίσθ' ἐμαυτόν; ὅτι ἐγὼ μὲν πολέμιον τοιοῦτον ἐπίστευσον
γρ. ἐπιστευσα ὄντα, ὡς μὴ ὑστερίζειν δέον τὴν ἀρχὴν μήτε τὸ εὐθὺ ἃ δεῖ, μήτε
γρ. τὸ δὲ τὸ πρόσθεν ἃ ἂν καιρὸς ἦ. τοὺς δὲ στασίους ἰδὼν ἐργαζομένους, πολλὰ ἐνόμιζον ἂν δεῖν προχωρεῖν ἐπὶ τὸ εἶναι. νῦν δ' ἐπειδὴ ὁ φιλαπεχθὴς οὗτος πόλεμος ἀναπέπαυται, δοκεῖ μοι καὶ ἡ ἐμὲ ψυχὴ ἀναπαύσεως τῶν ἀξιοῦν τυγχάνειν· ὡς οὖν ἐμοῦ δεόμενοι ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅ τι τάχιστα ποιῶν, ὡς τὰ καλῶς ἔχῃ ὑμῖν ἔσται, καὶ ἃ τῶν ἄλλων ἂν ἡμῶν δεῖ ἐπιμελεῖσθε, συμβουλεύετε ἅ τι ὁρᾶτε συμφορώτατα.

27 27. Κῦρος μὲν οὕτως εἶπεν. ἀνίστη δ' ἐπ' αὐτῷ Ἀρβάκας ὁ συνήθης πολὺ φήσας εἶναι, καὶ εἶπεν, ἦ καλῶς, ἔφη, ἐποίησας, ὦ Κῦρε, ἄρξας τοῦ λόγου. ἐγὼ γάρ, ἐπὶ νὺν μὲν ὄντος σου πάνυ, ἀρξάμενον ἐπιθυμῶ φίλον γενέσθαι· ὁρῶν δέ σε ἐδίδου διόμενον ἐμοῦ, κατέκτεινον σοι πρόσθεν. ἐπεὶ δ' ἔτυχές μοι καὶ ἐμοῦ δεηθεὶς προθύμως ἐξαγγείλας ὡς Μῆδος ὢν περὶ Κυαξάρους, ἐλογιζόμην, εἰ τοῦτ' ἂν προθύμως σοι συμβαίνοι, ὡς οἰκείῳ τί σοι ἐσοίμην, καὶ ἐξίσωτό μοι ἀμφοτέρωθεν σοὶ ὁπόσον ἂν χρόνον βουλοίμην. καὶ οὕτω μὲν δὴ ἐπορεύθην, ὥστε σε ἐπαινεῖν. μὴ δὲ τοῦτ' Ἰρκάνιοι μὲν πρῶτοι φίλοι ἡμῖν ἐγένοντο καὶ μάλα πιθανῶς συμμαχοῦν· ὥστε μόνον οὐκ ἐν τῇ ἀγκάλῃ τὸν Φερνάβαζον αὐτὸν ἀπαγαγεῖν. μὴ δὲ τοῦτο, ἐπεὶ ἐάλω τὸ στράτευμα, οὐκ οἶμαι χαλεπῶς σοι εἶναι ἀμφ' ἐμοὶ ἔχειν· καὶ ἐγώ σοι συνεγίγνωσκον. οὐ δὲ τότε Γωβρύας ἡμῖν φίλος ἐγένετο, καὶ ἐγὼ αὖ χαίρων· καὶ ἄνδρα
γρ. ἄνδρα Γαδάτας καὶ δὴ ἔρρωσο σὺ λῶ μεθ' ἡμῶν εἶναι. ἐπεὶ γε μήτοι καὶ Σάκας καὶ Καδουσίοι σύμμαχοι ἐγένοντο, ἠρεμαίως ἐνίκησεν ἂν οὗτος· καὶ γὰρ εὖ τοῖς σὺν ἐμοὶ ἐπράττομεν. ὡς δ' ἄλλων πάλαι ἔχῃ ἀφηγήσομαι, ὅσα σε ἀμφ' ἕκαστα ἔχοντα, ἀμφ' ἅρμασι, ἀμφὶ μηχαναῖς, ἠσθόμην, ἐπεὶ δὲ τοῦτο σχολάσεις, τότε σε καὶ ἀμφ' ἐμοὶ ἔξειν σχολήν. ὡς γε μὴν τοι ἦλθεν ἡ δεινὴ ἀγγελία, τὸ πάνυ ἀνηρώπους ἐφ' ἡμῖν συμβαλεῖν, ἐγίγνωσκον ὅτι πρῶτα μέν γε ἐγὼ εἰ μὲν πρῶτα καλῶς βουλοίμην, οὐ δὴ ἐδόκουν εἰδέναι ὅτι πολλὴ ἔσοιτο ἀφθονία ἐμοὶ καὶ τῶν ἐμῶν καὶ τῶν ξυνουσίας. καὶ νῦν δὴ νικηθέντος μέν τι τοῦ μεγάλου μέρους, καὶ Σάρδεις καὶ Κροῖσος ὑποχείριον ἔχοντος

μου,

μει, καὶ Βαβυλῶνα ἠρήκαμεν, καὶ " πάντα κεκλεισμένα ἦν· καὶ γὰρ πάντα
μοι τὰ Μίδεια, ἐγώ τοι ἐχθὲς, εἰ μὴ πολλοῖς διεπυκλοῦτο, σὺν ἂν
σοι ἐδωκάμην παρασκευῆν. ἐπεὶ γε μέντοι ἐξεδιδόσω μοι, καὶ παρὰ
σοῦ ἐπιλάσασθαι μέροις, ἤδη ἐβουλόμην λῶ, ὅτι μὴ σοῦ ἄσπον καὶ
ἄπαλον διημέρευον, νῦν οὐδ', εἰ μὲν ἦσαν ἐν ὅπως οἱ πλείστοι ἄξιοι
γεγόνεμεν τελεῖσθαι " σὺ μίαν μηχάνημα, ὧν ἐγὼ· εἰ δὲ μὴ, πάνυ σοι
λιν ἂν ἐγὼ ἐθέλω παρὰ σοῦ ἐξαγγέλειν ἀπίναι πάντας ἀπὸ σοῦ
πάλιν ἡμῶν τὸ ἐξ ἀρχῆς φίλων, ἐπὶ τούτῳ ἐφάλασθαι μὲ ὁ Κῦρος
καὶ ἄλλοι πολλοί.

28. Χρυσάνθας δὲ ἀνίσχη ὁ Πέρσης, καὶ ἴλιξιν ὧδε· ἀλλὰ τὸ μὲ 28
σθάνεσθαι, ὦ Κῦρε, ἀκόντων σὺ τῷ φανερῷ σαυτὸν παρεῖχες δι' ἃ τε
αὐτὸς εἶπας, καὶ ὅτι οὐκ ἡμᾶς σε μᾶλλον ἢ ἕνα τῶν πεντήκοντα. ἡ-
μεῖς μὲν γὰρ καὶ ἡμᾶν αὐτῶν εἵνεκα παρῆμεν· τὸ δὲ πλῆθος ἀνακπύ-
θανόμενοι ἐδὲν ἐκ παντὸς τρόπου, ὅπως ὑπήδιστα συμπονεῖν καὶ σωκιν-
δυνεύειν ἡμῖν ἐθέλοιεν, νῦν δ' ἐπειδὴ οὐκ οὕτω τρόπου μόνον ἔχεις,
ἀλλὰ καὶ ἄλλως ἀνακῶς δικάσαι οὐκ καιρὸς ἔνι, ἤδη καὶ οἰκίας σε
τυχεῖν ἄξιον. " ἢ τὴν ἀπλαυσίας ἂν τὰ ἀρχῆς, εἰ μὴ ὅτι ἐμοὶ ἐγ. ἢ Χρο-
ης ἐσίας, οὐ οὕτε ὑσιώτερον χωρίον ἐν ἀληθείαις, οὔτε ἡδίον, οὔτε ἀ νέλιν τῶν
οἰκειότερον ἴσει ἐδέν; ἴσπερ σέ, ὦφη, ἐᾶν οἶει καὶ ἡμᾶς αἰσχύ- ὑμῶν
νεσθαι, εἰ σὲ μὲν " ὀφθαλμὸν ἔχειν καρδιεφυῶσι, αὐτὰ δὲ ἐν οἰκίαις ἐγ-
μὴν, καὶ σοῦ δικαιώματα πλειστέλεν; ἴσπερ δὲ Χρυσάνθας τοῦτο ἔλι-
ξιν, συμπαρῆρθον αὐτῷ καὶ τοῦτο πολλοί.

29. Ἐκ τούτου δὴ εἰσέρχεσθαι εἰς τὰ βασίλεια, καὶ τὰ ὁπλα Σάρδιαν 29
χρὴ κεῖσθαι ἐνταῦθ' οἱ ἄρχοντες ἀπέδοσαν. ἐπεὶ δὲ εἰσῆλθεν ὁ Κῦρος,
πρῶτον μὲν Εὐφραίνοντο, ὑπάτην Διὶ βασιλεῖ, καὶ " ἔθυσι ἄλλα θεοῖς ἐγ. εἴ τινα
μάχης ἐξηγοῦντο, ποιήσας δὲ ταῦτα, τὰ ἄλλα ἤδη ἤρχετο διοικεῖν.
ἐνόησε δὲ τὸ αὐτῷ παρόν μὲν, ὅτι ἐπιχείρειν μὲν ἄρχειν πολλῶν ἀνθρώ-
πων, παρασκευάζοιτο δὲ οἰκεῖν ἐν πόλει μεγίστῃ τε φανερῶν, αὖ-
τη δὲ οὕτως ἔχοι αὐτῷ ὡς ἂν πολιμωτάτη χθόνι ἀνδρὶ πόλις· ταῦ-
τα δὴ λογιζόμενον, φυλακῆς ἐδὲν τὸ σῶμα ἠγήσατο δεῖσθαι· γένους
δ' ὄν οὐδὲν μᾶλλον ἄθρηπτος καὶ ἀχρηματότροφος εἶναι ἢ ἐν σίτοις καὶ πόθοις
καὶ λουτροῖς καὶ κλίναις καὶ ὕπνοις, ἐπιστάμενος πάντα ἂν ἐν τούτοις ἐδὲν ἐλαυ-
πτοῖτο ἔχων. ἐνόμιζε δὲ μὴ ἂν χθονὸς ποτὲ πεδὰν ἄθρηπτον, ὅτις
ἄλλον μᾶλλον φιλήσει ἢ τὸ φυλακῆς δεσμόν. τοὺς μὲν οὖν ἔχοντας

παῖδας, ἢ γυναῖκας σωφρονιζούσας, ἢ παιδικὰ, ἴσχειν φύσει σωφρονικωτέρας τοῦ πρὸς μάλιστα φιλεῖν. τοὺς δὲ ἱππέας ὁρᾶν πάντων πυνθάνεσθαι χρὴ, ὁπόσοι τούτους ἂν ἐθέλοιεν ποιεῖσθαι οἵπινες δύνανται πλουτίζειν μάλιστα αὐτούς, καὶ βοηθεῖν εἴ τι ἀδικοῖντο, καὶ τιμᾶν ἐθέλοιεν αὐτοῖς. τούτους δὲ ἰδίᾳ προσπέμπειν αὐτοῖς ἰδίᾳ καὶ ἡγεῖσθαι δικαίους. ἐκ δὲ τούτων, ἄνδρες οἱ ἱππεῖς, ὅστις οἱ ἱππεῖς μετὰ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, καὶ ἀφ' ὧν ἂν ἐθέλοι πλουτεῖν ἐπικουρεῖν πρόθυμος ἔσται. ἐὰν δὲ ἐθέλῃ τις ἐπικουρεῖν ἐκ τῶν ἱππέων, εἰ μή τι ἄλλο κρεῖττον ἀπείργει. διαφέρει δὲ πολὺ ἵππον εὐδρόμου καὶ εὐπειθοῦς καὶ ἰσχυροῦ. ὁ δὲ ἂν μάλιστα τις οἰηθείη ἀπαλλαξεῖσθαι τοὺς ἱππέας ζημίας, ὧδε τοῦτο ἐφαίνετο αὐτῷ. ἐπειμαίρειτο δὲ καὶ ὁπόσα ἄλλων ζῴων, ὅπου οἵ τε ὑβρισταὶ ἵπποι ὀπτημύρμοι, καὶ μὴ δάκνειν καὶ ὑβρίζειν δοκιμάσειεν. πολιτικοὶ δὲ οὐδὲν ἧττον χρήσιμοι. οἵ τε τοῦτο ὀπτημύρμοι καὶ μὴ μίσα φρονοῦσι καὶ ἀπιθεῖν ὑφίενται, καὶ δ' ἰσχύειν καὶ ἱρράζειν οὐ χείρους. καὶ οἱ κύνες δὲ ὡσαύτως, καὶ μᾶλλον ἐπολεμίστους διὰ τὸ ὀπτημύρμοι ὀκτημύρμοιεν, φυλάττειν δὲ καὶ εἰς ἡμέραν οὐδὲν κακίους χρῆναι. καὶ οἱ χαλκοῦν ποιοῦντες ἁρμάστρεσι χρῆναι, χρεμασάμενοι τοῦτο τὸ ἐπιδόμιας, οὐ μόνον ἀμελίστρεσι χρῆσθαι τὰ προσκομιζόμενα, οὐδ' ἥττον ἢ ἐπὶ κοι, οὐδὲ ἧττον ἢ ἀκριβῆ κοι, οὐδ' ἧττον φιλόπονοι. κατὰ πολέμους δὲ χρῆναι δηλοῖ δὲ καὶ τοῦτο ὅτι καὶ τοῖς τὰ πολεμικὰ καὶ τοῖς ἡμέρας, ὅπου ἴσασιν τὸ φιλόνικον καὶ τοῖς ψυχαῖς. καὶ δὲ πρὸς ἵππον, καὶ τῇ φύσει τὰ ἄλογα μάλιστα βάσιμον ἰδίδωσιν. ἐδίνης γὰρ πρότερον ἐρασθεὶς ἐπιδείκνυται καὶ τοῖς διαπολεμικοῖς συμφορῆς τὸ ἰσχύειν. εἰ δέ τι ἄρα καὶ δι' σώματος ἰσχὺν μηδὲν δικαίου, ὁ σίδηρος" ἂν ἴσοι τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τοῦ πολέμου τοῖς ἰσχυροῖς. τοῦτο δὲ χαλεπὸν, ἀρξάμενον ἀπὸ τῆς ἡγεμονίας, πείθειν τοὺς ἄλλους ἐθέλειν σώματος ἡττᾶσθαι ἐπιπόνοις καὶ ἰσχυροῖς. ἡγοῦμαι δὲ οὐκ ἐκπλῆξαι εἶναι τῶν φυλακικῶν τοῦτον ὡς τὸ πλῆθος τῆς δυνάμεως ἰσχύειν, ἐσόμενα τινας τῆς ἄλλων ἂν πείθεσθαι ὡς τὸ βασιλέως φύλακας λάβοι, εἰδὼς ὃν Πέρσας τοὺς οἴκοι, κακοδαιμονοῦντας μὲν ὅτι ἄλλῳ πείθονται, ἐπιπονωτάτους δὲ ζῶντας ἀφ' ἑαυτῶν τῆς χώρας πραχύτητα, καὶ ἀφ' ἑαυτῶν εἶναι, τούτους εὐδαιμονίζειν μάλιστ' ἂν ἀγαπᾶν τῶν παρ' ἑαυτῷ διαιτᾶσθαι. λαμβάνειν οὖν τούτων μὲν ἐλάχιστα δωροφόρους, οἳ κυ-

γρ. πολέμους

γρ. αὐτοῖ

κλη

κλῃ μὲν νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐφύλαττον ἐπὶ τὰ βασίλεια, ὁπότε ἔσω γρ. ἐντὸς δὲ
ῥαίσειεν· ὁπότε δ' ἐξίοι πωλήσων καὶ ἐνθεν πανταχόσε ἐπορεύοντο. χώρας ἐπ'
ἐντός

30. Νομίσας δὲ καὶ Βαβυλῶνα ὅλην φυλακὰς δεῖν εἶναι 30
ἱκανὰς, εἴτ' ἐπιδημῶν αὐτὸς τυγχάνοι, εἴτε καὶ ἀποδημῶν, κατέ-
στησε καὶ ἐν Βαβυλῶνι φρουρὰς ἱκανάς· μισθὸν δὲ καὶ τούτοις Βαβυ-
λωνίοις ἔπεμπε πυρίχην, βυλόμενος αὐτοὺς ὡς ἀμαχαωτάτους εἶ-
ναι, ὅπως ὁπόταν δέοιτο καὶ ὑπλιτικῶν εἶεν. αὐτὸς μὲν δὴ ἐπὶ
αὐτόν τε φυλακὴ καὶ ἡ ἐν Βαβυλῶνι τότε κατεσκευάσατο, καὶ νῦν ἔτι
οὕτως ἔχουσα διαμένει. σκοπῶν δ' ὅπως ἂν καὶ ἡ πᾶσα ἀρχὴ καλ-
λίχοιλο, καὶ ἄλλη ἐπιτηδευσίν οἱ δοκῶ, ἡγήσατο τοὺς μισθοφόρους τούτους
οὐ τοσούτου βελτίονας ἔσεσθαι ὅσον ἐλάττονας· τοὺς δ' ἀ-
γαθοὺς ἄνδρας ἐπίστασθαι σωτικὸν εἶναι, οἷσπερ σὺν τοῖς θεοῖς τὸ
κεφάλαιον παρέχουσι, καὶ ἐπιμελητέον ὅπως μὴ ὑσῶσιν τῷ τὰ ἀρίστης
ἄσκησιν. ὅπως δὲ μὴ ἐπιτάττειν αὐτοῖς δοκοίη, ἀλλὰ γνώμης καὶ
αὐτοὶ πῶτα ἄριστοι εἶναι, οὕτως ἐμεμέλητό τε καὶ ἐπιμελοῦνλο τῷ γρ. καὶοὶ
ταῦτα ἀρε-
ἀρίστης, σωίλεξε τούς τε ὁμοτίμους καὶ πόνῳ ὁπόσοι ἐπικαίριοι εἶεν
ἦσαν, καὶ ἄξιος χρεώπλοι αὐτῷ ἐδόκουν κοινωνοὶ εἶναι καὶ πόνων καὶ ἡδ. αὐτὰ
ἀγαθῶν. ἐπεὶ δὲ σωήλθον, ἔλεξε τοιάδε· Ἄνδρες φίλοι καὶ σύμ- γρ. ἀξιολα-
μαχοι, τοῖς μὲν θεοῖς μεγάλη χάρις, ὅτι ἔδοσαν ἡμῖν τυχεῖν ὧν εὐο- γάτατοι
μίζομεν ἄξιοι εἶναι· νῶν μὲν δὴ ἥκομεν καὶ γλῶ πολλῶν καὶ ἀ-
γαθῶν, καὶ οἵπινες τούτων ἐρᾶζόμενοι θρίψουσιν ἡμᾶς· ἥκομεν δὲ
καὶ οἰκίας, καὶ γῆ τούτων κατασκευάς, καὶ μηδεὶς ἀμῶν ἔχων
τῶνδε νομισάτω ἀλόητος ἔχειν· νόμος γὰρ ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις αἰ-
δλός ἐστιν, ὅπερ πολεμούντων πόλις ἀλῷ, τῶν ἐλόντων εἶναι καὶ τὰ
σώματα τῶν ἐν τῇ πόλει καὶ τὰ χρήματα. οὐκοῦν ἀδικία γε γρ. κἀκεῖνο ἐν
ἔξεστι τοῦτο, ἢ ἂν ἔχωσι, ἀλλὰ φιλανθρωπίᾳ τῶν ἀφαιρήσεσθε ἴσως πα-
ἐάσαι ἔχειν αὐτούς. τὸ μέντοι γε τοῦδε οὕτως ἐγὼ γιγνώσκω·
ὅτι εἰ μὲν τῷ ψυχομένῳ ἐπὶ ῥᾳδιουργίᾳ καὶ τῶν κακῶν ἀνθρώ-
πων ἡδὺ πάθημα (οἶ νομίζουσι τὸ μὲν ποιεῖν ἀθλιώτατον, τὸ δὲ ἀπό-
νως βιοῦσιν ἡδὺ πάθημα) τυγχάνει ὂν ἡμῶς φημι ὀλίγῳ ἀξίους ἡμῖν
αὐτοῖς ἵστασθαι, καὶ ἔχειν πάντων τῶν ἀγαθῶν στερήσασθαι. οὐ γάρ
τοι τὸ ἀγαθοὺς ἄνδρας γενέσθαι, τοῦτο ἀρκεῖ, ὥστε καὶ ἀβλαβεῖς ὄν-
τας ἀγαθοὺς, ἢν μή τις αὐτοῦ ἀμῶ τίνα ἐπιμελητήν. ἀλλὰ ὥσπερ
καὶ αἱ ἄλλαι τέχναι ἀκριβεῖσθαι μέλουσιν ἄξιαι γίγνονται, καὶ τὸ

συμμάχῳ μὲ αὐτὸ τοῦτο ἔχοντα, ὁπόταν δεῖς αὐτὸν ἀνὴρ ἐπὶ μᾶλλον ἰόντα, ποιήσεως πάλιν ἔχειν· οὕτω καὶ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ ἐγκράτεια καὶ ἡ ἄλκη, ὁπόταν τις αὖ ἀνὴρ τὸν ἄσκησιν, ἐν τούτῳ εἰς τὸν πονηρίαν πάλιν τρέπεται. οὕκουν δεῖ μίσειν, οὐδ' ἐπὶ τὸ αὐτόκακον δεδιέναι αὐτούς. μίσει μὲν γὰρ, οἶμαι, ἔργον καὶ τὸ ἀρχὴν κακῶν πρᾶξαι· πολὺ δὲ ἐπ μείζονι τὸ λαβεῖν ἀμφισβητοῦσαν. τὸ μὲν γὰρ λαβεῖν, πολλάκις τῇ τόλμῃ μόνον περιγενόμενον ἐχθέσετο· τὸ δὲ λαβόντα κατέχειν, ἐνίοτε τοῦτ' ἄνδρ σωφρονοῦντας, οὐδ' ἄνδρ ἐγκρατείας, οὐδ' ἄνδρ πολλῆς ἐπιμελείας γίγνεται. ἃ χρὴ γιγνώσκοντα, νῷ πολὺ μᾶλλον ἀσκεῖν τὸν ἀρετὴν ἢ πρὶν τὰ δεύτερα κτήσασθαι, ἵν' εἰδότες ὅτι οἷοί τε ἐσμὲν, τοῦτο μὴ ἐθέλωμεν· ἵνα μὴ ἐξ ἀνάγκης ἀναγκαζώμεθα ἐθέλειν. ἐπεὶ καὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει ἀγαθοὺς ὁρῶμεν, ὅτι ἐκ τοιούτων ἐθῶν ἐγένοντο· ἐκ τοιούτων γὰρ καὶ τοὺς ἐν τῇ στρατιᾷ ἀγαθοὺς ὁρῶμεν γιγνομένους. ἐκ τοιούτων δὲ καὶ τοὺς ἐν τῇ θαλάττῃ ἀγαθοὺς ὁρῶμεν γιγνομένους. ἐκ τοιούτων δὲ καὶ τοὺς ἐν τῇ ἠπείρῳ ἀγαθοὺς ὁρῶμεν γιγνομένους. ἐκ τοιούτων δὲ καὶ τοὺς ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀγαθοὺς ὁρῶμεν γιγνομένους. ἐκ τοιούτων δὲ καὶ τοὺς ἐν τῇ βουλῇ ἀγαθοὺς ὁρῶμεν γιγνομένους. εἰ δὲ δεῖ καὶ τοιαῦτα εἰπεῖν, τί δεῖ τὰ τοιαῦτα ἡμῖν ὀφελεῖν κατασκευάζειν ἃ ἐπιθυμοῦμεν, εἰ ἔστι δίκης καθίζειν καὶ πενήτων καὶ δικαίων καὶ ἐπιμελεῖσθαι καὶ ποιοῦντας ἐκεῖνο δεῖ καλεῖσθαι, ὅτι τοσοῦτον τὰ ἀγαθὰ μᾶλλον ἐφίεμένη, ὅσῳ ἂν μᾶλλον προσήκοντες ἐπ' αὐτὰ ἀποι. οἱ μὲν πόνοι ὄψιοι τοῖς ἀγαθοῖς. ἀνδρὶ δὲ δόλῳ οἱ τοῦ κακοῦ λαβεῖν, οὐδὲν οὕτω πολυτελῶς παρασκευάζεται ἂν ἄνθ' ἡδὺ εἶναι. εἰ δ' ἄν μὲ μάλιστα ἄνθρωποι ἐπιθυμοῦσι, ὁ δαίμων ἡμῖν

γρ. τὸ ἔχειν κατεπρ.

γρ. κατασκευάζειν

γρ. ἐπὶ

ὑμῖν ταῦτα συμπερισκοπῶσιν, ὡς σὺ ἂν ἥδιστα ταῦτα φαίνοιο,
αὐτὸς τε αὐτῷ ταῦτα παρασκευάσαι, ὁ τοῖσιν ἀνὴρ τ' σύτυ
θλεικτήσῃ τ' ὐνδιεσπαρνι βίυ, ὅσυ πίνησις τ' ἡδίστυν σίτυν τοῦ-
ξι), καὶ διψῆσαις τ' ἡδίστυν ποτ' ὐπολαύσι), καὶ διηθεὶς ἀναπαύ-
σαις τ' ἥδιστα ἀναπαύσι). ὧν ἐγὼ φημι, χρῆναι καὶ ἐπιβουλῶν
ἡμᾶς εἰς ἀσφάλειαν, ὅπως τ' τι ἀγαθὸν ἢ ἄρχειν καὶ ἥδιστα ὑπο-
λαύσωμεν, καὶ ὅπως ὃ πάντων χαλεπώτατα ἄπεστι χρῆσθαι. οὐ
γὰρ τὸ μὴ λαθεῖν τι ἀγαθὸν οὕτω χαλεπὸν, ὥσπερ τὸ λαβόντα στρα-
τηγῶν λυπηρόν. σκοπῶμεν δὲ καὶ τοῦτο, ἵνα ὡσφαιρικώτατα ἐχοῖμεν
ὠφελούμενοι καὶ κίνδυνον ἢ ὠφελίαν ἐμβάλλοντες. πότερον ὅτι ἄρχομεν; γρ. περιεί-
ἀλλ' οὐδὲν ἦττον τ' ἀρχόντων τ' ἀρχομένων πονηρότερον πρᾶγμα οὖναι. μεθα
ἀλλ' ὅτι ἰδιωτικοῖς μὲν δικαίοις ἀνῶ ἢ πρότερον οὖναι, ἐπὶ τῇ
ἰδιωτικῇ φήσει τις τὸν κίνδυνον ἐπιτρέπειν; ἀλλ' ὅτι ἐπὶ κινήμα-
σι δούλοις, τούτοις κολάσομαι ἐμοὶ πονηροὶ ὄντες; καὶ τί πρότερον αὐ-
τὸν ὄντα πονηρὸν πονηρίας ἕνεκα ἢ βλακείας ἄλλης κολάζειν; σκο-
πεῖτε δ' ἐπὶ τούτῳ, ὅτι τρίφυλα μὲν παρασκευάσομεν πολλοὺς καὶ τ'
ἡμετέρων οἰκετῶν φύλακας καὶ τ' συμμάτων· οἱ χρὴν δ' ἡμᾶς σῶν ἄν
ἄλλους μᾶλλον ἐξευρόντας τ' σωτηρίας οἰησόμεθα χρῆναι πυ-
θέσθαι, αὐτοὶ δ' ἡμῖν αὐτοῖς οὐ ἐξευροῦσομεν; καὶ μὴν εὖ γε δεῖ
οἰδέναι, ὅτι σῶν ἔστι ἄλλη φυλακὴ τοιαύτη, ἢ ἐὰν αὐτὸν τινα κολά-
σωμεν ὑπάρχειν. τοῦτο δὲ δεῖ συμπεραίνεσθαι. τῷ δ' ἀριστ' γρ. δι συμ-
ἡμέρᾳ οὐδὲ ἄλλο κολάσει ἴσχει οὐδὲν πρόσθεν. πῶς φαμι χρῆναι παραμένειν.
ποιεῖν, καὶ τὰ τῶν ἀριστῶν ἀσκεῖν, καὶ τὰ τῶν μελίττων πειθεσθαι;
οὐδὲν θαυμάσιον, ὦ ἄνδρες, ἐρῶ. ἀλλ' ὥσπερ οἱ Πέρσαι ἐπὶ τοῖς ἀρ-
χικοῖς οἱ ὁμότιμοι λέγονται, οὕτω καὶ ὑμᾶς φημι χρῆναι σὺν δί-
κῃ τοὺς ὁμοτίμους πάντως ἄκρους καὶ σοφοὺς εἶναι πάντων δούλων, καὶ ὑ-
μᾶς γε ἰσοῦσθαι κρείττους εἶναι τῶν ἐπιμελουμένων. ἂν δὲ δι-
άξω· ἐγώ τι ὑμᾶς κολάσω ἢ ἐπαινέσομαι, καὶ οὓς ἂν ὁρῶ τι κολά γρ. ἴσως
καὶ ἀγαθὸν ἐπιτηδεύοντας, τούτους τιμήσω. καὶ τοὺς παῖδας δὲ οἱ
ὑμῖν γένωνται, σὺν δὲ παιδεύωμεν. αὐτοὶ γὰρ βελτίονες ἰσόμεθα,
βελόμενοι τοῖς παισὶν ἃς ἔλιπεν παρακεκύμασι ὑμᾶς αὐτοὺς
παρέχειν· οὔτι παῖδες, οὐδ' ἂν εἰ βούλοιτο, ῥᾳδίως πονηροὶ γένοιντο,
ἐν ᾧ μὲν μηδὲν μήτε ὁρῶντες μήτε ἀκούοντες, ἐν δὲ καλοῖς καὶ ἀ-
γαθοῖς ἐπιτηδεύμασι διαιρεθέντες.

ΞΕΝΟ-

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

Κύρου παιδείας βιβλίον α'.

1 ΚΥρος μὲν οὕτως εἶπεν· ἀνίστη δ' ἐπ' αὐτῷ Χρυσάντας, καὶ εἶπεν ὧδε· Ἀλλὰ πολλάκις μὲν δή, ὦ ἄνδρες, καὶ ἄλλοθι κατενόησα, ὅτι ἄρχων ἀγαθὸς οὐδὲν διαφέρει παντὸς ἀγαθοῦ. εἴ τε γὰρ παντὶ τῷ θεραπεύοντι τῶν παίδων ὅπως μή ποτε αὐτοὺς ταλαιπωρεῖ ἐπιμελήσεται· Κῦρός τέ μοι δοκεῖ νῦν συμβουλεύειν ἡμῖν ἀμφὶ ὧν μάλιστ' ἂν εὐδαιμονοῖμεν. ἆρ' ἐλευθερίαν μέν. ὃ δὲ μοι δοκεῖ σαφέστερον ἢ σοὶ ἐκείνῳ δηλῶσαι, τοῦτο ἐγὼ πειράσομαι τοὺς μὴ εἰδότας διδάξαι. σύνοισθε γὰρ δή, τίς ἂν πόλις πολεμίαν ὑπὸ μὴ πλημμελῶν ἀλοίη; τίς δ' ἂν φιλία ὑπὸ μὴ πλημμελῶν διαφυλαχθείη; ποῖον δ' ἂν ἀπειθοῦντων στρατεύμασι νίκης τύχοι; πῶς δ' ἂν μᾶλλον εἰ μάχοιτο ἡτιῶντ' ἄνθρωποι ἢ ἐπαινοῦντ' ἄρξωσι; ἰδίᾳ ἕκαστος ποίᾳ τῆς αὑτοῦ σωτηρίας βελτίονας; τί δ' ἂν ἄλλο ἀγαθὸν πλειόνων ὑπὸ τῶν μὴ πειθομένων τοῖς κρείττοσι; ποίαν δὲ πόλεως νομίμως ἂν οἰκήσαιμεν; ἢ ποῖοι οἶκοι σωθείησαν; πῶς δ' ἂν νῆες ὅπου δεῖ ἀφίκοιντο; ἡμεῖς δ' ἃ νῦν ἀγαθὰ ἔχομεν, ἆρα τί ἄλλο μᾶλλον κεκτησόμεθ' ἢ ἆρα τὸ πείθεσθαι τοῖς ἄρχουσι; ἆρα τοῦτ' οὐ καὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας πανταχοῦ μᾶς ὄντος ἴσμεν ἡμῖν, ἀθρόοι δὲ τοῦ ἄρχοντος ἐπόμενοι, ἀνυποστατοι ἐσμεν, ἐὰν δ' ἐπιτεχνῶνται οὐδὲν ἡμιστελεῖς κατηλεήσομεν. εἰ τοίνυν μίσησον ἀγαθὸν τὸ πλημμελεῖν φαίνοι, εἰς τὸ καθαπτάμενον ταλαιπωρεῖν, εὖ ἴσθι ὅτι αὖ τοῦτο καὶ εἰς τὸ ἀσπάζεσθαι ἂν δοκοῖ μέγιστον ἀγαθὸν εἶναι. καὶ σὺ μὲν δὴ ἐπαινοῦμεν ἤρξω, οὐδενὸς δ' ἧττον ἐγὼ καταπαύσασθαι οὕτω σπεύδοντες οἱ παρόντες, ὥστε ἄρχεσθαι οἱ μὲν παλαιόνων, οἱ δὲ μείνων. ὥσπερ τοίνυν αὐτοὶ ἀξιοῦσιν ἄρχειν τῶν ὑφ' ὑμῖν, οὕτω καὶ αὐτοὶ πειρώμεθα οἷς ἂν ἡμῖν καθήκοι. τοσοῦτον δὲ διαφέρειν ἡμᾶς δεῖ τῶν δούλων, ὅσον οἱ μὲν δοῦλοι ἄκοντες τοῖς δεσπόταις ὑπηρετοῦσιν

1 μ. πῶς δ' ἄλλως μᾶλλον εἰ μάχοιτο ἡτιῶντ'

ρθῶσιν· ἡμᾶς δ', εἴ σοι ἀξιοῦμεν ἐλαύνειν ἵππας, ἐκέ-
νους δεῖ ποιεῖν ὅ, τι πλείστου ἄξιοι φαίνεσθαι εἶναι. εὐ-
πρεπὲς δὲ, ἔφη, καὶ ἵππον ἄνδρα μεγαρέως πόλις οἰκοῦσα, τῷ μάλιστα τοῖς ἀγῶσιν ἰσχύειν πιστεύουσα, τούτῳ ἥκιστα τὴν πολεμίαν ἀναγκάζεσθαι ὑπα-
κούειν. παρῶμέν τι οὖν, ὥσπερ Κῦρος κελεύει, ἐπὶ τόδε τὸ ἀρ-
χεῖον, ἀσκῶμέν τι δὲ ἂν μάλιστα δυνησόμεθα κατισχύειν ἃ δεῖ, παρίχωμέν τι ἡμῖν αὐτοὺς χρῆσθαι Κύρῳ ὅ,τι ἂν δέῃ. καὶ τοῦτο μὲν εὐδαίμονα χρὴ, ὅτῳ οὐ μὴ δυνάμενῳ Κύρῳ ἐνεῖναι ὅ,τι αὐτῷ μὴ ἐπ' ἀγαθῷ χρήσεται, ἡμῖν δ' οὐ· ἐπίσασθε γὰρ ὡς ἡμῖν συμ-
φέρει, καὶ οἱ αὐτοὶ εἶσιν ἡμῖν πολέμιοι. ἐπεὶ δ' τρῶτα εἶπε
Χρυσάντας, οὕτω δὴ καὶ ἄλλοι ἀνίσταντο πολλοὶ καὶ Περσῶν καὶ ἄλ-
λων συμμάχων σωτηρίαν· καὶ ἔδοξε, τοὺς ἑκατὸν αὐτοὺς πορεύειν ἐπὶ ἥνπερ, καὶ παρέχειν αὐτοὺς χρῆσθαι, ὅ,τι βούλοιτο, ἵππεσι ἂν ἀφεῖν Κύρῳ. ὡς δὲ τότε ἔδοξεν, οὕτω καὶ νῦν ἔτι πειθόμενοι οἱ περὶ τὸν Ἀσίαν ὑπὸ βασιλεῖ ὄντες· ἥνπερ πρόσθεν τοῖς τῶν ἀρχόντων ἥνεσαν.

2. Ὡς δὲ ταῦτα λόγῳ διεθέλγετο Κύρῳ μεταπεισόμενον εἰς 2
τὸ ἀλεξιφυλάττειν ἑαυτοῦ τι καὶ Πέρσας τῶν ἀρχῶν, τῶνπερ καὶ οἱ
μετ' ἐκεῖνον βασιλεῖς νόμιμα ἦν καὶ νῦν ἔτι ἀλαζόνας ποιοῦντες.
οὕτω δ' εἶχε καὶ τοῖσδε ὥσπερ καὶ πάλαι. ὅταν μὲν ὁ ἱππεὺς βελ-
τίων ᾖ τοῦ ἵππου, καθαρώτερον τὸ νόμισμα πρὸς ἵππευσιν· ὅταν δὲ χείρων,
φαυλότερον. ἰφοίτων μὲν οὖν ἐπὶ τοὺς ἥνπερ Κύρου οἱ ὑπηρέται σὺν
τοῖς ἵπποις καὶ τοῖς ἀκμαῖς, συνδέσμους πᾶσι τοῖς ἄρθροις τῶν
συγκαθεζομένων καὶ τῶν ἀρχόντων. Κῦρος δ' ἐπὶ μὲν πάλαι καθίζη
ἄκρας ἐπιμελητὰς, καὶ ἐπὶ σὺν αὐτῷ καὶ προσόδων δεκτῆρας, καὶ
δικαιοφυλάκων δεσπότας, καὶ ἔργων ἐπιστάτας, καὶ κλημάτων φύλακας,
καὶ ἐπὶ εἰς τὸν ἵππον ἐπιτηδείων ἐπιμελητάς. καὶ ἵππων δὲ καὶ κυ-
νῶν ἐπιμελητὰς καθίζη, οὓς ἐνόμιζε καὶ τοῦτο τὸ βασιλικὸν βά-
λλεσθαι· ἂν παρέχῃ αὐτὸ χρῆσθαι.

3. Οὓς δὲ συμφύλακας τῆς εὐδαιμονίας οἱ φίλοι χρῆναι ἔχειν, 3
τούτους ὅπως ὡς βέλτιστοι ἔσονται, σκέπτεσθε τοῦτο τὸ ἐπιμέλημα γρ. ἐπιστατοῦσι
ἄλλοις προστάττειν, ἀλλ' αὐτοῦ νόμιζε τοῦτο ἔργον εἶναι. ἤδει γὰρ αὐτοὺς ἐπισκοπεῖσθαι, καὶ κύνα
ὅτι "εἴ τε μὴ χρῆς ποτὲ δίκην, ἐν τούτῳ αὐτῷ καὶ παρεσκεύασται γρ. εἴτε
καὶ ἐπιστήσῃς λῆπτέον εἶναι σὺν οἷσπερ οἱ μέγιστοι κίνδυνοι· καὶ
πεζικὰς

τὰξιάρχους ἢ καὶ πεζῶν καὶ ἱππέων ἱκανοὺς εἶναι· ὧν τούτων κρατεῖσθαι ἀνάγκη. εἰ δέοι ἢ καὶ στρατηγὸν τὸν αὐτοῦ, ἤδει ὅτι ὧν τούτων πεμπτέον εἴη. καὶ πόλιν ἢ καὶ ὅλων ἰθνῶν φύλακα καὶ σατράπην ἤδει ὅτι τούτων τοῦ χρηστοῦ, καὶ πρίσθης ἂν τούτου πολὺ πεμπτέον· ὅσῳ δὲ τοῖς μεγίστοις ἠγεῖτο εἶναι, εἰς τὸ αὐτὸ πολέμιον τυγχάνειν ὧν δέοιτο. μὴ ὄντων δὲ σῶν εἶναι δεῖ δι' ὧν αἱ μίγιστα καὶ τελεῖσθαι πράξεις ἔμελλον εἶναι, κρατεῖς ἠγεῖτο τὰ αὐτοῦ

3 ἐλαύνειν. ἔξειν· εἰ δ' οὕτως εἶεν οἷος δέοι, πάντα ἂν ἐνόμιζε καλῶς ἕπεσθαι· ἐνίοτε μὲν σῶν οὕτω γνοὺς εἰς τοσοῦτον τὴν ἐπιμέλειαν.

4 4. Ἐνόμιζε δὲ τὸν αὐτὸν καὶ αὐτῷ ἄσκησιν εἶναι τῆς ἀρετῆς. οὐ γὰρ ἔφη οἷόν τε εἶναι μὴ αὐτόν τινα ὄντα οἷον δεῖ, ἄλλους παρορμᾶν ἐπὶ τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ ἔργα. ὡς δὲ τοῦτο διενοήθη, ἠνήσατο χαλεπῆς πρῶτον δεῖν, εἰ μέλλοι δικαίως τῆς κρατίστου ἐπιμελήσεσθαι. τὸν μὲν οὖν πρεσβύτην ἀμελεῖν οὐκ οἶόν τε ὑνόμιστεν εἶναι, πρεσβεῦειν ὅτι πολλὰ καὶ τελεῖν ἀνάγκη ἴσοιτο εἰς μεγάλων ἀρχάς. τὸν δ' ἄνδρα, πολλῶν κτημάτων ὄντων, ἀμφὶ ταῦτα αἰεὶ αὐτὸν ἔχειν, ἤδη ὅτι ἀσχολίαν παρίξει τῆς τῶν ὅλων σωτηρίας ἐπιμελεῖσθαι. οὕτω δὴ σκοπῶν ὅπως ἂν τά τε οἰκονομικὰ καλῶς ἔχοι καὶ ἡ σχολὴ ἡδονὴν φέροι, κατενόησε πως τὸν στρατιωτικὸν σωτάξιν. ὡς γὰρ τὰ πολλά, δικαιόδαρχοι μὲν δικαίων ἐπιμέλονται, λοχαγοὶ δὲ δικαιόδαρχοι, χιλίαρχοι δὲ λοχαγῶν, μυριάρχοι δὲ χιλιάρχων. καὶ οὕτως οὐδὲν ἀτιμαζόμενον γίγνεται, οὐδ' ἂν πάνυ πολλοὶ μυριάδες ἀνθρώπων ὦσι· καὶ ὅταν ὁ στρατηγὸς βούληται χρήσασθαι ἢ τῷ στρατῷ, ἀρκεῖ ἂν τοῖς μυριάρχοις παραγγεῖλαι. ὥσπερ οὖν ταῦτα ἔχει, οὕτω καὶ ὁ Κῦρος σωφρονιστὰς τοὺς οἰκονομικοὺς πράξεως· ὥστε καὶ τῷ Κύρῳ ἐλάττους ἀλλοτριαμάχου μηδὲν ἢ οἰκείων ἀτιμαζόντων ἔχειν. καὶ ὃν τούτων ἕνα χαλεπὸν ἢ ἄλλον μιᾶς οἰκίας καὶ μιᾶς πόλεως ἐπιμελούμενον. οὕτω δὲ κατασκευάζων ἐν αὐτοῦ, ἐν ἑαυτῷ καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ταύτῃ τῇ καλοκἀγαθίᾳ χρῆσθαι. τὸν μὲν δὴ χαλεπὸν οὕτω καλεσκεύαστο ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς περὶ αὐτόν.

5 5. Ἠρχαῖος δ' ἐπιτρέπειν ἔφη οἷος δεῖ εἶναι τοὺς κρατοῦντας. πρῶτον μὲν ὁπόσοι ὀλίγοις ἱκανοὶ ἄλλων ἐργαζομένων τῆς φιλίας μὴ ἀμελεῖν ἐπὶ τοὺς πολλούς, τούτους ἐπιτρέπειν· νομίζων τοὺς μὲν πειρωμένους οὐκ ἂν

ἀν ἐβούλετο οὔτε κακὸν οὔτε ἀγαθὸν ἀδύνατον ἀν παρέπεμψεν, καὶ διὰ τὸ πα-
ρὸν ἄρχοντα εἶναι, καὶ διὰ τὸ ἐλπίζειν ὅπως ὀφεῖ ὁ, τι παρέπεμψεν ὑπὸ γρ. ὀφεῖ ἀν
τ' βελτίωσεν· οἱ δὲ μὴ παρεῖεν, πύστας ἡγεῖτ' ἢ ἀκροβολέα τινὶ, ἢ ἀδι-
κίαν, ἢ ἀμελείαν ἀπεῖναι. τοῦτο οὖν πρῶτον ἠκριβοῦτο, παρα- ὄν, π
λυάγκαζεν τοὺς τοιούτους παρεῖναι. τ' γὰρ πυθέσθαι ἑαυτῷ μάλιστα
φίλον ἐπιλοῦσιν ἄν τινα λαθεῖν τι βουλόμενον, φάσκον- γρ. ἐπιλύουσι
τα λαμβάνειν τὰ ἑαυτ. ἐπεὶ οὖν τοῦτο γνόντες, ἦκον ἂν εὐθὺς οἱ ἁπλαθεῖν
στρατηγοὶ ὡς ἠδικημένοι. ὁ δὲ Κῦρος πολλὰ μὲν χρόνον σὺν ἰσχύ-
λαις τοῖς τοιούτοις ὑπηκούειν. ἐπεὶ δὲ ἀκουσθείη αὐτῶν, πολλὰ
χρόνον ἀπεβάλλη τῶν ἀληθινῶν. τοιοῦτοι δὲ ποιῶν ἡγεῖτο στρατη-
σίζειν αὐτοὺς ἥκιστα δούλη, ἧττον δὲ" ἰσχύειν, ἢ οἱ αὐτὸς κολάζων γρ. ἰσχυρὰς
λυάγκαζε παρεῖναι. εἷς μὲν διδασκαλίας τρόπος ἦν αὐτῷ οὗ-
τος· ἕτερος δὲ παρεῖναι. ἄλλος δὲ, τὸ πρᾶξαι καὶ" κιρδαλεώτερος τοῖς γρ. κιρδαλε-
παρεῦσι στρατεύεσθαι· ἄλλος δὲ, τὸ μηδὲν ἧττον τοῖς ἀπεῦσι νέμειν, ὁ δὲ τρ
τὸ δὲ μέγιστος τρόπος τ' ἀναγκάσαι λύειν, εἴ τις τούτων μηδενὸς ὑπα-
κούοι, ἀφελόμενος αὐτοῦτον ἃ ἔχοι, ἄλλῳ ἰδίᾳ ὃν ἄξιος δωρεᾶς
εἰ ἐν τῇ διοικήσει παρεῖναι. καὶ οὕτως ἐτίγνοιτο αὐτῷ φίλος χρήσι-
μος αὐτὸ ἀχρήστου. (παιζόμενος δὲ καὶ ὁ καὶ βασιλεὺς λύει τις ἀπὸ τῶν
παρεῖναι καθίκει.) τοῖς μὲν δὴ μὴ παρεῦσιν οὕτω προσφέρετο.
τοὺς δὲ παρίοντας ἑαυτοὺς ἐνόμιζε μάλιστ' ἂν ὑπὸ τὰ καλὰ καὶ
ἀγαθὰ παρορμᾶν ἔργα, ἐπαινῶν ἄρχων αὐτῶν, εἰ αὐτὸς ἑαυτὸν
ἐπιδεικνύοι πρῶτος τοῖς ἀρχομένοις πάντων μάλιστα κεκοσμη-
μένος τῇ ἀρετῇ.

6. Αἰδοῖα δὲ μὴ ἠδίκει καὶ ἀλλὰ τοὺς γεγαμηκότας νόμῳ 6
βιαίως γεγαμηκὼς ἀνθρώπους· τ' δὲ κάλλος ἄρχοντα, βλάπτοντα νό-
μον ἀνθρώποις ἀνόμιστον, ὅτι καὶ πάσιν ἱκανὸς ἦν, καὶ ὁρᾶν τ' ἀπα-
χθῶντα καὶ κολάζειν. οὕτω δὴ γιγνώσκων, πρῶτον μὲν τὰς ἐπὶ
τοὺς γάμους μόνον ἐπιδεικνύει ἑαυτὸν σωφρονοῦντα ἐν τούτῳ τῷ
χρόνῳ. ἐπεὶ δὲ εὐδαιμονίσειν ἔδοξαν, καὶ τότε πρῶτον κατεγνώθη-
σαν οἱ μάγοι ὁμοίως πᾶσι ἄρχοντι τῇ ἡμέρᾳ τοὺς" γάμους, καὶ δύνει γρ. δυεῖ ἄ-
ἀν ἐκάστῳ ἡμέραν οἷς οἱ μάγοι γάμους ἔπεμπον. οὕτω δὲ τὸ τότε πασιν, καὶ θ.
κατεγνῶσθαι ἔτι καὶ νῦν ἄλλοις παρὰ τὸ" ἀεὶ ὅτι βασιλεῖ. γρ. ἀεὶ βασι-
τοῦτο οὖν πρῶτον ἐμιμοῦντο αὐτὸν καὶ οἱ ἄλλοι Πέρσαι, λέοντι
νομίζοντες καὶ αὐτοὶ εὐδαιμονίσειν ἑαυτοὺς ἐπὶ τῷ μιμεῖσθαι τὸν γεγα-
μότα

ωσι τοὺς θεοὺς, ὥσπερ ὁ ὑδαιμονέστατος τῶν καὶ ἄρχων· καὶ Κύρ-
ος ἂν ἡγοῖτο τοῦτο ποιοῦντας ἀρίστους. ὁ δὲ Κῦρος τὸν τε μὴ
αὐτὸν εὐσέβειαν καὶ ἑαυτῷ ἀγαθὸν σύμμιξε, λογιζόμενος ὥσπερ οὐ
πόλεῖ αἱρεθύμιοι μὴ τε εὐσεβῶν μᾶλλον ἢ μὴ τε ἠσεβηκότων τὰ δι-
καιώτατα. ὡς δὲ τούτοις ἐλογίζετο, οἱ πάντες οἱ κοινωνεῖς θεοσεβεῖς
εἶναι, ἥπιον ἂν αὐτοὺς ἐθέλειν ὠφελεῖ τε ἀλλήλους ἀνόσιόν τι ποιεῖν, καὶ
ὠφελεῖ αὐτὸν, ὑπερᾴτης νομίζων εἶναι τὸ κοινωνεῖν.

7 7. Ἐμφανίζων δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ὠφελεῖ πολλοῦ ἐποιεῖτο μηδένα
μήτε φίλον ἀδικεῖν μήτε σύμμαχον, ἀλλὰ τὸ δίκαιον ἰσχυρᾶς ἐ-
ρῶν, μᾶλλον καὶ τοὺς ἄλλους ᾤετ' ἂν τε μὴ αἰσχρῶν κερδῶν ἀπέχεσ-
θαι, ἀλλὰ δικαίου δ' ἐθέλειν προέχεσθαι.

8 8. Καὶ αἰδοῦς δὲ ἂν ἡγεῖτο μᾶλλον πάντως ἐμπεπλάσθαι, ἐ
αὐτὸς φανερὸς εἴη πάντως οὔτως αἰδούμενος, ὡς μήτ' εἰπεῖν ἂν
μήτε ποιῆσαι μηδὲν αἰσχρόν. ἐπικαίρετο δὲ τοῦτο οὔτως ἔξειν ὡ
τῷδε· μὴ γὰρ ὅτι ἄρχοντα, ἀλλὰ καὶ οὓς οὐ φοβοῖτο, μᾶλλον
τοὺς αἰδουμένους αἰδεῖσθαι τῶν ἀναιδῶν· οἱ ἄνθρωποι· καὶ γὰρ αἰσχυ-
νοῖντο ἂς ἂν αἰδεῖσθαι αἰσθάνοντο, ἀντιποιεῖσθαι μᾶλλον ἐθέλειν
ὁρῶντες.

9 9. Τὸ δὲ ἄν πείθεσθαι οὕτω μάλιστ' ἂν ᾤετο ἐμμένον εἶναι
τοῖς ὠφελεῖ αὐτὸν, εἰ τοὺς ἀπροφασίστως πειθομένους φανερὸς εἴη
μᾶλλον τιμῶν, τῶν τοὺς μεγίστης ἀρετῆς καὶ ἐπιτυγχάνειν δοκοῦντας
παρέχεσθαι. γιγνώσκων δὲ οὕτω καὶ ποιῶν διετέλει.

10 10. Καὶ σωφρονεῖν δὲ αὐτοῦ ἐπιδεικνὺς, μᾶλλον ἐποίει
καὶ τοῦτον πάντως ἀσκεῖν. ὅταν γὰρ ὁρᾶτε ἢ μάλιστ' ἔξεστι ὑβρί-
ζειν, τοῦτον σωφρονεῖν, οὕτω μᾶλλον οἶμαι ἀσθενίστερα ἐθέλειν
οὐδὲν ὑβριστικὸν ποιοῦντες φανερὰ εἶναι. διήρει δὲ καὶ σω-
φρονεῖν τῇδε, ὡς τοὺς μὲν αἰδουμένους, τὰ ἐν τῷ φανερᾷ αἰσχρὰ
φεύγοντας, τοὺς δὲ σώφρονας, καὶ τὰ ἐν τῷ ἀφανεῖ.

11 11. Καὶ ὑπερᾴτησαι δὲ οὕτω μάλιστ' ἂν ᾤετο ἀσκεῖσθαι, εἰ αὐ-
τὸς ἐπιδεικνύοι ἑαυτὸν μὴ ὑπὸ τῆς παρούσης ἡδονῆς ἐλκόμενον
ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ πρόσκαιρον ἡδονὴν ἐθέλοντα ἐκ τοῦ παντὸς τῆς
εὐφροσύνης. τοιαύτῃ τοιοῦτον ἂν ἐπιδείκνυσθαι ἐπὶ ταῖς ἡδοναῖς
πολλῷ μᾶλλον τῶν χρημάτων εὐπαιδαγώγητον τοῖς ἀμείνοσι, πολλῷ
δὲ μᾶλλον καὶ εὐκοσμίαν ὠφελεῖς ἀλλήλους. ἐπὶ γὰρ οὖν οὐδὲν

οὔτε

οὔτι ὀργιζόμενον κρυγῇ, οὔτε χαίροντα ὑβριστικῶς γελᾶν· ἀλλὰ ἰδὼν ἂν αὐτοὺς, ἡγήσατο τῷ ὄντι εἰς κόσμον ζῆν. τοιαῦτα μὲν δὴ πειρώμενος καὶ ὀρθοῖς ἐπὶ θήρας ἀνῆγεν.

12. Τὰς πολεμικὰς δ' ἐνίκα ἀσκήσεις ἐπὶ θήραν ἐξάγων 12
οὕσας ἀσφαλεῖ παῦπα ᾤετο χρῆναι, τοῦτον ἡγούμενον καὶ ἄλλως ἀρίστων ἄσκησιν πολεμικῶν εἶναι, καὶ ἐπιπόνης ἅμα καὶ ἀληθεστάτην. καὶ γὰρ ἵππους ἐν παντοδαποῖς χωρίοις αὖτη μάλιστα ἀσφαλεστάτους παρέχεται· καὶ τὸ θηρίον φεύγοντα ἢ διώκοντα ἐπίστασθαι αὖτη μάλιστ' ἀναγκάζεται, καὶ τὴν ἐπιστήμην λαμβάνειν φιλοτιμίαν καὶ ἐπιθυμίαν. καὶ τὴν ἐγκράτειαν δὲ καὶ πόνους καὶ ψύχη καὶ καύματα καὶ λιμὸν καὶ δίψος διὰ ταῦτα μάλιστα παρασκευάζει τοὺς κυνηγέτας. καὶ νὴ Δί' ἐπὶ βασιλοῦς καὶ οἱ ἄριστοι τῶν περὶ βασιλέα ταῦτα ποιοῦντες φαίνονται. ὅτι μὲν οὖν τοῦτο παρασκευάζει οὐδενὶ ἀρχῆς ὅστις μὴ βλάπτων ἔθηρᾷ τὰ ἀγρίμματα, καὶ τοῖς πρόσθεν εἰρημένοις πᾶσι δῆλον· καὶ ὅτι οὕτως ἀσκῶν τοὺς περὶ ἑαυτὸν, πολὺ μάλιστα αὐτοὺς ἐξεπόνει καὶ τὴν ἐγκράτειαν καὶ τὰς πολεμικὰς τέχνας καὶ τὰς μελέτας. καὶ γὰρ ἐπὶ θήραν τοὺς μὲν ἄλλους ἐξῆγεν, ὁπότε μὴ ἀνάγκη μένειν ἦν· αὐτὸς δὲ καὶ ὁπότε ἀνάγκη μένειν οἷς καὶ αὐτὸν κεῖσθαι ἦν, ἐθήρα τὰ ἐν τοῖς παραδείσοις θηρία περιόμενα· καὶ ὅτε αὐτὸς πολὺ πρὸ ἡμέρας ἐδόκει ἀναστήσειν, ἐπεμέλετο ὅτι ἔσται ἀγρυπνήσαι ἅπασιν ἐπιτήδειον. συμπαρεκάλει δὲ καὶ εἰς ταὐτὸν τοῦτο θήραν τοὺς περὶ αὐτὸν σοφιστάς. τοῦτο μὲν οὖν πολὺ μᾶλλον αὐτὸς διέφερεν ἐν πᾶσι τοῖς καλοῖς ἔργοις, πολὺ δὲ οἱ περὶ ἐκεῖνον, ἀφ' ὧν αἱ μελέται. παραδείγματα δὲ καὶ τοιάδε ἑαυτοῦ παρέχεται.

13. Πρὸς δὲ τούτοις, καὶ τἄλλα ὅσα μάλιστα ἀρετὴ ἐστὶ 13
καλὰ διώκοντες, τούτοις καὶ δίκης καὶ ἀρχῆς καὶ εὐσεβείας καὶ πάσης τιμῆς ἐπιμελοῦμεν· ὧν πολλὰ πᾶσι φιλοτιμίαν ἐνέβαλεν ὅπως ἔσοιτο ἄριστος φανήσεσθαι Κύρῳ. καταμαθὼν δὲ Κύρου δεινοῦμενον, ὡς οὐ τότε μόνον ἐνόμιζε χρῆναι τοὺς ἄρχοντας τῶν ἀρχομένων διαφέρειν, τῷ βελτίους αὐτῶν εἶναι, ἀλλὰ καὶ πολλοστὸν μέρος ἔφη χρῆναι αὐτοὺς.

πολὺ τι γοῦν ἔλαττον τῶν Μηδικῶν αὐτὸς τι φορεῖν, καὶ τοὺς κοινῶνας τούτων ἐπιστήσας ἐνόησεν· αὐτὸς γὰρ αὐτῷ συγκρύπτειν ἐδόκει, εἴ τις τὸ σῶμα ἐνδὺς ἔχοι, καὶ κομίσους καὶ μιτρηφόρους ἐπιδεικνύναι τοὺς φορεμωτέρους· καὶ γὰρ τὰ ὑπο-

δήματα

δὲ μὴ σπουδαῖα ἴχνεσιν, ἐν οἷς μάλιστα λανθάνει ἐστὶ καὶ ὑποπηδῶμενόν τι, ὥστε δοκεῖν μείζους εἶναι ἢ εἰσί. καὶ ὑπὸ χείλεσι δὲ τὰς ὀφθαλμοὺς πεφυκέναι, ὡς δι' ὀφθαλμήτιδος φαίνεσθαι ἢ εἰσί, καὶ ὑπερίδιας, ὡς ἰὼ χρούτεσθαι ὀρῶντα ἢ πφύκασιν. ἐμπλήσει δὲ καὶ ὡς μηδὲ πλύονται μηδὲ ἀπομυττόμενοι φαίνεσθαι εἶναι, μηδὲ μιαιφονέοντες ἐπὶ ἥκιστα μηδενὸς, ὡς ὑδὲν διαμφίζονται. πάντα δὲ ταῦτα φίλον φίλοις τε εἰς τὸ ἀνοσιωτάτους φαίνεσθαι τοῖς ἀγνοοῦσιν. ὧν μὲν δὴ ἀρχὴν οὔτω χρὴ λαμβάνειν καὶ ἐκ τούτων καὶ τοιούτων τὴν ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι.

14 14. Ὅσοι δ' ἂν καὶ σπουδάζειν εἰς τὸ δικαιοῦσθαι, τούτους ἄξιον μανθάνειν τὰ δικαιοπραγήματα πάντα ὑδένα παραλιμπάνειν, οὔτε ὅπλα κεκτῆσθαι ἐπίτηδες ἐπιμελέστερον τοῦ ὅπως μὴ πολὺ ἄσσοι μέτα ἄπολοί τε πλείους ἔσονται, ἐλαυθερίαν ἕνεκα μελετηκότων. καὶ γὰρ ὁπόταν ἐλαυνώσιν τὰ ὑγιέα τοῖς ἐπισπουδοῦσιν εἰς τὰ πρόσω, φίλιαν εἶναι τὸν εἰς ὑγιέαν τούτοις ἐπίτηδες, ὧν δὴ ἐλαυθερίαν οὐδενί. καὶ ὁπόταν πορεύηται ἔτι, ὑγιῆ αὐτοὺς ποιεῖν τὰ ὑδατα ὥσπερ τὰ ὑποζύγια. καὶ ὁπόταν δέῃ ἔτι ἀείρειν, κάμνοντα αὐτοὺς ἐᾶν τὰ ἀναφαίνειν ὅ τ' ἂν φαίνηται τι, ὡς μὴ βαλιμωδῶσι. ὥστε καὶ οὗτοι αὐτῶν, ὥσπερ οἱ ἀείροντες, πανταχοῦ ὠφέλιμοι ἐπιμέλειαν αὐτῶν, ὅπως ἀναμφιλόγως ἀεὶ αὐθημόσποδα ἀξιωθήσονται. τῆς μὲν δὴ ὅλης Περσῶν ἀρχῆς οὕτω πρὸς ἀσφάλειαν καὶ σπουδάζειν.

15 15. Ἑαυτῷ δ', ὅτι μὲν οὐχ ὑπὸ τοῦ καταφρονεῖσθαι κίνδυνον εἶναι παθεῖν τι, ἱκανῶς ἐδήλωσε (καὶ γὰρ ἀνάλωσιν ἠγεῖτο εἶναι αὐτῷ καὶ ἀπωλείας ὅλας ἐκεῖσε· καὶ σὺν τούτοις οὐδὲ ἐπλησίαζε τούτων οὐδενὶ αὐτῷ οὔτε νυκτὸς οὔτε ἡμέρας.) ἦν δὲ καταστάσεως τι ἠκαῖτο, καὶ ἀπαλγημάτος καὶ ἀθρόους ὅλας ἐκεῖσε, καὶ τοὺς μὲν αὐτῶν ἤδει ἱππέων ἠκαμότας ὅλας, τοὺς δὲ πεζῶν, πολλοὺς δὲ αὐτῶν καὶ φρονήματα ἴχνεσι ἠθάνητα, ὡς ἱκανοὺς ὅλας ἄρχειν καὶ τοῖς φύλαξι δ' αὖ οὗτοι μάλιστα ἐπλησίαζε, καὶ αὐτῷ δ' Κύρῳ τούτων πολλοὶ πολλάκις συνειμίγνυσαν (ἀνάγκη γὰρ ἦν, ὅτι καὶ χρῆσθαι ἐμέλλεν αὐτοῖς) ὑπὸ τούτων οὖν καὶ κίνδυνον ἐδόκει αὐτῷ μάλιστα παθεῖν τι κατὰ πολλοὺς τρόπους. σκηνὴν οὖν ὑπὸ

γρ. παιδεύσῃ ἂν αὐτῷ καὶ τὰ ὑπὸ τούτων εἰκὸς ἦν παθεῖν, τὸ μὲν ἀφελεῖσθαι αὐτῶν τὰ ὅπλα καὶ ἀπολέμους ποιῆσαι ἀπειδομένους, καὶ ἀδίκως ἠγούμενον, καὶ καθέλοντι τὴν ἀρχὴν τοῦτο νομίζων. τὸ δὲ

ἂν μὴ προσῆσαν αὐτοὺς, καὶ τὸ ἀπιστεῖσθαι φαυλοῦν εἶναι, ἀρχὴν ἠγήσαιτο πολέμου. ἐν δὲ ἀπὸ πάντων τούτων ἴσχυε καὶ κρᾶτιστον εἶναι δοκεῖ τῷ αὐτῷ ἀσφάλειαν καὶ κάλλιστον, εἰ δύναιτο πείθειν τοὺς κρείττους ἑαυτῷ μᾶλλον φίλους ἢ ἀλλήλοις. ὡς οὖν ἐπὶ τὸ φιλεῖσθαι δοκεῖ ἡμῖν ἐλθεῖν, ἵνα τὸ πρῶτόν μοι διηγήσασθαι. πρῶτον μὲν γὰρ ἅπαντες ἀεὶ δι' χρόνου φιλανθρωπίαν τῆς ψυχῆς ὡς ἰδύναντο μάλιστα σὺν φάνιζον, ἡγούμενοι, ὥσπερ οὐ ῥᾴδιόν ἐστι φιλεῖν τοὺς μισεῖν δοκοῦντας, οὐδ' ἰσονοεῖν τοῖς κακοήθεσι, οὕτω καὶ τοὺς γνωσθέντας ὡς φιλοῦσι καὶ ἰσνοοῦσι σφι ἂν δοκοῦσας μισεῖσθαι ὑπὸ τῶν φιλεῖσθαι ἡγουμένων. ἔπειτα μὲ οὖν χρήματα ἀδυναλώτερος ἐμοὶ ἐνόμιζεν, τοῦ τι προσοφεῖν τῷ συμβάλλοντι καὶ τοῦ προσοφεῖν, καὶ τοῦ συναδόμενον μὲ ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς φανερὸς εἶναι, σωματοφύλακος ἢ ἐπὶ τοῖς κακοῖς, τούτοις ἐπείγετο τῷ φιλεῖσθαι δηλοῦν.

16. Ἐπειδὴ ἢ ἐμοὶ δόξειε αὐτοῦ ὧν χρήμασιν ἰσνεργεῖν, δοκεῖ ἡμῖν γνῶναι, πρῶτον μὲν, ὡς ἰσνεργάτημα ἀνθρώποις ὡς ἀκμαλέστατον ἐστι λόγῳ τῷ αὐτῷ δυσπάνης ἐπὶ χαλεπώτερον ἢ σίτων καὶ ποτῶν μισθοδοσία. τοῦτο δ' οὕτω νομίσας, πρῶτον μὲ ἐπὶ τῷ αὐτῷ τραπέζαν σωίπεζεν, ὅπως οἷς αὐτὸς σιτοῖτο σίτοις, τούτοις ὁμοίως ἀεὶ παρατίθοιτο αὐτοῦ, ἡνικὰ πλεῖστοι ἀνθρώπους, ὅσους ἢ παρατιθείη, τιμῶσι πάνυ, καλλιώτοις αὐτὸς καὶ οἱ συνδυφάσιοι χρήσαιντο δι' ἐδώδιμα οἷς ἀεὶ βουλοίλο τὸ φίλον μνήμλιν εὐδείκνυσθαι, ἢ φιλοφρονεῖσθαι. δεικνύμενοι ἢ καὶ τούτοις οὓς ἀγαθοὺς ἢ εὐ φυλακαίους, ἢ εὐ θεραπεύοις, ἢ εὐ αἰσθάνοιντο προθύμους· εὐσημαίνόμλο τοῦτο, ὅτι οὐχὶ λανθάνοι χαρίζεσθαι βουλόμλο. ἐπίμπλη ἢ καὶ τὸ οἰκίλων δεῖν τῆς τραπέζης, ὁπότε πολὺ ἐπαισθοίατο· καὶ τὸν πάνυ ἢ σῖτον τῶν οἰκετῶν ἐπὶ τῷ αὐτῷ τράπεζαν ἐπαίρλο, οἰόμλο, ὥσπερ καὶ τοῖς κυσὶν, ἡμᾶς οἰκεῖα πολλὰ καὶ ἔστ' ἂν ἐθέλοιεν. εἰ ἢ καὶ θεραπεύεσθαί τινας βούλοιτο τὸ φίλων ὑπὸ πολλῶν, καὶ τούτοις ἐπίμπλει δεῖν τῆς τραπέζης. καὶ γὰρ ἐπ' οἷς ἂν ὁρῶσι πεμπόμλα δεῖν τῆς βασιλίως τραπέζης, τούτους πάντες μᾶλλον θεραπεύουσι, νομίζοντες αὐτοὺς τιμᾶσθαι ὑπ' ἐμοῦ, καὶ ἡνικὰν ἀφικνοῖτο λύ τι δέοντες. ἐπὶ ἢ καὶ οὐ τούτων μόνον ἕνεκα τὸ εἰρημλῶν εὐφρόνει τὰ πεμπόμενα παρὰ βασιλέως, ἀλλὰ τοῦ ὅτι καὶ ἡδονὴ πολὺ ἀφθόνως τὰ δεῖν τῆς βασιλίως τραπέζης. καὶ ἔστι μὰ τοῦτο οὕτως ἔχον

16

οὐδέν τι θαυμαστόν. ἄπιστος γὰρ καὶ ἄλλοις τίγνεται ἀμφισβητοῦντος ὁ
τοῖς μεγάλοις πόλεσιν ἰσχυροτάτην εἶναι, καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον
καὶ τὰ πρὸς βασιλέα σῖτα πολὺ ἀμφισβητοῦντος ὀκνητέον. ὁ
μὲν γὰρ τοῖς μικροῖς πόλεσιν οἷ αὐτὸς ποιοῦσι κλίνας, ὑφάνας, ἀργά-
ζεται, τραπέζας (πολλάκις δ' ὁ αὐτὸς οὗτος καὶ οἰκοδομεῖ, καὶ
ἀλαπᾶ λίθους καὶ οὕτως ἱκανοὺς αὐτὸν τρέφειν ἐργάζεται λαμβάνειν.
ἀδωλόβιον οὖν πολλὰ τεχνώμενον ἄνθρωπον πάντα καλῶς ποιεῖν)
ὧν δὲ τοῖς μεγάλοις πόλεσι, ἀμφὶ τὸ πολλὰς ἐπιθυμίας θεραπεύειν, ἀρκεῖ καὶ
μία ἐπιθυμία τέχνη εἰς τὸ τρέφεσθαι· πολλάκις δὲ οὐδὲ ὅλη μία, ἀλλ'
γρ. ἀνδρεῖα ὑποδήματα ποιεῖ ὁ μὲ ''ἀνδρεῖα, ὁ δὲ γυναικεῖα. ἔστι δὲ ἔνθα καὶ
ὑποδήματος ὁ μὲν ἀνδρείου ῥᾳφῶν μόνον τρέφεται, ὁ δὲ κἄζων· ὁ δὲ γυ-
ναικῶν μόνη σωτήμενα, ὁ δὲ καὶ τούτων οὐδὲν ποιῶν, ἀλλὰ σωτη-
θεὶς παῦται. ἀνάγκη οὖν τὸν εὖ βεβιωκότα ἀμφοτέρων ἔργα
τούτων καὶ ἄρξασθαι διὰ παντὸς καὶ τοῦτο ποιεῖν. τὸ αὐτὸ δὲ τοῦτο πο-
νοῦντι καὶ τὰ ἀμφὶ τῷ ἐσθῆτι. ἢ μὲν γὰρ ὁ αὐτὸς κλίνας τρώπυτα,
τραπέζας κοσμεῖ, μάττει, ὅψα ἄλλοις ἀλλοῖα ποιεῖ, ἀνάγκη,
εἰμὴ, τούτῳ ὡς ἂν ἥκιστα ἐπιχωρῇ, οὕτως ἴσχειν. ὅπου δὲ ἱκανὸν
ἔργον ἐνὶ ἕνεκα κρέα, ἄλφι ὀπτᾶν, ἄλλο δὲ ἰχθῦς ἕψειν, ἄλλο
ὀπτᾶν, ἄλλο ἄρτους ποιεῖν, καὶ μηδὲ τούτους πανυδαπούς, ἀλλὰ
γρ. παρέχηται, ὡρκεῖ ἂν ἐνεδὸν δύο κιμνοῦν '' παρέχῃ, ἀνάγκη, εἰμὴ, τοῦ-
τον οὕτω ποιήματα πολὺ ἀμφισβητῆσαι ἐξεργάζεσθαι ἱκανῶν. τῇ
γρ. καὶ περίχῃ, μὲν δὴ τῶν σίτων θεραπείᾳ τοιαῦτα ποιῶν πολὺ ἐπιεικέστερος
πάντως.

17 17. Ὡς δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι θεραπεύων πολὺ ὀνήσ-
τῃ, τοῦτο νῦν διηγήσομαι. πολὺ γὰρ φιλικώτερον ἀνθρώπων τὸν
πολίτην περισσότερος λαμβάνῃ, πολὺ ἐπιτηδειότερον πρὸς τὴν πολι-
τικὴν ἀνθρώπων δωρεὰν. κατὰ ταῦτα μὲν οὖν τοῦτο Κῦρος ἀμφοῖν ἦν
ἐπὶ καὶ τῶν τοῖς βασιλεῦσιν ἡ πολυτελεία. τίνι μὲν γὰρ φίλῳ
πολυτελεστέρᾳ ὄψει φανεῖται ἢ Περσῶν βασιλεῖ; τίς δ' οἰκειῶν κάλ-
λιον φαίνεται τοὺς περὶ αὐτὸν ἢ βασιλεύς; τίνων δ' ἥδιον
γιγνώσκεται ὦν τι ἐπαινῶν βασιλέως, ψιλικὰ καὶ ταπεινὰ καὶ
ἵππους ταχυτῆτι ὠκυπέτους καὶ ἵππους ταχυτῆτι ὠκυπέτους;
οὐ γὰρ δὴ ἔξεστιν οὐδεὶ τῶν ἄλλων ἐφ' ὧν μὴ
βασιλεύς δᾷ. τίς δ' ἄλλος λίσσεται δῶρα μεγάθει ποιεῖν αἰρεῖ-
σθαι αὐτὸν καὶ αὖ' ἀδελφῶν καὶ ἀπὸ πατρίων καὶ ἀπὸ παιδῶν;
τίς

τὴς δὴ ἄλλου ἐδυνάσθη ἐχθροὺς ἀπέχοντας πολλῶν " μιλιῶν οὐδὲν ἧσσον ἡμερῶν ἢ ὡς Περσῶν βασιλεύς; τίς δ' ἄλλος, καίπερ ψάμμου ἀέχθων, ὑπὸ τῶν ἁρπαζομένων πάντῃ καλύπτου ἀπέβανεν, ἢ Κύρου; τοῦτο δὲ τέκμαρ δῆλον ὅτι εὐεργέτης ἦν μᾶλλον ἢ κάθαιρεμένων. " καὶ μισθοὺς δὲ ὡς τοὺς βασιλέως καλουμένους ὀφθαλμοὺς καὶ τὰ βασιλέως ὦτα οὐκ ἄλλως οἰκήσεσθαί τε καὶ τιμᾶν. τοὺς γὰρ ἀπαγγελοῦντας ὅσα καιρὸς αὐτῷ εἴη πυνθάνεσθαι, μεγάλως εὐεργετῶν, πολλοὺς ἐποίησεν ἀληθῆ τε καὶ εὐτυχεῖν καὶ καλοπλοεῖν τὰ ἂν ἀγγελοῦσι ὠφελήσειν βασιλέα. ἐκ τούτου δὴ καὶ πολλοὶ ἐνομίσθησαν βασιλέως ὀφθαλμοὶ καὶ πολλὰ ὦτα. εἰ δέ τις οἴεται εἶναι αἱρετὸν εἶναι ὀφθαλμὸν βασιλέως, σὺν ὀργῇ οἰέσθω. ὀλίγα γὰρ εἶς ἂν ἴδοι καὶ εἷς ἀκούσειε· καὶ τοῖς πάντοθεν ὥσπερ ἀμιλεῖν ἂν παραγγελλόμενον εἴη, εἰ ἐπὶ τοῦτό πρόσταγμένον εἴη. ὡς δὲ, καὶ ὅλην γιγνώσκειν ὀφθαλμὸν ὅλα, τοῦτον ἂν εὐθέως ὅτι φυλάττειν δεῖ· ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔχει, ἀλλὰ δεῖ φύσεως ἀκούσαί τι καὶ ἰδεῖν ἄξιον ἐπιμελείας παντὸς βασιλεὺς ἀκούει. ὅταν δὲ πολλὰ μὲν βασιλέως ὦτα, πολλοὶ δ' ὀφθαλμοὶ νομίζωνται· καὶ φοβοῦνται πάντες μὴ συμφορᾷ βασιλεῖ, ὥσπερ αὐτῷ ἀκούοντι, καὶ ποιεῖν ἃ μὴ συμφορᾷ, ὥσπερ αὐτὸ παρόντα. οὕτω δ' ὅπως μηθεὶς ὧν πῃ ἐθέλοι ποιεῖν ὡς τὸν ὀφθαλμὸν τοῦτον περί τινα περὶ Κύρου φλαῦρόν τι, ἀλλ' ὡς οὐ ὀφθαλμοῦ πᾶσι καὶ ὡσὶ βασιλέως τοῖς ἀεὶ παροῦσιν, ὥστε ἕκαστον διέκειτο. τὸ δ' ὅταν ἀγαθεῖας τὰς ἀνθρώπους ὡς τὸν, ἴσμεν μὲν " οὐκ οἶδα γὰρ οὐκ εἰμὶ ὅ, τι ἄν τις αὐτὰ σαφῶς μᾶλλον, ἢ ὅτι μεγάλα ἤθελεν αὐτὶ μικρῶν ὅτι εὐεργετεῖν.

18. Καὶ τῷ μὲν δὴ μεγάθει δῶρον ὑπερβαλεῖν, πλησιάσαι δ' οὐδὲν ἄλλο, ἐ δυνάμενον· τῇ δ' ἐπιμελείᾳ καὶ τῇ ἐπιμελείᾳ τῶν φίλων βασιλεύοντα ἀφεγγοίας, τοῦτο ἀξιολογώτερον. ἐκεῖνο τοίνυν λέγειν κατάδηλον εἶναι μηδενὶ ἀνεύτως ἀρχωθεὶς ἠτιμάζοντα, ὡς φίλων ἐπιμελείᾳ. καὶ λόγῳ δ' αὐτοῦ ἐπιμνησθήσεται, ὡς λέγει παρατηρήσας ἱρὰ εἶναι νομίσας ἀγαθοῦ καὶ βασιλέως ἀγαθοῦ. τόν τε γὰρ νομίσαι χρῆναι ἕπεσθαι εὐδαιμονίᾳ τὰ κτήνη ποιοῦντα χρῆναι αὐτοῖς (ἢ δὲ προθύεται εὐδαιμονίᾳ·) τόν τε βασιλέα ὡσαύτως ἐθελοντὰς πόλεις καὶ ἀνθρώπους ποιοῦντα χρῆσθαι

αὐτοῖς. οὐδὲν σοῦ θαυμάζειν, εἴπερ τοιοῦτόν ἐστι τὸ γνώμιον, τὸ φιλοτίμους ἴσχειν πάντων ἀνθρώπων ὑπερβολὰς παρεχόμενος.

19 19. Καλὸν δ' ἐπίδειγμα καὶ τοῦτο λέγει Κῦρος ἐπιδεῖξαι Κυρίσκῳ, ὅτι συνοίσει αὐτῷ ὡς πλεῖστα τὰ πρὸς διδύναι πίνης ἕσεσθαι, ἐὰν αὐτοῦ θησαυροὺς χρύσου πλείστους εἰς τὰ ἀνδρεῖα συνάγῃ καὶ τὴν οἰκίαν κατασκευάζῃ. καὶ ἐρωτᾷ Κῦρος λέγοντα ἱρίαζ, καὶ πόσα ἂν ἤδη οἴει μοι χρήματα εἶναι, εἰ σωίλιγον χρυσίον, ὥσπερ σὺ κελεύεις, ἐξ ὅτου ἐγὼ τῆς ἀρχῆς εἶμι; καὶ ὁ Κυρίσκος εἶπεν, πολλοῦ πᾶν ἀργυρίου. καὶ ὁ Κῦρος, ὦ θεοὶ τῶν πατέρων, ἔφη, ὦ Κυρίσκε, σύμπαιμον ἄνδρα σοῦ Ὑσταπάτην τοῦτον, ὅτῳ σὺ πιστεύεις μάλιστα. σὺ δέ, ὦ Ὑσταπάτα, ἔφη, πορεύεσθον πρὸς τοὺς φίλους, λέγε αὐτοῖς ὅτι "δέομαι χρυσίον πρὸς παρ' ὑμῶν τι, (καὶ γὰρ δὴ τῷ ὄντι πρόσδεομαι) καὶ κέλευέ αὐτοὺς, ὁπόσα ἂν ἔχωσιν δυνατοί, πορεύειν μοι χρήματα γράφοντες ἡμῖν καταμεμιγμένους δοῦναι τῷ ἐπιστολὴν τῷ Κυρίσκου φέρειν. τοῦτο δὲ ὅσα εἶπεν καὶ γράψας καὶ σημηνάμενος, ἐδίδου τῷ Ὑσταπάτᾳ φέρειν πρὸς τοὺς φίλους. σύγγραφος δὲ πρὸς πάντας, καὶ Ὑσταπάτα ὡς φίλον αὐτοῦ δέχεσθαι. ἐπεὶ δὲ πορευθῆναι, καὶ λύειν ἔμελλεν ὁ Κυρίσκος φέρειν τὰς ἐπιστολάς, ὁ δὲ Ὑσταπάτας εἶπεν, ὦ Κῦρε βασιλεῦ, καὶ ἐμοὶ ἤδη χρὴ ὡς πλουσίῳ χρῆσθαι πάμπολλα γὰρ ἔχων πάρεστι δῶρα παρὰ σοῦ γεγραμμένα. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, εἰς μὲν τοίνυν καὶ οὗτος ἤδη θησαυρὸς ἡμῖν, ὁ Κυρίσκος· τοὺς δὲ ἄλλους καταθεῶ, καὶ λόγους πόσα ἐστὶν ἕκαστα χρήματα, λέγε δὴ ὁπόσον χρῆσθαι. λέγει δὴ ὁ Κυρίσκος ὅτι πολλαπλάσια εὑρεῖν ἢ ἔφη Κῦρος ἂν εἶναι σὺν τοῖς θησαυροῖς ἤδη, εἰ συνέλεξεν. ἐπεὶ δὲ τοῦτ' ἐφάνη ἱκανῶς, ἐκεῖνο λέγεται ὁ Κῦρος, ὁρᾶς, φάναι, ὦ Κυρίσκε, ὡς ἐστι καὶ ἐμοὶ θησαυρὸς ἀλλὰ συμβουλεύεις μοι πρὸς ἐμοὶ αὐτοὺς συλλέγοντα φρουρεῖσθαι

24. μισθοῦ τοὺς τότε; φόρους, τούτοις πιστεύων. ἐγὼ δὲ τοὺς φίλους πλουσίους ποιῶν, τούτους ἐμοὶ νομίζω θησαυροὺς καὶ φύλακας ἅμα ἐμοῦ τε καὶ τῶν ἐμαυτοῦ ἀγαθῶν πιστοτέρους εἶναι, ἢ εἰ φρουροὺς μισθοφόρους ἐπισκοπούμην. καὶ ἄλλο δέ σοι ἐρῶ· ἐγὼ γάρ, ὦ Κυρίσκε, ὁ μὲν οἱ φίλοι δύνηται εἰς πάσας ψυχὰς τῆς ἀνθρώπου ἐπίσκοπον ὁμοίως πίστεως πάντως, τοῦτ-

μὲ οὐδὲ αὐτὸς δυνάμην ὠφελεῖσθαι, ἀλλ' εἰμὶ ἄπλης ὁ κἀγώ, ὥσπερ οἱ ἄλλοι, χρημάτων. τῇ δέ γε μήτοι ἀμφίεσιν μηδενὶ τῶν πλησίων, ὅτι οἱ μὲν, ἐπειδὰν τῶν ἀρκούντων ὦσιν αὐτοὶ κλασιν-τες, τὰ μὲν αὐτῶν κωλύουσι, τὰ δὲ καθαίρουσι, τὰ δὲ ἀσιθ-μοῦντες καὶ μετροῦντες καὶ ἱστῶντες καὶ ἀμφὶ χειντες καὶ φυ-λάττοντες πρόγμασι ἔχουσι. καὶ ὑμῶν ἐνδεὴς ἔχοντες αὐτὰ, οὔτε ἐθέ-λουσι πλείω ἢ δυνάμενα φέρειν (ἀμφιέννυσθαι γὰρ ἂν) οὔτ' ἀμφίεν-νυσθαι πλείω ἢ δυνάμενα φέρειν (ἐκπαιζεῖν γὰρ ἂν) ἀλλὰ τὰ ὦνητὰ χρήματα προύργματα ἔχουσιν. ἐγὼ δὲ ὑπάρχειν μὲν τοῖς ἑαυτοῦ, καὶ ὁρίζομαι ἀεὶ πλείονα· ἐπιθυμῶ δὲ κλῆσθαι, ἃ ἂν ἴδω ὦνητὰ ὄντα τῶν ἐμοὶ ἀρκούντων, τούτοις τε τ' ἐνδεέσι τῶν φίλων" ἐξαρκοῦμαι, καὶ πλεῖστον καὶ ἡδιστεύσω ἀνθρώπων, εὐποιεῖν γὰρ ἐξαρκεῖ μοι ἐξ αὐτῶν κλῶμαι καὶ φιλίαν, καὶ ἐκ τούτων καρπεύομαι ἀσφά-λειαν καὶ εὐκλειαν· ἃ οὔτε καθαίρεται, οὔτε ὑπερπληρωῦται λυμαίνεται· ἀλλὰ ἡ εὐκλεια ὅσῳ ἂν πλείων ᾖ, τοσούτῳ καὶ μείζων καὶ καλλίων καὶ κυφοτέρα φέρειν γίγνεται, πολλάκις δὲ καὶ τοὺς φέροντας" αὐτὴν καυφοτέρους παρέχεται. ὅπως δὲ καὶ τοῦτο εἰδῆς, γράψατε ἔφη, ὦ Κρῆτες, ἐγὼ οὐ τοὺς πλείστους ἔχοντας καὶ φυλάττοντας πλεῖ-στα δύνασθαι εὐδαιμονιστάτους ἡγοῦμαι· (οἱ γὰρ τὰ τείχη φυλάττοντες οὕτως ἂν εὐδαιμονέστατοι εἶεν· πάντα γὰρ τὰ ἐν τῇ πόλει φυλάττουσιν) ἀλλ' ὃς ἂν κλάσθαί τε πλεῖστα δύνηται καὶ πλείστων δεῖσθαι, καὶ πλείστοις καὶ καλοῖς, τοῦτον ἐγὼ εὐδαιμονίζεσθαι νομίζω καὶ τὰ χρήματα. καὶ τῶνδε μὲν φανερὸς ὢν ἔπαυε καὶ ἔλεγε περὶ τῶν.

20. Πρὸς δὲ τούτοις, καθαιρούμενος τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων, ὅτι ὧν μὲν ὑγιαίνοντες ἀσθενοῦσι, παρασκευάζοντας ὅπως ἕξουσι τὰ ἐπιτήδεια, καὶ καλαπήγνυται ὦ χρήσιμα εἰς τὸν τῶν ὑγιαινόν-των διαίτων· ὅπως δ', ὧν ἀσθενήσουσι, ὦ σύμφορα παρέσται, τούτε οὐ πάνυ ἐπιμελουμένους ἑώρα· ἔδειξεν οὖν καὶ τοῦτο ὁμοιοῦσθαι αὐτὸν, τοὺς τε ἰατροὺς τοὺς ἀρίστους συνεκμίσθαι ὡς αὐτὸν, "ἵνα τι λέγῃ ἐξελεῖν, καὶ ὁπόσου ἡ ὑγεῖα ἔφη τις ἂν" αὐτὸν χρήσι-μον εἶναι καὶ φοιτᾶν, ἢ φάρμακα, ἢ τίτα, ἢ πῶς, οὐδὲν τούτων ὑπέχρη παρέ-σεσθαι· αὐτὸς δὲ ἡγεῖτο ἐπιμελείας ἐπιστήμης καὶ παρεῖναι πάντα ὅτι ἴδοι. καὶ

τοῖς ἱππεῦσι ἢ χαίρειν ἤδει ὁπότε τις ἰάσειε ἵππα, τῶν παρ' ἐκείνῳ λαμβάνων. ταῦτα μὲν δὴ καὶ τοιαῦτα πολλὰ ἐμηχανᾶτο ὡς τὸ πεφοβοῦσθαι παρ' οἷς ἐβούλετο ἑαυτὸν φιλεῖσθαι.

21 21. Ὡς δὲ ταῦτα ἐπράττετο καὶ ἄθλα προὐτίθει, φιλονεικίας ἐμπιπλὰς βυκόλῳ· ὡς δὲ τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἤρχει, τοῦτο μὲν Κύρῳ ἔπαινον παρεῖχεν, ὅτι ἐπιμέλητο ὅπως ἀσκοῖτο τὸ ἀριστεύειν· τῆς μέντοι ἀρετῆς οἱ ἀγῶνες οὐ τὸ ὡς ἄκνηλος καὶ ἔρωτας καὶ φιλονεικίας ἀνίεσαν. ὡς δὲ τούτοις, ὥσπερ νόμῳ κατεσκήσατο ὁ Κῦρος, ὅσα ἀγαθὰ ἐργάσεσθαι δέοιτο, εὐθὺ δίκη ἐπ' ἀγωνίσμασι, τοὺς δεσμώτας ἀγαθέσθαι συντεθείκει τοῖς κεκτῆσθαι. δῆλον οὖν ὅτι ἰσοχάζοιτο μὲν οἱ ἀντιτιμιζόμενοί τι ἀμφότερα κρατήσειν καὶ τῶν μάλιστα φίλων κερδῶν. ὁ δὲ μὴ νικᾶν τοῖς μὲν νικῶσιν ἀχθόνοι, τοὺς δὲ μὴ ἑαυτὸν κέρδεσιν ἰμίσει· ὁ δὲ ἂν νικᾶν τῇ δικαιοπραγίᾳ ποιεῖτο νικᾶν, ὥστε χαίρειν εὐθὺς ἐγίγνετο ὀφθέντι, καὶ οἱ πεφοβοῦσθαι δὲ βυκόλῳ φιλίᾳ παρὰ Κύρου, ὥσπερ ἄλλοι ἐν πόλεσιν, καὶ οὗτοι ἐπιφθόνως ὡς ἄκνηλες εἶχον. ὥσθ' οἱ πολίοντες οὐκ ἀπεδοῦν ἐβούλοντο ὁ ἔπαινος τὸν ἔπαινον χρόνῳ μᾶλλον ἢ σωφρονέστερον ἄν τι ἀκνήλεις ἀγαθόν. καὶ ταῦτα μὲν διδήλωται, ὡς ἐμηχανᾶτο τοὺς κρατήσαντας αὐτὸν μᾶλλον πάντας φιλεῖν ἢ φοβεῖσθαι.

22 22. Νῦν δὴ δηλωσόμεθα ὡς τὸ πρῶτον ἐξήλασε Κῦρος ἐκ τῶν βασιλέων. καὶ γὰρ αὐτῆς τῆς ἐξελάσεως ἡ στρατοπεδεία ἐμοὶ δοκεῖ μία τῶν τεχνῶν εἶναι τῶν μιμησαμένων τὸν ἀρχικὸν μὴ εὐκαταφρόνητον εἶναι. πρῶτον μὲν οὖν ὡς τῆς ἐξελάσεως εἰσαναλίσκει ὡς αὐτὸν τοὺς τὰς ἀρχὰς ἔχοντας Περσῶν τε καὶ τῶν ἄλλων, διέδωκεν αὐτοῖς τὰς Μηδικὰς στολὰς (καὶ τότε Πέρσαι πρῶτον Μηδικὴν στολὴν ἐνέδυσαν) ἀγαθούς τε ἅμα καὶ δοκοῦντας ἐπιδείξεσθαι αὐτοῖς, ὅτι ἐλάσαι βούλοιτο εἰς τὸ πρόσθεν τοὺς ἡδομένους ἐξερμίζειν καὶ ἥδεσθαι μετ' ἐκείνου. πάντες οὖν, ἔφη, ἵπποι τὰς ὄψεις κοσμηθείσας τῆς στολῆς τοιούτους πρὸς ἥλιον ἀνατέλλοντι, καὶ καθίσασθε ὡς ἂν ὑμῖν Περσικώτατα ὁ Πέρσης ἐξαγγείλῃ παρ' ἐμοῦ καὶ ἐπεύδων, ἔφη, ἐγὼ ἡγήσομαι, ἕπεσθε ἐν τῇ ῥυθμίσει χώρᾳ. ὧν δ' ἄρχω τὴν δεξιὰν ὑμῶν ἄκρην κέκλιον εἶναι ἢ ὡς ἂν πάνυ ἐλαύνωμεν, ἐπειδὰν πάλιν ἐλθώμεν, διδάσκετε με. ὅταν γὰρ ἂν κάκιστα καὶ ἄρξασθε

γρ. ἄλλαν συμμαχίαν, ἔνιοι.

γρ. ἔτι, αὖθις, καὶ ἥδεσθαι μετ' ἐκείνου.

ἄρεστον ὑμῖν δοκεῖ εἶναι, ταύτην ἐκέσθω δεῖ πρασσόντας. ἐπεὶ δὲ
τοῖς κρατίστοις δίδωκε τὰς καλλίστας στολάς, ἐξέφηρε δὴ καὶ ἄλλας
Μηδικὰς στολὰς (πεμπόλλας γὰρ πάμπολυ ἐσθήτος), εὐδὲν φειδό-
μενος οὔτε πορφυρίδων, οὔτε ὀρφίνων, οὔτε φοινικίδων, οὔτε
κεντρωτῶν ἱματίων) νέμειν δὲ τούτων τὸ μέρος ἐκέλευε τῷ ἡγε-
μόνι, ἐπιλέξαι αὐτὸς τούτοις τοὺς αὐτῶν φίλους, ὅπως,
ἔφη, ἐγὼ ὑμᾶς κοσμῶ. καί τις τῶν παρόντων ἐπήρετο αὐτὸν, σὺ δὲ,
ὦ Κῦρε, ἔφη, πότε κοσμήσῃ; ὁ δ' ἀπεκρίνατο, οὐ γὰρ ἐῶ, ἔφη,
δικαῖον ὑμῖν αὐτὸς κοσμεῖσθαι, ὑμᾶς κοσμῶν; ἀμείβει, ἔφη, ὦ δύ-
νωμαι ὑμᾶς τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν, ὁποίων ἂν ἔχω καλῶν τυγχάνειν,
ἐν ταύτῃ καλὸς φαίνομαι. οὕτω δὴ οἱ μὲν ἀπιλθόντες μετεπεμ-
πόμενοι τοὺς φίλους ἐκόσμουν τῆς στολῆς.

23. Ὁ δὲ Κῦρος, νομίζων Φερσύλαν τὸν τῶν δημοτῶν καὶ 23
σωφρονέστατον εἶναι καὶ φιλόκαλον καὶ εὐπειθέστατον, καὶ ἅμα δὲ καὶ χαρίζεσθαι αὐτῷ ἐθέλοντα
ἀμείνω, ὅς ποτε καὶ ἔφη ἐμοὶ τιμᾶσθαι ἑκάστοις κατὰ τὴν ἀξίαν σωφρο-
σύνῃ, τοῦτον δὴ καλέσας σωφρονέστερόν πως ἢ τοῖς μὲν ἄλ-
λοις κάλλιστα ἐδόκει ποιεῖν τὸν ἐξέλασιν, τοῖς δὲ δυσμαρίσι φοβερώ-
τατα. ἐπεὶ δὲ συμπορεύεσθαι αὐτοῖς τὸ αὐτὸ ἔδοξεν, ἐκέλευσε τὸν
Φερσύλαν ἐπιμεληθῆναι ὅπως ἂν οὕτω τάχιστα ἡ ἐξέλασις γίνοιτο
σὺν τάξει καλῶς ἔχειν. εἶεν δὲ, ἔφη, ἐγὼ πάνυ πείθομαί σοι καὶ τῆς σὺν τῇ ἐξελάσει τάξεως. ὅπως δ' ἂν ἥδιστα παρέλ-
θοιεν οἱ ἀκούσαντες, φέρε λαβών, ἔφη, χιτῶνας μὲν τυρσοὺς τοῖς
δορυφόροις ἡμέρασι· καλίσας δὲ τοὺς ἱππικοὺς, τοῖς δὲ ἱππεῦσι κάπας
πίων ἡμέρασι δός, καὶ τῶν ἁρμάτων τοῖς ἡμέρασιν ἄκρας τούσδε τοὺς τε
χιτῶνας. ὁ μὲν δὴ Φερσύλας. οἱ δὲ ἡμέρασιες, ἐπεὶ ἔδυσαν αὐγαὶ,
ἔλιγον, μίσας δὲ σύ γε, ὦ Φερσύλα, ὁπότε γε καὶ ἡμῖν τάξεις ἃς ἂν
δέοι ποιεῖν. οὐ μὰ Δί', ἔφη ὁ Φερσύλας, οὐ μόνον γε ὡς ἔοικεν, ἀλ-
λὰ καὶ συσκευοφορήσω. νῦν γοῦν φέρω τόδε δύο κάπα, τὸν μὲν
σοι, τὸν δὲ ἄλλῳ· σὺ μέντοι τούτων λάβε ὁπότερον βούλει. οἱ
τοῦτο δὴ ὁ μὲν λαμβάνων τὸν κάπαν ἔφη μὲν ἐπαίνησε, τὸν
δὲ συμβουλεύσαντα ἂν ὁπότερον βελτίων εἴη, καὶ εἰπὼν, ὦ μιαρὲ κατηγόρητε
ὅτι αἴρεσίν σοι δέδωκα, εἰσαῦθις ὅταν λάχω, ἐπίμπρη χρῆτη
μοι λάχανα. ὁ δὲ δὴ Φερσύλας οὕτω λαβὼν ἢ ἐπέχθη, εὐ-

γρ. στῖχει

θυς ἐπιμελεῖτο τῶν εἰς τὴν ἐξέλασιν, ὅπως ὡς κάλλιστα ἥξει. ἐλαύνει δὲ ἡ ὁπλιτικὴ ἦκε, κατὰ μὲν λόχους πέντε ἐφ' ἡμέρας, στίχει δὲ εἰς τέτταρας ἑκάστη ἡ ὁδός, ὥστε καὶ νῶτα ἐπὶ νῶτα ἴσχειν τὰς φάλαγγας ἢ ὡς βασιλεὺς μάλιστα ἐλαύνειν. ὧν οὐτὲ οὐδὲν ἐστιν εἰκαίως τῶν μὴ ἐπιμελῶν. μάγειροι δὲ κατὰ λόχους ἕπονται, οἱ ὑπὸ σκηνῶν ἕκαστοι. ἔπεσθον δὲ πρῶτον μὲν τὰ ὀρυφόρα ἐπὶ τὰς πτελεαχιλίους, ἐμπροσθεν δὲ τῶν πυλῶν εἰς πέντε· ἑξακίσιοι δὲ ἐκάστῃ τῶν πυλῶν. κατὰ δὲ ἑπτὰς πάντες παρῆσαν καθοπλισάμενοι ἐπὶ τὰ

γρ. διαμάτε ἵπποι, καὶ ἅμα διῆκον τὰς χεῖρας ἀφ' ἑαυτῶν, ὥσπερ καὶ

γρ. διαίμενοι νῦν ἐπὶ διείρουσι ὅτου ὁρᾷ βασιλεύς. ἔπεσθον δὲ Πέρσαι μὲν ἐν δεξιᾷς, οἱ δὲ ἄλλοι συμμαχικοὶ ἐξ ἀριστερᾶς τῆς ὁδοῦ, καὶ ἅμα ἀσπίδας τε ἐμίσεα ἐκατέρωθεν. ἐπεὶ δὲ ἀπεπέζευντο αἱ βασιλικαὶ πύλαι, πρῶτον μὲν ἤγετο τῷ Διὶ ταῦρος πάγκαλος εἰς

γρ. πολὺ τόπον ἅρμα, καὶ οἷς τῶν ἄλλων θεῶν ἐβούλοντο. πολλοὶ δὲ οἴονται Πέρσαι χρῆσθαι τοῖς ἐκ τούτου θεοῖς μάγοι πεχρίσμενοι

γρ. δύματα τὰς χεῖρας καὶ τὰ πρόσωπα. μετὰ δὲ τοὺς βοῦς ἵπποι ἤγοντο, ὅπλα καὶ θώρακας φέροντες. μετὰ δὲ τούτους ἐξήκοντα ἅρματα λευκὰ, κεκοσμημένα, Διὸς ἱερά· μετὰ δὲ τοῦτο, ἡλίου ἅρμα λευκὸν, καὶ τοῦτο ἐστεμμένον ὥσπερ τὸ πρόσθεν· μετὰ τοῦτο ἄλλο τέταρτον ἅρμα ἐξήκοντα, φοινικίσι καλλιεπέπλοις οἱ ἵπποι, καὶ ἐπὶ τῷ ὄπισθεν αὐτοῦ ἵππος μεγάλης ἀνδρὸς ἐκόντος φέρεσθαι. ἐπὶ δὲ τούτοις, ἤδη αὐτὸς ὢν τῶν πυλῶν προϋφαίνετο ὁ Κῦρος ἐφ' ἅρματος, ὀρθὸν ἔχων τὸν τάρανδον, καὶ χιτῶνα πορφυροῦν μεσόλευκον (ἄλλα δ' ὧν ἔξεστι μεσόλευκον ἔχειν) καὶ πρὸς τοῖς σκέλεσιν ἀναξυρίδας

γρ. βυσσινοβαφεῖς, καὶ κάνδυν ὁλοπόρφυρον. εἶχε δὲ καὶ ἀλουργὲς τὴν τιάραν. καὶ οἱ συγγενεῖς δὲ αὐτοῦ τὸ αὐτὸ τοῦτο σημεῖον εἶχον, καὶ νῦν τὸ αὐτὸ τοῦτο ἔχουσι. ὡς δὲ χρὴ ἔξω τῶν χαλκῶν εἶχε. παρεῖχετο δὲ αὐτῷ ἱππίος μὲν μέγας, μέγαν δὲ σημαίνει, εἴτε καὶ τῷ ὄντι, εἴτε καὶ ὑπόσον· μείζων δὲ ἐφάνη πολὺ Κύρου. ἰδόντες δὲ πάντες περισκώψαι, εἴτε καὶ ἄρξαι τινὲς κελεύσαντες, εἴτε καὶ συνθέμενοι τῇ παρασκευῇ, καὶ τὰ δεξιὰ μέγαν τε καὶ καλὸν φανῶσι τὸν Κῦρον. ἐφάνη δὲ Περσῶν οὐδεὶς Κύρου περισκώψας. ἐπεὶ δὲ παρῆλθε τὸ τοῦ Κύρου ἅρμα, παρῆγοντο μὲν οἱ τετρακισχίλιοι δορυφόροι, παρεπορεύοντο δὲ οἱ διακόσιοι ἱππεῖς

μαθεῖν

μηθεὶς δ' ἅρμασι, ἐφέπεσθαι δὲ οἱ ἐκ τοῦ αὐτοῦ σκηνώματος ἐφ' ἵππων κεκοσμημένοις σὺν τοῖς παλτοῖς ἀμφὶ τοὺς τριακοσίους. οἱ δ' ἄλλοι τὰ Κύρου τρόφιμοι ἵπποι παμπληθεῖ χρυσοχαλίνοις, ῥάβδοι τε χρυσαῖς τοῖς ἱππίοις καταπεπαμένοι, ἀμφὶ τοὺς δισχιλίους ἵππους τούτοις διχίλιοι ξυνεφέποντο· ἐπὶ δὲ τούτοις, ἱππεῖς οἱ πρῶτοι χρόαμμοι μύριοι, εἰς ἑκατὸν παντοχῆ τετραμμένοι· ἡγεῖτο δὲ αὐτῶν Χρυσάνταις· ἐπὶ δὲ τούτοις μύριοι ἄλλοι Περσῶν ἱππεῖς τεταγμένοι ὡσαύτως, ἡγεῖτο δὲ αὐτῶν Ὑδάσπας· ἐπὶ δὲ τούτοις ἄλλοι μύριοι ὡσαύτως, ἡγεῖτο δ' αὐτῶν Δαΐφαμας· ἐπὶ δὲ τούτοις ἄλλοι, ἡγεῖτο δὲ αὐτῶν Γαδάτας· ἐπὶ δὲ τούτοις Μῆδοι ἱππεῖς, ἐπὶ τούτοις δὲ τούτοις Ἀρμένιοι, μετὰ δὲ τούτους Ὑρκάνιοι, μετὰ δὲ τούτους Καδούσιοι, ἐπὶ δὲ τούτοις Σάκαι· μετὰ δὲ τοὺς ἱππέας ἅρμασιν ἐπὶ τετράρων πεπαγμένα, ἡγεῖτο δὲ αὐτῶν Ἀρτιβάτης Πέρσης. προδρομὴν δὲ αὐτοῦ, παρεῖπτο πάμπολλοι ἄνθρωποι ἴξιν τῶν σημείων, ὁδόμενοι Κύρου ἄμαξαν ἄλλης πορείας, πίμψας οὖν ὁ αὐτὸς τῶν σκηνούχων τινὰς, οἳ παρεῖποντο αὐτῷ τρεῖς ἑκατόρωθεν τοῦ ἅρματος αὐτοῦ, τούτοις εἶπε τοὺς ἀγγέλους, ἐπιλοῦσιν ἐπεῖν αὐτοῖς, εἴ τι πάντως δέοιτο, διδάσκειν τὸν ὑπάρχοντα πιὰ ὅ,τι τῆς βουλοίτο· ἐκείνους δὲ ἰόντας αὐτὸν ἐρεῖν. οἱ μὲν δὴ ἀπόντες οὐδὲν κω τοὺς ἱππέας ἐπορεύοντο, καὶ ἐβουλεύοντο τίνι ἕκαστον πορεύοι. ὁ δὲ Κῦρος ὡς ἐβούλετο μάλιστα διεσκεύασθαι τὸν φίλον ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, τούτους, πίμπων πιὰ, ἐκέλευε αὐτὸν ἐκάλει ἕκαστον, καὶ ἐλεγε αὐτοῖς οὕτως· ὦ τῆς ὑμῖν διδάσκει τοῦτον τὸν παριόντα, ὃς μὲν ἂν μηδὲν δοκῇ ὑμῖν λέγειν, μὴ πορεύεσθε πρὸς αὐτὸν τὸν νοῦν· ὃς δ' ἂν δίκαιον δοκῇ, εἰσπηδᾶτε καὶ ἐμοὶ, ἵνα κοινῇ βουλεύωμεν ἀμφὶ αὐτοῖς. οἱ δὲ ἄλλοι, ἐπεὶ καλέσειεν, ἀνὰ κράτος ἐλαυνόντες ὑπῆκουον, σωσάμενοι τὴν ἀρχὴν τοῦ Κύρου, καὶ εὐδοκιμούμενοι ὅτι ζῶσι καὶ τεθνᾶσι.

24. Δαϊφάρνης δέ τις ὢν, σωτὴρ ἀνὴρ τοῦ πάππου, ὃς αὐτὸν, εἰ μὴ τυχὸν ὑπακούοι, ἐλευθεράπτης ἂν φαίνοιτο ἀποθνήσκων· οὗτος ὁ Κῦρος ἔτυχε, πρὶν προσπεσεῖν αὐτὸν καὶ ἀναλίσκεσθαι αὐτοῦ, ὑπεπίμψας τινὰ τῶν σκηνούχων, εἰπεῖν ἐπέλευσε αὐτὸν, ὅτι οὐδὲν ἴσοιτο δέοιτο· καὶ τολοιπὸν ἐκάλει. ὡς δὲ ὁ ὑστερος

γρ. μύριοι Περσῶν ἱππεῖς τεταγμένοι ὡσ.

γρ. καθ' ἕκαστον,

24

γρ. Δαΐφαρνες γρ. εἰ τυχὸν ὑπακούοι, ἀναλυθήσ.

ὁ ὕστερον κληθεὶς αὐτοῦ ὡσπερ αὐτὸς ὑπήκουε, ὡσθήλασεν ὁ Κῦρος, καὶ ἵππον αὐτῷ ἴδιον τῶν παριππευόντων, καὶ σκίλοδυσι τῶν σκηπτούχων πρὸ σωματοφυλακεῖν αὐτῷ ὅπως κιλεύσουσι. τοῖς δὲ ἰδοῦσιν ἔντιμόν τι ἔδοξεν εἶναι, καὶ πολὺ πλείονες ὠρέγοντο αὐτὸν ἡγεμόνα ἔχειν ἀνθρώπων. ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο ἐπὶ τὰ πρόπυλα, ἔθυσε τῷ Διΐ, καὶ ἀλεκτρυόνας τοὺς τοίχους· ἐπῆρε τὸ ἡλίου, καὶ ἀλεκτρυόνας τοὺς ἵππους, ἐπεὶ γὰρ σφάξαιλες, ὡς ἐξηκόντουτο οἱ μάγοι ἐποίουν· ἐπῆρε δὲ, ἤρατο τοῖς Συρίων ἔχειν. μὴ δὲ τοῦτο, καλοῦ ὄντος καὶ χρυσοῦ, ἐδόκει τέρμα ὡς ἐπὶ πέντε σταδίων χωρίου, καὶ εἶπε μὴ φυλὰς ἀνὰ κράτος συντόνως ἀφιέναι ἵππους. σοὶ μὲν οὖν τοῖς Πέρσαις αὐτὸς ἦλασε, καὶ οἶσθα· πολὺ μάλιστα γὰρ ἐμεμελήκει αὐτῷ ἱππικῆς. Μήδων δὲ Ἀρβάκτης ἐνίκα (Κῦρος γὰρ αὐτῷ τὸν ἵππον ἐδεδώκει) Σύρων δὲ, ὁ σωσιπάτρης Ἀρμενίων δὲ, Τιγράνης· Ἑρκανίων δὲ, ὁ υἱὸς δ' Ἱππάρχου. Σακῶν δὲ, ἐδωάτης ἀνὴρ ἀπέλιπεν ἄρα τῶν ἵππων τοὺς ἄλλους. ἵππους ἐγγὺς τῶν ἡμίσεος δ' ἐδόμεν. ἔνθα δὴ λέγεται ὁ Κῦρος ἰρίαζ τὸν παιδίσκον, εἰ δέξαιτ' ἂν βασιλέως ἀντὶ δ' ἵππου· τὸν δ' ἀπεκρίναθαι, ὅτι βασιλεῖ μὲν οὐκ ἂν δεξαίμην, χαίρων δ' ἂν δεξαίμην ἀγαθῷ κατηγέζ δεξαίμην ἄν. καὶ ὁ Κῦρος εἶπε, καὶ μὴν ἐγὼ δέξαί σοι ἥλω ἔνθα καὶ μύων βάλῃς, οὐκ ἂν ἁμάρτοις ἀνδρὸς ἀγαθοῦ. πάντως τοίνυν, ὁ Σάκας ἔφη, δέξομαι· ὡς βαλὼν γε ταύτῃ τῇ βώλῳ ἀνελόμην. καὶ ὁ μὲν Κῦρος δείκνυσι αὐτῷ ὅπου ἦσαν πολέμιοι τῶν φίλων. ὁ δὲ καθαμύσας ἦσε τῇ βώλῳ, καὶ παρελαύνοντος Φερεύλα τυγχάνει. ἔτυχε γὰρ ὁ Φερεύλας παρηγγελκὼς τι τετιμημένον παρὰ τοῦ Κύρου. βληθεὶς δ' οὐδὲν μετεστράφη, ἀλλ' ᾧ χρὼ ἐφ' ὅσῳ ἐπέχθη. ἀναβλέψας δ' ὁ Σάκας ἐμειδᾷ τῷ ἔτυχεν. οὐ μὰ τὸν Δί', ἔφη, οὐδενὸς τῶν παρόντων. ἀλλ' εὖ μάλ' ἔτι, ἔφη ὁ παιδίσκος, τῶν γε λοιπῶν. καὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, σύ γε οἰκείου δ' ἐπαρῶ τὰ ἅρματα τάχ' ἐλακύνοντος τὸν ἵππον. καὶ πῶς, ἔφη, οὐ μισθαρνήσεται; καὶ ὁ Κῦρος ἔφη, μανθάνομαι γάρ τι εἰδώς, ὡς ἔοικεν. ἀκούσας δ' ὁ παιδίσκος ἤχθη σκεψόμενος τὸν εἶπε, καὶ ἐυρίσκει τὸν Φερεύλαν χῆτε καπηλεῖον τὸ χθόνιον καὶ ὤμα· ἐρύνη γὰρ αὐτῷ οἰκ τῆς ῥινὸς βληθείη. ἐπεὶ δὲ ἐσθήλησεν, ἤρετο αὐτὸν εἰ βλαθείη. ὁ δὲ ἀπεκρά-

νατο,

γαθὸ, ὡς ὁρᾷς. δίδωμι τοίνυν σοι, ἔφη, τοῦτον τὸν ἵππον. ὁ δ' ἐπήρετο, ἀντὶ τίνος; οὐκοῦν καὶ δικαίως τὸ πεζὸν μισθὸν τέλον εἶπε, καὶ οἶμαί γε οὐχ ἡμαρτηκέναι ἀνδρὸς ἀγαθοῦ. καὶ ὁ Φερσύλας εἶπεν, ἀλλὰ πλουσιωτέρῳ μὲν ἄν, εἰ ἐσωφρόνεις, ἢ ἐμοὶ ἐδίδες· νῦν δὲ καὶ σὲ δίξομαι. ἐπιδέχομαι δέ, ἔφη, τοῖς θεοῖς, οἵτινές με ἐποίησαν βληθεῖσαν ὑπὸ σοῦ, δεῦρό σοι ποιῆσαι μὴ μεταμέλειν σοι τῆς ἐμῆς δωρεᾶς. καὶ νῦν μὲν, ἔφη, " ἀπέλαυνε· ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ἐμὸν ἵππον· ἄνυδρος δὲ ἐγὼ παρέσομαι σοὶ σοῦ δὴ μὲ ὅταν δι[ψ]ᾷν δόξαντος.

26. Καδουσίων δὲ ἐνίκα " Ραδινίκης. ἀφίει δὲ καὶ τὰ ἆθλα καθ' ἕκαστον· τοῖς δὲ νικῶσι πᾶσιν ἰδίᾳ βοῦς τε, ὅσους ἂν θύσωσι ἑστιᾶσθαι, καὶ σκηνώματα. τὸν μὲν οὖν βοῦν ἔλαβε καὶ αὐλὸς τὸ νικητήριον· τῶν δὲ σκηνωμάτων τὸ αὐλοῦ μέρος Φερσύλᾳ ἔδωκεν, ὅτι καλῶς ἔδοξεν αὐτῷ τὸν ὑπὲρ βασιλέως ἆθλα " ἀγωνίζεσθαι. οὕτω δὴ καὶ τότε ὑπὸ Κύρου καλῶς ἔδοξεν ἆθλα, οὕτως ὑπὸ καὶ νῦν ἀγαθὸν μέν ἐστι βασιλέως ἆθλα· πολὺ τὸ ἰσχὺν ἄπειρον, ὅταν μὴ θύῃ. ὡς δὲ ταῦτα τέλος εἶχεν, ἀφικνοῦνται πάλιν εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἐκλιώσαν οἷς μὲν ἐδόθησαν οἰκίαι, καὶ οἰκίας· οἷς δὲ μή, ἐν τάξει. καλέσας δὲ καὶ ὁ Φερσύλας τὸν Σάκαν τὰ δῶρα τὰ ἵππου, ἐξένιζε· καὶ τἄλλα τε παρεῖχεν ἑκάστοτε, καὶ ἐπεὶ ἐδεδήπεκεσαν, τὰ σκηνώματα αὐτῷ ἃ ἔλαβε παρὰ Κύρου " σκηπτόλας προῦπτε καὶ ἐδιδάσκετο. καὶ ὁ Σάκας ὁρῶν πολλὰ μὲν καὶ καλὰ χρώματα, πολλὰ δὲ καὶ καλὰ καλαμίδια, καὶ οἰκέτας δὲ πολλούς, εἶπε μοι, ἔφη, ὦ Φερσύλα, ἦ καὶ οἴκοι τῶν πλουσίων ἦσθα; καὶ ὁ Φερσύλας εἶπε, ποίων πλουσίων; τῶν μὲν οὖν σοφῶς ἀπηλλαγμένων. ἐμὲ γάρ τοι ὁ πατὴρ τὸν μὲν τῶν παίδων παιδείαν, γλίχεσθαι ἀνδρὸς ἐργαζόμενον· καὶ τεῖφαν, ἐπαίδευεν· ἐπεὶ δὲ μεσήλικιος " ἐγενόμην, οὐ δυνάμενον τρέφειν ἀργὸν, εἰς ἀγρὸν ἀπαγαγὼν, γεωργὸν ἐκέλευσεν ἐργάζεσθαι. ἔνθα δὴ ἐγὼ ἀντέτρεφον σκῆνος ἕως ἴσχυν, ἀνυδρότατον καὶ πετρωδέστατον καὶ ἐρημότατον, οὐ μέντοι ποτηρόν γε, ἀλλὰ πάντων δικαιότατον." ὅ, τι γὰρ ἂν λάβοι σπέρμα, καλῶς καὶ δικαίως ἀπεδίδου· αὐτό τε καὶ τόκον οὐδὲν " πολλόν. ἦν δὲ πολὺ ὑπὸ χρυσοῦ πλέον καὶ διπλάσια ἀπέδωκεν ὧν ἔλαβεν. ἄνδρες μὲν οὖν οὕτως ἴσχυρ ἴσχυν· νῦν δὲ ταῦτα πάντα ἃ ὁρᾷς

Κῦρός

Κῦρός μοι ἔδωκε. καὶ ὁ Σάκας εἶπεν, ὦ μακάριε σὺ πῶ τι ἄλλα, καὶ αὐτὸ ἔστο, ὅτι σὲ πίνηθ' ὁλοσίως. ζηλότυπος. πολὺ γὰρ οἶμαί σε καὶ ἅβρ ἔστ ἥδιον πλουτεῖν, ὅτι πάντας χρημάτων πιπλήτακας. καὶ ὁ Φερεκύλας εἶπεν, ἦ γὰρ οὕτως, ὦ Σάκα, ὑπολαμβάνεις, ὡς ἐγὼ νῦν τοσούτῳ ἥδιον ζῶ, ὅσῳ πλείω κέκλημαι; σὺν οἷδα, ἔφη, ὅτι οὐδὲν μᾶλλον καὶ πίνω καὶ κῶδύω οὐδ' ὁπωσοῦν νῦν ἥδιον ἢ πρότερον ὅτι πάντας ὧν; ὅτῳ τοσοῦτοι κιρδαίνουσι, πλείω μὲν φυλάττειν δεῖ, πλείω δ' ἄλλοις ἀφιέναι, γρ. πλείονας" πλείονα δ' ἐπιμελήματα περιγίγνεται ἔχειν. νῦν γὰρ δὴ ἐμὲ πολλοὶ μὲν οἰκίται σῖτον αἰτοῦσι, πολλοὶ δὲ πιεῖν, πολλοὶ δ' ἱμάτια. οἱ δ' ἱππεῖς ἀξιοῦσι· ἥκει δέ τις ἢ τῶν προβάτων" λευκωλένου φέρων, ἢ τῶν βοῶν καλοκἀγαθίαν μηνύσων, ἢ νόσον φάσκων ἐμπεπτωκέναι τοῖς κλίνασιν. ὥστε μοι δοκῶ, ἔφη ὁ Φερεκύλας, νῦν ἅβρ τὸ πολὺ ἔχειν πλείω λυπεῖσθαι, ἢ εὐφραίνεσθαι ἅβρ τὸ ὀλίγα ἔχειν. καὶ ὁ Σάκας, ἀλλὰ ναὶ μὰ Δία, ἔφη, ὅτι σοὶ ἢ πολλὰ ὀρῶν, πολλαπλάσια ἰμοῦ εὐφραίνῃ. καὶ ὁ Φερεκύλας εἶπεν, οὔτοι, ὦ Σάκα, οὕτως ἡδὺ ἐστὶ τὸ ἔχειν χρήμασιν, ὡς ἀπαρᾶν τὸ λαμβάνειν. γνώσῃ σ' ὅτι ἐγὼ ἀληθῆ λέγω. τῶ μὲν πλουτοῦντων οὐδεὶς ἀναγκάζεται ὑπ' γρ. ὄφλειν ὑβρίζεσθαι ἥδονῆς ἀχρυσεῖν· τῶ δὲ λαμβάνοντων τι" οὐδὲν ἂν ἥδιον δυνάμενον καθεύδειν ὑπὸ λύπης. μὰ Δί', ἔφη ὁ Σάκας, οὐδέ γε τῶ γρ. ἀληθῆ δι- λαμβανόντων τι συσκάζοντα οὐδὲν ἂν ἥδιον ὑφ' ἡδονῆς." ἀληθῆ κεῖς λέγειν· ἔφη, λέγεις. εἰ γάρ τοι τὸ ἔχειν οὕτως ὥσπερ τὸ λαμβάνειν ἡδὺ ἦν, πολὺ ἂν διέφερον οἱ πλούσιοι τῶν πενήτων. καὶ γρ. χάρ ἀνάγκη δή τοι ἐστὶν, ἔφη, ὦ Σάκα, ὃν πολλὰ ἔχοντα, πολλὰ καὶ δαπανᾶν καὶ εἰς ξένους καὶ εἰς φίλους καὶ εἰς ξένους. ὅστις" οὐκ ἔχων ἀρχὰς χρήμασιν ἥδεται, οὗ ἴσως τοῦτον καὶ δαπανᾶν ἔχοντα ἀρχὰς ἀνιᾷ. μὰ Δί', ἔφη ὁ Σάκας, ἀλλ' ὧν ἐγὼ τούτου εἰμί, ἀλλὰ καὶ εὐδαιμονίαν ἥδιστον νομίζω, ὃ πολλὰ ἔχοντα, πολλὰ καὶ δαπανᾶν. τί οὖν, ἔφη, ὧν ἥδιον, ὦ Φερεκύλας, οὐχὶ σὺ γε αὐτίκα μάλα εὐδαίμων ἔχοις, καὶ ἐμὲ εὐδαίμονα ἐποίησας; λαβὼν γὰρ, ἔφη, τοῦτο πάντα κέκληκας καὶ χρῶ" ὅπως βούλει αὐλοῖς· ἐμοὶ δ' γρ. ὥσπερ μηδὲν ἄλλο ἢ ὥσπερ ξένοι τῷ ἐμὲ, καὶ ἐπ' ἐκείνοις ἥδιον ἢ ξένοι. γρ. ἀρίσκει λ. τάττε "ἀρκέσῃ γάρ μοι, ὃ λ καὶ σὺ ἔχῃς" τοῦτο μετὰ χρ. πάλιν, ἔφη ὁ Σάκας. καὶ ὁ Φερεκύλας ἀμύσας εἶπεν ἢ μὰ τὼ ἀπωθῆ λέγεις. καὶ

ἄλλα

ἄλλα μέν σοι, ὦ Σάκα, φαίνεται ἄξιον εἶναι παρὰ Κύρου, μὴ πῶς ὑμᾶς τοὺς Κύρου θεραπεύοντας, μὴ τοὺς φίλους ἀδικεῖσθαι· ἀλλὰ σὺ μὲν τὰ τοιαῦτα ποίησον, καὶ ὑπὲρ σοῦ καὶ ὑπὲρ ἡμῶν. μισεῖς. ἐμοῦ. καὶ ἐὰν τι ἀγαθὸν παρασκευάσω ἐμοὶ τῷ Κύρου θεραπεύοντι, ἢ καὶ ἀπὸ τοιούτου τινός, οἷόν σοι δοκεῖ, ἵνα μὴ τὰ πλείονα ἄρχῃς. μόνον, ἔφη, ἐμοὶ ἀπόλυσιν ταύτης τῆς ἐπιμελείας. ἐμαυτῷ. ἐγὼ δὲ ἐγὼ σχολὴν ἄγω ἀπὸ τούτων, ἐμοί τε σὺ οἴου πολλὰ καὶ Κύρῳ χρήσιμον ἔσεσθαι. τούτων οὕτω ῥηθέντων, ταῦτα συνῆκαν, καὶ ταῦτα ἐποίουν. καὶ ὁ μὲν ἡγεῖτο εὐδαίμων γεγονέναι, ὅτι πολλῶν ἦρχε χρημάτων· ὁ δ' ἂν σὺ νομίζεις μακαριώτατον εἶναι, ὅτι ἐπέτρεπον ἴδιᾳ σχολὴν παρέχοντα πραγματεύεσθαι, ἢ παρέχοντα τὰ αὐτοῦ ἐπιμελεῖσθαι. γρ. παρέχοντα

27. Ἦν δὲ καὶ Φερεκύλας ὁ τῆς πόλεως φιλίτιμός τις, καὶ θεραπεύειν οὐδὲν ἧττον αὐτὸν οὗτος ἐδόκει εἶναι οὐδὲ ὠφέλιμον, ὡς ἀνθρώπους. καὶ γὰρ βίαιον πάντων τῶν ζώων ἡγεῖτο ἄνθρωπον εἶναι καὶ ἀχαλίνωτον, ὅτι ἑώρα τοὺς τε ἵππους μάλιστα ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων τοὺς τε βοῦς τοὺς τὰ ἐπιτηδεύματα ἀνθρωπικὰ πονοῦντας· καὶ τοὺς μὲν ἀγρίους ἐκ τῶν ὀρῶν ἀναπαύεσθαι· καὶ οὓς γοῦν εὐνοϊκῶς ἔχοντας, τούτους ἀνδραποδίζεσθαι· καὶ οὓς εὐδίτους φιλοπόνους αὐτοὺς, τούτους μισθοῦ δουλεύοντας· καὶ γοῦν ἐκ πολὺ μᾶλλον ἀνθρώπους πάντων τῶν ζώων ἡγεῖτο καὶ ζωόνους καὶ πλουτοποιούς· τὰ δὲ ἄλλα πάντα ζῷα καὶ ἀχαλινώτερα καὶ ἀγνωμονέστερα ἀνθρώπων ἐνόμιζεν εἶναι. οὕτω δὴ ὅ, τε Φερεκύλας ὑπερήδετο, ὅτι ἐξέφυγε αὐτὸν, ἀπαλλαγεὶς τῆς τῶν ἄλλων κτημάτων ἐπιμελείας, ἀμφὶ τοὺς ἵππους μόνους ἔχων· ὅ, τε Σάκας, ὅτι ἤμελε πολλὰ ἔχων πολλοῖς χρήσεσθαι. ἐφίλει δὲ ὁ μὲν Σάκας τὸν Φερεκύλαν, ὅτι παρεσκεύαζε τι αὐτῷ· ὁ δὲ Σάκαν, ὅτι παρελαμβάνετο πάντα ἤδη, καὶ ἀεὶ πλείονα ἐπιμελούμενος, οὐδὲν μᾶλλον αὐτῷ ἀσχολίαν παρεῖχε. καὶ οὗτοι μὲν δὴ οὕτω διῆγον. γρ. παρελαμβάνετο. γρ. τι π. ἐδ. καὶ πλείονα

28. Θύσας δὲ καὶ ὁ Κῦρος, καὶ νικητήρια ἐπιτελέσας, ἐκάλει τοὺς φίλους οἱ μόνους· αὐτὸν αὖ ἔδοξεν τι βουλόμενος φανερὸν ποιῆσαι, καὶ πομπὴν ἐποιήσατο. συνεκάλει δὲ αὐτοῖς καὶ Ἀρταβάζου τὸν Μῆδον, καὶ Τιγράνην τὸν Ἀρμένιον, καὶ Ὑρκάνιον ἐπιτηδειότατον ὄντα, καὶ Γωβρύαν, Γαδάτου δὲ σκηπτοῦχον ἦν αὐτοῦ, καὶ ὅσοι σοφοὶ ἐνόμιζον· γρ. Τιγράνην τὸν Μῆδον. γρ. Τιγράνην τὸν Ἀρμ. γρ. ὑπῆρχεν

σκεῖν Θ διεξόδμησιν, ἡ πᾶσα ὑδρο δίαιτα καθεσήκει. καὶ ὁπό-
τε μὲ σωθεῖπον οἱ πιες, οὐσὶ σκάθιζε Γαβρίας, ἀλλ' ἐπιμελεῖθ'
ὁπόπε ἦ μὴ αὐτὶ εἶεν, καὶ σωιδεῖπνε. ἤδιθ γὸ αὐτῷ ξυνών. αὐτὶ
γρ. μειζόλως ἢ τούτων πολλοῖς καὶ " μιζάλοις ἐπιμῶτο ὑπὸ ἓ Κύρε, ἀφ' ἧ
διάρρις ἐπι- Κῦρος καὶ ὑπ' ἄλλων. ὡς σὶ ἦλθον οἱ καλεῖντες ἐπὶ τὸ δεῖπνον,
τίμητο οὐχ ὅπως ἴσν χεν ἔκασον σκάθιζεν, ἀλλ' ὃν μὲ μάλιςα ἐπῖμε, παρὰ
τὸν ἀριςερὸν χεῖρα, ὡς ἰδιπόκλιδός περος τούτης οὔσης
ἢ τῆς δεξιᾶς· τὸν ἓ δεύτερον παρὰ τὸν δεξιὰν, τὸν ἓ τρίτον
πάλιν παρὰ τὸν ἀριςερὸν, τὸν ἓ πέμπτον παρὰ τὸν δεξιόν. καὶ
ἰδὸν τελίονες ὦσιν, ὡσαύτως. σαφιλίζεθαι ἓ ὡς ἔκασον ἐπῖμε,
τοῦτ' ἐδόκει αὐτῷ ἀγαθὸν εἶναι· ὅτι ὅπως μὲν οἴονται οἱ ἄνθρωποι
τὸν κρατῆς δύνασθαι μήτε κατεχθήσεθαι, μήτε ἄθλα λήψεθαι,
δῆλοί εἰσιν σὺ ταῦτα οὐ φιλονείκως ἔχοντες· ὅπως ἓ
μάλιςα τελονεικτῶν ὁ κρατῆς Θ φαίνεται, σὺ ταῦτ' ἂν εὖ μάθοι-
σε φανερὸ εἰσὶν ἀκριζόμενοι πάντες. καὶ ὁ Κῦρ Θ ἦ οὕτως
ἐσαφίλιζε μὲν τοὺς κρατῆς δύνασθαι παρ' ἑαυτῷ, τοὺς δὲ ἀρξάμεν Θ
ἐξ ἴσης καὶ παρασάσεως. οὐ μόνον ἀλλὰ τῶν τιχθέντων ἔ-
δραν κατεῖσαν, ἀλλὰ νόμιμον ἐποίησε, καὶ ἀγαθοῖς ἔργοις
γρ. πρωτά- προβάλλων εἰς τὸν " πρωτίσεραν ἔδραν, καὶ " εἴ τις ἡδονεργοίη,
σε. εἰ τι ἀναχωρῆσαι εἰς τὸν ἀτιμοτέραν. τὸν ἓ πρωθόνθα σὺ " ἔδρα
βρ. ἴδρασι ἡγεμόνα μὴ πολεῖσι καὶ ἀγαθὸ ἔχοντα παρ' αὐτοῦ φαίνεθαι.
καὶ τοῦτο ἓ ἐπὶ Κύρε μόνον, οὕτως ἐπ καὶ νῦν ἀφρόντα
αὐθανόμεθα.

29 29. Ἐπεὶ ἓ ἐδείπνεν, ἐδόκε μοὶ Γωβρύας, τὸ μὲ πολὺ ἐκπλῆ-
σε εἶναι οὐδὲν θαυμασὸν παρ' ἀνδρὶ πολλῶν ἄρχοντ. τὸ ἓ τὸν Κῦρον,
οὕτω μεγάλα πρόσφορα, εἰ ἃ νῦν δέξεσθαι λαβεῖν, μηδὲν τούτων μό-
γρ. ἢ δόμε- νον κεχαρισμένον, ἀλλὰ ἔργον ἔχειν " δόρμον τούτε κοινωνεῖν τοὺς
νον τοῖς καὶ. παρόντας. πολλάκις ἓ καὶ τῶν ἀπόντων φίλων ἐσὶν οἷς ἐώρα πέμ-
πονθε παῦτα αὐτὸν εἰς ἡδονὰς τύχει. ὥστε ἐπεὶ ἐδείπνησε, καὶ
γρ. πάμ- τὰ πάντα " πολλὰ ὄντα ἀφαιπόμενος ὁ Κῦρ Θ ἐπὶ τῆς κρατῆ-
πολλα ρος, εἶπεν ἄρα ὁ Γωβρύας, ἀλλ' ἐγὼ, ὦ Κῦρε, σεθεῖν μὲν ἡγοῦ-
μαι τοῦτο σε τελεῖον ἀφαιρεῖν αὐθρώπων, τὸ φρονηκέναι δε-
γρ. τὰς ἓ δυ- εἶναι· " νῶν ἓ δεῖς ὄμνυμι, ἢ μᾶλ' ἐμοὶ δοκεῖ τελίον σε ἀφαι-
νὰς ὄμν. ἢ μᾶλ' δοκεῖ ρεῖν φιλανθρωπίᾳ ἢ φρονήσει. καὶ Δί', ἔφη ὁ Κῦρ Θ· καὶ μὲν δὴ καὶ
" ἐπι-

"ἐπιδεικνῦσαι τὰ ἔργα πολὺ ἥδιον φιλανθρωπίας, ἢ τραγῳδίας. πῶς γὰρ οὐκ ἥδιον δή; ἔφη ὁ Γωβρύας. ὅτι, ἔφη, τὰ μὲ κακῶς ποιοῦντα ἀνθρώπους κτυπᾶν γὰρ δεῖ ἐπιδεικνυσθαι, τὰ δὲ εὖ.

30. Ἐκ τούτου δὴ ἐπεὶ ὑπέπινον, ἤρετο ὁ Ὑσπάσας τὸν Κῦρον, ἆρ' ἄν, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἀχθεσθείης μοι εἴ σε ἐρήσομαί τι βέλομαί σε συνθίαζ; ἀλλὰ καὶ μὰ τοὺς θεούς, ἔφη, τοῦτο μὴ ποιήσῃς τοῦτο, ἀχθοίμην ἄν σοι, εἰ ἀσθοίμην σιωπῶντα ἃ ἂν βούλοιο ἐρέσθαι. λέγε δή μοι, ἔφη, ἤδη ποτὲ καλέσαντός σε τὸν ἦλθον; οὐδαμά, ἔφη ὁ Κῦρος. ἀλλ' ὑπακούσαι χολὴ ὑπῆκουσε; οὐδὲ τοῦτο. προσπεσὼν δέ π ἤδη σοι τὸν ἱππέα; τὸν αἰπόλον, ἔφη. " ὃ δὲ προσπεσὼν ἐμοὶ, ἔστι ὅτε μὲν παῖς ὢν προθύμως ἠκολούθει πρὸς τὰ μὲ κατέγνως; τοῦτο δὴ παίζων ἤκουσε, ἔφη ὁ Κῦρος. τί δὲ μὴ ὄνομα, ἔφη, ὡς ἔοικεν, ὦ Κῦρε, " Χρυσάντας σε ἐπῃνέσω ὡς εἰς τὸν πρωτεῖα ἐμοῦ " ἔδραμε διδυθλῶν; ἢ λέγω; ἔφη ὁ Κῦρος. πάντως, ἔφη ὁ Ὑσπάσας. καὶ σὺ ἄν τὸν ἀχθεσθέσῃ μοι, ἐρώτα ἀκούων πόλλ' ἂν θαλῆ; ἐθέλω ἡσομαι μὲν οὖν, ἔφη, καὶ ἐθέλω ὅπου τὸν ἀδικοῦμαι. Χρυσάντας τοίνυν, ἔφη, ἔτεσι πρῶτον μὲν κλῆσιν ἀνίμενεν, ἀλλὰ περὶ κοιλείας πυρὸν ἡμετέραν ὑπεκπεμπούσης. ἐπῆσε δ' οὐ τὸ κελευόμενον μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅ, τι αὐτὸς γνοίη ἄμεινον εἶναι πεπραγμένον ἡμῖν, τοῦτο ἐπράττειν. ὁπότε δ' εἰκὸς τι δέοι εἰς τοὺς ξυμμάχους, ἃ μὲ ἐμὲ ᾤετο πρέπειν λέγειν, ἐμοὶ ξυνεβούλευεν. ὃ δ' ἐμὲ αὖ θορυβοῦντα βουλόμενον μὲν εἰδέναι τοὺς ξυμμάχους, αὐτὸν δὲ μὴ ἀκούοντα, ἀεὶ ἐμαυτῷ λέγειν, πρὸς τοὺς λόγους ὡς ἐαυτῷ γνώμην ἀποφαίνεσθαι. ὡς δ' ἐν τούτοις τι κωλύει αὐτὸν καὶ ἐμὲ ἐμοὶ κρίνεσθαι εἶναι; καὶ ἐαυτῷ μὲν αὖ φησι πάντα τὰ προσήκοντα ἀρκεῖν ἐμοὶ δὲ αὖ δοκεῖ φαυλότερός ἐστι σκοπῶν τι ἂν προσθοίμεθα ὑπισχνεῖσθαι ἐπί τε τοῖς ἐμοῖς κοινοῖς μᾶλλον ἐμοῦ ἀγαθοῖσι καὶ ἑαυτῷ. οὕτως πῶς ὁ Ὑσπάσας εἶπε, νὴ τὸν Ἥφαιστον, ὦ Κῦρε, ἥδομαί γε παῦτά σε ἐρωτήσας. τί μάλιστα; ἔφη ὁ Κῦρος. ὅτι καὶ νῦν προσέσχημεν τοῦτα ποιεῖν. ἐν μέντοι, ἔφη, ἀγαθοῦ, πῶς ἂν εἶεν δῆλοι χαίρων ἐπὶ τοῖς σοῖς ἀγαθοῖς· πότερον κρεῖττόν δεῖ τὸ χαίρειν, ἢ γελᾶν, ἢ τί ποιεῖν; καὶ ὁ Ἀρτάβαζος εἶπεν, ὀρχεῖσθαι δεῖ τὸ Περσικόν. ἐπὶ τούτοις μὲν ἦν γέλως ἐκρόθη.

31. Περὶ δὲ τοῦ Ξυμποσίου, ὁ Κῦρος τὸν Γωβρύαν ἐπήρετο, 31

ἐπήρετο, εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Γωβρύα, πῶς ἂν δοκοίης ἥδιον ἔτι τῷ τῦραννε δοῦναι ἢ ὅτι τὸ πρῶτον ἡμῖν συνεβούλευε; σὺν ἔφη ὁ Γωβρύας, καὶ μὰ τὰληθῆ λέγω; νὴ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος· ὡς ψεύδους γε οὐδὲν μία ἐρώτησις δεῖται. εἰ τοίνυν, ἔφη, ἔδει ὅτι πῶς ἂν πολὺ ἥδιον. ἦ καὶ ἔχοις ἄν, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰπεῖν διότι; ἔγωγε. λέγε δή. ὅτι τότε μὲν ἐώρων τοὺς πόνους καὶ τοὺς κινδύνους εὐθύμως αὐτοὺς φέροντας, νῦν δ' ὁρῶ αὐτοὺς τὰ αὐτὰ σκυθρώπους φέροντας. δοκεῖ δέ μοι, ὦ Κῦρε, χαλεπὸν εἶναι εὑρεῖν ἄνδρα τὰ αὐτὰ καλῶς φέροντα καὶ τὰ κακά· τὰ μὲν γὰρ ὕβρει τοῖς πολεμίοις, τὰ δὲ σκυθρωπάζειν τοῖς πᾶσιν ἐμποιεῖ. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, ἤκουσας, ὦ Ὑσταστα, Γωβρύου τὸ ῥῆμα; καὶ μὰ Δί', ἔφη· καὶ ἐὰν πολλὰ τοιαῦτά γε λέγῃ, πολὺ μᾶλλόν με τῆς ὀργῆς μνησθῆναι λήψεται, ἢ ἐὰν σκύβαλα πολλὰ μοι ἐπιδεικνύῃ. ἦ μήν, ἔφη ὁ Γωβρύας, πολλά γέ μοι ἐστὶ τοιαῦτα συγγεγραμμένα, ἂν ἐγώ σοι οὐ φθονήσω, ἵν' τῷ ὀργῆς με γυναῖκα λαμβάνῃς. τὰ δὲ σκύβαλα, ἔφη, ἐπειδὴ σὺν αἰνίττεσθαί μοι φαίνῃ, σὺν οἷσθ' εἰ Χρυσάνθα τοῦτο δῶς, ἐπεὶ καὶ τῷ ἔδεσι σου ὀφὴ ἔπεσθαι. καὶ μὰ δή, ἔφη ὁ Κῦρος, ὦ Ὑσταστα, καὶ οἱ ἄλλοι δ' οἱ παρόντες, ἵν' ἡμῖν λέγητε ὅταν τις ὑμῶν γαμεῖν ἐπιχειρήσῃ, γνώσεσθε ὁποῖος ἐγὼ σωφρονῶ ὑμῖν ἔσομαι. καὶ ὁ Γωβρύας εἶπεν, ἵν' δὲ ἐγὼ οὐδὲν βούλωμαι τῦραννος ὀργῆς, ἐᾶς τινα δεῖ λέγειν; ἐᾶς ἐμέ, ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ τοῦτο· πόθεν γὰρ, ἔφη, δεινός εἰμι τοῦτῳ τῷ πράγματι. ποίαν; ἔφη ὁ Χρυσάνθας. τὸ γνῶναι ὁποῖος ἂν γάμος ἐμοὶ ἁρμόσῃ σωφρονοῦντι. καὶ ὁ Χρυσάνθας ἔφη, λέγε δὴ, ἐᾶς τῶν θεῶν, ποίαν τινά μοι γυναῖκα οἴει σωφρονοῦντι πρόσεστι. πρῶτον μὲν, ἔφη, μικράν· μικρὰς γὰρ καὶ αὐτὰς εἶ. ἵν' δὲ μεγάλην γαμήσας, ἵν' ποτε βούλῃ αὐτῇ ὀργίζεσθαι, πρόσεστί σε δεῖσαι ὡς τὸ κυάθειον. τοῦτο μὲν δὴ, ἔφη, ὀρθῶς προνοεῖς· καὶ γὰρ οὐσί' ὑπόπτως ἀλλοκότου εἶναι. ἔπειτα σέ, ἔφη, σμικρὰν ἂν σοι ἀργυρᾶς συμφέρει. ἐᾶς τί δὴ ἂν τοῦτο; ὅτι, ἔφη, σὺ χρυσοῦς ὤν. ἐᾶς οὖν τῷ σμικρᾷ σκιρτᾷ ἵνα ὅτι ἡ χρυσοῦς ἄρσει προσερμόσει. λέγεις σύ, ἔφη, ὡς καὶ τῷ ἱππικῷ διεφθαρκότι, ὥσπερ καὶ ἐγὼ νῦν, ἄδηλον ἂν σωφρονοῖ; ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος· τῷ μὲν γὰρ μισθὸν χρυσῆ ἡ χαλκῆ χίγνεται, τῷ δὲ ἀδήλαιον σιτέ. καὶ ὁ Χρυσάνθας

γρ. δῦσαι

σάντως ἴφη, ψυχρὸν σ' ἄν, ὡς τῶν θεῶν, βασιλεῖ ἔχοις ἀντὶ-
πολίτης τις σιωσίσει; οὐτωῦτο μὲν δὴ ὁ, τι Κῦρος ἐξεγέλασε
καὶ οἱ ἄλλοι ὁμοίως. γελώντων δὲ ἄμα εἶπεν ὁ Ὑστάσπας, πόλυ
γε, ἴφη, μᾶλιστα τῦτό σε, ὦ Κῦρε, ζηλῶ ὐ τῇ βασιλείᾳ. τίνος;
ἴφη ὁ Κῦρος. ὅτι δωάσεις καὶ ψυχρὸν ὰν γάλακτος πρίχιν.
καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, ἴσεται σὺν ὰν τελείως γε πεμπόμενον ὅσ-
τις σοι τωῦτο εἰρηθάναι, καὶ ἀπαγγελθῆναι πῶς ἢ εὐδο-
κιμεῖν βούλει, ὅτι ἀσεῖος εἶ; καὶ τωῦτα μὲν δὴ οὕτω διε-
τελέσθησαν.

32. Μετὰ δὲ τωῦτα Τιγράνη μὲν ἐξῄνισε γυναικεῖον κό- 32
σμον, καὶ ὑπέλαβεν τῇ γυναικὶ δωῆσαι, ὅτι ἀνδρείως σωισεσθ-
ῆναι τῦ ἀνδρός. Ἀρπάζῃ δὲ χρυσωῦν ἔκπωμα· τῦ δὲ Ὑρκανίᾳ
ἵππον καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ καλὰ ἐδωρήσατο. σοὶ δέ, ἴφη, ὦ Γωβρύα,
δῶρα ἄνδρα τῇ ψυχαγωγί. σὺν οἷμοι, ἴφη ὁ Ὑστάσπας, δῶρα,
ἵνα καὶ τὰ συμβεβήμοτα λάβω; ἢ καὶ ἴσι σοι, ἴφη ὁ Κῦρος,
οὐσία ἀξία τῶν σῶν παιδῶν; νὴ Δί', ἴφη, πολλαπλασίων μὲν οὖν
χρημάτων. καὶ πᾶ, ἴφη ὁ Κῦρος, ἴσι σοι αὕτη ἡ οὐσία; οὐτωῦ-
τα, ἴφη, ὅπου καὶ σὺ κρήσεσθαι φίλοις ὰν ἐμοί. ἀρκεῖ μοι, ἴφη
ὁ Γωβρύας· καὶ εὐθὺς σκηνὰς τὰς δεξιὰς, δίδω, ἴφη, ὦ Κῦρε·
δέχομαι χάρ. καὶ ὁ Κῦρος λαβὼν τὴν τῦ Ὑστάσπου δεξιὰν, ἔδω-
κε τῇ Γωβρύᾳ· ὁ δὲ ἐδέξατο. σὺ δὲ τούτῳ πολλὰ καὶ καλὰ ἔδωκε
δῶρα τῇ Ὑστάσπᾳ, ὅπως τῇ παιδὶ πέμψῃ. Χρυσάντης δὲ ἐφί-
λησε θεασάμενος. καὶ ὁ Ἀρπάγῃ εἶπε, μὰ Δί', ἴφη,
ὦ Κῦρε, οὐχ ὁμοίῳ γε χρυσῷ ἐμοί τε τὸ ἔκπωμα δέδωκας
καὶ Χρυσάντᾳ τὸ δῶρον. ἀλλὰ καὶ σοὶ, ἴφη, δῶσω. ἐπήρετο
σκεῦος, πότε; εἰς τριακοστὸν, ἴφη, ἔτος. ὡς ἀναβρυσῶτος,
ἴφη, καὶ σὺν ἀποθνησκούσῃ, οὕτω παρασκευάζῃ. καὶ τότε
μὲν δὴ οὕτως ἐλήξεν ἡ σκιμή. ἐξανίσταμένων δὲ αὐτῶν ἐξ- γρ. συνεξανί-
ανίσῃ καὶ ὁ Κῦρος, καὶ ξυμπαθῦπεμψεν αὐτοὺς ἐπὶ τὰς ἁμ- σῃ
άξας. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ τοὺς ἱδιωτικοὺς συμμάχους χρυσώματους
ἀπέπεμπεν οἴκαδε ἐκάστους, πολλῷ ὅσῳ αὐτῶν οἰκεῖν ἐβούλοιτο περὶ
αὐτῷ. τούτοις δὲ χώραν καὶ οἴκους ἔδωκε· καὶ νῦν ἔτι ἔχουσιν οἱ τῶν
κρατησάντων τότε ἀπόγονοι. πολεῖται δέ εἰσι Μῆδοι καὶ
Ὑρκάνιοι.

33 33. Τοῖς δ' ἀπιοῦσι δωρεὰς μὲν πολλὰ, καὶ ἀμίμητος
ποιητὰς μὲν καὶ ἀοιδοὺς καὶ θεραπόντας, ἀπέπεμψε. οὐ τοῦτο
γρ. παρ' ἑαυτῷ δὲ διέδωκε καὶ τοῖς "ἀεὶ αὐτὸν θεραπεύουσι τὰ χρήματα ὅσα οἱ
Σάρδεων ἐκράτει· καὶ τοῖς μὲν μυελάρχοις καὶ τοῖς ἀεὶ αὐτὸν ὑπη-
γρ. ἐκάστοτε ρέταις ἐξαίρετα ἑκάστοις δίδου ἀεὶ τῶν ἀξίων" ἐκάστῳ, τῷ δ' ἄκρα δίδυ-
μα, καὶ τὸ μέρος ἑκάστῳ δεῖ τῶν μυελάρχων, ἐπέτρεψεν αὐτοῖς ἀφο-
νέμειν ὥσπερ αὐτὸς ἐκείνοις διέτασσε. ἐδίδοσαν δὲ τὰ μὲν ἄκρα
χρήματα, ἄρχων ἄρχοντας τοὺς ὑφ' ἑαυτῷ δοκιμάζων· τὰ δὲ πλου-
σιώτατα οἱ ἐξαίρετοι, τοὺς ὑφ' ἑαυτοῖς ἰδίᾳ δοκιμάσαντες, ἀεὶ
γρ. διεδίδοσαν. τῷ ἀξίῳ ἑκάστῳ" ἐδίδοσαν· καὶ οὔτω πάντες εἰλήφεσαν τὸ δίκαιον
γρ. δίκαιον "μέρος. ἐπεὶ δὲ εἰλήφεσαν τὸ τότε δοθέν, οἱ μὲν τινες ἔλεγον
ἀεὶ τῷ Κύρῳ τιμᾶσθαι, ὅτι αὐτὸς μὲν πολλὰ ἔχοι, ὅτι μὲν καὶ ἡμῖν
ἑκάστῳ τοσαῦτα δίδωκεν. οἱ δέ τινες αὐτῶν ἔλεγον, πῶς πολλὰ
ἔχοι; οὐχ ὁ Κῦρος τόπος τοῦτος ὅλως χρημάτων ἦν, ἀλλὰ δι-
δοὺς μᾶλλον ἢ κλέπτων ἤδετο.

34 34. Διδασκόμενος δὲ ὁ Κῦρος τούτους τοὺς λόγους καὶ τὰς
δόξας τὰς ἀεὶ αὐτοῦ, συνέλιξε τοὺς φίλους τε καὶ τοὺς ἐπικου-
ρίους ἅπαντας, καὶ ἔλεξεν ὧδε· "Ἄνδρες φίλοι, ἐώρακα μὲν ἤδη ἀν-
θρώπους, οἳ βέλονται δοκεῖν πλεῖον κτᾶσθαι ἢ ἔχουσιν, ἐλαυνόμενοι
γρ. τοῦτο ἂν οἰόμενοι οὕτω φαίνεσθαι· ἐμοὶ δὲ δοκοῦσιν, ἔφη, ἔτοι τὰμ-
παλιν βέλονται ἐφίλησεν· "τὸ δὲ πολλὰ δοκοῦντα ἔχειν, μὴ καὶ
ἀξίαν τῆς οὐσίας φαίνεσθαι ὠφελεῖσθαι τοὺς φίλους, ἀναλαμβάνειν
ἔμοιγε δοκεῖ ἀπέχθειαν. εἰσὶ δ', ἔφη, οἳ λανθάνειν βούλον-
ται ὅσα ἂν ἔχωσι. πονηροὶ οὖν καὶ οὗτοι τοῖς φίλοις ἔμοιγε δοκοῦσιν
εἶναι. ἀεὶ γὰρ τὸ μὴ εἰδέναι τὰ ὄντα, πολλάκις διόλλυσι τὸν ἐπι-
χαίροντα εἰ φίλοι τοῖς ἐτύγχανεν, ἀλλ' ἀπατῶντας. ἀπολωλότα δὲ
μοι, ἔφη, δοκεῖ εἶναι, τὸ τῶν δώσειν φανερὸν ποιήσαντα, ὃν τοῦ-
τοις ἀγωνίζεσθαι ἀεὶ καλοκἀγαθίας. κἀγὼ οὖν, ἔφη, βούλομαι ὑ-
μῖν, ὅσα μὲν οἶδα τ' ἐστὶν ἰδεῖν ἅ ἐμοὶ ὄντα, δεῖξαι, ὅσα δὲ μὴ οἷόν
τε ἰδεῖν, διηγήσασθαι. τοῦτο εἰπὼν, τὰ μὲν ἰδεῖν ἐκέλευε πολλά τε
καὶ καλὰ κλήματα, ὡς δὲ μέρμηκας ὡς μὴ ῥᾴδια εἶναι ἰδεῖν, διη-
γεῖτο. πλοῦτος δὲ εἶπεν ὧδε· τοῦτο, ἔφη, ὦ ἄνδρες, ἄπαντας δεῖ ὑ-
μᾶς οὐδὲν μᾶλλον ἐμοῦ ἡγεῖσθαι ἢ καὶ ὑμέτερα. ἐγὼ γὰρ, ἔφη, τοῦ-
τα ἀναγράφω ὅπως αὐτὸς καταθαυμάσω, οὐδ' ὅπως αὐτὸς

κατα-

καταῤῥίψω (οὐ γὰρ ἂν δυναίμην) ἀλλ' ὅπως ἔχω τί τι ἀεὶ ὑμῶν καλόν τι ποιοῦντι διδόναι, καὶ ὅπως ὧν τις ὑμῶν τιμᾷ εὐδαίμονα νομίσῃ, ὡς ἐμὲ ἰλθὼν λάβῃ οὗ ἂν εὐδαίμων τυγχάνῃ ὤν.

35. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἐλίχθη. νίκης δὲ ἤδη αὐτῷ ἐδέκει καλῶς ἔχειν ὧν εὐ Βαβυλῶνι, ὡς καὶ ἀποδημεῖν, σωισευάζετο τὴν εἰς Πέρσας πορείαν, καὶ τοῖς ἄλλοις παρήγγελλεν. ἐπεὶ δὲ σύμμισιν ἐκοινὰ ἔχειν ὧν ᾤετο δεῖσθαι, οὕτω δὴ αἰσζάγνυσι. διῆκησάμενος δὲ καὶ ταῦτα, ὡς " πολὺς στρατὸς ὤν, εὐθέκτως μὲν κατεσκευάζετο, καὶ πάλιν ἀνεσκευάζετο, καὶ χωρεῖν δὲ ταχὺ ὅπου δόκοι. ὅπου γὰρ ἂν στρατοπεδεύηται βασιλεύς, σκιδνᾶς μὲν δὴ ἴσχουσι πόλεις οἱ ἀμφὶ βασιλέα στρατεύοντες καὶ ἄρχουσι καὶ χρῶνται. ἰδόντες δὲ τοῦτο σύνοιμι Κῦρον, ὡς ἔοικε βλέπεσθαι ἴσταζε τὸν σκηνόν. ἔπειτα ἔταξε πρῶτον μὲν πόσον δεῖ ἀπολιπόντας σκιδνοῦσθαι τοὺς ἀμφοτέρους τῆς βασιλικῆς σκιδνῆς. ἔπειτα στρατιοῖς μὲν χώραν ἀπέδειξε τὴν δεξιάν, ὀψοποιοῖς δὲ τὴν ἀριστερήν. ἵππους δὲ τὴν δεξιάν, ὑποζυγίοις δὲ τοῖς ἄλλοις τὴν ἀριστερήν. καὶ πάλιν δὲ διεπέταξε, ὥστε εἰδέναι ἕκαστον τὴν ἑαυτοῦ χώραν καὶ μίτρᾳ καὶ πόρῳ. ὅταν δὲ ἀνασκευάζωνται, σωμῆναι μὲν ἔκαστον σκηνὴν οἵαπερ πέπακται χρῆναι, ἀναπήγνυται δ' οὐ πάλιν ἐπὶ τὰ ὑποζύγια. ὧν δ' ἄρχει μὲν πόλις ἔρχονται οἱ σκευαγωγοὶ ἐπὶ ἃ τεταγμένα ἄγειν, ἅμα δὲ πόλις " ἀναπήσασι ἐπὶ τὰ ἑαυτοῦ ἕκαστον. οὕτω δὴ ὁ αὐτὸς χρόνος ἀρκεῖ μιᾷ τε σκιδνῆ καὶ πύσμης ἀνηρῆσθαι. ὡσαύτως οὕτως ἔχει καὶ ὧδε καλασκεύης. καὶ ὧδε τοῦ πεποιῆσθαι ἃ ἐπιτήδεια πάλαι ἂν καιρὸς, ὡσαύτως ἁπτάκτως ἐκάστοις ἃ ποιητέα· καὶ ἁπὸ τούτου ὁ αὐτὸς χρόνος ἀρκεῖ ἐπὶ τε μίαν καὶ πᾶσι πεποιῆσθαι. ὥσπερ οἱ ὧδε ἃ ἐπιτήδεια θεραπαίνοις χώραν εἶχον τὴν προσήκουσαν " ἕκαστοι, οὕτω καὶ οἱ σταλοφόροι αὐτῷ ἐν τῇ στρατοπεδεύσει χώραν τε εἶχον τὴν τῇ σταλίσῃ ἐκάστῃ ἐπιτήδειαν, καὶ ἡ δίοδος πανταχοῦ ὁποία ὦσι, καὶ εἰς ἀναμφισβήτητον πάντες καλεχώριζον. καλὸν μὲν δὴ ἐγένετο ὁ Κῦρος καὶ ἐν οἰκίᾳ εἶναι ἁπλήδυμα τῶν " οὐδαμοῦ ἀναμεστωμένων (ὅταν γάρ τις τι δέηται, δῆλόν ἐστιν ὅπου δεῖ ἐλθόντα λαβεῖν·) πολὺ δὲ ἔτι κάλλιον ἐνόμιζε τὴν τῶν στρατιωτικῶν φυλῶν

γρ. πολύστα λος

γρ. οὐδαμοῦ ἀναμεστώτων ἐστὶ τῆς

εὐημερωτέρω εἶναι, ὅσῳ τε ὀξύτερον οἱ καιρὸι τῶν εἰς τὰ πολεμικὰ χρείων, καὶ μείζω τὰ σφάλματα δὶς τῶν ὑστεριζόντων αὐτοῖς. δὶς γὰρ τῶν αὐ καιρῶν παραγιγνομένων πλείστα ἄξια τιμῆς τὰ κλήματα ἐώρᾳ γιγνόμενα ἐν τοῖς πολεμικοῖς. ἀφ' ὧν οὖν καὶ ἐπιμελὴς τούτων τῆς εὐημερωτέρας μᾶλιστα. καὶ αὖτις μὲν ὁ γρ. πρῶτον " πρῶτος ἑαυτὸν ἐν μέσῳ κατέλιπε τοῦ στρατοπέδου, ὡς τούτων τῶν χώρων ἰσχυρωτάτης οὔσης· ἔπειτα δὲ τοὺς μὲν πρωΐτατους, ὥσπερ εἰώθει, τοὺς ἑαυτοῦ εἶχε, τούτων δὲ ἐν κύκλῳ ἰλαρχίας ἱππέας τ' εἶχε καὶ ἁρματοπλάτας. καὶ γὰρ τούτους ἰσχυρὰς ἐνόμιζε χώρας δεῖσθαι, ὅπου σῶς μέλλοντα ὅτιοῦν πράξειν ἔχειν· ἐπὶ τούτων στρατοπεδεύσας, ἀλλὰ πολλοῦ χρόνου δέον γρ. ἴζειν ὅτου λιστα, εἰ μέλλοιεν χρήσιμοι " ἰξιέναι. ἐν δὲ τῇ δὲ ἐν ἀσιτείᾳ αὐτοῦ τι καὶ τῶν ἱππέων πλῆθος χώρας ἐλάμβανε· τοξοτῶν δ' ἂν χώρας καὶ πανταχοῦ ἐλάμβανεν ὅπου αὐτοῦ τι καὶ τῶν ἱππέων. ὁπλίτης δὲ καὶ τοὺς πελταστὰς μεγάλα μέρη ἔχοντας κύκλῳ πάντων εἶχεν, ὥσπερ τεῖχος, ὅπως καὶ εἰ δέοι τι ἐνσκευάζεσθαι τοὺς ἱππέας, οἱ μὲν γρ. ἐξόπλισιν μάλιστα ἐκεῖθεν ὅτῳ παρέχοιεν αὐτοῖς ἀσφαλῆ τὸν " καθοπλισιν. σκεύασθαι δὲ αὖτοῖς ὧν ἔδει ὥσπερ οἱ σταλῖται, οὕτω δὲ καὶ οἱ πελτασταὶ καὶ οἱ τοξόται· ἵππους καὶ ὧν τῶν γυμνητῶν, εἰ " δέοι τι, ὥσπερ καὶ οἱ σταλῖται παρεσκευασμένοι εἰσὶ παῖειν τὸν εἰς γρ. δέοιτο σκευάζεσθαι τὰς ἱππίας, χεῖρας· ἰόντα, οὕτω καὶ οἱ τοξόται καὶ οἱ ἀκοντισταί, εἴ τινες παρεσώπερ ἐρχόμενον, γρ. ἐρχόμενοι, ἐξ ἑτοίμου ἀκοντίζοιεν καὶ τοξεύοιεν ὑπὲρ τῶν σταλιτῶν. ἵππων δὲ καὶ σημεῖα πάντες οἱ ἄρχοντες ἐπὶ τῆς σκευῆς. οἱ δὲ ὑπηρέται, ὥσπερ καὶ ἐν τῇ πόλει οἱ σωφρονεῖν ἔοικε μὴ καὶ τὰ τελέσαι ὧν οἰκέται, μάλιστα δὲ τὰ ἱππικά, οὕτω καὶ τὰ ἐν τῇ στρατιᾷ τῆς τε χώρας ὧν τὰ ἡμέρων ἐπιστῶν οἱ γρ. ἑκάστῳ Κύρου ὑπηρέται, καὶ ὧν σημεῖα ἐπιγιγνόμενα " ἑκάστοις ὧν· ὥσπερ γρ. διόπερ Κῦρος καὶ ὅτου " διόπερ Κῦρος, ἐπὶ ἐζήτουν, ἀλλὰ τῶν σωθησομένων ἐφ' ἑκάστου ἴδιον. καὶ ἀφ' ὧν τὸ εἰλικρινὲς ἔκαστα εἶναι ὧν φύλα, πολὺ μᾶλλον ὧν ὅλα καὶ ὁπότε ἡ εὐβουλία, καὶ εἴτε μὴ προεῖπεν προστιθέμενον. οὕτω δὴ ἐχόντων, ἡγεῖτο, εἴ τις ἐπιθεῖτο νυκτὸς ἢ ἡμέρας, ἄπιστον εἰς εὐθὺ εἰς τὸ στρατόπεδον τοὺς ἐπιθησομένους ἰσπίπτειν. καὶ τὸ τακτικὸν ἔλεγεν εἶναι οὐ τοῦτο μόνον ἡγεῖσθαι, εἰ τις ὀπτεύων φύλαγγα εὐπόρως δυνάμενος καθιέναι, ἢ ὃν κα-

ἐγ-

ρθῶ εἰς φάλαγγα καταστῆσαι, ἢ ὃν δίκαιός, ἢ ἀγαστὸς, ἢ ὅπι-
σθεν ἐπιφανέντων τῶν πολεμίων, ὑρθὸς ἐξελίξαι· ἀλλὰ καὶ ἀλ-
λαττῶν ὁπότε δέοι, τακτικὸν ἡγεῖτο, καὶ τὸ πλῆθος γε τὸ μέρος ἔκα-
στον ὅπως μάλιστα ὠφελείας ἂν εἴη, καὶ τὸ παχύνειν ἢ ὅπως φθά-
σαι δέοι· πάντα ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα τακτικῶς ἀνθρώπους σώζειν
εἶναι, καὶ ἐπιμελεῖτο τούτων πάντων ὁμοίως. καὶ ὃν μὲν τοῖς πορεύ-
μασι σῴοις τὸ συμπίπτον ἀεὶ ἀγαθὸν ἐπορεύετο, ὃν δὲ τῇ στρατοπε-
δεύσει ὡς τὰ πολλὰ ὥσπερ οἶκος ἦν κατὰ χώραν.

36. Ἐπεὶ δὲ προσώμνυτο ἤδη τὸν Μηδικὸν, πρὸς 36
πᾶν ὁ Κῦρος ὡς Κυαξάρην. ἐπεὶ δὲ ἠπάτησαν ἀλλήλους, πρῶ- ἐπὶ γάμῳ
τον μὲν ὁ Κῦρος εἶπε τῷ Κυαξάρει ὅτι οἶκος αὐτῷ ἐξηρημένος
εἴη ὑπὸ Βαβυλῶνι καὶ ἀρχεῖα, ὅπως ἔχῃ, καὶ ὅτι οἰκεῖοι ἔλθοιεν αὐτῷ πολ-
λοὶ καὶ καλοί. ὁ δὲ Κυαξάρης πρῶτα μὲν ἐδίξατο, πρεσβεύεσθαι δὲ
αὐτῷ τὸν θυγατέρα στέφανόν τε χρυσοῦν καὶ ψέλια φέρεσθαι καὶ στρε-
πτὸν, καὶ στολὴν Μηδικὴν ὡς δωσόμενον καλλίστην. καὶ ἡ μὲν δὴ πᾶσι ἐσπ-
φάνη τὰ Κύρου. ὁ δὲ Κυαξάρης εἶπε, δίδωμι δέ σοι, ὦ Κῦρε, καὶ
αὐτὸν γυναῖκα, ἐμοὶ οὖσαν θυγατέρα. καὶ ὁ σὸς δὲ πατὴρ ἴσγνα-
μαι τῶν ἐμοῦ παιδὸς θυγατέρα, ἐξ ἧς σὺ ἰσχύν. αὖτη δ' ἐστὶν
ἐμοὶ σὺ πολλάκις πάσης ὤν, ὅτε παρ' ἡμῖν ἦθα, ἐπεθύμησεν. καὶ ὁ-
πότε ἡμᾶς ἐρωτῴη αὐτῶν τίνι γαμοῖτο, ἔλεγεν ὅτι Κύρῳ. ἐπιδίδωμι
δὲ αὐτῇ ἐγὼ καὶ φερνὴν Μηδίαν πᾶσαν. οὐδὲ γὰρ ἴσοι μοι
ἄρρενες παῖδες γεγόνασι. ὁ μὲν οὕτως εἶπεν. ὁ δὲ Κῦρος ἀπεκρί-
νατο, ἀλλ', ὦ Κυαξάρη, τό, τε χρὸς ἐπαινῶ, καὶ τὴν παῖδα, καὶ
δῶρα· βέλομαι δὲ, εἰπὲ, σοὶ τῇ δὲ πατρὸς γνώμῃ καὶ τῇ τῆς μη-
τρὸς τοῦτό σοι συναινέσαι. εἶπε μὲν οὕτως ὁ Κῦρος· ὅμως δὲ
τῇ παιδὶ πάντα ἐδωρήσατο· ὁπόσα δ' εἶπε καὶ τῷ Κυαξάρει χαρίζε-
σθαι. ταῦτα δὲ ποιήσας, εἰς Πέρσας ἐπορεύετο.

37. Ἐπεὶ δὲ ἐπὶ Περσῶν ὁρίοις ἐγένετο πορευόμενος, τὸ μὲν 37
ἄλλο στράτευμα αὐτῶν κατέλιπεν, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς φίλοις εἰς
τὴν πόλιν ἐπορεύθη, ἱππέας μὲν ἄγων ὡς πᾶσι Πέρσαις ἱκανὰ θύειν
τε καὶ ἑστιᾶσθαι· δῶρα δ' ἦγεν οἷα μὲν ἑκάστῳ τῷ πατρὶ καὶ τῇ μη-
τρὶ καὶ τοῖς ἄλλοις φίλοις, οἷα δὲ ἑκάστοις τῆς ἀρχῆς καὶ γεωργίας
καὶ τοῖς ὁμηλίκοις πᾶσιν. ἐδωκε δὲ καὶ πᾶσι Πέρσαις καὶ Περ-

σίσιν ὅσα καὶ καὶ τῶν ἵππων δίδωσιν ὅταν καὶ ἀφίκηται βασιλεὺς εἰς Πέρσας.

38 38. Ἐκ τούτου συνέλιξε Καμβύσης τὰς μεγίστας Περσῶν, καὶ ἦσαν ἀρχαὶ, οἵπερ τε μισθίσιοι κύριοί εἰσι παρεκάλεσε τε καὶ Κῦρον, καὶ ἔλεξε τοιάδε· Ἄνδρες Πέρσαι, καὶ σύ, ὦ Κῦρε, ἐγὼ ἀμφοτέροις ὑμῖν εἰκότως εὔνους εἰμί. ὑμᾶς μὲν γὰρ βασιλεύω· σὺ δέ, ὦ Κῦρε, παῖς εἶ. δίκαιόν οὖν εἰμι, ὅσα γιγνώσκειν δοκῶ ἀγαθὰ ἀμφοτέροις, ταῦτα εἰς τὸ μέσον λέγειν. τὰ μὲν γὰρ παρειληφότα ὑμεῖς μὲν Κῦρον ηὐξήσατε, στρατὸν μὲν ὄντες, καὶ ἄρχοντα τούτων αὐτὸν καθιστάντες· Κῦρος δὲ ἡγεμόνα τούτων ὑμῶν θηρίοις ἐοικότας μὲν ὑμᾶς, ὦ Πέρσαι, εὖ ποιῶν ἀνθρώποις ἐποίησεν, ἐντίμους δὲ ἐν τῇ Ἀσίᾳ πάσῃ· τῶν δὲ συσχόντα μὲν αὐτὸν τοὺς μὲν ἀείσας καὶ πεπλάπηκε, τοῖς δὲ πολλοῖς μισθὸν καὶ προφὼ παρεσκεύακεν. ἱππικὸν δὲ καθίστας Περσῶν, πεποίηκε Πέρσας καὶ πεδίων εἶναι μείζω. ὧν μὲ οὖν καὶ τελοιπόν οὕτω γιγνώσκετε, πολλῶν καὶ ἀγαθῶν αἴτιοι ἀλλήλοις ἔσεσθε. εἰ δὲ ἢ σύ, ὦ Κῦρε, ἐπαρθεὶς τοῖς παρούσης τύχης, ἐπιχειρήσεις καὶ Περσῶν ἄρχειν ἐπὶ πλεονεξίᾳ ὥσπερ τῶν ἄλλων, ἢ ὑμεῖς, ὦ πολῖται, φθονήσαντες τούτῳ τῆς δυνάμεως, καθαιρεῖσθε τοῦτον τῆς ἀρχῆς, οὗ ἔστ' ἐπὶ μεγάλοις ἀλλήλοις πολλῶν καὶ ἀγαθῶν ἔσεσθε. ὡς οὐδὲν μὴ τῶν τε γίγνηται, ἀλλὰ πάντα, ἐμοὶ δοκεῖ, ἔφη, βούλομαι ὑμῖν κοινῇ, καὶ θεοὺς ἐπιμαρτυρόμενος σωθῆναι, εἴ τε μέ, ὦ Κῦρε, δεῖ τις ἐπισχεθῆναι ἢ χάριν Περσίδι, ἢ Περσῶν νόμους διαφθεῖραι πεφυκέναι, βοηθήσαι παντὶ σθένει· ὑμᾶς δέ, ὦ Πέρσαι, δεῖ τις ἢ ἀρχὴν Κύρου ἐπιχειρεῖν καθαιρεῖσθαι, ἢ ἀφίστασθαί τινα τῶν ὑποχείων, βοηθήσαι καὶ ὑμῖν αὐτοῖς καὶ Κύρῳ καθ' ὅ,τι ἂν ἐπαγγέλλῃ. καὶ ἕως μὲν ἂν ἐγὼ ζῶ, ἐμὲ μὴ γίγνεσθαι ἡ σὺ Πέρσαις βασιλεύειν· ὅταν δ' ἐγὼ τελευτήσω, δῆλον ὅτι Κύρου ἐστὶν ζῆν. καὶ ὅταν μὲν οὕτω ἀφίκηται εἰς Πέρσας, ὅσιόν ἂν ὑμῖν εἴη τοῦτο θύειν τὰ ἱερὰ ὑπὲρ ὑμῶν ἅπερ καὶ ἐγὼ θύω· ὅταν δ' οὕτω ἐκδημῇ, καλῶς ἂν οἶμαι ὑμεῖν ἔχοι, εἰ σὺ μὲν ὅσος ὃς ἂν δοκῇ ὑμῖν ἄριστος εἶναι, οὕτω καὶ τῶν θεῶν λάπτοιο. ταῦτα εἰπόντα Καμβύσην, συνέδεξε Κύρῳ τε καὶ τοῖς Περσῶν τέλεσι· καὶ συνῆμοσαν ταῦτα τότε, καὶ θεοὺς ἐπιμαρτυράμενοι, οὕτω καὶ τῶν ἔμμενοντες ποιοῦντες πρὸς ἀλλήλους

λήλους Πέρσης τε καὶ βασιλούς. τοῦτον δὴ τὸν τρόπον διῆγον οἱ Κῦροι.

39. Ὡς δ' ἀπιὼν ἐβοήθει ὁ Μήδος, συνέδεσαν τῇ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ, γαμεῖ τὴν Κυαξάρου θυγατέρα, ἣς ἐπὶ καὶ νῦν λόγος ὡς παγκάλης γυναικός. ἔνιοι δὲ τῶν λογοποιῶν λέγουσιν ὡς τὴν τῆς μητρὸς ἀδελφὴν ἔγημε· καλὴ γὰρ ἦν καὶ παγκάλων ἦν καὶ πασῶν. γήμας δ', ἐπεὶ τὰς ἴππους ἔλαβε παρὰ τοῦ πενθεροῦ, ἐπὶ τὸν Βαβυλῶνα ἦλαυνε, ἐπειδὴ αὐτῷ συνεβάλοντο ἤδη πέμπειν ἐπὶ τὰ καταγραμμένα ἔθνη. τοὺς μὲν γὰρ τῆς ἄρχης φρουράρχους, καὶ τοὺς χιλιάρχους τῶν κατὰ τὴν χώραν φυλακῶν, οὐκ ἄλλα ἢ ἐᾶν ἐβούλετο ἀκούειν. τοῦτο δ' ἐμηχανᾶτο, ἐννοῶν ὅπως εἴ τις τῶν συντεταγμένων ὑπὸ πλούτου καὶ πολλῆς ἀνθρώπων ἐξουσίας, καὶ ἐπιχειρήσοι μὴ πείθεσθαι, εὐθὺς "ἀτιμότερος ἔσται ἐν τῇ χώρᾳ. τοῦτ' οὖν μάλιστα βουλόμενος πρᾶξαι, ἔγνω συγκαλέσας πρῶτον τοὺς ἐπικαίρους, καὶ προειπεῖν, ὅπως εἰδεῖεν ἐφ' οἷς ἔασιν οἱ ἵππους. ἐνόμιζε γὰρ οὕτω "ῥᾴδιον φέρειν ἂν αὐτούς. ἐπεὶ δὲ καλῶς εἶπε τις ἄρχων, καὶ αὐθαδέστερον ποιῶ τοῦτο, χαλεπῶς ἂν ἐδέχοντο αὐτῷ φέρειν, νομίζοντες δ' ἑαυτῶν ἀπιστεῖσθαι τοῦτο ἐβούλοντο. οὕτω δὴ συλλέξας, λέγει αὐτοῖς τοιάδε· "Ἄνδρες φίλοι, εἰσὶν ἡμῖν οὐ τοῖς καλλιστεφανωμένοις πόλεσι φρουροὶ καὶ φρούραρχοι, οὓς τότε καταλέλυμεν· καὶ τούτοις ἐγὼ προσέξας ἀπῆλθον ἄλλο μὲν οὐδὲν πολυπραγμονῶν, τὰ δὲ τοῦ χαλινοῦ. τούτου μὲν οὖν οὐ πάνυ τῆς ἀρχῆς, ἐπεὶ καλῶς ἐφυλάκασι τὰ προσταχθέντα· ἄλλως δὲ συτεταμένως πέμψαι μοι δοκῶ, οἵπερ ἄρξουσι τῶν ἐνοικούντων, καὶ τὰ δασμοὺς λαμβάνοντες" τοῖς τε φρουροῖς δώσουσι μισθὸν, καὶ ἄλλο τι λήψονται, ἢ ἂν δίκη δοκεῖ δέ μοι καὶ τῶν" ὑπαλλάττειν τοὺς ἐκεῖ ὑμᾶν, οἷς ἂν ἐγὼ προσάγω" παρίσχω, πέμπειν προσέχοντάς τι ἐπὶ τούτοις τὸ ἔθνη, χώρας τε νέμεσθαι καὶ οἴκους οἰκεῖν, ὅπως δασμοφορήσουσι αὐτοῖς δ' οὖσι, ὅπως τι ἔασιν οἰκεῖοι, εἰς οἰκεῖα ἕκαστοι καθιστάναι. παρίσχων τοῦτα εἶπε, καὶ ἔδωκε πολλοῖς τῶν φίλων καὶ πόλεσι τὰς καλλιστεφανουμένας πόλεις οἴκους καὶ ἐπαύλεις· καὶ ἐπ' αὐτοῖς εἶσι τοῖς δεσπόταις τῶν τότε λαβόντων οἱ χῶροι καλλιέλουσαι, ἄλλαι δὲ ἄλλῃ γῇ, αὐτοὶ δ' οἰκοῦσι περὶ βασιλεῖ. δεῖ δέ, ἔφη, τοὺς ἰόντας συτεταμένως ἐπὶ τοὺτους τοὺς χώρους, τοιούτους ὑμᾶς σκοπεῖν οἵ-

39

λαν ἔχοι τὴν χώραν.

μενόντων ὑπομένειν.

οἵπνες ὅ,τι ἂν ἐν τῇ γῇ ἡμῶν καλὸν ἢ ἀγαθὸν ᾖ, μεμνήσονται κἀμὲ δῆλον ἀποπέμπειν, ὡς μετὰ χαρᾶς καὶ οἱ σύμμαχοι ὄντες τῶν παρ' ἐμοῦ γιγνομένων ἀγαθῶν. καὶ γὰρ ὧν τι δεινὸν γίγνηται, ἡμῖν ἴσα ἀμυντέον. ταῦτ' εἰπὼν, τότε μὲν ἔπαυσε τὸν λόγον· ὕστερον δὲ ὡς ἐγίγνωσκε τῶν φίλων ἐπὶ τοῖς ἐγκριθεῖσι ἐπιθυμοῦντας εἶναι, ἐκλεξάμενος αὐτῶν τοὺς δοκοῦντας ἐπιτηδειοτάτους εἶναι, ἐτίμα τε στρατάπασι· εἰς Ἀραβίαν μὲν, Μιτράζυθον· εἰς Καππαδοκίαν δὲ, Ἀρβακάμαν· εἰς Φρυγίαν δὲ τὸν μεγάλων, Ἀρταχάμαν· εἰς Λυκίαν δὲ καὶ Ἰωνίαν, Χρυσάντην· εἰς Καρίαν δὲ, Καρδόσιον, ὅπερ ἦν αὐτῷ· εἰς Φρυγίαν δὲ τὴν παρ' Ἑλλήσποντον καὶ Αἰολίδα, Φαρνούχην. Κιλικίας δὲ καὶ Κύπρου καὶ Παφλαγονίαν οὐκ ἔπεμψε Πέρσας στρατάπας, ὅτι ἐκόντας ἑαυτοὺς συνεστρατεύεσθαι ἐπὶ Βαβυλῶνα· θαυμὸς μέντοι σωίταξιν ἀπέφερον καὶ τούτους.

γρ. Αυδίαν. γρ. ὅπερ ἦν αὐτῷ

40 40. Ὡς δὲ τότε Κῦρος καθεστήκει, οὕτως ἔτι καὶ νῦν βασιλέως εἰσὶν αἱ ἐν ταῖς ἀκρωσι φυλακαὶ, καὶ οἱ χιλίαρχοι φυλακῶν εἰσι βασιλέως εἰσὶ καθεστηκότες, καὶ παρὰ βασιλέα ἀπογράμμενοι. περίεστι δὲ πᾶσι τοῖς σκηπτοῦχοις στρατάπασι, ὅσοι δωρεᾶς ἑώρων ποιουμένους αὐτὸν, παῖδα μισθὸν. πρῶτον μὲν ἱππέας καθίστανε σὺν τοῖς συνεπομένοις Πέρσαις καὶ συμμάχοις, καὶ ἁρματηλάτας· ὁπόσοι δ' ἂν γέλωτα καὶ ἀρχεῖα λάβωσι, ἀναγκάζειν τούτους ἐπὶ θύρας εἶναι, καὶ σωφρονεῖν ἐπιμελεῖσθαι, παρέχειν ἑαυτοὺς τοῖς στρατάπαις χρῆναι, ἕως τι δέοι· παιδεύειν δὲ καὶ τοὺς γιγνομένους παῖδας ἐπὶ θύρας, ὥσπερ παρ' αὐτῷ· ἐξάγειν δὲ ἐπὶ τὸν θῆρον τὸ στρατόπεδον τοὺς ἀπὸ θυρῶν, καὶ ἀσκεῖν αὐτόν τε καὶ τοὺς σὺν ἑαυτῷ τὰ πολεμικά. ὃς δ' ἂν ἁμάρτῃ, ἔφη, καὶ λόγον τι δυνάμενος πλῆξαι μὴ ἁρμόσαι, πλήσεις δὲ καὶ ἀδίκους ἐπὶ πᾶσι ἀποδεικνύῃ, τοῦτον ἰὼν, ὡς ἀγαθὸν σύμμαχον καὶ ὡς ἀγαθὸν συμφύλακα Πέρσης τε καὶ ἁμοὶ τὰ ἀρχῆς, τιμήσω.

41 41. Ἔσωσα δὲ παρ' ὑμῖν καὶ "ἴδεσθαι, ὥσπερ παρ' ἁμοὶ, οἱ ἄριστοι περιτετιμημένοι· καὶ στράπιζα, ὥσπερ ἡ ἁμὴ, πίθουσα μὲ σῆσθαι τοὺς οἰκίτας, ἔπιζα δὲ, καὶ ὡς φίλοις μεταδιδόναι, ἱκανῶς κεκοσμημένη, καὶ ὡς τὰ καλὰ ἢ ποιουμένα καθ' ἡμέραν ἐπιμελεῖσθαι. κτῆσθαι δὲ καὶ παραδείσους, καὶ θηρία τρέφεσθαι, καὶ μετὰ αὐτοῦ

γρ. ἴδεσθαι ὥσπερ παρ' ἁμοὶ περιτετιμημένοι

αὐτοί ποτε ἄνδρ πόνῳ σῖτ᾽ παρέχεσθε, μήτε ἵπποις ἀχυμάσεως χόρτου ἐμβάλλειν. οὐ γὰρ ἂν ἐκωλύομεν ἐγὼ ἐκεῖνος ἂν ἀνθρωπίνῃ ἀρετῇ τὰ πάντων ὑμῶν ἀγαθὰ ἀθροίζειν, ἀλλὰ δεῖ ἐμὲ μὲ ἀγαθὸν ὄντα σὺν ἀγαθοῖς τοῖς παρ᾽ ἐμοῦ ὑμῖν ἐπίκουρον εἶναι· ὑμᾶς δ᾽ ὁμοίως αὐτοὺς ἀγαθοὺς ὄντας, σὺν ἀγαθοῖς τοῖς μεθ᾽ ὑμῶν ἐμοὶ ξυμμάχους εἶναι. βουλόμην δ᾽ ἂν ὑμᾶς καὶ ξ᾽ κατανοῆσαι, ὅτι τῶν ὧν ἐγὼ ὑμῖν παρακελεύομαι, οὐδὲν τοῖς δούλοις ὠφελιμ᾽ ἐστίν· ἃ δ᾽ ὑμᾶς φημι χρῆναι ποιεῖν, τοῦτο καὶ αὐτὸς πρᾶξαι πάντα προθυμεῖσθαι. ὥσπερ δ᾽ ἐγὼ ὑμᾶς κελεύω ἐμὲ μιμεῖσθαι, οὕτω καὶ ὑμεῖς τοὺς ὑφ᾽ ὑμᾶς ἀρχὰς ἔχοντας μιμεῖσθαι ὑμᾶς διδάσκειν. γρ. ἀρχὰς

τοῦτο δὴ Κῦρος οὕτω τότε ἐπέταττεν, ἵνα καὶ ἐγὼ τῷ αὐτῷ τρόπῳ πᾶσιν μὲν αὐτὸς βασιλεῖ φυλακὴ ὁμοίως φυλάττειν, πᾶσιν δ᾽ αὖ τοῖς ἀρχόντων ἡγεμὼν ὁμοίως ἡγεμονεύειν, πάντες δ᾽ οἱ οἶκοι καὶ μεγάλοι καὶ μικροὶ ὁμοίως οἰκοῦσιν, πάντες δ᾽ οἱ ἄγροι τῶν παρόντων ἐδωδῆς πρητήμλων, πᾶσιν δ᾽ αἱ πρεῖαι σωτηρίαν μάλιστ᾽ αὐτοῦ τρόπου εἰσί, πᾶσι δ᾽ συγκαθαλοῦσιν πολλαὶ πρόξεις ὀλίγοις ἐπισάταις. τοῦτο δ᾽ ἔφην, ὡς χρὴ ποιεῖν ἐκεῖνος, καὶ γρ. εἰς ὀλίγους ἐδωδὰμεν ἐκεῖνον προθυμεῖσθαι, ἐξίστημι, καὶ παρεῖναι ἅπασι παρασκευάζεσθαι ὡς εἰς πάντα τρόπον ἐπιμέλειαν ἐπιμόρφως, καὶ ἀποδείξεως γρ. ἀποδείξεως ἀνθρώπων καὶ ὅπλων καὶ ἵππων καὶ ἁρμάτων. κατανοήσαμεν δ᾽ καὶ ὅτι ὁ ὅπ Κῦρος κατέρχεται, ὡς φασι, καὶ νῦν ἐπ᾽ Αἰγύπτου.

42. Ἐφοδεύει δ᾽ αὐτὸς καθ᾽ ἑκάστους ἀεὶ τρόπους ἴσχυ- 42
ὡς, ἵν᾽ μὲν πῆς τ᾽ σωτηρίαν ἐπιμελείας δέῃ, ἐπικαρεῖ· ἵν᾽ δ᾽ τις ὑβρίζῃ, σωφρονίζει· ἵν᾽ δ᾽ τις ἢ δαπανῶν φειδῆς ἀμελῇ, ἢ " τ᾽ γρ. τὴν τῶν οἰκοίκων φυλακῆς, ἢ ὅπως ἡ χώρα ἐνεργὸς ἔσῃ, ἢ ἄλλο τ᾽ τιθεγμένων παρελίπῃ, τοῦτο πάντα καθορθοῦσιν. ἵν᾽ δ᾽ μὴ δωκτῇ, βασιλεῖ ἀπαγγέλλει. ὁ δ᾽ ἀκούσας βουλεύῃ ὡς δ᾽ ἀπικτωῶτ᾽ καὶ οἱ πολλάκις λεχθέντες, ὅτι βασιλέως ἐσμὲν καλοὶ καὶ ἀγαθοί, βασιλέως ἀδελφοὶ, βασιλέως ὀφθαλμοὶ, καὶ ἐνίοτε σὺν ἐπαινούμενοι, οὗτοι τ᾽ ἐφέδλοι εἰσίν. λόγοις δ᾽ ἕκαστος αὐτῶν ὁπόθεν ἂν βασιλεὺς κελεύῃ.

43. Καὶ μὴν ἔγωγε καὶ ἄλλο μηχάνημα ἔχω τὸ μὲν ἀρχῆς, ἐξ οὗ πρῶτος ἠθροίσθην καὶ τὰ πάντα ἐπίστευσε, ὅπως ἴσχυ. σκεψάμην δὲ πόσῳ ἂν ἐδεῖτο ἵππου καθ᾽ ἑαυτὸν ἕκαστος ἡμῶν ἐλαυνόμενος 43

ἐλαυνόμενον. ὥστε ἀμφοτέρων, ἐπειδὴ στρατὸς ἐστρατοπεδεύετο ἀμφὶ πόλιν, καὶ ἵππους ἐν αὐτοῖς κατέφησε, καὶ τοὺς ἐπιβαλομένους τούτων. καὶ ἄνδρα ἐφ' ἑκάστῳ τῶν τόπων ἔταξε τὸν ἐπιτήδειον παρεδρεύσαντα τὰ φερόμενα γράμματα, καὶ παραδιδόναι, καὶ παραλαμβάνειν τὰς ἀπερχομένας ἵππους, καὶ ἄλλως πιμπαγγελεῖν. ἐπὶ δὲ ὅτι οὐδὲ πὰς νύκτας φασὶν ἴσασαι τούτων τῶν πορείαν, ἀλλὰ τὴν ἡμέραν ἀγγέλλειν τὴν νυκτερινὴν ἀφοδόν. τούτων δὲ οὕτω γιγνομένων, φασὶ πιεῖν τὸν ἵππον τὸν πορείαν ἀνύειν. εἰ δὲ τοῦτο ψεῦδος ἦ, ἀλλ' ὅτι γε τῶν ἀνθρωπίνων πιεῖν πορειῶν αὕτη τάχιστα, τοῦτο δῆλον. ἀγαθὸν δὲ ὡς τάχιστα ἵππον αἰσθανόμενον, ὡς τάχιστα ἐπιμελεῖσθαι.

44 44. Ἐπεὶ δὲ ἐδεήθην ὁ Σεύανθος, συνήγαγε στρατιὰν εἰς Βαβυλῶνα. καὶ λέγει αὐτῷ ἡβούλετο εἰς δώδεκα μὲν ἵππων μυριάδας, εἰς δισχίλια δὲ ἅρματα δρεπανηφόρα, πεζῶν δὲ εἰς μυριάδας ἑξήκοντα. ἐπεὶ δὲ ταῦτα συνεπεπόμφει αὐτῷ, ἅρμα δὲ τούτων τῶν στρατείαν, ἐν ᾗ λέγει καταφρίσαντα πάντα τὰ ἴδια ὅσα Συρίαν εἰσβάντα οἰκεῖ μίχρις ἐρυθρᾶς θαλάσσης. μετὰ δὲ ταῦτα, ἃ εἰς Αἴγυπτον στρατεία λέγει ἡβούλετο, καὶ καταφρίσαντα Αἴγυπτον. καὶ ἐν τούτῳ τῷ ἀρχαίῳ ἄρχειν αὐτῷ ἐκ τῶν μὲν, ἃ ἐρυθρὰ θάλαττα· ἐκ ἄρχων δὲ, ὁ Εὔξεινος πόντος· ἐκ ἐπὶ ἐσπέρας δὲ, Κύπρος καὶ Αἴγυπτος· ἐκ μεσημβρίαν δὲ, Αἰθιοπία. τούτων δὲ τὰ πέρατα, τὰ μὲν ἀφ' ἁλὸς θάλαττα, τὰ δὲ ἀφ' ὑγροῦ, ὃ δὲ ἀφ' ὕδατος, τὰ δὲ δι' ἀνυδρίαν δυσοίκητα. ὡς δὲ ἐν μέσῳ τούτων τῶν δύο πάντων ποιησάμενον, τὸν μὲν ἀμφὶ τὸν χῆμῶνα χρόνον διῆγεν ἐν Βαβυλῶνι ἐπὶ μιῶς (αὕτη γὰρ ἀλείφων ἡ χώρα·) τὸν δὲ ἀμφὶ τὸ ἔαρ, τρεῖς μιῶς ἐν Σούσοις· τῶν δὲ θέρους ἓξ μιῶς, δύο μιῶς ἐν Ἐκβατάνοις. οὕτω δὲ ποιοῦντ' αὐτὸν λέγουσιν ἐν ἐαρινῷ θάλπει καὶ ψύχει ἀφίχθαι ἀεί.

45 45. Οὕτω δὲ δίκαιον ἐφάνη αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι, ὡς πᾶν μὲν ἔθνος μεμνήσεσθαι ἐδόκει, εἰ μὴ Κύρῳ πέμψειεν ὅ,τι καλὸν αὐτοῖς ἐν τῇ χώρᾳ ἡ φύοιτο, ἢ τῷ Φοίβῳ, ἢ τῷ τυχόντι. πᾶσι δὲ πόλις ἀσαύτως· πᾶς δὲ ἰδιώτης τελοῦσιν ἂν ᾧτινι ἡβούλετο ἔ τι Κύρῳ χαρίσασθαι. καὶ γὰρ ὁ Κῦρος λαμβάνων παρ' ἑκάστων ἀφθονίαν ἔχων οἷς διδοίης, αὐτὸς δ' ἐδεῖτο ἂν παμπόλλων αὐτὸς ἀνόητος, οὕτω δὴ

δὲ ἐξ αἰῶνος πρόσχωρικὸς μάλα δὴ πρεσβύτης ὢν ὁ Κῦρος ἀφικνεῖτο εἰς Πέρσας τὸ ὑστάτιον ἐπὶ τῆς αὐτοῦ ἀρχῆς. καὶ ὁ μὲν πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ πάλαι δὴ, ὥσπερ εἰκὸς, ἐτετελεύτηκεσαν αὐτῷ. ὁ δὲ Κῦρος ἔδυσε δὲ νομιζόμενα ἱερὰ, καὶ ἐξ ἀγροῦ ἠγήσατο γρ. ἰερεῖα Πέρσαις καὶ τὰ πάτρια, καὶ τὰ δῶρα πᾶσι διεδώκει ὥσπερ εἰώθει. κοιμηθεὶς δὲ ἐν τῷ βασιλείῳ ὅπερ εἶδε τοιόνδε· ἐδόκει αὐτῷ πρόσθεν κρείττων τις ἢ ἐξ ἀνθρώπου, εἰπεῖν, συσκευάζε, ὦ Κῦρε· ἤδη γὰρ εἶς θεοὺς ἅπει. τοῦτο δὲ ἰδὼν τὸν ὕπαρ ἐξεχάρη, καὶ χρόνον ἐδόκει ἐν ἑαυτῷ ὅτι ἐξ βίου ἡ πλάστις παρείη, εὐθὺς οὖν γρ. ἐν εἰθίλαυδεν ἱερεῖα, ἔθυε Διὶ τε παντρῴῳ καὶ ἡλίῳ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς ἐπὶ τῶν ἄκρων, ὡς Πέρσαι θύουσι, ὧδε ἐποιεῖτο. Διὶ μὲν πατρῴῳ καὶ ἡλίῳ, καὶ πάσης θεοῦ δὲ χρῶτο πάσῃ τελειοτέρᾳ πομπῇ καὶ καλῶν παρέξειν, καὶ χαριστέρα ὅτι ἐσημήνατό μοι καὶ ἐν ἱεροῖς καὶ ἐν οὐρανίοις σημείοις καὶ ἐν φήμαις ἅτ' ἐχθρῶν ποιεῖν καὶ ἃ ἐκεῖνοι χθὲς ἔθυον ὅτι καλὰ ἐγίγνωσκον τῶν ὑμετέρων ἐπιμέλεια, καὶ ὅδε πάσῃ ἐπὶ τῆς ὑστάτης ἀρχῆς ἄνδρα ἐφορήσει. αὐτὸν μὲν ὑμᾶς δύναμαι καὶ νῦν ἅπασι μὲν καὶ γυναιξὶ καὶ φίλοις καὶ παιδὶ ὑπὲρ ἐμοῦ· ἐμοὶ δὲ, οἷον ἐξ αἰῶνα ὁδεύκατε, τοιαῦτα καὶ τελεῦτα δυνῶμαι.

46. Ὁ μὲν δὴ τῶν ποιήσας, καὶ εἰκάσθη ἐλθὼν, ἔδοξεν ἡδέως 46
ἀναπαύσασθαι, καὶ καθικνεῖτο. ἐπεὶ δὲ ὥρα ἦν οἱ πάγμοι παρεσκόπησε λύσασθαι αὐτὸν σκηνοῦν. ὁ δὲ ἔλεγε ὅτι ἡδέως ἀναπαύοιτο. οἱ δὲ ἂν τὰ πάγμοι, ἐπεὶ ὥρα ἦν, ὃ ἔπνον παρεσκήσαν. τῷ δὲ ἡ ψυχὴ σύτονος ἦν παρεσκόπησε, δ' ἐν ἡνὸ δ' ἐδόκει, καὶ ἔπεσεν ἡδέως. ὡς δὲ καὶ ὑστεραία συνέβαινεν αὐτῷ ταῦτα καὶ τῇ τρίτῃ, σκάλεσε τοὺς παῖδας· οἱ δὲ ἔτυχον συνηκολουθηκότες αὐτῷ, καὶ ὄντες ἐν Πέρσαις. σκάλεσε δὲ καὶ τοὺς φίλους καὶ τοὺς Περσῶν ἀρχοὺς. παρῆσαν δὲ πάντων, ἦρχε δὲ τοιοῦδε λόγου.

47. Παῖδες ἐμοὶ, καὶ πάντες οἱ παρόντες φίλοι, ἐμοὶ μὲν ἐξ 47
βίου τὸ τέλος ἤδη πάρεστιν (οὐκ πολλῶν τοῦτο σαφῶς γιγνώσκω·) ὑμᾶς δὲ χρὴ, ὅταν τελεύτησω, ὥσπερ εὐδαίμονος ἐμοῦ καὶ λίγε ἀεὶ πρὸ χρὴ καὶ ποιεῖν πάντα. ἐγὼ γὰρ πᾶσί τε ἂν ἐν τῷ αὐτῷ νομιζόμενα καλὰ δεδρᾶν κέκριμαι· ἐπεί τε ἤνεσα, ἐν τῷ νεανίσκος· τελειός τε ἀνὴρ χρόνῳ, ἐν τῷ ἀνδρὶ, σὺν τῷ χρόνῳ τε πρεσβύτης ἀεὶ συμαυξα-

σωσαι ξυμμαθόντα ἐπιγιγνώσκειν ἐδύκουν καὶ τὴν ἐμὴν δυσαρμοστίαν ὥστε καὶ τοὺμὸν γῆρας οὐδὲν πάνυ ὀλιγόμολυ τῆς ἐμῆς νεότητος ἀσθενέστερον γιγνόμενοι, καὶ ἅτε ἐπιχαίρησας ἅτε ἐπιθυμήσας οἷα ὄντα ἠνύτομεν. καὶ τοὺς μὲν φίλους ἐπεδείξατο δι' ἐμοῦ εὐδαίμονας γιγνομένους, τοὺς δὲ πολεμίους ὑπ' ἐμοῦ δυναμένους· καὶ τὴν πατρίδα σφόδρα ἐδόξαζον ἐν τῇ Ἀσίᾳ, νῦν προσεπιμαθόντα καλλιέπειν· οὐ γὰρ ἐκπεπαίμεθα οὐδὲν οἶδα ὅ,τι οὐ διεπαιόμενον. καὶ τὰ μὲν παρελθόντα χρόνον ἕπεσθον οὕτως ὥσπερ ἠνεχόμην· φόβος δέ μοι συμπαρῆν μὴ τι ἐν τῷ ἐπιόντι χρόνῳ ἢ ἔδοιμι ἢ ἀκούσομαι ἢ πάθοιμι γρ. τελέως μὲ χαλεπὸν, ἐὰν ἔτι τελέως μέτα φρονῶν, ὁθ' εὐφραινόμενος ἐκπεπλαμένος. νῦν δ', ὦ τελευτήσω, καταλείπω μὲ ὑμῖν, ὦ παῖδες, γρ. ὡς παρέδοσάν μοι ζῶσας, ὥσπερ ἔδοσάν μοι οἱ θεοὶ χρόνος· καταλείπω δὲ πατρίδα καὶ φίλους εὖ διαπονοῦντας· ὥστε πῶς ἐὰν ἀνίκω δικαίως μακαρίζομενος τὰ ἀεὶ χρόνου μνήμης τυγχάνοιμι δεῖ δὲ καὶ τῶν βασιλέων με ἤδη σαφῶς ἐπιστάμενα καλλιπεῖν, ὡς ἀνὴρ ἀμφίλογος γρ. ἀμφίλογος γρ. ἐμοὶ δὲ φίλοις ἡμῖν παρέσχε. ἐγὼ δὲ τῶν φίλων μὲ ἀμφοτέρους ὑμῶς ὁμοίως, ὦ παῖδες· τὸ δὲ προβουλεύειν καὶ προνοεῖσθαι, γρ. καὶ τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ, ὅπ ἂν καιρὸς δοκῇ, ὅπως προσπέσῃ τῷ προτέρῳ χρόνῳ, καὶ πολὺ ὄνειδος καὶ τοῦτο εἰκὸς ἐμπεσέσθαι. ἐπαιδεύθην δὲ καὶ αὐτὸς οὕτως ὑπὸ τῆσδε τῆς ἐμῆς τε καὶ ὑμετέρας πατρίδος, τοῖς πρόσθεν μὲν μόνον ἀδελφοῖς, ἀλλὰ καὶ πολίταις, καὶ ὁδῶν καὶ ξένων καὶ λόγων ὑπαίκειν. καὶ ὑμᾶς δέ, ὦ παῖδες, οὕτως ἐξ ἀρχῆς ἐπαίδευσεν ὥστε τ. μ. γρ. πρ. ὑπὸ τοὺς μὲν μεγίστους προτιμᾶν, τῶν δὲ ἴσων πρὸς ἑαυτοὺς ἡγεῖσθαι. ὡς οὖν παλαιὰ καὶ ἱερὰ ταῦτα καὶ ὑπόμνημα λέγω· ἐμοὶ μὲν οὖν ἀποδέχεσθε. καὶ σύ μοι, ὦ Καμβύσην, τῶν βασιλείαν ἔχε, ἧσθα τε δίδυμοι καὶ ἐμοὶ, ὅσον ἐν ἐμοί· σοὶ δέ, ὦ Τανυοξάρκη, σατράπην εἶναι δίδωμι Μήδων τε καὶ Ἀρμενίων, καὶ τρίτον Καδουσίων. τοῦτα δὲ σοὶ δίδωμι, νομίζων ἀρχὴν μὲν μείζω καὶ τύραννον τῆς βασιλείας τῷ πρεσβυτέρῳ καλλιπεῖν, εὐδαιμονίαν δὲ σοὶ κάλλιστον ὑπολείπεσθαι. ὁποίας μὲν ἐγὼ ἀνθρωπίνης εὐφροσύνης ἐπεδεὴς ἔσῃ οὐκ ὀρῶ, ἀλλὰ πάντα σοὶ τὰ δοκοῦντα ἀνθρώπως εὐφρόνη παρίσχω. τὸ δὲ δυσκαλλικρεμέστερον ἐρᾶν, καὶ τὸ πολλὰ μεμνῆσθαι, καὶ τὸ μὴ δύνασθαι ἡσυχίαν ἄγειν, κινεῖσθαι δὲ ὑπὸ τῶν θεῶν τὰ μὲν ἔργα φιλονεικίας, καὶ τὸ ἐπιβουλεύειν καὶ τὸ ἐπιβουλεύεσθαι, τοῦτα τῷ βασιλεύοντι ἀπέγνωσται

σοῦ μᾶλλον συμπαρομαρτεῖν, ἃ, σὺ φ' ἡδυπαθεῖν εὐφραίνεσθαι πολλὰς
ἀσχολίας παρέχει; οἶδα μὲν οὖν καὶ σύ, ὦ Καμβύσου, ὅτι οὐ τόδε τὸ
χρυσοῦν σκῆπτρον τὸ τῶν βασιλείων ἄλσος ἐστίν, ἀλλ' οἱ " πα. γρ. πολλοὶ
σοὶ φίλοι σκῆπτρον βασιλεῦσιν ἀληθέστατον ἢ ἀσφαλέστατον. πρὸς
δὲ μὴ νόμιζε φύσει φύσεως ἀνθρώπους (πᾶσι γὰρ ἂν οἱ αὐτοὶ παροῦ
φαίνοιντο, ὥσπερ καὶ πάλαι τὰ πεφυκότα πᾶσι τὰ αὐτὰ φαίνεται)
ἀλλὰ τοὺς πιστοὺς πίστει δεῖ ἐκάστου ἑαυτῷ. ἡ δὲ κλῆσις αὐτῶν ἐστιν ἐ-
δωμάτων σωτὴρ βίᾳ, ἀλλὰ μᾶλλον σὺν τῇ εὐεργασίᾳ. εἰ οὖν καὶ
ἄλλος τινὰς πέρσον συμφύλακας τῆς βασιλείας ποιεῖσθαι, μηδα-
μόθεν σεαυτοῦ ἄρχου ἢ ἀπὸ τῶν ἐμοὶ φίλων. καὶ πολίτας τοι ἄν-
δρωπος ἀκοδακτῶν οἰκειοτέρους, καὶ σύσκηνοι ἀπιστοῦσιν. οἱ δὲ ἀπὸ
τοῦ αὐτοῦ ἁρμάτος φωτὸς, καὶ ὑπὸ τῆς αὐτῆς μητρὸς τραφέν-
τες, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ αὐξηθέντες, καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν γονέων
ἀγαπώμενοι, καὶ τῷ αὐτῷ μητέρα καὶ τὸν αὐτὸν πατέρα προσα-
γορεύοντες, πῶς οὐ πάντων οὗτοι οἰκειότατοι; μὴ οὖν ἄλλοι ἐκ
ὑφηγοῦ ἀγαθὰ εἰς οἰκειότητα ἀδελφοῦς, μηδὲ πολὺ ποιήσῃ
τὸ, ἀλλ' ἐπὶ τούτοις τοὺς οἰκειοτάτους ἄλλα φιλικὰ ἔργα· καὶ ἔστω
ἀεὶ ἀνυπέρβλητον. " ἄλλοις ἔσω ἡδυμητέρα φιλία ἢ σοὶ καὶ δὲ τοι κἀδὲ γρ. ἀλλοίως
ὁ πρεσβεῦς ἀδελφὸς· τίνι γὰρ ἄλλῳ ἀδελφὸς μείζας ἂν οὕτω καλὸν
ὡς ἀδελφῷ; τίς σ' ἄλλον πείσει δὴ ἄσφαλ μείζα δωρήσασθαι οὕ-
τως ὡς ἀδελφός; τίνα δὲ φοβήσεται τις ἀδικεῖν, ἀδελφοῦ μειζάλε
ὄντος, ἕτερος ὡς τὸν ἀδελφόν; μήτε οὖν δεῖσθον μηδεὶς σε " τούτῳ γρ. τότε
ὑπακούειν, μήτε προθυμότερον παρέσθαι. ἀδικεῖ γὰρ οἰκειότερα τὰ
τότε ἔτι ἀσφαλῆ, ἔτι δεινά, ἢ σοί. σὺ δὲ καὶ τάδε, τίνι χαλεπώ-
μενον ἰλπίσας ἂν μείζονα τυχεῖν ἢ τότε; τίνι σ' ἂν βοηθήσας
ἰσχυρότερον σύμμαχον ἀπολάβοις; τίνα σ' ἄξιον μὴ φιλεῖν ἢ τὸν
ἀδελφόν; τίνα δὲ ἀπάντων κάλλιον προσποιεῖν ἢ τὸν ἀδελφόν; μήτε
τοι, ὦ Καμβύσου, " πρότερον ὄνομα ἀδελφοῦ παρ' ἀδελφῷ, οὐδὲ γρ. σοφιτέ-
φόνον πρὸ τῶν ἄλλων ἐφικνεῖται. ἀλλὰ σῶς ἡδὺν πατρόθεν, ὀντα
παῖδες, πρότερ ἀλλήλους, εἰ πᾶσι δὲ ἐμοὶ χαλεπίζεσθαι μιλᾷ ὑμῖν.
οὐ γὰρ δήπου δοτέον σαφῶς δοκεῖτε εἰδέναι, ὡς οὐδὲν " ἴσομεν ἐγὼ γρ. ἴσμεν
ἔτι ἐπηδὸν δὲ ἀνθρωπίνῳ βίῳ τελευτήσω. οὐδὲ γὰρ νῦν τοι τῶν γε ἐ-
μοὶ ψυχῶν ἐφορᾶτε, ἀλλ' οἷς διαπρεπέστερος, τούτοις αὐτῶν ὡς ἥσσω
καλιφορᾶτε, πᾶς δὲ ἄδικα πάσχοντων ψυχὰς οὔπω καλινοήσαμεν

οἵας

οἵους μὲ φόβους τοῖς μιαιφόνοις ἐμβάλλουσιν, οἵους δὲ παλαμναίους τοῖς ἀνοσίοις ἐπιπέμπουσι; τοῖς δὲ φθερμόοις τὰς πηγὰς ἀφαμμένοις γρ. ἀκίνητα ἔτι ἂν " δοκεῖτε, εἰ μηδενὸς αὐτῶν αἱ ψυχαὶ κύριαι ἦσαν; οὕτω ἴσως, ὦ παῖδες, οὐδὲ ἓν πώποτε ἐπείσθη, ὡς ἡ ψυχὴ ἕως μὲν ἂν ὦ ἔνυπνα σώματι ᾖ, ζῇ· ὅταν δὲ τούτου ἀπαλλαγῇ, τέθνηκεν. ὁρᾶ γὰρ ὅτι καὶ τὰ ἔνυπνα σώματα ὄντα ἐν αὐτοῖς χρόνον ᾖ ἡ ψυχὴ, ζῶντα παρίσχηται. οὐδὲ γὰ ὅπως ἄφρων ἔσται ἡ ψυχὴ ἐπιδὰν ἓν ἄφρονι σώματι δίκα γένηται, οὐδὲ τοῦτο πίστευσεν· ἀλλ' ὅταν ἄκρατος καὶ κακοῦργος ὁ νοῦς ἀπολειφθῇ, τότε καὶ φρενιμώτατον εἰκὸς αὐτὸν εἶναι. Ἀφαλυνόμενοι δ' ἀνθρώποι, ὅλαι ἐσπέρκασι ἀποδύσασθε τὸ ὁμόφυλον, πολὺ τῆς ψυχῆς· αὖτη δ' μόνη οὔτε παρεῖσα οὔτε ἀποδῦσα ὁρᾶται. σύνοισθε δ', ἔφη, ὅτι ἰσχυρότερον μὲν τοῦ ἀνθρωπίνου γενάτου οὐδὲν ἐστιν ὕπνου. ἡ δὲ ἀνθρώπου ψυχὴ τότε δήπου θειοτάτη καθαίνεται, καὶ τότε τι τῶν μελλόντων προορᾷ· τότε γὰρ, ὡς ἔοικε, μάλιστα ἐλεύθερον ἐστιν. εἰ μὲν οὖν οὕτως ἔχει πάντα, ὥσπερ ἐγὼ οἴομαι, καὶ ἡ ψυχὴ καθείρει τὸ σῶμα, καὶ τὰ ἐμὰ ψυχικὰ κατασκεύασμοι ποιεῖται ἃ ἐγὼ διόμην· εἰ δὲ μὴ οὕτως, ἀλλὰ μίνυσα ἡ ψυχὴ ἐν τῷ σώματι σωσαπόνησεν, ἀλλὰ θεούς γε τοὺς ἀεὶ ὄντας, καὶ πάντ' ἰφορῶντας, καὶ πάντα δυναμένους, οἷ καὶ τῶν ὅλων τόνδε τάξιν συνίχυσιν ἀκριβῆ καὶ " ἀκήρατον καὶ ἀναμφίστηθον, καὶ ὑπὸ κάμνος καὶ μεγάθους ἀδιγρ. ἄκριτον ἡγητον, τούτους φοβούμενοι μήτε ἀσεβὲς μηδὲν, μηδὲ ἀνόσιον, μήτε ποιήσῃς, μήτε βουλεύσῃς. μὴ μόνοι θεοὺς, καὶ ἀνθρώπων τὸ πᾶν γένος· τὸ ἀεὶ ἐπιγινόμενον αἰδεῖσθε. οὐ γὰρ ἂν σώτερ ὑμᾶς οἱ θεοὶ λάθρᾳ ἐφύλαττον, ἀλλ' ἰμφανῆ πᾶσιν ἀνάγκη ἀεὶ ζῆν τὰ ὑμίτερα ἔργα. ἃ ἐγὼ μὲ καθαρὰ καὶ ἔξω τῶν ἀδίκων φαίνηται, θαυμάζω ὑμᾶς ἂν πᾶσιν ἀνθρώποις ἀναδείξει. εἰ δ' ἐς ἀλλήλους ἄδικόν τι φρονήσῃτε, ὃν πάντων ἀνθρώπων τὸ ἀξιόπιστοι εἶναι λάθοιτε. οὐδὲ γὰρ ἂν ἔτι πιστεύσαι θυμάζω ὑμῖν, οὐδ', εἰ πάνυ σφόδρα, ἐδίων ἀδικούμενον " τὸν μάλιστα φιλίαν σφόνηται. ἐὰ μὲν οὖν ἐγὼ γρ. πάνυφιλ. ὑμᾶς ἐκανῶς διδάσκω οἵους χρὴ σφᾶς ἀλλήλους εἶναι· εἰ δ' μὴ, καὶ παρὰ τῶν προγεγαμημένων μανθάνετε· αὖτη γὰρ ἀρίστη διδασκαλία. οἱ μὲν γὰρ ποιοὶ ἀφαλνόμενοι φίλοι μὲ γενῆς πᾶσι, φίλοι δ' γρ. τὰ ἀπὸ ἀδελφοῖς· ἤδη δέ τινες τούτων καὶ " ἐναντία ἀλλήλοις ἔπραξαν. ἐπεὶ-

" ὁποτέρῳ ἂν σὺν αὐθάδειᾳ τὰ πρόχειρα σωπηγκόᾳ, ταῦ- γρ. ὀκλίσει
τα δὴ αἱρούμενοι ὀρθῶς ἂν βουλεύοισθε. καὶ τοῦτον μὲν ἴσως ἤδη ἄλυε. τὸ
δ' ἐμὸν σῶμα, ὦ παῖδες, ὅπως τελευτήσω, μήτε σὺ χρυσῷ ζήτει
μήτε σὺ ἀργύρῳ, μηδὲ σὺ ἄλλῳ μηδενί, ἀλλὰ τῇ γῇ ὡς πάλιστα
λάβετε. πρὸ γὰρ τούτου μακαριώτερον γῆ μιχθῆναι, ἢ πάντα
μὲν τὰ καλὰ, πάντα δὲ τὰ ἡδέα φύει τε καὶ τρέφει· ἐγὼ δὲ ἄλλως
φιλόγεως εἶναί μοι δοκῶ, καὶ ταύτῃ ἥδιον ἂν μοι δοκῶ κοιμᾶσθαι ἐν
εὐπρεπεστέρῳ ἀνθρώπου. ἀλλὰ γὰρ ἤδη, ἔφη, ὀκνεῖν μοι φαίνε-
ται ἡ ψυχὴ ὑμῖν, ὡς ἔοικε, πᾶσιν ἄρχεσθαι λοιπὸν ὄντα. εἶπε
καὶ ὑμῶν ἡ δεξιᾶς βούλεσθε τῆς ἐμῆς ἅψασθαι, ἢ ὅμμα τὸμὸν
ζᾶν ἔτι προσιδεῖν ἐθέλετε, πρόσιτε. ὅπως δ' ἐγὼ ἐγκαλύψω-
μαι, αὐτοῦμαι ὑμῶν, ὦ παῖδες, μηδεὶς ἔτ' ἀνθρώπων τοὐμὸν σῶ-
μα ἰδέτω, μηδ' αὐτοὶ ὑμεῖς. πίεσθε μὲν τοι πάντως καὶ τοὺς
συμμόχθους, ἐπὶ τὸ μνῆμα τοὐμὸν παρακαλεῖτε, σωπηθησομένους
ἐμοί, ὅτι σὺν τῇ ἀσφαλεῖ ἤδη ἐσμεν, ὡς μηδὲν ἂν ἔτι κακὸν πα-
θεῖν, μήτε ὑφ' ἑκόντων μήτε ὑφ' ἀκόντων. ὁπόσα
δ' ἂν ἐλπίσωσι, τούτοις οὐ ποιήσουσιν, ὁπόσα ἐπ' ἀνδρὶ εὐδαίμονι
νομίζεται, ἀποπίπτει. καὶ τοῦτο, ἔφη, μέμνησθέ μοι τελευτῶ-
ντες, τοὺς φίλους " εὐεργετοῦντας, καὶ τοὺς ἐχθροὺς δεδιέναι κρ. μὴ πάν-
λάζειν. καὶ χαίρειν, ὦ φίλοι παῖδες, καὶ τῇ μητρὶ ἀπαγγέλλειν ὡς τας
παρ' ἐμοῦ· καὶ πάντες δὲ οἱ παρόντες καὶ οἱ ἀπόντες φίλοι, χαίρετε.
πάντ' εἰπὼν, καὶ πάντας δεξιωσάμενος, σωπηκαλύψατο, καὶ οὕ-
τως ἐτελεύτησεν.

48. Ὅλη μὲν δὴ" κακλίσεις καὶ μεγίστη τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἡ Κύ- 48
ρου βασιλεία ἐγένετο, αὐτὴ ἑαυτῇ μαρτυρεῖ, ἀρξαμένη μὲν ἀπὸ ἕως ἐωῳ, γρ. ἀρίσει
τῆς ἑῳθινῆς θαλάττης· ἕως ἄρκτου δὲ, τῆς Εὐξείνου " πόντου· ἕως γρ. ποντι-
ἑσπερίου δὲ, Κύπρου καὶ Αἰγύπτου· ἕως μεσημβρίας δὲ, Αἰθιοπίας. λαπύτης
τοσαύτη δὲ γενομένη, μιᾷ γνώμῃ Κύρου ἀνδρὸς καὶ ἀνίους
τι τοὺς ὑφ' ἑαυτῷ ὥσπερ ἑαυτῷ παῖδας ἐπιμελὲς καὶ ἐπιμέλειαν,
εἴτε ἀρχομένοις Κύρου ὡς πιστέρῳ ἐπίβοιτο, ἐπὶ μάτοι Κύρου
ἐτελεύτησεν, οὐδὲ μὲ " αὐτοὶ οἱ παῖδες ἐσωσίαζον, οὐδὲ δὲ πό- γρ. αὐτὰ
λεις καὶ ἔθνη ἀφίσταντο, πάντα δ' ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐτρέπετο. ὡς δ'
ἀληθῆ λέγω, ἄρξομαι διδάσκων ἐκ τῶν θείων. οἶδα γὰρ ὅτι πρότερον
μὲν βασιλεὺς, καὶ οἱ υἱεῖς αὐτοῦ, καὶ τοῖς τὰ ἴσα πεποιηκόσιν
εἴτε

εἴτε ὅρκοις ὁμόσαιεν, ἠμπέδων, εἴτε δεξιὰς δοῖεν, ἐβεβαίουν, εἰ δὲ μὴ τοιοῦτοι ἦσαν, καὶ τοιαύτην δόξαν εἶχον, οὐδεὶ ἂν τῖς αὐτοῖς ἐπίστευεν, ὥσπερ οὐδὲ νῦν πίστεύει οὐδὲ εἷς ἔτι, ἐπεὶ ἔγνωσται ἡ ἀνοσιότης αὐτῶν· οὕτως οὐδὲ τότε ἐπίστευσεν ἂν οἱ σὺν Κύρῳ ἀναβάντων στρατηγοί. νῦν δὲ τῇ σοφίᾳ αὐτῶν δέκα πιστεύσουσιν, ἐνεχείρησαν ἑαυτοὺς, καὶ ἀνάχθεῖσι σὺν βασιλέα, ἀπεῖλημμένοι τὰς κεφαλάς. πολλοὶ δὲ καὶ τῶν συστρατευσάντων Βαρβάρων ἄλλοι ἄλλως πίστιν ἐξαπατηθέντες ἀπώλοντο. γρ. πολλοὶ δὲ καὶ τάδε καὶ τῶνδε χείρονες νῦν εἰσι. σοφίᾳ μὲν γὰρ εἴτις ἢ ἀμαχανίᾳ σοφὸς σὺν βασιλέως, ἢ πόλις ἢ ἔθνος ὑπεχείρησε ποιήσῃ, ἢ ἄλλο τι κακὸν ἢ ἀγαθὸν αὐτῷ ἀμπρᾶξειεν, οὗτοι ἦσαν οἱ τιμώμενοι. γρ. νῦν δὲ ἂν' νῦν δὲ καὶ λῶβις, ἄσπερ Λεσμίδης, τῷ γυναῖκα, καὶ τὰ πάντα, ὥσπερ Μιθραδάτης ὁ πατὴρ Ἀριοβαρζάνῃ τῶν σατράπων, καὶ τοὺς τῶν φίλων παῖδας ὁμήρους παρὰ τὴν Αἰγυπτίαν καταλιπών, καὶ τοὺς μεγίστους ὅρκους παραβάς, βασιλεῖ δίκῃ πόλεμον ἐποίησεν, οὗτοί εἰσιν οἱ τῆς μεγίστης τιμωρίας μεμισθωμένοι. τοιοῦτοι οὖν ὁρῶνται οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεις, ἵπτ' τὸ ἀσεβὲς καὶ τὸ ἄδικον τετραμμένοι εἰσίν. ὁποῖοί τινες γὰρ ἂν οἱ παρόντες ὦσιν, γρ. ὡς ἐπὶ τὸ τοιοῦτοι καὶ οἱ ὑπ' αὐτοὺς ἐπιβουλὴν μέγιστον. ἀμήχανότερον δὲ νῦν, ἢ σοφίᾳ, τοῦτο μεμηχάνηται.

49 49. Εἰς μὲν χρήματα τῆδε ἀδικώτερον. οὐ γὰρ μόνον τοὺς πολλὰ ἠμαρτηκότας, ἀλλὰ ἤδη τοὺς οὐδὲν ἠδικηκότας συλλαμβάνοντες, ἀναγκάζουσι σφίσιν ἀδίκως χρήματα ἀποτίνειν, ὥστε οὐδὲν ἦσσον οἱ πολλὰ ἔχοντες δοκοῦσιν τῶν πολλὰ ἠδικηκότων φοβεῖσθαι. καὶ εἰς χεῖρας οὐσὶ οὗτοι ἐθέλουσι τοῖς κρίνουσιν ἰέναι, οὐδὲ μαθεῖν ἔχειν τῆς βασιλικῆς στρατιᾶς δυνήσονται. τοιαῦτα οὖν ὄντα ἂν πολεμῇ αὐτοῖς, πᾶσιν ἔξεστι σὺν τῇ χώρᾳ αὐτῶν ἀναστρέφειν ἄνδρα μάχης, ὅπως ἂν βούλωνται, λαβεῖν· τὸν μὲν θεοῖς ἀσέβειαν, τὸν δὲ ἀνθρώποις ἀδικίαν. οἱ μὲν δὴ γνῶμαι τοῦτον τὸν τρόπον χείρους νῦν ἢ τὸ παλαιὸν αὐτῶν.

50 50. Ὡς δὲ οὐδὲ τὸ σωμάτων ἐπιμέλεσθαι ἄσπερ σοφόν, νῦν ἂν ἔστι δικνήσομαι. νόμιμον γὰρ δὴ ὧν αὐτοῖς, μήτε πλύνειν, μήτε λουτρῷ χρῆσθαι. δῆλον δέ, ὅτι τοῦτο οὐ τῷ σώματι ὑγιεινὸν φοβοῦμενοι ἐνόμισαν, ἀλλὰ βουλόμενοι λαβεῖν πόνων καὶ ἱδρῶτος τὸ σῶμα στερεῦσαι. νῦν δὲ τὸ μὲ μὴ πλύνειν, μηδὲ λουτρῷ χρῆσθαι, ἵπτ' λαμβάνειν

μῦρον· τὸ δὲ "πονεῖν οὐδαμοῦ ἐπιτηδεύειν. καὶ μὲν δὴ καὶ περὶ γε τοῦτου ὧν ἐγὼ οἶδα τοῖς μὲν ἄλλοις μανθάνειν νόμιμον, ὅπως ὅλη τῇ ἡμέρᾳ χρῶνται καὶ εἰς τὰς πράξεις, καὶ εἰς τὰ ἀφροδίσια· νῦν γε μὲν τὸ μὴ μανθάνειν ἔπι ἀφροῦρον, ἀρχὴ μέντοι δοκεῖ τισὶν εἶναι καὶ οἱ σωφρονέστατοι ἀφίστασθαι ἀφροσύνης, μίγνυνται τούτοις ἰσχνότητι καὶ πίνοντες ἀφαυρότεροι, ὥσπερ καὶ οἱ ὑφιέμενοι καὶ μαλακοὶ μένοντες.

51. Ἦν δὲ αὐτοῖς νόμιμον, μηδὲ παροξύνεσθαι εἰσφέρειν εἰς τὰ συμπόσια, δηλονότι νομίζοντες τὸ μὴ ὑπερπίνειν ἥκιστ' ἂν καὶ σώφρονας καὶ γνώμονας φάσκειν· νῦν δὲ τὸ μὲν μὴ εἰσφέρειν ἔπι ἂν ἀφροῦρον, τοῦτο δὲ πίνουσιν, ὥστε ἀντὶ τοῦ εἰσφέρειν αὐτὰ ὑπηρέτας δεῖν, ἵνα μηκέτι δύνωνται ὀρθοῦρον ἐξιέναι. 51

52. Ἀλλὰ μὲν καὶ ἐκεῖνο οἶμαι αὐτοῖς ἐπιχώριον, τὸ μεταξὺ παροινοῦρους μήτε ἰατρεῖον, μήτε πίνειν, μήτε τὸ ἀφροῦρον ταῦτα ἀναγκαῖον μηδὲν ποιοῦντας φανερὸν εἶναι· νῦν δ' ἂν τὰ τούτων ἀπέχειν ἔπι ἀφροῦρον, τὰς μέντοι πορείας οὕτω βραχείας ποιοῦνται, ὡς μηδ' ἂν ἔπι θαυμάσειν τὸ ἀπέχειν τῶν ἀναγκαίων. 52

53. Ἀλλὰ μὲν καὶ ἐπὶ θήραν σφόδρα μὲν τοσοῦτον ἐξέρχεσθαι, ὥστε ἀρκεῖν αὐτοῖς τι καὶ ἔπποις "γυμνάσια τὰς θήρας· ἐπεὶ δ' Ἀρταξέρξης ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἵππου δεῖν ἐγίνοντο, σπανίως ὁμοίως ὑπ' αὐτοῦ ἐξέρχεσθαι, οὕτω τοὺς ἄλλους ἐξιέναι ἐπὶ τὰς θήρας· ἀλλὰ καὶ οἵπερ φιλόπονοι γίνονται καὶ σὺν τοῖς ἄλλοις ἐπιπόνως ἄμα θηρεύειν, φθονοῦντες αὐτοῖς δῆλοί εἰσιν, καὶ ὡς βελτίονας αὐτῶν ἐμίσουν. ἀλλά τοι καὶ τοὺς παῖδας τὸ μὲν παιδεύεσθαι ἐπὶ τῷ θύρᾳ ἔπι ἀφροῦρον· τὸ μέντοι τὼ ἵππῳ μανθάνειν καὶ μετιέναι ἀπίσθιχε, ἀφ' τὸ μὴ "ἵππας ὅπως ἂν δύνωνται εὐδοκιμοῦντες ἱππεύειν. 53

54. Καὶ ὅπου γε οἱ παῖδες ἀκούοντες οὐκ εἰσφέρουσι εἰς δίκας δικαίους "δικαζόμενοι, ἰδίκων μανθάνειν δικαιότατα, καὶ τοῦτο γε δικαζόμενοι "τελέων ἀφροῦσιν. ἀλλὰ καὶ τὸ φυομένων οὐκ ἐκ γῆς εἰς δωρεάς οἱ παῖδες εἰσφέρουσιν ἐμάνθανον, ὅπως τοῖς μὲν ὠφελίμοις χρῶντο, τὸ δὲ βλαβερῶν ἀπέχοιντο· νῦν δὲ ἰσίκασι τοῦτο διδασκομένοις, ὅπως ὑπερβήσονται, οὐδὲν ἀφελοῦντες ὑπὸ φαρμάκων. 54

55 55. Ἀλλὰ μὴν καὶ θρυπτικώτερα πολὺ νῦν, ἢ ἐπὶ Κύρου, ἐσθίουσι. τότε μὲν γὰρ ἐπὶ τῇ τῶν Περσῶν παιδείᾳ καὶ ἐγκρατείᾳ ἐχρῶντο, τῇ τῆς Μηδίας πολλῇ καὶ ἁβρότητι· νῦν δὲ τὸν μὲν τῶν Περσῶν καρπὸν ἐκείνοις παρῶσιν ὑποδεδυκότες μᾶλλον, τὸν δὲ τῆς Μηδίας μαλακίαν ἀσπάζονται. σκοπῶμεν δὴ βούλομαι καὶ τὸν θηλυν αὐτῶν. οἰκείοις γὰρ μᾶλλον ἂν πρῶτον μᾶλλον τοῖς εὐνοῦσι οὐ μόνον ἀρκεῖ μαλακῶς ὑποστρώννυσθαι, ἀλλ' ἤδη καὶ τὰς κλινῶν τοὺς πόδας ἐπὶ ταπήδων πίπτουσιν, ὅπως μὴ ἀπίλαιδη τὸ δάπεδον, ἀλλ' ὑπείκωσιν αἱ ταπῆτες. καὶ μὴν ἐπὶ πτέρμασι καθίζεσθαι, ὅσα τε σθένει ὑπνῷ, οὐδὲν αὐτῶν ἀφῄρηται, ἀλλά τι καὶ καινὰ ἐπιμεμηχάνηται. καὶ ὄψα καὶ ὠστοῦντες. καὶ γὰρ καινοποιοῦσι ἀμφοτέρων τούτων κίνησιν. ἀλλὰ μὴν καὶ τὸν τῆς χλιανῆς οὐ μόνον κιφαλλὸν, καὶ σῶμα, καὶ πόδας ἀρκεῖ αὐτοῖς ἰσκιπάζειν, ἀλλὰ καὶ ἄκρεις τῆς χερσὶ χλιδᾶσθαι δασείας καὶ δακτυλήθρας ἔχουσιν. ἐν γε μὴν τῷ θέρει τὸν ἀρκοῦσιν αὐτοῖς οὔθ' αἱ τῶν δ' ἐσθῆτα, οὔθ' αἱ τῶν πετρῶν σκιαὶ, ἀλλὰ καὶ σκιάδας ἐν ταύτῃς ἑτέρας ταῖς σκιαὶς ἄνθρωποι μηχανώμενοι αὐτοῖς παρασκευάζουσι. καὶ μὴν σκιπώματα ἓν μόνῳ ὡς πλῆθος ἔχουσι, τοῦτο καὶ πίζοντας· ἓν δ' ἐξ ἀδίκου φανερᾶς ἢ μεμηχανημένον, οὐδὲν τούτου ἀφαιροῦντας. πολὺ γὰρ ἥδιον ἐν αὐτοῖς ἡ ἀδικία τι καὶ ἀσχημονέσθαι.

56 56. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο μὲν ἓν ἐπιχώριον αὐτοῖς, μὴ ὀρθὰς πιέζῃ περιόμενοις, ἐὰν ἄλλο ὑπὸς ἐνίκᾳ, ἢ ὡς ἱππικωτάτοις γίγνεσθαι· νῦν δὲ γράμμα πολὺ ἔχουσιν ἐπὶ τῷ ἵππῳ ἢ ἐπὶ τῷ ἰωνῶν. οὐ γὰρ τὰ ἱππικὰς οὕτως, ὥσπερ μαλακὰς καθῆσθαι, ἐπιμέλονται. εἰ γε μὴν πολεμικὸν πῶς ἐὰν εἰκότως νῦν τῇ παντὶ χρόνῳ ἢ τοῦτο εἰσίν; οἷς ἐν μὲν τῇ παρελθόντι χρόνῳ ἐπιχώριον, οἶμαι, ὑπῆρχε τοὺς μὲν τὸν γλίσχρως ἔχοντας, ἀπὸ παντὸς ἱππικοῦ παρίεσθαι, οἱ δὲ καὶ ἐσφαλοῦντο· τοὺς δὲ φρονοῦντας εὖ εἶναι σφαλοῦσθαι τοῦ τῆς χώρας, μισθοφόρους εἶναι. νῦν δὲ τοὺς τὰ θυραυλοῦς, καὶ τοὺς σιτοποιοὺς, καὶ τοὺς ὀψοποιοὺς, καὶ οἰνοχόους, καὶ λυτροχόους, καὶ παρασιτοῦντας, καὶ ἀναιρουμένους, καὶ καλλακιμιζομένους, καὶ ἀνιστένους, καὶ τοὺς κωμῳδοὺς, οἳ ὑπὸ χρόνου τε καὶ ἐν ἑβδομῇ αὐτοὺς, καὶ ἃ ἄλλα ῥυθμίζουσι τοιαῦτα πάντας ἱππέας οἱ δυνάμενοι ποιοῦσιν, ὅπως μισθοφορῶσιν αὐτοῖς.

τῆς. πληθὼ μὲ οὖν καὶ ὧν τούτων φαίνεται· οὐ μόνον ὄφελός
γε οὐδὲν αὐτῶν εἰς πόλεμον. δηλοῖ δὲ καὶ αὐτὸ τὸ γεγονὸς μοι. κεῖ-
νων γὰρ αὐτῶν ῥᾷστοι πολέμιοι ἢ οἱ φίλοι ἀναστρέφονται· γὰρ ἐμέσθων
καὶ γὰρ δὴ ὁ Κῦρος μὲ ἀκροβολίζεσθαι ἐπαύσατο, ὑμᾶς ἀκίνησας δὲ
καὶ αὐτὸς καὶ ἵππους, καὶ ἐν πολλῷ ἐκάστῳ δὲς εἰς χεῖρας, ὁμόσε
τῷ μάχῃ ἐποιεῖτε· νῦν δὲ οὔτε ἀκροβολίζονται ἔτι, οὔτε εἰς χεῖ-
ρας συνίοντες μάχονται.

57. Καὶ οἱ πεζοὶ ἔχουσι μὲ λόγχας, καὶ κοπίδας, καὶ σαγάρεις, 57
ὥσπερ ἐπὶ Κύρου, τῷ μάχῃ ποιησόμενοι· εἰς χεῖρας δὲ ἰέναι οὐδ'
οὕτω ἐθέλουσιν. οὐδὲ γὰρ τῆς φυλακῆφορίας ἄρχουσιν ἔτι χρῶνται,
ἐφ' ᾗ Κύρου αὐτὰ ἐποιήσατο. ὁ μὲν γὰρ, τιμῶν αὐξήσας τοὺς γνῶ ὧν
ἰωνόχους, καὶ ἀγαθοὺς ποιήσας, εἶχε τοὺς εἰς ὅπλα ἐμβαλοῦντας·
οἱ δὲ νῦν ὑπὸ γιγνώσκοντες τὸς ἐπὶ τῖσι ἄρχουσι, οἷον, Ζφίσι ὁ-
μοίως τὸς ἀνασκήτους τοῖς ἠσκηκόσι ἴσασι. οἱ δὲ ὁμῶσι μὲν, πρὸ
δὲ τῶν πολεμίων εἶναι, οἱ μὲν ἐκόντες σκοπίζουσι, οἱ δ' ἐξάλ-
λονται· ὥστε ἄνευ ἰωνόχων γιγνόμενα τὰ ζεύγη πολλάκις πολέμια
καὶ τοὺς φίλους ἢ τὸς πολεμίους ποιεῖ. ἐπεὶ μέντοι καὶ αὖθὶ γι-
γνώσκουσι, οἷα Ζφίσι τὰ πολεμικὰ ἐλαττώχει, ὑφίενται, καὶ οὐ-
δεὶς ἔτι ἄνδρ' Ἕλλωνα εἰς πόλεμον κεκλῆσται, οὔτε ὅτου ἀλ- γνῶ ὅτου ἂν
λήλοις πολεμῶσιν, οὔτε ὅταν οἱ Ἕλλωνες αὐτῆς ἀνταφεστῶσαν, πόλις.
ἀλλὰ καὶ ὧδε τούτοις ἐγνώκασι μεθ' Ἑλλώνων τὸς πολέμους ποι-
εῖσθαι.

58. Ἐγὼ μὲν δὴ οἷμαι ἅπαξ ὑπεξήμην ἀπηγόρευκα μοι. φη- 58
μὶ γὰρ Πίρσας, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς, καὶ ἀσεβεστέρους θεοὺς, καὶ γὰρ ἀπηγό-
ἀνοσιωτέρους θεοὺς συγγενεῖς, καὶ ἀδικωτέρους θεοὺς τοὺς ἄλλους, καὶ γὰρ ἀνομω-
ἀνομοθετοτέρους τὰς εἰς τὸ πόλεμον νῦν, ἢ ὧδ' ἔθνη, ἀπολεῖσθαι. τέρους.
εἰ δή τις ταῦτα ἐμοὶ γιγνώσκει, τὰ ἔργα αὐτῶν ἐπισκοπῶν, εὖ-
ρήσει αὐτὰ μαρτυροῦντα τοῖς ἐμοῖς λόγοις.

ΤΕΛΟΣ.

Ἐλεγχόμενα τῇδε ἐν τοῖς τοῦ

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ἡ βιβλίοις περὶ Κύρου Παιδείας

κατὰ χρόνον.

Βραδύτερον δὲ Σεσίκυωνα ἐλθὼν ἐπὶ τὴν τῶν Ἀστυελῶν στρατιὰν 113

Τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Παιθείας πρὸς αὐτὸν ἀνάξυξις 153

τῶν Κύρῳ ὑπὲρ τῆς εὐεργετημένων εἰς αὐτὸν χάριν ἀποδίδωσι 154

Τῶν ἐπὶ ταῖς μηχαναῖς ἄρχων κωθωνίσθη 165

Πολεμικὸς αὐτῷ κόσμος 167

Τελουτᾶται μὴ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ὁμιλίαι 167

Τοῖς Αἰγυπτίοις ἰμβάλλει, καὶ λαπίδωσι 175

Ἐνθουσιασμὸς αὐτοῦ 183

Ἀγαθὰ μὴ λαβεῖν οὐκ οὕτω χαλεπὸν, ὥσπερ τὰ λαβόντα στρατηθῶναι λυπηρὸν 197

Ἀγαθοὶ ἀμελεῖς δοκοῦντες, ἄθυμοι, πονηροὶ δὲ ὑποστρέφουσι γίγνονται 145

Ἀγαθῶν ἐπιθυμίαι τίνες 108

Ἀγλαϊτάδας ταξίαρχος, ἀνὴρ τὸ τρόπον τοιοῦτος 46

Ἀγνοίᾳ ὁπόσα ἄνθρωποι ἐξαμαρτάνουσι, πάντα ἀκούσια νομίζουσι 68

Αἰγυπτίων ὁπλισμὸς 168

Αἰγυπτίων δυσκίνητοι κράτη 175

Αἰγύπτιοι σώζουσι 176

Αἰγυπτίων πόσις πρὸς τὸ Κρῆσον 176

Ἀλάζονες τίνες 46

Ἀναμαχωνία μιχθέντι ἐπὶ πάντα τὰ αἰσχρὰ ἡμῶν 4

Ἄνδρα ἀγαθὸν χθιζὰ σὲ κἀρκῶ, καὶ ἀγαθὸς ὢν λέγεται 196

Ἄνδρα τὸν ἀγαθὸν κακῶς φίλοντα, ἢ κακὸν, χαλεπώτερον ὑφεῖναι, ἢ λέγειν 220

Ἀνὴρ σωφρονιστὴς οὐδ' ἄκρας ἀριστῆς ἐδέησεν ὄφελος 64

Ἀνθρώπου ἔπαινος 217

Ἄνθρωπον πολλὰ τεχνώμενον, ἀδωμάδον πάντα καλῶς ποιεῖν 206
Ἄνθρωποι ἐπ' οὐδένας μᾶλλον σωίστανται, ἢ ἐπὶ τοὺς ἐπιχειροῦντας αὐτῶν ἄρχειν 2
Μᾶλλον τ' ἀναιδῶν τοὺς αἰδημόνας αἰδεῖσθαι 202
Στιφανωτόμβοι ἐπιθυμίας Ἀφροδίσιος, ἁρμίστροι γίγνονται 194
Αὐτῶν ἄρχειν οὐχ ἁδωκατον οὔτι χαλεπὸν, ὅστις ἂν τις ξ' ἐπίστεμβρος πρόσθη 2
Ἀπομύτλιος 7
Ἀποπλόη 7
Ἀρώμας ὁ Μῆδος οὐ παιδὸς ἐτοῖος ξ' Κύρου 113
Φύλαξ τῆς γυναικὸς Σωσίου 114
Κρυπτὸν ξ' ἴραλος 151
Ἐλίγχεται ἀλλὰ τὸ ἀστῆλος ξ' ἴραλος, καὶ ἀποπίμπεται ἀπὸς τὸ ἑρμῆον τ' πολεμίων βελόμενα 151
Ἀνθ' ὧν τ' πολεμίων ἀπὸς τ' Κῦρον ἐπαινοῦσι 164
Ἀνδρομίας ὁ Μήδων σφετιστὴς, ὅστις ἄλλος τὸ Ἀνδρομὰς λίγεται 129
Ἀριστῆς μυθὸν κεφαλαιώτερον 172
Ἀρέσκω Καππαδόκαν βασιλεῖ σύμμαχος τ' Ἀσσυρίων 38
Ἁρμάτων χρῆσις πολεμικάφις 150
Ἅρματα θριπιηφόρα οἷα 154
Ἁρμάτων ἀπόθεσιν ξ' Κυαξάρου σύμμαχος, καὶ ὑπήκοος 59
Νῶν δὲ αὐτοῦ καθέφθηκε, ὅπως ἀκρύει πολεμίους πρὸς αὐτὸν ἀνίσασθαι, καὶ πῶς ἀνυπόστατοι 57
Ἁρπάζας σφετιστὴς 129
Κύρου συγγόνης 147
Ἀρβάκτας σατράπης Σπιμιθρηίς Καππαδοκίας 228
Ἁρπάσομαι (ὅσης ἄλλος τι Ἁρπάμας λίγεται) μεγάλης Φρυγίας ἄρχων, Ἀσσυρίων σύμμαχος 37
Ἁρπάμας σατράπης Σπιμιθρηίς μεγάλης Φρυγίας 232
Ἁρπεδόνης, ὁ πλακοῦς μέγας βασιλεὺς ἐπὶ πλὴν ξ' οἶνος 237
Ἀρχὴς Κύρου ἔργα 230
Ἀρχόντα τ' ἀρχομένων οὐ δὴ ποτε ἀγαθώτερον εἶναι 198
Ἀρχομένοις χαλεπαίνειν μέγα ἁμάρτημα 141
Ἄρχων ἀγαθὸς βλάπτων νόμος ἀληθέως 142
Οὐδὲν ἀξιφέρει πυκτὸς ἀγαθοῦ 198

Ἀσιατικῶν ἤθους καὶ τὸ πολεμεῖν 99
Ἄσπασις μίαν τὸ ἰδιωτικὸν εἰς τὸ συμφέρον 43
Ἀστυάγειοι καὶ Μῆδοι μισόγελοι 17
Ἀυτῶν βασιλέως δύναμις, καὶ βουλὴ καὶ πολιτεύματος πρὸς τοὺς Πέρσας καὶ Μήδους 21
Τοῦτο γεγράφηται 17
Ἀυτῶν ὁ Κῦρος τίνα φρόνιμα εἵλετο 139
Βασιλέως αὐτῶν πολεμικὴ δύναμις 156
Οἷς χρῆται ἐπὶ Λυδίας μὲν τῶν κλημάτων αὐτοῦ 150
Ἀσσύριοι τίνες 150
Ἀσυάλιος οἰνοχόος Σάκας 9
Ἀτασσέμης τὸν Κῦρον πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ 20
Ἀυγὴ γάμου 21
Ἀχαιεμενίδαι ἐπὶ ἀνακτόρων 4

B.

Βαβυλὼν λαμβάνει 21
Ἀυτῆς βασιλεὺς σφάττει 190
Βαβυλωνίων χώρα ἀλίσκεται 230
Βασιλέως ἀγαθοῦ καὶ νομίμου ἀγαθοῦ παραπλήσια ἔργα 207
Βίου ἄπρακτος ἀφελεῖν. Βραχὺ τὸ δεξιὸν 171

Γ.

Γαδάτας 126
Ἀφίσταται πρὸς τὸν Κῦρον 126
Καλῶς αὐτῷ ὁ Κῦρος ὑπεδέξατο 127
Τρέπει ἀπ' Ἀστυάγους εἰς φυγὴν 131
Τῷ Κύρῳ δῶρα πολλὰ ἄγει καὶ φέρει 188
Γάμου ἀρχαία 111
Γνώμη 47
Γωβρύας Ἀστυάγους ἀνὴρ σατραπεύσας ἀφίσταται πρὸς τὸν Κῦρον 110
Αὐτὸς καὶ Γαδάτας δῆλα λαμβάνουσι περὶ βασιλέως Ἀστυάγους πολλὰ αὐτοῖς ἐναντία 189
Τὴν θυγατέρα αὐτοῦ ἐκδίδωσι τῷ Ὑστάσπᾳ 221

Δ.

Δαρεῖος Καδουσίου γέγονε 129
Ἀπ' Ἀστυάγους ἀπόγονος 132
Δελφικὸν χρηστήριον πρὸς τὸν Κροῖσον 179
Διδάσκαλος ἑαυτὸν κρείττω τῆς ἀνάγκης 51

Δικαιοσύνης διδασκαλεῖον 6, 7
Δύσκολοι οὐ ἄπιστοι 44

Ε.

Ἐγκρατὴς ζωῆρος καὶ ποτοῦ 4
Ἐλευθερίας καὶ εὐδαιμονίας ὄρχανα τινα 196
Ἔπαινος πόνου, καὶ τὸ ῥᾳδιουργίας ψόγος 197
Ἐπιστάτης βελτίων, καὶ ἱερώτερον τὸ νόμιμα προστάτου. χείρων φαυλότερον 199
Ἐρᾶν ἐλευθέρου 114
Ἑρμῆς τῶν ὁδῶν πανδοκεύς διὰ καὶ κέκτηται ἡμιρῶν, διὸ καὶ ὁ Κύρος χαλεπῶς μὴ εἰς τὸν Συρίαν ἀφίκηται 159
Ἔρως πρᾶγμα ἄμαχον, 152
Ἔρως φύσις 114
Ἔρως παύσεται ὅταν τις βουλῇ, ἀδύνατον 115
Ἐρώτησις οὐδεμία ψόγου δεῖται 219
Εὐδαιμονίζεται πᾶς 209
Εὐνοῦχον οὐ τὴν τῶν δεσποτῶν φθορὰν πίστις 194
Ἐφεδρεῖαι κλικία μᾶλλον φυλακῆς δεῖται 4

Η.

Ἡδονὴ φιλεῖται παρὰ Πέρσαις καὶ Μήδοις 29

Θ.

Θεὸς μὴ βέλτιον ἑαυτοῦ σκυτέα ποιεῖν σκυτέα, τούτοις ἄλλας ἱπποκλῆρος δίδωσι 76
Τοὺς ἀπίστους φιλεῖ 179
Θεοὺς ἀσπάζεται ἑρμῆς 151
Θήρας λόγος 4
Θήρα ἀλιευτικὴ μιλίτη σὺς τὸν πόλεμον 5
Θυσία κατὰ συρίαν 156

Ι.

Ἰνδῶν βασιλεὺς σὺς Κῦρον πέμπει 155
Ἱππεύειν οὐ Πέρσας χαλεπόν, ἀλλὰ τοῦ αὐτῶν χώρου ὀφείλει οὖσιν 7
Ἵπποι σικελιμόρμοι 194
Μιτὰ τῶν καμήλων οὐ κοινωνοῦσι 177
Ἱπποκίνταυροι 100
Ἴσα κακοὺς εἰσορᾶν, καὶ ἐν συμφορᾷ ἀπίστους 115

Κ.

Καδούσιοι 127
Καδουσίων ἄρχων λοπαδίνιτης 133
Καδουσίων καινὸς ἄρχων 135

Κα-

Καδυσίν παιηρία ἀπὸς τοὺς
συσιάζοντας Κάρας 183
Καμβύσης παρείπησε Ἀστυεί-
γει ἀπὸς τὸς στρατιώτας αὐτοῦ,
ὅπως ἤδη μαχητέον ἢ
ἀπὸς τοὺς πολεμίους 81
Καλὰ οὕτως μάχεσθ ὅστις μὴ
εἰς δυλείαν κρεμνηθῆναι
61
Καλὴν ἐλαύθερον εἶναι, καὶ
τοῖς παισὶν ἐλαύθερον κα-
ταλιπεῖν 62
Καρδόχου ἁρμαμαξῶν γυ-
ναῖκας ἀγουσῶν ἄρχων
166
Καμβύσης Περσῶν βασιλάς,
Κύρου παιὴρ 3
Τὸ γλῶσ εἶχε λπὶ τῶν Περσει-
δῶν 4
Πῶς τ ἠδὶ αὐτοῦ Κύρου ἀξια-
θ 225
Καμβύσης ἱὸς Κύρου 232
Καππαδόκων βασιλέα καὶ τ
Ἀρχβίωνοι Ὑρκάνιοι ἀπο-
κλείσυσι 95
Καρίαν πέρα 183
Κρείτων μείζονα οἰκθίζας
μείονα ἰδεῖν, ἢ μείω ἀκού-
σαντας μείζονα ἐυδαίμονι
164
Κροῖσος τ Λυδῶν βασιλάς,
τ Ἀστυεί γν σύμμαχος
21
Ἀνῆ πολιμικὴ δωάμις 156
Ἡμερῶν καὶ σεσιτηγὰς πάντα
ἢ Κύρου πολιμίων ἠμθὰς
156
Τὴ στρατάμπεδα ἢ Κύρου ἰμ-
βάλλει 174
Ἐπὶ Σαρδίαν ἴφθασε 177
Ἀσπασμὸς αὐτῦ πρὸς τ Κῦ-
ρον ὅτι ἤδη αἰχμαλω-
τὸς 178
Τοῦ Κύρου σύμβολον 179
Πῶς χρυσοπαθεῖς ὑπὸ χρυσο-
είου διλφικοῦ 179
Γνώμη αὐτῦ λίαν μαγαλοπρέ-
πη 181
Κυαξάρης ὁὸς ἢ Ἀστυάγκος,
Κύρου μητρὸς ὁ ἀδελφὸς,
τοῦ τ Μήδων καὶ ἢ παρὸς
αὐτῦ ἀρχὴν παιλαβὼν
21
Ἀνῆ μισθοῦ καὶ βασιλέως τῶν
Ἀστυαίων πόλεμον 19
Ὠμὸς 101
Κυαξάρης ἰδὼν ἢ Κύρου ἡγε-
μόναο τ ἰσότης φαυλότητα
ἤθεσι 140
Κῶοι σκηνοῦνται 194
Κῦρον πόσον διάγγυκυ ἄκων
καθ αὐτὸν βασιλέα 2
Πάντας ἀληθάστατος ἰδιλόσοφος
αὐτὸ παιδθῶναι 1
Πάσων ἰδιωτῶν ἤρξατο 2
Τοσαύτην ἐπιθυμίαν ἰμβαλεῖν
ἰδιώταις, ὥστε πάντας ἰσω-
τὸ χαρίζεσθαι 2

Περὶ τῶν Καταβύτης Περσῶν βασιλέως 3
Μήτηρ Μανδάνη 3
Τὸ εὐθὺ καὶ τὸ ψυχῇ φιλανθρωπότατον 3
Φιλομαθὴς καὶ φιλοπαίγμων 3
Ἐν Περσῶν νόμοις ἐπαιδεύθη 3, 7
Περὶ ἔτι αὐτοῦ ἀρχή 7
Σκέψις τῶν πάντων Ἀστυάγη μάλα ηὐφυΐας δεινοῦ 8
Πρώτη αὐτῷ δημηγορία 13
Περὶ δίκης τῶν κρίσεων 11
Πολυλογώτερον 13
Τῆς ἴξια ἥκουσε αὐτὸ ἐπιθυμία, καὶ πῶς αὐτὸν διεσῴζετο 14
Ἀναπέμπουσι γὰρ τὸν Ἀστυάγην πρὸς τὸ πιστεῦσαι αὐτοῦ 20
Ἐλευθερίας αὐτῷ οὐ δυσφορία 20
Ἐμφάσεις αὐτοῦ 22
Ἥδη οὖν ἀναβάσεσι ἡδομένου τῆς ἀεὶ τοὺς Μήδους τραπῆς τραπέζης αἱρεῖται 22
Πρὸς τοὺς γονεῖς ὑπακοή 23
Τὰ σύμφορα τῶν μετ' ἑαυτοῦ ἀεὶ πρὸς ἰχνεύει, καὶ τὰς αὐτῶν ψυχὰς ἥκει εἰς τὰ πολεμικά 41
Φανλότης περὶ τὸ τὸν πρῶτον αὐτοῦ νόμον 56
Διέδωσι τοῖς Χαλδαίοις βαλόμενος, ὡς πολεμεῖ, ὃ φίλος αὐτῷ εἶναι 70
Πέμπει ἀγγέλους πρὸς τὸν Ἰνδῶν βασιλέα, αἰτεῖ αὐτὸν χρήματα 74
Εὐσέβεια αὐτοῦ 22
Ἀπιστεῖ τοῖς πολεμίοις 77
Ἐξάγει στρατιὰν πρὸς βασιλέα τὸν Ἀστυάγην 75
Ἥδη ἤγγικεν εἰς τὴν Βαβυλῶνα 137
Ἀνεῖ ἴγκλημα καὶ δῶρα Κυξάρης 136
Βούλόμενος αὐτοῦ μὴ Κυξάρης αἰεὶ λύσπας ἔχειν θράσους 147
Τῷ ἑαυτὸν Ἀστυάγει ἀπιστάλον παραπλήσιάζει 150
Πῶς τὸν φόβον ἐκ τῶν φρενῶν ἔστραπται αὐτοῦ ἐξελιψεν 157
Καταπλήσσει τὴν στρατιὰν καὶ εἰς ὁδὸν ἐρήμην πορεύεσθαι ἡμέρας 159
Λοιπὸς ἦν οὐ περὶ αὐτὸν πᾶς πρὸς τὸ πολεμεῖν ἀναπεπλησμένος 143
Παρόμοιος πρὸς τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ, ὅτε ἦν πρὸ τῶν ὁμοίων τὸ πολεμίαν δι-ῆγεν 163

Καὶ

Καὶ ὁ τῆς ἑξῆς, ἰμβολὴ τῶν
ραπαπτῶν αὐτοῦ καὶ Κεφά-
σε 173
Φιλαδραπτης οἱ τὸς μ' χμα-
λώτους 171
Ἐπὶ δίκαιο κρῆζαν δικαιο-
λογῆτο 191
Φυλακὴ δ' τύραλο αὐδ' οἶα
193
Ἐπὶ τὰς Φρύγας κ' Καππα-
δόκας κ' Ἀχαΐδας ὑπαχθε-
ῖσι ἐπιστολὴ, μὴ ἰχνευθῆς
ραπᾶς εἰς τὸ Βαβυλῶνα
ἀφίκιδ' δ' κατασκοπήσοι
αὐτόθι 186
Ὁμοιομοιρία αὐδ' 199
Θεοφάνια ἀμφὶ τὰς ἡδονὰς
202
Καὶ ζῶν τὸ σῶμα ἑαυτῷ ἀ-
γαθὸν εἶναι ἐνόμιζε 193
Βιβαίας καὶ ἀληθινῆς φιλίας
ἐπίδειγμα τὸ Κρίσου καλὸν
ἀπέδειξε 207
Οἷος ἰατροῖς ἰχρήσατο 209
Σιμότης καὶ μεγαλοπρέπεια ἐν
τῇ ἐξελάσει 210
Μετὰ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ
συμπόσιον, ἐν ᾧ πολλὰ καὶ
ποικίλα ἴδιον καὶ ἴδιον
παρεγκωμιάζοντ 218
Ἐκ Βαβυλῶνος πρὸς τ Κυ-
αξάρην ἐπιστολὴ 225
Κυαξάρης ὁ θεῖος αὐδ τὸν
αὐτοῦ ἐκ τὸν γυναῖκα 225
Ἀνδρὸς γνώμης δ' πατρὸς καὶ
τῆς μητρὸς αὐδ' γαμετῆς ἐν
ἡδέλησι 225
Κυαξάρης δ' ἡλίου αὐδ' ἡγε-
τῆρος ἔγημε 225
Ἐπαίνου ἐν Βαβυλῶνος
πρὸς τὸν πατέρα 226
Ἐπιστολὴ μήτε ἀνθρώπου σῖ-
τον παραπλήσιαν, μήτε ἵπ-
ποις ἄνδρα πόνου χάρτου ἐμ-
βαλοῦσαν, 228
Ἐπιμέλεια ἔτυχε δ' σώζεσθαι
τοὺς ὑπηκόους αὐδ' 229
Ἀνδ' ραπᾶς πλεῖον 230
Μέλα πεζοβάτης εἰς τὰς Πέρ-
σας ἀφίκιδ' 230
Ἐν οἷς ἂν τόποις ἀμφὶ τὰς πέσ-
σαρας χρόνους δ' σταυδ'
διῆγε 230
Κατ' ὄναρ χρηματισθεὶς ἐπὶ
πλοῦτᾶς αὐδ' 231
Ἐυχὴ αὐδ' πλούτου πρὸς
τὸν Δία 231
Λόγος αὐδ' παραινετικὸς κάλ-
λιστος ἐν πλούτῳ πρὸς
τοὺς παῖδας κ' φίλους αὐδ'
230

Α.

Ἀγδία φέρτερός ἐστι παν-
τοδαπῶν καρπῶν 158
Μαθόντες

Μ.

Μαδάτης ὁ Πίρσης τρυπη-
γὸς 129
Μανδάνη Ἀστυάγυς Μήδων
βασιλέως θυγάτηρ, Κύρου
μήτηρ 3
Μάργου Ἀρμοῖων ἄρ-
χων Ἀστυείων σύμμαχος
38
Μελιτῶν φύσις 116
Μήδων νόμιμα 7
Μήδων μετὰ Ξέρξου καὶ Ἀστυείων
πόλεμος 21
Μηχαναὶ πολιορκικαὶ παρα-
σκευάζονται 149

Ν.

Νομεῖς τῶν ζώων ἄρχοντες
1
Νομεῦσι τὰς ἀγέλας μᾶλλον
ἢ τοὺς ἀνθρώπους τοῖς ἄρ-
χουσιν αὐτῶν πείθεσθαι ὁρᾶ-
μεν 1
Νόμος ἀΐδιος πᾶσι πολεμοῦ-
σι 195

Ο.

Ὀνοι κριθήλινοι ὑπὸ βάρους
πιεζόμενοι ἄνω χορτώ-
των ὥσπερ φοίνικες 187
Ὄφλησις τῶν Μήδων καὶ Περσῶν
40
Οὐδὲν οὕτως ἀμίτιρόν ἐστιν ὡς
ἡμεῖς ἡμῖν αὐτοῖς 99

Π.

Παθείας τῆς Ἀβραδάτου
γυναικὸς ὑβρισθείσης 152
Τοῦ Κύρου ὑπαρχοῦ τῆς ἄνδρα
αὐτῆς φίλου πιστοτέρου τοῦ
Ἀρβάκτα μεταπέμψασθαι
153
Πᾶς τις ἄνθρωπος αὐτῆς ἡγεμόνος
167
Αὐτὸς ἀξιόλογον περιδέγμα
ὑποδύεσθαι τὸν ἄνδρα αὐ-
τῆς 168
Πακτυλὸς ποταμὸς 156
Περὶ τῶν θεῶν καὶ ἀγαθῶν δὲ
ἡμῖν αὐτοῖς 24
Περσεῖδαι ὑπὸ Πιρσίνων καλεῖ-
σθαι 3
Πιρσῖνοι νόμοι τινες 3
Αὐτῶν ἐλαύνειν ἀγαθὸν ὄντα ἢ
3
Μεμίξεσθαι εἰς τετράφυλον μίξιν 3
Αὐτοῖς αὐτῶν παῖδες πῶς
παιδεύονται 4
Αὐτῶν πολιτεία 6
Αὐτῶν οἱ παῖδες ἐσκωπτον τὸν
Κῦρον ἠδυπαθεῖν ὡς Μήδοις
μεμφόμενοι 20
Βασιλεῖς αὐτῶν ὅσοι τὴν
περὶ

περὶ συμμαχίας πέμψει, ὡς τοὺς Περσὰς καὶ Μήδους πέμψει 21
Πλύτε μοχθῶ 216
Ποιηρὸς ὁ σισσῦν αὐτὸς ὢν, πάντοτε ποιηρὸ τίθησι αὐτοῦ σύμμαχον χρήσιμον 137
Πόνε ἔπαινον καὶ τὰ ῥᾳδιουργίας ψόγον 196
Πόνες καὶ κινδύνες ἐθύμωσε, πάλαι δ' Ζωφόνης φέρων ἀδώματι 220
Πολλοὺς φοβεῖν ἐστι πολλοὺς ἐχθροὺς ποιεῖσθαι 141

P.

Ραμβάκας ὁ Μῆδος στρατηγὸς 129

Σ.

Σάκας Ἀστυάγους οἰνοχόος 9
Σάκαι 125
Σημεῖον ἀετὸς χρυσοῦς 170
Σαμβαύλας ἐξίαρχος 49
Σάρδεις πολιορκοῦνται καὶ αἱροῦνται 177
Σούσιδος τὸ δ' Ἀβραδάτου γυναικὸς ἄλλως τε ἐπιφανὴς μορφὴ Πάνθεια εὐτύθμια 153
Τῶν γυναικῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ κυριότης τῷ Κύρῳ ἐξαίρετος 200
Στρογγύλη σημεῖον 3
Στρατιᾶς τοῦ Κύρου πλῆθος 230

T.

Ταναοξάρης υἱὸς Δ Κύρου 197
Τίχαι τῶν καλῶν πηγαὶ 179
Τιγράνης Ἀρμενίων βασιλίσσης παῖς πρεσβύζει 62
Τραϊκὴ διφρεία 150

Y.

Ὑπερμίσχης ἔρχει τὸ καλῶς ἄρχειν 25
Ὑρκάνιοί εἰσι τῶν Ἀσυρίων ὅμορροι καὶ ὑπήκοοι 90
Πέμψωσι ἀγγέλους πρὸς Κῦρον περὶ συμμαχίας πρὸς τοὺς Ἀσυρίους 90
Ὑσπάσας ἐξίαρχος 46
Ἐμβάλλει εἰς τὴν Φρυγίαν 185

Φ.

Φαρνοῦχος σατράπης πέμπεται εἰς τὴν Λυκίαν 228
Φερενύλας ὁ Πέρσης τῷ Κύρῳ λάθρα κόσμει 210
Ἀυτοῦ ἔπαινος καὶ τὰ κτήματα

σωι αὐτῷ τὴν Σάκα μεταδοσις 214
Φόβῳ καὶ νόμῳ τὸ αἰσχρὸν κωλύουσι 115
Φοίνικες καρποφόροι ἐν τῇ Συρίᾳ φύσει 158
Ὑπὸ βάρους πιεζόμενοι ἄνω κυρτοῦσθαι ὥσπερ ὄνοι καμηλίσι
Φυλακὴ τοιαύτη φύσει ἐστίν, οἵα αὐτὸν καλὴ καὶ γαῦλον ὑπάρχειν 188

Χ.

Χαλδαίων ὑπὸ λιμοῦ λιμώττοντες ζῶσι, καὶ θνήσκοντες λιμῷ πολλαὶ μυριάδες 10, 74
Ἐστὶ μυθολογία Ἡρακλείων Σκέμματα ἀφανῆ ἐστὶ, οὐ μὴν ἀρχαῖοις καὶ ἀληθέσι πραγμάτων παρίχνσι 209
Χρυσόγονος πεζαρχος 47
Χύδην ἁπλοῦν 51

Φιλοθήρου 59
Ὁ Κῦρος αὐτὸν χιλιαρχίᾳ τιμᾷ 86
Σατραπης πέμπεται εἰς Φρυγίαν παρ' Ἑλλησποντον καὶ Ἀπολλόδωρ 228

Ψ.

Ψεύδειν ἰδιωτεύσαντος 30, 62
Ψυχὴ ἀγαθὴ καὶ πονηρὰ 151
Ψυχὴ ὑβριζομένη οὐ τὰ ἀσφαλέστατον σκοπεῖ, ἀλλ' ἐπιποθεῖ πάντολμα ὑπομεῖναι τὴν ἐχθρὰν ἁπλῶσαι 137

ΤΕΛΟΣ.